

**1904–1905 RUS- JAPON SAVAŞI VE MUSAVVER 1904–1905
RUS–JAPON SEFERİ ESERİ (1. CİLD) TRANSKRİPSİYONU**

(Yüksek Lisans Tezi)

Ahmet TÜRKER

Kütahya 2017

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Tarih Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**1904–1905 RUS- JAPON SAVAŞI VE MUSAVVER 1904–1905
RUS–JAPON SEFERİ ESERİ (1.CİLD) TRANSKRİPSİYONU**

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Hacı Murat ARABACI

Hazırlayan:
Ahmet TÜRKER

Kütahya – 2017

Kabul ve Onay

Ahmet TÜRKER'in hazırladığı "1904–905 Rus- Japon Savaşı ve Musavver 1904–1905 Rus–Japon Seferi Eseri (1.Cild) Transkripsiyonu" başlıklı Yüksek Lisans tezi çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

...../...../2017

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Yrd. Doç. Dr. Hacı Murat ARABACI (Danışman)		
Yrd. Doç. Dr. Ömer KUL		
Yrd. Doç. Dr. Arif KOLAY		

Doç.Dr. Fatih KIRIŞIK
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “1904–905 Rus- Japon Savaşı ve Musavver 1904–1905 Rus–Japon Seferi Eseri (1.Cild) Transkripsiyonu” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Özgeçmiş

29.07.1978 Tarihinde Afyonkarahisar'ın Sandıklı İlçesinde doğdu. Öğrenim hayatına 1984 yılında İğdeköy İlkokulunda başladı. Ortaokul ve Liseyi 1989-1995 yılları arasında Emet Lisesinde tamamladı. 1997-2001 yılları arasında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde lisans eğitimini tamamladı. 2002 yılından beri Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli okullarda öğretmen olarak çalışmış olup halen Yoncalı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde görev yapmaktadır. 2014 yılında Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Bilim Dalında Yüksek Lisans eğitimine başladı.

ÖZET

1904–1905 RUS-JAPON SAVAŞI VE MUSAVVER 1904–1905 RUS–JAPON SEFERİ ESERİ (1.CİLD) TRANSKRİPSİYONU

TÜRKER, Ahmet

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Hacı Murat ARABACI

Aralık, 2017, 364 sayfa

Japonya, XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra kısa bir süre içerisinde teknolojik, askeri ve iktisadi gelişimini tamamlayarak Uzak Doğu’da bölgesel bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Rusya, Balkanlar ve Boğazlar üzerinde İngiltere ve Fransa tarafından engellenince yönünü Uzak Doğu’ya çevirerek yeni sömürgeler elde etmek istemiştir. İşte bu siyasi çıkar çatışmaları Japonya ve Rusya’yı karşı karşıya getirmiştir. Rusya’nın Mançurya’da Trans–Sibirya demir yolu hattı inşa etmek istemesi ve Kore hakimiyeti yüzünden 1904–1905 Rus–Japon Savaşı çıkmıştır. Japonya, askeri, siyasi ve sosyal yönden çok iyi organize olmuş, ayrıca İngiltere’nin de desteğini almıştır. Rusya ise ordusunun ve merkezi yönetiminin iyi organize olamaması, kamuoyu desteğinden yoksun olması yüzünden iyi organize olamamıştır. Savaş, Amerika Birleşik Devletlerinin araya girmesiyle 5 Eylül 1905’te Portsmouth Antlaşmasıyla resmi olarak sona ermiştir. Japonya, savaş sonucunda önemli bir zafer kazanarak emperyal kuvvet olarak ortaya çıkmıştır. Japonyaların savaşı kazanması, dünya kamuoyunda büyük bir yankı uyandırmıştır. Japonların galibiyeti Osmanlı Devleti, Asya ve Müslüman ülkeler tarafından sevinçle karşılanmıştır. Osmanlı Devleti’nde Japonya’nın savaşı kazanmasıyla kamuoyunda oluşan olumlu havanın etkisiyle Erkan-ı Harbiye Binbaşı Ali Fuad ve Yüzbaşı Osman Senai tarafından savaşın bütün yönlerini anlatan muazzam bir eser olan beş ciltlik Musavver 1904–1905 Rus-Japon Seferi adlı eser yayımlanmıştır.

Yaptığımız çalışmada 1904-1905 Rus-Japon Savaşı öncesi, Japonya ve Rusya’nın durumu, savaş öncesi gelişmeler, savaşın nedenleri, seyri ile sonuçları incelendi. Ayrıca beş ciltlik Musavver 1904-1905 Rus-Japon Seferi adlı eserin 1. cildinin transkripti yapıldı ve müelliflerin hayatlarıyla ilgili kısa bilgiler verildi.

Anahtar Kelimeler: 1904-1905 Rus-Japon Savaşı, Rusya, Japonya, Port Arthur, Portsmouth Antlaşması, Ali Fuad ERDEN, Osman Senai ERDEMGİL

ABSTRACT**SUMMARY OF 1904–1905 RUSSO–JAPANESE WAR AND ILLUSTRATED
WORK WOLUME 1 OF 1904–1905 RUSSO–JAPANESE WAR****TURKER, Ahmet****Master Thesis, Department of History****Thesis Adviser: Yrd. Doç. Dr. Hacı Murat ARABACI****December, 2017, 364 pages**

Japan, having completed its development technologically, militarily and financially in a short term after the second term of nineteenth century, appeared as a regional force in Far East. Inhibited on the Balkans and Bosphorus by England and France, Japan desired new colonies by tending to the Far East. These political conflicts of interests confronted Japan with Russia. 1904–1905 Russo–Japanese War was fought as Russia wanted to build Trans–Siberia railway in Manchuria; and also argument of advantage at sovereignty on Korea. Japan, organized well militarily, politically and socially was supported by England. Russia and its central administration wasn't organized well and deprived of public opinion's support. This war ended officially with Portsmouth Treaty by interfering of USA in the fifth of September 1905. Japan appeared as an imperialistic force by winning the war. Japanese great victory made big repercussion on public opinion. Japanese victory was appreciated with great happiness by Ottoman Empire, Asian and Muslim countries. By the positive atmosphere of Japanese victory on Ottoman's public opinion, five volumes of wonderful work named "1904–1905 Russo-Japanese War", which was written and published by War Academy Commanders Ali Fuad and Senai, illustrated all sides of the war.

In this study, the conditions of Russia and Japan before the 1904–1905 Russo–Japanese War, affairs before the war, reasons and process of the war and the results have been examined. Furthermore, "1904–1905 Russo–Japanese War" five volumes of illustrated work's first volume was summarized and information about authors' lives were given in it.

Keywords: 1904–1905 Russo–Japanese War, Russia, Japan, Port Arthur, Portsmouth Treaty, Ali Fuad ERDEN, Osman Senai ERDEMGIL.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM SAVAŞ ÖNCESİ GELİŞMELER

1.1. ÇİN-JAPON SAVAŞI VE SHİMONOSEKİ ANTLAŞMASI	13
1.2. BOXSER AYAKLANMASI	16
1.3. JAPON-İNGİLİZ İTTİFAKI (1902)	18
1.4. RUSYA VE JAPONYA'NIN DEMİRYOLU PROJELERİ	20
1.5. 1904-1905 RUS-JAPON HARBİ	23
1.5.1. Savaşın Sebepleri	23
1.5.2. Japon-Rus İlişkilerinin Kesilmesi	25
1.5.3. Savaşın Başlaması ve Seyri	26
1.5.3.1. Port-Arthur Baskını	26
1.5.3.2. Şemolpo Deniz Muharebesi	30
1.5.3.3. Port-Arthur Limanını Bloklama Mücadeleleri.....	33
1.5.3.4. Port-Arthur Limanı İçin Yapılan Muharebeler ve Limanın Japonların Eline Geçmesi	38
1.5.3.5. Baltık Filosunun Hareketi	49
1.5.3.6. Coşima Deniz Muharebesi	52
1.5.3.7. Portsmouth Antlaşması	57

İKİNCİ BÖLÜM SAVAŞIN SONUÇLARI

2.1. DÜNYA TARİHİ AÇISINDAN SONUÇLARI	59
2.2. JAPONYA TARİHİ AÇISINDAN SONUÇLARI	60
2.3. RUSYA TARİHİ AÇISINDAN SONUÇLARI	61
2.4. OSMANLI TARİHİ VE İSLAM DÜNYASI AÇISINDAN SONUÇLARI	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ESERİN MÜELLİFLERİ VE TRANSKRİPTASYONU

3.1. OSMAN SENAI ERDEMGİL	69
3.2. ALİ FUAD ERDEN	71
3.3. MUSAVVER 1904–1905 RUS–JAPON SEFERİ	73
SONUÇ.....	347
KAYNAKÇA	350
DİZİN	354

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1: Port–Arthur Baskını Öncesi Japon ve Rus Donanmalarının Mevcut Durumları	28
Tablo 1.2: Japon ve Rus Gemilerinin Vastıfları	31
Tablo 1.3: Muharebe Öncesi İki Ordunun Durumu	43
Tablo 1.4: Muharebe Sonucu Her İki Tarafın Ölü ve Yaralı Sayısı	44
Tablo 1.5: Her İki Tarafın Zayıtı	46
Tablo 3.1: Japonya'nın İlan-ı Harp Zamanında Daru'l Harpte Bulunan Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Zırhlılar	163
Tablo 3.2: Japonya'nın İlan-ı Harp Zamanında Daru'l Harpte Bulunan Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Topçekerler	165
Tablo 3.3: Japonya'nın İlan-ı Harp Zamanında Daru'l Harpte Bulunan Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Torpido Gemileri	167
Tablo 3.4: Japonya'nın İlan-ı Harp Zamanında Daru'l Harpte Bulunan Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Sahil Torpidoları	169
Tablo 3.5: Rusya'nın İlan-ı Harp Zamanında Daru'l Harpte Buluna Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Zırhlılar	216
Tablo 3.6: Rusya'nın İlan-ı Harp Zamanında Daru'l Harpte Bulunan Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Topçekerler	218
Tablo 3.7: Rusya'nın İlan-ı Harp Zamanında Daru'l Harpte Bulunan Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Küçük Torpidolar	220
Tablo 3.8: Tonne Emsaline Nazaran Tarafeyn Donanmalarının Mukayes-i Kuvveti	222

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale
a.g.t.	Adı Geçen Tez
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
s.	Sayfa
vd.	ve diğeri

TEZ METNİ

GİRİŞ

1904–1905 Rus–Japon Savaşı, XIX. yüzyılda meydana gelen Sanayi İnkılabı ve Sömürgecilik yarışının etkisiyle ortaya çıkmıştır. Bir tarafta Rusya'nın hakimiyet sahasını Trans–Sibirya Demiryolu hattı ile Uzak Doğu'ya taşımak istemesi, diğer tarafta ise Japonya'nın XIX. yüzyılda Meiji Dönemi ile birlikte modernleşmesini 25–30 yıl gibi kısa bir sürede tamamlayarak sömürgeci devlet olarak ortaya çıkmasıyla Rusya ile çıkarlarının Çin ve Kore hattında çakışmasıdır. 1904–1905 Rus–Japon Savaşını tetkik etmek için XIX. yüzyılda meydana gelen siyasi ve ekonomik unsurları incelemek gerekmektedir.

XIX. yüzyıl Avrupa emperyalizmi çağıydı. Amerika Birleşik Devletleri bu anlamda büyük bir emperyalist güç olmakla birlikte bir tür özel durumu vardı. Bunların dışında büyüyen tek güç Japonya idi. Rusya, Büyük Britanya ve Fransa uzun zamandan beri imparatorluk kurma faaliyeti içindeydi. Avrupa'nın eski emperyal güçlerinden İspanya bir miktar toprak ele geçirmekle birlikte 1800'den sonra kazandığı toprakların fazlasını kaybetti. Yüzyılın sonuna doğru Amerika Birleşik Devletleri ile giriştiği savaşta kaybettiğinden yarışta yer almıyordu. Portekiz ve Hollandalılar az çok aynı konumdaydılar. Almanya, İtalya ve Belçika, 1900'lere doğru denizaşırı yeni topraklar ele geçirdiler.¹

XIX. yüzyılın siyaset ve ideolojisi Fransızlar tarafından şekillenmişse, ekonomisi de İngilizler tarafından şekillendirilmiştir. İngiltere, Avrupalı olmayan dünyanın geleneksel ekonomik ve toplumsal yapılarında zarar verecek ekonomik sömürü düzenini kurdu. Çağın dünyasının demiryolları ve fabrikaları için örnek sundu. Fransa, düşüncelerini vererek onun devrimlerini gerçekleştirdi. 1789–1917 yılları arasındaki siyaset 1789 ile 1793'ün ilkeleri uğruna ya da onlara karşı mücadeleden ibaret hale geldi. Dünyanın çoğu yerinde liberal ve radikal demokrat siyasetin tartışma konularını, sözcük dağarcığını, hukuk kurallarını, bilimsel ve teknik örgütlenme modelini ve metrik ölçüm sisteminin getirerek; o zamana kadar Avrupalı düşüncelere

¹ J.M. Roberts, (2010), *Avrupa Tarihi*, Fethi Aytuna, (Çev), İnkılap Kitabevi, İstanbul: s.509.

direnmiş olan eski uygarlıklara, modern dünya ideolojisi ilk kez Fransız etkisiyle sızdı. Bu Fransız Devriminin eseri idi.²

XIX. yüzyılın sonuna doğru, bir yanda iç içe geçmiş mali ve endüstriyel gruplar, diğer yanda endüstrilerine pazar bulmak isteyen devletlerarası sömürgecilik yarışı hızlanmıştır.³ Sömürgeciliğin iki aktif alanı Afrika ile Uzakdoğu olmuştur. Orta ve Güney Amerika, Amerika Birleşik Devleti'nin nüfuzuna girmiş ise de doğrudan doğruya sömürgecilikten ziyade, özel bir münasebet düzeni şeklinde ortaya çıkmıştır.⁴

XIX. yüzyılda Rusya'nın siyasi tarihinde Napolyon Savaşları (1800–1815), Hünkâr İskeleyi Antlaşması (1833), Kırım Savaşı (1856) ve 1877–1878 Osmanlı–Rus Savaşı etkili olmuştur. Viyana Kongresi (1815) ile Napolyon tehlikesinin önüne geçilmiştir. Rusya, Hünkâr İskeleyi Antlaşmasıyla (1833) güneye inme politikasında önemli bir avantaj elde etmiş fakat bu avantajı İngiltere ve Fransa'nın engellemesiyle uzun süre devam ettirememiştir. Kırım Savaşı ve 1877–1878 Osmanlı–Rus Savaşı sonucu imzalanan Berlin Antlaşması (1878) Rusya'nın Balkanlar ve Karadeniz'de İngiltere ve Fransa tarafından engellendiği siyasi gelişmelerdir. Bu gelişmeler Rusya'nın 1552'de Kazan'ın ilhakıyla başlayan ve neredeyse üç asır devam eden sömürgeci politik yönünü Türkistan'a ve Uzakdoğu'ya çevirmesinde etkili olmuştur. Rusya'da I. Petro'dan itibaren devam eden yenilik hareketleri XIX. yüzyılda da siyasi, ekonomik ve sosyal yönden devam etmişti.

Rus sanayisi 1871'de Avrupa'ya nazaran çok gerideydi. Asıl sanayi gelişmesi, 1880'den sonra başlamıştır. Bu gelişmede başrolü devlet oynamıştır. Gümrük tarifeleri yükseltilmiş, yabancı sermaye çekmeye çalışılmış, demiryolu malzemesi yapımı için sübvansiyon verilmiştir. Yüksek gümrük himayesi altında İhtilalden önce bir miktar sanayi gelişmesi sağlanmıştır.⁵ Rus tarihçiler, XIX. yüzyıl Rusyasında ülkeye kapitalizmin girmesi, teknolojik ilerlemeler, pamuk sanayisi ve demiryollarının gelişmesiyle toplumun eski yapısının kırıldığını belirtmişleridir. Rus burjuvazisi de Batı Avrupa ile karşılaştırıldığında küçük ve zayıf kalmış, ulaşım sistemi Kırım Savaşı'nın

² Eric Hobsbawm, (2013), *Devrim Çağı 1789 – 1848*, Bahadır Sina Şener, (Çev), 7. Baskı, Dost Kitabevi, Ankara: s.63.

³ Marc Ferro, (2002), *Sömürgecilik Tarihi*, Muna Cedden, (Çev.), 1. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara: s.132.

⁴ Fahir Armaoğlu, (2013), *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789 – 1914*, 13. Baskı, Timaş Yayınları, İstanbul: s.414.

⁵ Doğan Avcıoğlu (2015), *Türkiye'nin Düzeni (Dün, Bugün, Yarın)*, 1. Baskı, Kırmızı Kedi Yayınları, İstanbul: s.68.

ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli olmamıştır. Rus askeri ekibmanı Avrupalı muhaliflerin sahip oldukları karşısında kalitesizdi; ahşap ve yelkenli gemilerden oluşan Karadeniz filosu müttefiklerin buhar gücüyle çalışan savaş gemileriyle rekabet edemiyordu.⁶ Rusya’da ilk buharlı gemi Neva’da görüldü. 1820’de Volga’da düzenli buharlı deniz taşımacılığı başlamış ve daha sonra diğer nehir ve göllere yayılmıştır. 1804–1810 yılları arasında inşa edilen kanallarla Batı Tuna ile Dinyeper’i, St. Petersburg ile Volga’yı birbirine bağlamışlardı. Petersburg ile Tsarskoe arasında ilk Rus kamu demiryolu 1837’de trafiğe açıldı. 1851’de Petersburg ile Moskova demiryolu ile birbirine bağlanmıştı.⁷

Rusya’nın dış ticareti XIX. yüzyılın ilk yarında “Büyük Reformlar” öncesinde Rus ihracatının yıllık değeri 230 milyon ruble ve ithalatı 200 milyon ruble idi. Batı Avrupa’nın tahıl ihtiyacı Rusya tarafından Yunan bayraklı gemilerle Karadeniz üzerinden giderilmekteydi. Bu durum Güney Rusya’da tarımın gelişmesini sağlamış, Odessa ve Taganrog gibi limanların hızla gelişmesini sağlamıştır.⁸ Aynı zamanda kapitalizmin inkişafıyla Moskova çevresindeki köylerde ev zanaatı (dokumacılık ve diğer zanaatlar), manifatura (fabrika ve imalathaneler) meydana getirmekte ve kendi ihtiyacını karşılamaya çalışmakta idi. 1828’de Petersburg’da İlk Yüksek Mühendis Mektebi açılmış, Tula askeri fabrikaları da kurulmuştu.⁹ 1802’de Eğitim Bakanlığı’nın kurulması ile ülke altı eğitim bölgesine bölünmüştü. Her bölgede bir üniversitenin bulunmasını, her il merkezinde bir ortaöğretim kurumu olmasını ve her bölgede iyileştirilmiş bir ilkokul projesi devrin sonlarına doğru çoğunlukla tamamlanmıştır. Rusya o dönemde altı üniversiteye, 48 orta dereceli devlet okuluna ve 337 devlet ilkokuluna sahipti.¹⁰ 1835’te Uvarov tarafından hazırlanan talimatname ile üniversiteler serbestilerine son verildi. İlim adamlarının Avrupa’ya gitmeleri yasak edildi. Mecmualar, kitaplar ve gazeteler şiddetli sansüre tabi tutulmuştu.¹¹

Rusya’da fabrikaların kurulması, ticaretin artması köylü serfliğinin muhafazasına imkân vermiyordu. Köylülerin de umumi ayaklanmasından çekinen II.

⁶ Nicholas V. Riasanovsky ve Mark D. Steinberg, (2011), *Rusya Tarihi*, Figen Dereli, (Çev.), İnkılap Kitabevi, İstanbul: s.354.

⁷ Riasanovsky ve Steinberg, a.g.e., ss.358-359.

⁸ Riasanovsky ve Steinberg, a.g.e., s.359.

⁹ Akdes Nimet Kurat, (1999), *Rusya Tarihi*, 4. Baskı, Türk Tarih Kurumu, Ankara: s.335.

¹⁰ Riasanovsky ve Steinberg, a.g.e., s.362.

¹¹ Kurat, a.g.e., s.322.

Aleksander tarafından 19 Şubat 1861’de köylülerin serflikten kurtulduklarına dair manifestosu (Ferman) yayınlanmakla birlikte 25 yıl olarak belirlenen askerlik hizmeti aşağı tabakaya yüklenmiştir.¹² 1864 yılında vilayetlerde seçim meclisleri ile umumi meclisler kurulmuştur.¹³ Yine aynı tarihte Mahkeme Nizamnameleri çıkarılarak kazalardaki ehemmiyetsiz davalara sulh hakimleri tarafından, büyük davalara ise vilayet merkezlerindeki Çevre Mahkemeleri tarafından bakılması kararlaştırılmıştır.¹⁴

Çar II. Aleksander dönemi, Rusya’daki (1855–1881) iç reformlar ve endüstrinin gelişmesi ile şekillendiği gibi, başta pamuk olmak üzere diğer hammadde ihtiyacını gidermek için Uzak Doğu ve Türkistan’ın doğal kaynaklarını ele geçirmek önem kazanmıştır. Aynı zamanda Rusya’nın Kırım Savaşı’ndaki mağlubiyeti ve Paris Barışı şartları, Balkanlar, İstanbul ve Boğazlara hakim olmasını geçici olarak engellemesi Rusya’yı Uzak Doğu’ya ve Türkistan’ın kuzey bozkırlarına yöneltmiştir.¹⁵ Rusya’nın politikası Osmanlı Devletini sarsmak, Kafkasları ele geçirmek ve Orta Asya’yı işgal ederek İngiliz ilerleyişini durdurmak şeklinde belirlenmiştir.¹⁶ Bu dönemde Rus Kaptan Nevelskoj, İngiltere ve Fransa’nın Çin limanlarını açtırmasıyla harekete geçerek Amur Irmağının denize döküldüğü havzayı sahiplenmiştir. Böylece Rusya, Uzakdoğu’ya ilk yayılma hareketini yapmış oldu.¹⁷

Japonya, kapılarını 1853 tarihine kadar bazı hususlarda, Batılı milletlere kapamış fakat dünya ile olan münasebetlerini kesmemiştir. Misyonerleri sınır dışına çıkarmış, Hristiyanlığın yayılışını durdurmuş, halkın yabancılarla münasebetlerini yasaklamış, fakat dış ticareti ortadan kaldırmamış, dünya ile kültür, ilim ve tekniğe ait münasebetleri kesmemiştir. Aksine dünyada neler olup bittiğini yakından takip etmiş, ilme, tekniğe ve kültüre her zaman açık olmuştur.¹⁸ Japonya’da dünyaya kapalı olarak devam eden devrede bazı küçük çaplı isyanlar dışında önemli bir savaşın yapılmadığını görmekteyiz. Tokugava (1603-1868) Döneminde meydana gelen sosyal ve kültürel

¹² Kurat, a.g.e., s.339 – 341.

¹³ Galip Kemali Söylemezoğlu, (1939), *Rusya Tarihi*, Kanaat Kitabevi, İstanbul: s.389

¹⁴ Kurat, a.g.e., s.341.

¹⁵ Kurat, (2011), *Türkiye ve Rusya XVIII. Yüzyıl Sonundan Kurtuluş Savaşına Kadar Türk – Rus İlişkileri (1789 – 1918)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara: ss.121-122.

¹⁶ Nadir Devlet vd., (2013), *Rusya Tarihi*, 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir: s.133.

¹⁷ Ferro, a.g.e., s.163.

¹⁸ Mehmet Turgut, (2001), *Japon Mucizesi ve Türkiye*, 1. Baskı, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul: s.142.

alandaki gelişmelerin etkisi ve Amerika Birleşik Devletleri gemilerinin Japon limanlarını tehdit ederek ticari imtiyazlar elde etmesi Şogunluk (1192-1867) Döneminin sonunu getirmiş, Meiji (1868-1912) Döneminin başlamasına neden olmuştur.

Japonya'nın 1850 senesinde ağır bir iç buhranda bulunması, askeri kuvvetinin az, silahlarının eskimiş olması, ülkenin işgalini kolaylaştırmıştı. Bu durum, memleketin kapalı olmasına rağmen yabancı ülkelerin dikkatinden kaçmamıştır. Çin İmparatorluğu'nun Afyon Harbi (1840)'nde İngilizlere yenilmesi Japonya'yı tedirgin etmiştir. Akabinde Amerikalı General Perry, yelkenli ve buharlı gemilerle 1853'te Japon limanlarını tehdit ederek bir yıl sonra tekrar geldiğinde Japon Hükümeti ile Yokohama'da ticari antlaşma imzalayarak Hakodate ve Şimoda limanları ticarete açılmıştır. 1854-1856 yılları arasında Hollanda, İngiltere ve Rusya ile benzer mukaveleler yapıldı.¹⁹ 1858'de imzalanan Ticaret Antlaşması haberi Doymyolar (derebeyler) arasında yayılarak Şogun Hükümetine karşı şiddetli bir muhalefet başlamıştır. Bu iç karışıklıklar Japon münevverleri arasında derin tesirler bırakmıştır. Ülkenin yabancılara açılması taraftarı olan siyaset adamları Batı memleketlerinin ticaret esası üzerine kurulduğu için zengin, doğu memleketlerinin ise ziraat memleketleri olduğu için fakir kaldıklarını belirterek mevcut sistemin değişmesini istemişlerdir. Bunların başında ise siyaset adamı Lee gelmekteydi. Lee, yabancılara karşı direnişin sembolü olan muhafazakâr milliyetçi kesime karşı sert tedbirler almıştır. İmparator, bundan sonra milliyetçi muhafazakâr zümrenin sembolü ve önderi olacaktır. 1860-1863 yılları arasında başta Lee olmak üzere modernleşme taraftarı birçok devlet adamı ve ecnebi, milliyetçiler tarafından öldürülmüştü.²⁰ 1858 Ticaret Antlaşması'nın ardından gelen 10 yıllık dönemde ekonomide olumsuz etkiler görülmeye başladı. İthalat-ihracat hacmi Japonya'ya dayatılan eşit olmayan düşük vergi oranları yüzünden hatırı sayılır bir şekilde arttı. Bu eşitsizliğe dayalı antlaşma Japonya ekonomisine sarsıcı bir etki yaptı. Japonya'nın yurt içi endüstrisi el sanatları aşamasında olduğu için hacimli ithal ürünler ile rekabet edemediği için hem şehirlerde, hem de şehir dışında el sanatları endüstrisinde çöküş yaşandı.²¹ Ekonomik kriz ve toplumsal çöküş her şeyi daha kötü hale getirdi. 1867 de patlak veren iç savaşta Şogun kuvvetleri, Güneybatı Japonya'daki

¹⁹ Wolfram Eberhard, (2010), *En Eski Devirlerden Zamanımıza Kadar Uzak Doğu Tarihi*, 4. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara: ss.200-201.

²⁰ Eberhard, a.g.e., ss.201-202.

²¹ Milton W. Meyer, (2014), *Japonya Tarihi*, Lizet Deadato (Çev.), İnkılap Kitabevi, İstanbul: s.134.

Satsuma, Chosu, Tosa ve Hizen feodal beylerine mağlup olmuşlardı.²² Tozuma 1867 yılında Tokugawa'ya şogun güçlerini teslim etmesini isteyen bir uyarı gönderdi. Zaten bunu yapmaya eğimli olan şogun, siyasi haklarından vazgeçerek çekileceğini açıkladı. 3 Ocak 1868 tarihinde saray, imparator Meiji İshin'e yetkisinin geri verileceği fermanını yayınladı.²³

5 Nisan 1868'de ilan edilen bir imparatorluk genelgesi ile başlayan bu dönem "Meiji İnkılap Çağı" adıyla anılır. Genelgenin içeriği kısaca şöyledir: Feodal görenekler kaldırılacak, ekonomi modernleştirilecek ve halkın temsil edilebileceği danışma meclisleri kurulacaktı. Yine bu genelge ile tüccarların statüsü arttırılmış, siyaset ve diplomasi alanında büyük atılımlar yapılmış, yabancılarla diplomatik eşitlik sağlamak amacıyla girişimlerde bulunulmuştu.²⁴

Meiji döneminin ünlü başbakanlarından Prens İto, kimlik ve kılık değiştirerek Britanya Adalarına gitmiş dönüşünde de İstanbul'a uğramıştır. İncelemeleri sonucunda, Batı düşmanlığından ya da endüstri ile savaştan olumlu bir sonuç alınamayacağına kanaat getirmişti. İto'ya göre Batı ile savaşa tutuşanlar dahi hiç savaşmadan teslim olan ülkeler de giderek sömürgeleşiyordu. Kendini savunabilmek ve varlığının sürdürebilmek için endüstrileşilmeliydi. Meiji döneminin ekonomi ve ideolojisi bu koşullar altında çağdaşlaşmak olarak belirlenmişti.²⁵ Bu kapsamda hazırlanan ıslahat programı üç slogana indirgenmiş ve "uygarlık-aydınlanma-güçlü ordu" olarak belirlenmişti.²⁶ Japon kalkınmasının mimarı olan ve uzun süre başbakanlık yapan Yoşida Meiji dönemi politikasını iki ana hedefe dayandırmıştır. Bunlardan birincisi daha geniş bir dünya politik ve ekonomik faaliyetler kurmak, ikincisi de Japon Devleti'nin hürriyetini muhafaza etmek şeklinde belirtmişti.²⁷

Japon kalkınmasının temelinde, köylüyü toprak sahibi yapan toprak reformu yoktur. Tersine, köylünün yükü ağırlaştırılarak devlet gelirinin %80'ini karşılayan ağır bir arazi vergisi konulmuştu. Böylece Japonya, "tepeden inme" direkt devlet

²² Selçuk Esenbel, (2012), *Japon Modernleşmesi ve Osmanlı (Japonya'nın Türk Dünyası ve İslam Politikaları)*, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul: s.78.

²³ Meyer, a.g.e., s.136.

²⁴ Hiranao Matsutani, (1995), *Japonya'nın Dış Politikası ve Türkiye*, 1. Baskı, Bağlam Yayınları, İstanbul: s.58.

²⁵ Bozkurt Güvenç, (2002), *Japon Kültürü*, 6. Baskı, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul: s.79 ; Ziya Şakir, (1994), *Sultan İkinci Abdülhamid ve Mikado*, 2. Baskı, Boğaziçi Yayınları, İstanbul: s.22.

²⁶ Esenbel, a.g.e., s.182.

²⁷ Turgut, a.g.e., s.150.

müdahalesiyle ileri kapitalist ülkeler arasında yer alacaktır. Sermaye birikimi devlet eliyle gerçekleştirilecek ve sanayi burjuvazisi devlet eliyle imal edilecektir.²⁸ Kısa zamanda milli bir burjuvazi oluşturan Japonya, XIX. yüzyıl çağdaşlaşmasını dış sermayeye bağımlı kalmadan başarmıştı.²⁹ Feodal Dönemin burjuva sınıfı zengin olmakla birlikte mülki ve siyasi hakları yoktu. Diğer hakları da sınırlandırılarak Lonca Teşkilatına bağlanmıştı. Meiji Dönemi ile ticaret serbestleşmiş, loncalar parçalanmıştı. Yabancı tüccarlar bu zümre ile bağlantı kurarak faaliyetlerini gerçekleştirmişlerdi. Bu durum burjuva sınıfının zenginleşmesini sağlamıştı. Hükümet ise yapacağı ıslahatları tüccarlara danışarak yapmıştı. Aile esasına dayalı kurulan bu ticaret şirketleri kısa zamanda ticaretten endüstriye geçmişti. Hükümet tarafından bu şirketlere her nevi serbestlik verilmiştir. Böylece bazı şirketler büyük tröstler haline gelmiş ve endüstrinin bazı sahalarında inhisarcılık yapar hale gelmiştir. Bunların en meşhurları Mitsui, Sumitomo, Yasuda ve Mitsubishi'dir. Bu şirketlerin Japonya ekonomisi üzerindeki etkisi günümüze kadar devam etmiştir.³⁰ Japonya'da 1890 yılının sonunda hafif endüstri daha çok çeşitlenmiş, ağır endüstri alanları kimyevi gübre fabrikaları, pamuk dokuma, atölyeleri, elektrik endüstrileri, kömür ve çelik fabrikaları, şeker rafinericiliği ve makine aletlerinin üretimi en önemli sanayilerden sayılarak 1904–1905 Rus savaşında sorumluluğu üzerlerine almışlardı.³¹

1871'de tarihinde yeni bir anayasa kitabı ve yeni bir adalet sistemi kabul edildi. Aynı zamanda modern bir posta–telgraf ve yeni bir para sistemi kurulmuştur. 1872'de memleketin ilk demiryolu (Tokyo–Yokohama demiryolu) açıldı. 1873'te Avrupa takvimi, Avrupa haftası ve mecburi eğitim kabul edilmişti.³² 1885'te modern bir idare sistemi kuruldu. Başvekilin idaresi altında, iç işleri, dış işleri, maliye, milli savunma ve donanma, adalet, eğitim, ziraat ve ulaştırma bakanlıkları kuruldu. 1890 senesi Şubat ayında Almanların tesiri altında yeni anayasa ilan edildi.³³

XIX. yüzyılın başında Tokugawa idarecileri eğitim ve öğretime büyük önem vermişler ve mahalli beyliklerde pek çok okul açmışlardı. Bu okulların gayesi sadece klasik ve dini sisteme göre eğitim yapmak değil, pratik durumlarda işe yarayacak

²⁸ Avcioğlu, a.g.e., s.59.

²⁹ Esenbel, a.g.e., s.156.

³⁰ Eberhard, a.g.e., s.205.

³¹ Meyer, a.g.e., s.158.

³² Eberhard, a.g.e., s.205.

³³ Eberhard, a.g.e., s.208.

bilgiler edinmek, pratik olarak problemleri çözmek ve tarımda, küçük sanayide ve ev işlerinde insanlara fayda sağlayacak eğitimi yapmak üzere kurulmuşlardı.³⁴ Japon Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu yıllarda kurduğu 20.000 ilkokul, 32 seçkin lise, 111 meslek okulu, 51 sanat okulu ve üç üniversite milli eğitimde Avrupa modellerinin kullanıldığı görülmektedir. Japon ıslahatının Osmanlı Tanzimat döneminden bir farkı da Japon milli eğitiminin uzun bir müddet Fransız veya Alman modellerinden ziyade, liberal ve ferdiyetçi olan Amerikan modelini kullanmış olmasıydı.³⁵

1870 Ekimi'nde, donanma ve kara ordusunun kurulması için İngiltere'den subay öğretmenler getirildi. 1871 Nisanı'nda doğrudan İmparatorluk Muhafız Birliği kuruldu. 1873'te Mecburi Askerlik Kanunu çıkarıldı ve hemen yürürlüğe girdi. Bu kanunla birlikte samurai ve halk arasındaki fark ortadan kalkarak milli birlik yönünde önemli bir hamle yapılmış oldu. Yine orduya katılan gençlerin eğitim almaları için ilk ve orta okullar yaygın hale getirildi. Genel ve teknik ihtisas dallarında yüksek kalitede eleman yetiştiren okullar açıldı. 1883'te Genel Kurmay Başkanlığı'na bağlı Harp Okulu açıldı. Ordunun eğitimi sayesinde on binlerce gence askerlik metotları, disiplin, ahlak, fedakârlık, sadakat, çalışkanlık ve imparatorun şahsında devlete saygı ve itaat öğretiliyordu.³⁶

Meiji Japonyası'nda Batılı kıyafet, yerli semboller ile hiçbir şekilde uzlaşmamıştı. Batılı kıyafetin aynen kullanımı Meiji Dönemi reformlarının en önemli programlarından birini teşkil etmiştir. Seçkinlerin belirlediği bu “medeni” kıyafet ve dış görünüm anlayışı, toplumda tartışmalara sebep olmakla birlikte bazı unsurlar tepkisiz kabullenilmişti. Örneğin kadınların kaş ve dişlerini Avrupalı kadınlar gibi düzenlemesi otomatik olarak kabullenildi. Daha önceleri evli kadınlar dişlerini karalıyorlar idi. Erkeklerin saç biçimleri de samurai sınıfının gurur duyduğu erkek topuz saç biçimi yasaklandı. Kadınların saç biçimi ise Tokugawa saray ve toplumunun eski moda neredeyse verniklenmiş, tahta gibi sertleştirilmiş klasik topuzun parlak ve kalıplı görünümü yerine tabii şekilde taranmış biçimi ile sokaklara çıkmışlardır. Bu durum eski stilin dayanılmaz rahatsızlığına karşı kadınlar üzerinde bir hafiflik meydana getirmiştir. Yeni modaya karşı basında ve toplum sert eleştiriler üzerine yönetim yeni saç

³⁴ Turgut, a.g.e., s.167.

³⁵ Esenbel, a.g.e., s.187.

³⁶ Turgut, a.g.e., ss. 173-174.

modalarını yasaklamak zorunda bile kalmıştır. Yine bu reformlar döneminde Budistler evlendi, çocuk yetiştirdi ve sığır eti yedi. 1885 yılının sonlarına doğru Batılı unsurlara karşı mantıkdışı ve dengesiz bir arzu, muhafazakâr bir tepki ile karşılaştı. Balo dansları ve kıyafet baloları gibi yüzeysel Batılı gelenekler bir kenara atılmıştı.³⁷

Japonya'daki Gelişmeler:

Marksizm, Japonya'ya en son gelen Batı fikirlerinden biridir. Japonlar, protesto ve gelenek karşıtı hareketlere asla izin vermezlerdi. 1870'te Yokohama'da ilk düzenli Japon günlük gazetesi Mainichi yayınlandı. Ancak 1880'lerde öğrenciler ve entelektüeller şehirleşme ve modernleşme ile doğan toplumsal sorunlar ile ilgilendiler. 1882'de erkek sendikası, teknolojik işsizliği protesto etti. Sendika feshedilmekle birlikte faaliyetleri büyük bir ilgi çekti. Bazı makaleler, kömür madenlerinde ve fabrikalarda rakip çalışma koşulları sundu. Marksist kitaplar Japoncaya çevrildi. 1892'den sonra sosyalist dergiler basıldı. Sosyalizm İnceleme Derneği ve başta demiryolları ile demir işlerinde birçok sendika kuruldu. 1901'de Sosyal Demokrat Partisi kuruldu. 1904'te Heimin Shimbun adında dergi kuruldu. Dokuz yıl sonra Asahi zinciri kuruldu ve çağdaş dönemlerde, gazete endüstrisinin kartelleri oldular.³⁸

Rusya'daki Gelişmeler:

Rusya'nın Hindistan'a doğru yayılması İngiltere tarafından engellenince, Uzak Doğu'daki Çin'e yayılmak zorunda kalmıştır ve Çin'deki Port-Arthur'u kiralayarak Mançurya'yı işgal etmişti.³⁹ Japonya'da Meiji Döneminde meydana gelen askeri, teknolojik ve iktisadi gelişmeler Japonya'yı gücünün zirvesine taşıdı. Japonya, Uzak Doğu'nun önemli bir devleti olan Çin'e karşı imparatorluğunu kabul ettirmek için Çin'in himayesindeki Kore'yi işgal etti ve Çin ile giriştiği savaşı (1894–1895) kazanarak Uzak Doğu'nun bütün Çin kıyası denizlerine hakim oldu.⁴⁰ Japonya'nın Kore üzerinde hakimiyet kurarak Liao–Tung Yarımadası'na yerleşti. Böylece Japonya Asya anakarasına ayak basmış ve bu durum Rusya'yı tedirgin etmişti. Özellikle Liao–Tung Yarımadası'nın Japonya'ya bırakılmasını kabullenememiştir. Rusya'nın Fransa ve Almanya'nın da desteğini alarak Japonya'yı Liao–Tung Yarımadası'ndan

³⁷ Esenbel, a.g.e., ss.250-251 ; Meyer, a.g.e., s.164.

³⁸ Meyer, a.g.e., ss.163-164.

³⁹ Muhlis Nadas, (1991), *Boğazlar – Deltalar*, C.I, 2. Baskı, Kastaş Yayınları, İstanbul: s. 484.

⁴⁰ Nadas, a.g.e. , ss. 502-503

uzaklaştırması Japonlar üzerinde derin bir etki yapmış ve eninde sonunda Rusya ile mücadele edeceklerini anlayarak askeri ve teknolojik gelişimlerine hız vermişlerdir. Rusya'nın Çin-Japon Savaşı'ndan sonra Çin'den Mançurya'da yeni bir demiryolu imtiyazı alması Rus-Japon ilişkileri gerilecek ve Rus-Japon Harbi'nin başlıca sebeplerinden biri olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin Yaklaşımı:

Osmanlı Devleti, Rus-Japon Savaşı'nı yakından takip etmiştir. Sultan. Abdülhamid, Pertev Demirhan Paşa'yı savaşı yakından takip etmesi için Japonya'ya göndermiştir. Pertev Paşa, Rus-Japon Harbi'ni yazdığı eserlerde esaslı bir şekilde anlatmıştır. Savaşın Japonya tarafından kazanılmasını Osmanlı Devleti, büyük bir sevinçle karşılamıştır. II. Abdülhamid, Rus Çar'ını gücendirmemek için basında ve kamuoyunda oluşan coşkulu havayı biraz olsun engellemeye çalışmıştı; fakat tam olarak başarılı olamamıştır. Osmanlı basınında savaş hakkında bilgilere çok sık rastlanmaktadır. Osmanlı kamuoyu, savaşın gidişatını yakından takip etmiş, Japonların zaferi halk tarafından büyük bir coşkuyla karşılanmış ve Japonya'ya karşı ilgiyi artırmıştı.

Japonların kısa sürede bilim teknoloji yönünden gelişmesi Osmanlı'nın gözünden kaçmamıştır. Bu dönemde diplomatik ilişkiler kurulmuştur. Japonya'dan Osmanlı Devletine heyet ile dostça görüşmeler yapılmış ve çeşitli hediyeler verilmiştir. Japonya'nın Osmanlı Devleti'nden Avrupalı devletlere verilen kapitülasyonlar talep etmesi ilişkilerin daha fazla ileriye gitmesine mani olmuştur. Osmanlı Devleti, Japon asilzadesinin ziyaretine karşılık olarak Ertuğrul Firkateyni'ni göndermiş ve iki devlet arasında iyi ilişkiler kurulmuştur. Dönüşte ise meşhur Ertuğrul Firkateyni Kazası meydana gelmiştir.

Yukarıda bahsettiğimiz Rus-Japon Harbi, bu dönemde Osmanlı yazılı matbuatında da yer almıştır. Erkan-ı Harbiye Binbaşlarından Osman Senai ve Erkan-ı Harbiye Yüzbaşlarından Ali Fuad Erden tarafından Rus-Japon Harbi'nin bütün yönleriyle ele alındığı beş ciltlik olarak hazırlanan Musevver 1904-1905 Rus-Japon Seferi adlı eserdir. Eser, o döneme ait bütün yerli ve yabancı eserlerden yararlanılarak hazırlanmış en teferruatlı eserdir. Eserde Japonya ve Rusya'nın tarihsel gelişimi, dilleri, sosyo-ekonomik durumları, coğrafi özellikleri, önemli komutanların biyografileri, kara

ve deniz muharebeleri, her iki tarafın askeri teçhizatları, savaşın sebepleri ve sonuçları en ince ayrıntısına kadar anlatılmıştır. Çalışmamızın birinci bölümünde savaş öncesi gelişmeler ve 1904–1905 Rus–Japon Harbi’ne, ikinci bölümde savaşın Dünya, Japonya, Rusya, Osmanlı ve İslam Dünyası açısından sonuçlarına, üçüncü bölümde ise yaptığımız incelemelerde bu eserin günümüz Türkçesine transkribe edilmediği tespit edildi ve bu eserin savaşın önemine binaen 1. cildi günümüz Türkçesine transkribe yapıldı.

BİRİNCİ BÖLÜM

SAVAŞ ÖNCESİ GELİŞMELER

1.1. ÇİN-JAPON SAVAŞI VE SHİMONOSEKİ ANTLAŞMASI

Japonya'nın hızlı bir şekilde Avrupalılaşması ve emperyalist politika izlemeye başlaması Japon dış politikasını iki ana unsur üzerine yoğunlaştırmıştır. İlki Japonya ana karası etrafında bulunan Sahalin, Kuril Adaları, Kore, Farmoza, Liu-Kiu, Doğu Çin, Mançurya v.s. bölgelere düşmanın yaklaşmasını engellemek. İkincisi Japonya'nın etrafında ham madde üreticileri ve hazır eşya alıcıları bulundurmaları ki, bunlar Japon sanayisinin gelişimine katkı sağlasınlar.⁴¹

Japonya ve Çin'in Kore'deki çıkarları uzun bir tarihe dayanmaktadır. Eski Yamato hükümdarları Güney Kore kıyısında sömürgeler edinmişlerdi. XVI.yüzyılın sonlarında Hideyoshi, Kore'yi fethetmeye ve Japonya'ya dahil etmeye çalışmıştı. Kore, XVII. yüzyılın ve XIX. yüzyılın başlarında Çin ve Japonya ile ticari ilişkiler kurmuştur.⁴² Çin, Kore siyaseti ile yakından ilgileniyordu.⁴³ Japonya için önemli bir komşu, aynı zamanda tehlikeli bir rakipti. Rusya ile yakınlaşarak Japon çıkarlarına ters bir politika izlemeye başladı. Rusya'nın 14 Kasım 1860 tarihinde imzaladığı antlaşma ile Amur'dan Kore sınırına kadar uzanan Mançurya'nın Doğu sahilleri Rusya'ya bırakılmıştır. Böylelikle Rusya'nın doğu sınırları Japonya'ya kadar uzanmıştı.⁴⁴

Fransa, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri gibi büyük devletlerde Kore'deki ticari faaliyetler ile yakından ilgilenmişlerdir. Kore bu dönemde uluslararası ticaretin geri planında içerde zayıf bir ülke olarak kalmıştır.⁴⁵

Meiji liderlerinin ilk amacı Kore'de bağımsızlık ve hükümdarlık gerçeğini yerleştirmek ve Çin'in üstünlüğünü kırmaktı. Bu amaç ile oradaki koşulları incelemek için delegeler gönderdiler. Kore, 1874'te Japonya'dan bir elçi ağırlamayı ve karşılığında bir elçi göndermeyi kabul etti. Fakat imparatorun onu dinlemesine izin verilmedi. Seul'un yukarı kısmında Han Nehri girişinde bir Japon hücumbotu ateşlendi. Japon donanmasının güç gösterisinden sonra 1876 yılının Şubat ayında Kanghwa Antlaşması imzalandı.⁴⁶ Bu antlaşma ile Japonya, Kore'den ticari imtiyaz elde etmiştir. Diğer önemli maddeler ise Kore bağımsız bir devlet olarak, Japonya gibi egemenlik haklarına

⁴¹ Wolfram Eberhard, (2007), *Çin Tarihi*, 4. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara: ss.327-328.

⁴² Meyer, a.g.e., s.169.

⁴³ Meyer,a.g.e., s.170.

⁴⁴ Ali Merthan Dünder, (2011), *Panislamizm'den Büyük Asyacığa Osmanlı İmparatorluğu, Japonya ve Orta Asya*, 2. Baskı, Ötüken Yayınları, İstanbul: s.139.

⁴⁵ Meyer, a.g.e., s.170.

⁴⁶ Meyer, a.g.e., s.170.

sahiptir. Japonya'nın bu maddedeki amacı Kore'yi Çin'den kopararak bağımsız bir devlet haline getirmektir ve yine bazı Kore limanları da Japon ticaretine açılmıştır.⁴⁷

1876'dan sonra Japonya, Kore'ye nüfuz etmeye başlamış, 1885'te ise Kore'yi Çin ile arasında müşterek menfaat bölgesi ilan etmiştir.⁴⁸ Çin, Japonya'nın Kore meselesindeki rolünü kabul etmedi on yıllık dönemde (1868–1885) Çin ile Japonya arasında soğuk bir savaş başladı.⁴⁹ Hükümdarlığı elinde tutan Çin'in desteklediği yenileşme karşıtı gelenekçi Yi (Shang) Hanedanı ile Japonya'nın desteklediği ilerici Min Ailesi arasında mücadeleler Kore'de günyüzüne çıktı.⁵⁰ 1882 tarihinde Kore kralına yapılan saldırı sonucunda Kraliçe korunmak amacıyla Çin'den askeri yardım talebinde bulunmuş ve Çin askerleri Seul'e girmiş ve Kore tekrar Çin nüfuz bölgesi ilan edilmiştir. Japonya, kendi tezlerini kabul ettirmek hazırlıkları içindeyken yabancı karşıtı bazı Koreliler, Seul'de bulunan Japon elçiliğine saldırarak binayı ateşe vermiş ve elçiyi de öldürmeye çalışmışlardır.⁵¹ Bu olaylar neticesinde Japonya tazminat istemiş, bir özür heyeti talebi ile yeni imtiyazlar kopararak Seul'e ordu yerleştirdi. Çin, Kore'yi siyasi etkisinde tutmak için Japonya ile faal bir mücadeleye girişti. Japon ve Çin askerleri arasında yaşanan mücadeleler sonucunda İto, Japonya tarafından Çin ile müzakere için görevlendirildi, yapılan müzakereler sonucu 1885'te Sinao–Japon Antlaşması imzalandı.⁵² Antlaşmaya göre Japonya ve Çin askerlerini Kore'den çekmeye ve Kore'de yeniden karışıklıklar çıkması halinde de birbirlerine danışarak birlikte asker sevk etmeye karar verdiler.⁵³

Esasında Japonya'yı bu şekilde hareket etmeye sevk eden sebep Rusya'nın Kore üzerinde hakimiyet kurmak istemesiydi. Kore, 1883'te Rus askeri uzmanlarının ordunun modernleştirilmesi karşılığında Port Lazarev adlı bir deniz üssünü vermeyi kabul etti. Bu durumdan telaşlanan İngiltere'de Güney Kore kıyılarına yakın bir adada Port Hamilton'a donanma gönderdi. Bunun üzerine her iki devlet de Kore'den askerlerini çekme kararı aldı. Rusya'nın bu hareketi sadece İngiltere tarafından değil

⁴⁷ Armaoğlu, a.g.e., s.739.

⁴⁸ Eberhard, a.g.e., s.328.

⁴⁹ Meyer, a.g.e., s.170.

⁵⁰ Armaoğlu, a.g.e., s.740.

⁵¹ Dünder, a.g.e., s.140.

⁵² Meyer, a.g.e., ss.170-171.

⁵³ Armaoğlu, a.g.e., s.740.

Japonya ve Çin'in de tepkisine sebep oldu ve üç devletin girişimleriyle Rusya'nın Kore'ye nüfuz etmesi engellendi.⁵⁴

1894 Martında Japon taraftarı ve Avrupa düşmanı olan Tonghak Partisi, Seul Hükümeti'ne karşı ayaklandı. Bunun üzerine Kore, Çin'den yardım istedi ve Çin Kore'ye 3000 asker sevk etti. Japonya, Rusya'ya Kore'yi ilhak etmeyeceğine dair garanti vererek Kore'ye 18.000 kişilik bir kuvvet sevk etti.⁵⁵ Ayaklanma herhangi bir yabancı birlik gelmeden sona ermesine rağmen Japonya ile Çin arasında sürtüşmeler devam etti.⁵⁶ İhtilafın ilk aşamalarında Batı uluslarının genel kanısı Çin'in devasa büyüklüğü ve kaynaklarının bolluğu sayesinde savaşı kazanacağı şeklindeydi.⁵⁷ Savaş, Japon gemilerinin 1894 yılının Temmuz ayında Çin hücumbotlarına ve Kore'ye Çin birliklerini taşıyan bir İngiliz ticari gemisine ateş açtığında patlak verdi ve çok kısa sürdü. Çinliler dokuz ay içinde kesin bir şekilde bozguna uğradı. Küçük filoları parçalandı ve orduları hemen Kore'den sürüldü. Japon birlikleri Mançurya'ya hareket etti ve orada Arthur Limanı donanma üssünü ele geçirerek Shandong Yarımadası'ndaki Weihaiwei donanma üssünü ele geçirdi.⁵⁸ Başka bir Japon ordusu Formosa Adasını ele geçirdiler. Jehol Eyaletine girdikten sonra Pekin'i tehdit edecek duruma geldiler ve Çin, Amerika'nın aracılığına başvurdu.⁵⁹ Amerika Birleşik Devletleri'nin aracılığıyla 16 Nisan 1895'te, Japonya ile Shimonoseki Antlaşması imzalandı. Buna göre:

1) Çin ve Japonya, Kore'nin bağımsızlığını kabul edecekti.

2) Çin; Lia-Tung Yarımadasını, Formosa'yı ve Pescadores adalarını Japonya'ya verecekti.

3) Çin, Japonya'ya 145.800 Dolar savaş tazminatı ödeyecekti ve bu ödeninceye kadar Wei-hai-Wei Japonya'nın elinde kalacaktı.⁶⁰

Böylece Japonya, Asya ana karasına ayak basmış oluyordu. Bu duruma en fazla tepkiyi Rusya gösterdi. Fransa ve Almanya'nın desteğini alarak antlaşmanın hükümlerinin tadil edilmesini istedi. Baskılara dayanamayan Japonya antlaşmanın

⁵⁴ Armaoğlu, a.g.e., s.740.

⁵⁵ Armaoğlu, a.g.e., ss.740-741.

⁵⁶ Meyer, a.g.e., s.171.

⁵⁷ Janet E. Hunter, (2002), *1853'ten Günümüze Modern Japonya'nın Doğuşu*, Müfit Günay (Çev.), 1. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara: s.74.

⁵⁸ Meyer, a.g.e., s.171.

⁵⁹ Armaoğlu, a.g.e., s.741.

⁶⁰ Rifat Uçarol, (2013), *Siyasi Tarih (1789 – 2012)*, 9.Baskı, Der Yayınları, İstanbul: ss.336-337.

hükümlerinin tekrar tadil edilmesini kabul etti. Böylece Japonya Liao–Tung yarımadasını Çin’e tekrar geri vermek zorunda kaldı. Üç devletin baskısı sonucunda Japonya’nın Doğu Asya üzerindeki baskısı azaltılmış oldu. Bu olay ise, Japonya’ya çıkarlarının çatıştığı Rusya ile savaşın kaçınılmaz olduğunu gösterdi. Japonya, Fransa ve Almanya’nın Rusya yanlısı politika izlemesi üzerine İngiltere’ye yönelecek ve 1902 tarihinde bir ittifak antlaşması yapacaktır.

1.2. BOXSER AYAKLANMASI

Avrupa devletleri, Japonya’yı Asya kıtasından uzaklaştırmakla görünüşte Çin’e büyük bir hizmette bulunmuşlardı. Fakat bu hizmetin bedelini çok ağır bir şekilde ödettiler. Her biri Çin’den tavizler koparmak hususunda birbiriyle yarış ettiler.⁶¹

Ruslar, Pekin Antlaşması (27 Mart 1898) ile Port Arthur ile doğusunda bulunan Dalny limanını 25 yıl süreyle kiralamış oldu. Doğu Çin Demiryolu Şirketi’ne Mançurya’nın merkezi Harbin ile Dalny arasında da demiryolu yapma imtiyazı verildi. 1899 yılında da Sibiry ve Mançurya demiryollarını Pekin’e bağlama hakkı Rusya’ya verildi.⁶² Portekizliler daha önce kiralamış oldukları Makao’yu doğrudan kendi topraklarına kattılar.⁶³ Almanya, Shantung Yarımadası’nda bulunan Katolik Alman misyonerlerinin öldürülmesini bahane ederek Kiaochow’a donanma göndererek burasını işgal etti. Bu işgal ile Almanya, Çin hükümetine baskı yaparak 6 Mart 1899 tarihli antlaşma ile 99 yıllığına Kiaochow’u kiralayarak bir deniz üssü kurma hakkını elde ediyordu. Ayrıca Kiaochow’un 50 km’lik çevresi Çin egemenliğinde olmasına karşılık Almanya’nın yönetimine bırakıldı.⁶⁴ Fransa da bu iki devletten geri kalmadı ve 1895’te bir antlaşma yaparak Çin’in güney eyaletini Fransız tüccarlarına açtırdı.⁶⁵ Tonkin ile Yunnan arasında ve Kırmızı Nehir boyunca demiryolu yapma imtiyazını da elde etmekle beraber Yunnan, Kwang-si ve Kwantung eyaletlerinin madenlerini de Fransa işletecekti.⁶⁶ Durumdan memnun olmayan İngiltere’de harekete geçerek 4 Nisan 1898 tarihinde antlaşma imzalayarak Wei–Hei–Wei’yi kiralayarak vapur işletme hakkını da

⁶¹ Armaoğlu, a.g.e., s.745.

⁶² Armaoğlu, a.g.e., s.746.

⁶³ Roberts, a.g.e., s.530.

⁶⁴ Armaoğlu, a.g.e., s.746.

⁶⁵ Uçarol, a.g.e., s.331.

⁶⁶ Armaoğlu, a.g.e., ss.746-747.

elde etmiştir. Kiralama süresi Rusya'nın Port-Arthur'da kalacağı süre kadardı.⁶⁷ Amerika Birleşik Devletleri de 1899 yılında yaptığı antlaşma ile Çin'den yeni ticari imtiyazlar elde etmişti.⁶⁸

Avrupalıların çoğu 1900 yılında, tıpkı Osmanlı İmparatorluğu'nun sunduğu manzara gibi, Çin'in parçalanmaya başladığını düşünüyordu. Çin, Batılı emperyalistler tarafından küçük parçalar halinde koparılıyordu. Yüz yılın sonuna gelindiğinde bazı Çinliler artık buna izin vermemekte kararlıydılar. Büyük Petro'nun çabalarını ve kendi dönemlerinde Asya toplumu olan Japonya'nın modernleşme hamlelerini gözlemlediler.⁶⁹ İnkılabın zaruri olduğunu kabul eden inkılapçılar iki kısma ayrılmıştı: Yabancı memleketlerden bazı teknik bilgiler öğrenilecek ve yavaş yavaş yapılacak bir inkılapla devlet ve hükümetin bünyesini bozmadan öğretilecekti yahut da devlet esaslı olarak değiştirilecek ve yalnız haricen değil, dahilen de Avrupa örnek alınacaktı.⁷⁰ Devlet ilk defa Avrupa ve Amerika Birleşik Devletlerine öğrenciler gönderdi.⁷¹ Çinli bilgin Kang Yo-wei imparatora tesir ederek 1898'de birçok emirnameler neşredilerek, okul, hukuk, ticaret, münakale, askerlikte esaslı yeni bir teşkilat yapılmıştı. Fakat bu yapılan yenilikler muhafazakârlar ve en mutedil inkılapçıların nefretini celp etmiştir.⁷² İmparatorun inkılap yapmayı düşündüğünü gören İmparatoriçe Ts'ih-hsi, imparatorun ve inkılapçıların aleyhinde birtakım girişimlerde bulunmuştu. Bunun üzerine inkılapçılar, kaçmak zorunda kaldılar, geri kalanlar ise esir edildi veya öldürüldü. İmparator, Pekin civarında bir sarayda hapsedildi ve orada ölünceye kadar kaldı.⁷³

Çin'de yabancıların gittikçe çoğalan etki ve baskıları, Çinliler arasında yabancılara karşı düşmanlık duygularının daha da şiddetlenmesine sebep oldu.⁷⁴ Halk arasında yayılmış gizli bir örgüt olan "Uyumlu Yumruklar Derneği" kısaca Boxerler denilen örgüt,⁷⁵ 1898'de Şantung'da ayaklandı ve 13 Haziran 1900'da Pekin'e girerek. Alman Büyükelçisi ve birçok yabancıyı öldürdüler. Çin Hükümeti de bunları el altından destekledi. Ayaklanmanın şiddetlenmesi ve hızla Çin'in diğer bölgelerine yayılması

⁶⁷ Armaoğlu, a.g.e., ss.747-748.

⁶⁸ Uçarol, a.g.e., s.331.

⁶⁹ Roberts, a.g.e., ss. 530-531.

⁷⁰ Eberhard, a.g.e., s.330.

⁷¹ Roberts, a.g.e., s.531.

⁷² Eberhard, a.g.e., s.330.

⁷³ Eberhard, a.g.e., s.331.

⁷⁴ Uçarol, a.g.e., s.331.

⁷⁵ Roberts, a.g.e., s.531.

üzerine, Çin’de büyük çıkarları bulunan Avrupalı devletler, Almanya’nın öncülüğünde ayaklanmayı bastırmak üzere harekete geçmeye karar verdiler. Müttefik Avrupa ordusuna Amerika Birleşik Devletleri de bir miktar asker ile katıldı.⁷⁶ Osmanlı Devleti, II. Wilhelm’in Müslüman Çinlilerin desteğini almak adına teşviki ve dünya devletleri üzerinde olumlu bir tesir bırakmak düşüncesiyle Yıldız Sarayı’nda Çin’e bir miktar asker gönderilmesi, görüşüldü. Fakat Boxser olayına Çin’deki Müslümanların da karışmış olabileceği hesaplanarak, Türklere ve Müslümanlara karşı girişilmemiş ve münhasıran Çin’deki sömürgeci ve Hristiyan temsilcilerine yönelmiş bir ayaklanmanın bastırılmasına asker göndermenin uygun olmayacağı sonucuna varılmıştı.⁷⁷

Müttefik orduları kısa sürede ayaklanmayı bastırdı ve Ağustos 1900’de Pekin’e girdi. 1901 yılında yapılan Pekin Antlaşması ile Boxer Ayaklanması sona erdi. Antlaşmaya göre, Çin, Avrupalıların zararına karşılık büyük bir tazminat ödeyecek ve sorumlular cezalandırılacaktı. Ayrıca bu olaylardan yararlanan Rusya, Mançurya’yı fiilen işgal etti. Bu da Rus-Japon ilişkilerini iyice gerginleştirip, Mançu rejimini iyi zayıflatmıştır.⁷⁸

1.3. JAPON-İNGİLİZ İTTİFAKI (1902)

Rusya, 1896’da Çin ile Japonya’ya karşı bir antlaşma yaparak Mançurya’da demiryolu yapma hakkını elde etti. 1898 yılında Çin ile ikinci bir antlaşma ile Liao – Tung Yarımadası’ndaki Port-Arthur’u kiraladı.⁷⁹ 1900 Boxer İsyanı sırasında Pekin, sekiz ülke tarafından işgal edilmesinin ardından, Rusya Mançurya’nın önemli bir bölümünü işgal etti. Japonya ve diğer ulusların ultimatoma rağmen çekilmeye yanaşmadı.⁸⁰ Bu nedenle Mançurya’nın işgali uluslararası bir sorun haline gelmişti.⁸¹

Bu dönemde, Japonya savaşı arzu etmemekle birlikte Rusya’yı frenlemenin çeşitli yollarını keşfetmenin yollarını aramıştır. Bu arayışlarda Japon siyasetçileri arasında üç farklı bakış açısı ortaya çıktı. Fukuzawa Yukichi’yi içeren ekol, İngilizlerle ittifakı savundu, çünkü İngiltere Asya’da Japonya gibi Rusyalar tarafından tehdit

⁷⁶ Uçarol, a.g.e., s. 331.

⁷⁷ Hee-Soo Lee, (1991), *İslam ve Türk Kültürünün Uzak Doğu’ya Yayılması*, 2. Baskı, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara: ss.189-190.

⁷⁸ Uçarol, a.g.e., s.331 ; Roberts, a.g.e. , s.531.

⁷⁹ Uçarol, a.g.e., s.337.

⁸⁰ Hunter, a.g.e., s.45.

⁸¹ Uçarol, a.g.e., s.337.

ediliyordu. Okuma ve bazı siyasetçiler ise, Çin ve Kore ile ittifak fikrini öne sürdü. Bu fikri savunanlar, Japonya'nın güvenliğinin Japonya'yı sömürecek olan Batılı güçlerle değil de, Avrupalılarla sorun yaşayan, doğal kaynakları ve potansiyeli olan Çin ve Kore ile ittifak yaparak Japonya'nın liderliğinde Pan-Asya veya Asya Birliği fikrini öne sürdüler, fakat Çin ve Kore'nin zayıf durumu bu fikrin gerçekdışı bir seçenek olarak nitelendirilmiştir. Yamagata ve İto tarafından öne sürülen üçüncü görüş ise Rusya ile uzlaşmaya çalışmak ve etki alanlarının taslağını çizmekti.⁸²

Sonunda üçüncü görüş geçerli oldu. Japonya, Rusya ile geçici bir antlaşma yapmak istedi. Yagamata, Rusya'ya Kore'nin 38 paralelde bölünmesini önerdi, fakat bu öneri Ruslar tarafından reddedildi. 1898 yılında Tokyo'da, Japonya ile Rusya arasında iki kuvvetin de Kore'nin içişlerine müdahalesini yasaklayan antlaşma imzalandı.⁸³

1900 yılı Martında Rusya'nın Kore hükümeti ile yaptığı antlaşma ile Rusya'nın Kore'nin güney ucundaki Mosampo'da bir kömür istasyonu kurması Japonya'yı yeniden korkuttu ve bu olay ile Japonya, Rusya'nın Uzakdoğu'daki rakibi olan İngiltere ile yakınlaşmaya başladı.⁸⁴

Rus birliklerinin Boxser Ayaklanmasının bastırılmasından uzun zaman sonra, 1902'ye kadar Kuzey Çin'de ve Mançurya'da kalması,⁸⁵ ayrıca Prens İto'nun St. Petersburg'a gelerek Rusya'dan Japonya'ya Kore'de etki kurmasına izin vermesini istedi. Karşılığında ise Rusya'nın Kwantung bölgesini işgal etmesine ve Doğu Çin Demiryolunun Port Arthur'a kadar uzanmasına izin vermeyi taahhüt etti ve Rusya'nın birliklerini Mançurya'dan çekmesini talep etti. Rusya, önerileri reddetti ve Mançurya'daki etki alanını devam ettirmek istemesi⁸⁶ ile Rusya ile uzlaşmanın mümkün olmadığına ikna olan ve Rus ittifakını savunan Japonlar, İngiltere ile ittifak fikrini desteklemeye başlamışlardı.⁸⁷

İngiltere ise, yalnızlık politikasından ayrıldıktan sonra, Avrupa'da Almanya ve Rusya ile antlaşma yapmak istemiş, fakat bu devletlerden gereken ilgiyi görememişti.⁸⁸

⁸² Meyer, a.g.e., ss.172-173.

⁸³ Meyer, a.g.e., ss.173.

⁸⁴ Armaoğlu, a.g.e., s.744.

⁸⁵ Meyer, a.g.e., s.173.

⁸⁶ Kezban Acar, (2009), *Ortaçağ'dan Sovyet Devrimi'ne Rusya*, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul: s.327.

⁸⁷ Meyer, a.g.e., s.173.

⁸⁸ Uçarol, a.g.e., s.337.

Rusya'nın 1891'de Trans-Sibirya demiryolunun yapımına başlaması ile İngiltere için Asya'da bir tehdit ortaya çıkıyordu. Bu durumda İngiltere Rusya'nın askeri gücüyle hesaplaşmak durumunda kalabilirdi. Asya'da Rusya'ya karşı savaşılabilecek nitelikte kara ordusu çıkarabilecek tek devletin Japonya olması ve bunun yanında Çin üzerinde bir Rus-Japon yakınlaşmasının engellenmesi amacıyla İngiltere Japonya'ya yöneldi. İttifak teklifi Nisan 1901'de Japonya'dan geldi. Yapılan görüşmeler sonucu İngiliz-Japon ittifakı 30 Ocak 1902'de imzalandı.⁸⁹

Antlaşmaya göre, taraflardan biri, savaşa girecek olursa, diğer taraf tam bir tarafsızlık gösterecek, fakat savaşa bir üçüncü devlet de katılacak olursa, diğer taraf hemen müttefikinin yardımına gelecekti. Böyle bir durumda sonuna kadar beraber savaşacaklar ve ancak beraber barış yapacaklar ve birbirlerinin aleyhine barış yapmayacaklardı. İttifak 5 yıl süreliydi.⁹⁰

Japonya ile Rusya arasındaki mücadelede, Rusya'nın müttefikleri olan Almanya ve Fransa tarafından yapılacak yardım bu güçleri İngiltere ile savaşa sokacağından, ittifak Rusya ile Japonya'nın kendi başlarına yapacakları mücadeleyi etkili bir biçimde kısıtlıyordu. Bu da Japonları Rusya ile görüşmeler sırasında daha sıkı bir tavır almaları yönünde cesaretlendirdi ve bu ittifak Japonya'da bir ödül olarak görüldü.⁹¹ İngiltere bu ittifak ile Japonya'yı Rusya'nın üzerine kıskırttı. Ayrıca bu ittifakla İngiltere yıllardan beri içinde bulunduğu yalnızlıktan da kurtulmuş oluyordu.⁹²

1.4. RUSYA VE JAPONYA'NIN DEMİRYOLU PROJELERİ

Rus-Japon Savaşı öncesinde ve savaş sırasında, Mançurya bölgesi ve Kore topraklarında, Rusya ve Japonya tarafından inşa edilen demiryolları, stratejik, ekonomik ve siyasi açıdan büyük önem arz etmişti.⁹³

Almanya, Balkanlar için Rusya ve Avusturya arasında çıkabilecek muhtemel bir anlaşmazlığın arasında kalmak istemeyerek Rusya'yı Uzak Doğu'da aktif bir

⁸⁹ Harun Bodur, (2013), *Kronolojik 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, 2. Baskı, Yeditepe Yayınevi, İstanbul: ss. 47-48.

⁹⁰ Bodur, a.g.e., s.48.

⁹¹ Hunter, a.g.e., s.46.

⁹² Bodur, a.g.e., s.48.

⁹³ Yasemin Davarcı, (2015), *1904-1905 Rus-Japon Savaşı'nın Japon Manga Kitaplarına Yansıması*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: s.35.

politika izlemesi yönünde teşvik etmekteydi.⁹⁴ Aslında Rusya'nın Uzak Doğu'ya açılma ihtiyacı vardı, çünkü bölgedeki kontrolü, Sibirya'yı ve Pasifik'teki Rus kolonilerinin savunması kolaylaşacaktı. Ayrıca Rus tüccarlarının malları için iyi bir pazar seçeneği idi.⁹⁵ Rusya'nın Asya'ya açılması gerektiğini Prens E.E. Ukonski gibi çara yakın kişiler inanıyorlardı.⁹⁶ Rusya'nın Uzak Doğu'ya açılma politikaları, Ekonomi Bakanı Witte'nin çabaları sonucu idi. Ama Balkanlardaki gibi halk desteğini hiçbir zaman alamadı.⁹⁷ Bakan Witte, meslek hayatına demiryolu yöneticisi olarak başlamıştı ve demiryollarına ilgisi her zaman büyüktü. Ekonominin canlandırılması, imparatorluğun birleştirilmesi ve dış politikanın ilerlemesinde demiryollarının katkı sağlayacağını düşünüyordu.⁹⁸ Ayrıca o dönemde Avrupa'dan Asya'ya kadar denizlerdeki üstünlüğü elinde tutan İngiltere'ye karşı karadan Doğu Asya'ya ilerleyebilme olanağına sahipti ve bunun için de demiryolları aracılığı ile bölgeye kısa zamanda sevkiyat gerçekleştirebilecekti.⁹⁹

Rusya'nın Uzak Doğu'da en çok ilgisini çeken iki bölge Mançurya ve Kore olmuştur. 1891 yılında inşaatına başlanan Trans-Sibirya demiryolu hattı 1896'da Baykal bölgesine ulaştı ve Trans-Ural Bölgesine göçler ve yerleşimler teşvik edildi. Mançurya'dan geçecek olan hat Vladivostok'a ulaşımı hızlandıracak, Japonya'yı ve bütün Uzak Doğu'yu, Rusya ve Avrupa'ya bağlayacaktı.¹⁰⁰ Rusya'nın bölgede demiryolu inşasının başlaması Çin'den askerî ve siyasî ayrıcalık talebinde de bulunmasına, bunun da demiryolları projesinin sadece ticarî değil, aynı zamanda emperyalist emeller taşıdığını da göstermekteydi.¹⁰¹

Rusya, Çin ile Haziran 1896'da yaptığı gizli antlaşma ile Mançurya'dan geçecek bir demiryolu hattının yapılması için izin almıştı. Karşılığında ise Çin'i Japonya'ya karşı koruyacaktı. Çin Doğu Demiryolu adı verilen bu demiryolu hattının yapımı, Rus - Çin Bankası tarafından finanse edilecekti. Ayrıcalıklar 80 yıl için geçerli olacaktı. Sürenin sonunda ise hat, hiçbir ekstra para talebinde bulunmadan Çin'e

⁹⁴ Acar, a.g.e., s.324.

⁹⁵ Kezban Acar, (2004), *Başlangıçtan 1917 Devrimine Kadar Rusya Tarihi*, 1. Baskı, Nobel Yayınları, Ankara: s.260.

⁹⁶ Acar, *Ortaçağ'dan Sovyet Devrimi'ne Rusya*, s.325.

⁹⁷ Acar, *Başlangıçtan 1917 Devrimine Kadar Rusya Tarihi*, s.260.

⁹⁸ Riasanovsky ve Steinberg, a.g.e. , s.413.

⁹⁹ Davarcı, a.g.t., s.35.

¹⁰⁰ Acar, *Ortaçağ'dan Sovyet Devrimi'ne Rusya*, s.325.

¹⁰¹ Davarcı, a.g.t., s.36.

bırakılacaktı. Rus demiryolu şirketinin hattın geçtiği toprakları korumak için bölgede polis gücü olarak bazı Rus birlikleri bölgeye gönderildi ve sonraki yıllarda bölgenin ilhakına zemin hazırladı.¹⁰²

Çin, Doğu Demiryolu'nun Trans-Sibirya Demiryolu ile bağlanmasıyla Rusya, bölgede "T" şeklinde bir demiryolu ağına sahip olmuştur. Güneyde Harbin-Port-Arthur yönünde de uzanan Çin Doğu Demiryolu ile Rusya, Asya'da hem politik açıdan kendisine yeni yerler edinmeye hem de buralarda ekonomik olarak gelişmeye başlamıştır.¹⁰³ 1891–1905 yılları arasında Rusya'daki demiryollarının uzunluğu, iki katına çıkmıştı.¹⁰⁴

Rusya'nın bu girişimleri Japonya'ya endişelendirmiştir. 1894-1895 Çin-Japon Savaşı sonucunda Japonya, bölgede Rusya için de oldukça önemli olan Port-Arthur Limanı'nı ele geçirmişti. Port-Arthur Limanı, Rusya için Trans-Sibirya hattının sonunun, Rusya'nın Pasifiğin sıcak sularına açılacak penceresi olan Dalny ve Port Arthur olması bakımından önemlidir.¹⁰⁵

Japonya, Rusya'nın Mançurya bölgesi ve Çin üzerindeki demiryolları projesine karşı, Kore topraklarında demiryolu inşası girişimlerinde bulunmuştur. Japonya, Kore topraklarında dört ana koldan oluşan demiryolları projesi hazırlamıştır. Bu dört ana kolun hepsi de Seul'de başlatılacak ve şehrin kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu ve güneybatısına uzanacaktı. Kuzeydoğudaki hat açık bir liman olan Woson'a, kuzeybatıdaki ise Çin sınırındaki Uiji kentlerine uzanacaktı. Güneybatıdaki en kısa hat Inchon'a, güneydoğudaki ise Kore ile Japonya arasındaki ticaretin büyük çoğunluğunun yapıldığı Pusan şehrine uzanacaktı.¹⁰⁶ Japonya, 1894 yılının Ağustos ayında Kore ile imzaladığı antlaşmayla, Seul-Pusan ve Seul-Inchon demiryolu hatlarının inşası hakkını elde etmiştir. Japonya, Kore demiryollarının güvenliğinin sağlanması amacıyla bölgeye asker sevk ederek bölgedeki askerî kontrolünü artırmıştı.¹⁰⁷

¹⁰² Acar, *Başlangıçtan 1917 Devrimine Kadar Rusya Tarihi*, ss.260-261.

¹⁰³ Davarcı, a.g.t., s.37.

¹⁰⁴ Riasanovsky ve Steinberg, a.g.e., s.413.

¹⁰⁵ Davarcı, a.g.t., s.38.

¹⁰⁶ Davarcı, a.g.t., s.38.

¹⁰⁷ Davarcı, a.g.t., s.39.

Japonya, 1904 Rus Savaşı'nda demiryolları inşa ederek asker ve askeri malzeme sevkiyatında kullanmıştır.¹⁰⁸ Ayrıca bu demiryolları sayesinde Japonya'nın ana kara ile ticarî ve ekonomik ilişkilerini geliştirmek amaçlanmıştır.¹⁰⁹

Savaşın sonra, Japon kontrolündeki Güney Mançurya Demiryolu Şirketi, başta demiryolları olmak üzere bölgedeki madencilik, tarım ürünleri, nakliyat gibi birçok konuda kontrolü ele geçirmiştir. Japonya, 1905'ten itibaren ilk kez 1935 yılında Sovyetlerden, Çin Doğu Demiryolu'nu satın alarak Mançurya Demiryolları'nı birleştirme fırsatı bulmuştur. Böylece Mançurya, Japonya'nın Çin bölgesindeki nüfuzunun artmasında önemli bir dayanak olmuş ve bu durum Asya'daki II. Dünya Savaşı'nın başlamasına sebep olmuştur.¹¹⁰

1.5. 1904–1905 RUS–JAPON HARBİ

1.5.1. Savaşın Sebepleri

Rusya'nın tarihi emellerinden en önemlilerinden birisi de sıcak denizlere inmekti. Bu kapsamda en yakın yol Karadeniz üzerinden boğazlar vasıtasıyla Ege ve Akdeniz'e inmekti. Bu siyasi emellerini gerçekleştirmek için Osmanlı Devleti üzerinde özellikle XIX. yüzyılda büyük bir baskı kurmuştur. 1856 Kırım Savaşı ile Karadeniz'de ve Avrupa'da yayılma alanı kısıtlanan Rusya, yönünü Orta Asya ve Uzak Doğu'ya çevirmişti. Böylece Orta Asya'nın doğal kaynaklarını sömürecek ve ürettiği mallara Uzak Doğu'da yeni pazarlar bulacaktı. Ayrıca Uzak Doğu'da İngiltere'nin karşısına güçlü bir rakip olarak çıkarak İngiliz sömürgelerini tehdit edecekti.

Rusya, Uzak Doğu'da XIX. yüzyılın ortasından itibaren genişleme siyaseti izlemiştir. 1858 ile 1860 arasında Çin'i Amur ve Ussuri bölgelerini vermeye razı etmiş, böylece bu bölgeleri Rus kontrolü altına sokup Kuzeybatı Pasifik'teki İngiliz emellerine engel olmayı düşünmüştür. 1875'te Sahalin Adası üzerinde hak iddia ederek Kore'de deniz üssü kurmak istemiştir. 1891'den sonra Uzak Doğu politikalarını değiştirerek Uzak Doğu eyaletlerini Batı Rusya ile birleştirmek ve kalkındırmak için Sibirya

¹⁰⁸ Hunter, a.g.e., ss.79-80.

¹⁰⁹ Davarcı, a.g.t., s.39.

¹¹⁰ Davarcı, a.g.t., s.40.

demiryolunu yapma kararı almıştır. Üstelik bu demiryolu Rus toprağı içerisindeki Amur dirseğı kenarından değil, Mançurya üzerinden geçecekti.¹¹¹

Rusya, 1894–95 Çin–Japon Savaşından sonra 1895 Nisan’ında Rus kabinesi St. Petersburg’ta toplanmış ve Çar’ın onayı ile Rusya’nın Uzak Doğu’nun sıcak sularında bir limana sahip olmasına karar vermişti.¹¹² Böylece Çinlilerden 1898 senesinde 25 yıllığına Port–Arthur Limanını kiralamışlardır. Rusya’nın böyle bir karar almasına sebep olan gelişmeler Japonya’nın Çin üzerindeki siyasi faaliyetleri ve Almanya’nın Çintaoyu almasıdır.¹¹³

Japonya, Rusya’nın Uzak Doğu’daki faaliyetlerine karşı sessiz kalmamıştır. Çünkü Japonya’nın güvenliği açısından Japonya ana karasına en yakın olan Kore’nin hakimiyeti çok önemlidir. Buna İngiltere’nin Kıta Avrupası’ndaki kırmızı çizgisi olan Belçika’nın korunması ile paralellik kurabiliriz.

Meiji döneminde, bütün konularda olduğu gibi sanayi alanında da büyük gelişme gösteren Japonya’nın hammadde ve pazar ihtiyacı, onu kaçınılmaz olarak diğer devletlerle karşı karşıya getirmiştir.¹¹⁴ Rusya’nın 1880 senesinde inşasına başladığı yeni şehre (Şarkın Hakimi) manasına gelen Vladivostok ismini vermesi Japonları kamçılayan ilk darbe olmuştur.¹¹⁵ Ayrıca Rus-Japon Harbi’nden birkaç yıl evvel Rusların Hokaydo Adasına yakın olan sahillere sürekli ve düzenli olarak yerleşmesi üzerine Japonya için tehlike teşkil ettiğini gören askeriyede görevli genç bir zabıt bu konuya dikkat çekmek üzere bir kaç eser yazmış, fakat bir şey yapmaya muvaffak olamadı. Bu yüzden Tokyo’da kendi ailesine ait bir mezarda intihar etmesiyle Japon kamuoyunun dikkatini ancak çekmiştir.¹¹⁶

Rusya’nın Boxer Ayaklanmasından sonra bölgeden çıkmak istememeleri, üstelik Liaotung Yarımadası ve üzerindeki Port-Arthur deniz üssü ile Dairen Limanını Çin’den kiralayarak, bu merkezleri ve Mançurya’yı Trans–Sibirya demiryolu hattına

¹¹¹ F. Şayan Ulusan Şahin, (2001), *Türk – Japon İlişkileri (1876 – 1908)*, 1. Baskı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: s.123.

¹¹² Çetinkaya Apatay, (2002), *Pasifikte Olup Bitenler Port Arthur’dan Pearl Harbor’a*, 1. Baskı, Deniz Basım Evi. İstanbul: s.15.

¹¹³ Sermet Gökdeniz, (1944), *1904 – 1905 Rus – Japon Harbi*, Askeri Deniz Matbaası, İstanbul: s.8.

¹¹⁴ Dündar, a.g.e., s.139.

¹¹⁵ Gökdeniz, a.g.e., s.7.

¹¹⁶ Pertev Demirhan, (1937), *Japonların Asıl Kuvveti Japonlar Nasıl ve Niçin Yükseldi*, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul: s. 35.

bağlayıp Uzak Doğu'ya yerleşerek sıcak denizlere açılma niyetlerini netleştirmişti.¹¹⁷ Böylece Rusya'nın Mançurya'yı işgali doğrudan Rus-Japon çatışmasının nedeni olmuştu.¹¹⁸

1.5.2. Japon-Rus İlişkilerinin Kesilmesi

Rusya, Japon-İngiliz ittifakına karşı siyasi olarak karşı bir ittifakla cevap verememişti. Bundan dolayı Mançurya meselesinde daha ileriye gitmemeye karar verdiler. Bu kararda Maliye Bakanı Witte ile Dışişleri Bakanı Lamsdorf etkili olmuştur. Her ikisi de Rusya'nın Uzak Doğu sorunlarıyla uğraşmasının Avrupa'daki hareket serbestisini kısıtlayacağına inanıyorlardı. Lamsdorf, aktif bir Balkan taraftarıydı. Harbiye Bakanı General Kropatkin ise Rusya'nın Uzak Doğu faaliyetlerinin, Slavların savunulması ve Boğazlar gibi Rusya'nın tarihi görevlerini engellediğini söylüyordu. Kropatkin, diğer iki bakandan farklı olarak Japonya ile antlaşma yapılmalı ve Kuzey Mançurya, Rusya'nın, Kore ise Japonya'nın nüfuz alanı olmalı, Güney Mançurya ile Kuzey Kore arasında tampon bölge olarak bırakılmalıydı. Çar, başlangıçta bu görüşleri benimsedi ve 8 Nisan 1902 tarihinde Çin ile antlaşma yaparak Mançurya'yı altışar ay aralıklarla üç aşamada ve 18 ay içinde boşaltmayı kabul etti. Rusya, Mançurya'yı boşaltma konusunda birinci aşamayı 1902 Ekim'inde gerçekleştirdi. Fakat ikinci aşama Çar'ın fikrinin değişmesiyle gerçekleşmedi. Çar'ın fikir değiştirmesinde, barışçı politika taraftarı Maliye Bakanı Witte'nin istifası ve Rusya'nın Uzak Doğu da başının belaya girmesini isteyen Alman imparatoru II. Wilhelm'in Çar'a Uzak Doğu'ya yönelmesi konusunda yazdığı kışkırtıcı mektuplar ile Bezobrazow adlı Uzak Doğu maceracısının Mançurya ve Kore'nin ekonomik zenginliklerinin elde edilmesi hususunda Çar'ı ikna ederek, 1903'te kurduğu Yalu Şirketi'nin iflas etmesi Rus-Japon gerginliğini artırdı. Aynı zamanda Veliht Aleksandr başta olmak üzere daha birçok devlet adamı Rusya'nın Mançurya'dan çıkmasına karşı olmaları Rusya'yı Uzak Doğu'da aktif politika izlemeye yöneltmişti.¹¹⁹

Rusya'nın her geçen yıl "Japonya'yı kuşatma" politikasında ilerleme kaydetmesine ve bunun kendisi için yaşamsal değerde olmasına rağmen Japonya, 1903 yazında başlattığı görüşmelerle anlaşma girişimlerini 1904 Ocak ayına kadar

¹¹⁷ Apatay, a.g.e., s.IX.

¹¹⁸ Hunter, a.g.e., s.45.

¹¹⁹ Armaoğlu, a.g.e., s.758.

sürdürmüştür. Sonuç alamayınca 5 Şubat 1904'te Rusya'ya nota vererek, siyasi ilişkilerini kestiğini bildirmiştir. Ruslar, siyasi ilişkilerin kesilmesine rağmen, savaşın çıkacağına inanmıyorlar ve kendilerinin de savaşı istemediklerini açıklıyorlardı. St.Petersburg Hükümeti'nin 8 Şubat 1904 tarihli, Port-Arthur Üs Komutanı ve Uzak Doğu Genel Valisi Amiral Aleksief, verdiği emirde bu tutumları açıkça görülyordu.¹²⁰

“Japonya ile siyasi ilişkiler kesilmiştir. Güney Kore sahillerine yapılacak bir Japon çıkarmasına itibar etmeyin. Eğer Japon filosu, gerek deniz kuvveti gerek çıkarma kuvvetleri ile birlikte 38. derece kuzey enleminin kuzeyine geçerse, karşılık verip vermemek kararı da sizin değerlendirmenize bırakılmıştır.”¹²¹

1.5.3. Savaşın Başlaması ve Seyri

1.5.3.1. Port–Arthur Baskını

Japonlar eninde sonunda Kore Sahili'nde Rusya ile karşı karşıya geleceklerinin farkına varmışlardı. Amiral Togo, 6 Şubat 1904'te Kore Sahili'nde Rusya ile hakimiyet mücadelesine girişmek ve Rus nüfuzunu kırmak için Japon Donanması Baş Kumandanı olarak görevlendirilmişti.¹²²

Japonya, uzun senelerden beri icra ettiği gelişmeler sayesinde Togo'nun girişimleriyle Rus donanması ve ordusu vaziyeti hakkında en ince ayrıntıya varıncaya bilgi sahibi olmuştu. Buna göre; Port–Arthur'da yedi zırhlı, yedi kruvazör, Taliyen Körfezinde iki kruvazör, İnku civarında bir topçeker, Vladivostok'ta dört kruvazör bulunmaktaydı. Rus filosunun bazıları da tarafsız limanlarda ikamet etmekte. Bunlar; Şemolpo'da bir kuvazör, bir topçeker, Şangay'da bir topçeker bulunmaktadır.¹²³

Port–Arthur Limanında demirli olan Rus filosu, Amiral Togo'nun ilk hedefi idi. Amiral Togo, bu filoyu açık deniz muharebesinde mi, yoksa limanı abluka altına

¹²⁰ Apatay, a.g.e., s.23.

¹²¹ Ayhan Kuşçuluo, (2009), *Japon-Rus Savaşı ve Türkler*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri: s.49.

¹²² Ali Fuat, Osman Senai, (1321), *Musavver Rus Japon Seferi*, C.I, Ahmed İhsan Matbaası, İstanbul: s.245.

¹²³ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.I, ss. 245-246.

almak suretiyle mi, etkisiz hale getirecekti? Amiral Togo'nun planı ansızın seri bir şekilde baskın ile etkisiz hale getirmek idi.¹²⁴

Japonya'nın hedefi Kore'ye yerleşmek olduğu için mutlaka taarruz hareketi yapması gerekiyordu. Denizaşırı sefer olduğu için donanmanın mutlaka yardım etmesi gerekiyordu. Japonlar bu savaşı mutlaka kazanmak istedikleri için çok ihtiyatlı hazırlanmışlar idi. Ordu mahfillerinin görüşüne göre savaşın Kore'de yapılması ihtimali yüksekti. Rus topraklarına bir hareket tasavvur edilmemişti. İklim şartlarına göre savaşın Şemolpo'dan daha yukarıda yapılması gerekiyordu. Çünkü Şemolpo'nun kuzeyindeki sahil kısmı Nisan başına kadar donmaktaydı. Yalu Nehri'nin batısına çekilmiş olan Rus ordusu kışın buraya çıkarma hareketi yapamazdı. Eğer Nisan'a kadar beklenirse Ruslar buraya çıkarma yapabilir ve Japonları zor durumda bırakabilirdi. Bu sebepten Japonya Genelkurmayı savaşı kışın açmaya, Kore Yarımadasına ve Şemolpo kara hizasını geçmemek üzere çıkarma yapmaya karar verdi.¹²⁵

Japon Hükümeti, 4 Şubat 1904'te Tokyo'da büyük bir kabine toplantısı yaparak Rusya'ya harp açılmasına karar vererek 5 Şubat'ta seferberlik başlatmıştır. Rusya'ya ise 6 Şubat'ta son bulan bir ultimatö verilmmişti. Rus Hükümeti de harekete geçmiş, Amiral Aleksiyef'e Port-Arthur ve Vladivostok'ta tedbir alınmasını emretmişti.¹²⁶

¹²⁴ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.I,s.246.

¹²⁵ Gökdeniz, a.g.e., ss.21-22.

¹²⁶ Gökdeniz, a.g.e., s.23.

Tablo 1.1: Port–Arthur Baskını Öncesi Japon Ve Rus Donanmalarının Mevcut Durumları:¹²⁷

JAPONYA				
Donanma	Ton	Beygir Gücü	Top	Torpedo
8 - Savaş Gemisi	94486	96838	314	33
20 – Zırhlı Kruvazör	112700	230557	600	77
1 – Nakliye Gemisi	4120	1870	5	—
10 – Sahil Koruma	18225	18167	86	10
16 – Top Çeker	11570	12718	78	—
4 - Haberci	5825	22599	35	14
15 – Torpedo temizleyici	5189	88800	90	30
Toplam 74 Adet Gemi	252118	508399	1188	164
*Bu veriler dışında 79 adet Torpedo botu ve yapımı süren 2 Kruvazör, 8 Torpedo Temizleyicisi vardır.				
RUSYA				
Donanma	Ton	Beygir Gücü	Top	Torpedo
9- Açık deniz Savaş Gemisi	111840	136100	537	51
17- Zırhlı Kruvazör	260060	207100	528	77
7- Açık deniz Top çeker	8260	10730	60	15
2-Zırhlı Torpedo	837	6630	18	4
33-Torpedo temizleyici	9770	164000	174	80
30-Torpedo Botu ¹²⁸	1759	19107	28	40
1-Vapur	1525	2920	2	—
Toplam 99 Adet Gemi	241101	544350	1347	259
*Bu verilerin dışında 10 nakliye ve mayın gemisi, 12 Liman gemisi(5 i Vladivostok'ta, 7'si Port Artur)				

Amiral Togo, tarafından Amiral Uriu komutasında bulunan filoya, Şemolpo limanında bulunan iki Rus gemisini baskı altında tutmak görevini ve Japon ordusunun karaya çıkacağı mevki düşman taarruzundan koruma görevini vermiştir. Her iki filo da mürettebatının sevgi ve coşku gösterileri arasında birisi Şemolpo'ya diğeri Port–Arthur'a doğru 6 Şubat 1904 tarihinde hareket etti.¹²⁹

Amiral Togo'nun verdiği emre göre 1.2.3.4. torpedo fırkaları dış limanda bulunan Rus filosuna taarruz edecek 4. 5. fırka ise Taliyen Van'da bulunması muhtemel olan iki Rus kruvazörü üzerine harekete geçti. Japon filosu, gerektiğinde bir birinden ayrılmak suretiyle tek parça halinde her bir zabitan elinde bir harita olmak suretiyle hareket ediyordu. Dış limana birkaç mil kala yanaşık nizama geçti. Kumanda gemisi ise en geride üç torpedo ile bütün hücum kolunun ortasında idi. Filo, kumandanın emri ile birkaç takıma ayrılarak her biri bir hedefe kilitlenmişti.¹³⁰

¹²⁷ BOA, Y.PRK. ASK.226/123, 29 Z 1322'den naklen Kuşculuo, a.g.t. , s, 52-53.

¹²⁹ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.I, ss.246-247.

¹³⁰ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.I, ss.249-251

Rus filosu komutanı Amiral Aleksiye, Japon filosunun çıkarma hareketına karşı zırhlıların hepsine torpido muhafaza ağları geçirmiş, topların yanına bolca cephaneye yığılmış ve elektrik projektörlerini kullanıma hazır bir şekilde bulundurmıştır. Lakin diğer taraftan gemilerin şamandıralarında bulunan işaret fenerleri, Port–Arthur elektrik kalesi ve iç liman ile dış limanın girişini göstermekte olan fenerler yanmakta idi. Rusları böyle tedbirsiz ve yerlerini belli edecek harekette bulunmalarına yol açan durum ise bir gün önce Rus kruvazörleri tarafından yapılan keşif hareketlerinin neticesiz kalması ve resmi bir ilan-ı harp beklenmesinden dolayıdır.¹³¹

Japon filosu, dış limana yaklaştıkça şehrin ve gemilerin elektrik ışıkları hasmın savaşa hazır olmadığı düşüncesiyle zabitan ve mürettebatın iştahını kabartmıştı. Filo önce vasatı bir hızla ilerlerken limana yaklaşınca hasmının saldırıyı fark etmemesi için hızını iyice düşürerek sükunetle hareket etmişti. Japon hücum filosu komutanı, dış limanın hemen önünde yavaş bir süratle ve yana hareket eden Rusların ileri karakol görevi yapmakta olan Pallada kruvazörünü görür ve cüzi cephanesini zırhlılara karşı kullanmak üzere emir almasına rağmen birden bire 7000 tone hacmindeki Pallada kruvazörüne yalnız başına hücum etme kararını aldı. Diğer torpidolara işaret ederek kendisinin Pallada torpidosuna saldıracağını, kendilerinin ise arkadaki zırhlılara hücum etmelerini istedi. Pallada kruvazörü ise yaklaşık 2000 m uzaklıkta Japon torpido gemisini görmeksizin ona doğru yaklaşmakta idi. Bu esnada Japon torpido gemisi komutanı hücum emrini vererek savaşı başlatmış oldu. Bu esnada Rus Amiral Stark ve erkan-ı harbiyesi Port–Arthur’da tiyatro izlemekteydi.¹³² Dört gemiden oluşan bu tümenden yaklaşık 800 metre mesafeden sekiz torpido atıldı ve Rus gemilerinden dört tanesi isabet aldıktan sonra Ruslar saldırıya maruz kaldıklarını anladılar. Zira her ne kadar Japon gemilerini görmüşler ise de bunları karakol yapmakta olan kendi gemileri sanmışlardı. Bu sebepten de ışıldakla aydınlatmışlardı. Kendi gemileri ile karıştırmalarının sebebi üç Japon gemisinin tıpkı Rus gemilerine benzeyen sistemde yapılmaları ve Rus gemilerine mahsus işaret ışığı kullanmalarıydı. İlk isabet alan Pallada kruvazörü olmuştur. Hemen ışıldak yakarak ateş açmış ise de amiral gemisinden (Ne için ateş ediyorsunuz) diye bir suale maruz kalmıştı. Hücumu uğradığını bildirince bütün Rus gemileri karma karışık bir ateş yağmuruna başlamışlardı. Fakat hiçbir isabet

¹³¹ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.I, ss.251-252.

¹³² Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.I, ss.254-255.

tutturamamışlardı. Rusların toplam dokuz gemiden oluşan karşı hücumlarından bir sonuç elde edilememiştir. Rusların Navik kruvazörü, Japonları takibe geçmiş fakat gece karanlığında bulamayıp hiçbir şey yapamamıştı.¹³³

Bu kadar enerjik bir surette yapılan taarruzdan 18 torpido atılmış ve dört tanesi isabet etmiştir. Bunun sebebi hücumun aralıklarla ve uzaktan yapılmasıdır. Rus gemilerinden Pallada, Sezaraviç ve Retvizan zırhlıları iskele bordolarından torpido yemişlerdi. Pallada'nın yarası büyük olmakla beraber tehlikeli değildi. Pallada methalin dışında, Retvizan ve Sezaraviç iç limana girerek karaya oturmuşlar idi. Bu yüzden bu gemiler yüzdürülünceye kadar diğer gemilerin limana girmesi imkânsız oldu. Baskın muvaffak olmasına rağmen Amiral Togo'yu memnun etmedi. Çünkü hiçbir gemi batmamış hasar görenler de tamir olabilir haldeydi. Hücum limana yakın bir sahada cereyan ettiği için gemiler kurtulmuştu. Rusların zayıtı 31 ölü ve 8 yarlıdan ibaretti. Amiral Togo'nun çekingen davranmasının sebebi ilk günden itibaren kuvvetlerini hırpalamak istememesidir. Zira ortaya çıkacak zayıtın telafisi mümkün değildi. Halbuki Rusların Baltık'ta bir filosu vardı ve bu filo Uzak Doğu'ya geçmek için hazırlanmaktaydı.¹³⁴

1.5.3.2. Şemolpo Deniz Muharebesi

8/9 Şubat baskını ile Japonya ve Rusya arasındaki harp fiilen başlamıştı.¹³⁵ Kore'nin bi-taraf Şemolpo limanında, Rusya'ya ait Varyak kruvazörü, Koryets top çekeri ve Sungary nakliye gemisi bulunmaktaydı.¹³⁶

Japonlar, 6 Şubat günü Kore'ye giden bütün telgraf hattını kestikleri için, ne Koreliler ne de doğrudan doğruya Port–Arthur ile muhaberatta bulunan Rus harp gemileri, ilişkilerin kesildiğinden haberdar olabilmişlerdi. Bundan dolayı Rus gemilerinin komutanı olan Rudnef, 6 Şubat'ta Seul Sefirine Port–Arthur'a gitmek için izin istedi fakat sefir, böyle sıkıntılı bir zamanda Port–Arthur'a gitmenin doğru olmayacağını söyleyerek izin vermedi.¹³⁷

¹³³ Gökdeniz, a.g.e., ss.26-27 ; Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.I, s.257.

¹³⁴ Gökdeniz, a.g.e., s.27.

¹³⁵ Gökdeniz, a.g.e., s.29.

¹³⁶ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.I, s.269.

¹³⁷ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.I, s.269.

Japon Amiral Uriu, 8 Şubat günü akşamüstü Japon donanmasıyla beraber karaya asker çıkaracak nakliye gemisiyle birlikte Şemolpo önlerine geldi. Burada etrafı kollamakta olan Rus Koryets ile karşılaştı. Dört Japon gemisi hemen saldırıya geçerek Koryets üzerine ateş açtı fakat saldırı başarılı olmadı. Koryets Rus torpidosu da Japon gemilerine ateş ederek limana geri döndü. Japon filosu, karanlık bastığı ve tehlikeleri göze almadığı için uygun yere demir atmıştı.¹³⁸ Amiral Uriu, tarafsız gemilerin komutanlarına ve Rus Amiral Rudnef'e yönelik Şemolpo limanından çıkmaları gerektiğini yönünde ihtar gönderdi. Rus Amiral Rudnef, durumu görüşmek üzere İngiliz Talbot kruvazörüne gider ve İngiliz, Fransız, İtalyan komutanlar ile müzakere ederek Kore'nin tarafsızlığına tecavüz edildiğinden bahsederek protestoda bulunur. Bu protestoya Amerikan gemisi kaptanı, hükümetinden herhangi bir talimat almadığı bildirerek katılmamıştır.¹³⁹ Japon amiral bu protestoya ehemmiyet vermedi. Bundan başka Rus gemilerine de haber yollayarak limandan çıkmadıkları takdirde batırılacaklarını bildirdi.¹⁴⁰ Rus Amiral Rudnef, tarafsız gemiler ile birlikte limandan çıkmak istedi fakat bu teklifi Japonlar tarafından kabul edilmedi. Rus Amiral Rudnef, mukavemetsiz teslim olmayı milli şerefe ve şanına uygun olmadığı gerekçesiyle muharebeye etmeye karar verdi.¹⁴¹

Tablo 1.2: Japon ve Rus Gemilerinin Vasıfları

JAPONYA			
Gemi ismi	Tonu	Sürati	Silahı
Naniva	3650	18 mil	XII – 4,7 pusluk
Asama	9750	22	IV – 8 Pusluk XIV – 6 Pusluk
Şiyoda	2450	19	XII - 6 pusluk
Nükata	3360	20	X - 6 pusluk
Takaşiho	3650	18	X - 6 pusluk
Akaşi	2750	20	IV - 6 pusluk
3 tane torpitobot			
RUSYA			
Gemi ismi	Tonu	Sürati	Silahı
Koretz	1270	23,5	I – 8 pusuk II – 6 pusuk
Varyak	6500	23	XVI – 6 pusuk

¹³⁸ Ali Fuat, Osman Senai a.g.e., C.I, ss.269-270.

¹³⁹ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.I, ss.270-271.

¹⁴⁰ Gökdeniz, a.g.e., s.30.

¹⁴¹ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.I, s.271.

Japon gemilerinin her biri muharebeye hazır idi. Rus gemileri ise fena halde idiler. Mesela, Varyak kruvazörünün kazanları aktığı için sadece 14 mil hız yapabiliyordu. Buna rağmen her iki gemi muharebe etmek için limanın dışına çıktılar. Bunları gören Japon gemilerinden Asama, Şiyoda ve Naniva hareket etti. Varyak kruvazörüne Asama, Koryets kruvazörüne ise Şiyoda ateş etmekteydi. Ruslar derhal karşılık verdiler. Mesafe 7:900 yarda idi. Japon gemileri güney rotasında idiler. Bu sebepten Ruslar “T” vaziyetine düşmüşlerdi. Muharebenin ilk 15 dakikasında bilhassa Varyak ağır isabetler almıştı. Toplardan yedi tanesi zarar görmüş, birçok yangın çıkmıştı. Koryets gemisi ve Japon gemiler herhangi bir isabet almamıştı. Ruslar, Varyak ve Koryets gemisini güçlükle Şemolpo limanına sokabilmişlerdi.¹⁴² Rusların kayıplarının hepsi Varyak gemisine ait olmak üzere bir zabıt ve 40 nefer ölü; hafif ve ağır yaralıların sayısı ise 460 kişi idi.¹⁴³ Rus Amiral Rudyef’in emriyle Koryets mürettebatı sandallarla Varyak’a geçtiler ve daha sonra Koryets gemisi Japonların eline geçmesin diye batırıldı. Japonlar, Varyak gemisini ele geçirmek için harekete geçmişler fakat gemide çıkan yangınlar sebebiyle yaklaşamamışlardı. Varyak gemisi daha sonra kullanılamaz hale gelip batmıştır. Mürettebatı ise tarafsız gemilere ve limanlara sığınmışlardı.¹⁴⁴

Rus ve Japon heyetleri tarafından 9 Şubat 1904 tarihinde barış için müzakere yapılmıştır. Ruslar: 1-Kore’nin hiçbir yerinin askeri birlikler tarafından kullanılmaması 2- Kore Boğazının gemilerin geçişine izin verilmesi yönünde teklif getirmişlerdi. Japonlar ise de Rusya’dan Mançurya’dan askerlerini çekmesini istemişlerdi. Her iki devlette birbirlerinin isteklerini kabul etmeyi reddetmiştir. Böylece barış müzakereleri sonuçsuz kalmıştı.¹⁴⁵

Muharebeden sonra Rus hafif kuvvetleri uzak mesafelere kadar keşif ve karakol hizmetine başlamışlardı. Yenissei ismindeki Rus mayın gemisi 11 Şubat 1904 günü Talien körfezinde mayın dökerken kendi mayınlarından birisine çarparak battı. Ruslar bu hadiseye rağmen Kuantung Yarımadası etrafında birçok mayın sahaları

¹⁴² Gökdeniz, a.g.e., ss.30-32.

¹⁴³ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.I, s.279.

¹⁴⁴ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.I, s.278.

¹⁴⁵ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.I, ss.283-284-285.

yaptılar. Japonlar, 13/14 Şubat gecesi Port–Arthur’a ikinci bir torpido hücumu yaptılarsa da olumsuz hava şartları dolayısıyla başarılı olamadılar.¹⁴⁶

1.5.3.3. Port–Arthur Limanını Bloklama Mücadeleleri

Japonların hedefi Kore yarımadasının hakimiyetini ele geçirmektir. Bunun için birinci planları kara ordusunu sağ salim Kore yarım adasının batı kıyılarına hatta Mançurya sahillerine çıkarmaktır. Donanma komutanına 14 Şubat 1904 günü Kore’ye büyük miktarda asker geçirileceği ve bunların Şemolpo’ya çıkarılacağı haberi verildi ve donanmanın bu nakliyatı temin etmesi ve gizlemesi gerekiyordu.¹⁴⁷ Çünkü Japonların asker sevkiyatı Ruslar tarafından engellenebilirdi. Amiral Togo, Rus taarruzunu önlemek için birkaç gemi batırmayı planladı. Bu görev için 1200:2900 tonne hacminde beş gemi tedarik edildi. Bu zorlu ve sonucu belki de ölüm ile sonuçlanacak görev için yüzlerce nefer gönüllü içerisinden 10 zabıt ve 67 nefer seçilmişti. Limanın en dar giriş yeri yaklaşık 300 m genişliğinde olmakla birlikte gemilerin geçebileceği kısmı 100 m genişliğinde idi.¹⁴⁸ Gemiler, yavaş yavaş batacağı için asıl batması gereken noktadan sapma durumu söz konusu idi. Amiral Togo, bu duruma önlem olarak her bir gemiye çabuk batması için taş ve çimento doldurmuştur.¹⁴⁹ Diğer taraftan batırılacak gemilerle birlikte 12 torpido gemisi gidecekti. Bu gemiler, limanın girişinde olan Retvizan zırhlısını baskı altında tutarak herhangi bir zarar vermesine engel olacaklardı. Daha sonra batan gemilerin mürettebatını tahliye edeceklerdi.¹⁵⁰

Rus filosu, 23 Şubat 1904 gece saat 2’de Port–Arthur önünde görüldü. Ruslar önceki hücumlardan ders çıkartarak limanın ışıklarını söndürmüşler sadece kuvvetli projektörler denizi aydınlatmakta idi. Retvizan zırhlısı limanın girişinde karaya oturmuştu ve geminin ön tarafı batmış olduğundan yüzdürmek mümkün olmadı. Daima atışa hazır bir vaziyette karakol gemisi gibi yan tarafı denize çevrilerek o halde bırakılmıştır. Japonlar, Retvizan gemisini görünce şiddetli top atışına başladılar. Ruslar ise projektörlerin hepsini Japon gemilerinin üzerine çevirdiler. Bu yüzden neferler görevlerini yapmakta zorlandılar. Ne dürbün fayda etti ne de şemsiye Japon gemileri,

¹⁴⁶ Gökdeniz, a.g.e., s.34.

¹⁴⁷ Gökdeniz, a.g.e., s.34.

¹⁴⁸ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.351.

¹⁴⁹ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.352.

¹⁵⁰ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, ss.352-253.

Rus gemilerinin savunması karşısında gemilerini belirlenen yerde batıramadılar. Gemilerin kimisi hedef şaşırarak doğuya doğru hareket etti, kimisi mürettebat tarafından batırıldı. Yardıma gelen Japon filosu ise Rus ateşi karşısında geri çekildi. Sandallarla kaçmaya çalışan mürettebat Ruslar tarafından esir alındı veya can verdi. Kaçmayı başaranlar ise tarafsız gemilere sığındı. İçinde sekiz kişi bulunan bir sandal ise Japon donanması tarafından kurtarıldı.¹⁵¹

Port–Arthur limanını bloklamak için yapılan bu hareket Japonlar açısından başarısız olmuş fakat Japon askerinin kahramanlığını göstermek açısından son derece önemlidir. Rusya açısından değerlendirdiğimizde ise ilk Port–Arthur baskınına göre daha tedbirli olduğu görülmektedir.¹⁵²

Amiral Togo, bazı Rus gemilerinin liman dışına çıktıklarını öğrenince Port–Arthur önlerine geldi. Retvizan gemisini ve limanı uzaktan bombardıman edecekti. Retvizan gemisi ve Rusların mukavemeti şiddetli oldu. Bombardıman neticesinde limanın bazı yerleri hasar gördü ve üç kişi öldü. Aslına baktığımızda Togo'nun asıl hedefi 25/26 Şubat gecesi Amiral Uriu komutasındaki filonun Şemolpo limanına çıkarmaya yapacağı zaman dikkatleri üzerine çekip Uriu'nun işini kolaylaştırmaktı. Bu açıdan baktığımızda amaç hasıl olmuş idi.¹⁵³

Rus bahriyesinin en güzide komutanlarından Amiral Makarof, 8 Mart 1904'te Port–Arthur limanına gelerek filo komutanlığını aldı. Amiral Makarof'un gelmesi Rus askerinin moralini bir hayli yükseltmişti. Beraberinde getirmiş olduğu inşaat mühendisler sayesinde Retvizan dahil karaya oturan gemiler yüzdürüldü, yaralı gemiler tamir edildi. Liman dışında daimi bir karakol ve emniyet hizmeti kuruldu. Bu gemiler ile Japon gemiler arasından ufak tefek çatışmalar oldu. Japonlar, 10 Mart 1904'te Port–Arthur'u tekrar bombardıman etti. Fakat cezir zamanına geldiği için Ruslar limanın dışına çıkamadılar. Amiral Makarof, tedbir olarak bilhassa bloklamaya engel olmak amacıyla iki gemi batırdı. Bazı kruvazör ve gambotları methalde demirlemiş ve bordalarını denize vermişti. Amaçları Japon torpido hücumlarını karşılamaktı.¹⁵⁴ Japonlar 21/22 Mart gecesi sekiz torpido ile Port–Arthur'a hücum yaptılarsa da başarılı

¹⁵¹ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, ss.355-356.

¹⁵² Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, ss.356-357.

¹⁵³ Gökdeniz, a.g.e., s.37.

¹⁵⁴ Gökdeniz, a.g.e., ss.37-39 ; Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e. , C.II, ss.367-369.

olamadılar. Müteakip günlerde Makarof, Laotişhan yarımadasının güneyine mayın döktürmüş ve bataryalar yerleştirmek suretiyle yeni emniyet tedbirleri almıştı.¹⁵⁵

Rus filosu talim yapmak üzere 26 Mart 1904'te talim yapmak üzere Port–Arthur'dan dışarı çıktı. Aynı gece Japonlar dört ticaret gemisi ve dört muhrip tümenini Port–Arthur'un bloklanması yolladılar.¹⁵⁶ Rus gemileri, Japon filosunu limanın girişine 4 km mesafede iken fark ettiler ve şiddetli bir ateşe başladılar.¹⁵⁷ Bir tanesini batırmışlar daha ileride Japon torpidoları ile karşılaşarak muharebe etmişlerdir. Bunlardan biri aldığı isabetler yüzünden karaya bindirmeye mecbur olmuş ve sonra yüzdürülmüştür. Japonlar, bu harekette pek muvaffak olmadıysa da bu defa gemiler, limanın giriş civarında batırıldı veya karaya oturdu.¹⁵⁸

Ertesi sabah Makarof, limandan dışarı çıktı. Japonlar, Kore'ye asker taşımakta oldukları için Rusların liman dışına çıkmalarından tedirgin olmuşlardı. Bunu önlemek için Amiral Kamimura'yı Rusların nakliyata taarruz hareketına karşı Şantung burnu ile Kore arasındaki sahanın emniyetine memur edildi. Japonlar, Port–Arthur'u bloklama teşebbüslerinden başarısız olunca bu işi mayın maniası ile yapmaya karar verdiler. Havaların kötü gitmesi ile bu işi ancak 12 Nisan 1904'te yapabildiler. Rus bataryaları bu gemileri gördülerse de kendi karakol gemileri zannederek ateş açmadılar. Japon gemileri geri dönüşte Rus karakol gemilerinden birisiyle karşılaşarak batırmıştı. Rus Amiral Makarof, bu hadiselerden haberdar olduktan sonra mayın dökülmüş olduğundan şüphelenerek tarama yapmaya karar verdi. Fakat daha sonra yaralanan ve hücumu uğrayan gemilere yardım etmek için denize çıkmaya karar verdi. Bayan, Askold, Diana ve Novik gemilerini dışarı çıkarttı. Port–Arthur'dan uzaklaştıkları vakit Japonlar tarafından takip edilerek tekrar Port–Arthur'a sığındılar.¹⁵⁹ Amiral Makarof, zor durumda kalan Rus gemilerine yardım etmek ve Japonları etkisiz hale getirmek için daha önceki gemilere ilaveten kendi sancak gemisi Petropavlosk ve Paltova ile birlikte tekrar liman dışına çıkma emrini vermiştir. Süratle hareket etmek gerektiğinden mayın tarama işini ihmal etmişti. Japon Amiral Deva, Rusları mayınlı bölgeye çekmeye çalışıyor, bir yandan da Amiral Togo ile haberleşmekte idi. Bu esnada birden bire

¹⁵⁵ Gökdeniz, a.g.e., s.39.

¹⁵⁶ Gökdeniz, a.g.e., s.39.

¹⁵⁷ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.396.

¹⁵⁸ Gökdeniz, a.g.e., s.39.

¹⁵⁹ Gökdeniz, a.g.e., s.40.

Amiral Togo'nun donanması ile karşılaştı.¹⁶⁰ Makarof, Japonların, Port–Arthur'u topa tutacakları düşüncesiyle geri çekilerek savunma tertibatı alınması emrini verdi. Bu esnada Amiral gemisi Petropavlosk, mayına çarparak baş tarafında duman yükselmeye başlamış ve daha sonra kısa bir süre içerisinde batmıştı.¹⁶¹ Bu olaydan sonra amiral Makarof dahil olmak üzere 32 subay ve 600 er ölmüş, 10 subay ile 120 er yetişen savaşçılar tarafından kurtarılmıştır. Bu hadise üzerine Rus filosunun sevk ve idaresini Amiral Uthomski devralmıştır.¹⁶² Makarof'un ölümü Rus askeri üzerinde derin tesirler bırakarak askerlerin moralini bozmuştu.

Amiral Togo, Rusların uğradığı kayıpları ve mayınların etkilerini yakından müşahede etmiştir. Fakat Rus donanmasında meydana gelen karışıklıklardan istifade ederek bir torpido hücumu yaptırmak veya sokularak bir topçu muharebesi yapmak teşebbüsünde bulunulmamıştır. Büyük gemilerle yapılacak böyle bir hareket belki kendisi için de tehlikeli olacaktır. Fakat Ruslara ağır bir darbe fırsatını da kaçırmış oldu.¹⁶³

Makarof'un ölümüyle Amiral Uthomski görevlendirilene kadar komutayı Aleksiyef üzerine almıştı. Japonlar, 14 Nisan 1904'te tekrar Port–Arthur'a gelerek limanı bombaladılar fakat Rusların karşı saldırısı üzerine geri çekilmek zorunda kaldılar.¹⁶⁴

Japonlar, Yalu Nehrini geçtikten sonra Liaotung Yarımadasının doğu sahiline ordu çıkarmaya teşebbüs ettiler. Port–Arhur, Japonların sevkiyat yapacağı iskeleye 60 mil uzaklığındaydı. Amiral Togo, Rusların sevkiyatı engellemeye yönelik herhangi bir taarruz hareketine karşı üçüncü defa bloklama hareketine karar verdi. Bu bloklama girişimi diğerlerine göre daha cesurca bir girişim idi.¹⁶⁵

Bu teşebbüs için (2000–3000) tone hacminde 12 gemi hazırlanarak içlerine taşlar doldurulmuş ve hafif toplarla teçhiz edilmişti. Bu tehlikeli görev için binlerce gönüllü yazılmıştı. Her gemiye üç zabıt görevlendirilmişti. Filo 2 Mayıs 1904'te düşmanın dikkatini çekmek için muhtelif istikametlerden Port- Arthur'a doğru hareket

¹⁶⁰ Gökdeniz, a.g.e., ss.40-41.

¹⁶¹ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.413.

¹⁶² Gökdeniz, a.g.e., s.41.

¹⁶³ Gökdeniz, a.g.e., s.42.

¹⁶⁴ Gökdeniz, a.g.e., s.42.

¹⁶⁵ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, ss.436-437.

etti. Gece çıkan fırtına gemilerin ilerlemesine engel oldu. Filo komutanı gemilere geri dönmeleri için emir gönderdi. Fakat bu emir sadece dört gemi tarafından anlaşıldı, diğerleri yollarına devam etti. Bu gemiler Rus karakol gemileri tarafından fark edildi ve şiddetli bir ateşe maruz kaldılar. Rus Amiral Aleksiyef, muharebeye bizzat iştirak ederek hücum harekâtını komuta etti. Japon filoları şiddetli fırtınalar yüzünden ancak yarım saat aralıklarla Port–Arthur önlerinde görünerek limanın giriş yerine ilerleyebilmişlerdi. Rusların şiddetli mukavemeti karşısında sadece iki gemi limanın girişine erişerek mürettebat tarafından batırıldı. Diğer gemiler ise mayına çarparak veya Rus ateşi karşısında batırılmıştı. Japonların bu hareketi büsbütün sonuçsuz kalmamıştır. Harekat sonucu batırılan gemiler, zırhlı gemileri ve zırhlı kruvazörleri Port–Arthur limanında hapsetmeyi başarmış sadece küçük gemiler için 100 m çaplı bir hareket alanı sağlıyordu. Bunun sonucunda bloklama hareketi kısmen başarılı olmuştu.¹⁶⁶

Savaşa bizzat katılan Pertev DEMİRHAN Paşa, yazdığı değerli eserinde (Japonların Asıl Kuvveti) Japon askerlerinin kahramanlıkları hakkında önemli bilgiler vermektedir.

Harp sırasında düşman tahkimatı üzerine yaptıkları hücumlarda düşmana göre az kuvvette olsalar bile hayatlarını hiçe sayarak büyük bir şiddet ve cesaretle ileriye atılırlar ve düşman ateşinin şiddetine aldırış etmeksizin, hiç telefata bakmayarak hedefi elde etmeye çalışırlardı. Japonlara has sükunet sayesinde hücumlarında hiçbir gürültü, telaş, bağırma çağırma olmazdı; milli nidaları Banzay sedası bile işitilmezdi. Japonlar güya hissiz, kalpsiz, ruhsuz, sessiz birer makineymiş gibi insana hayret verir bir şekilde düşman üzerine atılırlar, mühim bir noktayı veya müdafaa hattını elde etmek için bazen birbirini takip eden hücum hatları ateşe, ölüme ilerlerdi.¹⁶⁷

Amiral Togo, kuvvetleriyle ileri üs olarak kullanılan Elyot Adalarına çekmiş, sahil ile ada arasında mayın maniaları tesis etmek, yalancı mayınlar dökmek, ağ ve seren maniaları yapmak suretiyle üssün müdafaasını temin etmiş bulunuyordu. Bundan başka karakol hizmeti çalışmakta ve adanın tepesinde simafor istasyonu iş görmekte idi. Ada Tokyo'ya kablo ile bağlanmıştı. Fakat Togo bu adadan memnun değildi. 5 Mayıs 1904'te karaya çıkardığı askerler ile Yentai limanının batısını zapt ederek Dalny Limanında üs elde etmek için ilerlemeye başladı. İkinci ordu çıktıktan sonra 12

¹⁶⁶ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, ss.437-438.

¹⁶⁷ Demirhan, a.g.e., ss.41-42.

Mayıs'ta Port–Arthur Mukden yolu tamamen kesilmiş ve 14 Mayıs'ta Port–Arthur'un dış dünya ile bağlantısı kalmamıştı.¹⁶⁸

1.5.3.4. Port–Arthur Limanı İçin Yapılan Muharebeler ve Limanın Japonların Eline Geçmesi

Rus Amiral Bezorbazof, Japonların asker nakliyatını önlemek için 12 Haziran 1904 tarihinde Garomoboy, Rurik ve Rossia kruvazörleri ile denize açıldı.¹⁶⁹ 1 Haziran'da Kore Boğazına indiler.¹⁷⁰ Ufukta iki gemi gördüler takip ettiler ama mesafenin uzak olmasından dolayı yetişemediler. Daha sonra asker ve erzak taşıyan Japon İdzumu gemisi Rusların Garomoboy gemisi tarafından takip edildi.¹⁷¹ Bu esnada Japonların Coşima kruvazörü karakol görevini yapmakta idi. Rusları görünce hemen telsiz ile alarm işareti vererek temasa geçti. Fakat havanın sisli olmasından dolayı Rusları kaybetti. Bununla beraber top seslerinin nereden geldiğini anlayamadı.¹⁷² Japon İdzumu gemisi, Rusların Garomoboy gemisini Japon gemisi zannetmişti. Fakat 500 m önüne düşen top mermileri sayesinde düşman gemisi olduğunu anladı. Bunun üzerine güverteadaki mürettebat hemen gemiye koşarak gelip evrakları imha ettiler ve kendilerini denize attılar.¹⁷³ Ancak 150 kişi kurtulmuş diğerleri gemi ile batmıştır.¹⁷⁴ Ruslar, İdzumu gemisini batırdıktan sonra iki gemiyi daha takibe aldılar. Bu iki gemiden birisi Hitaşu gemisi idi. Hitaşu gemisinin içinde 1000 asker bir miktar malzeme ve beygir bulunmaktaydı. Hitaşu gemisi, Rusların işaretlerine cevap vermemiş ve Ruslar tarafından topçu ateşi ile batırılmıştır.¹⁷⁵ İçindekilerin bir kısmı esir düşmemek için intihar etmiş, bir kısmı da sandallara binip uzaklaşmış ve birkaç gün sonra balıkçılar tarafından kurtarılmıştır. Bu geminin içinde Port–Arthur muhasarasında kullanılmak üzere 18 adet büyük muhasara topu da vardı.¹⁷⁶ Diğer gemi ise 400 mürettebatı bulunan Sadu Maru isimindeki gemi ise kısa sürede yakalanmıştır.¹⁷⁷ Bu gemiye Ruslar

¹⁶⁸ Gökdeniz, a.g.e., s.44.

¹⁶⁹ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.564.

¹⁷⁰ Gökdeniz, a.g.e., s.46.

¹⁷¹ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, ss.437-438.

Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.564.

¹⁷² Gökdeniz, a.g.e., s.46.

¹⁷³ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.564.

¹⁷⁴ Gökdeniz, a.g.e., s.46.

¹⁷⁵ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.564.

¹⁷⁶ Gökdeniz, a.g.e., s.46.

¹⁷⁷ Gökdeniz, a.g.e., s.46.

tarafından defalarca ateş açılmasına rağmen su kesimindeki bölmeler sayesinde batmaktan kurtulmuştur.¹⁷⁸ Gemide çok sayıda sivil bulunmasından dolayı geminin boşaltılması için 40 dakika mühlet verilmiştir. Bu 40 dakikalık süre, Japonların muhtemel saldırıları karşısında oldukça uzun bir süre idi. Japon gemisi Sadu Maru yara almasına rağmen batmamıştı.¹⁷⁹ Ruslar, muhtemel Japon saldırı ile karşılaşmamak için geminin kendi halinde batacağı düşüncesiyle bölgeden uzaklaşmıştı.¹⁸⁰

Japon Amiral Kamimura, Rusları takip etmek için 15 Haziran 1904'te Port-Arthur'dan hareket etmişti fakat Rus gemilerine yetişemedi. Bir torpido filosunu Rusları takibe yollamış ise de rüzgâr, yağmur ve sis yüzünden herhangi bir sonuç elde edememiştir. Ruslar ise fırsattan yararlanıp 17 Haziran 1904'te herhangi bir hasara uğramadan Vladivostok'a dönmüşlerdir.¹⁸¹ Bu hareket, Japonya umum efkârında ciddi tesirler bıraktı ve Bahriye Nezareti bir beyanname yayınlamak zorunda kaldı. Beyannamede Port-Arthur'u bloklama işinin kısmen başarılı olduğu, liman girişinin temizlendiği ve bu yüzden Rusların her an Port – Arthur limanının dışına çıkabileceği endişesi ve filosunu zayıflatacağı düşüncesiyle Japon ticaret gemilerine nezaret etmek amacıyla Japon filosundan gemi verilmeyeceği bildirilmişti.¹⁸²

Rus erkan-ı harbiyesi Japon hücumları karşısında Port-Arthur limanını baskı altından kurtarmak için huruç hareketına karar verdiler. Bu hareket için Amiral Vitgeft görevlendirildi. Aslında Vitgeft, huruç harekâtına muhalif bir isimdi. Çünkü küçük gemilerle yapılacak huruç hareketiyle gemilerin zayi olacağına inanıyordu. Fakat 6 Mayıs'ta harp meclisi tam tersi bir tutumla huruç harekâtı kararını aldı. 17 Haziran tarihli emir ile 23 Haziran'da huruç hareketi yapıldı.¹⁸³ Bu harekatta maksat, geceyi denizde geçirip Elyot adalarındaki zayıf düşman kuvvetlerine ve oradaki tesisata taarruz etmektir. Ruslar, hasarlı gemileri tamir etmişti. Japonların ise bundan haberi yoktu. Dolayısıyla Japonlar için tam bir baskın olmuştur. Ruslar dağınık bir şekilde hareket etmişlerdi. Japon donanmasının ortaya çıkmasıyla telaşa düştüler ve Amiral Vitgeft, geri çekilme emrini verdi. Muharebe yakın top atışlarıyla devam etti. Rus gemisinde

¹⁷⁸ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.564.

¹⁷⁹ Gökdeniz, a.g.e., ss.46-47.

¹⁸⁰ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.565.

¹⁸¹ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.565.

¹⁸² Gökdeniz, a.g.e., s.47.

¹⁸³ Gökdeniz, a.g.e., s.51.

atılan torpido ile Japon muhribi yaralandı. Bundan başka iki muhripte top ateşiyle yaralandı. Torpidolardan 10 tanesi sahile vurmuş fakat patlamamıştı.¹⁸⁴

Ruslar için 23 Haziran hurucu Japon kuvvetlerinin hırpalanması için bir fırsattı fakat Amiral Vitgeft'in korkak ve çekingen sevk ve idaresi yüzünden fırsattan yararlanamadılar. Muharebeye Japonlar açısından baktığımızda Togo muharebeyi pek o kadar arzu edilir bir şey değildi. Çünkü her ne kadar Rusların hırpalanması durumunda Japonlar da bir o kadar hırpalanacaktı. Dolayısıyla Rusların Baltık'ta bekleyen filosu vardı. Hülasa 23 Haziran karşılaşması her iki taraf için de bir fayda vermedi. Çünkü her iki tarafta ne istediğini tam olarak bilmemekteydi.¹⁸⁵

Port–Arhur'un dış dünya ile ilişkisi kesik olduğu için Rus torpidosu 29 Haziran'da dışarı çıkararak Nivşivang limanında, Amiral Aleksiyef'ten Port–Arthur'da emniyet görülmediği zaman muharebe etmeksizin Vladivostok'a gitmeleri bildiriliyordu. Amiral Vitgeft, harp meclisi 23 Haziran hurucundan ders alarak muharebe etmeksizin Vladivostok'a gitmenin imkânsız olduğunu görerek Port–Arthur'da kalmaya karar verdi. Ruslar, Vladivostok'a gidebilselerdi Japonların durumu fena olurdu. Çünkü Japonların burada Vladivostok limanını muhasara edecek üsleri yoktu. Japonlar, Vladivostok limanını muhasara ederken Rusların Baltık filosu geldiğinde iki ateş arasında kalabilirlerdi. Bu yüzden Japonlar, Rusların Port–Arhur ile Vladivostok filolarının birleşmesine engel olmaları gerekiyordu.¹⁸⁶

Ruslar, 3–4 Temmuz'da yaptıkları muharebede Lung Vang ırmağının sol sırtlarını Japonlardan geri alması üzerine muhasara ordusu komutanı, muhasara toplarına ihtiyaç duymuştu. Topların getirilmesi ve yerleştirilmesi Temmuz ayın boyunca sürmüştü. Japonlar, beş gemi ile 26 Temmuz'da şiddetli bir hücumla başladı. Ruslar ise bu hücumla karşı iki kruvazör, 30 torpido ile karşılık verdiler. Japonlar, çetin muharebe sonucunda gemilerin torpile çarpmaktan korkarak sahile yaklaşamamaları ve Rusların deniz filosunu kuvvetlendirmesi üzerine muharebeyi göze alamadıkları için başarı sağlayamadılar. Japonlar, iki gün sonra dört zırhlı, dört büyük kruvazör, 10 küçük

¹⁸⁴ Gökdeniz, a.g.e., ss.53-54-56.

¹⁸⁵ Gökdeniz, a.g.e., s.57.

¹⁸⁶ Gökdeniz, a.g.e., s.58.

kruvazör, kırk sekiz torpido kuvvetiyle sefere çıkmasıyla Ruslar, savunma hatlarını son hattın müdafaasına çektiler.¹⁸⁷

Bu muharebeler sırasında Amiral Kamimura, Kore Boğazı civarında karakol yapmakta idi. Kendisine verilen talimatta herhangi bir Rus akını vuku bulursa kuzeye doğru değil, Sarıdeniz'e geçerek Togo'nun kuvvetlerine iltihak etmesi ve bu suretle Rusların, Port-Arthur ile Vladivostok kuvvetlerinin birleşmesine karşı Togo'nun kuvvetlerinin güçlenmesini sağlamaktı. Bu kararın olumsuz yanı eğer Vladivostok filosu Kore Boğazından geçerek Port-Arthur'a gidebilirse yalnız onu Kamimura kuvvetleri karşılayabilir, eğer Kamimura'dan kurtulursa daha gerideki Togo'nun kucağına düşerlerdi. Fakat iki filonun birleşmesiyle muharebeden birkaç gemi kurtulabilirdi. Eğer böyle olmayıp da Vladivostok kuvvetleri, Japon adalarının doğu kıyılarını dolaşarak Sarıdenize girip Port-Arthur'a yol verip bu esnada Togo'da Port-Arthur kuvvetleriyle muharebeye mecbur tutulursa Kamimura müdahale edinceye kadar Ruslar maksatlarına erişir ve iki filo birleşirdi. O halde Togo ve Kamimura kuvvetleri için en müsait yer neresi idi?¹⁸⁸

Japon üslerine ve merkezi durumuna bakılırsa Coşima Boğazına yakın olan Kore limanlarından istifade etmek Japonlar için zaruri idi. Kuvvetler, Japon Denizi'nde toplanacak olursa Japon nakliyatı, Japonya'nın güneyinden Coşima Boğazı'nın batısından Kore yarımadasının batısındaki kıyılara yapılması icap ederdi. Bu uzak bir yol olduğu için arzu edilmezdi. Port-Arthur'un muhasara altında olmasından dolayı Japon Denizi, Japonya için ölü bir deniz haline gelmişti. Asıl netice Sarıdeniz'de alınacaktı. Diğer taraftan Japonlar, Vladivostok filosunun taarruzlarını bertaraf edebilmek için kuvvetlerini Sarıdeniz'de toplamak zorundaydı. Eğer Vladivostok limanını muhasara etmiş olsalardı oraya kuvvet ayırmak gerekiyordu ve bu durumda Rusların Port-Arthur filosunun ortaya çıkıp mücadeleye dahil olması demek idi ve bu durum Japonların hiç işine gelmezdi. Dolayısıyla Japonlar, kendileri için asıl harekât noktasını Sarıdeniz olarak seçmekle doğru bir seçim yapmışlardı.¹⁸⁹

Vaziyeti Ruslar için değerlendirdiğimizde ise durum farklıdır. Rusların iki filoyu birleştirmesinde fayda var mıdır? Asıl harekât noktası neresidir? Ruslar açısından

¹⁸⁷ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, ss.574-575.

¹⁸⁸ Gökdeniz, a.g.e., ss.48-49.

¹⁸⁹ Gökdeniz, a.g.e., s.49.

da tehlikenin Sarıdeniz'den gelmesinden dolayı hiç şüphesiz Sarıdeniz'dir. Fakat Japon denizinde de bulundurulacak kuvvet Japonları tehdit edeceğinden Rusları rahatlatıyordu. Ama Japonlar hiçbir zaman Japon Denizini Sarıdeniz'e feda etmemişlerdi.¹⁹⁰

Diğer taraftan Ruslar, Sarıdeniz'de ticaret harbi yapmışlardı. Rusların daha etkili olabilmesi için Port–Arthur ile Vladivostok filosunu aynı zamanda hareket ettirmeleri gerekiyordu. Fakat Ruslar bunu hiçbir zaman düşünmediler. Muharebeden hep kaçtılar oysa yapılacak muharebe Ruslar kadar Japonları da yıpratacağından Rusların Baltık filosu geldiğinde durum Rusların lehine geliyordu. Japonlar açısından ise yıpratıcı muharebeden kaçınıp Baltık Filosu gelmeden Rus kuvvetlerini parça parça yakalayarak imha etmeli ve ileride yalnız Baltık filosu ile çarpışmak zorunda kalmalı idi.¹⁹¹

Rusların Port–Arthur'daki filonun liman dışına çıkmasını gerektiren birtakım sebepler oluşmaya başlamıştı. Japon kara ordusunun, şehirden 10 km uzaklıkta bulunan istihkâmat hattı sınırlarını ele geçirmesi Port–Arthur limanını şiddetli bir top ateşine tutması, filonun limanda kalmasını güçleştiriyordu. Diğer taraftan Japonların Sarıdeniz'e asker sevkiyatını engellemek için filonun Port–Arthur limanında beklemesinin bir anlamı yoktu. Ayrıca Port–Arthur deniz yolu tamamı ile Japonlar tarafından kesilmesi halinde filonun tamamen hapsolme tehlikesi vardı.¹⁹²

Bundan başka Rus filonun denize açılmasıyla Japon filosunu tehdit edeceğinden filonun bir miktarını Ruslarla mücadele için ayıracaktı. Kısaca söylemek gerekirse Rusların saldırısı karşısında Japon filoları bölünecekti. Eğer Port–Arthur kalesi düşerse Rus gemileri, tamamen Japonların eline geçecekti. Bu durum Ruslar açısından hiç kabul edilmeyecek bir durumdur.¹⁹³

Rus hükümeti tarafından yapılan istihbarat çalışmaları sonucunda Japon filosu zırhlılarının süratinin 13 milden fazla olmayacağı yönündeki yanlış havadisler sonucu Rus askeri erkanı, huruç hareketine karar verdiler.¹⁹⁴ Ruslar cihetinde bundan başka bir takım mühim hataları da görmekteyiz. Rus amiralleri, Japon filonun 13 mil hızla

¹⁹⁰ Gökdeniz, a.g.e., s.49.

¹⁹¹ Gökdeniz, a.g.e., ss.49-50.

¹⁹² Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, ss.576-577.

¹⁹³ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, ss.577-578.

¹⁹⁴ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.578.

gittiğini düşünerek açık denizde Japonlarla karşılaşmayı hiç hesaba katmamışlar ve gemileri ağır toplarla teçhiz etmemişlerdi.¹⁹⁵

Japonlar, Port–Arthur’u 8 Ağustos’ta bombardımana tutmuşlar, sancak gemisi Sezeroviç birkaç isabet almış, bir subay ölmüş, Amiral Vitgeft ile birçok er yaralanmıştı. 9 Ağustos’ta tekrar eden bombardımanda Retvizan yedi isabet alarak gemiye 400 ton su girmişti. Komutan yaralanmış ve üç-beş kişi ölmüştü.¹⁹⁶

Amiral Aleksiye’f’in ısrarlarına rağmen Amiral Vitgeft, Port–Arthur’dan çıkmak istememişti. Sonunda Çar müdahale ederek dışarıya çıkılması emrini vermişti.¹⁹⁷ Ruslar, hareket hazırlıklarını Ağustos’un 9. günü tamamladı. Sadece hasarзде olan Bayan kruvazörü ile 10 kadar torpido muharibi ve topçekerlerini Port–Arthur’da bırakmaya karar verdi.¹⁹⁸ Rus filosu, 10 Ağustos 1904 sabah saat 6’da limandan çıkmaya başladı. Muhripler ileride iki grup halinde bulunuyor ve onların biraz gerisinde Novik geliyor. Bunları zırhlılar ve kruvazörler takip ediyordu. Deniz sakindi. Hafif kible esmekle birlikte görüş mesafesi 7–8 mil arasında idi. Uzaklarda hafif bir sis tabakası denizin üzerini kaplamıştı. Buna rağmen Japonlar, Rusların limandan çıktığını görmüştü.¹⁹⁹ Bu sayede Rus filosundan bir buçuk saat önce yola çıkmaya muvaffak oldular.²⁰⁰ Amiral Togo, Port–Arthur yapılan baskılar karşısında Rusların nasıl olsa bir gün limandan dışarı çıkacağını düşünüyordu. Bu sebeple kuvvetlerini Elyot adalarından daha batıya doğru Ravunt adası civarına kaydırmıştı.

Tablo 1.3. Muharebe Öncesi İki Ordunun Durumu²⁰¹

	Rus	Japon
Zırhlı	6	7
Kruvazör	4	12
Muhrip ve bot	8	46

¹⁹⁵ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, ss.579-580.

¹⁹⁶ Gökdeniz, a.g.e., ss.59-60.

¹⁹⁷ Gökdeniz, a.g.e., s.60.

¹⁹⁸ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.579.

¹⁹⁹ Gökdeniz, a.g.e., s.62.

²⁰⁰ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.582.

²⁰¹ Gökgeniz, a.g.e., s.62.

İki filo, 10 Ağustos öğleden bir saat sonra karşı karşıya geldi. 11 km gibi uzak mesafeden birbirlerine ateş açtılar fakat bu kadar uzun mesafeden yapılan ateşler etkili olmadı. İkinci defa saat iki buçukta 8 km civarında yapılan karşılıklı ateşlerde Rusların Askold zırhlısı mühim hasarlar almış, Retvizan ve Peresviyet zırhlıları da yoğun ateş altında kalmıştı. Ruslar, Port–Arthur’a doğru çekilmeye başladığı sırada Uthomsky beni takip edin mesajını verdi. Togo bu mesajı torpido hücumu yapacaklarını zannederek muharebeyi kesti.²⁰² Muharebe sonucunda Rus Amiral Vitgeft ölmüş, kurmay Başkanı Tuğ Amiral Matsyzeviç ağır yaralanmıştı. Rus filosundan Retvizan, 11 Ağustos’ta Port–Arthur’a girdi. Sezaroviç ile Novik ve üç muharip Alman limanı olan Çingtao’ya gitti. Amiral Togo, Rusya’nın Baltık donanmasını düşündüğü için Rus filosuyla çetin bir mücadeleye girmemiş onların Port–Arthur ve diğer limanlara sığınmalarına müsaade etmiştir.²⁰³ Bu muharebede geliş güzel yapılan ateşler her iki taraf için de önemli bir sonuç vermemiştir. Japon filosu ileri geri manevralar yaparak iki ordunun birleşmesi açısından zaman kazanmıştır. Ruslar açısından baktığımızda ise Japon filosuyla muharebeden kaçmaları Japonlara zaman kazandırmış ve zamanın Rusların aleyhine işlemesine sebep olmuştu.²⁰⁴

Tablo 1.4. Muharebe Sonucu Her İki Tarafın Ölü ve Yaralı Sayısı²⁰⁵

	Ölü	Yaralı
Ruslar:	67	101
Japonlar:	70	158

Rus filosu 10 Ağustos’ta Port–Arthur’dan çıktığı zaman Vladivostok kuvvetleri bundan haberdar edilmişti. Filo komutanı Yessen, haberi 11 Ağustos’ta almıştı. Fakat 10 Ağustos muharebesinden haberleri olmadığı için Port–Arthur kuvvetleriyle buluşmak üzere Kore boğazına inmek maksadıyla 12 Ağustos sabahı Vladivostok’tan ayrıldı.²⁰⁶ Amiral Togo, Rusların Port–Arthur hücunu öğrendiğinde Amiral

²⁰² Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, ss.586-587 ; Gökdeniz, a.g.e., s.71.

²⁰³ Gökdeniz, a.g.e., s.71 ; Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e. , C.II, s.591.

²⁰⁴ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, ss.588-589.

²⁰⁵ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.606.

²⁰⁶ Gökdeniz, a.g.e., s.76.

Kamimura'ya Kore Boğazından geçerek Vladivostok'a gitmek teşebbüsünde bulunan Rus filosuna engel olma görevini vermişti.²⁰⁷ Böylece Amrail Kamimura, Rus filosuyla karşılaştığında hemen muharebeye girişecekti. Amiral Kamimura'nın kuvveti Amiral Yessen'in kuvvetinden daha güçlü idi. Amiral Yessen'in yapması gereken Kamimura'nın kuvvetlerini yanlış istikamete çekerek filonun mevcudiyetini düşmana göstermek ve daha sonra Port–Arthur filusunun huruç hareketiyle baskı altına almak idi. Ama bunun için plan yapmak gerekiyordu. Bu plan ya Vladivostok'ta ya da Port–Arthur'da yapılacaktı. Ama Rusların planları Petersburg'tan yapılıyordu.²⁰⁸

İki filo 14 Ağustos'ta Kore Sahili ile Coşima arasındaki Kore Boğazına girmek için ilerlerken iki tarafın da ışıkları yanmadığı için birbirlerini fark etmemişlerdi. Japonlar, İki saat sonra Rus filusunun ışıklarını fark etmişlerdi.²⁰⁹ İki taraf arasında muharebe flaması açıldı ve taraflar birbirlerine 11 km ateş açtılar. Mesafe 8 km gelince daha fazla yaklaşmak istemeyen Amiral Kamimura paralel bir yol izlemiştir. Japonlar, güneşi arkalarına aldıkları için Ruslara karşı %70'lik bir oran ile üstünlük kurmuşlardı.²¹⁰ Kamimura, Ruslar ile arasındaki mesafeyi açmasıyla üstünlüğünü kendi arzusuyla bozmaya başlamıştır. Ruslar hemen bu durumdan yararlanıp mesafeyi açmak için dönüşlerine devam etmişlerdir. Rusların toparlanmasıyla muharebe tekrar devam etti. Rus kruvazörü Rurik'in dümen makinesinde meydana gelen arızadan dolayı hattan sarkmaya başladı. Amiral Yessen Rurik kruvazörüne yardım etmek için geri dönünce muharebe Rurik kurvazörünün civarında gerçekleşmiştir. Amiral Yessen'in bu hareketi yanlıştır. Çünkü Rurik kruvazörüne yardım edemeyeceği gibi gemileri de tehlikeye atmaktaydı.²¹¹ Amiral Yessen, Rurik kruvazörünü kurtaramayacağını anlayınca kuzey istikametine çekilmeye başladı. Kamimura da ona ateş etmeyip takiple yetindi. Kamimura, yaralı Rurik kruvazörüyle meşgul olmaları için iki zırhlı kruvazör bırakmış, hasarlı olan Rosia ve Garomoboy kruvazörlerini takibe başlamış fakat cephanesini sıkıntısı çekeceğini düşünerek takipten vazgeçmiştir. Japonlar her cihetten üstün oldukları halde

²⁰⁷ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.613.

²⁰⁸ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, ss.609-610.

²⁰⁹ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, ss.615-616 ; Gökdeniz, a.g.e., s.77.

²¹⁰ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e , C.II, s.617; Gökdeniz, a.g.e., s.77'de İki taraf arasında açılan ateşin mesafesini 6000 metre olarak belirtmiş, Japon topçu ateşinin yoğun olarak girişini de 4000 – 5000 metre olarak belirtmiştir.

²¹¹ Gökdeniz, a.g.e., s.78.

yalnız bir gemi batırabilmişlerdi. Rurik kruvazörü ise kendi mürettebatı tarafından gemiye su alarak batırılmıştır:

Tablo 1.5. Her İki Tarafın Zayıyatı ²¹²

	Ölü	Yaralı	Esir
Rus	332	558	625
Japon	45	81	-

Amiral Kamimura'nın en mühim hatalarından birisi ise düşman gemilerini batırmak hususunda yeterli çabayı sarf etmemesi²¹³ve Rus filosunu cephanenin azalmasını gerekçe göstererek takip etmemesidir.²¹⁴Amiral Yessen'in hatası ise Japon kuvvetleriyle karşılaştığında kaçmayı düşünmesidir. Kendi adına olumlu gelişme ise muharebeyi kendi üssüne doğru inkişaf ettirmesidir.²¹⁵

Gerek 10 gerekse 14 Ağustos Muharebeleri Rusların deniz sevkiyatı bakımından yaptığı iki büyük harekâttır. Fakat bunların ikisi de başarılı olamamıştır. İki muharebenin sevkü'l-ceyş galibi Japonlardır. Fakat Port–Arthur ve Vladivosotk filoları tamamen imha edilememiş olduklarından tehlike devam etmekteydi. Japonların durumdan istifade edememesinin sebebi Rusların Baltık filosundan çekinmeleriydi.²¹⁶

Japonlar, 10 ve 14 Ağustos muharebelerinden kesin sonuç alamadıkları için Port–Arthur'u bombalamaya karar verdiler. Bombardıman 19 Ağustos'ta başlayarak kesintisiz muhasaranın son gününe kadar devam etti.²¹⁷Japonlar, büyük bir kahramanlık örneği göstererek 24 Ağustos'ta yaptığı hücumda çok sayıda askerini kaybettiler. Rus filosu da bu harekete karşılık 24 Ağustos gecesini torpido hücumuna girişmiş fakat torpidoların mayına çarpması sonucu birisi batmış diğeri güçlkle limana geri dönmüştür. 31 Ağustos'ta yedi tane gemisi, kendileri tarafından döşenen faydadan çok zararı olan mayınları temizlemek için limanın önüne hareket etti ve içlerinden biri

²¹² Gökdeniz, a.g.e., s.79.

²¹³ Gökdeniz, a.g.e., s.80.

²¹⁴ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.626.

²¹⁵ Gökdeniz, a.g.e., s.80.

²¹⁶ Gökdeniz, a.g.e., s.81.

²¹⁷ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.630.

mayına çarparak battı. Yine 20 Eylül’de bir Rus gemisi aynı akıbette uğrayarak battı. Eylül ayının 2. 3. ve son günü Japon torpidoları mayına çarparak batmıştı.²¹⁸

Japonlar, torpido hücumlarının düşmana yeterli derece hasar verdiklerini ve yıprattıklarını düşünerek ileri hatları ele geçirmek için 19–23 Eylül arası Port–Arthur’un kuzey ve kuzeybatı cephelerine yeni bir umumi hücum yaptı. Bu hücumdaki asıl hedef Amiral Viren’in ileri yardımcı siperlerinin doğusu ile güneyine ve 203 rakımlı tepeye karşı yapılmıştı.²¹⁹

Japonlar, Port–Arthur’u 28 Eylül’de deniz topları ve obüslerle bombardıman etti. Ruslar, gemilerin yerini değiştirmek suretiyle bombardıman ateşinin tesirini azaltmıştır. Rus gemileri de limanın dışına çıkarak Japon kıtalarına ateş açtılar. Bu hadise Japonların abluka hususunda tedbirli olmadıklarını göstermiştir. Zaman Japonların aleyhine idi. Çünkü Rusların Baltık filosu hareket etmişti. En kısa sürede buradaki filonun akıbetini tayin etmek lazımdı.²²⁰

Japon bombardımanı, Port–Arthur’daki Rus askerini ve halkını çok zor durumda bırakmıştı. Halkın temel gıda maddeleri olan ekmek, yağ, tavuk vs. fiyatları çok fahiş bir şekilde artmış, halk kendilerine güvende olabilecekleri bir yer aramaya başlamış ve çoğu hastanelere sığınmıştır. Rus askerlerinin morali çok bozuktur. Baltık filosundan ümitlerini kesmişler, çoğu yaralanmıştı. Yaralıların kimisinin kolu, kimisinin bacağı vs. kopmuştu. Cephaneler tükenmiş, hastanelerde ilaç, sargı bezi gibi acil ihtiyaç maddeleri tükenmişti.²²¹ Şehirdeki Ruslar yiyecek bulamayıp artık hayvan etlerini yemeye başlamışlardır.²²² Görüldüğü üzere Rusların dayanmaya tahammülleri kalmamıştı.

Günlerce devam eden kanlı ve telefatsız muharebelere rağmen 203 tepesi ve civarının alınamaması Japonlar üzerinde ağır tesirler bırakmaya başlamıştı. Bu durumu gururuna yediremeyen General Nogi, tekmil ordu karargâhı ile birlikte bizzat en ileride 203 tepesi üzerine hücum ederek düşman mermileri arasında can vermek istemiştir. Bu haberin süratle ordu içerisinde yayılması askerinin maneviyatını arttırmıştır. Bu suretle Japon kuvvetleri, müthiş bir gayret ve azim ile 203 tepesi ve civarını almayı

²¹⁸ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, ss.630-631.

²¹⁹ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.II, s.631.

²²⁰ Gökdeniz, a.g.e., s.82.

²²¹ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.III, ss.888-892.

²²² Pertev Demirhan, (1943), *Rus– Japon-Harbi (Birinci Kısım)*, Matbaai Ebüzziya, İstanbul: s.131.

başarmışlardı.²²³ Böylece Japon baskısı daha tesirli hale gelmişti ve obüslerle limanı döğmek daha kolay olacaktı.²²⁴

Japonların yaptıkları bombardıman sayesinde Sivastopol zırhlısı ile birkaç gambot ve muhrip hariç bütün gemiler batırıldı. Buna karşılık Ruslar da iki Japon torpidosunu batırdılar. Port–Arthur’un düşmesi kesin görüldüğünden Rus gemilerinden altı tanesi Port–Arthur’dan kaçarak Çin limanlarına sığınmış ve silahtan arındırılmışlardı. İş göremeyeceği anlaşılan Sivastopol zırhlısı komutanı tarafından derin sularda batırıldı. Port–Arthur’da toplanan yedi zırhlı, bir zırhlı kruvazör, beş muhafazalı kruvazör, 29 muhrip ve torpidobotla birçok muavin ve yardımcı gemiden birçoğu batmış, bir kısmı Japonların eline geçmiş bazıları da yabancı limanlara iltica etmiştir. Nihayet Port–Arthur limanı Ocak 1905’te Japonların eline geçti.²²⁵ Böylece denize dayanan Japon milleti, kuvvetli ordusu sayesinde büyük bir kara devleti olan Rusya’ya karşı giriştiği mücadelenin ilk raundunu kazanmıştı.²²⁶ Rusya gibi kuvvetli kara ordusuna sahip bir devletin kara muharebesini kaybetmesi keşif hareketlerinin ne derece önemli olduğunu ortaya koymaktadır.²²⁷

Savaşı bizzat yakından takip eden Pertev Paşa, Rus esirleri ile karşılaşmasında paltolarına bürünmüş, üzüntü ve kederden eser olmadığını, yiyecek buldukları için gayet mutlu olduklarını belirtmiştir.²²⁸ Ayrıca Japonlar, öldürdükleri Rus askerlerinin altın, yüzük, saat gibi kıymetli eşyalarını bir kutuya koyup Fransa Sefiri ile Petersburg’a göndererek insanlık dersi vermişlerdi.²²⁹

29 Nisan 1904 gününe kadar Kore’ye çıkarılan Japon birlikleri Yalu Nehri’ni geçerek 6-25 Şubat 1905 tarihleri arasında Mançurya’nın başkenti ve stratejik öneme sahip Mukten’de Rus kuvvetlerini yenilgiye uğratmışlar ve Kore’yi Ruslardan tamamen temizleyerek, Port–Arthur’a giden demiryolu hattını keddiler.²³⁰

²²³ Demirhan, *Japonların Asıl Kuvveti Japonlar Nasıl ve Niçin Yükseldi*, s.49.

²²⁴ Gökdeniz, a.g.e., s.82.

²²⁵ Gökdeniz, a.g.e., s.82.

²²⁶ Gökdeniz, a.g.e., s.84.

²²⁷ Kolağası Osman, (1325), *Rus – Japon Seferinden Alınan Dersler*, Derseadet Mekteb-i Harbiye Matbaası, İstanbul, s. 10.

²²⁸ Demirhan, *Rus – Japon Harbi (Birinci Kısım)*, ss.131-133.

²²⁹ Rusya – Japonya Muharebesi (1905), *İçtihad Dergisi*, Yıl:1, Sayı:2, Cenevre: s.12.

²³⁰ Apatay, a.g.e., s.41.

1.5.3.5. Baltık Filosunun Hareketi

Ruslar, Uzakdoğu'daki kaybedilen deniz üstünlüğünü tekrar ele geçirmek için kuvvetlerine takviye kuvvet göndermeye karar verdiler. İlk akla gelen Karadeniz filosunun Uzakdoğu'ya gönderilmesi idi. Fakat Karadeniz filosunun eski ve savaş değerinin düşük olması ve daha önemlisi İstanbul ve Çanakkale Boğazlarının savaş gemilerine geçişe uluslararası Boğazlar Sözleşmesine ve Paris Antlaşmasına aykırı olması ve Osmanlı Devleti'nin Japonya ile olan iyi ilişkileri sayesinde Karadeniz Filosunun gönderilmesinden vazgeçildi ve Baltık Filosunun gönderilmesine karar verildi.²³¹

Baltık filosunun, Port–Arthur'a gitmek için dört güzergâh seçeneği vardı. 1- Kuzey Buz Denizinden (11,000 mil) 2- Süveyş Kanalından (12,500 mil) 3- Ümit Burnundan (16,100 mil) 4- Horn Burnundan dolaşarak Büyük Okyanus üzerinden (21,700 mil)²³² Birinci güzergâh kışın donduğu için yılın sadece belli dönemlerinde ulaşımına açıktı. İkinci yol ise İngilizlerin kontrolünden ve İngilizlerin Japonlar ile müttefik olmasıyla izin vermek istememesi yüzünden imkânsızdı. Bu zorluklara rağmen Ruslar, birkaç tane gemisini Süveyş Kanalı'ndan gönderdi. Üçüncü yolun uzunluğuna rağmen güzergâhında Rusya'nın müttefiki Fransız sömürgesi Madagaskar Adasının olması tercih sebebi olmuştur. Dördüncü yol ise uzunluğundan dolayı münakaşa bile olmadı.²³³

Filonun hareket tarihi olarak 1904 Haziranın sonu olarak belirlenmişti. Fakat bakım-onarım işlerine 25 Haziran'da başlandığı için hareket tarihi 14 Eylül'e ertelendi.²³⁴ Baltık filosunun yakıt ikmali meselesi de Rusların o bölgede limanı veya müstemlekesinin olmaması, Rus ticaret gemilerinin Japon saldırısına uğrama ihtimali üzerine Rus hükümeti tarafından bi taraf Hamburg–Amerikan kumpanyasına verilerek çözülmüştü.²³⁵

Rusların Baltık filosunu göndermelerindeki hedefleri ise Uzakdoğu filolarını Baltık Filosuyla güçlendirerek deniz üstünlüğünü tekrar ele geçirmektir. Baltık filosu gelinceye kadar da Port–Arthur'un elde tutulması amaçlanmış, iki filonun birleşmesiyle

²³¹ Apatay, a.g.e., s.27.

²³² Gökdeniz, a.g.e., s.86.

²³³ Gökdeniz, a.g.e., s.88.

²³⁴ Gökdeniz, a.g.e., s.85.

²³⁵ Gökdeniz, a.g.e., s.86.

Japonlara ağır darbe vurarak bir daha denize çıkamayacak hale getirmek hedeflenmişti.²³⁶

Baltık filosu, Amiral Zinovi Petroviç Rojestvenski komutasında kişisel eğitimden yoksun, eğitim düzeyi düşük, deniz alışkanlıkları eksik, sağdan soldan toplama neferlerden ve yeni hizmete girmiş gemilerden oluşan filo, 14 Ekim 1904'te Baltık'taki Liepaja Deniz Üssü'nden hareket etmiştir.²³⁷ Filo daha henüz Finlandiya Körfezi'ndeki Tallin'in önlerinde iken iki kruvazör çarpıştı, onarım ihtiyacı yüzünden filonun hareketi bir süre ertelendi. Bu kaza Amiral Rojestvenski üzerinde, emrindeki personelin eğitim ve deneyim durumları güçlü Japon donanmasına karşı üstünlüğün sağlanması hususunda şüpheler oluşturmuştu. Ayrıca Japon gemilerinin Baltık'ta ve Danimarka sularında dolaşıyor haberine, bu kaza da eklenince Baltık filosu personelinin psikolojik durumunun iyice bozulmasına sebep oldu.²³⁸

Baltık filosu, İngiliz balıkçı gemilerinin avlandıkları Dokerbank bölgesinden geçerken hattın öncü vazifesini gören kruvazörler ışıldıklarını yakarak İngiliz balıkçı gemilerini fark etmişlerdi. Fakat arkadan gelen gemiler balıkçı gemilerini düşman gemisi zannedip ateş etmişler ve bir İngiliz balıkçı gemisini batırılmış, birkaç tanesini de yaralamışlardı. Bu durum Rusya ve İngiltere arasında siyasi krize sebep olmuştur.²³⁹ Rus, kaynakları ise İngiliz balıkçı gemilerinin ışıldıklarını yakmadıklarını belirtmişlerdir.²⁴⁰ İngiliz, Fransız, Rus, Amerika Birleşik Devletleri ve Avusturya Amirallerinden oluşan heyetin aldığı kararla Rusya, 60000 İngiliz lirası tazminat ödemeye mahkûm edilmişti.²⁴¹

Baltık filosuna, İngilizlerin baskısına rağmen müttefikleri Fransa'nın sömürgelerinden biri olan Fas'a bağlı Tanca Liman'ında Fransa'nın girişimleriyle her türlü kolaylık sağlanmıştır. Bu kolaylıklar Vladivostok'a intikalleri boyunca bir daha göremeyecekleri nimetlerden idi. Bu limandan itibaren filo iki guruba ayrılacak ve bir grup Amiral Fölkersam komutasında Süveyş Kanalı–Kızıldeniz yolunu takip edecek, diğer grup ise Afrika'nın güneyini dolaşarak Ümit Burnu yoluyla intikalini sürdürecektir.

²³⁶ Apatay, a.g.e., s.27.

²³⁷ Apatay, a.g.e., s.28.

²³⁸ Apatay, a.g.e., ss.29-30.

²³⁹ Gökdeniz, a.g.e., ss.89-90.

²⁴⁰ Apatay, a.g.e., s.30.

²⁴¹ Gökdeniz, a.g.e., s.90 ; Apatay, a.g.e., s.32 Rusların ödediği tazminat miktarını 65.000 İngiliz lirası olarak belirtmiştir.

ve iki grup Madagaskar Adasında buluşacaklardı.²⁴² Ümit Burnunu dolaşacak olan filo Aralık 1904'te Gabon limanından kömür aldıktan Portekiz'e ait olan Great Fish limanında da kömür aldı ve ertesi günü hareket etti. Burada Portekizliler tarafından birçok zorluklar çıkarılmıştır. Filo 11 Aralık 1904'te Almanya'ya ait olan Lüderitz Limanında kötü hava şartlarından dolayı kömür alınamaması yüzünden altı gün kalmışlardır. Buradan hareket ettikten sonra Port–Arthur'un düştüğünü öğrenmişlerdi. Bundan sonra filonun görevi imdat ve takviye kuvveti olmaktan çıkmış Uzakdoğu'da deniz hakimiyeti temin etmek vazifesi ile karşılaşmıştır.²⁴³ Süveyş Kanalı'ndan geçen filo ise geçişini Mısır'ın İngiliz hakimiyetinde olmasına rağmen sorunsuz olarak gerçekleştirmiştir. Fakat Mısır'daki İngiliz temsilcisi Lord Kromer, Rusların ek güvenlik önlemleri yüzünden kanaldaki uluslararası deniz trafiğini etkilediği öne sürerek Ruslardan 15000 altın kadar ücret aldı.²⁴⁴

Rus filolarının her iki grubu Aralık 1904'te Madagaskar'da buluştu.²⁴⁵ Bu filoya takviye olarak Albay Dobrotvorsky komutasında Oleg ve İzumrut gemileri de katılmıştı.²⁴⁶ Rus filosu, Madagaskar limanında İngiltere'nin politik baskıları neticesinde Fransa'nın müttefiki Rusya'ya karşı sırt çevirmesine neden olmuş ve Rus filosu, kömür ikmalinde sorun yaşamış, hareket tarihi uzadıkça hastalıklar ve aşırı sıcaklar personelin moralini bozmuş ve gemilerde isyanlar çıkmıştır. Divan-ı Harbin kurulmasıyla birkaç idam kararı çıkmış fakat askerin moralinin bozulacağı düşüncesiyle uygulanmamıştır.²⁴⁷ Port–Arthur'un düşmesi üzerine Petersburg'tan Madagaskar'daki Rus filosu komutanı Amiral Rejestvensky'ye ek takviye hususunda telgraf çekilmiştir. Filo komutanı ise ek takviye kuvvetinin eski ve personelinin eğitimsiz olmasından dolayı faydadan çok kendilerini hedef haline getirecekleri için kabul etmemiştir. Kendisine hedef olarak ise Vladivostok'a gitmeye çalışarak bir yarma hareketini ve buraya dayanarak Japon deniz trafiğini tehdit etmeyi amaçlamıştır.²⁴⁸ Rusya Bahriye Nezareti, Amiral Rejestvensky'nin olumsuz raporuna rağmen kamuoyunu yatıştırabilmek ve tatmin edebilmek için Ocak ayı sonlarında Baltık'tan bir eski

²⁴² Apatay, a.g.e., s.32.

²⁴³ Gökdeniz, a.g.e., s.91.

²⁴⁴ Apatay, a.g.e., s.34.

²⁴⁵ Apatay, a.g.e., s.34.

²⁴⁶ Gökdeniz, a.g.e., s.92.

²⁴⁷ Apatay, a.g.e., s.34.

²⁴⁸ Gökdeniz, a.g.e., s.92 ; Apatay, a.g.e., s.35.

muharebe gemisi, üç eski sahil zırhlısı, bir eski zırhlı kruvazör ve bazı yardımcı gemilerden oluşturulan üçüncü bir grup, II. Okyanus Filosuna takviye kuvveti olarak Amiral Nebogatof komutasında yola çıkarıldı.²⁴⁹ Amiral Rejestvensky, Baltık Filosu'nun kendisine katılmasını istemediğinden gelmesini beklemeden Madagaskar limanından hareket etmiştir.²⁵⁰ Fakat St. Petersburg Hükümeti'nden Amiral Nebogatof komutasındaki filoyu beklemesi yönündeki aldığı emir ile Singapur'daki Fransız sömürgesi olan Kamran Körfezi'nde demirleyerek beklemeye başladı. Fakat İngiliz ve Japonların teşviki ile Amerika Birleşik Devletleri'nin baskısına boyun eğen Fransızlar, Rus filosunun bölgeden ayrılmasına neden oldu. Daha sonra Bang Fung Körfezi'nde Amiral Nebogatof komutasındaki filoyu beklemeye başladı. Burada da Fransızların engeline takılmış ve bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Aylarca denizlerde dolaşan kendilerine uygun ikmal ve onarım gereksinimlerini karşılayabilecek bir liman ve korumalı bir yer bile bulunamaması, gemilerin günlerce denizde olta atmak zorunda kalmaları, gemileri yıpratmış ve personelin moralini bozmuştur.²⁵¹ İki filo nihayet 9 Mayıs 1905'te birleşti ve 10 Mayıs'ta Fransızların Kua-Be limanına girdi. Rus filosu, Amiral Rejestvensky, Fransa'nın baskısına rağmen zekası ve gayretleriyle bi taraf limanlardan yakıt ikmalini tamamlamıştır. Filo, 14 Mayıs 1905'te Japon sularına girmişti.²⁵² Amiral Rejestvensky, Taiwan'ın güneyinden geçerek Coşima yoluna ulaşmayı kendisine rota ve intikal seyri olarak belirlemiştir. Amiral Rejestvensky, 23 Mayıs'ta kömür ikmali yaparken gemilerine yayınladığı mesajda bu ikmalin son ikmal olduğunu belirterek bundan sonra savaşa girişileceğini belirtmişti.²⁵³

1.5.3.6. Coşima Deniz Muharebesi

Rus Filosu, açık denizde kömür ikmali yaparken geminin çavalyalarla güvertelerine bile kömür yüklenmişti. Bu harekât tarzı doğru olmakla birlikte düşman saldırısı karşısında zor durumda bırakabilirdi. Rus filosunun Viladivostok'a gitmek için iki seçeneği var idi. Birincisi Kore Boğazından geçerek, ikincisi Japonya'nın doğusundan dolaşarak Çugaro Boğazına girerek Vladivostok'a girmektir. Birinci yol 1000 mil daha kısa idi. Fakat her iki yol Japonlar tarafından tutulmuştu. Bununla

²⁴⁹ Apatay, a.g.e., s.38.

²⁵⁰ Gökdeniz, a.g.e., s.93.

²⁵¹ Apatay, a.g.e., s.39.

²⁵² Gökdeniz, a.g.e., s.95.

²⁵³ Apatay, a.g.e., s.40.

beraber Coşima Boğazı daha geniş ve manevra yapmak imkânı nispeten daha fazla idi. Yine bu durumda da Rus gemilerinin Japon gemilerinden gizlenerek hareket etme olanağı yoktu. Çünkü Japonlar, Rusların mevcudiyeti hakkında bilgi sahibi idiler.²⁵⁴ 24 Mayıs'ta havanın bozması, yağmurun şiddetlenmesi görüş mesafesini çok düşürmüştü, bu durum Rusları, çok geniş olan Coşima Boğazından Japonlara yakalanmadan geçebilecekleri konusunda ümitlendirmişti. Fakat bir hata yapmışlar ve filo ile birlikte seyreden iki tarafsız kömür gemisini Çin'in Şanghai Limanına göndermişlerdi. Rus Filosunun 25 Mayıs'ta Coşima Adası yakınlarında olabileceği haberi de bu gemilerden alınmış ve tüm dünyaya yayılmıştı.²⁵⁵

Japonlar, Rus filosunun harekete geçmesi üzerine hazırlıklara başlamışlardı. Aşınmış olan top zıvanaları değiştirildi, cephaneler yenilendi, infilak kuvveti fazla olan barutlar hazırlandı, geçmiş muharebelerden ders alınıp talimler yapılarak askerlerin yararlılıkları artırıldı. Diğer taraftan tesisi ettikleri istihbarat şebekeleri vasıtasıyla Rusları adım adım takip ediyorlardı.²⁵⁶

Amiral Togo, Rus filosunun hareketi üzerine çok endişelenmiştir. Çünkü deniz ile bağlantıları kesilir ise Mançurya'daki orduları zor durumda kalacak ve böylece savaşı kaybedeceklerdi. Rusların Port–Arthur filosu, imha olunduğu için Japonlar açısından yapılacak üç iş kalmıştı:

- 1- Kara ordusunun ikmalini temin etmek.
- 2- Vladivostok filosunun hareketine engel olmak.
- 3- Baltık'tan gelmekte olan filonun Vladivostok'a veya Port – Arthur'a girmesine engel olmak.²⁵⁷

Rusları günü gününe takip ettiren Amiral Togo, Kore sahilleri civarını gözetlemek için yardımcı gemilerden iki hat teşkil ettirmişti. Yardımcı kruvazörü, 27 Mayıs'ta sabah saat 5'te Rus donanmasının görüldüğünü, kuzeydoğuya doğru hareket ettiğini ve Kore Boğazının doğusundan geçmekte olduğunu işaret etti.²⁵⁸ Bunun üzerine Amiral Togo, ilk düşman temas raporunu 27 Mayıs 1905 günü saat 05:05 Tokyo'ya

²⁵⁴ Gökdeniz, a.g.e., s.96.

²⁵⁵ Apatay, a.g.e., s.40.

²⁵⁶ Gökdeniz, a.g.e., s.96.

²⁵⁷ Gökdeniz, a.g.e., s.97.

²⁵⁸ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.V, s.1336.

çektığı mesajda: “*Şimdi düşman filosunun gelmekte olduğunu haber aldım. Filom, derhal çıkış yapacak, düşmana saldırarak ve onu imha edecektir. Hava açık ve güzeldir. Fakat büyük dalgalar vardır.*” Diyerek savaş düzenine geçmişti.²⁵⁹

Rus Amiral Rojestvenski, Japon gemilerinin iki bordodan görünmesi üzerine düşmanın muharebeye hazır olduğunu anladı ve seyir teşkilatından muharebe teşkilatına geçmek üzere işaret kaldırdı. Rus filosu iki kolona halinde seyrediyordu. Amiral Rojestvenski, sancak kolonası ileride olacak şekilde manevra yaptırarak istediği pruva hattını teşkil etmiş oldu. Japonlar, Rus filosunun yaptığı manevra hareketini ya havanın sisli olmasından dolayı göremediler veya fırsat bulamadıkları için taarruz fırsatını değerlendiremediler.²⁶⁰

Rus filosu ile Japon filosu arasındaki mesafe 9000 yarda iken Rus filosundan Orel tarafından yanlışlıkla atılan top atışını Amiralin işareti sayan Rus filosu saldırıya geçti. Japonlar da birkaç salvo ile cevap verdiler. Beş dakikalık ateşin ardından Amiralin cephaneyi israf etmeyiniz emri üzerine ateş keserek uzaklaşmışlardır. Bunun üzerine Rus filosunun Japonları kaçırdık hissiyatı üzerine maneviyatları yükselmiş ve Rus filosu Coşima Boğazına girmiş bulunuyordu. Sis gittikçe kalınlaşıyor, Japon donanması ortalıkta görülmüyordu. Bunun üzerine Amiral Rojestvenski, Vladivostok’a gitmek üzere rota 23 işaretini verdi.²⁶¹ 27 Mayıs gecesini muharebe çanları tekrar çalmaya başladı. Rus Amiral, 1. Filoya, düşman üzerine ilerlemesini emretti. Japon filosu gözden kayboldu. Fakat Rus filosu, takip esnasında hatalı manevra yaparak filo içersinden koordinasyonun bozulmasına sebep olarak amiralin istenmediği harp nizamı hâsıldı oldu. Bu durumu fark eden Amiral Togo, Rusların zayıf taraflarına hücum etme kararını almıştı.²⁶²

Rus filosu, iki kolona halinde bulunup sancak filosu biraz ilerlemişti. Fakat pruva hattı teşkil etmemişti. Japonların uygunsuz bir zamanda manevra yaptığını gören Amiral Rojestvenski, 8000 yardadan ateş emrini vermişti. Japonlar, bu ateşe hemen cevap vermemişler mesafenin 6600 yardaya düştüğünde karşılık vermişlerdir. Ruslar, Japon hattının çark noktası üzerine ateş birleştirecekleri yerde, hattın ucuna ateş birleştirdiler. Bu doğru doğru bir hareket değildi. Bu suretle müsait bir atış fırsatını

²⁵⁹ Apatay, a.g.e., s.42.

²⁶⁰ Gökdeniz, a.g.e., s.107.

²⁶¹ Gökdeniz, a.g.e., ss.107-108.

²⁶² Gökdeniz, a.g.e., ss.107-109.

kaçırdılar. Japonlar da bu tehlikeli durumu hiç zayıf vermeden atlattılar. Görülüyorki Togo, muharebeye kötü bir başlangıç yapmıştı.²⁶³

Japonlar, daha sonra durumu düzeltmişler etkili ateşlerini Rusların uç gemileri olan Suvarof ile Osliyabya üzerinde birleştirmişlerdi. Ruslar, hemen pruva hattına girmişlerdi.²⁶⁴ Bu cihetle her iki düşman filo, birbirine denk bir şekilde iki hat üzerinde bulundular. Fakat Japon filosundaki gemiler, bir düzen ve intizam içerisinde hareket ediyorlardı. Düşman ateşi altındaki Rus filosunda ise düzensizlik hâkimdi. Gemiler birbirini takip etmiyor, usulen olması gereken mesafeler çok fazla değişmiş idi.²⁶⁵

Bir saatlik gibi kısa bir süre içerisinde muharebe tekrar başladı. Aslında bu kadar kısa bir zaman zarfında muharebenin sonucu belli olmuştu. Rus gemilerinin en kuvvetlilerinden olan üç kıta gemisi muharebe harici kalmıştı.²⁶⁶ Bütün gün boyunca aralıklarla devam eden deniz savaşında Rus muharebe gemisi “Suvarof Muharebe Gemisi” çok sayıda isabet almış, filo komutanı Amiral Rojestvenski de ağır yaralanarak komutayı I. Nikola Gemisindeki Amiral Nebogatof’a devretmişti.²⁶⁷

28 Mayıs sabahı bütün şiddeti ile devam eden savaşta tarihin buhar devrinden sonra kaydettiği en önemli facia oluştu. Harp Tarihine “T” almak diye bu hadise, bütün Japon gemilerinin bir mekik gibi ileri–geri dolaşarak ve kısa mesafeden seri borda ateşleriyle tahrip gücü Ruslarınkinin altı misli yüksek olan patlayıcı maddelere sahip mermiler kullanarak, Rus gemilerinin kolona hattının en öndeki gemisi üzerinde ateşi birleştirdikleri ve teker teker hepsini savaş dışı bıraktıkları yeni taktikler çok başarılı olmuştu.²⁶⁸

Rus gemileri, muharebeyi sürdüremeyecek kadar hasara uğramışlar. Bazı kruvazörler de batmıştır. Örneğin Sevietlana Kruvazörü, Japonlar tarafından batırılmış, Sisoi–Viliki kruvazörü, torpido isabeti almış, gemiye fazla su girdiği için tehlike baş göstermiştir. Daha sonra 28 Mayıs’ta Coşima Adasından 30 mil mesafede batmıştır. Monomah ile Garomoboyye gemileri ise batan gemilerin mürettebatı ile hınca hınç dolu olduğu için savaşmaları güçleşmiştir. Navarin kruvazörü, ağır hasar alarak manevra

²⁶³ Gökdeniz, a.g.e., s.111.

²⁶⁴ Gökdeniz, a.g.e., s.111.

²⁶⁵ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.V, s.1339.

²⁶⁶ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e., C.V, s.1340.

²⁶⁷ Apatay, a.g.e., s.42.

²⁶⁸ Apatay, a.g.e., ss.42 43.

yapması güçleşmiştir. Nahimof Gemisi, 28 Mayıs'ta Coşima Adası civarında batmıştır. Uçakof Kruvazörü, Amrial Nebogatof'u takip etmişse de gemiye giren sular yüzünden sürati düşmüş ve refakatten ayrılmıştı.²⁶⁹

Ruslar, muharebeyi daha fazla devam ettiremeyeceklerini anlayınca gemilerinin direk şapkalarına beyaz sancak çekerek ve harp sancağını indirip, yerine ticari sancak çekerek teslim işareti vermeleri üzerine; Japon Donanma Komutanı karargahından iki subayı I. Nikola Muharebe Gemisine göndererek, Amiral Nebogatof'a teslim olma koşullarını görüşmek üzere sancak gemisi Mikasa'ya davet eder. Davetinde Amiralden bütün gemilerin tekne, makine ve diğer aksamında tahribat yapılmaması hususunda kesin emir vermesini talep eder. Amiral Nebogatof, mesajdakileri aynen kabul etmiş ve teslim koşullarını görüşmek üzere bütün sorumluluğu üzerine alarak Mikasa Gemisine gitmiştir. Amiral Togo ile Amiral Nebogatof arasında yapılan teslim görüşmeleri kolaylıkla ve karşılıklı anlayış içinde bitti.²⁷⁰

Rusların Uçakof zırhlısı komutanı, teslim olmayı kabul etmedi ve muharebeye devam etme kararı aldı. Fakat Japonlar karşısında daha fazla tutunamadı, isabet alan gemi battı. Mürettebatın ise bazıları telef oldu, geriye kalanlarda Japonlar tarafından kurtarıldı.²⁷¹ Rusların teslim şartlarını kabul etmeyen bir diğer kruvazör ise İzumut Kruvazörüdür. Bu kruvazör yüksek sürati vasıtasıyla Japonlardan kaçmayı başarmış, Vladivostok'un kuzeyindeki Vladimir Körfezi'ne girerek demirlemiştir. Med zamanı karaya oturduğu için mürettebatı tarafından tahrip edilerek terkedilmiştir. Ruslara ait diğer gemilerde Amerika Birleşik Devletleri'ne ait Filipin Adalarına sığınmışlardır.²⁷²

Coşima Deniz Muharebesi'nde Ruslar, 37 gemilik filodan 104.101 ton tutarında 19 gemi kaybetmiş, 41.624 ton tutarında beş gemiyi de esir vermiştir. Personel kaybı da ölü ve yaralı olarak 10.501'dir. Buna karşın Japonların gemi kaybı 1150 ton tutarında üç torpidobot, personel kaybı ise 116'sı ölü ve gerisi yaralı olarak 700'dür.²⁷³

²⁶⁹ Gökdeniz, a.g.e., s.127.

²⁷⁰ Apatay, a.g.e., ss.43 44.

²⁷¹ Gökdeniz, a.g.e., s.128.

²⁷² Apatay, a.g.e., ss.45 46.

²⁷³ Apatay, a.g.e., s.46.

1.5.3.7. Portsmouth Antlaşması

Japon-Rus savaşı, Rusya'nın kesin yenilgisi ile sonuçlandı ve Rusya barış istemek zorunda kaldı.²⁷⁴ Rusya'nın savaşı kaybetmesindeki unsurlardan birisi ise komutanların vazifelerini tayin etmedikleri için askerlerin münferid kararları neticesinde savunma politikası izlemiş olmalarıdır. Buna mukabil Japon komutanlar ve zabıtlar arasında emir–komuta bakımında mükemmel bir uyum vardı.²⁷⁵

Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Theodore Roosevelt, savaş gelişmeleri karşısında Uzakdoğu dengesinin Japonya lehine bozulacağından endişe ederek aracılık teşebbüsünde bulundu. Yapılan sözlü bir anlaşma ile, Amerika 'Japonya'yı Kore' de serbest bırakıyor, buna karşılık Japonya da Filipinler üzerinde hiçbir saldırgan niyeti olmadığı hususunda Amerika'ya garanti veriyordu. Japon-Rus barışı 5 Eylül 1905'te Amerika'nın Portsmouth şehrinde imzalandı. Buna göre;

1- *Rusya Japonya'nın Kore üzerindeki haklarını tanıyordu; ancak Kore'nin bağımsızlığı devam edecekti.*

2- *Japonya ve Rusya, Liao-tung yarımadasındaki haklarından vazgeçmemek koşuluyla Mançurya'dan çekilecekler ve burasını Çin'e geri vereceklerdi. Ancak Japonya, Mançurya'da demiryolu yapımı ve madenleri işletme hakkına sahip olacaktı.*

3- *Rusya, Liao-tung yarımadası ile Port-Arthur'u ve Sakhalin Adasının güneyini Japonya'ya verecekti. Ayrıca Rusya, kıyılarında ve Bering Denizinde Japonların balık avlama hakkını tanıyacaktı.*²⁷⁶

²⁷⁴ Bodur, a.g.e., s.71.

²⁷⁵ Kolağası Osman, a.g.e., s.5.

²⁷⁶ Bodur, a.g.e., s.71.

İKİNCİ BÖLÜM
SAVAŞIN SONUÇLARI

2.1. DÜNYA TARİHİ AÇISINDAN SONUÇLARI

Japonya'nın Kore ve Güney Mançurya'nın hâkimiyeti için Çarlık Rusyasına karşı giriştiği savaşı kazanmasıyla modern zamanlarda ilk kez Asyalı bir devlet, Büyük Devletler'den biri karşısında zafer elde ediyordu. Avrupa'da ve Amerika Birleşik Devletleri'nde hem korku hem hayranlık uyandıran, tüm Asya ülkelerinde benzer bir yankı bulan bu zafer, Çin'de Hindistan'da ve başka birçok yerde milliyetçi çevrelerin esin kaynağı oldu ve Batı yönetimine karşı eylemleri güçlendirdi.²⁷⁷ Aynı zamanda sömürge durumundaki halkların yüzlerini Doğu'ya doğru çevirmelerini sağladı.²⁷⁸

1904–1905 Rus–Japon Savaşı tarihin en önemli ve uzun vadeli sonuçlar doğuran savaşlarından biridir. Büyük devletlerarasında 1870'ten sonraki ilk savaş olan bu mücadele, aynı zamanda Endüstri Devrimi'nin ikinci aşamasının da ilk büyük çapta silahlı çatışmasıdır. Asyalı bir devlet, 50 yıl gibi kısa bir sürede, Avrupalıların savaş oyununu öğrenmiş ve oynamaya başlamıştı.²⁷⁹

Savaşın sonucunda Almanya ve Osmanlı Devleti üzerindeki Rus baskısı hafiflemiş; fakat Amerika Birleşik Devletleri'nin Pasifik batı kıyıları üzerindeki ilgisini arttırmıştı. Amerika Birleşik Devletleri, 1.Dünya Savaşı ateşleme safhasının ilk olayına, lider güç olarak durdurucu ve düzenleyici müdahalesini yapmıştı.²⁸⁰ Uzakdoğu, artık büyük devletlerin sömürgecilik hareketlerinin hızlandığı; aynı zamanda kendi aralarında rekabet ve çıkar çatışmalarının şiddetlendiği bir bölge haline almış bulunuyordu.²⁸¹

Japonya'nın Rusya zaferi, Japonya'nın da, tıpkı Batılılar gibi emperyalist bir devlet olduğu gerçeği, Japonların beyaz ırktan olmadığı gerçeği tarafından gölgelendi ve üzerinde durulmadı.²⁸²

Japon zaferi, XX. yüzyılın üç büyük gelişmesi olan 1.Dünya Savaşı, Rus Devrimi ve Asya uyanışının ilk basamağı oldu.²⁸³

²⁷⁷ Antony Best vd. , (2012), *20. Yüzyılın Uluslararası Tarihi*, Taciser Ulaş Belge (Çev.),Siyasal Kitabevi, Ankara: s.69.

²⁷⁸ Dündar, a.g.e., s.144.

²⁷⁹ Oral Sander, (2015), *Siyasi Tarih (İlkçağlardan 1918'e)*, 29.Baskı, İmge Kitapevi, Ankara: ss.266-267.

²⁸⁰ Nadas, a.g.e., C. II, s.522.

²⁸¹ Uçarol, a.g.e., s.340.

²⁸² Sander, a.g.e., s. 267.

²⁸³ Sander, a.g.e., ss. 267-268.

Sonuç olarak XX. yüzyılın başında Asya’da meydana gelen gelişmelerle, dünya siyasetine, yeni devletler ve güç merkezleri katılmış, bu da devletlerarası ilişkilerin ve dünya güçler dengesinin yeniden şekillenmesinde önemli gelişmelere neden olmuştu.²⁸⁴

2.2. JAPONYA TARİHİ AÇISINDAN SONUÇLARI

Japonya'nın 1904-1905 savaşında bir büyük Avrupa devletini kesin olarak yenmesi, Uzakdoğu'da yeni bir güç olarak ortaya çıktığını gösterdi ve dünya politik alanına "Büyük Devlet" olarak katılmasını sağladı. Bundan sonra Japonya, Uzakdoğu ve dünya güçler dengesinde hesaba katılması gereken bir devlet haline gelmişti.²⁸⁵

Japonya, kazandığı zafere rağmen Rusya’dan beklediği tazminatı alamamıştı. Bu durum, Rusya’nın ellerine düştüğü yönünde bilgilendirilen halk arasında kızgınlığa sebep oldu. 5 Eylül’de Tokyo Hibiya Park’ta barış koşullarının eleştirildiği yasadışı bir toplantıda, konuşmacılar kalabalığa şovenist duygularla ateşlediler ve polisler çatışmasına neden oldular. Yağma ve yangınlara sebep olan bu iki günlük isyan, ancak sıkıyönetim ile bastırılabilirdi. Bu olay neticesinde bazıları ölümcül olmakla yüzlerce insan yaralandı, 2000 kişi tutuklandı. İsyanlar, savaş sonrasına kadar olagelen gerçek ile halkın yönlendirildiği inanç arasındaki uçurumda görüldüğü gibi, Japon kamuoyunun dış politika için içine girdiğinde kolaylıkla şovenist duygularla yönlendirildiğini gösterdi. Antlaşmanın onaylanmasına karşın Başbakan Katsura istifa etmek zorunda kaldı.²⁸⁶

Japonya, Portsmouth Barışı’nın imzalanmasından sonra barış şartlarını uygulamak için Kore ve Mançurya’da hemen harekete geçti. 17 Kasım 1905’te Kore İmparatoru ile imzaladığı antlaşma ile Kore’yi himayesine aldı. Mançurya’da ise Çin ile 22 Aralık 1905’te yaptığı antlaşma ile Mançurya demiryolları konusunda yeni imtiyazlar elde etti.²⁸⁷

Savaş sonrasında Mançurya’nın paylaşılması Japonya ile Rusya arasında yakınlaştırmacı bir bağlantı tesis ediyordu. Fransa’nın Japonya’ya yaptığı mali yardımlar

²⁸⁴ Uçarol, a.g.e., s.340.

²⁸⁵ Bodur, a.g.e., s.71.

²⁸⁶ Hunter, a.g.e., ss.47-48.

²⁸⁷ Armaoğlu, a.g.e., s.761.

ile Japonya'nın Rusya'ya yakınlaşmış olması ve Japonya'nın denizcilik alanında yükselmesi İngiltere'nin Uzakdoğu'daki nüfuzunu zayıflatmaktaydı. Pasifik'teki bu güç dengelerindeki değişiklikler, Amerika Birleşik Devletleri'ni memnun etmemekteydi. Bu yüzden Japonya ile münasebetleri bozulmaktaydı.²⁸⁸ Japonya ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki dış ilişkilerin bozulmasına sebep olan bir diğer sorun ise Japonların Amerika'ya göç etmesiydi. Amerikalılar, Japonlara karşı beyaz göçmenlere karşı gösterdikleri tavrı sergilemiyorlardı. Gittikçe çoğalan Japon nüfuzu gerilimi şiddetlendirdi. 1908'e gelindiğinde Japonların sayısı 100 bini aşmıştı. Kaliforniya'da Japonlara karşı ortaya çıkan açık ayrımcılık ve toptan ihraç tehdidi iki ülke arasında görüşmeleri zorunlu kıldı ve sorun Japonların kendi istekleri ile sınırlamaya gitmeleri gibi geçici bir çözümle halledildi.²⁸⁹

Doğu Türkistan, Japonya'nın savaş sonrası emperyalist emellerini gerçekleştirmek için hem yeraltı ve yerüstü kaynaklarıyla hem de Orta Asya ve Hindistan'a açılan kapı olarak stratejik öneme sahip çok değerli bir yer idi. Bu bölge Büyük Asya propagandası için elverişli olduğundan, Meiji Dönemiyle birlikte Japonya için önemli bir siyasi hedef haline gelmiştir. Çin'deki müttefik Müslüman gruplar vasıtayla Çin'e nüfuz etmeye çalışmıştır. Sonraki adımda ise dünya Müslümanlarına, özellikle de Orta Asya'nın Türk dilli Müslümanlarına nüfuz ederek, ada devletinden bir Dünya İmparatorluğu kurmaya çalışmıştı.²⁹⁰

2.3. RUSYA TARİHİ AÇISINDAN SONUÇLARI

Çarlık Hükümeti, savaştan hem prestij hem de askeri güç bakımından çok zayıflamış olarak çıktı. Savaşın yürütülmesindeki beceriksizlik ve savaşın yarattığı zorluklar halkın tepkisine yol açtı ve daha önce yeraltında faaliyet gösteren gizli örgütlerin ayaklanmasıyla Rusya'da 1905 Devrimi oldu. Bu devrim 12 yıl sonra meydana gelecek olan Bolşevik Devrimi'nin kapısını araladı.²⁹¹

1905 İhtilalinin en önemli nedenleri ise, insanların ekonomik sıkıntılarını dile getirme istekleri ve hükümetin isyanı bastırmakta gösterdiği beceriksizlik ve son olarak muhalefetin direnci ve inancı idi. Ocak 1905'te işçi aileleri sıkıntılarını ve şikâyetlerini

²⁸⁸ Nadas, a.g.e., C. II, ss. 522-523.

²⁸⁹ Hunter, a.g.e., s.49.

²⁹⁰ Dündar, a.g.e., s.145.

²⁹¹ Sander, a.g.e., s.267.

dile getirmek için sessiz bir protesto gösterisine başladılar. Fakat Çarın Kossak birlikleri, protestocuları kurşunlarla karşıladılar ve olay katliama dönüştü. Kanlı Pazar olarak adlandırılan bu olay Rusya’da tepkiyle karşılandı.²⁹² Japonya mağlubiyeti, Çar’ın muhalifi olan politikacılar, üniversite öğrencileri ve bazı muhalifler tarafından geniş bir çerçevede ıslahat ve özgürlüklere izin verileceği ümidiyle memnuniyetle karşılanmıştı.²⁹³

Rusya, 1905 yılı Japon hezimetinden sonra, Rusların Uzakdoğu’da “Sıcak denize ulaşmak” teşebbüslerinin önü alınınca bu defa “Ananevi” siyasetine dönerek İstanbul Boğazı’nı elde etmek ve Akdeniz’e çıkmak arzusu hâkim olmaya başladı.²⁹⁴ Diğer taraftan Balkanlar’da etkin politika izlemeye başladı. Bu davranışın sonucu I. Dünya Savaşı’na varacak bir dizi uluslararası bunalımı başlatacaktır.²⁹⁵ Rusya’nın Balkanlar ve Yakındoğu’da etkin politika izlemesinde Dışişleri Bakanı olan Aleksandr Izvolski ve Sergey Sazonov etkili olmuştur.²⁹⁶

Rus–Japon Savaşından sonrasındaki yıllarda Rusya Almanya’dan uzaklaşmış, Rus–Avusturya ilişkileri zayıflamış ve Rusya ile Fransa arasında bir uzlaşma sağlanmasından sonra Rusya ve İngiltere ittifak girişiminde bulunmuştu. İngiltere ile 30 Ağustos 1907 tarihinde yapılan antlaşma, Rus dış politikasının kilometre taşı olmuş ve düşmanca olan ilişkiler uzlaşmaya dönüşmüştür.²⁹⁷ Aslında Rusya, ilk önce Almanya ile 24 Temmuz 1905’te İngiltere’ye gizli bir antlaşma yaptılar. Bu antlaşmaya Fransa’ya da katmak istediler. Ama Fransa buna yanaşmadı. Ayrıca Fransa, Rus ekonomisinde verdiği krediler ile etkin bir rol oynamaktaydı. İşte bu yüzden Rusya, Fransa’nın etkisiyle İngiltere ile ittifak antlaşması yapmıştır.²⁹⁸ Uzak Doğu’da ise İngiltere’nin girişimleri ile Rusya ile Japonya arasında Uzak Doğu meselelerinin çözümü hususunda uzlaşmaya varılmıştır. Buna mukabil İngiltere ile Rusya arasında İran’ın nüfuz bölgelerine bölünmesi hususunda antlaşmaya vardılar. Kuzey İran, Rusya kontrolünde, ortası bi taraf, güneyi ise İngiliz kontrolünde olacaktı.²⁹⁹

²⁹² Acar, *Ortaçağ’dan Sovyet Devrimi’ne Rusya*, s.329.

²⁹³ Söylemzoğlu, a.g.e., ss.432-433.

²⁹⁴ Kurat, *Rusya Tarihi*, s.408.

²⁹⁵ Sander, a.g.e., s.267.

²⁹⁶ Riasanovsky ve Steinberg, a.g.e., s.434.

²⁹⁷ Riasanovsky ve Steinberg, a.g.e., s.434.

²⁹⁸ Kurat, a.g.e., s.405.

²⁹⁹ Kurat, a.g.e., s.406.

31 Ağustos 1907 Rus–İngiliz Antlaşması, Fransa–İngiltere–Rusya devletleri arasında bir ittifak mahiyetini aldı. Bundan böyle Rusya'nın düşmanı Almanya ve Almanya ile işbirliği yapan devletler oldu.³⁰⁰

2.4. OSMANLI TARİHİ VE İSLAM DÜNYASI AÇISINDAN SONUÇLARI

Rus–Japon Harbi Osmanlı Devleti tarafından büyük bir ilgiyle takip edilmiştir.³⁰¹ Bu yakın ilginin sonucunda savaş sonunda yapılan Barış konferansına Osmanlı Sultanının da katılması teklif edilmiştir.³⁰² Savaştan galibiyetle çıkan Japonya, büyük bir prestij kazanmış ve bölgedeki Müslümanlarla, Rus olmayan etnik grupların gözünde yeni şampiyon olmuştur.³⁰³ Nasıl oldu da daha 50 yıl öncesine kadar savunmasız ve geri bir ülke iken birden bire atılım yapıldı. Alınan ders açıktı. Japonya örneği izlenerek, Batı'nın ilim ve teknolojisi sömürge ülkelerine getirilmeliydi. Ancak bunu yaparken de Japonya'nın yaptığı gibi modernleşme beyazların denetiminde olmamalı ve ülkenin ulusal özellikleri korunmalıydı.³⁰⁴

Sultan II. Abdülhamid, imkânlar dâhilinde Rusya ile arasının açılmasını istemiyordu. Hatta Fransa ve İngiltere'ye karşı Rusya'yı denge unsuru olarak kullanmak istiyordu. Fakat 1904–1905 Rus–Japon Harbinde Rusya'nın mağlup olması II. Abdülhamid'in Rusya hakkındaki görüş ve güvenini değiştirdiği anlaşılıyordu. Böylece Rusya'nın zannedildiği kadar güçlü olmadığı ortaya koymuştu. Dolayısıyla Rusya'ya dayanarak politika izlenilemeyeceği de anlaşılmıştı.³⁰⁵

Rus–Japon Harbi Türkiye'de büyük bir merakla takip edilmişti. Herkes Japonların galip gelmesini istiyordu. Japonların zaferleri hakkındaki haberler Müslüman ahali arasında büyük bir sevinç uyandırmıştı.³⁰⁶ Japonların karada ve denizde Rusları yenmeleri, Osmanlı Devleti'nin zaferi kadar büyük bir sevinç uyandırmıştır. Allah, 93 Harbinin intikamını bir Şark milletine mağlup ettirmek suretiyle Ruslardan almayı irade eylemiştir. “Elhamdülillah” deniyordu.³⁰⁷ Hasan Ali Yücel anılarının çocukluğumun

³⁰⁰ Kurat, a.g.e., s.407.

³⁰¹ Şahin, a.g.e., s.132.

³⁰² Hee–Soo Lee, (1989), *Osmanlı Japonya Münasebetleri ve İslamiyet*, İbrahim İlhan (Çev.), Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara: s.30.

³⁰³ Dünder, a.g.e., s.150.

³⁰⁴ Sander, a.g.e., s.267.

³⁰⁵ Kurat, *Türkiye ve Rusya*, s.133.

³⁰⁶ Kurat, a.g.e., s.133.

³⁰⁷ Şahin, a.g.e., s.141.

geceleeri bölümünde konuyla alakalı şunları söylemektedir; Kahveler içildikten sonra günün önemli havadisleri söylendikten sonra Rus–Japon Muharebesi esnasında, her Japon galibiyeti ballandırılı ballandırılı anlatılır. Çünkü Rusya’dan fenalık görmeyen veya kendini böyle hissetmeyen Türk ailesi yok gibidir. Deniyordu.³⁰⁸ Türk milliyetçisi olan Halide Edip, diğer pek çok kadın gibi, Japon Deniz Kuvvetlerinin komutanı Amiral Togo’dan esinlenip oğluna Togo adını vermiştir.³⁰⁹ Rusya’nın yenilgisi, Rusya’daki Türk ve Müslüman halk üzerinde oldukça fazla tesiri olmuş ve Büyük Silkinin ilk işareti olarak görülmüştür. Daha sonra halkın ayaklanması, Kazan’da ve diğer şehirlerde grevler, nümayişler yapılmıştı.³¹⁰

Rusya’yı kızdırmamak için İstanbul basınında sansür uygulanmış, mümkün mertebe Avrupa menşeli haberleri nakletmekle yetinmişti.³¹¹ Basındaki savaş haberlerine sadece cephede olup bitenlerin anlatılması kaidesiyle müsaade etmiştir. Bununla irtibatlı olarak Japon taraftarlığından Selanik’te çıkarılan Asır Gazetesi bir ara kapatılmıştı.³¹² Fakat 1905 Mayısı ortalarında Rus Donanmasının Coşima’da Japon Donanması tarafından külliye imha edilmesine ait teferruatlı haberler gazetelerde neşredilmiş ve Rusların yenilgiye uğradığı açıkça anlatılmıştı.³¹³ Osmanlı matbuatın Rus–Japon Savaşı ile ilgili en teferruatlı Ali Fuad (Erden) ve Osmanlı Senai (Erdemgil) tarafından beş cilt olarak hazırlanan **Musavver 1904–1905 Rus Japon Seferi** isimli eserdir.³¹⁴ Mekteb-i Fünûn-u Harbiye-i Şâhâne Matbaası’nda 1325/1909 tarihinde basılan **1904–1905 Rus - Japon Seferinden Port-Arthur**, Matbaa-i Kütübhaneye-i Cihan’da 1323/1905 tarihinde basılan **Aksa-yı şark Hükümetleri, Japonya, Kore, Abdürreşid İbrahim tarafından Mançuri Ahvâli, Alem-i İslam ve Japonya’da İntişar-ı İlamiyet**, Naci (Eşdeniz)’in tercüme ettiği **Asya-yı Şarki Sefer-i Ahirinde Japonların Suret-i Taarruzları**, Satı Bey’in **Büyük Milletlerden Japonlar, Almanlar, Japonya ve Japonyalılar. Japonların Seciyeleri, Sûret-i Terakkiler, Samizâde Süreyya’nın Büyük Japonya**, Mümtaz Bey tarafından **Çin-apon ve**

³⁰⁸ Hasan Ali Yücel, (1990), *Geçtiğim Günlerden*, İletişim Yayınları, İstanbul s. 134’den naklen Şahin, a.g.e., s.141.

³⁰⁹ Esenbel, a.g.e., s.308.

³¹⁰ Şahin, a.g.e., s.150.

³¹¹ Kurat, a.g.e., s.133.

³¹² Hüseyin Hilmi Aladağ, (2011), *1904 – 1905 Japon-Rus Harbi’nin Osmanlı Kamuoyundaki Yansımaları*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde: s.88.

³¹³ Kurat, a.g.e., s.133.

³¹⁴ Ali Fuat, Osman Senai, a.g.e.

İspanya-Amerika Muharebesi, Hans von Ritter, tarafından Harb Tarihi Tedkiki. Rus-Japon Harbi ve Büyük Harb. Harb Akademisi 1927–1928 Tedrisatı, Anesti ve Isakcalızade Ali Rıza tarafından **Japon Elifbası**, Ayanzâde Namık Ekrem, **Japonlar**, Mübahat'ın Almanca'dan Osmanlıca'ya tercüme ettiği **Japonya Tarih-i Siyasisi**, Avanzâde Mehmed Süleyman **Japonya ve Japonyalılar**, **Japonya. Ahval-i Hazıra ve Sûret-i Tekâmülü**, Ali Muzaffer'in tercüme ettiği Demoge'ye ait bir eser olan **Japonya'da Seyahat**, Pertev [Demirhan] Paşa'ya ait **Rus-Japon Harbinde Alınan Maddî, Manevî Dersler ve Japonların Esbâb-ı Muzafferiyetleri** isimli hatırat vardır. Mehmed Zeki'ye ait **Japonya'nın Mazisi, Hâli, İstikbali**, Kadri tarafından bastırılan **Kore, Japonya ve Çin'de Kadınlar**, Fatma Ünsiye'nin Rusça'dan çevirdiği **Musavver Japon Çocukları**, Mehmed Arif'in **Musavver Rusya ve Japonya Vekayi-i Harbiyesi**, Fouquet'ye ait olan ve Osman Nuri'nin mütercimi bulunduğu **Piyade Tabyası ve Rus-Japon Seferinden Alınan Dersler**, Artin Asaduryan ve Mahdumları şirket-i Mürettibiyesi'nde tab olunan **Rus-Japon Muharebesi Tecrübelerinden**, Mihran tarafından neşri yapılan, **Rusya ve Japonya Muharebesine Ait Musavver Resim Mecmuası. Album de la Guerra Russo-Japonaise** isimli albüm çalışması, Mehmed Nihad, **Sedan Seferi ve 904–905 Rus-Japon Harbi... Meseleleri**, Mehmed Fatih el-Kerîmî'nin tercümesini yapıp kendi matbaasında tab ettiği Potsikoviç'e ait Orenburg 1905(miladi) tarihli **Yaponlar [Japonlar]**, Ali Rıza'nın Erkân-ı Harbiye Mektebi Matbaası'nda ders kitabı olarak hazırladığı **Tarih-i Harb Notları. 1904–1905 Rus-Japon Seferi**, Bursalı Mehmed Nihad'a ait Erkân-ı Harbiye Mektebi Matbaası'nda hazırlatılan **Tarih-i Harb 1904–1905 Rus - Japon Harbi. Sınıf 3, 1340–1341 Tedrisatı**, adlı eserler konumuza ait Osmanlı matbuatında çıkan eserlerdir.³¹⁵

O dönemdeki Tatar gazetelerinde de Japonya ile ilgili çok sayıda makale yayınlanmıştır.³¹⁶ Mısırlı milliyetçi, panislamcı, Meiji Anayasası hayranı Mustafa Kamil, “Japonya hayranıyız, çünkü Asya'daki Avrupa Emperyalizmi kalkanına direnmek için Batı uygarlığını kullanan ilk Doğulu devlettir.” demiştir. Müslüman yazarlar, Japonların Rusya zaferini “Meşrutiyetin Çarlık despotizmine karşı kazandığı zafer olarak övmüşlerdir.³¹⁷ Fransa'da Türk gazeteci ile Japon gazeteci arasında geçen diyalogda ikimizi birbirimizde ortak düşman ayırıyor biz Doğu'dan siz Batı'dan

³¹⁵ Aladağ, a.g.t., ss. 91-92-93.

³¹⁶ DüNDAR, a.g.e., s.150.

³¹⁷ Esenbel, a.g.e., s.311.

yürüyeceğiz. Ural Dağlarında kucaklaşıp öpüşeceğiz denilmiştir.³¹⁸ Bu ülkeye olan ilgi o kadar artmıştır ki çıkan haberlere göre Japon İmparatoru, İslamiyet’i resmi din olarak kabul edecektir. Bu haber, sadece Hindistan, Osmanlı Devleti, Mısır gibi Müslüman ülkelerde değil Almanya, İngiltere gibi Batı ülkelerinde de büyük yankı uyandırmıştı.³¹⁹

Rusya’nın Mançurya Cephesindeki yenilgisinin Osmanlı Dünyası üzerindeki uzun erimli etkisi, kısa ve uzun vadede olmak üzere ayrıştırılabilir.³²⁰ Kısa süreli gelişmelere baktığımızda Müslüman ve Asyalı muhalif çevrelerde meşrutiyet taleplerinin hızlanmasında, Japon zaferinin etkisi mevcut siyasi koşullarda en önemlisiydi. Jön Türkler, kendilerini Yakındoğu’nun Japonları olarak biçimlendirdiler. Hatta Japon uzmanları çağırmaya niyetlendiler. Aynı zamanda Rusya’da Dumanın açılmasıyla meşrutiyet taleplerini hızlandırarak 1908’de II. Meşrutiyetin açılmasında etkin rol oynadılar.³²¹ Bu dönemde meydana gelen devrimlerden etkilenerek 1905’te İran’da 1911’de Çin’de ulusalcı nitelikte devrimler meydana geldi.³²² Japon tarihçileri, Meiji Restorasyonunu ve Japon zaferini, muhalif hareketler için kıvılcım noktası olarak görmüşlerdi.³²³

Uluslararası siyaset açısından uzun vadeli etki, Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılışı oldu. 1905 yenilgisi, Rus Donanması’nın Osmanlı İmparatorluğu’na karşı geçici olarak askeri bir tehdit olmaktan çıkmakla birlikte herhangi bir faydası olmamıştır. Ama 1907’deki İngiliz–Rus Antlaşmasıyla gelen Rusya–İngiltere işbirliği uzun vadede Osmanlı İmparatorluğu üzerindeki etkisi ölümcül oldu.³²⁴

Rus–Japon Savaşı, 1904-1905 yılları arasında Rusya’nın Balkanlardaki etkisini azaltmış ve Avusturya’yı reform tasarısı konusunda üstün duruma getirmişti.³²⁵ Rusya, savaşın sonunda üstünlüğü kaybettiği için Balkanlara yönelip tekrar aktif bir siyaset izlemeye başlamıştır. İtalya’nın On iki Adayı işgali, Balkan Savaşları, Rus–Japon Savaşının dolaylı sonuçları arasındadır. 1907 Rus–İngiliz işbirliği, Jön Türklerin

³¹⁸ Şahin, a.g.e., s.152.

³¹⁹ Dündar, a.g.e., s.150.

³²⁰ Esenbel, a.g.e., s.310.

³²¹ Esenbel, a.g.e., s.311.

³²² Sander, a.g.e., s.267.

³²³ Esenbel, a.g.e., s.311.

³²⁴ Esenbel, a.g.e., s.311.

³²⁵ Sevilya Aslanova, (2011), *Yirminci Yüzyılın Başında Rusya’nın Osmanlı Politikası (1903 – 1917)*, 1. Baskı, İlkim Ozan Yayınları, Konya: s.42.

liderlerini Alman tarafına itti ve Osmanlı Devleti 1. Dünya Savaşında Almanya'nın yanında savaşa girmiş ve daha sonra parçalanmıştı.³²⁶

1904–1905 Rus–Japon Savaşının sonucunda, Türk–Japon ilişkilerinin hızlanması ve onlar aracılığıyla Orta Asya'daki Türk Dünyası ile ilişkiye geçmesini sağlamış, Japonya'nın Türk ve İslam Dünyası ile bağlantılarının temelini atmıştı.³²⁷

³²⁶ Esenbel, a.g.e., s.312.

³²⁷ Esenbel, a.g.e., s.312.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ESERİN MÜELLİFLERİ VE TRANSKRİPTASYONU

3.1. OSMAN SENAI ERDEMGİL

Osman Senaî Bey, Fazlı Bey'in oğlu olup 1872'de Makedonya'nın Debre yakınlarındaki merkez Jupa'ya bağlı Kocacık köyünde doğmuştur.³²⁸ 1889 yılında girdiği Harp Okulundan 1892 yılında teğmen rütbesiyle mezun olmuştur. Daha sonra Harp akademisine devam etmiş ve 13 Mart 1895 tarihinde Kurmay Yüzbaşı olarak mezun olmuştur.³²⁹ 27 Temmuz 1895'te Topçu ve İstihkâm Harp Okulu'nda Kozmografya (Yıldız İلمي) dersi öğretmenliğine tayin edilmiştir. Yaklaşık iki yıl burada görev yapmış, 26 Nisan 1897'de orduda görevlendirilmiştir. 22 Mayıs 1897'de Yunan Hududu Genel Komutanlığı'na atanmıştır. 7 Temmuz 1897'de Kurmay Kıdemli Yüzbaşı, 15 Mayıs 1900'de Kurmay Binbaşı, 26 Kasım 1907'de Kurmay Yarbay olan Osman Senaî Bey, 10 Aralık 1907'de Mekteb-i Şahane'de tekrar Kozmografya dersi öğretmenliğine tayin edilmiştir. 12 Ocak 1909'da Mekteb-i Şahane'deki öğretmenlik görevinden Petersburg Ataşemiliterliği'ne atanmış ve görevine 12 Mart 1909'da başlamıştır.³³⁰ 1912–1913 Balkan Savaşlarına katılmıştır.³³¹

1914–1918 Yılları arasında üç kez emekli olup göreve çağrıldı.³³² 19 Mayıs 1903'te Yunan Hududu Genel Komutanlığı görevi sırasında Kurmay Binbaşı olarak gösterdiği üstün başarıdan dolayı dördüncü rütbeden Osmanî Nişanı ile de ödüllendirilmiş, 18 Haziran 1914'te Askerî Müze Müdür Muavinliği görevine ve 17 Ağustos 1915'te ise Samsun Divan-ı Harbi Örfî Başkanlığı'na atanmıştır. 26 Ocak 1916'da Dicle Menzil Hattı Komutanlığı'nda istihdam edilmek üzere Teftiş Menzil Müfettişliği refakatine gönderilen Kurmay Albay Osman Senaî Bey, burada rahatsızlanmış ve 5 Haziran 1916'da 3 aylık hava değişimi için İstanbul'a gönderilmiştir. 4 Aralık 1916'da hava değişimi bitince Anadolu Hat Komiserliği görevine getirilmiş ve 1 Mayıs 1918'de ise Mısır İnşaat Birliği Komutanlığı'na atanmıştır. 21 Haziran 1934 yılında çıkarılan “Soyadı Kanunu” dolayısıyla “Erdemgil” soyadını almıştır.³³³ 1938 yılına kadar Bursa Işıklar Askeri Lisesinde Edebiyat

³²⁸ Necdet Aysal, (2014), Harp Tarihi Yazımına Dair Özgün Bir Yaklaşım: Osman Senei Bey, *Turkish Studies*, Yıl:9, Sayı:10, Ankara: s.1202.

³²⁹ Hülya Toker vd., (2004), *Balkan Savaşına Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri (Alay ve Daha Üst Birlik Komutanları)*, Genel Kurmay Basım Evi, Ankara: s.148.

³³⁰ Aysal, a.g.m. , s.1202.

³³¹ Hülya Toker vd, a.g.e. , s.149.

³³² M.Orhan Bayrak, (2002), *Osmanlı Tarihi Yazarları*, 2. Baskı, Milenyum Yayınları, İstanbul: s.137.

³³³ Aysal, a.g.m., ss.1202-1203.

Öğretmenliği yaptı. 1944 Yılında 72 yaşında iken İzmir’de vefat etmiştir. İzmir Kokluca Mezarlığına defnedilmiştir.³³⁴

Eserleri:

1- Osmanlı Yunan Seferi Dömeke Muharebesi, Yayını 1897, 3 cilt İstanbul şirketleri Mürettebiye ve Cemal Efendi Basımevleri

2- Tarih-i Harp (Savaş Tarihi): İslam ve Yeniçağ Savaşlarını anlatır. Yayını 1897, 3 cilt İstanbul, Yuvanaki ve Şirket-i Mürettebiye Basımevleri

3- Plevne Kahramanı Osman Paşa, Yayını 1899, İstanbul Feridiye Basımevi

4- Edebiyat-ı Askeriye, Yayını 1897, İstanbul, Tarık–Kasbar Basımevi

5- Kitabet-i Askeri,: Yayını 1897, İstanbul, A.Asuduryan Basımevi, Mustafa Fazıl ile

6- Hazari ve Seferi Zabitan için Muhtıra Yayını 1899, İstanbul, Feridiye Basımevi.

7- Pol ve Virijini: Fransız yazarı Bernardin de Saint Pierre den yapılmış bir roman çevirisidir. Yayını 1893 İstanbul Ebüzziya Basımevi.

8- Fezailül Mücahidin (Savaşının Faziletleri): Yayını ? İstanbul Şirket-i Mürettebiye Basımevi.

9- Numune-i Kitabet-i Osmaniye (Osmanlı Kompozisyonu Örnekleri): Yayını 1894, İstanbul Panayotidis Basımevi.

10- Napolyon: Yayını 1901, Fransızcadan çeviri, İstanbul Kırkanbar Basımevi.

11- Verdün Meydan muharebesi: Yayını 1931, Fransızcadan çeviri, İstanbul, Askeri Basımevi.

12- Musavver 1904-1905 Rus – Japon Harbi Seferi: Yayını 1905, 5 cilt Ali Fuad Erden ile İstanbul, Mürettebiye Mahmut Bey ve Ahmed İhsan Basımevleri.

13- Edebi Cumhuriyetimizin Bayram Şerefine Bugünün Gençlerine: Yayını 1933, İstanbul Gazetecilik Şirketi Basımevi.³³⁵

³³⁴ M.Orhan Bayrak, a.g.e., s.137.

³³⁵ M.Orhan Bayrak, a.g.e., ss.137-138.

3.2. ALİ FUAD ERDEN

Musavver Osmanlı–Rus Savaşı, 1883'te İstanbul'da doğmuştur.³³⁶ Orgeneral ve yazardır. Belgrad'dan göç etmiş bir aileye mensuptur. 1900 yılında Kara Mühendishanesi Okulundan, 1903 yılında Harp Akademisinden Kurmay Yüzbaşı olarak mezun olmuştur. Balkan Savaşları, 1.Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşlarına katılmıştır.³³⁷

Yemen'deki birlik ve karargâhlarda, Balkan Savaşında 3. Kolordu kurmaylığında ve Paris Askeri Ataşeliğinde bulundu. 1.Dünya Savaşında Suriye'de Bahriye Nazırı Cemal Paşa'nın mahiyetinde 4. Kurmay Başkanlığı görevini yürüttü. 1916 Yılında Miralay rütbesine yükseltildi. Daha sonra 1916'da 8. Kolordu Komutan Vekili oldu. 1917'de İstanbul Harp Dairesinde idareci oldu.³³⁸

Kurtuluş Savaşına 1921 yılında katılmıştır. Kurtuluş Savaşından sonra İzmir Müstahkem Mevkii komutan vekilliği görevinde bulundu. 1926 yılında generalliğe yükseldi. Kolordu, Harp Akademileri ve Ordu Komutanlıklarında bulundu. 6 Nisan 1931 tarihinde atandığı Harp Akademileri Komutanlığı görevini 13 Mart 1943 tarihine kadar sürdürdü. Bu görevi sırasında 1937 yılındaki Trakya Manevralarına katıldı.³³⁹

30 Eylül 1941 tarihli Alman gizli raporuna göre Hüsnü Erkilet ve Ali İhsan Sabişi doğu cephesinde incelemeler yapmak üzere Almanya'ya davet edilir. Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak, Ali İhsan Sabişi'nin yerine Ali Fuat Erden'in Almanya gezisine katılmasını uygun görür. General Erden ve Erkilet'in gezileri 15 Ekimde başlamış, 5 Kasım'da bitmişti. Erkilet ve Erden, Alman cephelerini gezerler ve Hitler tarafından kabul edilirler. Erden, dönüşte Büyük Elçi Papen ile görüşmüştü. Papen'in 9 Kasım 1941 tarihli Dışişleri Bakanlığına gönderdiği raporunda Doğu Cephesindeki Fuhrer'in karargâhına yapılan geziden çok hoşnut kaldıkları belirtilmiştir. Erkilet ve Erden, Alman Genel Karargâhında Hitlerle birlikte eğitim amacıyla Türk Harp Akademisi'nde kullanılmak üzere. Rusların mevzilenmesini gösteren birer haritasının kendisine verilmesini istediğini belirtmiştir. Erden, Alman ordularının Hazar ve Kafkasya'ya ulaşmak kararında olduğu kanısındaydı. Erden'e göre Almanların zaferi

³³⁶ Necdet Öztürk ve Murat Yıldız, (2013), *İmparatorluk Tarihinin Kalemli Muhafızları Osmanlı Tarihçileri*, 1. Baskı, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul: s.295.

³³⁷ M.Orhan Bayrak, a.g.e., s.138.

³³⁸ Necdet Öztürk ve Murat Yıldız, a.g.e., s.295.

³³⁹ M.Orhan Bayrak, a.g.e., s.138.

kesindi! Cumhurbaşkanı İnönü ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak, Dışişleri Balanı Saraçoğlu Erden ile altı saat süren toplantı yaptılar. Toplantıda Erden'den bilgi aldılar. İnönü ile Fevzi Çakmak, Erden'in Almanların yanında savaşa girilmesi fikrine katılmadılar ve böylece Türkiye 2. Dünya Savaşı'na Almanların yanında savaşa girmekten kurtulmuştu.³⁴⁰

Ali Fuad Erden, 1947 yılında Orgeneral oldu ve ertesi yıl emekli oldu. Osmanlı, Alman ve Avusturya nişan ve madalyalarını aldı. 1957 yılında 74 yaşında iken İstanbul'da vefat etti. Mezarı İstanbul'da Mevlanakapı'daki Merkez Efendi Merzarlığında İkinci Adadadır.³⁴¹

Eserleri:

1- Musavver 1923–1924 Osmanlı – Rus Seferi (Resimli 18576–1877 Osmanlı Rus Savaşı) Yayını 1910 3 cilt, İstanbul Osmaniye, Mahmud Bey Basımevleri, İslam ve Askeri Kitaphanesi Yayını

2- 1877-1878 Osmanlı – Rus Harbinin Plevne'nin sükutundan sonraki neticeyi katiye devresinde Süleyman Paşa Ordusunun Balkanlardaki Harekat: Yayını 1924, İstanbul

3- Paris'ten Tih Sahrasına: 1. Dünya Savaşında Kanal Savaşlarını anlatır. Yayını 1920, İstanbul, Akşam Basımevi: 1949, Ankara Ulus Basımevi, 11 Fotoğraflı, 3 haritalı

4- Musavver 1904–1905 Rus Japon Seferi: Osman Senai Erdemgil ile birlikte hazırladı. Yayını 1905, 5 cilt, İstanbul Mürettibiye, Mahmut Bey ve Ahmed İhsan Basımevleri.

5- 1. Cihan Harbinde Suriye Hatıraları: Yayını 1954, İstanbul Halk Basımevi, 12 resimli, 5 haritalı.

6- Atatürk: Yayını 1952, İstanbul Burhaneddin Erenler Basımevi, 16 fotoğraflı.

7- İsmet İnönü: Yayını 1952, İstanbul Burhaneddin Erenler Basımevi, 14 fotoğraflı.³⁴²

³⁴⁰ Uğur Mumcu, 40'ların Cadı Kazanı, *Cumhuriyet*, 13.02.1990, 6. Sayfa.

³⁴¹ M.Orhan Bayrak, a.g.e., s.138.

³⁴² M.Orhan Bayrak, a.g.e., s.139.

3.3. MUSAVVER 1904–1905 RUS–JAPON SEFERİ

İlan-ı Harbden Muahede-i Sulhiyyeye Kadar Güzeran eden Vukuat-ı Harbiyeyi

Kâffe-i Tefsilatıyla Cami' dir.

Muharrirleri:

Erkân-ı Harbiye binbaşlarından

Erkân-ı Harbiye Yüzbaşlarından

O. Senai

A. Fuad

Tab'i Sani

Tab'i ve Naşiri

Maarif Nezaret-i Celilesinin Fi 17 Nisan Sene 1320 Tarihli ve 336 Numrolu

Ruhsatnamesiyle

“Matbaa-i Ahmed İhsan “ da Tab olunmuştur.

İSTANBUL

Kütübhane-i İslam ve Askeri–Bab-ı Ali Caddesinde Numro 56

Tüccarzade: İbrahim Hılmi

RUS-JAPON SEFERİ

İFADE-İ MERAM

Halik kevn ü mekâna senâ-i nebi-i zişane salâ padişah-ı Ali Osmana dua ettikten sonra fevaid-i mutasavviresi kâmilten orduyu hümayuna ait olan bu eseri nacizi yazmaya başlıyoruz.

Aksa-yı şarkda iki devlet-i muazzama arasında vukua gelen Harb-i Azim sulh-u salah devri olmak üzere telakkiye hazırlandığımız Yirminci asrında maaruzat-ı mesliha-i beşeriyyeden hali kalamayacağını gösterir bir burhan celidir. Bu asır kendisini tevlid eden on dokuzuncu asrın hülâsa-i tevlidat-ı tesirâtı değil midir? Öyle olunca onun hayat-ı milelde bît - tabi icra-yı tesir eden bir kuvvete maruz bulunmayacağına nasıl inanılabilir?

Aksa-yı şarkta iki seneye müteceviz bir müddet hüküm süren harp, fenn-i harb hazır için bir saha-i cedid tettebbu teşkil etmiştir. Sanaat-ı celil-i harb sahaif-i nazariyeden ziyade sahaif-i ameliyede öğrenildiğinden (Kore) ve (Mançurya) da güzeran eden vekayi cenk ve cidal, gerek sevkü'l-ceyş ve gerek tabiye-i fenleri için fevaid-i azime meydana getirmiştir.

Manevralar ve ale'l-husus muharebe meydanları sanâat-i harbin birer mekteb-i amelisi demektir.

Şüphesiz kavaid-i umumiyyesi tesirat-ı aniyeye ve mevkiyyeye ile dûçar-ı tahavvül olan bir ilimde derece-i gusvay-i marifete vasıl olmak yalnız tecrübeler içinde yuvarlanmayla mümkün olabilir. Bu imkânın adem-i vücudu halinde ise fen-i harb de elden geldiği kadar kadr-ı mülke hasıl etmek için en büyük ve en müfid çare tarih-i harp okumaktır. Asrımızda vukûa gelen harplerin seyrekliğine bakılırsa bundan sonra tettebbuat-ı tarihiyyenin fen-i harp tahsili hakkında nasıl bir tesirî olacağı kendi kendine anlaşılır.

Bizim niyet ve maksad-ı hareketimizde şu nokta-i mühimmeye matuftur. Mesai-i vakamızdan tevellüd etmesi muhtemel olan fevaid ise eczasından olmayla iftihar eylediğimiz ordu-yu hümayun hazret-i padişahinin maaruf-u askeriyyesine dairdir.

Vekayi güzeştesinden sarf-ı nazar yalnız (Plevne) vakası ile dillerde destan olan böyle bir ordunun zir-i mehabetine sığınmak beşeriyete mevdu saadetlerin en büyüğüdür. (Plevne) diyoruz! Bu nedir? (Plevne) milyonlar sarfıyla vücuda gelmiş bir şehir müstahkem mi idi? Yoksa asırların tahrip edemediği bir divar-ı ahenin mi idi? Hayır ne öyle ne de böyle !! Bi'l-akis (Plevne) muhiti ehemmiyetsiz bir kaç sırt tepeden ibaret açık bir kasabadan başka bir şey değildi. Öyle iken, bir avuç Osmanlı askerine merkez mukavemet olduktan sonra bu küçücük kasaba istihkâmat-ı cesime ile tahkim edilmiş büyük kasabalardan ziyade ihraz nam ve unvan eyledi. Nihâyet (Plevne) başlı başına bir tarih-i celadat oldu... Bütün alem-i askeri onun sahaife-i bediasını tezyin eyleyen havadis-i diliraneyi takdir edecek söz bulamaz oldu!

Osmanlı Ordusu cesaret-i fitriyyesine ilm ve arifan kuvvetini zımm ederek bu şöhret-i cihangiraneyi kazanmış idi. Bu sayede yalnız kumandanı ve erkan-ı harbiyesi değil (Plevne) muharebatına iştirak etmiş ale'l - ade bir nefer bile elsine-i takdiranemde kahramanlar mertebesinden daha yüksek bir makama çıkarıldı. Bu tebcilatın heyet-i umumiyyesi ile Osmanlı Ordusunun Baş Kumandanı ve bütün İslamların merkez kuvvet ve şanı olan halife-i ekber efendimiz hazretlerinin atebe-i ulya-yı şahanelerine racidir.

Zat-ı akdes-i hümayûnları gibi haiz-i kemal-i şevket ve kudret bir şehriyar-i muazzamın müebbede-i nusretine mevdu olan bir ordu-yu azime velev nacizane olsun hizmet etmek insan için madamü'l-hayat şükründen aciz bulunacağı bir gaye-i şeref ve mefaharettir.

Eserimizde icabat ve ahval-i mahalliyenin sevkü'l-ceyş-i tabiye üzerine icra eylediği tesirat-ı külliyyeden ve fenn-i harbin tatbikat-ı umumiyyesinden devr ü deraz bahs etmeğe çalışacağız.

Heyet-i Askeriyye-i Osmaniye arasında vücudumuzun birer cüz'î la-yetecezza dercesinde bulunduğunu itiraf ederiz. Maa-haza teşekkül-ü ecsamda ecza-yı la-yetecezzanında az çok hizmeti görüleceği zannındayız! Gayretimize tevfiik-i ilahi imdad-ı risâlet- penahi ve inayet-i padişahi iltihak ederse müsmir olacağında şüphe edilemez.

MEDHAL

Aksa-yı Şarkın devlet-i muazzamasını bir biri aleyhine istimal-i silaha mecbur eden mesele-i siyasiyye, bundan takriben on sene evvel ilk defa enzar-ı umumiyeyi celb eylemişti.

Her ikisi de kuvvetlerine mağrur ve tevs-i mülk ve satvet hevesinde olan bu iki hükümet gözleri önünde temadi eden arazi-i sahiliyyeyi zir-i hakimiyetlerine almak hususunda o vakit nagehani bir surette rakip olmuşlardı.

(Kore) Sevahiliyle (Çin)in Aksam-ı şimaliyyesi Rusya'nın Asya şimalideki memalik-i vesiası için bahr-ı muhite doğru açılmış birer kapı hükmünde olduğu gibi Japon cezair-i müctemiasına nazaran da Japonya'nın mahsulat-ı ticariyye sekene-i zaidesi için birer mahreç-i tabii teşkil ediyordu. Bu havalide iskan eden akvam, kendilerini müdafaadan aciz olduklarından düvel-i sairenin zir-i hakimiyetinde veya hiç değilse himayeleri altında kalacakları bir emre aşikâr idi.

Japonya (1894–1895) de Çine karşı açtığı harp ile bu nüfuz ve hakimiyetini istihsale ne derece hahiş-ger olduğunu zaten izhar etmiş ve aynı zamanda hakimiyet-i mezkûrenin temini uğurunda Avrupa Devletleriyle bile çarpışmaya müheyya bir kuvve-i askeriyye sahibi olduğu ve bir kere kıtaat-ı menazi fihada yerleşdikten sonra kolay kolay oradan çıkmayacağını göstermişti.

Rusya o zaman hasmını iyice tanıdı. Ve ile'l-ebed bahr-ı muhit sahilinden mahrum kalmamak için ona takaddüm etmek lazım geldiğini hiss-i takdir eyledi. Binealeyh Aksay-ı Şarktaki Kuva-yi Harbiyyesinin tedricen tezyidi sayesinde (Çin–Japon) muahede-i sulhiyyesi esnasında Japonun Çinden istimlak-ı arazi etmesine men'i ile beraber peyderpey kendisi Çin'e sokulmuş, (Por-Artur) u Çin'den isticar etmiş ve son (Boksörler) Hadisesinde (Mançurya) Kıtasını taht-ı işğaline aldığı gibi (Kore) de dahi kendisi için bazı imtiyazat-ı mühimme ihtihsal eylemişti. Japonya, Çin Harbinden sonra yalnız kaldı ve muzaffer olmakla beraber harp yüzünden kesb-i zafiyet eylemiş olan kuvveti ile Avrupalı hasmına karşı başa çıkamayacağını anladığından yeni silahlar tedarik etmek, kendisine bir müttefik aramak ve hasmını münferid bulundurmak suretiyle siyaset-i hazırasını metin bir esasa rabt eylemeye mecburiyet gördü.

Şimdi bu hususta muvaffak olduğunu hiss ederek hasmının hile ile kazandığı menafii silah kuvvetiyle elinden almak için meydana atıldı. (Rusya–Japonya) seferine

takaddüm eden ahval-i siyasiyye ve umumiyyenin silsile-i vakaye tesir-i küllisi olduğundan ahval-i mezkûreye biraz daha tafsil edelim: (1903) senesinin evahiri ve (1904) senesinin evaili Aksa-yı Şarkta baş gösteren bir buhran-ı azim içinde geçti. En sonra hal-i mesele için kuvvete müracaat edildi. Bu kuvvet-i siyaset beyne'l- milel üzerine icra-yı tazyik ederek mukaddematı meşkuk olan o siyasetin avakıbını da meşkûk göstermekte idi.

Rusya ile Japonya'yı harbe sevk eden ihtilaf, bu iki devletin Şimal-i Çin'de tevessü-ü nüfuzunu icab eyleyen hareket-ı inbasatıyyenin netayic-i mıntıkıyyesinden başka bir şey değildir.

Binaen aleyh menafi-i mütekabilenin ehemmiyet-i sahihasını iyice takdir edebilmek için bir defa geriye atf-ı nazar etmek ve sonra hal-i hazırı vücuda getiren silsile-i hadisatın müntehasına vâsıl olmak lazım gelir.

Aksa-yı Şark Sevahiline ayak attığı günden beri, Rusya'nın maksadı, cenuba doğru inmek ve şu vechle bahr-ı muhit üzerinde buzlardan hali bir liman elde eylemekdi. (1860) da tesis edilmiş olan (Vladivostok) askeri limanı bu şeraiti haiz değildi.

(1891) den itibaren (Sibirya) şimendüferinin inşası bu dediğimiz politikaya lüzum-u kat'i şeklini ita eyledi.

Maa haza, şu programı tatbik etmek için müsait bir fırsatın zuhurunu beklemek lazım gelirdi. Rusya bu intizar esnasında kendi amalini kesr edecek bir rakibe tesadüf etmediğinden sabırsızlık etmiyordu. (Çin-Japon) Seferi bu sükuneti ihlal eyledi. Ve aynı zamanda Rusya'ya, Japonya'nın amal-i harisanesini gösterdiği gibi Aksa-yı Şark politikasında bu unsur cedidin kuvvet ve ehemmiyetini dahi izhar etti.

Fi'l-vaki, (Kore) ye dair hasıl olan tebayün-i efkâr (Çin-Japon) Seferinin zuhuruna sebep olmuş idi. Üç asır evvel zaten Japonya'nın malı olan bu memleket, sonraları Çin tabiiyetine geçmiş bulunuyordu. (Kore) ile münasebat-i ticariyyesi daima pek iyi bir halde giden Japonya (1876) da (Seul) hükümdarına (Foshan), (Jansan)ve (Şemolpo) Limanlarını serbest bırakacak bir muahedeyi kabul ettirdi. Şu müdahale Japon tacirlerini (Kore) memurlarının muamelat-ı na-layıkasından kurtarmak lüzumu üzerine vukua gelmişti.

Bu muvaffakiyetten cesarete gelen Japonya'nın, sinin-i müteakibe de, Kore'deki nüfuzunu daha ziyade takviye etmek ve (Seul) kabinesine bazı tedabiri kabul ettirmek için sarf-ı mesaiye başladı.

(1876) ve (1894) senelerinde (Kore) de bir taraftan Japon, diğer taraftan Çin tesiriyle bazı uygunsuz haller zuhur etti. (1894) de yine bu kabilden bir hadise üzerine Japonyalılar (Foshan) ile (Şemolpo) ye asker çıkardılar ve (Kore) hükümdarı (li-Şi) ye bir ultimatom göndererek bazı teklifatın derhal mevki tatbika vazını talep eylediler . Çin'in müzaheretiyile (li-Şi) teklifat-ı mezkûreyi kabulden imtina etti. Japonya askerini geri çekmeye lüzum gördü..... Ma-badi malum , harp başladı! Bir seneden az bir zaman içinde Japonlar (Kore) yi ve (Mançurya) nın Aksam-ı Cenubiyyesini istila eylediler!

(Yalu) da Çin Filosunu bozdular. Ve (Port Arthur) ile (Vay Hay Vay) Limanlarını ele geçirdiler. Japon Kıtaatı (Pekin) üzerine yürümek için hazırlandığı bir sırada Çin Hükümeti bir mütarekename imza ve müzakerat-ı sulhiyye de bulunmak üzere (li-Hung-Chang) i Japonya'ya sevk ve izam eyledi.

17 Nisân (1895) de akd olunân (Simonazaki) Muahedesini (Kore) nin istiklâlini ve bundan sonra Çin Hükümetinin (Kore) işlerine müdahaleden kat'iyen sarf-ı nazar etmesini intac eyledi.

Bundan başka (Liao-Tung) şibh-i ceziresini ile (Por-Artur) Japonlara terk edildi. Bu son madde Rusya'nın pek ziyade canını sıkıyordu.

Çünkü bu vechle hem (Kore) yi, hem de (Mançurya) nın aksam-ı cenubiyyesini elinden kaptırmış ve (Sibirya) Şimendüferinin nokta-i müntehası olmak üzere tasavvur eylediği (Por-Artur) dan mahrum kalmış bulunuyor idi.

Binaen aleyh vakt-i zayi etmeksizin hemen Japon amal-i siyasiyyesine hail olmayı ve şu hususta kuvve-i zatiyyesini tezyid için Almanya ile Fransa'ya müdahale ettirmeyi düşündü.

Bu İttifak önünde Japonya sebat edemedi: (8) Teşrin Sani (1895) tarihinde (Pekin) de imza edilen muahede üzerine (Liao-Tung) şibh-i ceziresini terke mecbur oldu. Hasılı Japonya bunca muzafferiyatı hilafına olarak maksud-u asliyesini yani (Kore) şibh-i ceziresini tecride ve kendi efkâr ve amalini (Pekin) hükümetine telkine

müsait olacak surette Şimal-i Çin'de bir üssü'l-harekat tesis etmek maksadını istihsale muvaffak olamadı.

Böyle olunca, Japonya iade-i mafat hevesiyle yeni baştan (Seul) deki tesirini göstermeye davrandı. Zaten (1895) senesi Kanuni Sanisinde (li-Şi) yi (Kore) dahilinde bazı tedabir-i mahsusanın icrasına mecbur eylemiş ve Japonya'nın amal-i siyasiyyesine daima muhalefet eden Kraliçe (Min) aynı senenin (8) Teşrin Evvelinde bu cihan-ı fenadan ayrılmıştı. Bu hail aradan kalkınca Japonya (Kore) de büsbütün amirane bir tavr-ı hareket de bulunabileceğini ümit etti. Lakin Rusya'yı hiç düşünmediği için bu ümidinde yanılıyordu.

Fi'l-vaki, şimdiye kadar politikası pek sönük bir halde giden Rusya, bundan sonra Japon tesiratını mağlup etmek için hazırlanıp duruyordu.

1895 senesi (li-Şi) nin bir kaç ay Rusya Sefarethanesinde ikamet edişi Rusya için bir vesile-i tarafgiri oldu.

(Seul) de münhasıran kendi nüfuzünü tesis etmek imkânsızlığı üzerine Japonya biz-zarure rakibi olan Rusya ile uyuşmağa karar verdi. Ve (1896) İlkbaharında (Kore) şibh-i ceziresi hakkında (Rus-Japon) menafini zamin iki mukavelename imza eyledi. Bu mukavelenamelerin ikincisine nazaran Rusya, (li-Şi) ye taht-ı himyesinde bulunduracak ve umur maliye ile Kore Ordusunun tensik ve terbiyesine nezaret edecekti.

Japonya gelince (Seul), (Foshan), (Zhanjiang) Japon müstamirlerinin ikamet etmekte bulunduğu şehirlerde muhafaza-i inzibat ve asayiş maksadıyla bazı kıtaat-ı askeriye bulundurabilecek idi.

Lakin bu hak aynı zamanda Rusya için de kabul edilmişti. Diğer cihetten söylediğimiz mukavelename Rusların (Vladivostok) ile (Seul) arasında, Japonların ise (Foshan) Limanı ile (Seul) beyninde birer telgraf hattı inşa etmelerini de havi idi. Bu iki telgraf hattından her birisi akd-ı mukavele eden iki hükümet kıtaat-ı askeriyesi tarafından muhafaza edilecekti...(1898) de Rus politikasında nagehani bir tegayyür hasıl oldu. Rusya (Seul) deki maliye memurlarını (Kore) küçük ordusunu talim eden muallimlerini geriye çağırdı. (25) Nisan'da Japonya ile bir mukavelename akd edildi. Bu mukavelename (Kore) nin Japonya nüfuzunu terkine doğru ilk bir hatve idi. Dediğimiz mukavelenamenin üçüncü maddesi şöyle yazılmıştı:

Japonya'nın Kore'deki münasebat-ı sınaıyye ve ticariyyesinin fevka'l-ade tevessü ve inbisatı ve bu memlekette sakin Japon Ahalisinin kesreti cihetiyle Rusya Hükümeti, Japonya ile (Kore) arasında cari olan terakkiyat-ı sınaıyye ve ticariyyeye sektedar etmeyecektir.

Bir müddet sonra Petersburgdaki Ceride-i Resmıyye şu satırları yazıyordu:

İşbu itilaf-ı dostanenın husulü Rusya'ya bütün mesaisini bahr-ı muhit-i kebir sevahilinde kendine terettüp eden vazife-i tarihiyye ve müsalemet-i perveranenın ifa ve ikmalı hususuna hasr ve tevcih etmek imkânını bahş etmiştir.

Fi'l-vaki, Rus politikasında görülen şu tahavvül nagihaniyenin sebeb-i asliyyesini, Rusya Hükümetinin Çin ahval-i dahiliyyesinde bulmuş olduğu menafi de aramalıdır.

Bu menafinin en başlıcası elbet (27 Mart 1898) de imza idilen (Rus-Çin) mukavelenemesinin Rusya Hükümetine bahş eylemiş olduğu (Port-Arthur) Limanıdır. Bu mukavelename üzerine Rusya, aynı zamanda (Sibirya) Şimendüferini (Mançurya) dahilinden geçirerek (Port-Arthur) Limnına kadar temdid etmek hakkını haiz bulunuyordu.

(1900) Vekayi sayesiyesinde Rusya Çin'in Şimalindeki programını tevsi ederek o havalide tezyid ve takviye-i nüfuza başladı.

(Boksörler) Hadisesi, aks tesirini (Mançurya) da gösterdi. (Port Arthur) a geden Rus hattı büyük hasarat gördü. En sonra (1900) senesi Temmuz'unda (Amur) üzerinde kâin (Blagoveçenk, Blagoveshchensk) Şehri Çinlilerin hücumuna uğradı. Bunu fırsat ittihaz eden Rusya Hükümeti, o esnada bütün enzar-ı dikkatini (Pekin) de taht-ı muhasaraya alınan heyet-i seferası üzerine hasr etmiş olan Avrupa'nın ğafletinden bi'l-istifade (Mançurya) yı vücuda getiren üç büyük Çin vilayetini işgal askeriyesi tahtına aldı. Sonra müttefikin askeri (Pekin) e girdiği zaman, Çin Hükümeti için şerait-i mutedileyi cami bir musalahaname akd ettirmek emeliyle Çin ve Avrupa arasında tavassut etmeğe başladı. Bundan maksadı ise Çinliler nazarında hoş görünerek icra ettiği hizmet-i tavassut mukabilinde kendisi için daha fazla bir takım imtiyazlar istihsal etmedi.

Rusya istediğine muvaffak oldu. (22) Teşrin Sani (1900) Tatar Generali (Cenig) ile Rus Generali (Korustoric) arasında bir mukavelename imza edildi. Zahirin bu mukavele- nameden maksad, (Cünubi Mançurya) idaresinin ne gibi şerait tahtında Çin memuriyetine iade olunacağını tayin etmekten ibaretti. Hakikat halde ise, bu mukavelename iklim-i mezkûrun Rus himayesine geçmiş olduğuna dair bir sened-i kavi hükmünde idi. Mevaki müstahkeme kışlalar ve bütün mühimmat-ı harbiye Ruslara teslim edilecek ve (Kontrol) vazifesiyle mükellef büyük bir Rus memuru (Mukden) Şehrinde ikamet eyleyecekti.

O zamanlar Afrika-yı Cenubi ile meşğul bulunan İngiltere, bu emr-i vaki önünde çaresiz, yalnız bir imale-i nazar-ı hiddet ve infial ile kaldı.

Fi'l-Hakika! İngiltere Hükümeti şu halden pek ziyade müteessirdi. Binaen aleyh, (1901) Senesi Mart'ında, Rusya'nın Çin ile Teşrin Sani de akd eylemiş olduğundan daha müsait bir mukavelename imza eylemek üzere bulunduğu havadisi şayi olduğu gibi (Londra) Kabinesi, Amerika Hükümeti müttehidesiyle Japon Hükümetini kendine celb ederek bu sayede İmparator (Kovanig-Su) nun Rusya mutalebatına cevaba red vermesi hususunu temin eyledi. Buna karşı Rusya Hükümetinin resmi gazetesiyle kendi Asya Vilayetlerine mücavir olan bir ülkede sükun ve aşayış tamamen iade olununcaya kadar (Mançurya) Kıtasını işgal-i askeri altında tutacağını ilan eyledi.

Şu esnada Japonya kendi teşebbüsat-ı ticariyye ve siyasiyyesinin (Kore) dahilinde tevsi etmesine gayret edip duruyordu. (1899) da bir Japon Kumpanyası (Şemolpe) yu (Seul) e rabt eden bir demiryolu hattı inşa eyledi.

(1901) Senesi (Foshan) Limanı ile yine (Seul) arasında ikinci bir demiryolu hattı için imtiyaz istihsal edildi.

Diğer cihetten (Kore) dahilinde bulunan Japon müstemlekeleri adeten tezayüd ederek ticaret-i sevahiliyye hemen onların eline inhisar etti. Fakat Japonya'nın umur-ı iktisadiye de temin-i tefavvuk eder gibi görünüşüne mukabil tesirat-ı siyasiyyesi hiçbir terakki hasıl edemedikten başka (1899) da makam-ı hükümete geçerek Kore adat-ı kadimesinden inhiraf etmeyeceğini ilan eden imparatorun her türlü mukavemetine tesadüf eylemekte bulunuyordu.

Hakikat halde (Kore) bir devr-i keşmekeşe düşmüş, binaen aleyh Japonya'nın tekmil-i mesai ve teşebbüsâtı hiçbir hüsn-ü neticeye iktiran etmemekte bulunmuştu.

Bu münaferetin esbabını tedkik eden Japonlar, asıl tesirin Rusya'dan geldiğine pek çabuk itminan hasıl eylediler. Hakikat halde Japon tesirinin izalesi için Rusya'nın icra-yı nüfuz eylemiş olduğunda şüphe yoktur. Vakıa Rusya Hükümeti (1898) Senesi İlkbaharında imza edilen mukavelenameler üzerine (Kore) işlerinden kat alaka etmiş ve hatta bir müddet şu hususta büsbütün yabancı gibi kalmış bulunuyordu. Lakin Japonya'nın Aksa-yı Şarkta tezayüd etmekte olan faaliyeti ve Rusya'nın (Mançurya) hakkındaki amalini neticesiz bırakmak için İngiltere ve Amerika Hükümetleriyle müştereken (Pekin) deki teşebbüsâtı velhasıl ırk-ı asfer efradını terbiye için açıktan açığa gösterdiği temayülat ve müddeayyatı ile (Çin) e takarrüb-i hevesatı Rusya'nın emniyetsizliğini ve (Kore) meselesine dair tarz-ı hareketinin değişmesini mucib oldu. Rusya Hükümeti (Kore) yi Japonya teşebbüsâtına terk eylemiş idi. Buna mukabil kendisinin de Mançurya'da serbest hareket etmesine müsaade olunacağını memul ediyordu. Lakin madem ki bu ümit boşa çıktı. Artık ittihaz olunacak yegane çare (1898) de (Seul) de terk edilmiş olan politikaya tekrar ele almaktı. (1900) Senesinden itibaren fi'l- hakika böyle hareket etmeye başladı.

Bu vaziyet karşısından Japonya Aksa-yı Şarkta ki menafii en ziyade kendi menafiyle hem ayar olan düvel-i muazzama garbiyyeden birisine doğru tevcih-i nazar eyledi. (1900) Senesi Kanun-u Evvelinde Japonya'nın sabık Baş Vekili (Marki İto) Londra'ya geldi ve hemen İngiltere Baş Vekili (Lord Salisbury) ile müzakerata girişti. Bu esnada (Transval) Sefiriyle meşğul bulunan İngiltere'nin bütün arzusu Rusya'nın Çin'deki teşebbüsâtını yakından takip etmek vazifesini emin bir dosta havale etmekten ibaret idi.

Japonya'ya gelince kendisine Afrika-yı Cenubi gavaili hitame erdiği gibi, gerek cihet-i askeriyye ve gerek cihet-i maliyece hakiki bir muavenet şekline mungalib olabilecek bir istinad-ı manevi arıyordu. (1902) Senesi Kanun-u Sanisinin (30) uncu günü Japonya ile İngiltere arasında tecavüzi ve tedafüi bir muahede-i ittifakiyye imza edildi. İki adalının eser-i azim siyaseti olan şu muahede namenin mevad-ı esasiyyesi ber vech atidir.

İki hükümet (Çin) ile (Kore) nin tamamiyyet-i mülkiyyelerini mütesaviyen arzu ettikleri ve onların muhafaza-i menafii için müdahaleye hazır bulduklarının ilan ediyorlar. Eğer Büyük Britanya ve Japonya Hükümetlerinden biri işbu menafii halelden vikaye için diğer bir devletle harp etmeye mecburiyet görürse, tarafeyn akdinden diğeri ciddî bir bi taraflıkta kalarak düvel-i saireden hiç birisinin kendi müttefikin düşmanına iltihak itmemesi için sarf-ı mesai edecektir. Eğer mesai-i vak'a neticesiz kalır ve diğer bir devlet veya bir kaç birden kendi müttefikinin hasmıyla birleşirse o zaman o da, müttefikinin muavenetine koşacak ve ancak onunla birlikte akd-ı musalaha edebilecektir.

Muahedenin müddeti beş sene için tayin ve tahdid edilmiştir.

Ertesi sene (23) Şubat'ta Fransa ile Rusya beyninde (İngiliz-Japon) Muahedesinin netayic muhtemelesine karşı bir karar ittihaz edildi. Bu karar da Fransa ve Rusya Hükümetlerinin (Statüko) yi muhafaza ve Aksa-yı Şark da sulh-u umumiyi temin eylemek, ticaret ve sınayi beyne'l-milele karşı açık tutulması icap eden Çin ve (Kore) nin istiklâlini vikaye etmek maksadıyla (30) Kanun Sani (1902) de İngiliz ile Japon arasında akd olunan mukavelenameden haberdar olarak bu vechle kendi politikalarının esasını teşkil eden ve kabul ve tatbikini bi'z – zat bir kaç defa ilan eyledikleri kavaid-i esasiyyenin tasdik edilmiş bulunduğunu görmekte son derece memnun kaldıkları beyan olunuyordu. Ondan başka bu iki hükümet kavaid-i mezkûreye riayet hususunun aynı zamanda kendilerinin Aksa-yı Şarktaki menafi hususiyyeleri için de bir zaman-ı kavi teşkil eylediğini beyan ediyorlardı.

Fakat onlarda, gerek üçüncü bir hükümetin müdahalesi ve gerek Çin'de yeniden bazı vekayin zuhuru üzerine menafi hususiyyelerinin zarar-ı dide olmasına asla meydan vermeyerek derhal meydana atılacaklardı.

(İngiliz-Japon) ittifakı üzerine Rusya'nın (Kore) politikası kesb-i şiddet eyledi. (Kore) dahilinde büyük bir nüfuza malik olan Rusya'nın (Seul) Seferi Mösyö (Pavlof) Japon amalini tamamıyla mahv edecek surette imal -i nüfuz ve tesire başladı. Ruslar tarafından istenilen imtiyazların kâffesi derhal kabul ediliyordu. Bi'l-akıs, Japon mutalebatı umumiyet üzere redd olunuyordu. Bu vechle Rusya Hükümeti (Nomen) ve (Yalu) Vadilerinde Rus Kumpanyalarından birisi için mühim bir orman imtiyazı istihsal eylemiştir. Kezalik (1902) de zahiren memleketi keşf ve tahkik eylemek

vazifesiyle mükellef bir Rus heyeti ecnebilere mesdud olan (Kore) nin (Poğamfu) Şehrinde yerleşti. Ve orada bir telgraf hattı vücuda getirerek bunun muhafazası için de münasip noktalarına Kazak postaları vaz eyledi. (1903) Senesi Ağustos’unda bu şirket (Yalu) Nehri üzerinde kâin ormanları yed-i inhisarına aldıktan başka (Poğamfu) arazisinden mühimce bir kısmın taht-ı tasarrufuna geçmesine de muvaffak oldu. (Kore) nin Aksam-ı Şimaliyesine doğru nüfuz u tevessü etmekte olan bu Rus politikası zaten (Seul) deki Rus diplomatının bin türlü manevrasından münfail bulunan Japonya’yı büsbütün kızdırdı. Bunun üzerine Japonya protesto etti. Ve (Poğamfu) nun umum ecnebilere karşı açık bulundurulmasını şediden talep eyledi. Mösyö (Pavlof) dan ders aldığı şüphesiz bulunan (li-Şi) Japonya’nın husustaki mutalebatına ehemmiyet bile vermedi.

Bu şikayetlere, (Mançurya) Kıtasına ait bir sürü şikayetler daha munzamm oldu. (8) Nisan (1902) Senesi Çin ile imza eylediği bir mukavelename üzerine Rusya (Harbin) den ayrılarak (Dalny) ve (Por-Artur) a giden şimendüfer hattını boydan boya işgal-i askeri altında bulundurmamak hakkını muhafaza etmek şartıyla (Mançurya) kıta-i vesiasını tahliye etmeyi taahhüd eyledi. Mukavelenamenin ikinci maddesinde (Mançurya) nın altışar ay fasıla ile üç defada tahliye edileceği muharrer idi. (1902) Senesi (8) Teşrin Evvelinde birinci mıntıkanın [Sed-i Çin ile (Libarov) Şehrine kadar] tahliyesi icra edildi.

(8) Nisan (1903) tarihinde (Niuçuvang) Şehrini havi olan ikinci mıntıka henüz tahliye edilmemişti. Haziranın sonuna doğru bazı havadis-i mühimme şayi oldu: Rusya’nın (Pekin) Seferi Mösyö (Lasar) ın, (Mançurya) ve (Niuçuvang) Limanına dair Çin Hükümetiyle (Petersburg) Kabinesinin cümle-i amalini tervic edecek yolda yeni bir mukavelename imza eylediği rivayet olundu. Vakıa bu havass doğru değildi. Lakin Rusya’nın (Mançurya) hakkındaki vaadlerini ifa etmek niyetinde olmadığı anlaşıldı...

Amiral (Aleksiyef) naib-i çar veya (Vis Rova) unvanı altında askeri ve siyasi en büyük bir nüfuz ile yeni teşekkül eden vilayet-i azimenin vali-i umumisi oldu. Bu devirden itibaren Japon Rus münasebatı gittikçe gerginlik peyda etmeye yüz tuttu. Teşrin Sani Ayında Ruslar (1902) Senesi Nisanında tahliye etmiş oldukları (Mukden) ve (Hak-tang) Şehirlerini yeniden işgal eylediler.

(1903) senesi Kanun-u Evvel bidayetinde müzakerat bir safha-i vahime şeklini aldı. Ve artık her iki taraf açıktan açığa sefer hazırlıkları yapmağa başladı. Müzakeratın esasını teşkil eden nukat-ı sahiha acaba nelerden ibaretti? Bu hususa dair hüküm olunan şeyler ihtimalinden başka bir şeye müstenid değildir. Zira (Tokyo) ve (Petersburg) Kabineleri arasında teati edilen muhaberat son derece gizli tutulmakta idi. Maa haza Japon müddeyatının, esasen (Kore) ye müteallik ahval-i siyasiyye iktisadiyye üzerinde deveran eylemekte bulunduğuna kani idi. Fi'l-vaki, evvelce de söylediğimiz vechle (Kore) şibh-i ceziresi, Japonya'nın bi'l-hassa Cezair Cenubiyyesinde sığılamayacak derecede kesif olan ahali için bir mahrec tabii teşkil ettiği gibi Japon princi içinde bir enbar hükmünde idi. Binaen aleyh, Japonya'nın bu memlekette istihsal-i nüfuz ve hakimiyet etmek için elinden gelen mesainin hiç birinde kusur etmeyeceği pek tabii besbelli bir şeydi.

Matbuat ile neşr edilen havadis-i yevmiyye, Rusya'yı bu noktada muhalefet etmeyerek (Kore) şibh-i ceziresinin kısm-ı cenubiyyesinde Japonya'nın menafi iktisadiyye nokta-i nazarından hareketinde hakk-ı serbestiyetini tasdike mütemayil göstermekte idi. Bi'l-akis, bu şibh-i ceziresinin şimalinde bazı nukat-ı müstahkemenin Japon kıtaatı canibinden işgal edilmesine Rusya'nın muhalefet etmekte ve (Kore-Mançurya) hududunda yani (Yalu) ve (Tumen) Nehirleri boyunca (50) kilometrelik bir mıntika-i bi-taraf tesis etmek arzusunda bulunmakta olduğu söyleniyordu.

(Mançurya) ya gelince Rusya onu kale bile almıyordu. Halbuki Japonya- ihtimal şimendüfere ait muhafaza kıtaatinden maada-Mançurya'daki Rus askerinin geriye çekilmesini ve Mançurya'nın kamilen tahliye olunmasını istiyordu. Lakin bu iddia Japonlar tarafından mahza daha büyük imtiyazlar istihsal etmek hevesiyle ileri sürülmüş olsa gerektir. Çünkü: Rusların Mançurya Kıtasındaki vaziyet-i hazırası ve ahval-i saire-i muhitiyye nazar-ı dikkate alınca Ruslara bu kıta-i araziye tahliye ettirebilmek fikrinin Japonlarda hasıl olduğuna inanmak biraz güç olur. Japonya'nın istihsal edebileceği bir şey varsa, o da havali-i mezkûrede umur ticariyye ve iktisadiyye için "Açık Kapı" usulünün kabul ettirilmesinden ibaretti... Kanun-i Sani Ayı zarfında Japonya'nın (Mukden), (Antong) ve (Nantong-Fu) Şehirlerini ticaret-i beyne'l-milele açık tutan ve hükümet-ı müttehida ile Japonya'nın bu şehirlerde birer konsolos ikamesine müsaade eden (Çin-Amerika) ve (Çin-Japon) Mukavelenamerinin

Japonya tarafından kabul ve tasdik olunuşu mesele-i mütenazi fihayı bis-sühule hale yardım edecek bir vaka-i dostane gibi telakki edildi.

İngiltere'den başka sair Avrupa Hükümetleri menfeatdar olan iki hükümetin ve bi'l-hassa Japonya'nın teslihat ve techizat-ı askeriyye babında gösterdikleri faaliyet-i şedideye rağmen işin yine sulh dairesinde tesviye edileceği fikrinde idiler..

Fi'l-vaki Rusya muarızıyla itilaf hasıl etmek ve muhasama-i müsellahadan çekinmek hususunda elden geldiği kadar çalışacak gibi görünüyordu.

Sene-i Cedide merasiminde Çar İkinci Nikola Hazretlerinin heyet-i süferaya hitap eylediği sulh perverane sözler, Fransa ve İngiltere ve Amerika Hükümet-ı müttehidesine bir zemin itilaf bulmak üzere vukua gelen müracaatlar Rusya'nın, her neden ise harp etmekten pek ziyade ihtiraz etmekte olduğunu gösterdi. Bu tedabir-i sulhiyye, Japonya'nın hissiyat-ı cengcü yanesine galebe edecek zannolunuyordu.

Kanun Saninin son ve Şubat'ın ilk günleri büyük bir ızdırıp içinde geçti. İşin her nasıl olursa olsun, halledilmek üzere bulunduğu malumdu.

Rusya, (Tokyo) için ehemmiyet-i azimeye haiz bir nota hazırlıyordu. Şubat'ın (7) inci günü birden bire, Mikado Hükümetinin Rusya'dan cevap almaksızın kat-ı münasebat eylediği havadisi işitildi.

Sonra Şubat'ın (9) uncu gecesi Japon Filosunun ansızın (Por-Artur) a hücum eylediği ve liman içinde duran üç Rus Sefine-i Harbiyyesine torpil endaht ettiği haberi geldi. Bir kaç zamandan beri hüküm sürmekte olan buhranın akıbet-i vahimesinden şüphe edilemezdi:

Evet ! ... Artık harp başlamıştı.

Top patladıktan birkaç gün sonra iki hükümet muharebenin, düvel-i muazzamaya gönderdikleri beyannameler inkıta münasebattan evvel cereyan eden müzakeratı meydana koyduğu gibi, bu müzakeratta uyuşulamamış olan nukat-ı esasiyyenin nelerden ibaret bulunduğunu da cihana gösterdi.

Bunlar esasen iki noktadır:

Bir taraftan Rusya Japonya'nın (Kore) şibh-i ceziresinde nüfuz u hakimiyetini ve lüzumu takdirinde oraya kıtaat-ı askeriyye gönderebilmesi hakkını tasdik ediyorken

öte taraftan bu şibh-i cezireyi bir maksad-ı sevkü'l-ceyşide kullanılmak hususunu Japonya'dan red ediyordu.

Rusya Hükümetinin şu hususta rehber hareketi olan esbaba aşına olmak için yalnız Kore şibh-i ceziresiyle Çin Ülkesinin Aksam-ı şimaliyyesine bir atf-ı nazar etmek kifayet eder. Diğer taraftan Japonya, kararlaştırılacak muahede de Rusya'nın , Çin'in tamamıyet-i mülkiyyesini tasdike mecbur olduğuna dair bir madde-i mahsusa derc edilmesinde ısrar eder dururdu. Bu maddenin matuf aleyhi, şüphesiz (Mançurya) Kıtası idi.

Rusya ise (Mançurya) ya daima müzakerat vak'a haricinde tutmaya çalışarak ona dair bir laf bile söyletmek istemezdi...

JAPONYA

JAPONYA'NIN AHVAL-İ COĞRAFYA, TARİHİYYE VE İSTATİSTİKİYYESİ

Aksa-yı Şarkta cereyan etmiş olan muharebat-ı cesimeyi takip etmek için Japon Kavmini iyeden iyiye tanımak lazım geliyor. Vaziyet ve ahval-i medeniyyesi kıtaat-ı hamse nezdinde henüz hakkıyla bilinmemiş olan Japon Kavminin Avrupa düvel-i muazzamasından biriyle çarpışması yüzünden gerek coğrafyayı siyasi ve gerek tarih iktisad-ı milelde bu derece azim tesirat hasıl olacağını kim tasavvur eder idi? Bundan birçok sene evvel (Por-Artur) hücumuyla açılan sefer-i azimin (Mukden) ve (Çoşima) Meydan Muharebeleriyle kapanacağını kim ümit edebilirdi?

Aksa-yı Şark Harbinin silsile name-i vukuatı yalnız bir nazar-ı basit ve icmali ile takip edilmiş olsa bile Alman ve İngiliz fenn-i harbinin Japon Adalarında, (Kore) ve (Mançurya) sahralarında ne derece parlak ve hatta ne derece şayan-ı hayret bir mahal tatbik bulduğu bis – sühule anlaşılıyor.

Hakikaten Japonlar sefer-i mezkûrun edvar-ı umumiyyesinde sevkü'l-ceyş fennin her türlü kemalatını sanat-ı harbin bi'l-cümle ahval ve terakkiyatını adeta icat derecesinde izhar eylemişlerdir.

(Mukden) ve (Çoşima) Muharebat-ı azimesi ise tarih-i mücadelat-ı beşeriyenin en cesimi, en dehşetlisi add olunabilir.

Tarih ikbal-i askerisi mertlik ve kahramanlık sıfatlarının şanlı bir kitap zerrini demek olan Osmanlılar şüphe yok ki, Aksa-yı Şark Seferinin fenn-i harp berri ve bahri hususunda izhar ettiği netayic ve menaffini pek güzel takdir edecekler ve bu seferi seve seve okuyacaklardır.

Bu seferin hasıl ettiği netayicin esbabını hakkıyla anlamak için Japonya'nın ahval-i coğrafya, tarihiye ve istatistikıyyesine dair bir fikr-i sahih edinmek iktiza ider. Fi'l-vaki ahval-i medeniyyesi Avrupalılar nazarında bile meçhulat sarfeden ibaret kalmış bulunan (Nipon) Cezair-i müctemiasıyla orada sakin olanlar hakkında malumat-ı sariha peyda etmedikçe tarih-i seferden beklediğimiz istifadeyi temin edemeyeceğimiz tabii bir şeydir. Binaenaleyh, Japonya'nın tarih, coğrafya ve istatistik ahvaline dair yazılan sahifeler zevaiden değil bi'l-akis, levazımdan sayılır fikrindeyiz.

AHVAL-İ COĞRAFYA

Nipon İmparatorluğu [Japon sözü, Nipon kelimesinin Çince galat telaffuzudur.] Şimalde (Kamçatka) ya, cenubda (Hong-Kong) a kadar imtidad eder. Şarkında bahr-ı muhit, Garbında (Okoçka) ve Japon ve Çin Denizleri var. Japon Adalarının teşkil eylediği kavs-pare Şimalde (Peruz) Boğazıyla (Sakhalin) Adasında cenubda üzerinde küçük adalar serpili olan bir deniz kolu vasıtasıyla (Kore) Memleketinden ayrılmaktadır.(Kuril) ve (Ryukyu) müctemi adaları bu kavs-pareyi her iki taraftan (Kamçatka) şibh-i ceziresiyle (Formoza) Adasına rabt ediyor.

(Bin Ada) manasına gelen (Kuril) Cezairinin Garb Sevahili sığ, Şark Sevahili bi'l-akis derin yani (8600) metre kadardır. Bu adalar üzerinde bir haylisi el an hal-i faaliyette bulunan birçok yanar dağ vardır. Ve cezair-i mezkûrenin Aksam-ı şimaliyyesi sisler ve fırtınalarla muhat olduğundan iklimi pek serttir.

(Yezo) Adası da volkanidir. Bu cezire üzerindeki dağların ukdesini teşkil eden (Tukacı) silsilesinin irtifai (2500) metredir. Silsile-i mezkûre üzerinde sekiz adet yanardağ hal-i faaliyettedir. Bu dağların teşkil eylediği körfez cenub cihetinde korkunç tepelerle mestur ve muhattır. Adanın iklimi, ba-husus şimal taraflarında serttir ve (Okoçka) Denizinden cereyanların sürükleyip getirdiği cesim cümudiyyeler bütün sath-ı bahri setr ve işgal ederek Mayıs Ayından evvel karların erimesini mani etmektedir. Bu تنها ve mağmum havalide ikamet eden (Aynos) kabaili nüfusunun her sene tenakus eylediği müşahede olunmaktadır.

Bi'l-akis Japonlar bütün cibali setr ve tezyin etmekte olan latif ormanlarla, işletmekte oldukları kükürat-ı menabi sayesinde günden güne adada tekessür etmektedirler. Cezirenin Cenubunda kâin (Hakodato) Beldesinin (45) bin nüfuz vardır.

Nipon İmparatorluğunun mesaha-i sathiyyesi (417412) murabba kilometredir. Bu hükümet binlerce adadan müteşekkil bir cezair-i müctemia dır ki, ancak (524) i meskun, diğerleri gayr-i meskundur. Adaların en büyükleri (Yezo), (Hondo), (Kyushu), (Shikoku) ve (Formoza) Cezireleridir. Bu son ada ancak (1895) deki (Simonozaki) Muahedesinden sonra Japonya'ya geçmiştir. (Yezo), Ceziresinde tavattun hususi ağır ağır vukua gelmektedir. Zaten halis Japon olmak üzere (Hondo), (Kyushu) ve (Shikoku) Adalarıdır. Bunların birincisi (226510), ikincisi (40995) üçüncüsü (18210) murabba kilometre sathındadır. (Şems-i Tali) demek olan Nipon veya (Hondo) Adası, cezair-i müctemianın en büyüğüdür. Ve dediğimiz gibi asıl Japonya'yı bu teşkil ediyor. Cezire-i mezkûreyi birçok dağ silsileleri kat ederek en mürtefi zirvesini (3750) metre yüksekliğinde bulunan (Fujiyama) Yanardağı teşkil etmektedir.

Bu yanardağ cibali muhtelifle ile muhat-ı vasi bir ovanın ortasında azamet ve heybeti ile her tarafa hakimdir. Kaidesi (15) kilometre muhitinde ve muntazam denecek kadar basit bir daireden teşekkül ediyor. Zengin meralar, mühib orman ve çalılıklarla müzeyyen olan cevanib-i erbaası tatlı bir meyl ile başlayarak senenin on ayında karla mestur bulunan zirve-i cebeli teşkil etmek üzere tedricen değişmekte ve yükselmektedir. (Fuji) bütün Japonya'nın en maruf bir dağdır. Resm-i muhteşemi ekseri Japonya asar-ı sınaiyyesi üzerinde makuktur.

Maa haza, (Fujiyama) Japon yanar dağlarının en mühibi değildir. İrtifaları (3000) metreye mütecaviz olan (Mitake), (Barifate) ve (Asamaya) Volkanikleri bir su-i şöhrete maliktirler! Bunlardan birisi ahiren vuku a gelen feveranı esnasında yani (1888) de (7) bin hektar vüsatindeki arazi-i mezrua ile (12) cesim ve mamur karyeyi lavlar altında bırakmıştır!

(Hondo) ile (Kyushu) arasındaki (Simonazaki) Boğazının genişliği ancak bir nehir genişliği kadardır.

(Kyushu) Adasını (Shikoku) Adasından ayıran (Bungonarda) Boğazı ise üç mil coğrafi bile yokdur. (Shikoku) ile (Hondo) arasında (Avaji) namıyla bir ada mevcuttur.

Bu ada ile (Shikoku) arasındaki (Naruto) ve yine bunun ile (Hondo) arasındaki (İzumi) geçitleri (Bungonarda) geçidinden de dardır.

Üç adayı muhit ve şu dediğimiz dört boğaz ile bahr-ı muhite mülaki olan denize (İçdeniz) derler. Umkunun azlığına ve adalarının kesretine bakılırsa bu denizin pek eski olmadığına hüküm edilebilir. (Kyushu) ile (Kore) arasında her vakit Japonya'ya ait olmuş bulunan (Çoşima) ve (İkişima) adaları mevcuttur. (Ço) Adası, Kore'den (Brokton) Cezair-i müctemiadan (Kruzenshtern) Boğazıyla ayrılmaktadır. Cezair-i müctemia granit ve suhur-ı nariye tabakatını havidir. (Hondo) ve (Kyushu) Adalarının hatt-ı balaları şimal-i şarkiden cenub-u garbiyyeye giden birer silsile-i cibalden müteşekkildir. Ve en yüksek tepeler birer yanar dağdan ibarettir. Bunlardan ekserisi, dağlarla muhat ovalar arasında yükselerek teşkil eyledikleri kül renginde mahrutların hutut-u vaziiyesi ile çam ormanları fevkine çıkan kayalık tepelerin gayri muntazam eşkal-i hendesiyyesi arasında garip bir tezat husule gelmektedir.

Cezair-i müctemianın umumunda hal-i faaliyette olmak üzere (18) volkan vardır. Bunların yalnız ikisi (Hondo) Ceziresindedir. Sönmüş olan yanardağların adedi ise pek çoktur. Zeminin tabiat-ı esasiyye-i ber kaniyyesi, Japon memaligini ekseriya hareket-ı arzıyyeye maruz kılmaktadır. Yaz mevsiminde vuku a gelen ufak tefek sarsıntılar belki havadis-i yevmiyye sırasında zikr olunabilir. Şimdiye kadar tutulmuş olan istatistiklere nazaran Japon Cezair müctemiasında her asırda üç büyük zelzele vukua geldiği tebeyyün etmiştir. Sıcak su menabi ve maden ocakları boldur. Japonya bi'l-hassa bakır, demir kömürce pek zengindir. (Nikoşan) Dağının tereffu eylediği mıntıka hakiki bir (Japon İsviçresi) demektir. Bu mıntıka-i latife asr-ı dide ormanlar ve şevak-i cibalden sükut eden binlerce çağlayanlarla mesturdur. Cezair-i müctemiada silsile-i merkeziyyenin teferruatı birçok mahallerde sahile kadar gider ki, buraları bi't-tabii pek derin ve pek serttir. Diğer mahallerde ise sahiller ekseriya bataklık ve düzdür.

(Hondo) Adasında yalnız iki büyük ova mevcuttur. Bunların birisi Şarkta (Kanto) Ovası, öbürü merkezde (Yamato) ve (İzu) Ovalarıdır. Adanın en mühim kasabaları da işte bu ovalar üzerinde kaidir. (Kanto) Ovasında (Tokyo) ve (Yokuhama), (Yamato) Ovasında ise bir mıntıka-i cebeliyye eteğinde vaki (Tokyo) Şehri ile (Uzaka) belde-i cesime-i snaiyyesi (Kobe) Limanı mevcuttur. Bundan başka

adanın zemini o kadar arızalı, ormanlar o kadar vasi ve mebzuldür ki, memleketin ancak yüzde on beşi zer'a salihdir denilse hakikat söylenmiş olur.

Nehirler pek çoktur. Hiç birisi bir havza husule getirememiştir. Nehirlerin, ekseriya kuru olan yatakları fırtınalı ve yağmurlu günlerde bi't – tabi husule gelen fazla suları bile istiab edemeyecek bir haldedir. Binaenaleyh, su taşmaları kesretle vukua gelmektedir. Belli başlı nehirlerden birisi (250) kilometre tulünde (Sinano–Gava) Nehridir. Bunun (200) kilometresine kadar küçük sefain seyr ü sefer edebiliyor. Biriside (Tamagawa) Nehridir. Bunun tulü (300) kilometre ve havzası ötekinden daha vasidir. Bu nehrin tevabi-i ulviyyesinden biri, zümridin tepeciklerle muhat olan (Çusnazi) Gölünün sularını almaktadır. En yüksek dağlar ve en cesim nehirler ile beraber (Nipon) Adası Japonya'nın eski ve yeni mukar-ı hükümlerini havi bulunmaktadır.

Ovalar ve bi'l-hassa (Kyushu) Ovası dereler ve kanallarla doludur. Birçok göllerde var. Bunların en büyüğü irae eylediği menazırın letafeti ile şöhret-şiar olan (Biva) Gölüdür. Bu göl Şimalden Cenuba (60) Şarktan Garba (20) kilo metre vüsat imtidadındadır.

Japon mikadoları ikametgâh-ı kadimlerini terk eyledikleri (2867) senesinden beri (Kyoto) Şehri ehemmiyetini kaybederek birçok saray ve mabedleri havi bir şehir-i kadim halinde kalmıştır. (340) bin nüfusa malik olan bu şehirde ulum ve maarif pek terakki etmiş ise de ikliminin muzır-ı sıhhat olması yüzünden günden güne mertebe-i şöhret ve itibardan düşmektedir.

Makarr-ı hükümet-i cedid olan (Tokyo) ya gelince, bu şehir esasen birbirinden ayrı dört kısma münkasımdır. Bunlardan biri ikâmetgâh imparatoru olan (Siro) diğeri başlıca rical ve akabir devletin ikamet eylediği (Suto - siro) Havalisi üçüncü kısım-ı nefis şehri vücuda getiren (Mici) Mahalleri ve dördüncü kısım ise (Somida) Nehri sahiline bulunan (Hoçu) Mıntıkasından ibarettir.

(Tokyo) Şehri az zaman içinde bu suretle ve birden bire kesb-i cesamet eylemiştir. Fi'l–Hakika son zamanlarda bu şehrin nüfus umumiyyesi bir milyon (269) bine çıkmıştır ki, hayret–efza bir yekündür. (487) bin nüfusa havi bulunan (Uzaka) Şehri (Kyoto) nun limanıdır. Fakat bu da tedricen tedenni ederek yerine ecnebilerle mali olan (161) bin nüfuslu (Kobe) Limanı kaim olmaktadır.

Bi'l-akis (Kyoto) nun limanı olan (Yokohama) evvelce adi bir köy iken bu gün (170) bin nüfusu havi bir şehri cesim olmuş ve bütün Japonya'nın en büyük ticaret deposu halini iktisab eylemiştir. Bu şehirlerin kâffesi şimendüferlerle birbirine merbuttular, karşı yakadaki (Tigada) Beldesi ise rüzgâr ve fırtınaların tesiratına maruz bulunduğundan ticaret-i ecnebiyyeye küşada olan limanların en az işleğidir. Evvelce de söylediğimiz gibi (Avacı) Adası (Nipon) Ceziresini (Shikoku) Adasına rabt eder. Bu iki kara sathı arasında eğri büğrü ve üzerinde zümrudin ve çemenzar adacıklar serpili birçok körfezlerden koylardan müteşekkil ve bahr-i sefide müşabih bir (İçdeniz) mümtedd olmaktadır.

(Shikoku) Adası bütün imtidadınca sık kesif ormanları havi cibal ile mesturdur. Binaen aleyh, ahali adanın (Nipon) Ceziresine nazır olan sevhiline sıkışmıştır. (Tokoşimo) ve (Maçuyama) Limanları (Uzaka) yla daima münasebatda bulunurlar. Sahil-i cenubiyyede kâin (Koçi) Limanı bütün Japonya'ya kağıt yetiştirmektedir. (Kyushu) Ceziresi volgani bir adadır. Üzerinde bir hayli cibal bir kaniye ve kükürt menabibulunmakla beraber sevhili ve bi'l-hassa garp ve şimal-i garbi tarafları emin ve sakin körfezleri havidir. (Nagazaki) bunun başlıca limanıdır. (Gağuzima, Gahuzo) Limanı gerçi zengin havalisi müterakki sinai ile [Porselen ve Çini mamulâtı] daha emniyetli ise de ticaret-i ecnebiyyeye maruz değildir.

Ve'l-hasıl Cenubta birçok ufak ada ve kayalardan müteşekkil olan (Ryukyu) ve (Sennan) Cezairi (Formoza) adasına kadar uzayıp gitmektedir. (Ryukyu) nun en büyük dağı (2000) metre irtifindedir. Sahraları gayet münbit ve mahsuldardır. Şeker kamışı, pirinç, pamuk, çay ve biber bolca yetişir, lakin fırtınalar, tayfunlar ve kayalıklar bu cezaire takribi pek ziyade işkal etmektedirler.

Japon İklimi Asya Cihetinin iklimi gibidir. Kış Mevsimleri soğuk ve kuraktır, Yaz Mevsimleri meltem estiği zaman sıcak ve yağmurludur. Fakat cenub, şark (Çoşima) ya kadar bütün Garb Sevhili (Kuro-Şivo) cereyanı ile tadil edilmektedir. Sularının mavi rengi bahr-ı muhitin yeşil rengi ile bir zıdd-ı latif teşkil eden bu akıntıya Japonlar (Karadere) unvanını veriyorlar. Mezkûr cereyana maruz bulunan havalinin iklimi suret-i umumiyeye de mutedil ve ratıbdır. Mahaza, bu ekalim, Avrupa ve Amerika'nın aynı derece-i arzında vaki adalarının ikliminden daha az mutedil ve daha az latiftir. Hasılı Japonya'nın İklimi deniz cereyanlarıyla meltem rüzgârlarının tesiratına tabidir. Daha

doğrusu Japon İkliminin vâsıf-ı hakikisi (Rutubet hare) dir. Şimal-i Şarki Rüzgârının vezanıyla semada ki bulutlar sıyrılır ve hava kesb-i safiyet eder. İşte bu Sonbaharın geldiğine alamettir. Fakat soğuklar, yine ancak Kanun-u Sani nihayetinde zuhur eder.

Arazinin tabiat-ı ber kaniyesi, ekalimin tahavvülü ve bir az evvel söylediğimiz akıntının tesiri hasebiyle Japonya kıtaat-ı hamsenin en zengin bir şükufezarı veya en nefis bir mecmua-i nebatat ve ezharı hükmünde tutulsa sezadır.

Evet! Japon arazisi bütün seyyahını garik-i beht ve hayret eyleyen her nevi ezhar ve nebatat ile müzeyyen ve mesturdur. Hatta (2300) metre irtifaine kadar dağlar nazar-rüba bir yeşillik ile güya bir came-i zümridine bürünerek zir-i damen-i letafetlerinde bulunan ceviz, meşe ve ihlamur gibi meyvedar ve şükufezar ağaçlardan müteşekkil kolleksiyonlarıyla nazar-ı beşere birer levha-i şairane takdim eyleyecek gibi görünüler!

İrtifai (40) ve çevresi (12) metreye baliğ olan (Karitobama, karitobsma) ismindeki ağaçlar ve (Araraki) denilen çalılıklar ve bundan başka (Seyraki) ile çay kutuları ve çekmeceler imal edilen (feri) ler kağıt imaline mahsus (Kozu) ve Japon verniklerine dilfirib bir revnak veren reçine istihsaline yarayan (Horoşi) ve (Hezeran) daha sair birçok ağaçlar cibal-i mezkûrenin en mebzul müzeyyenatındandır.

Kamelya, zanbak krizantem, şakayık vesaire gibi tezeyyün hususunda müstemel çiçekler Japonlar nezdinde pek kıymettardır. Hasılı Japonlar çiçekleri ve çiçek yetiştirmeyi pek severler. İklimi mutedil olan vilayetlerin her birisinde ipek böceklerini beslemek için dut ağaçları da mebzulen yetiştirilmektedir.

Nebatat faslında olduğu gibi Japonya hayvanat hususunda pek mütenevvidir. Bir defa, Japon Cezair-i müctemiasına mahsus ayrıca bir nevi maymun var. Bundan başka ayıların, köpeklerin, kedilerin ve tilkilerin enva hususiyyesi olduğu gibi kuşlarında enva kesiresi mevcuttur. Fakat hayvanat-ı ehliyye nisbeten daha azdır.

Mesela (1901) Senesi Japonya'da ancak:

1500000 barkir,

1300000 sığır ve inek,

2500000 koyun ve

54000 keçi var idi

JAPONLARIN ANASIR-I ESASİYYESİ

Dünya'nın müfrez bir parçası demek olan bu cezair-i müctemiada, kıtaat-ı sairede sakin milel ve akvamdan pek farklı bir kavim vücuda gelmiştir. Fi'l-vaki, Japon Kavmi esasen üç unsurdan teşekkül eylemiştir ki, bunun birisi (Aynos) unsurudur. (Aynos) ların halisi olmak şartıyla son numune-i kavmiyyeleri (Yezo) ve (Sakhalin) Adalarında nim vahşi bir halde bulunmaktadır.

İkincisi (Males) asrıdır. Bunlar deniz tarikiyle (Kyushu) ve (Shikoku) Adalarına, en sonra da Büyük Adaya gelmiştir.

Üçüncüsü (Evralin) unsurudur. Bunlar esasen (Kore) lilerden pek de farklı olmayıp (Hondo) Adasının Cenub-i Garbi müntehasında (Nagato) ve (Huşiyo) da sahile çıkmışlardır.

Mürur zaman ile bu üç unsur imtizac ederek en sonra mütecanis denilecek bir nesil zürriyet husule gelmiştir. Bu nesil ahiren alaim farıkası boyların kısa, bacakların bir az eğri, gövdenin sağlam ve dinç, başların basık olmasıdır.

Maa haza, Japonları esasen ikiye ayırmak mümkündür. Birinci takımın ciltleri koyu, aza-yı bedenleri biçimsiz, çehreleri kısa, kemikleri iri, alınları yanık, gözleri doğru, burunları basık, ağızları geniştir. İkincilerin ise levnleri açık sarı, çehreleri uzun, gözleri daha büyük fakat mail ve burunları hafifçe surette eğridir.

Japon İmparatorluğunun nüfus umumiyyesi, (3) milyon (Formoza) Adasında olmak üzere, (45:50) milyona baliğ olmaktadır.

Japon lisan-ı edevatın kelimelere rabt ve ilhakından müteşekkil bir lisanıdır. (Kore) lilerin lisanı gibi o da bi'l-hassa terkib ve inşaada, (Ural–Altaik) yani Türk, Macar ve (Finland) Lisanlarına benziyor. Fakat avam lisanı ulema lisanından farklıdır, bunun adeta üçde ikisini Çin kelimeleri teşkil etmektedir. Çin vahidü'l – heca kelimatı işaret-i resmiye ile gösteriliyor. Japon kesirü'l–heca kelimatını yazmak için ise iki türlü elifba kullanılır.

Japonlar, ilk Mikadolarının tarih hükümetini Milad-ı İsadan (660) sene evveline kadar çıkarmaktadırlar. Bu sırada devr-i istilaatın suret-i umumiyyede hitama ayırmış olduğu kabul edilebilir. (Aynos) ların, (Evralin) lerin (Males) lerin Mikado

Hükümeti altında birleşmeleri için bin seneye yakın bir zaman geçti. O esnada Japonlar (Kore) liler ile akd-ı münasebat eylediler. Ve onların (Buda) usul-i mezhebiyyesi ile Medeniyet-i Çiniyyesini kabul ve tatbik ettiler.

AHVAL-İ TARİHİYYE

Japonya pek eski bir hükümettir.[1] Japonya da icra-yı hükümet eden Mikado Hanedanı gayet uzun bir devr-i tarihiye maliktir. Japonya İmparatorluğu Milad-ı İsa'dan 660 sene evvel (Jimmu Tenno) tarafından tesis edilmiş ve Mikado Hanedanı da bu tarihten başlamıştır.

[1] Japon Kavminin tarih-i neşet ve zuhuru iman bi payan esatıra dalıp gitmiş ve buna dair deveran eden rivayat ise sırf hikayat ve masaldan ibaret kalmıştır.

Ancak (Bezu) Adasıyla (Hondo) Adasına Şimâl-i Ciheti vaktiyle (Aynos) nam-ı kabile-i vahşiyye ile meskun olduğu ve bunlardan (Jimmu Tenno) namında bir sahib-i nüfuz tesis-i hükümet ederek, Japon devre-i hükümetinin mebde-i işte bu suretle başladığı hakkında malumat-ı tarhiyye mevcuttur.

(Jimmu Tenno) hakim olduğu kavmi (Aynos) lar üzerine saldırarak bunları püskürtmüş ve bu suretle Nipon Adasını zapt ve işgal eylemişti.

Maa haza Aynoslar birçok zaman kendilerini mağlup add etmediklerinden (Süzan) namında diğer bir Mikado bunları büsbütün aradan kaldırmak fikriyle dört büyük askeri kumandanlığı ihdas iderek en mahir generallerine ihale eylemiş ve bu generallere serdar manasında olan (Şoğun,Shogun) rütbesini vermişti.....

İlk Mikadolar, Japon Cezayir-i müctemiası istilakarani ile dahil daire-i iman ve sükunları olan (Aynos) lara Çin usul idare-i merkeziyyesini tatbik etmek istediler. Japonya'da o zaman ki ahali vahşet ve cehalet içinde bulunduğundan Mikadoların bu teşebbüsatına bir türlü alışamadılar. Bu suretle bütün Japonya'da bir devr-i keşmekeş husule gelerek binlerce dere beyleri türedi ve bu dere beylikler asırlarca payidar oldu.

Bununla beraber mezkûr derebeyliklerden bazısının hükümet-i merkeziyye usulünü iade ve tecdid uğurunda pek çok çalıştığı da görüldü.

Usul-u zeametın bahş eylediği bi'l-cümle vesait kullanıldı. Muhtelif derebeylikler arasında münasebat-ı sıhriyye ile tesis-i emniyet ve mukarenet edildi. Tabiiyyet mükavelenameleri yapıldı. Bir takım ufak tefek derebeylikler lağv ve terki olundu. Nihayet (Minamoto) namında büyükcek bir sınıf vücud buldu. Bu (Minamoto) lar Mikadon hukuk hükümranisine ziyadesiyle hürmet ve riayet eylediler. Ve

(Şoğun,Shogun) veya nevaib-i askeriyye ismi altında yedi asır kadar hüküm sürdüler (Minamoto) lar üç kola ayrılır ki bunların her birisinin isminde merkeziyet usulünün üç büyük safhası ru –nüma olmaktadır.

(Minamoto) lar zamanında hükümet usul zeamet üzere cereyan ederek ahali umumiyetle asker idi.

Nihayet (Şikagalar, Aşikagalar) hükümet mutlaka usulünün teessüs ve tecdidini ihzar ettiler. Bunlar zamanında derebeylik usul-i idaresi tamamen zayıflayarak ahlâk ve adat kesb-i nezaket eylemiş ve sınayi de oldukça ilerlemiştir.

Şu kadar ki, bunlarda (16) ncı asrın tevalieden muharebat ve münazaatı arasında azalıp getmiştir.

(17) nci asırda (Tokugawalar) yeni bir hükümet-i merkeziyye tesisine muvaffak olurlar.

İşte bu vakit memlekette nizam ve intizam ve hüsn ü idare ihtimam görüldüğü gibi askerliğin, sanaat ve ziraatin tevsî, zevk-i edebinin tezayüd ve taammümi görölüyor.

(18) nci asırda bu son usulün bahş eylediği terakkiyat-ı hazıra ve iktisadiyye usul-i mezkûrun dahi tegayyür ve tebeddülüne mucib olur, nihayet (Tokugawalar) 250 sene kadar payidar olarak kuvvetten düşer, zeamet usulünün son eserleri de bu suretle mahv olur, arazinin kısm-ı azami köylülerin eline geçer, arazi taksimatı daha ziyade güzelleşir, yeniden kanunlar ve nizamlar vaz ve neşr olunur...

İlk defa Japonya'yı Avrupalılara keşfeden, tanıtan Portekizlilerdir.

Portekizliler (16) ncı asırda Japon Adalarına gitmişler ve fevka'l-ade parlak bir surette kabul olunmuşlardır.

Fakat bu hüsn-ü kabul uzun sürmedi, Çünkü (1637) de Avrupalılara karşı bir adavet uyanarak tekmi Hristiyanlar oradan çıkarıldı ve fimabad Avrupalıların Japonya'ya ayak basmaları katiyyen mani olundu...

Bi'l-ahire Hollandalılara, (Oşima) küçük Adaları istisna edilmek üzere, Japonya'da ikametleri için müsaade edildi...

(1851) de Amerika Filosu Japon Adalarını dolaştı. Ve bu filo Japonlarda pek çok tesirat uyandırdı.

Buna müteakib İngiltere, Hollanda, Fransa, Rusya Hükümetleri Japonya'nın bazı limanlarına serbestçe girib çıkmaya mezun oldular, ve epeyce imtiyazat iktisab eylediler.

(1858) de İngilizler iyeden iyiye (Yokohama) Şehrine yerleştiler ve adeta şehri tesis eylediler.

Bütün bu imtiyazat o vaktin en sahib-i nüfuz bir memuri ve Mikadonun vekil umuru bulunan Shogun (Nahikomo) tarafından verilmiştir.

(1868) da henüz yeni Mikado bulunan şimdiki hükümdar Prens (Mutsuhito) memleketinde icra-yı hüküm eden nüfuz tecavüzkaraneyi kamilen imha etti. İşte Japonyalıların asıl tarih terakkiyatı bu devirden başlar. Japonya ancak yarım asırdan beri Garb Medeniyetini kabul ederek Avrupa ulum u fününunu usul-i sınayi ve ticaretini hayretlere şayan bir surette tatbika muvafak olmuştur.

(1875) den sonra ise Japonya baştan başa bir devre-i terakki ve kemale isal edildi.

(1894) de vuku a gelen (Çin–Japon) Seferinde Japonyalılar hariku'l-ade izhar say ve gayret ederek ordularını muzafferiyetten muzafferiyete isal eylemişlerdi.

Bu sefer, yine (Kore) yüzünden tevellüd ederek Japonya'nın lehinde olmak üzere (1895) Simonazaki Muahdesiyle hitam bulmuştur.

Bu Muahede mucibince Kore'nin tamamıyet-i mülkiyyesi temin edilmiş (Formoza) Adasıyla (Pescador) adaları ve (Leytong) şibh-i ceziresi Japonya'ya terk olunmuştu. Fakat Rusya, Almanya ve Fransa Japonya'nın istihsal eylediği bu muvaffakiyyatı çok görerek müdahale etmişler ve bunun üzerine Japonya'ya fazla bir tazminat mukabilinde (Leytong) dan vazgeçirmişlerdi. Japonyalılar bu muameleden fevka'l-ade müteessir olduklarından eskisinden daha ziyade çalışmaya ve kuvvetlenmeye karar vermişlerdi.

Çin Seferinden Rus Seferine kadar güzeran eden on sene hep bu faaliyet-i daima ile yani bir harb-i müstakbele hazırlanmak fikriyle geçmiş ve bu sefer azimin ilk tohumları tam on sene evvel ekilmişti.

Baştan aşağı okuduğumuz şu satırlar, bize pek ala anlatmıştır ki, Japonya'nın bütün tekemmülât ve terakkiyatı ancak otuz sene zarfında husule gelmiştir. Japonyalılar Avrupalıların asırlarca çalışıp vücuda getirdikleri terakkiyat-ı hazıra-i medeniyyeyi bu kadar cüzi bir zaman içinde iktisaba muvaffak olmuşlardır. Hünüz kırk sene evvel derebeylik hayatı içinde çalkalanan bu kitle-i azime-i beşeriyyet bu gün intizam idaresiyle, sınaat ve ticaretiyle, cesim ordu ve donanmasıyla bir devlet-i muazzama halinde tekmil-i Aksa-yı Şarka hüküm - ferma olmaktadır. Hasılı, usul cehalet-i kadimeden pek seri bir surette sıyrılarak Avrupa medeniyet hazırasıyla Yirminci Asrın en müterakki, en mütemeddin hükümetleri sırasına geçen Japonya'nın devre-i esas terakkiyatı ve adeta tarih temeddün tekemmülü bu otuz senedir denilebilir

AHVAL-İ İSTATİSTİKİYYE

Maarif-i Umumiyye

Tedrisat-I İbtidaiyye – Bundan otuz sene evveline gelinceye kadar Japonya'da Tedrisat-ı İbtidaiyye pek ibtidai bir tarzda idi. Eshab-ı tımarın malikanelerinde mevcut mekteblere kibar-ı memurin ile asılzadegan evladı devam ederek orada malumat-ı ibtidaiyye tahsil ederlerdi, mekatib-i mezkûreden başka haricte her sınıf ahaliye küşada mekatib dahi var idi. Fakat 1872 senesinde ilan edilen beyanname-i resmi bu mekteplere pek cüz'i devam edildiğini vazıhan gösteriyor. Bu beyanname de deniliyor ki:” Mülkümüzde birçok senelerden beri mektebler mevcuttur, fakat tahsil-i ilm ve marifetin lüzum ve ehemmiyetini takdir etmeyen ahalinin zihninde bir fikr-i batıl yerleşmiştir ki, o da güya maarifin yalnız sunuf-u aliyyeye mahsus bir imtiyaz olmasından ibarettir. Ehl-i ziraat ve ticaret ve sanattan henüz hiç biri çocuklarını, ba-husus kızlarını mektebe göndermemektedir”. (1867) Senesinde, deddiğimiz aşayir mektepleri kaldırılarak dahiliye ve maarif-i umumiye nezaretleri ihdas edilmiş ve mevcut olan mekatib-i atika Avrupa mektepleri tarzına ifrağ olunmuştur. Beyanname-i mezkûrda Maarif-i Umumiye hakkında mütalaat-ı atıyyeye tesadüf edilir:

“Cehalet, alem-i insaniyeti tahrip eden her türlü fenalıkların menbai olduğundan şerait-i hayatiyyenin ıslahı ve insaniyyetin manen ve maddeten bir mevki-i kemale tealisi için herkesin tahsil-i ilm ve marifet eylemesi taht-ı vücubdadır. Bir insan bu Dünya'da nail-i refah ve saadet olmak için kemalat-ı ilmiyye ve mahasin ahlakiyye

ile tezyin-i zat ve sıfat etmeye mecburdur. Tahsil ve terbiyye sayesinde insanlar, iktisab-ı servet ü saman etmek, şerefli mesaliğe intisab eylemek Velhasıl ebna-yı cinsinin mucib istifadesi olacak hidamette bulunmak esbab ve vesailini öğrenirler... Sunuf-u aliyye miyanında bile tedrisat-ı atika matluba muvafık değildi. Hükümetin izdiyad-ı şan ve satvetine hadim olacak malumat kazanmak bahanesiyle lüzumsuz bir takım işar yazmak veyahut zemin ve zarafete münasip durub-u emsal tertip etmek için birçok kıymettar zamanlar yok yere mahv edilir. Ve adeta hiç kimse ne kendi nefesine ve ne menafi-i hükümete hizmet edecek şeyler öğrenmeğe heves ederdi. Bundan sonra bizim Aksa-yı emelimiz şudur ki, nimet-i maarif yalnız birkaç kişiye münhasır olmayarak bütün efrad-ı ahali ondan hissedar istifade olsun. Ta ki, hiçbir köyde cahil bir aile ve hiçbir aile içerisinde cahil bir fert kalmasın.”

İşbu beyanat, fevka'l-ade bir his ve tesir hasıl ederek bi'l-cümle sunuf-u ahalide tahsil-i ilm ve marifet için büyük bir şevk ve inhimak husule geldi, bir suretdeki, artık olur olmaz şiirler ve darb-ı mesellerden sarf-ı nazar edilerek herkes ulum ve fünunun aksam-ı mütenevviyasında kesb-i iktidar eylemeye başladı.

Bugün tahsil ibtidai kaideten (6:14) yaşında olan çocuklar için mecburidir. Yalnız çocuklarının mektebe gitmesi kendileri için mucib zaruret olması muhtemel olan ailelerin evladıyla hasta ve alil çocuklar muaftır. Mekteplerde şerait-i devam pek ciddidir. Esbab-ı meşrua olmaksızın bir çocuk beş günden fazla na mevcut olursa, velisine bir ihtarname gönderilir. Ve eğer işbu ihtarnamenin tecdidine lüzum görülüyorsa aynı zamanda belediye müdürüne de ihbar-ı keyfiyet edilir. Müdür, bu çocuğun velisine teşvikat ve ihtaratta bulunmağa ve hatta evamir-i şedide ita etmeğe mezun ve salahiyetdardır. Bir sene zarfında ki eyyam-ı tatiliyyenin hadd-ı azamisi doksan gündür.

Tedrisat-ı İbtidaiyye (1886) Senesinden biri adi ve ali olmak üzere resmen iki dereceye taksim edilerek beheri dörder seneden ibarettir. Her bir şehirde sinn-i tahsile vasıl olan etfalin kâffesini istiab edecek miktarda Mekatib-i ibtidaiyye adiyeye mevcuttur.

1899 senesinde neşr edilen istatistiklere nazaran Japon kura efradının derece-i tahsilleri ber-veche atidir:

Mekatib-i ibtidaiyye-i aliyye şehadetnamesine haiz, veyahut ona muadil bir tahsile malik olanlar } Yüzde 16

Mekatib-i ibtidaiyye-i adiyyeden şehadetnameli olanlar } Yüzde 41

Amal-i erbaa hakkında malumat-ı cüz'iyeye malik olanlar } Yüzde 26

Amal-i erbaadan hiç birini bilmeyenler } Yüzde 16

Toplam 99

Mekatib-i ibtidaiyyenin miktarı (1874) senesinde (21000) iken bugün (26000) i mütecevizdir. Mekatib-i mezkûreye devam eden talebenin adedi (1901) senesinde (4600000) idi. mualliminin miktarına gelince (1873-1878) devrinde (47000) olduğu halde (1901) de (92000) e baliğ olmuştur.

Mekatib-i ibtidaiyye tedrisatında terbiyye-i bedeniyyeye atf edilen ehemmiyetin derecesi yeknazarda badi-i hayret olmaktadır. Biraz evvel gördüğümüz. Beyanname-i resmide bu babda tafsilat-ı atiyeye vardır. “ Mekatib-i ibtidâiyyenin teşkilinde esas maksat, çocukları ahlâk-ı hasene kavaidine muvafık surette terbiyye ve ileride lazım olacak her türlü mualumatı onlara talim etmek ile beraber neşv ü nemayı bedenlerine dahi kemal-i itina ile nezaret eylemekten ibarettir...” Mekatib-i adiyyede Japon Coğrafyası, resim, musiki, el işleri derslerini tahsil etmek ihtiyari ise de jimnastik mecburidir.

Japonlar her türlü meşakk ve müzahime karşı son derece mütehammil ve mukavemet-i bedeniyyeleri pek ziyadedir, fakat umumiyet itibarıyla küçük ve hafif olup zahiren cılız ve miskin görünürler. İşte bu, Japonların vakarlarına dokunuyor. Binaenaleyh birkaç santim fazla boy, birkaç kilo fazla et kazanmak arzusu bütün Japon Kavminin en mümtaz amal ve hevesatından biridir. (Tokyo) mekteb-i idadisine mülhak olan mekteb-i ibtidai-i alide muhtelif derslere tahsis edilen saatleri göstermek faideden hali değildir. Fikrindeyiz. Makadir-i atiyeye, sekiz senelik müddet-i tahsil esnasında beher haftalık ders saatlerinin mecmuunu irae eder:

İlm-i ahlâk	18 saat ;
Kıraat ve kitabet	62 (Kızlar için 58);
Yâzı	28;
Hesap	40;
Coğrafya	8;
Tarih	8;
İlm-i eşya	8;
Jimnastik	24; (Kızlar için 18) ;
Dikiş	18 (Yalnız kızlara) ..

Tahsil-i evkatının şu vechle taksiminden Riyaziyye, Ahlâk, Jimnastik ve Kıraat derslerine en ziyade itina edildiği ve tarih, coğrafya vesairye o kadar atf ehemmiyet olunmadığı görülüyor.

Talim-i ahlâk, Mikado Hazretlerinin evamir ve tenbihat mükerreresi mucibince tedrisat-ı ibtidaıyyede gözetilecek en mühim bir madde teşkil eder. Netayic-i müstahsale, beslenen amale tevaffuk edecek olursa Japon mektebi bütün cihan-ı insaniyetin en mükemmel ve en muntazam bir mekteb-i irfanı sırasına geçer. Japonya'da ötedenberi hüsn-ü ahlâk hususuna bir ehemmiyet-i faika atf edilmekte olup asar-ı adidedenberi fezail-i ahlâkiyyenin efrad-ı avama hakkıyla ve tefhim telkini zımında herkesin anlayacağı lisan üzere binlerce asar telif edilmiştir. Fakat son zamanlarda yani Avrupalılarla münasebat peyda olduktan sonra vaktiyle yazılmış olan asar-ı ahlâkiyyenin pek kesretli fakat ihtiyacat-ı zamane kâfi olmadığı, yeni muharrirler tarafından kaleme alınan asar-ı sairenin ise netayic matlubeyi temin edemediği anlaşıldı. Binaen -aleyh, hem Japon Ahalisini Avrupalıların bazı efkâr-ı batıla ve muzırrasından vikaye ve hem de ahlâk-ı kadime-i milliyyeyi hüsn-ü muhafaza eylemek için (1890) senesinde imparator hazretleri tarafından (Kanun-u Ahlâk) Namıyla yad edilen bir beyanname-i mahsus neşr edilmiş ve işbu kanunname ahkâmının tamamı-i tatbikine nezaretle mükellef ve ondan mesul olmak üzere ayrıca birde ahlâk-ı umumiyye nezareti tesis ve ihdas olunmuştur. Emirname-i mezkûrun metnini kısmen nakl ediyoruz:

Aba ve ecdadımız, Bünyan Hükümeti fezail ve mahasin-i ahlâkiyye üzerine istinad ettirerek esbab-ı bekasını temin etmişler ve tebamız dahi hükümdarlarına karşı perverde eyledikleri fikr-i sadakat ve muhabbet pederane sayesinde, birçok asırlık mesainin neticesi olarak fezail-i mezkûreye ikmal ve mertebe-i kusvaya isal eylemişlerdir. Takip edeceğimiz usul-u terbiyyenin esasını iş bu fezail-i aliyye teşkil eder. Binaenaleyh cümlemiz onu hüsn-ü muhafaza ve takip etmeyi ahas-ı amal add etmeliyiz.

“Hepiniz babanıza hürmet ve itaat, arkadaşlarınıza şefkat, zevc ve zevcelerinize muhabbet ve dostlarınıza vefa ve sadakat ibraz eyleyiniz. Her hususta sadeliğe riayet ve mümkün mertebe herkese iyilik yapmaya gayret ediniz. Havass-ı fikriyyenizi tevsi ve tezyine ve teksir-i malumat ile bir mesleğe intisab ederek istidad-ı fitrinizi takviyeye çalışınız. Kezalik evamir-i hükümete ve kavanin-i memlekete bitamamiha riayet ve icabı halinde hükümdarınız uğrunda kemal-i fahr u sürur ile hayatınızı feda ediniz. İşte bu suretle hareket ederek sülale-i hükümdaranemizin madamüd–deveran bekası için bir istinadkâh-ı metin olunuz. O zaman siz bizim, yalnız gayet sadık ve fedakâr tebamız olmakla kalmayıp, belki aba ve ecdadımızın fitrat-ı necibelerini izhara da kesb-i iktidar etmiş bulunacaksınız. İşte kendi aba ve ecdadım tarafından bana terk edilen vasiyet bundan ibarettir. Onun Ahkâmına riayet ise gerek sizin için gerek evlad ve ahfadınız için bir vecibedir. İşbu kavaid, kâffe-i asar için kabil-i tatbik olup ebediyyü’l–ahkâmdır.”

İlm-i ahlâkın suret-i tedrisine gelince, basitten mürekkebe intikal kaidesine riayetle ibtidai emirde baba muhabbeti, hemşire muhabbeti, arkadaşlık, sadelik, doğruluk, tesahub nefis ve şecaat gibi hem anlaşılması hem de icra ve tatbiki kolay şeyler talim edilir. Bادهu bu fezail-i basiteden bir insanın hükümdarına ve mensup olduğu devlete karşı medyun bulunduğu vezaiif ve hidemata geçilir. Bu suretle çocukların hükümdarlarına karşı besledikleri efkâr ve ihtisat-ı sadakat perverane takviye ve tevsi ve hin-i hacette hükümdar uğrunda feda-yı can etmek fikri onlara ilka edilir. Ders esnasında, kamil ve numune-i imtisal ittihazına şayan olan zevatın Efal ve harekatı zikr olunarak buna durub-i emsal ile akval-i hakimane dahi ilave olunur. Kız çocukların terbiyesinde, onların sadık ve vefakâr bir zevce, vazife şinas bir valide evsafi öğrenmeleri ve herşeyden evvel kadınlık fezailini iktisab etmeleri hususuna en çok atf-ı itina edilir.

Çocukların kalbinde hissiyat-ı maneviyye ve necibe tevlid etmekten ibaret olan maksud-u asli, sair derslerde dahi gözetilerek tarih, coğrafya, ulum-u tabiiyye de, hatta jimnastik ve musikide dahi bir an nazar-ı dikkatten dur tutulmaz mesela tarih-i tabii dersinde yalnız ahval ve hadisat-ı tabiiyyenin suret-i vukundan bahs ile iktifa edilmeyerek çocuklarda tabiatı ve tabiiliği sevmek fikrinin uyandırılmasına çalışılıyor ve çocukların jimnastik dersinde mugayir edeb bir vaz ve harekette bulunmamalarına son derece dikkat ve itina edilir.

Memleketin üç büyük bayram günlerinde yani hükümdarın yevm-i vülatına müsadif olan gün ile Kanun-u Saninin birinci, Şubat'ın on birinci günlerinde bütün Japonya'daki mekatibin müdür ve muallimleriyle talebesi toplanarak tenezzühe giderler ve burada yukarıda zikri geçen emirname-i hükümdari mektep müdürleri tarafından kemal-i tazim ve ihtiramla ve alenen okunarak her bir maddesi ayrı ayrı şerh ve tafsil ve hükümdara karşı umumun mütehasis olduğu hissiyat-ı sadakane teyid ve tekmil edilir.

TEDRİSAT-I İDADİYYE – Tahsil-i ibtidai gibi tahsil-i idadi dahi iki dereceye münkasım olarak Mekatib-i rüşdiyye ve Mekatib-i aliyyeyi ihtiva eder. Mekatib-i aliyyeye devam eden talebenin sinn-i vasatı yirmi olduğundan bu ikinci kısım-ı mekatib tahsil-i idadiden ziyade tahsil-i aliyye merbut bulunmaktadır. Mekatib-i rüşdiyyeye girecek talebenin on iki yaşını ikmal etmiş ve vücutça sağlam, illel ve emrazdan salim olması şarttır. Fakat her isteyen bu mekteplere giremez. Tahsil-i ibtidai-i alinin ikinci senesi derslerinin mükemmel takip edildiğini müsbet bir şehadetname ibraz etmek veyahut o nispette bir ehliyet ve iktidarı haiz bulunmak lazımdır. Mekatib-i rüşdiyye de müddet-i tahsil beş senedir. Bu halde vasati olarak on sekiz yaşında mektepten neşet edilir. Japonya Hükümeti bu mekteplerden diploma alan şakirdane ciddi ve hakiki fevaid bahş ve temin etmektedir. Bunlar, küçük memuriyetlere veyahut mekatib-i askeriyeye kabul edilir veyahut birisine gönüllü sıfatıyla orduda ifa-yı hizmet edebilir. Talebe-i mezkûrenin altıda biri bu son tariki tercih ve intihab eder, takriben yarısı ise müsabaka tarikiyle Mekatib-i aliyyeye girerler. Bütün Japonya'da yalnız sekiz mekteb-i aliyye vardır. Üç veyahut sene tahsilden sonra yani (22) yaşına doğru diploma ahz eden şakirdan bi'l-ımtihan darü'l-fünunlara kabul edilir.

Tahsil-i idadinin taklili meselesi Japonya'da elyevm mevki tetkik ve münakaşa dadır. Bazıları, Mekatib-i rüşdiyyeden neşet eden çocuklar hemen darü'l-fünunların

şuebat-ı muhtelifesine intisab edebilecek derecede vasi terbiyye-i fikriyyeye malik olduklarını ortaya sürerek Mekatib-i aliyyeyi lağv etmek lüzumunu teklif etmektedir. Diğerlerinin, fikrince, bi'l-akıs, darü'l-fünun tedrisatından maksad-ı asli mükemmel ve umumi bir terbiyye-i ilmiyye hasıl etmekten ibaret olmasına nazaran Mekatib-i rüşdiyyeden neşet eden talebeye, mesalik ve şuebat-ı muhtelifi hakkında yalnız malumat-ı tatbikiyye ve ameliyye talim eylemek hususu, Mekatib-i aliyyenin cümle-i vezaifinden olmak lazım gelir. Sevk ve ilca-yı ahval ile Japon Hükümeti bu son tariki kabul etmiş gibi görünmektedir. Mekatib-i aliyye de müddet-i tahsil üç senedir. Bu müddet zarfında talebeyi darü'l-fünunlara hazırlamak için icap eden ulum ve fünun tedris edilir. İnkisam-ı şuebat keyfiyeti o kadar sarih değildir. Mekatib-i mezkûrenin yanında dört sene tahsili havi ve hukuk, mühendislik ve tıp şubelerine münkasım mekatib-i hususiyye dahi teessüs etmiştir. Velhasıl Mekatib-i aliyye sırf ameli olarak adeta ikinci derecede darü'l – fünunlar sırasına geçmiştir. Bu mekteplere (19) veya (20) yaşında girilerek (23) yaşında şehadetname ahz edilir.

Mekatib-i idadiyye muallimini kısmen Japona kısmen ecnebidir. Fakat hükümet tedricen muallimin-i ecnebiyyenin adedini tenkis ederek büsbütün kaldırmaya çalışmaktadır. (1893) de Mekatib-i idadiyye de mevcut (720) muallim miyanında (12) ecnebi vardı. Halbuki (1897) de (1750) muallimden ancak (6) sı ecnebi idi. Bu ecnebi muallimlerinin ihracı keyfiyeti elsine tahsili nokta-i nazarından mahzurlu olacağı varid-i hatır olur ise de bir mektepte biri ecnebi olmak üzere birkaç lisan-ı muallimi olur ise Japon Muallimleri lisanını tedrise memur oldukları ecnebi muallime müracaat etmeğe hiçbir vakit tenezzül etmemektedirler.

TEDRİSAT-I ALİYYE. Japonya'da yalnız iki darü'l-fünun vardır: Biri (1877) de tesis edilen (Tokyo) darü'l-fünunu, diğeri yirmi sene sonra ihdas olunan (Kyoto) darü'l-fünunudur. Darü'l-fünun müdaviminin miktarı (4000) dir, (1893) de (1500) idi. Bu iki darü'l-fünundan (Tokyo) da en mükemmel ve muntazam dır. Muallimlerin üç rub'iyle talebenin beş südüsü buraya devam etmektedir. Mekatib-i aliyyeden birinin şehadetnamesine haiz olan çocuklar kaideten bila – imtihan kabul olunur. Hariçten daha talebe kabulüne lüzum görülürse şehadetnamesi olmayanlar miyanından, müsabaka tarikiyle, tefrik edilir, fakat mekatib-i aliyye mezununun miktarı o kadar çoktur ki, diploması olmayanların kabul edilmesi imkânı adeta mefkud gibidir.

Hatta diplomalılar bile bi'l-ahire vuku bulan müsabaka imtihanında parlak suretle imtihan veremeyecek olursa ekalli bir sene beklemek mecburiyetinde bulunurlar.

Mektebe kabul edilen şakird, darü'l-fünun ihtiva ettiği altı kısımdan yani hukuk, tababet, edebiyat, fünun ve mühendislik ve ziraat şubelerinden birini intihab eder. Avrupa Memleketlerinde mühendishaneler ve ziraat mektepleri darü'l-fünunlardan müstakildir, fakat Amerika'da böyle değildir, Japonlar bu hususta Amerikalıları nümune ittihaz etmişleridir. Garbi Amerika'da kâin gayet cesim darü'l-fünun gibi (Tokyo) darü'l-fünunu da, kendisine mülhak olmak üzere çiftlik, tecrübe bahçesi, darül-ihtihzarlar, ziraat müzeleri, baytar ameliyathanesi, sebze bahçeleri ile (2000) hektar vüsatında henüz el dokunulmamış ve pek azim bir ormana maliktir. Japonya'da ziraat menabi-i milliyyenin en mühimini teşkil ettiği ve Çin'de olduğu gibi çiftçi, edibden hemen sonra ve tacirden evvel ahz-ı mevki etmekte bulunduğu cihetle, tedkikat-ı ziraiyyenin tedkikat-ı edebiyye ve fenniyye ile bir arada talim ve tedris edilmesi bir guna itirazata tesadüf etmemiştir. Hendese-i mülkiyye şubesi de darü'l-fünunun en kalabalık şubelerindendir ve her hususta irae eylediği intizam ve mükemmeliyet şayan-ı takdir bir derecededir. Bazen muallimlerle şakirdan tarafından umumi sergiler tertip edilir. Bu sergiler de kasketleri sırma ile müzeyyen şakirdanın sami'ine telgraf ve telefonun en son bedayini tarif ve izah etmeleri kalabalık arasında pek şayan-ı temaşa bir manzara teşkil etmektedir.

Darü'l-fünunda müddet-i tahsil üç senedir. Yalnız tıp şubesinde beş ve hukuk şubesinde dört sendir. Her sene-i tadrissiyyenin nihayetinde talebe imtihan verir. Şakirdanın hakikat halde kazanacağı numara, imtihandaki derece-i muvaffakiyetine tabi değildir. Her üç ayda vuku bulan hususi imtihanlarda kazanılan numaraların vasatı tazif ve imtihan-ı umumi numarasıyla cem edilerek badehu üçe taksim olunur. Bu suretle iktisab ettiği numaraya nazaran talebeye terfi-i sınıf eder veya sınıfta kalır. Ertesi sene de terfi-i sınıf edemeyecek olursa artık kaydı silinir. (Tokyo) darü'l-fünunda bir talebe terfi-i sınıf edememek için derslerin yalnız birisinden hem imtihan-ı hususilerde, hem imtihan-ı umumide (5) numaradan aşağı alması kafidir. Son sene-i tahsilin hitamında, bi'l-cümle imtihanlarda matlube muvafık cevap vermiş olan şakirdan (Hakushi) unvanıyla mektepten neşet eder. Fakat bu unvanda, mektep meclisinin ekseriyetiyle vereceği karar muvafık üzere tevcih olunur. İçlerinde sa'y u gayret ve ikdamlarıyla temeyyüz edenlerin unvanı doktor demek olan (Way Hakushi) ye tebdil ve

terfi olunur, mektep dahilinde temin-i inzibat için talebenin darü'l-fünuna kabul edilmezden evvel tahlifleri icra ve kendilerinden kefil talep olunur. Darü'l-fünunu terk etmek ve hatta birkaç gün na- mevcut kalmak için ruhsat-ı mahsusa almak lazımdır. Aksi suretle hareket edecek olan talebenin behemehal kaydı silinir.

Japonlar elsine-i garbiyyeye tahsile fevka'l-ade heveskâr olduklarından bu hususta son derece izhar-ı sa'y u faaliyet eylemektedirler. Hatta esna-yı tahsilde şakirdanı teneffüs vakti bile zorla istirahatata davet etmeğe ve ellerinden kitaplarını almaya lüzum görüldüğü vaki olmuştur. Geçen Çin Seferinde bunların hepsi bir arzu-yu müşterek ile darü'l-fünun sıralarını terk ederek muhabereye gitmişlerdi. Bu günkü şakirdan dahi aynı hiss-i vazife pervarane ile mütehallik ve hükümdarları uğruna feday-ı can edercesine çalışmakla müftehirdirler.

ZİRAAT VE TİCARET VE SANAYİ - Japonyalı, Çinli gibi zer ettiği tarlanın bir hizmetkâr-ı aşkıdır. Maamafih Japonya'da ziraat-ı cesime yoktur. Arazinin teşekkülât-ı tabiiyyesi icabı olarak zürra sınıfının mesai-i mütemadiyye ve ciddiyyesine ve kabil-i zer olan bir karış yerden bile istifade hususunda gösterilen gayret ve ihtimama rağmen memleketin yalnız bir kısım-ı cüz'isi mezru bulunmaktadır. (1884) Senesinde mecmu arazinin ancak dokuzda biri zer edilebilmişti. O zamandan beri sarf edilen mesai ve ba-husus (Hakodate) civarında mevcut gayet vasi miri ormanların tarla haline ifrağı zımında hükümet tarafından gösterilen müsaadat ve teshilat sayesinde ziraatçe terakkiyat-ı azime husule gelmiştir. İşbu cezirenin ab u havası mutedil ve bi'l-cümle Avrupa hububatını yetiştirmeğe müsait olduğundan bütün memleketin zahire anbarı olmak istidadına haizdir. Japonya'da dört buçuk milyon kav (Bir, kav on bin murabba metredir) orman mevcuttur. Arazi-i gayri mezruadan ancak nısfı (Hakodate) havalisinde olduğundan mütebaki üç büyük cezirenin dahi ziraatin emr-i terakkisinde büyük bir dahl terakkisi olacağı aşıkardır. Pirinç, Japon Ahalisinin başlıca gıdası olduğu cihetle en ziyade onun zerine ehemmiyet verilir. Maamafih, Japon pirinci ihtiyacat-ı umumiyeyi kafil olmadığından hariçten pirinç ithaline mecburiyet kaviyye vardır. Mekulat sırasında pirinçten sonra balık gelir. Japon sularında her cinsten gayet mütenevvi pek çok balık ve hayvanat saire-i bahriye mevcuttur. Bi'l-hassa (Yezo) Adasında hergün binlerce ve her sene milyonlarca som balığı tutulmaktadır. Japonya'da hayvanat-ı ehliyye mebzul olmadığından ve Japonlar eskidenberi zaten hayvan eti yemeğe alışkın bulunmadıkları cihetle (Buda Mezhebi) bu babdaki memnuiyeti ile Japonya'ya yeni bir şey ithal

etmemiştir. Maamafih, et yemek memnuiyeti, Japonları balık ekli arzusundan bir türlü vazgeçirememiştir.

Japonların başlıca meşrubatı Memleketlerinde yetiştirilen ve bir nefaset-i harku'l-adeye malik olan çaydır. Her sene bundan Amerika'ya külli miktarda ihrac edilir. Japonlar hiç süt içmezler.

Memalik-i ecnebiyye ile muamelat-ı ticariyye gittikçe hayret-feza bir surette tezayüd ve tevessü etmektedir. (1901) Senesinde ihrac edilen emtianın kıymeti (253), ithalat ise (256) milyon (Yen) e baliğ oluyordu. Erkam-ı mezkure ertesine (271) beç'a baliğ olmuştur.

İHRACAT VE İTHALAT – Mantar, pirinç, mürekkep balığı, çay, kafuri, bira, sigara, ipek ve mamulat-ı haririyye, pamuk ipliği ve pamuk mamulâtı, hasır, bakır, kükürt, kibrit Avrupa kârı şemsiyye, yelpaze, bisküvi, porselen, kürk, balıkyağı, nebati tutkal, boya ve maden kömürüdür. Japonya'ya ithal edilen emtia-i ticariyye de bunlardır: Pirinç, un, mercimek, bakla, şeker, ispiro, yaprak tütün, çivid, ham pamuk, yün, kenevir, deri, kettan, saat, dikiş makinesi, lokomotif, petrol vesair....

Rusya ile muamelat-ı ticariyyeye bin – nisbe azdır. (1901) Senesinde ihracat (853,315) yen, ithalat ise (210,476) yenden ibaret idi. Japonya'nın en ziyade muamelat-ı ticariyyesi İngiltere Amerika ile dir. Japonya İngiltere'ye iştirâ ettiğinden ziyade satmakta, Amerika'dan ise sattığından fazla iştirâ etmektedir. İkinci derecede Çin, Fransa ve Almanya gelir. Japon ticareti İngiliz, Alman, Fransız, Japon, Amerika, Norveç ve Rus bandırasıyla vuku bulur.

SANAYİ - El İşleri hususunda zaten ötedenberi maruf olan Japon sınayi ticaretin terakkisiyle mebsuten mütenasip olmak üzere bir sürat veleh bahşa ile mütemadiyen terakki ve teali etmektedir. Avrupa usulünde tesis edilen fabrikalar o derece süratle terakki etmektedir ki, bu gün Japonya'da imal edilmeyen hemen hiçbir Avrupa emtiası kalmamıştır. Avrupa'dan getirilen makinelerin hepsi Japonya'da tadil ve ıslah edilerek sahiplerine ihtira beratı verilmektedir. Hükümetin bu hususta ibzal ettiği muavenet ve himaye-i ciddiyye sayesinde ekser mevadde Japon fabrikaları Avrupa pazarlarıyla müthiş bir müsabakaya başlamışlardır. Şubat-ı adide-i sınayiin kâffesinde henüz matlub olan neticenin istihsal edilmediği, Avrupa'dan lokomotif vesaire mübayaasından istidlal edilmekte ise de Japonya'nın her gün Avrupa

Medeniyet ve sınıyine karşı yeni bir muzafferiyet kazandığı şüpheden beridir. Memleketin her tarafında madenlerin işletilmesi ve yün ve ipek imalatı için vücuda getirilen cesim darü's - sınaaların bacaları semaya doğru terfi etmekte olup Japonların ibraz ettiği zeka ve maharet işçi ücretlerinin ucuzluğu sayesinde bu harkü'l-ade terakkiyatın ne mertebeye vasıl olacağını bütün Avrupalılar hayret ve endişeden mürekkep bir hiss ile teemmül etmektedirler.

MEADİN – İşletilmekte olan meadin ocaklarından mevad-ı atıye istihrac edilir: Altın (Başlıca altın madeni Sado Adasındadır) gümüş, bakır maden kömürü (Yezo Adasındaki maden kömürü menabi bütün cihanın en zengin ocaklarıdır.) demir (gayet mebzuldür), bakır, ham menganez, arsenik, civa, petrol, kükürt, tuz vesaire....

BÜTÇE – Duyun-u Hükümet (1901–1902) Senesinde takriben 526 milyon yen yani evvelki seneye nazaran (15) buçuk milyon fazladır. Bu da yeni bir takım turuk-ı hadidiyye inşasından ileri gelmiştir. (1902–1903) bütçesinde varidat 282 buçuk milyon, mesarifat 282 milyon yenden ibaret idi ki, bunun 46 buçuk milyonu Harbiye Nezaretine, 28 buçuk milyonu da Bahriye Nezaretine tefrik edilmiştir. (1903–1904) Senesi askeri bütçesi mesarifat-ı adıyye için (38) mesarif fevkal-ade için (5) milyon yen tahsisatı cami bulunmaktadır. Sonradan muvakkat bir bütçe kabul edilerek donanma için 9 milyon, ordu için (500,000) yen fazla muhassasat ita edilmiştir. Hükümet daimi menabi-i varidat tedariki hususunda ekser Avrupa Devletleri gibi müşkilata tesadüf etmekle beraber, ahali, imparatorlarına karşı mütehassis olduğu hiss-i sadakat ve muhabbetin sevkiyle haysiyet devletin muhafazası uğrunda son derece fedakarane davranmaktadır. Muhasamat başlamazdan çok evvel bir hayli Japon ağniya ve şirketleri mesarif-i Harbiyeye karşılık olmak üzere hükümete külliyetli akçe ikraz etmişlerdir. İş bu mebalîğ harp başlatıktan sonra bir nispet mütezayide üzere mütemadiyen çoğalmış idi.

JAPONYA'NIN TİCARET-İ BAHRİYYE VE SEFAİN-İ NAKLİYYESİ -

Japon Sefain-i nakliye filosu, seyr-i sefain şirketleriyle hususi şirketlerin malı olan sefain ve yelken gemilerinden ve cesim balıkçı sefinelerinden mürekkebdır. Seyr-i sefain şirketleri otuz iki senedenberi o derece terakki etmiştir ki, tüccar gemilerinin adedi bundan üç sene evvel (583,067) tone hacm-i istiabiyyesine malik olmak üzere (1395) vapura balîğ olmuştu. Sefain-i mezkûre miyanında (14) i ekalli beşer bin tona hacm-i istiabiyyesindedir. İngiltere ve Fransa Devletleri müstesna olmak üzere, hiçbir

devlet-i bahriyesinin malik olduğu sefain-i cesimenin miktarı bu adede baliğ olamamıştır. Sürat-ı seyr, vasatı olarak, saatte on altı milden ibarettir. İş bu sefainin yüzde altısı çelikten, yüzde üçü demirden, yüzde dokuzu çelik ve demirden, yüzde beşi de ahşaptan mamuldür. Ve içlerinde yüzde onu yirmi beş, mütebakisi, yalnız on senedenberi mevki istimaldedir. Japon Devleti ordunun memleket haricinde istihdamı nokta-i nazardan fevka'l-ade haiz-i ehemmiyet olan sefain-i nakliye filosunun teksir ve tezyid kuvveti için mütemadiyen sarf-ı mesai etmekte ve bu maksadın temini hususunda muhtelif şirketlerden en ziyade ibraz gayret ve faaliyet edenlere tevzi edilmek üzere hersene (16) milyon franklık bir meblağ-ı mühim tahsis edilmektedir (Amerika–Avrupa) seyr-i sefain şirketleri Japon ticaret-i hariciyyesinde büyük bir rol oynamakta ise de söylediğimiz yerli kumpanyalar büyük büyük muvaffakiyyat temin etmiş ve ati için amal ve makasid-ı cesime hasıl etmekte bulunmuştur. Bu şirketler içinde en mühimi [Nipon–Yusen–Kaisha] Şirketi der ki (5600000) frank sermaye ile (25,000) tone hacminde (76) sefineye malik bulunmakta ve her sene hükümetten (13) milyon frank muhassasat ahz etmektedir. Bütün Dünya’da mevcut Ticaret-i Bahriye Kumpanyaları arasında beşinci derecede bir mevki işgal eden bu kumpanya her on beş günde bir muntazaman (Marsilya, Londra ve Anvers) ile Amerika Hükümetinin garb İskelelerine, Avustralya’ya (Bombay), (Şangay) ve (Vladivostok) Limanlarına ve şimali Çin Sevahiline posta göndermektedir. Şirket-i mezkûre Almanların (Kymuco) Müstemlekesine dahi ayda bir kere doğru posta işletmektedir. Ahiren diğer bir şirket daha hatt-ı mezkûre posta işletmeye başlamıştır. Alman Matbuatı, Alman Kumpanyalarının bu hususta gafil davrandığına ve Japon ticaretinin (Kymuco) nun arka taraflarında gittikçe tevessü ederek Alman ticaretine tefevvuk etmek istidadında bulunduğuna karşı beyan-ı şikayet etmektedir. (Nipon) Kumpanyasının esna-yı harpte mecruhin ve hasta - gân nakliyatına mahsus olmak üzere her türlü levazımı İngiltere’de tehyie ve ikmal edilen, ayrıca üç sefinesi daha vardır. Bunlar harbin ilanından yedi gün sonra Japon Salib-i Ahmer Heyetinin zir-i idaresinde harekete amede bulunmuştur. İkinci derecede haiz-i ehemmiyet olan şirket yakınlarda vücuda gelen (Toko-kaca) Şirketidir ki, hükümetten senevi yarım milyon tahsisat almakta ve (Hong kong) ile (Sanfrancisko) arasında icra-yı sefer eden en seri üç sefineye sahip bulunmaktadır.

Yelken gemilerine gelince bunların miktarı cem’an (334,812) tona cesametinde (420) adetden ibarettir., içlerinde (3565) i biner toneden fazla hacm-i istiabiyye maliktir.

Bunlardan başka da (1355) maune vardır. (1901) senesi zarfında Japonya destgâhlarında (71) vapurla (202) yelken (22) maune imal edilmiş ve yalnız (11) vapurla bir yelken gemisi hariçten tedarik olunmuştur.

ESNA-YI HARPTTE NAKLIYE FİLOSU: Evvelen, harb filosuna muavenet eylemek, saniyen, kıtaat-ı askeriyyeyi nakletmek gibi iki vazife-i mühimme ifasıyla mükellef olmuştur.

Birinci maksadın husuli zımnında en seri olan sefain, harb limanlarında ki toplarla teslih edilerek muavin kuruvazörler haline ifrağ edilmiştir.

Japonya'nın ticaret-i Bahriyesi esasen (Nakazaki, Muci, Kuba, Uzaka ve Yokohama) Limanlarında vuku a gelmekte olduğundan sefain-i ticariyyenin kısm-ı azami o limanlarda mevcut bulunur. Saatte on fersahlık sürat-i asgariyye ile en uzaktaki limana üç günde muvasalat-ı kabil olduğundan (Nakazaki–Yokohama) Mıntıkasında kain hehangi bir limanda sekizgün zarfında (200,000) tone hacminde bir nakliye filosu tecemmu edebilir. Şu halde nefer başına (4), bargir başına (10), tonilato hesap edilir ve top, araba ve eşya-yı sairenin de anbarlara yerleştirildiği farz olunursa bu cesamette bir nakliye filosu def'aten (33,000) nefer, (8000) barkir, (108) top arabası vesaire ile (7,000) tonluk yani üç aylık erzak istiab eder. Sefain-i nakliye-i saire 14 gün içinde toplanabileceğinden bunlarla aynı zamanda katar ve kabileleriyle birlikte diğer iki piyade fırkası nakl ve isal olabilir. Yelken-i sefaini uzun müddet asker nakline mütehammil olmadığı cihetle yalnız efrad-ı askeriyyenin sefain-i nakliyeden Kara'ya ihracı hususunda istimal olunmaktadır.

JAPONYA ŞİMENDÜFERLERİ - Bugün Japonya (7648) kilometre imtidadında bir şebike-i hadidiyyeye maliktir, şu hale nazaran (100) kilometre murabbana takriben (2) buçuk kilometre demiryolu isabet etmektedir. Japon şimendüferleri, bazı aksam-ı sağire müstesna olduğu halde, umumiyet üzere tek hatlıdır. Raylar arasındaki mesafe (1) metre, (67) santimetre yani Avrupa şimendüferlerine nisbeten (36,8) ve Rus Hududuna nisbeten (45,5) santimetre dardır. Yalnız (Kuba–Tokyo) Hattıyla (Tokyo–Amuri) Hattı çifte hatlıdır ve şu iki hattın tulleri mecmu (320) kilometreden ibarettir.

Japonya'da şimendüfer hududunun bidayet-i tesisinde usul-i iktisada riayet edilerek tünel, köprü, gibi imalat-ı sınaiyye tek hatta göre inşa edilmiştir. Bundan sonra

hutut-u mezkûrenin çifte hatt haline ifrağı mesarif-i azimeyi dai olacağı gibi şimendüfer güzergâhındaki arazinin gayet arızalı ve dağlık bulunması dahi işbu tasavvurun mevki fil ve icraya vazında ayrıca müşkilat ibraz edecektir. Ale'l-umum hafrler kesretli, imlalar alçak olduğundan turuk-u hadidiyye tesviyesi feyezani miyah vukuunda su altında kalır. Küçük nısf-ı kuturlı kavisler ve 1/40 nisbetinde meyiller pek çoktur. Asl-ı hatt, çifte raylarla (107,9) milimetre arz ve irtifaında ve beher metresinin sıklığı 30 kilogram ahşap traverslerden mamuldür.

Köprülerden bir çoğunun da irtifai az olduğundan feyezani halinde ekseriyya tehlike mevcuttur. Bütün hatlar üzerinde (1100) istasyon vardır. Bunların ekseri askeri trenlerinin karşılaşmasına müsait makas tertibatı kıtaat-i askeriyyenin irkab ve inzaline mahsus rampalarla su ve kömür hazinelerini muhtevidir. İstasyonların yekdiğerine mesafesi vasati olarak altı kilometredir. Büyük şehirlerdeki istasyonlar Avrupa'nın en mükemmel istasyonlarına gıpta-resan olacak bir derece-i intizam ve mükemmeliyyettedir.

Malzeme-i müteharrike (Vesait-i nakliye) nin miktarına gelince:

1800 lokomotif,

4529 eşhas vagonu

emtia ve eşya vagonundan ibarettir.

Lokomotifler (Karaçu),(Yusyu)(Pornaç)mevkiindeki gayet zengin kömür meadininden ihrac edilen kömürlerle teshin edilmektedir. Üçüncü sınıf vagonlar (30:50) kişi emtia vagonları (25) kişi veya (5) barkir veyahut 9800) kilogram hamule istiab edebilir. Demir yolları üzerindeki meyillerin oldukça dik bulunması hasibiyle Japonya'da-Nakliyat-ı askeriyye esnasında-küçük trenler teşkili taht mecburiyetindedir, askeri trenleri, bu sebeple kırkar dingilden teşkil edildiğinden beher trenle yalnız yarım süvari bölüğü veyahut iki topçu takımı sevk ve nakledilmektedir.

Sürat-i vasatiyye saatte:

Yolcu nakline mahsus katarlar için (30-40) kilometre,

Muhtelit katarlarla askeri katarları için (28) kilometredir.

Mazleme-i inşaiyyenin hafif olması, feyezânların sık sık vuku'ı ve dağlık arazide çığların kesret-i sukutu ve ahval-i saire sūrat-i seyrin tenakusuna badi olmaktadır. Kâfi derece malzeme-i müteharrike mevcut olur ve makasların adedi dahi tezyid edilirse Japon Şimendüferlerinin kabiliyet-i nakliyesi, yevmiyye (24) tren sevk ve tertibine müsait dereceye iblağ edilebilir. Çifte hatlı olan (Tokyo–Yokohama) Hattı üzerinde yevmiyye (40),(Umo–Oya) hattında (24) hutut-ı sairede dahi (12–16) tren hareket etmektedir.

Vel-hasil şunu da ilave edelim ki Japon şebike-i hadidiyyesinin yüzde sekseni hususi şirketlerin taht-ı tasarrufunda bulunmakta ve adedi kırka baliğ olan işbu hususi hatların yalnız sekizinin dolu (100) kilometreye tecavüz etmektedir.

JAPON HAYATI

Japonlar kendi ağaçlarını pek severler ve her sene çam ormanlar içinde kaybolmak, cesim ağaçlar arasında mütefekkirane yürümek ve gezinmekten pek hoşlanırlar. İlkbaharda ise çiçek ve meyve ağaçlarını adeta merasim-i mahsusa ile ziyaret ederler.

İlkbaharın vürudu erik ağaçlarının çiçek açmasından belli olur. Japon Ahalisi erik çiçeğini kadınlarının pek mahrem ve raz-engiz olan fezail mahsusa-i nisvaniyyesine benzetirler. Erik ağacı çiçeklerinden sonra da kiraz ağacı çiçekleri pek makbuldür. Bu hususta Japon şuara-yı beliğasının birçok manzumeleri mevcuttur.

Sonbahar, Japonların ikinci bir mevsim-i zevk ü şad manisidir. Bu esnada krizantemler açılır; ağaçlar şayan-ı hayret elvan ile tezyin edilir. Japonların memleketlerine karşı olan bu hayret-i fevka'l-adeleri, onlara neşe-i hayat ve zevk-i mevcudiyet gibi esbab-ı hakika-i saadeti bahş eylemektedir.

Japonlar vakur, cesur ve asabi adamlardır.

Efal ve icraatta gösterdikleri şiddet, memleketlerinin zelzelelerini, kasırgalarını, feyezânlarını andırıldığı gibi iklimlerinin letafet-i asliyyesi, onların sevgili kayıtsızlıklarını bir tebessüm-ü ebedi haline koymaya sebep olmuştur.

Memleketlerine karşı olan bu hakiki muhabbetleri bu derece ferahfeza bir yerde bedbahtlık için meydan bulunamayacağı fikrini onlara ilka eylemiştir. Japonlar

kendilerinin cismen ve kalben sağlam, fikren müstakim ve esasen hayr ve hakikati sevk-i tabiiyle farık olduklarını düşünerek kendilerine ebedi bir bahtiyarlık atf ediyorlar.

Memleketlerini bu derece sevmekle beraber ecdad ve ensaba dahi ihtiramat-ı mahsusa ifa ederler. Fi'l-vaki Japonlar memleketlerini yalnız dilruba ve latif olduğundan dolayı sevmiyorlar , bi'l-akis cedlerinin orada yaşamış ve el'an da yaşamakta bulunmuş olduklarını düşünerek seviyorlar .. Japonlar, olanların gayr-i fani bulunduğu ve ervah-ı ecdadın kendilerine her hususta nezaret ve muavenet eylemekte olduklarına mutekiddirler.

(Amaterasu) Japon İmparatorluğunun hamiyesi, Mikadonun ceddidir. Mikado da, onun vekilidir. Bunun için memlekette muhabbet ve ecdada hürmet etmenin ilk şartı, hükümdar uğrunda feda-yı can u hayat eylemektir. Eski şairler gibi bu günkü üdeba ve müellifin dahi nur-i seyyidkân memlekette aynı fikir ve mesleği talim etmekte yek-zebandırlar. Hasılı, Japonların muhteviyat-ı mezhebiyyesinden olmak üzere bütün ervah, bade mücerredde iskân ederek oradan bataklıkları ve dereleri sevk ve idare ederlermiş! Tarlalara mahsul ve bereket verirler ve her yere çiçekler ve rayihalar neşr ederlermiş!.

Her evde iki küçük mihrab var. Birisi mabudlarına, diğeri cedlerine mahsustur ki, bundan ecdadın isimleri menkuş ve mahkuk bulunur. Ecdada karşı ifa edilen mezaif-i ihtiramiyye kemal-i ciddiyetle devam eder. Ve itikadça her ailenin ervah-ı ecdadı, yine kendi ailesi nezdinde bularak daima efrad-ı aileye muavenet eder veya lüzumunda onlara teselli verirlermiş!...Ölümler hakkında icra edilen bu ihtiram ihtimamkarane Japonların usul ve adet-ı kadimeyye ne derece riayet eylemekte bulduklarını gösterir.

Japonların aile muhabbet ve hürmeti (8) inci asr-ı miladide (Konfiçyus) Mezhebinin tatbik ve taammümüyle büsbütün kesb-i kuvvet eyledi. Erkeğin ilk vazifesi, tehhül etmek ve ölmüşlerin ruhunu takdis edecek erkek evlat yetiştirmektir. İkinci vazifesi ebeveyni yanında oturmaktır. Ebeveyn altmış yaşına girince artık biz-zarure tatil-i mesai ederler. Ve onları beslemek ve hüsn-ü halde yaşatmak oğulların vazifesidir. Çin kavaid-i mezhebiyye ve ahlakıyyesi Japon Ahalisinden başka hükümete kadar bile icra-yı tesirden hali kalmamıştır. Fil-vaki bu hükümet dahilinde tebaya evlat, nazırlara birader, Mikadoya ise peder ve valide nazarıyla bakılmaktadır.

(8) inci asırdan beri Mikado yalnız (Amaterasu) nun neslinden imiş gibi değil, belki, (Konfiçyus) usul-i mezhebiyye ve ahlakiyyesinin reisi olmak üzere dahi tanınmaktadır. (Konfiçyus) Mezhebiyle beraber, Çinliler Japonlara (Buda) Mezhebini de talimde kusur etmediler. Japonlar o sayede kendi etvar-ı lakaydaneleri ve tabiat-ı ceng-perveraneleri hilafında olarak insanlara ve hatta hayvanlara karşı bile mezheb-i mezkûrun vaz eylemiş bulunduğu kavaid-i sulh ve şefkati kabul ve tatbik eylemişlerdir. Ve bu mezhebin marifet-i hakk bahsindeki ledünniyyatından bile azçok müstenir olabilmişlerdir. Bunun üzerine artık Japon memaliği zaviyeleri ve mabedler ile doldu. Maa- haza, Buda Mezhebinin telkinat-ı ruhiyyesi Japonlarda zann olunduğu kadar tesirat-ı medide hasıl edememiştir. Fıtraten hadid ve şedid olan Japonlar bu gibi hallerden çabuk yorulmuş ve çabuk usanmışlardır...

Kurun-i vüsta da yeni bir sınıf yani (Samuray) denilen eşraf-ı askeriyye takımı türedi. Bunlar şimdiki halde (Sizoka) Namıyla yad olunurlar. Son icra edilen tahrir-i nüfus esnasında Japonya'da henüz iki milyon (Sizoka) bulunduğu tebeyyün eylemiştir. Şovalyelik tarz-ı hayatı (Samuray) larda cesaret ve şecaat, zevk-i ceng-perverane ve silah arkadaşlarıyla kumandana itaat ve riayet, zuafayı sahabet ve şeref ve haysiyet hislerini uyandırdı.

(16) ncı asırda şovalyeliğe mahsus kavanin-i fazilet (10ve11) inci asırlarda Çin hükema-yı meşhuresinin (Konfüçyus) Mezhebinden istihrac eyledikleri meslek-i ahlaktan büsbütün farklı bir terbiyye ve ahlak ile mümtezc bulunuyordu. İşte bu ihtilattan (Bushido) Mesleği zuhura geldi ki, tabir-i mezkûr esasen eşraf-ı askeriyye takımının usul-ü hareketi manasını müfiddir.

Bu usul ve meslek Japonlar için o derece mühimdir ki, en büyük müellifin-i asriyye onu Japon Kavmi için yegane bir meslek ahlakı olmak üzere göstermekten hali kalmamışlardır. (Bushido) kelimesi aslen bir kelime-i mürekkebedir. (Bu), asil ve asker manasını, (Shido) ise fazilet-i aliyye manasını eylemektedir.

Şovalyelik Devirlerinde en küçük çocuklar bile mühlik ve müşkil bir takım talimlere alıştırılıyorlardı. Şu usul-ü talim ve terbiyye bugün dahi, fakat bütün ahali ve bütün mekteplere tatbik ettirilmektedir. Hükümdara sadakat, hubb-u nefis ve rikkat-ı tab Japon Kavminin muhassasat-ı fitriyyesindedir. (Bushido) Mesleği evvel-i emirde

(Samuray) ların ahlakını kabul ederek o sıralarda yazılan tiyatrolar ve hikayeler onu bütün ahaliye neşr ve tamim eyledi... ulum-u edebiyye de böyle olmalıdır...

Japonlar, Çinlilerin dört sınıfa inkisam etmek usulünü kabul etmişleridi ki, bunlardan biri asker ve ulama sınıfı, ikincisi zürra, üçüncüsü erbab-ı sınaî, dördüncüsü ise ashab-ı ticaretten ibaretti.

Lakin umumiyet üzere sulh ve asayiş memleketi olan Çin’de ashab-ı ticaret cesim servetler temin edebilmişlerdi. Bunlar iş içinde büyüdükleri için Avrupa’nın bile takdir eylediği şeref haysiyet vesair bir takım meziyat-i ticariyye iktisab eylediler.

Şovalyelik tarzında ve dünyadan ayrı bir halde yaşayan Japonya’da ise, ticaret pek hakir ve bayağı bir iş add olunurdu. Paradan bahsetmek ve hatta bir şeyin kıymetini söylemek (Samuray) lar nezdinde muayyebattan idi. (Yezo) ve (Uzaka) da bazı mühim ticaret - gâhlar bulunduğu gibi bazı tüccar aileler, ba - husus ipek ticareti üzerine büyük ve daimi müessesat vücuda getirmişlerdi. Fakat yine Japonya’da en başlıca ticaret pirinç alış – verişinden ibaretti.

(8) inci asırda Çin Medeniyetini kabul etmişlerdi. (16) ncı asırda ise Portekizliler ile İspanyolları kabul ederek onların gösterdikleri modellere göre bazı sefain esliha-i nariyye inşa ve imal eylediler. Şu esnada yüzbinlerce asker zürra ve eshab-ı sınaî Hristiyanlığa dahil oldular.

Asr-ı müteakibde ise İspanyolların hile ve desiselerinden şüphelenen bazı sunuf-u ahali Hristiyanlara su-i muamele ve Japon Sevahilini ticaret-i ecnebiyyeye karşı sedd eylediler Maa haza, birçok (Samuray) lar (Hollanda) lılar ile akd-ı münasebat ederek onların measir-i medeniyye ve müellefat-ı ilmiyye ve fenniyyesinden müstefid oluyorlardı.

Japon terakkiyat-ı hazıresinin mebdei olan (1871) tarihinden beri vuku a gelen bütün muamelat-ı resmiyye, maziye son derece hürmet ve atf-ı ehemmiyyet etmek hususunun Japonları muharebat ve esfar-ı uzmaya ile (19) uncu asır keşfiyat-ı ilmiyyesinin meydana koyduğu şerait-i cedide-i iktisadiyye ve hayatiyyenin icap eylediği vezaiif tanıtmaktan men edemediğini tamamıyla zahire çıkarmıştır.

Kezalik bu muamelat-ı resmiyye ile Japonların hükümdarlarına karşı olan muhabbetlerinin, ale’l-amyâ bir muhabbet değil, belki şayan-ı gıpta muhabbetlerden

olduğu ve sırası geldikçe, akvam-ı sairede husule gelen ihtiraat-ı asriyye ve müessir-i medeniyyeyi hüsn-ü kabulde izhar-ı hulûs tamm eylemekte buldukları tebeyyün etmiştir.

Bu zevk-i ali-i terakkiperverane ile Japon Kavminin tahsil-i ulum ve fûnuna da pek ziyade hahişli bulunduğu meydana çıkmıştır. Fi'l-vaki zeki, gayur ve pek müdekkik olan Japonlar yalnız malumat-ı amelîyye ile iktifa etmeyerek ulum-u nazariyye de dahi malumat-ı vasia iktisab etmek hevesine düşmüşlerdi...

Çin ile vukua gelen harpten sonra bir Japon: “ Biz ancak fenn-i harb berri de Almanlara, fenn-i harb Bahriyye de İngilizlere gıpta resan olacak mertebeye çıktığımız vakit memnun olabiliriz” diyordu....

Hasılı, Japonların daha birçok evsaf-ı ber güzidesi var. Ezcümle haklı bir mudarebeyi kemal-i meserretle kabul ederler. İmparatorlarının şerefine en muazzez bildiklerini de güle güle feda ederler. Hiç kimsenin mansıb ve servetine hased etmezler, fakat herkesin ilm u irfanını asil bir gıpta ile gıpta ederler.

Bundan başka, Japonlarda hakiki bir fikr-i fenni de mevcuttur. Mübahis-i fenniyye de daima sıhhat ve katiyyeti severler. Ve asla şarlatanlık etmezler.

(Hollanda) Lisanından bir iki kelime tercüme edebilmiş olmakla kendisini bahtiyar add eden (18) inci asırlı bir Samuray:” Şu birkaç kelimeyi tercüme ettiğim zaman elimi bir avuç elmas ve inci ile doldurdular zann ettim” Diye ilan-ı sürur eylemiştir.

EDEBİYAT VE SANAYİ-İ NEFİSE

EDEBİYAT: Malumat-ı beşeriyyenin bütün aksam ve teferruatı, Asya'nın en zengin edebiyatını teşkil etmekte olan Japon Edebiyatında tasvir ve irae edilmiştir. maatteessüf Japon Lisanının güçlüğü sebebiyle bu edebiyat-ı vesia Avrupa müştşarikini tarafından henüz layiki vechle tetebbu ve mütalaa edilememiştir.

Japon Edebiyatını başlıca dört büyük devire taksim etmek kabildir.

(1) inci devir, ilk asar-ı edebiyeye zuhurundan (8) inci asrın nihayetine kadar güzuran eden müddet zarfındaki tahavvulat ve terakkiyat-ı edebiyeyi şamildir. Bu devir, bi'l-hassa şiir devridir ki, asar-ı mergube ve mühimmesinden bazıları Avrupa lisanlarına nakl ve tercüme edilmiştir.

(2) inci devir; (9) uncu asırdan (12) nci asrın nihayetine kadar olan müellefat-ı edebiyeyi camiddir ki, bu adeta Japon edebiyatının Klasik Devridir. Parlak bir nesir ile mümtaz olan bu devrin belli başlı asar-ı elsine-i garbiyyeye tercüme edilmiştir.

(3) üçü devir (13) üçü asırdan (17) inci asra kadar imtidad ediyor. Bu bi'l-hassa bir hayli Çin kelimelerinin Japon Lisanına kabul ve ithali ve (Buda) Mezhebi taallukatından olarak yeni bir edebiyatın zuhuru ile mümtaz olan bir devirdir. Bu devr-i cedid-i edebi hakkındaki tercüme pek az ve nakıs olduğundan devr-i mezkûrun hayat-ı edebiyesi garb da layıkı vechle tanılammıştır. Bu devr esnasında Japonlar (105) ciltten mürekkep ve (Büyük Japon Kamusu'l-ulumi) isminde cesim bir eser meydana getirmişlerdir.

(4) üçü devir (Tokugawa) lar zamaniden (1867) Senesine kadar güzeran eden müddet zarfındaki asar-ı edebiyeye şamildir. Bu devr edebiyatı bi'l-hassa avam pesendane bir tarzda devam eylediği için ahalinin pek çok rağbetini görmüş ve asar-ı münteşire miyanında roman, tiyatro, havadis ve hikaye misillu birçokları da elsine-i garbiyyeye nakl ve tercüme edilmişlerdir.

SANAYİ-İ NEFİSE Japonlar edebiyat ve hususat-ı sairede müterakki oldukları nisbette sanayi-i nefise de dahi terakkiyat-ı azimeye mazhar olmuşlardır. Asar-ı masnua-i kavmiyyelerinde aksa-yı şark bedayinin en parlak, en rakik, en hali numuneleri görülür. Bazı avani ve porselen asar-ı üzerinde mahkuk ve müteressim ezhar ve tezyinat, mabedlerde, büyük salonlarda mevcut menkuşat-ı sanayi bedia-i hayaliyyenin birer enmuzec hayret-fezası hükmündedir. Son zamanlarda garbın asar-ı bedia-i kemalide icra- yı tesir ederek birçok ressamlar ve heykeltraşlar mimarlar yetişmiş ve asar-ı nefise-i sanatkaraneleri Avrupa ve Amerika da bile takdirat-ı fevka'l-adeye mazhar olmuştur.

AHLÂK VE ADAT: Japon ahlâk ve adatı Avrupalıların ahlâk ve adatından pek ziyade farklıdır. Biz burada yalnız bazı misalelerle iktifa edeceğiz:

Japonya'da odaların en iyisi hanelerin arka cihetinde bulunur. Hamamdan sonra vücut ıslak bir havlu ile kurutulur. Tatlılar daima diğer yemeklerden evvel yenilir. Kapıdan girilince şapkalarını çıkaracak yerde Japonlar bi'l-akis ayakkabılarını çıkarırlar. Bargirlere sağ taraftan binerler. Dikiş dikerken iğneği kumaş üzerinde gezdirecek yerde bi'l-akis kumaşı iğne üzerinde gezdirirler. Anahtarlar bizdekilerin

Aksine olarak döner ve ol vechle kilitleri açarlar. Kitapları asar-ı garbiyyenin nihayet bulunduğu yerden başlar ve kütüb-i garbiyyenin unvanı mevzu bulunduğu mahalde onların hatimleri mevzu bulunur. Sahifeler arasında çıkarılan notlar sahifenin aşağısına değil bi'l-akis yukarısına derc edilirler.

Japon Kavmi temizliğe pek ziyade dikkat ve riayet eden kavimlerden biridir. Haneler ve otellerdeki hamam salonlarından başka dışarıda birçok da umumi hamamlar mevcuttur. Ez cümle yalnız (Tokyo) da (1200) hamam vardır. Sıcak su ile yıkanacak kadar parası olmayanlar her vakit soğuk su ile duş yapabilirler. Hasılı en adi bir Japon ve mesela bir el arabası sürücüsü bile günde en az bir defa yıkanır. Bu adet-ı sıhhiyye sayesinde Japon Halkı cihanın şüphesiz, en temiz ve en şen ve şatır akvamından birisini teşkil eylemektedir.

Japonların mükemmel bir orduları, kuvve-i bahriyeleri, cesim fabrikaları, büyük ticarethaneleri, şimendüferleri, telgraf ve telefonhaneleri, mektepleri darü'l-fünunları, gazeteleri hasılı Avrupa akvamında mevcut olan vesait-i medeniyyenin kâffesi var. Lakin hayat-ı hususiyelerinde Japonlar medeniyet-i atıklarının bütün esrar ve ahkâmını muhafaza eylemişlerdir. Mesela hanelerin tarz-ı inşası, mefruşat, melbusat, mekulat ve ahlâk adet hemen tıbkı eski Japon usulünde cereyan eylemektedir.

MESAKİN VE MEFRUŞAT: Japon haneleri ahşaptandır. Bunlar bazen şöyle sadece bir zemin katından ve ekseriya bir zemin katı ile bir birinci kattan ibaret bulunurlar. Hiçbir vakit büsbütün duvarla muhat değildirler. Muhitleri ekseriya dahili bir sofa ile tahdid olunur. Bu sofa bazen güneş ve havaya maruz bulundurulur. Yani açık tutulur, bazen ise, istenildiği zaman ref ve izale olunabilen müteharrik ve kalın kağıtlar onun cidarlarını teşkil ederler. Yalnız geceleyin haneler tamamıyla kapatılmış olurlar.

Sofanın içerisinde odalar bulunur. Bir Japon odasında en evvel nazar-ı dikkate çarpan şey büsbütün çıplak olmasıdır. Bu oda da hiçbir şey yoktur. Evet! Ne bir döşeme, ne masa, ne sandalye ne koltuk, ne yatak ve ne dolap var. Yalnız yere pek parlak ve temiz bir hasır serilmiş bulunur. Bunun etrafında da arzu olunduğu vakit büyük, küçük odalar vücuda getirilebilecek surette kağıttan mamul müteharrik bölme duvarları vardır. Bu sayede bir bölme duvarını kaldırarak iki küçük odadan bir büyük oda hasıl olabilir veyahut büyük bir odanın ortasına bu bölme duvarlarından birisini

ikame ederek ondan bis-sühule iki oda teşkil edilmiş olur. Odaların döşemesini teşkil eden hasır parçaları umumiyetle altı kadem tul ve üç kadem arzında ve daima birbirine müsavidirler. Binaenaleyh bir odanın cesametini anlatmak için içindeki hasır paftalarının adedini söylemek kifayet eder.

Japonlar ikametkâhlarını pek temiz tutarlar. Kaideten senede iki defa kâğıt duvarlar tecdid edilir. Her Sonbaharda döşeme hasırları değiştirilir. Evin içinde daima ayakkabısız yürürler. Binaen-aleyh, eve girdikleri gibi daha kapı yanında iken ayakkabılarını çıkarırlar.

Japon odalarının derununda umumiyetle mihrab şeklinde birer mahall-i mahsus vardır. Bunun üzerindeki mücella rafa sanayi-i nefiseye ait bazı asar-ı mühimme ve ez cümle fil dişi, pirinç veya ağaçtan mamul bir saksı, bir küçük heykel, bir yazı hokkası ve bir küçük kutu vaz olduğu gibi duvarlarına da kâğıt veya ipek kumaşlar üzerine işlenmiş ve en nadide kumaşlar ile mazruf ve muhat olan ve müntahab levhalar talik edilmektedir. Gerek bu mevadd-ı nefise ve gerek bu elvah-ı müntahabe zemin ve zamana ve mevsime ve vekayi haziranın tesirat-ı umumiyyesine göre ara sıra değiştirilmekte ve bi'l-hassa duvarlara talik olunan levhalar yerine aile dahilinde yetişen ressamın asar-ı ber güzidesi vaz ve ikame olunmaktadır. Her Japon evinde mevcut olan bu küçücük müzehane Buda Mezhebi hatıratından kalma bir yadikâr-ı hususidir. Burası Japonlar nazarında mukaddes add edildiği için gelen misafirler umumiyet üzere onun yanında oturtturularak bu vechle kendilerine fazla ikram ve ihtiram edilmiş olur.

Bir Japon odası iyice tetkik ve muayene edildiği zaman yavaş yavaş nazar ve hayatı tezyin eyleyecek diğer bir takım tefsilata daha tesadüf olunur. Kâğıttan mamul olduğunu söylediğimiz bölme duvarları üzerinde ekseriya birbirinden büsbütün farklı ve büyük bir sanat ile yapılmış nebatat, hayvanat ve kayalıklara ait birçok nadide resimler görülür. Fi'l-hakika bu resimlere atf-ı nazar dikkat eyleyince insan Japon Halkının resimde tenazur usulünden ne derece müctenib ve müteneffir olduğu derhal hiss ve taktir eyler. Japon odalarında, kapı ve pencere hizmetini gören duvar parçaları parmak şeklinde ve hususi bir tarzda açılmış olan delikler vasıtasıyla bis-sühule açılıp kapanmaktadırlar.

İçerisinde sanayi-i nefiseye ait birkaç manzara-i latifeden başka bir şey olmayan bu odalarda mefruşat, ancak lüzum-u kati hiss edildiği zaman vazih ve tertip

edilir. Mesela bir misafir gelince, hemen hasır üzerine bir yastık konulur. Misafir bunun üzerine oturup istirahat eder. Eğer hava soğuk ise önüne sıcak külü havi birde küçük tepsi götürülür.

Yemek zamanı herkesin önüne kâse ve büyük fincanları havi bir küçük tepsi götürülür. Uykuya yatılacağı zaman ise , yalnız hasır üzerine birkaç kalın yorgan serilerek bununla ikfa edilir. Erkeklerin kullandıkları yastık ne ise, bir baş yastığına benziyor. Lakin kadınların yastıkları ağaçtan mamuldür. Ve bunlar, gayet muntazam ve muğlak olan saçlarını bozmamak için bu dediğimiz ağaç yastıklarına başlarını değil boyunlarını dayayarak o vechle uykuya yatarlar. Sivrisinek olduğu zaman, umumiyetle tavana büyük bir cibinlik geçirirler. Sabah olunca ise, derhal hizmetçi kadın gelerek odayı bu fazla mefruşattan tahlis eder.

Dolaplar ayrı yapılacak yerde, bi'l-akıs duvarlarda ve hususi bu surette açılarak müteharrik cidarlar ile kapanmaktadırlar. Her Japon evinde bir matbah var. Yalnız bunun döşemesi hasır değil, ahşaptır. Kezalik her evde bir hamam dairesi var bunun tertibatı muhtasar, fakat kâfidir: Evet hamam tertibat-ı esasiyesi ağaçtan mamul büyük bir tekne ile ocağa münhasırdır. Kaideten istihmam edecek olan zat evvela hamama girmeden vücudunu tepeden tırnağa kadar iyice bir yıkar sonra birdenbire sıcak su ile dolu olan tekneye dalar bu vechle aynı su ve aynı tekne bütün aile efradı için kifayet etmiş olur.

İşte Japon ahalisinden kısm-ı azamının ikamet eylemekte bulunduğu evler bu tertipten ibarettir. Vakıa ticaret-i ecnebiyyeye küşada olan limanlarda Avrupa kârı evlerde vardır. Lakin onları işgal edenler, yine umumiyetle Avrupa Aileleridir. Büyük hükümet memurları, ecnebileri kabul etmek için Avrupa usulünde tefriş ve tertip edilmiş bir oda bulundurmaya mecburdurlar. Fakat bunlarda hanelerinin diğer aksamı ile tarz-ı ikamet ve taayyüş hususları yine Japon kâridir.

Japonlar kendi hayatlarını, bazı esbab-ı iktisadiyye ve hissiyyeden dolayı Avrupa hayatına tercih etmektedirler. Evet, bir defa Japon evleri ahşaptan ve kâğıttan mamul olduğu için hem pek ucuzdur ve hem pek az vakit içinde inşa olunabilirler. Bu ise fakir bir memleket için büyük bir faide değil midir?

Birde evlerin bu vechle basit inşa edilmiş bulunması, Japon hayatının birtakım kuyudat-ı maddiyyeden beri olmasını temin eder. Mesela bir Japonyalı, evi alevler

içinde kaldığı zaman karşısına geçip güle güle bir sigara içebilir. Çünkü evin içinde kurtarılması matlub olan birkaç parça şey, elbette kurtarılmıştır. Evin mabadi ise, ağaç ve kâğıttan ibaret olduğu için onun zevaline karşı teessüf-han olmak Japon'nun hatırından bile geçmez zaten böyle evleri yananlara tekrar bir mesken tedariki hususunda, hem taraf-ı hükümetten muavenet edilir ve hem akraba ve taallukat tarafından hediyeler gönderilir. Hasılı Japonlar gerek meskenlerinin ve gerek hayatlarının sadeliği ile, “ Faidesiz add ettiğiniz bir şeyi evinize sokmayınız” Diyen meşhur (William Morris) in (Altın Kaidesi) ni her milletten ziyade tatbik ve muhafaza eylemektedirler.

MELBUSAT: Japon erkeklerinin kısm-ı azamı, kadınların ise belki hepsi eski kıyafet-i milliyyelerini, muhafaza etmektedirler. Erkek ve kadın için başlıca libas (Kimono) dedikleri ve suret-i umumiyye de hafif mavi ve kıvı renginde ipek veya pamuktan mamul açık, geniş ve uzun urbalardır. Yalnız küçük çocuklarla, rakkaslık eden kızların esvapları bu Kaideden inhiraf etmektedir. Kış Mevsiminde gerek kadın ve gerek erkek bu söyledığımız uzun elbiselerden birkaç tanesini birden giyebilirler. Cepler kolların içeri taraflarında bulunur. Erkekler bu uzun elbiseye yünden ve dar bir kuşak ile bellerinden bağlarlar. Kadınlar ise ipekten mamul ve geniş bir kuşak ile bağlayarak bu kuşakbağı onların arka taraflarında adeta bir yastık peyda eylemektedir. Kadınların bu esvabı pek pahalıdır., fakat şekli hemen daima birdir. Elbisenin eşkalini her sene değiştirmek hevesi olmadığı için bir defa yapılan esvapın birhayli zaman sürdüğü ve hatta kuşakların annelerden kızlarına yadikâr kaldığı bile vaki oluyor.

Gerek kadın, gerek erkek bu dediğimiz (Kimono)lar altında suret-ı umumiyye de ipek veya yünden mamul bir nevi gömlek giyerler, bunun altında da musilinden bir nevi geniş kuşak bulundururlar. (Kimono) ların üzerinde ise zengin ve asil olan kadın ve erkekler ipekten mamul ve üç yerinde sahibinin armasıyla müzeyyen birer manto iktisa ederler.

Vaktiyle açık baş gözün veya başlarında bir saç topuzu yapan veya samandan geniş bir şapka giyen erkekler, bugün bi'l-akis saçları kesilmiş ve kasabalarda ise Avrupa kârı şapka giymekte bulunmuşlardır. Kadınlara gelince bunlar umumiyet üzere başları açık ve ellerinde bir şemsiye olduğu halde gezerler. Yalnız Kış geldiği vakit başlarına bir nevi kukuleta geçirirler. Japon nisvanı kadar hiçbir memlekette saç

tezyinatına atf-ı ehemmiyet ve dikkat edilmemiştir. Bunların saç taramaları pek muğlak fakat aynı zamanda pek zarif bir surette icra ediliyor. Saçlar ekseriya altın, gümüş ve sedeften mamul geniş iğneler ve taraklarla tezyin edilmektedir. Nezafet ve muşatat-ı nisvan, sene ve kadının mevki hazırına göre değişir. Japon kadınları saçlarını taramak ve tezyin etmek için en az bir iki saat uğraşmaya mecburdurlar. Binaenaleyh üç günde bir defa tuvalet yapmaya ve bu tuvalet yaptıktan sonra onu hüsn-ü muhafaza etmeyi lüzum kati hissederler.

Gerek kadınlar ve gerek erkekler başparmak ile yirmi dört parmak için ayrı ayrı iki kısmı bulunan ve deriden mamul bir nevi ayakkabı giyerler. Bunları çıkardıkları vakit ise, ya samandan veya ağaçtan yapılma ve üstü açık hususi bir nevi ayakkabı giyerler.

Kadınların saçlarına taktıkları iğneler ve taraklar istisna edilince, Japon kadın ve erkeklerinin mücevherata ait hiçbir şey taşımadıklarına hüküm edebiliyoruz. Hakikaten bunlarda ne küpe, ne gerdanlık, ne bilezik ve ne yüzük görülmektedir. Bu hassa-i farika, aynı zamanda Japonları hem Avrupalılardan, hem akvam-ı vahşiyeden temeyyüz ve tefrik eylemektedir.

Çocukların esvapları, büyüklerin esvaplarının küçük mikyasından başka bir şey değil, yalnız, çocuk esvaplarının rengi ve ba husus genç yaşlarında daha koyudur. Valideler, çocuklarının saçlarını istedikleri gibi kesip taramaktadırlar. Ve ekseriya küçük çocuklara, onları kaybolmak tehlikesinden muhafaza için ebeveyninin ismini havi birer küçük levha talik edilmektedir.

Amele güruhu ile araba sürücüleri bir nevi kısa ceket ile potör giyerler ceketlerin arka tarafında, bunların hangi yerde istihdam edilmekte olduklarını gösterir Çince büyük bir harf-i nakş edilmiştir. Kırlarda, köylüler kadın erkek suret-i umumiyede yine bir nevi potör veya pantolon giyerler başlarına samandan bir şapka ve yağmur yağdığı zaman ise arkalarına yine samanda bir nevi manto geçirirler.

İşte Japonların melbusata müteallik adat-ı hususiyye ve kadimesi bundan ibarettir. Vakıa, bu adat-ı hususiyye birçok senelerdenberi Avrupa kâri melbusatın Japonya'ya ithali yüzünden az çok tadil edilmiştir. Fakat bu tadilat zann edildiği kadar değildir. Hasılı Japonlar kendi melbusat-ı milliyelerinin sadeliğini, ucuzluğunu, her

yerde kabil-i tatbik olmasını nazar-ı dikkate alarak Avrupa'dan yalnız muvafık-ı hal gördükleri aksamı kabul etmekle iktifa eylemişlerdir.

MEKULAT: Bütün aksa-yı şarklılar için olduğu gibi Japonlar içinde, Mekulatin esasını, bizim ekmeğimiz yerine kâim olan pirinç teşkil etmektedir. Bundan başka pirince balık, yumurta ve sebze ilave edilebilir. Japonlar suret-i umumiyede et yemekten tevakki ederler. Çünkü Japonya'da asırlardan beri icra-yı tesir etmiş olan (Buda) kavaid-i mezhebiyyesi hayvanatın hayatına riayetle onları zebh ve eklden men etmektedir.

Maa haza, bugünkü sıhhiyyun Japon, usul-u taayyüşünü, yemekten sonra bir hayli gezinmek şartıyla sıhhate pek muvafık buluyorlar. Japonlar günde üç defa taam ederler. Biri sabah, diğeri kuşluk, öbürü akşam yemeğidir. Bu üç taamın üçüde aynı yemeklerden tereküb eder, yalnız birincisi biraz daha muhtasar olur. Bir yastık üzerine oturtulmuş olan her davetlinin önüne birçok kâseler ve büyük fincanları havi bir küçük tepsi götürülür. Hususi kapaklarla örtülmüş olan bu fincanlar veya kâselerde bakla veya deniz yosunu çorbası, çin ve kızarmış, veya kaynatılmış balıklar, bir nevi makarna, yumurtalar, fasulyeler ve heziran filizleri bulunur. Ağaçtan mamul ve pirinçle dolu bir gerdel önüne oturmuş olan küçük hizmetçi kız, ashab-ı taamın kâselerini birer birer doldurarak kendilerine tevzi etmektedir.

Yemek esnasında Japonlar, küçük çay fincanlarıyla şekersiz ve sütsüz olarak sade çay içerler, Bazen de yemekten evvel, pirinçten istihsal edilmiş bir küçük kadeh meşrubat kullanırlar.

Birisi kendilerine misafir geldiği vakit çay ve börek ikram ederler. Vaktiyle misafirlere daima hafif bir yemek bile yediriyorlardı. Şimdi ise bu adet terk edilmiştir. Son zamanlarda Japon bilad-ı meşhuresinde Avrupakâri lokantalar da açılmaya başlamıştır. Japonlar bazen bu lokantalarda yemek yiyerek ondan azçok mütelezziz oluyorlar. Fakat bu Avrupakâri lokantaların fiyatça pahalı olmaları Japonların daha birçok zaman bu türlü yemeklere alışamayarak mezkûr lokantaların adem-i tevessü ve intişarına hizmet eyleyecektir.

HAYAT-I DAHİLİ: Japonların hayat-ı hususiyyelerine ait bazı garaib-i ahvali zikretmek faideden hali değildir sanırız:

Japonlar kendi yaşlarını, doğdukları senenin Kanun-u Sani Ayı ibtidasından itibar ederler. Ve buna bir yaş ilave ederek hesaplarını yürütürler. Farza (1903) Senesi Kanun-u Evvel'inde doğmuş olan bir çocuk (1904) Senesi Kanun-u Sanisinde iki yaşında bir çocuk add ediliyor. Tarih-i veladetten yirmi yaşına kadar olan devr-i hayata gençlik derler. Yirmiden kırka kadar olan hayata sinn-i kemal-i tesmiye ederler. Kırdan altmışa kadar olan hayata ihtiyarlık namı verirler. Altmışbirinci yaşa vasıl olduğu gibi, büyük ve hususi bir merasim ifa ederler. Zira bu yaşı onlar yeni başlayan bir devre-i hayatiyyenin mukaddemesi gibi telakki ederler. Bir tıfl-ı nevzadın ilk vak'a-i hayatiyyesi tarih-i veladetin daha yedinci gününde iken başının traş edilmesinden ibarettir! Japon çocukları iki yaşından evvel süttten kesilmezler. Hatta Bazen üç, dört belki beş yaşına kadar bile süt emmekte devam ederler. Validelerin pek çabuk ihtiyarlamasının başlıca sebeplerinden biri de şüphesiz bu süt meselesi olsa gerektir. Japon çocukları pek şendirler. Adeta hiç ağlamazlar veyahut pek nadiren ağlarlar. En doğrusu, anaları bu çocukları hiç ağlatmazlar. Yani çocuklara bakmak usulünü pek iyi bilir ve pek iyi tatbik ederler. Çocuklar hareketinde serbest bırakılırlar . Ve nadiren onlara muhalefette bulunulur. Zaten düşmelerinden birçok tezyinat-ı zaideden beri olan boş odalarda kıracak, dökecek bir şey olmadığından bu çocuklar istedikleri gibi oynamak ve sıçramakta serbesttirler.

Japon terbiyesi hakikaten şayan-ı dikkat ve ehemmiyet bir usul dahilinde cereyan ediyor: Aile ile mektebin ve vezaif-i esasiyye ve mütekailesi, Japon Kavminin muhafaza-i hüsn-ü ahlak ve etvarına münhasırdır. Bu babda ise bi'l-hassa Mikado'ya fedakârlık, memlekete muhabbet, ecdada hürmet, ebeveyne itaat, hemşehriye riayet, muamelatta tevekkül, cesaret ve sadakat ve letaif-i tabiate meftuniyyet gibi fezail-i mahsusa-i ahlakiyye talim ve tedris edilmektedir.

Çocuk büyüyünce artık ebeveyni onun tehhülünü düşünmeye başlarlar, bunun için dostlarından birine müracaat ederler. Bu da tehhül müzakeratını ifa ederek ila-nihaye olunacak olan delikanlı ve kızın hamisi sıfatını ihraz eyler. İki aile ile görüşerek nihayet işe bir netice verdiren, bu zat olur. Birbiryle tehhül edecek olan iki genci kendi hanesinde veya dostlarından birisinin hanesinde veya tiyatro ve gezinti gibi umumi bir mahalde birleştiren, görüştüren yine bu zat olur. Gençler suret-i umumiyede ebeveyninin intihab eylediklerini daima kabul ederler. Bunun üzerine artık yekdiğerine para veya elbise tarzında hediyeler vererek birbiriyle nişanlanmış olurlar.

Düğün günü, gelin beyaz esvaplar giyinir. Bu renk Japon adetince yeis ve matem rengidir. Ve kızın artık kendi ebeveyni için ölmüş bulunduğu bir işaret demektir. Karanlık bastığı gibi kız teehhüllerine vasıta olmuş bulunan zat ve zevcesi ile birlikte yeni ikametgâhına götürülür. Ve zevcenin evine geldiği gibi hemen üzerinden beyaz elbisesini çıkararak onun yerine nişanlısının vermiş bulunduğu elbiseyi giyer. Buna müteakib izdivac merasiminin en parlağı, en mühimi olan yemek yenilir. Genç zevc ve zevce üç defa dudaklarını üç şerbet kadehine dokundururlar. Genç zevce, zevcinin misafiri demek olduğundan bu şerbetlerden en evvel içmek hakkı ona aittir. Taamdan sonra, zevceyn gelin odasına sevk edilirler. Burada yeniden birbirini müteakib dokuz defa birer parça şerbet içerler. Fakat bu kere en evvel içmek hakkı zevc'e aittir. Çünkü o artık evin sahibi, efendisi olmuş sayılır.

Üç gün sonra, gelinin ailesini ziyarete giderler. İzdivac esnasında, kızın ebeveyni ait oldukları daire memurinine bu hususa dair icap eden malumatı verirler. Zevc ve zevcenin bade't-teehhül seyahat etmek adeti yoktur.

Ahad-ı nas yanında merasim-i izdivac daha muhtasar bir halde ifa edilir. Hatta bazı muvakkat izdivacların vuku a geldiği de nadirattan değildir.

Zevcin, zevcesinden başka müstefreşeleri bulunmasına gerek adat-ı milliyye ve gerek kanun-u memleket müsaittir. Evladı olmayan kimse, mutlak bir erkek çocuğu evlatlığa kabul etmeye ve kendisi öldükten sonra, bütün servetini ona bırakmaya mecburdur. İşte nu sayede aileler çabucak mahv olmaz, bi'l-akis asırlarla payidar olur giderler.

Japonya'da cenaze merasimi pek mühib ve muğlak bir tarzda icra edilmektedir. Bu merasim ölenlerin (Şinto) veya (Buda) Mezheplerine tabi oluşuna nazaran tahallüf etmektedir. (Şinto) Mezhebine mensup olanların merasim-i tedfiniyyesi az çok Avrupalılarınkine müşabihtir. Burada tabuta refakat eden kâhinlerin şapkaları ve saçları memalk-i garbiyyedeki papazların şapka ve saçlarını andırdığı gibi, cenazeyi taşıyanlar da hem beyaz elbise giyerler ve hem ellerinde ağaç dalları ve yaprakları bulundururlar.

(Buda) Mezhebine göre ise bir cenaze merasiminde bulunan papazların başları umumiyetle matruş ve açık bulunduğu gibi cenazeyi taşıyanların esvapları da koyu mavi rektedir. Bundan başka (Buda) Mezhebine mahsus tabutlar murabba ve pek dardır. Ölen

kimseyi bunun içine yerleştirmek için cesedini, başı bacakları arasına gelecek surette, iki kat bükme lazım gelir.

Mevtaya karşı ifa edilecek matem beyaz esvap giymek, hiçbir hayvan eti yememek ve onların kabirlerini ziyaret etmek merasiminden ibarettir. Aileler içinde yeis müddeti ebeveyn ve zevce için on üç ay, zevce için üç ay, büyük peder ve valide için yüz elli gün, büyük evlat için doksan gün diğer evlatlar için sade otuzar günden ibarettir.

EDYAN

Japonya’da esasen iki mezhep vardır. Biri yerli olup (Şinto) Mezhebidir. Diğeri (Buda) Mezhebidir ki, hariçten Japonya’ya ithal edilmiştir. Bu iki mezhep arasında asırlardan beri rekabet vuku bulmuş ve yekdiğeri arasında ihraz-ı tefevvuk zımında pek çok muharebat-ı hunrizane icra edilmiş ise de elyevm Japonya’da gayet müsaitkârane bir surette serbesti-i edyan hüküm–ferma olmaktadır.

(Şinto) Mezhebi, mezheb-i milli sıfatını haiz olabilir, zira tarih zuhuru Japon Kavminin ezmine-i atıkası içinde gaib olup gidiyor.

Japonların (Gozeki), (Nihon Suki), (SiYoHi) nam-ı kitapları hem tarih-i milliyyelerini ve hem tarih-i edyanını teşkil etmektedir. Rivayet-i cariyeye göre (Şinto) Mabudları esatir-i devrinin nihayetinde (Kabl-el–Milad 660) Japonya sandali imparatorisine kaid olan sülalenin ecdadı gibi telakki edilmektedir.

(Buda) Mezhebinin Japonya’da zuhuru Şinto Mezhebi için bir darbe teşkil etmiştir.

Hatta (Şinto) Mezhebi bu darbenin tesirinden kurtulmak için pek çok müşkilata müsadif olmuştur. Bir müddet Japon hükümdarını bile bu mezhepten sarf-ı nazar etmişlerdi. Maa haza, mahafil-i imparatoride yine, ecdad-ı hükümdarının mezhebi olmakla haiz-i itibar oluyordu. 17’nci asır nihayetinde ve 18’inci asır bidayetinde adab-ı atıkanın muhafazası ve siyaset-i milliyyenin tesisini iltizam edenler (Şinto) Mezhebini yeniden ihya ve iade etmişlerdir. Bu husustaki gayretleri 1867 Senesinde muvaffakiyetle nihayet bulmuş ve o sırada Japonya İmparatorluğunun teessüsüyle beraber (Şinto) Mezhebi de mezheb-i resmi olarak kabul edilmiştir. Buda Mezhebi ise Japonya’ya Kabl-el–Milad (552) Senesinde ithal edilmiştir. Binaenaleyh, gayet eski

olduğu gibi nüfus-u umumiyyenin sülüsani buna intisab ettiği cihetle buna da mezheb-i milli deniliyor.

Hükümet, Şinto Mezhebine karşı pek müsaitkârane hareket ediyor ise de (Buda) Mezhebinin felsefesi, merasimindeki debdebesi, ve kâhinlerin vukuf alemaneleri Şinto Mezhebine rekabet etmektedir. Üçüncü asr-ı Miladi de Japonya'ya giren (Konfüçyus) Mezhep felsefesi orada (Syuto) Namıyla mevcut ise de bu, sırf bir felsefe-i ahlakiyyeden ibaret bulunduğu cihetle bir mezhep add edilemez. Erbab-ı ulum ve fünundan bulunan ve hatta mekteb-i tahsili gören her Japonyalı Konfüçyusun kavaid-i felsefiyyesini takip ettiğini iddia ediyorsa da yine, ekserisi zahiren olsun (Şinto) Mezhebini takip etmektedir.

Katolik Mezhebi 1549 Senesinde (Jezvit) Şirketine mensup (San-Fransuva-Kasaviya) tarafından ithal edilmiştir.(Otana-Bonaga) Vilayetinde hüsn-ü kabul görmüş ve rivayet olunduğuna göre 16'ncı asrın nihayetinde Japonya'da 150 bin Katolik dönmesi mevcut bulunmuştur. Fakat bu dönmelerin tezayüdü ve Çin'de olduğu gibi Japonya'da dahi Jezvitler, Fransiskanlar ve Dominignler vesair Kaotlik sunuf-u ruhbanıyyesi arasında zuhur eden ihtilafat neticesinde (Şogunyayas) Zamanında bütün misyonerler tard olunmuş ve nihayet 1635 Senesinde Katolik Mezhebi Japonya'dan tamamıyla kalkıp gitmiştir.

Zuhur-u Hazareti peygamberiden 56 sene sonra din-i mübin-i Ahmedi Hindistan ve Türkistan'a ve oradan Çin'e intişar etmekle ticaretle meşgul olan Çin Müslümanları tarafından Japonya'ya ithal edilmiştir.

Elyevm Japonya'daki İslamların adedi malum değilse de Japon Mekatib-i aliyyesinde ikmal-i tahsil etmek üzere giden binlerce Çinliler miyanında pek çok Müslüman bulunduğu ve ale'l – husus mekatib-i askeriyye ve ticariyyeye dahil olan Tatar ve (Mançu) Çinlilerinin ekserisi Müslümanlardan ibaret bulunduğunu tahakkuk ediyor. Ve Zaten Çin ve Japonya arasındaki münasebat-ı ticariyye Çin Müslümanları tarafından tesis edilmiş ve el'an onlar tarafından idare edilmekte bulunmuştur.

ORDU VE DONANMA

JAPONYA'NIN KUVVE-İ HARBIYYESİ

Memleketin ahval-i coğrafyasının taarruz ve müdafaa üzerindeki tesirâtı : - Japonya otuz, otuzbeş senelik bir zaman zarfında kurun-ı vüsta aleminden şu bulunduğumuz asır-ı terakkinin hayat-ı faaliyetine dahil olmuş ve ibraz ettiği mesai-i ciddiye ve mütevaliye semeresi olmak üzere Avrupa düvel-i muazzama-i askeriyesi arasında kendisi için bir mevki mahsus temin etmiştir. Japonyalılar bu mertebe-i terakkiye vasıl olmak için ekser hususatta Avrupa Medeniyetini takip etmekten başka bir şey yapmamışlar ise de, medeniyet-i mezkûrenin şaşaa-i zavahirine kapılmayarak yalnız en güzel ve cidden şayan-ı taklid olan cihetlerini intihab etmişler ve bu hususta süratle mükemmeliyeti mezc ve tevhid etmeğe muvaffak olmuşlardır.

Japonya “Aksa-yı Şark” İngilteresi denilmektedir, fi'l-hakika vaziyet-i coğrafyası yani adalardan müteşekkil bulunması hasabiyle emr-i müdafaasının sehl ü taarruzat-ı ecnebiyyeden masun bulunması ve mükemmel bir donanmaya malik olması cihetiyle İngiltereye müşabih olan Japonya, ticaret ve sanayi aleminde İngiltere mertebesini işgal etmek için daha epeyce çalışmaya mecbur ise de, buna mukabil İngiltere Hükümetinin hiçbir zaman malik olmadığı bir kuvve-i azimeyye ye maliktir ki, o da satvet-i askeriyesidir.

Japonya, vaziyet-i coğrafyası iktizası Asya memalik-i beriyyesiyle münasebat-ı azime-i ticariyyede bulunmaya mecbur olduğundan istikbali denizedir. Fakat aksa-yı şarkta menafi siyasiyye ve ticariyyeye malik olup, tüccar gemilerini harp gemileriyle himaye eden ve ticaret muahedemelerinde yalnız kendi menafiini gözeten Avrupa Devletlerinin rekabet-i şedideleri karşısında vasi mukayesede bir ticaret tesis edebilmek için herşeyden evvel kuvvetli bir donanmaya ihtiyaç vardı. Japonlarda bu hikmeti pekala takdir ettiklerinden ona göre tevfiik-i hareket etmişler ve bugün (Büyük Britanya) dan sonra bütün dünyanın en kuvvetli düvel-i bahriyesi idadine kemal-i şan ve şefefle dahil olmuşlardır. Memleketin ticaret-i bahriyeye fevka'l-ade müsait olan ahval ve şerait-i tabiiyyesi, bu ticareti ve bi'z-zat memleketi müdafaa etmek maksadıyla harp donanmasının icra-yı harekat etmesine de son derece müsait bulunmaktadır. Japonlar, tabiatın bahş etmiş olduğu bu fevaid ve müsaidadattan istifade etmek, müstahkem harp

limanları vücuda getirmek ve mühim medhalleri, boğazları sedd ve tahkim eylemek hususunda hiçbir fırsatı fevt etmemiş, hiçbir fedakârlık icrasından çekinmemiştir.

(Tokyo) Körfezinin müstahkem olan medhalinde (Yokosuka) Namında bahr muhit-i kebire karşı gayet mükemmel ve cesim bir harp limanı vardır, burada büyük zırhlılar için bir tersane ile kuru havuzlar mevcuttur. Bahr-ı mezkûrda icra-yı sefer eden Avrupa sefain-i ticariyyesinin ekseri tamirat-ı mukteziyyeyi icra ettirmek için tercihan bu limandan istifade ediyorlar. Mezkûr liman civarında, hususi tersaneleri havi (Uzaka) Limanının bulunması ehemmiyetini bir kat daha tezyid etmektedir. (Tokyo) Limanının medhalinde kâin sarp ve kayalık adalar üzerinde fenn-i istihkâmın en son terakkiyat ve tekemmületına tevfikân inşa edilmiş olan sahil istihkâmâtı müessesat-ı mezkûreyi her nevi taarruzata karşı setr ve temin eder. Eskiden mevcut istihkâmın hepsi yıkılarak yerlerine bunlar yapılmıştır. (Yokosuka) ile (Kore) arasında yeni bir harp limanı vücuda getirilmektedir. Bu liman iç denizde bulunduğundan mevki-i coğrafisi hasebiyle her türlü taarruzattan mahfuz fevka'l-ade ehemmiyetlidir. (Kyuşu, Kyushu) Adasının sahil-i garbiyyesinde (Sasebo) Harp Limanı vardır. Küçük filolara istinadkâh hizmetini ifa edebilen ve hususi bir tersaneye havi olan (Nagazaki) Limanının medhali dahi müstahkemdir.

(Hondo) Adasının garb sahilinde de (Maçuro) isminde diğer bir askeri limanı vardır. Bu limanın yanı başındaki, gayet güzel, (Çoruga) Limanının gayr-ı müstahkem kalması mucib-i taaccübdür. Çünkü (Çoruga) Limanı adanın havale-i şimaliyyesine ve (Tokyo–Uzaka) hatt-ı asliyyesine şimendüferle merbut bulunduğu gibi sevahili mürtefi olduğu için rüzgarlara karşı mahfuz ve en büyük harb gemilerinin takarrübüne müsait olacak derecede derindir. Birde Japonya'nın en zengin ipek fabrikalarını havi olan bir vilayetin merkez idaresi olmak Asya memalik-i sahiliyyesine nazaran merkezi bir vaziyette bulunmak cihetiyle şimali Çin ve Sibirya'ya gönderilecek emtia-i ticariyye için gayet mükemmel bir ihrac limanı olabilirdi. Maamafih, buraya düşman tarafından asker sevk ve ihracı korkusu yoktur; zira selasil-i cibal, sahil-i bahra kadar mümtedd olduğundan ihrac edilecek asakirin yayılmasına müsait mıntıka mevcut olmadığı gibi asakir-i mezkûrenin; donanma ateşiyle himayesi de gayr-ı kabildir.

Velhasıl (Hondo = Nipon) , (Kyushu) ve (Shikoku) Adaları arasındaki iç denizin medhalleri yani cenub-i şarkide kâin (Yora), (Narogo) Limanları ve Garbta kâin

(Simonozaki) ve (Moci) Limanları da fevka'l-ade bir surette müstahkemdir. Yalnız (Bungo) Kanalı vasıtasıyla teşekkül eden cenub-i medhali henüz tahkim edilmemiş ise de bunun, (Gora) Limanı civarında bulunacak bir filo tarafından müdafaası pek kolaydır. Muhtelif boğaz ve medhallerden ne kadar lağım, torpil ve mevani saire bulunduğu malum değildir; herhalde (Moci) civarında mükemmel bir torpido bataryası bulunduğu muhakkaktır.

İşte bu istihkâmat sayesinde Japon Donanması, müteaddid istinadkâhlara malik bulunmaktadır ve bütün donanmanın üssü'l-harekat-ı asliyyesini teşkil eden iç deniz, gayet emin bir melce olmakla beraber, Japon Donanmasının, kâh Japon Denzinde ve kâh bahr-ı muhit-i kebirde zuhur etmesine müsait bulunarak müdafaa halinde kuvvetçe büyük bir tasarrufi temin ve donanmaya fevka'l-ade bir serbesti-i hareket bahş etmektedir.

Kömür malzemesinde iç denizden tedarik edilmesi Japon Donanması için ayrıca bir faide-i azimeye mucibdir. (Kyushu) Adasının şimalinde zengin kömür meadini mevcuttur. Japon Kömürü (Cardiff) ve (Vestfalya) Kömürü kadar kuvve-i teshiniyyeye malik olmadığından sefain-i harbiye kazanlarında kabiliyet-i azamiyye husule getiremiyor, ve çok kül bırakmamakla beraber ziyade is yapmaktadır.

Bu sebeple hariçten Japonya'ya evsaf-ı matlubeyi haiz kömür ithal edilmekte olup yalnız (1901) senesinde (300,000) lira-yi Osmanıyye mütecaviz kıymette kömür getirilmiştir. Fakat buna mukabil sene-i mezkûre zarfında Japonya'dan (2) milyon liralık kömür ihrac edilmiş ve bu miktar (1903) Senesinde daha ziyade artmıştır. Bundan anlaşılıyor ki, yerli kömürü gayr-ı kabil istimal bir kömür değildir; ve binaen aleyh Japon Donanması hiçbir vakit kömür hususunda sıkıntı çekmeyecektir.

Sahil-i istihkâmatının tarz-ı inşasına gelince, bu hususta İngilizlerin usulüne ittiba edilerek bataryaların ekseri ta uzaklara kadar, denizi taht-ı hakimiyette bulunduracak ve sefain-i harbiye güvertelerini iyice döğebilecek vechle sahilin en mürtefi mevakiine, en yüksek şevahik-i cibaline tabiye edilmiştir; yalnız bu bataryaların elerisindeki zaviye-i meyyiteleri izale etmek için bazı münhatt bataryalar tesis olunmuştur. Düşman donanmasının harekâtını tarassud-u daimi altında bulundurmak ve gizlice sahile takarrubu imkânını ref etmek için mükemmel bir hizmet-i muhabere tesis edilmiş ve ekser nukatta zırhlı tarassud kuleleri vücuda getirilmiştir.

Japon Sevahili, gayet derin ve selasil-i cibal hemen her tarafta, sarp kayalıklar halinde ve doğrudan doğruya denize müntehi olduğundan düşman tarafından asker ihracına gayr-ı müsaittir. Böyle bir teşebbüs vuku bulsa bile memleketin teşekkülât-ı tabiiyesi, Avrupa Askerlerinin hareketına karşı müşkülât-ı azime hasıl edecektir. Pek toplu bir halde bulunan Japon fırkalarının hatta şimendüfere binmeye lüzum-i kuvve olmaksızın vakt u zamanıyla tecemmu ederek , düşman tecavüzatını men ve tevkife muvaffak olacağı şüphesizdir. Fi'l-hakika (Hakodata) Limanı müstesna olmak üzere, bi'l-umum limanlar birbirine ve dahil memleketteki mevaki mühimme-i askeriyeye şimendüfer ve Şose hududu ve telgraf ve telefon ile merbuttur. Bundan başka memleketin bütün şebike-i hadidiyesi bi'l-hassa ordu ve donanmanın sürat-ı şedide ile tecemmu ve tahşidi maksad-ı mühimmine tevfikân inşa edilmiş olduğundan hasm tarafından çıkarılacak istila ordusuna karşı az bir zaman zarfında faik bir kuvvetle taarruz etmek için hiçbir mani mutasavver değildir.

Velhasıl Japon sevahili layuad ve layuhsa körfez burunlardan müteşekkil ve pek sarp kayalık olduğundan oralarda seyr ü sefer gayet müşkildir; zaman-ı hazarda bile, her tarafta işaret-ı bahriye bulunmasına rağmen sefain-i ticariyenin klavuzsuz dolaşması adimü'l-ımkândır. Harp esnasında ise sahilin her tarafından ışıklar söndürülmüş ve işaret-ı bahriye kaldırılmış olduğundan kuvvetli düşman donanması, yukarıda zikr edilen iç deniz medhallerinden birini cebren mürura muvaffak olsa bile iktihamı nakabil mehalik ve mevani-i azimeye maruz kalır. Binaenaleyh Japonya'nın aher bir devlet tarafından zabt ve istila edilmesinin maddeten imkânsız olduğuna suret-i katiyyede hüküm edebiliriz.

Bir istila ordusunun hareketına karşı memleketin icra edeceği su-i tesiratın esbabını biraz daha tafsil etmek faideden hali değildir:

Ahval-i coğrafya bahsinde beyan eylediğimiz vechle Japon Arazisi dağlıktır ve cibal-i mevcuda kısmen Bürkâni olmakla beraber büsbütün gayr-i kabil hareket bir halde değildir. Maamafih, üzerlerinde muvaredatı temin ve teshil edecek bir şebike-i ittisalat vücuda getirilmemiştir. Cibal-i mezkûreye tepe ve sırtlardan müteşekkil vasi bir arazi iltisak etmektedir. Ekseriya, orman çalılıklarla mestur olan bu tepelerin yamaçları, vadileri genişletmek maksadıyla amuden kat edilir veyahut müteaddid kademeleri havi dıraca haline vaz edilir. Bu dağlar arasındaki vadilerin ekser aksamı pirinç tarlalarıyla

mestur ve Binaen aleyh suni olarak bataklık haline ifrağ edilmekte olduğundan oralarda yalnız, dağınık nizamda piyade kıtaati kemal-i müşkilat betaetle icra-yı hareket edebilir. Japonya'da mevcut yolların ekseri fena halde bulunması da istila ordusunun hareketına bir mani değer teşkil eyler. Barkir ve hayvanat-ı saire Japonya'ya sonradan ithal edildiğinden Japonlar eskiden muntazam şose ve tarik inşasına lüzum ve ihtiyaç hiss etmemişleridir. Bugün bile hayvnat-ı nakliye-i mevcudanın mikdarı pek azdır. Japonlar bunları hidemat-ı nakliyeden ziyade hususat-ı sairede istimal ederler. Arabalar ale'l-ekser tek atlıdır. Japonya'da en birinci vasıta-i nakliye insandır. Evvelce Japonya'da vasi mikyasa ticaret mevcut olmadığı için esbab-ı muvasalat-ı mahaliyyeden kat -ı nazar, turuk-u muntazama inşası yalnız belli başlı bir iki istikamete münhasır kalmıştır. Mevcut yolların hepsi dardır. Ve bi'l-hassa şimendüfer inşasına başlandıktan sonra bunların kısm-ı azami ihmal edilmiştir.

Enhar üzerindeki köprülerde ale'l-ekser fena haldedir. Bi'l-cümle Japon mebanisi gibi köprülerde hafif ahşap malzemededen inşa edilmiş ve ağır sıkletlerin müruruna gayr-ı mütehammil olup rutubetin tedricen tesirat-ı tahribiyyesine maruz bulunmakta ve na gehani bir feyazan ile büsbütün mahv olmaktadır. Japon enharı tıpkı İtalya nehirlerine benzer: Geniş, koru ve taşlık yataklardaki dar su mecraları yağmur mevsiminde ba-husus tayfun zuhurunda birden bire taşarak köprü ve şoseleri tahrib ve bazen yatağın ahval ve tabiatine büsbütün tağyir eder. Bununla beraber Japonlar yol ve cedvellerin yan şivlerini yer kazanmak fikriyle, duvarla inşa etmekten ibaret olan usul-u kadimelerini bir türlü terk etmiyorlar.

Bu gibi ahval-i şeraitin müdafii ile mütearrızına aynı derece mazarrat bahş olacağı varid hatır olur ise de hakikat-i hal böyle değildir. Fi'l-vaki, bir kere fırkalar tehdit edilen sahil kısmında süratle tecemmu ve tahaşşüd edebilirler. Japon asakiri bu gibi muvasalat-ı gayr-i mükemmelden istifade usulünü bilmekle beraber nakliye kolları ahval-i mezkûreye göre tertip edilerek ve tercihan cebel topçusu da istimal edilmekte bulunduğu için Japonlar, mehazir-i mezkûreden asla müteessir olmazlar. Zaten tahrib edilen şose ve köprüler, hiçbir yere makis olmayacak derece süratle tamir edilir. Evvelki sene Sonbahar'da müthiş bir feyazanın tesiriyle (24) saat zarfında misli na mesbuk derecede tahribat-ı azime vuku a geldiği halde feyazanın hemen ertesi günü muvakkat bir takım yollarla köprüler vücuda getirilmiş ve üç gün zarfında ekser aksanı kâmil mahv olan bir şose her nevi arabaların müruruna müsait olacak derecede mükemmelen

tamir edilmişti. Tamirat-ı vakıa, ne kıtaat-ı askeriyyenin ve ne sunuf-u fenniyyenin muaveneti olmaksızın sırf ahali tarafından yapılmıştı. Adeta bütün Japon kavmi fitraten istihkâm-ı askeri olarak yaratılmıştır. Memleketin her tarafında böyle süratkârane asar-ı tamirat meşhud olup afat ve hadisat-ı tabiiyyeyi mütevekkilane temaşa ederek, sonra bila-imhal tamirata başlamak Japonların tabiat-ı milliyesi iktizasındandır.

Bütün bu mütalaattan anlaşıldığına göre Japonya'nın ahval-i tabiiyesi, bir harp tedafü için fevka'l-ade müsait olduğu gibi gerek harp donanmasının ve gerek nakliye filosunun çarçabuk ihzarına müsait birçok emin ve müstahkem limanlar mevcut Asya Sahili bir günlük mesafede olduğundan harb-i taarruzu nokta-i nazardan dahi pek müsait bulunmaktadır.

JAPON ORDUSU

Japon Donanması için İngiltere Donanması model intihab edildiği Japon Ordusu için dahi Almanya Ordusu numune-i imtisal ittihaz edilmiştir. (1903) Senesinin hitamıyla beraber, (1896) Senesi Nisanının birinde başlanılan tensikat-ı cedide-i askeriyye tamamen reside-i hadd-i kemal olmuştur.

HİZMET-İ ASKERİYYE: Japonya'da ilk Ahz-ı Asker Kanunnamesi (1872) Senesinde neşr ve ilan edilmiştir. Bu kanunname mucibince Japon tebasından olan her şahıs için askerlik umumi ve bedenen ifası mecburidir. Nim vahşi olan cezair-i sağıre ahalisi hizmet-i askeriyyeden muaftır. Kaideten askerlik (17) yaşından başlar ve (40) yaşına kadar devam eder. Fakat efrad ancak yirmi yaşına geldikleri zaman silah altına celb olunur.

Hizmet-i askeriyyenin (3) senesi silah altında (4) sene dört ayı ihtiyatta, (5) senesi redif sınıfında geçer. Redif hizmetini ikmal edenlerle, sinleri (17:40) arasında olup, her ne sebebe mebni olursa olsun muvazzaf, ihtiyat ve redif sınıflarında bulunmayan kâffe-i efrad müstahfaz silkine aittir.

Her sene takriben (500,000) kişi dahil-i sinn-i askeri olur. Boyları hadd-i muayyenden dün olanlarla sıhhat ve afiyeti mükemmel olmayanlar vesair-i özürlüler tefrik edildikten sonra orduya alınmaya layık 200,000 kişi kalır. Bunlar arasında her sene ordu-yu daimiyye lüzumu olan (50,000) kişi vücutça en iyilerinden tefrik edilip silah altına alınmakta ve mütebakisi, yedi sene dört ay bulunmak üzere kura ihtiyatına

nakl olunmaktadır. Piyade efradının boyu ekalli (151) süvari, istihkam ve nakliye efradının (160), topçuların (163) santimetre olmalıdır.

Bu hesapça her sene muvazzaf orduya alınan efradın miktarı, umum kura efradının yüzde onunu tecavüz etmemektedir.

Japonya'da kura usulü caridir. Memleket (12) fırka dairesine ve bunların beheri de (4) alay dairesine münkasımdır.

Her alay dairesi:

Bir muvazzaf piyade alayı ve muharebe de zayıatı ikmale mahsus bir piyade taburu ile ayrıca bir ihtiyat taburu ve bir de redif alayı seferber hale vaz eder.

Süvari, topçu ve sunuf-u muavene için muktezi efrad-ı umum fırka dairesinden ve hassa fırkasının efradı bütün memlekette intihab olunur.

MEKATİB-İ ASKERİYYE VE HEYET-İ ZABİTAN:

Japonya'da mevcut olan mekatib-i askeriyye şunlardır:

1) Beheri 150 şakirdi havi ve müddet-i tahsiliyyesi 3 seneden ibaret olan altı (Mekteb-i İdadi-i Askeri).

2) Tokyo'da kâin olup müddet-i tahsiliyyesi iki seneden ibaret ve (300) şakirde mahsus olan (Merkez Mektebi). Bu mektebe mekatib-i idadiyyeden mezun olan şakirdan kabul olunur. Buradan şehadetname alan talebe orduya küçük zabıt rütbesiyle dahil olmaktadır.

3) Tokyo'da kâin (Mekteb-i Askeri). Bu mektebe merkez mektebinde ikmal-i tahsil ettikten sonra altı ay dahi orada bi'l-fiil ifa-yı hizmet eden küçük zabitanla la akall bir sene kıt'a başında hizmet etmiş olan gönüllüler, askeri imtihan komisyonu tarafından bi'l-muayene kabul edilir. Mekteb-i Askerinin müddet-i tahsiliyyesi bir sene ve şakirdanın adedi (600:700) den ibarettir. Buradan neşet eden talebe (Zabitan Namzedi) Sıfatıyla tekrar orduya ve geldiği alaya döner. Sonra alay zabitanının rızası munzam olursa mülazım-ı sani olurlar.

4) Topçu ve istihkâm zabitanının ikmal-i tahsil etmelerine mahsus ve iki sene müddet-i tahsiliyyeyi havi bulunan (Tatbikat Mektebi).

5) Erkân-ı Harbiye zabitanının yetiştirilmesine mahsus (Mekteb-i Ali-i Askeri). Bunun müddet-i tahsili 3 senedir. Mekteb-i Ali-i Askeri de ikmal-i tahsil eden zabitan sunuf-u selasenin herbirinden birer sene ifa-yı hizmet ettikten sonra içlerinden müstaid olanları bi't- tefrik erkan-ı harbiye-i umumiyye dairesine tayin olunur. Japonya'da eylevm mevcut erkan-ı harbiye zabitanının adedi (150) dir.

6) Müddet-i tahsiliyyesi altı aydan ibaret olan (Süvari Tatbikat Mektebi).

7) Müddet-i tahsiliyyesi bir sene ve sekiz ay imtidad eden (Endaht-ı Ameliyyat Mektebi)

8) Üç ay müddet-i havi olan (Topçu Endaht Mektebi) .

9) Bir barut fabrikasına merbut ve üç sene müddeti havi olan (Mühendishane Mektebi) .

10) (Kal'a Topçu Mektebi) .

11) (Topoğrafya Askeri Mektebi) .

12) Levazım memurini yetiştirmeğe mahsus (İdare Mektebi) .

13) (Tıbbiyye ve Baytar Mektebi) .

14) (Askeri Terzi ve Kunduracı Mektebi) .

Küçük zabitan kısmen efrad arasında, kısmen dahi alay mekteplerinde tahsil görenlerden yetişir. Silah altında laakal iki sene hizmet eden müstaid efrad onbaşı olur ve sonradan liyakatlerine göre çavuş olup memleketlerine giderler. Daimi küçük zabıt olmak için (Tokyo) kurbundaki (Küçük Zabıt Mektebi) ne gitmeleri şarttır. Buradaki efraddan piyadeler bir tabur, süvariler bir bölük, topçular bir takım, fenni efrad bir istihkâm bölüğü teşkil eder. Piyade efradı (12), sunuf saire efradı (16) ay talim görürler.

Japonya'nın küçük zabitan heyeti Alman Ordusuna muadil bir derece-i mükemmeliyettir.

Heyet-i zabitan yalnız zabıt namzedlerinin terfi suretiyle ikmal edilir. Maamafih, zabitan adedinin epeyce noksan olmasında dolayı birkaç seneden beri her sene 400 küçük zabıt, zabıtlığe terfi ettirilmektedir.

Orduda terfi-i rütbe hususunun bir kaide-i muntazamaya rabtı maksadıyla her rütbede bulunacak zabitan için sinn-i azami tayin ve tahdid olunmuştur. Azami olarak

ferikan 70, livalar 60, jandarma miralayı 57, harp miralay ve kaimakamı 54, binbaşılar 51, yüzbaşılar 48, ve daha küçük rütbeli zabitan 45 yaşına kadar ifa-yı hizmet edebilir; bu seneden sonra takaüd olurlar. Kezalik zabitanın her rütbede ekallı bulunacakları müddette ber veche ati tahdid edilmiştir:

Mülazım-ı sanilikte ekall 2,5 sene evvelikte 3 sene, yüzbaşılıkta 5:8 sene, binbaşılıkta 6:7, kaimakamlıkta 2:3, miralaylıkta 2:3, livalıkta 5:6 senedir.

Muhtelif rütbedeki zabitanın muhassasat-ı seneviyyeleri guruş hesabıyla ber veche ati ifade edilir:

Müşirler 80920, ferikler 50000, livalar 42900, erkan-ı harbiye, süvari, topçu, istihkâm ve nakliye miralayları 32150, piyade miralayları 31235, erkan-ı harb, topçu, süvari, istihkâm ve nakliye kaimakamları 24210, piyade kaimakamı 23295, erkan-ı harbiye, süvari topçu, istihkâm ve nakliye binbaşılı, 16250 piyade binbaşısı 15260, yüzbaşı 10165, yüzbaşı vekili 9550, mülzım-ı evvel 7525, mülazım-ı sani 6910, ve mülazım-ı salis 5875 guruş...Hassa fırkası zabitanının maaş-ı senevileri ordu zabitanından 460 guruş fazladır.

Barkir başına yem bedeli senevi 210 guruştur.

Muhassasat-ı mezkûre pek çok olmadığından memleketin bütçesiyle bi't – tamam tevazün hasıl etmektedir.

KUVVE-İ HAZARİYYE

PIYADE: Japon piyadesi 13 fırkadır. Biri Hassa, mütebakisi saffdır. Her fırka iki livadan, livalar ikişer alaydan, alaylar üçer taburdan müteşekkildir. Mecmui 156 taburdur.

SÜVARI: Biri hassa 16 sı saff olmak üzere 17 alaydır. Alaylar üçer bölüklüdür. Hepsi 51 bölük eder. Alayların on üçü fırkalara verilmiştir. Yalnız dördü müstakildir.

TOPÇU: Biri hassa 18 i saff olmak üzere 19 sahra ve cebel topçu alayından mürekkebdir. Her alay sahra toplarıyla birinci fırkaya mensup alay sahra toplarıyla ve cebel ve diğeri 4 alay (5,8,11,12 nci piyade fırkalarına mensup) yalnız cebel toplarıyla mücehhezdir.

Her bir batarya seri atışlı en son sistem 6 topa maliktir.

KAL'A TOPÇUSU: 6 kal'a topçu alayı (Beheri dörder bölüklü üç taburdan müteşekkildir) ile beheri kezalik dörder bölüklü 3 müstakil kal'a topçu taburdan mebni yani ceman 21 tabur veya 84 bölükten ibarettir. Bu alaylar kısmen garnizonlarda, kısmen kıla ve istihkâmatta bulunurlar. Japonya'da mevcut başlıca kıla ve istihkâmat şunlardır:

(Hakodata) Adasında (Hakodata) Kal'ası,

(Hondo) Adasında ve bahr-ı muhit-i kebir sahilinde (Tokyo) Limanının müdafaasına mahsus olan (Yokohama), iç denizin şark medhalinde (Yora), yine mezkûr deniz sahilinde (Gora); garb medhalinde (Simonozaki) ile Japon Denzinde (Mayçoru) Kal'aları.

Kore Boğazında kâin olan (Coşima) Adasında dahi kuvve-i muhafazasıyla birlikte bir mevki-i müstahkem vardır.

MUHASARA TOPÇUSU: Kısmen en yeni efvah-ı nariyyeden mürekkebeb mükemmel bir muhasara topçu parkı vardır.

İSTİHKÂM: Beheri üçer bölükten ibaret (13) istihkâm taburu vardır. Her taburun bölüklerinde ikisi kazmacı, biri köprücüdür. Birde şimendüfer taburu mevcuttur.

NAKLİYYE: İkişer bölüklü 13 nakliye taburu var.

Jandarma–bir Sahra Jandarma Bölüğü (Formosa) Adasında bulunan 500 neferden mürekkebeb bir polis müfrezesi dahi muvazzaf orduya dahildir. (1895) Senesindenberi işbu (Formosa) Adasına hususi bir kuvve-i muhafaza tayin edilmiştir. Bu kuvvet 12 piyade taburu (Beheri üç bölüklü), 3 süvari bölüğü, 3 cebel topçu bataryası ve 3 istihkâm bölüğünden ibarettir.

Bu halde Japonya'nın hazarı ordusunun teşkilatı ber veche atidir:

13 piyade fırkası ;

Beheri 3 alaydan mürekkebeb 2 müstakil süvari livası [*];

Beheri altışar bataryalı üçer alaydan müteşekkil 2 müstakil topçu livası.

Her piyade fırkası da beheri ikişer alaydan mürekkeb 2 piyade livası, 1 süvari ve 1 topçu alayı, 1 istihkâm, 1 nakliye taburu ve 1 sıhhiye müfrezesi ile 1 velespid bölüğünden ibarettir.

Japon, piyade fırkalarından hepsinin musİKası yoktur. Bütün Japon ordusunda yalnız dört musİka takımı mevcut olup bunlarda, biri hassa fırkası olmak üzere, dört fırkaya tevzi edilmiştir. Her bir alay tulu halinde bir şems resmiyle müzeyyen açık menekşe renginde bir sancağa maliktir.

SEFERBERLİK: Seferberlikte ihtiyat sınıfı muvazzaf orduyu mevcut seferiyye iblağ ettiğinden sonra her piyade fırkalarına tevzi olunan ve üçer bölükten mürekkeb olan süvari alaylarından farklı olmak için bu müstakil livaların alayları dörder bölüğe iblağ edilmiştir. Fırka için muharebedeki zayıatı ikmale mahsus olmak üzere dörder tabur piyade, birer süvari bölüğüyle birer topçu, mühendis ve nakliye bölükleri ita eder ve ayrıca:

Her muvazzaf piyade alayı için 1 piyade taburu ;

Her muvazzaf süvari alayı için 1 bölük ;

Her muvazzaf topçu alayı için 1 batarya ;

Ve her kal'a topçu, nakliye ve istihkâm taburu için de birer bölük vücuda getirir. Bu kıtaat-ı ihtiyat ordusunu teşkil eder ki, mevcudu:

52 piyade taburu, 17 süvari bölüğü, 19 batarya, 23 istihkâm ve nakliye bölüğünden yani 50,560 kişiden ibarettir.

Redif sınıfına gelince: İkişer taburlu 52 piyade alayı, 34 süvari bölüğü, beheri 6 toplu dörder bataryadan müteşekkil 19 topçu alayı, ikişer bölüklü 13 istihkâm ve 13 nakliye taburuyla 19 kal'a topçu taburu yani ceman 130,500 nefer kuvvetinde bir ordu vücuda getirir.

Bu kuvvetten beheri: 8 tabur piyade, 2 süvari bölüğü, 4 batarya ve 2 istihkâm bölüğünden ibaret 13 fırka teşkil olunabilir.

Müstahfaz ordusu ise, yalnız fevka'l-ade ihtiyaç hiss ettiğİ bir zamanda silah altına davet olunur. Umum efrad-ı müstahfazanın miktarı da hemen iki milyona baliğ

olmakta ise de diğer orduların nevakısını ikmal ile meşgul olan Japonya, müstahfaz sınıfına ait teşkilatı icraya henüz vakit bulamamıştır.

Seferber bir piyade fırkasının teşkilatı ber veche atidir:

Üçer taburlu ikişer alaydan mürekkeb iki piyade livası;

Üç bölüklü bir süvari alayı

Üçer bataryalı iki tabura havi bir topçu alayı;

Üç bölüklü bir mühendis taburu;

Bir köprücü müfrezesi (Biri 96, diğeri 36 metre tulünde 1 büyük ve 1 küçük köprü malzemesinden mürekkebirdir.);

Üç bölüklü bir nakliye taburu;

Bir sıhhiyye müfrezesi;

Yedi cepheane kolu (Dördü piyade üçü topçu);

Dört erzak kolu;

Bir bargir deposu;

Altı sahra hastahanesi;

Bir seyyar telgraf takımı.

Piyade taburunun mevcut sefiresi (1000) tüfek, süvari bölüğünün 169 kılıçtır. İkmal-i kıtaatıyla birlikte bir fırka (592) zabıt, (2667) küçük zabıt ve (21,758) neferden yani 25,017 kişi ile (5,565) hayvandan mürekkebirdir.

Bu hesapça umumi bir seferberlikte Japon Ordusu (Müstahfaz hariç olmak üzere hepsi suret-i mükemmelede muallem olmak şartıyla:

Ordu-yu muvazzaf 339,000 nefer, 70, 000 bargir;

İhtiyat ordusu 50,560 nefer 8,000 bargir;

Redif ordusu 130,500 nefer 23,010 bargir;

12 senelik efrad 520,000 nefer ve 101 000 bargir ile (1368) sahra ve cebel topundan ibaret bulunur.

Bu hesapta az talim ve terbiyye görmüş olan 800,000 kişilik kura ihtiyatı dahil edildiği gibi müstahfaz ordusunun 40,000 efrad-ı muallemesi dahi dahil değildir.

Teşkilat-ı askeriyyesine nazaran Japon Ordusu esasen bir taarruz ordusudur ve binaenaleyh her an bir harb-i taarruziye amadedir.

Müdafaa kıtaati yalnız harp limanlarının muhafazası ve vazifesiyle muvazzaf olan kal'a topçu sınıfından ibaret olup sınıf-ı mezkûr ise kuvve-i umumiyye-i harbiyyenin ancak yüzde (4,9) nu teşkil eder.

MELBUSAT, TECHİZAT VE TESLİHAT

Japon Ordusunun melbusat, teşhizat ve teslihatı en mükemmel Avrupa Ordularıninkine müşabihdir. İktisada riayet fikriyle elbisenin intihabı hususunda sadeliğe son derece itina edilmiştir. Mesela hassa askerlerinin diğerlerinden yegane farkı, kasketlerinde sarı yerine kırmızı zemin bulunmasından ve şapkalarının rengi siyah olacak yerde kırmızı olmasından ibarettir. Sunuf-u muhtelifenin kâffesi yazın siyah çuha esvaplarını beyaz kettan elbise ile tebdil ederler. Piyade kıtaati lapçın ile bağlı tozluk, süvariler yarım çizme giyerler. Piyadeler yağmurluklarını sırtlarındaki çanta içerisinde taşırlar, bu çantalar Avrupa Ordularında müstamel olan çantalardan bi'n – nisbe daha küçüktür. Derununda kabil-i nakl bir çadır aksamı ve hariçten yedek ayakkabı vardır. Japon piyade alaylarıyla istihkâm taburları (Meji) Sisteminde (1897) modalı mükerrer atışlı tüfenkle mücehhezdir. (Meji) Tüfeği (6.5) milimetre çapında ve hazinesi beş fişenkli olup süngü ile beraber sıklığı (4,3) kilogram ve sürat-ı ibtidaiyyesi (725) metredir. Nişangâhı, (2000) metre kadar taksimatı havidir.

İhtiyat ve redif kıtaati için evvelce orduda kullanılan (Morata) Sisteminde kilitli mükerrer atışlı tüfenk mevcuttur. Bu tüfenkin çapı (7.5) milimetre olup hazinesi (8) fişenkli, sıklığı (4.5) kilogram ve sürat-ı ibtidaiyyesi (610) metredir. Bundan başka birçok remington ve (Peabody) tüfenkleri vardır.

Bazı piyade firkalarına makinalı tüfek müfrezeleri dahi ilhak edilmiştir.

Sahra ve cebel topçusu (Arı Zaka) Sisteminde (1898) modeli hidrolik tertibatı havi seri atışlı toplarla mücehhezdir. Her bir bataryanın hazaarda iki, seferde altı kapaklısı vardır. Topçu numro neferatı kısa bir kılıç (Bağcı Bıçağı) ile revoller

taşımaktadır. (Formoza) Adasındaki bataryalar (7,5) çapındaki (Uçacos) toplarıyla mücehhezdir.

Kal'a topçusu en son sistemde top ve havanlarla, epeyce miktar eski model tunç efvah-ı nariyyeden müteşekkildir. Kal'a topçu efradı piyade neferatı gibi teçhiz olunmuştur. Süvari sınıfı ile topçu ve nakliye sınıflarının esb-i süvar efradı kılıç ve (Meji) Sisteminde mükerrer atışlı karabineyi hamil bulunmaktadır. Hassa süvari efradında ayrıca mızrak varsa da yalnız hizada ve resm-i geçitlerde istimal olunur.

ASKERİ İMALATHANELER

Japonya mevcut askeri darü's-sinaalar şunlarıdır:

1) (Tokyo) Darü's-sanaasidir ki, esasen silah fabrikasıyla (Yevmiye 100:150 tüfek imal eder) Cephane fabrikasından, (Yevmiye 10,000 fişek imal eder) ve araba, mühimmat ve koşum takımı imalathanelerinden mürekkebirdir.

2) (Uzaka) Darü's-sanaasidir. Bu da top fabrikasıyla bir demirhane (Yevmiye 100 tonlatu demir isağa edilmektedir), bir çelikhane, bir mermi fabrikası, eğer imalathanesi ve barut fabrikalarını ihtiva eder.

3) Elbise imalathanesi ve deposu.

4) Çuha fabrikası salifü'z-zıkr silah fabrikası fûnun ve sanayi askeriyyenin en son tekemmülâtına cami olup her nevi esliha-i nariyye-i hafife, cephane ve esliha-i carihasıyla birlikte burada imal edilir. Yalnız dökme çelik imali hususunda henüz mucib-i memnuniyet netayic istihsal edilmediğinden tüfek namluları Almanya'ya sipariş olunmaktadır. Sahra ve cebel topları (Uzaka) Tophanesinde yapılmaktadır. Yalnız dökme çelik külçeleri Avrupa'dan celb edilir. Bu son zamanlarda kal'a efvah-ı nariyyesi imali hususunda dahi muvaffakiyet-i tamme hasıl olmuştur. Yalnız ağır obüsler hariçten tedarik edilmektedir. Makinalı tüfenkler her nevi topçu mermiyatı, dumanlı ve dumansız barut dahil-i memlekette ihzar olunmaktadır. Bu suretle Japon Ordusunun eslihaca olan ihtiyacatı kâmilten temin edildikten başka derece-i kifaye de ihtiyat malzemesi tedariğinde muvaffakiyet hasıl olmuştur. Fi'l-hakika Japonya'da mevcut esliha-i atikanın kâffesi Çin Hükümetine satıldığı gibi bu son zamanlarda Tokyo'da kâin silah fabrikası evvelki kadar ibraz-ı faaliyet etmeye lüzum kalmadığından tahfif-i mesai etmiştir.

HAYVANAT: Japon Ordu ve donanmasının efrad ve mürettebatı ne kadar mükemmel ve şayan-ı tahsin ise hayvanatı bi'l-akıs o derece az seza-yı takdirdir. Bargir Japonya'ya birçok asr-ı evvel ithal edilmiş ve gerek vakt-i sulhta ve gerek muharebatta istihdam olunmuş ise de yine, memleketin teşekkülât-ı tabiiyesi icabı olmak üzere daima yabancı bir hayvan gibi kalmıştır. Memleketin ale'l-umum dağlık olması hasebiyle zengin meralar olmadığından hayvanat için güzel yem yoktur. Japonya'da mukim Avrupalılar hayvanlarına muktezi yem ve yiyeceği ta Amerika'dan getirtmeye mecbur olmaktadır. Bütün dağlar yeşil bambu otlarıyla memludur. Yulafa gelince, yalnız (Hakodate) Havalisinde yetişerek orada da ancak son zamanlarda ekilmeye başlamıştır. Vadiler dahi yemiş bahçeleri ve pirinç tarlaları ile mesturdur. Binaenaleyh hayvanatın iaşesi hususunda müşkilat-ı azimeyye tesadüf edilmektedir.

Japonlar hayvanat mevcudunun nevakısını herkesten iyi takdir ettiklerinden, memleketlerine cins atlar ithal ederek bütün bu müşkilata rağmen, usul ve şerait-i fenniyyesine muvafık surette, cins-i farsın ıslah ve teksirine mütevaliyen hasr-ı himmet etmektedirler. Bu maksada binaen mükemmel haralar tesis edilmiştir. Seferberlik için muktezi hayvanat-ı vakt-i hazaarda–sahiplerinin hüsn-ü rızasıyla–taraf taraf tadad ve kayd edilerek cesametlerine göre sunuf-u muhtelifeye tevzi ve vakt-i seferde fırka daireleri vasıtasıyla cem edilir. Fakat mevcut hayvanlar az olduğundan bu mahzuri ber taraf etmek için (7) bargir deposu vücuda getirilmiştir ki mecmuunda (8600) bargir bulunmaktadır.

Cins-i faresin nevakısından şüphesiz, atlı sınıflar en ziyade mutazarrır olmaktadır. Bunun için Japonya'da süvari kıtaat-ı cesimesi yani müstakil süvari fırkaları yoktur. Zaten süvariye en ziyade harb-i taarruzi esnasında lüzum görülür, ve o gibi süvari kıtaat-ı cesimesinin sevk ve nakli de gayet müşkil olur. Japonların bu tedbiri bir dereceye kadar makul ve münasıptir. Esbab-ı salifeye binaen harpte istikşafat hidametinin ber veche matlub icra edilemeyeceğini varid-i hatır ise de bu mülhaza Avrupa Orduları için kabil-i tatbik olup Asya'da ahval bu merkezde değildir. Asya'da istikşaf-ı hidemat Avrupa'dan büsbütün başka surette cereyan eder. Asya akvamı nezdinde gayet mükemmel bir hizmet-i istihbariyye mevcuttur ki, o da aralarındaki mukarenet-i cinsiyyeye binaen düşman müşterek gibi telakki ettikleri Avrupalıların her türlü ahval-i harekâtını birbirine ihbar etmelerinden ibarettir. Japonlar muharebe-i ahirede süvariden ziyade harp casuslarından istifade görmüşler ve evvelce Kore ve

Mançuryanın her tarafına göndermiş oldukları Çinliler ve Japonyalılar vasıtasıyla hasmın her türlü harekât ve tertibatına dair vakit ve zamanıyla malumat-ı mükemmele ahz etmişlerdir. Bununla beraber Alman meşahir-i ümera-yı askeriyyesinden General (Yanzon) Japonların ahval-i askeriyyesi hakkında bi'z-zat icra eylediği tetebbuata müsteniden yazmış olduğu eserinde bir süvari alayının talimlerinde hazır bulunduğu sırada süvari efradının Alman talimnamesine muvafık olarak her türlü harekâtı, tebdil-i nizam ve istikâmetleri mükemmelen ifa ettiklerini söylüyor.

EMİR VE KUMANDA

Japon Ordusunun Baş Kumandanı Mikado Hazretleridir. Maamafih şimdiye kadar vuku bulan harplerde bi'z-zat darû'l-harbe gitmeye bir guna lüzum ve ihtiyaç hiss edilmediğinden müşarünileyh muharebat-ı mezkûrenin hiç birinde Japonya'yı terk etmemiştir. Yalnız geçen Çin Seferinde karargâh-ı umumisini merkez sevkiyat olan (Hiroşima) ya nakl ettirerek oradan kıtaat-ı askeriyyenin sevkiyat-ı nakliyatına nezaret etmişlerdir. Müşarünileyhin maiyetinde müşavir sıfatıyla rütbeleri birbirine müsavi olan üç general mevcuttur. Onlarda Harbiye Nazırı ile Erkan-ı Harbiye-i Umumiyye Reisi ve Maarif-i Askeriyye Müfettişinden ibarettir. Harbiye Nezareti ber veche ati beş kısma ayrılmıştır:

- 1) Kısım-ı asli;
- 2) Piyade ve süvari kısmı;
- 3) Topçu kısmı;
- 4) İstihkâm kısmı;
- 5) Levazım kısmı.

Japonya'da birde Terbiyye ve Maarif-i Askeriyye Müfettişliği vardır. Bu müfettişlik, ordunun talim ve terbiyye hususunda mertebe-i mükemmeliyete isaline çalışmakla mükelleftir. Yukarıda zikr edilen mekatib-i askeriyyenin kâffesi bu idareye merbuttur.

Erkan-ı Harbiye-i Umumiyye Dairesi dört şubeye münkasimdir:

- 1) Müdafaa-i memleket .
- 2) Seferberlik .

- 3) Ecnebi ordularılarının ahval-i askeriyyesi ve istatistik .
- 4) Ordunun tecemmui ve sevkiyat .

Erkan-ı Harbiye Reisinin zir-i idaresinde olmak üzere tarih harp ve harita kısımları ve erkan-ı harbiye mektebi ve düvel-i ecnebiyye nezdinde sekiz ateşe militerlik mevcuttur. Erkan-ı Harbiye Dairesi Harbiye Nezaretinden kâmilten müstakildir.

General (Yanzo) nun (Harpten evvel yazmış olduğu eserinde) Japon ekabir rical-i askeriyyesi hakkındaki ifadatı şayan-ı dikkat görülmekle ber veche zir-i nakl edilmiştir.

“Erkan-ı Harb Reisi Mareşal (Oyama) [*] ile Maarif-i Askeriyye müfettişi Kont (Nozu) ve mevcut on üç fırka kumandanı Mikado Hazretlerinin maiyetinde bir heyet-i askeriyye teşkil ederler. Erkan-ı Harbiye Reisinin refakatinde bir vekil vardır ki, Almanya’da aynı sıfat-ı haiz zatın memuriyet ve vezaifini ifa etmektedir. Rivayet edildiğine nazaran (65) yaşını mütecaviz ve geçen Çin Seferinde müstakil bir ordunun kumandanlığını ifa etmiş olan ve maamafih, henüz kaviyyü’l bünye ve gayet dinç görünen Mareşal Oyama, Alman Muhafız-ı Askeriyyesinde liyakat ve iktidarıyla pek maruf bulunan muavini General (Tamura) nın vefatı müteakib Mikado Hazretlerinin istifanamesi tadim ve kendisine halef olmak üzere (Formoza) Valisi ve Dahiliye ve Maarif Nazırı olan General (Kodama) yı tavsiye eylemiş idi. Fakat imparator, sadık ve tecrübe dide olan bendesinden ayrılmak istemediği için mevki memuriyetinde kalması hususunda ziyadesiyle ısrar etmiştir. Maa haza, General (Kodama) yı Erkan-ı Harbiye Riyaseti Vekaletine tayin eylemiştir. Bu nadire-i zekayı tanıyanlar müşarünileyhin muttasıf olduğu metanet-i fikr ve azm-i kavi ile harekât-ı harbiye üzerinde ne derece kati bir tesir icra edeceğine bir an bile şüphe etmemişlerdir. Japonlar miyanında harku’l-ade add edilecek derecede iri vücutlu mühib bir simaya malik ve eski Japon efrad-ı kabailinin bir numunesi itibar edilmeye şayan olan Mareşal (Oyama) nın aksine General (Kodama) nın adeta bir İspanyola benzeyen vücudu, narin ve çevik, çehresi pür - veکار ve ciddi ve gözleri metanet-i fikr ve tab’a delalet eden bir nazar-ı şedide maliktir. Japonya’daki müddet-i ikametimin daha ilk zamanlarında Mareşal (Oyama) ile kesb-i maarife ettiğim halde (Formoza) vali-i sabıkına pek geç tesadüf etmişim. Birbirimizle görüşmek, teati-i efkâr ve hissiyat eylemek için müteakibilen şedid bir arzu hiss

ettiğimiz ve ba husus bir defa bir ziyafet-i askeriyye esnasında yan yana tesadüf ettiğimiz halde ben Japonca bilmediğim gibi o da Avrupa Lisanlarından birine vakıf bulunmadığı için ifade-i meram ber vechle kabil olamıyordu. En nihayet Fransızca ve Almanca tekellüm eden muhtelif Japon Zabitanı vesatetiyle mumaileyh ile epeyce konuşmaya muvaffak oldum. Esna-yı mükalemede nadirü'l-vücut bir general ve gayet değerli bir zatın huzurunda bulunduğumu anladım. Silah arkadaşları müşrûn-ileyh hakkında aynı fikr ve mütalaada buldukları gibi imparator hazretleri dahi kendisine son derece izhar-ı teveccüh ve muhabbet etmektedir.

[*] Müşarünileyh Çin Seferinde (Takoşan Ordusu) denmekle maruf olan ordunun kumandanı idi.

Harbiye Nazırı Almanya'da olduğu gibi esna-yı harpte fiilen ifa-yı hizmet ile mükellef değilse de zir-i idaresinde bulunan kâffe-i memurunin vazifelerini hüsn-ü suretle ifa etmelerinden mesuldür. Şimdiki Harbiye Nazırı General (Traoçi) vezaif-i mevduasını şayan-ı hayret bir dirayet ve ihata ile ifa eylemektedir. Japon Ordusunun bu derece-i büend-i mükemmeliyete tealisinden mumaileyh büyük bir hisse-i şeref ve iftihar-ı isabet eder.

General (Traoçi) Fransa'da ikmal-i tahsil eden zabitandandır. Ateşe militer sıfatıyla Paris'te bulunduğu birçok seneler esnasında Fransızların her türlü ahval ve teşkilat-ı askeriyyesi hakkında pek esaslı tedkikat ve tetebbuat icra etmiştir. Bu sahib-i fazl ve arifan zatın hatıra-i muarefesi, benim için daima mucib fahr u sürurdur.

“Bi'l-cümle nuzzar gibi Harbiye Nazırında bir muavini vardır ki, ismi General (İşi Moto) dur. Mumaileyh dahi Fransa'da ikmal-i tahsil edip gayet fasih ve Fransızca tekellüm eder. İsimleri zikr edilen generallerle Bahriye Nazırı ve rüteb-i aliyyeyi haiz diğer dört general bi'z-zat imparatorun riyaseti altında bir (Meclis-i Harp) teşkil eylemektedirler”

JAPON ASKERİNİN VE ZABİTANININ EVSAFI

Japon neferi fitraten asker ve hükümdarına fart-ı sadakat ile mütehallik, şeci, fedakâr ve her türlü meşakk ve ızdırabat-ı harbiyyeye mütehammildir. Otuz otuzbeş sene mukaddem kurun-i vüsta zamanından beri mevcut ve şöhrat şiar olan (Samuray) yani muharibeyn sınıfı ortadan kalkmış ise de sınıf-ı mezkûrun efkâr ve adatı kısmen baki kalmış ve el-yevm Japon Zabitanı eski sunuf-u askeriyyenin hatırat-ı

kahramanlarıyla meşhun ve onların teamül-i cengaveranelerine bitamamiha riayetkâr ve meftun bulunmuşlardır. Ordu-yu Hümayûn hazret-i mülûkânede olduğu gibi Japon Ordusunda dahi sunuf-u muhtelifenin kâffesi Almanların usul ve kavaid-i harbiyyesine göre talim ve terbiyye edilmektedir.

Japon talimnamelerinin esası, Alman talimnameleridir. Yalnız Fransız talimnamelerine göre bazı tadilat-ı cüziyye vardır. Alman Askerliğinin en benam timsallerinden olan General (Yanzon) eserinde Japonların talim ve terbiyye-i askeriyyesinden bahs edildiği sırada diyorki: Japon kıtaat-ı askeriyyesi tıbkı Alman Askerleri gibi talim eylemektedir. Gerek münferid bir Japon piyade neferi ve gerekse teknil piyade sınıfı talim ve terbiyye-i askeriyyenin bir numune-i mükemmelidir. Meduvven hazır bulunduğum bir piyade talim meydanından avdet ettiğim zaman, bütün talim müddeti esnasında zabitanın gösterdiği gayret ve ikdam ve ciddiyet kendimde, mumaiyhime karşı büyük bir hiss-i takdir ve ihtiram hasıl etmişti. Hele eşya ve teçhizatı tam olduğu halde şemsin neşr ettiği hararet-i şedide altında hatve-i mevzune ile bitip tükenmez Kolordu Harekâtı icra eden ve edilen tenkidatı kemal-i dikkatle istima eyleyen ve pek nadiren istirahat etmekte efradın maharet-i fevka'l-adesi son derece hayret ve takdirimi mucib oldu.

Birkaç saat devam eden talimden sonra bölükler, hallerinde hiçbir eser taab-ı meşhud olmaksızın kışlalarına avdet ettiler. Ne burada, ne de (Naraşino) civarındaki gölgesiz ameliyat meydanında vukubulan muharebe tatbikatında hiç bir döküntüye tesadüf etmedim.

“Talim ve muhabere fişkleriyle icra edilen endaht-ı tecrübelerinde mükemmel bir inzibat ateş dikkatli rasadat ve nişan ahzında bir sükunet ve itidal-i fevka'l-ade asar-ı müşahede eyledim. Velhasıl bütün ordu generalden nefere varıncaya kadar bir fikr-i taarruz ile meşhun idi.”

Süvari sınıfının hayvanatı zayıf ve kabiliyet-i meşy ve hareketleri derece-i matlubede değildir. Süvari efradının bargir üzerinde oturuşu ve vaziyeti dahi şayan-ı tahsin bir halde değildir.

Topçu sınıfı her türlü medh ve sitayişin fevkinde bir derece-i mükemmeliyettedir. Maamafih, bu sınıf nezdinde dahi hayvanatın dun kıymette olması, kabiliyet-i hareket üzerine icra-yı tesirden hali kalmamıştır.

(1900) Senesinde vuku bulan (Boksör) Hadisesine dair Rus menabiinde tereşşuh eden malumat-ı atıyye Japon Askerlerinin evsaf-ı harbiyyeleri hakkında en doğru bir fikir vermektedir:

Muharebelerin hepsinde Japonlar kaplanlar gibi döğüşmüşlerdir; hatta gece muharebelerinde bile nakabil-i tasvir bir şevk ve heyecan ile hücum ederler ve yaptıkları süngü muhacematı düşman mevziinin kalbgâhında bir melhame teşkil ederek müntic-i muvaffakiyet olurdu.

Bi'l-hassa (Peyçang, Pyongyang) Muharebesinde Japon piyadesi fevka'l-ade kesb-i temeyyüz ederek ancak bunlar sayesinde o günki hücum netice-pezir muvaffakiyet olmuştu. Müttefekeyn Ordusu hücumu ertesi sabah seher zamanı başlamak lüzumunda ısrar eylediği halde Japonlar, muhalefet-i vakaya rağmen geceleyin hücumu kalkarak Çinlilerin ilk ve en şedid mukavemetlerini kesr ü iptal etmişlerdi.

(Tiyençin, Tiyenç) Muharebesinde Japon kazmacıları, Çinliler tarafından suret-i muannidanede müdafaa edilmekte olan bir şehir kapısını ber heva etmiş, badehu piyade efradı bir sürat ber kıyye ile mezkûr kapıdan duhul ve arkada bulunan ikinci bir kapıyı dahi zabt ederek müttefekeyn askerine reh-güşa-yı zafer olmuştur.

Japon Asakirinin müzahim-i harbiyyeye olan tahammülleri ise hayret-efza bir derecededir; Rus Ordusu etıbbasından (Guguvitrof) Japon mecruhini hakkında raporunda bunların duçar olduğu cerihaların alam ve ızdırabatından asla şikayet etmeyerek harku'l-ade bir metanet ve teslimiyet izhar ettiklerini lisan-ı takdir ile yad eylemektedir.

Şimdi de kıtaat-i cesimenin sevk ve idaresine memur olan ümera ve erkan-ı askeriyenin liyekat ve derece-i istidadlarından bahs edelim: Ale'l-umum Japon efrad ve zabitanından tezyid ve tevsi-i malumat için fevka'l-ade bir heves adeta bir teşnegi-i tamm meşhud olmaktadır. Bunlar miyanında bi'l-hassa Avrupa Lisanlarına vukuf arzusu o kadar tezayüd etmiştir ki el-yevm Erkan-ı Harbiye Nezareti devairinde ekseriya Almanca ve bazen dahi Fransızca Lisanlarıyla konuşulmaktadır.

Mekatib-i Harbiye Şakirdanı Almanca veya Fransızca, Çince veya Rusça Lisanlarından birini mükemmelen tahsil ve talim etmek mecburiyetindedir. [İngilizce yalnız Bahriye Mektebinde tedris edilmektedir.] Bu sayede Japon zabitanı Avrupa

Maarif-i Askeriyesinin her türlü terakkiyatını muntazaman takip etmekte ve bi'l-hassa Almanya'da saha-i intişare vaz edilen asar ve müellefat-ı askeriyye hemen Japonca'ya tercüme edilmektedir. Japon Ordusunda müellefat-ı askeriyyeye pek ziyade hahiş vardır. Hemen her zabıt, askeri kütüphanelerinin tab eylediği asar-ı askeriyyeyi kemal-i dikkatle okumaktadır.

Kumandan yetiştirmek için Almanya Ordusunda müstamel olan vesaitin kâffesi Japon Ordusunda tatbik edilmektedir: Talimler, tabiye ve seferiyye tatbikatı, süvari yürüyüşleri, erkân-ı harbiye seyahatleri, haritalar üzerinde tatbikat, harb oyunu vesaire...

Arazi kısmen arızalı ve na-kabil hareket, kısmen dahi senenin hemen her mevsimde muhtelif hububat tarlaları ile mestur, pirinç tarlaları ise bi'l-iltizam bataklık haline ifrağ edilmekte olduğu için kıtaat ile tatbikat-ı ameliyye icrası müşkilat-ı azimeye maruz olmaktadır. Bu sebeple ekseriya garnizonlar [*] etrafında küçük mikyasda tatbikat icrasıyla iktifa edilerek kıtaat-ı cesime ile manevra yapmaya müsait zamanın vürudunda hemen fırsattan istifadeye müsaraat edilir.

Her sene Kanun-i Evvelde münasip bir noktada manevraya ale'l-ade bir fırka, bazen kuvvetli iki fırka iştirak eder.

Japon Erkan-ı Harbiye Zabitanının faaliyet ve dirayeti bi'l-hassa medh ü sitayişe sezadar; zabitan mumaileyhimin ekseri Almanya ve Fransa Mekatib Aliyye-i Askeriyyesine birkaç sene devam ederek tevsi ve ikmal-i malumat etmiş oldukları gibi Avrupa darü'l-harekatlarının hemen kâffesini gezerek esfar ve muharebat-ı salife hakkında esaslı ve gayet ciddi tetebbuat ve tedkikat icra etmişlerdir.

Japon Erkan-ı Harbiyesinin (1894–1895) Seferine dair telif etmiş olduğu Tarih Harb-i Avrupa Mahafil-i Askeriyesinde harku'l-ade bir keyfiyet olmak üzere telakki edilmiş ve ehemmiyet-i münderecatı hasabiyle ekser lisanlara tercüme olunmuştur. Bundan maada bu son senelerde Japonya'da Maarif-i Askeriyenin her şubesine ait yeni yeni müfid ve pek kıymetdar asar-ı vücuda getirilmektedir.

Erkan-ı Harbiye Dairesinin vakt-i hazardaki mesai-i mütemadiyye ve ciddiyyesi sayesinde seferberliğe ait her türlü hususat mükemmelen tertip edildiği gibi şimendüfer, vapur sevkiyatının dahi daire-i intizam ve mükemmeliyyet dahilinde en küçük bir tehhür ve sekteden ari olarak icrası esbabı istikmal kılınmıştır. Gerek bu defa

ki Mançurya Seferi esnasında ve gerekse esfar-ı salifede Japon Askerinin darü'l-harbe sevk ve nakli hususunda görülen şayan-ı hayret sürat ve mükemmeliyyet bu fikrimizi teyid ve takviye edecek delail-i fiiliyyedendir. Velhasıl bir sükunet-i amika ve intizam hayret-i efza ile ve hemen kimseye sezdirmeksizin bila tehhür ve bila debdebe her türlü nakliyat istihzarat-ı askeriyye tamamen yapılmış ve ilan-ı harp zamanında bütün mesai-i ciddiye ve sakitanenin asar-ı faaliyesi defaten inkişaf ederek bu kadar şaşaadar netayiç isihsal edilmiştir.

[*] İçinde asker ikamet eden şehre veya doğrudan doğruya bir mevki-i askeriyye (Garnizon) durlar.

Mikado Hazretleri seferberlik emrini ita eder etmez, emr-i mezkûr hemen bütün köylerde cesim levhalara yazılarak mürtefi bir mahalle talik edilmektedir. Bunu gören bi'l-cümle ihtiyat ve redif efradı en evvel silah altına gitmek için o derece bir eser-i istical izhar etmektedirler ki, görüpte hayret etmemek kabil değildir.

Ümera ve Erkan-ı Askeriye ile Erkan-ı Harbiye zabitanı zaman-ı hazarda kendilerini vezaif-i mevdualarına layıkıyla hazırlamak için kemal-i ciddiyet ve sebat ile çalışmaktadırlar.

TERBİYYE-İ ASKERİYYE

Japonya'nın Berri ve Bahri Askeri Nizamnamelerinde zavabıt ve talimat-ı askeriyyeden başka (Terbiyye-i Askeriyye) namıyla bir kısım-ı mahsus vardır. Bundan maksad efrad-ı askeriye ve bahriyyeye fezail ve ahlâkiyyeyi talim ve tefhim etmektir.

Japonya'da (Kanunname-i Ahlâk) dan başka bi'l-hassa efrad-ı mezkûreye ait olmak üzere (Kuncin Nizamnamesi) Namıyla diğer bir kanunname daha vardır. İşbu kanunname tensikat-i askeriyye icra edilerek mükellefiyet-i askeriyye ilan edildiği zaman imparator tarafından neşr ve ilan olunmuştur.

Bunda Japonya tensikat-i askeriyyesinin safahat muhtelif-i tarihiyyesi nakl ve hikaye edildikten sonra kurun-i kadimede Japonların orduda ne suretle ifa-yı vazife ettikleri, ne vechle sevk ve idare olundukları ve kurun-i vüsta da teşekkül eden sunuf-u mümtaze-i askeriyyenin ahvali Velhasıl teşkilat-ı atika-i mezkûrenin ne gibi esbaba binaen tebdil ve tecdid edildiği bir tafsil-i beyan olunuyor ve denilir ki:

Ey muharibeyn, hepiniz biliniz ki, ben sizin kumandanınızım. Sizi el ve ayağımız gibi telakki ederek kuvvet ve gayretinize güvenmekteyiz, sizde buna mukabil hükümdarınızı başınız ve gözünüz bilmelisiniz. Zira aramızdaki revabıt-ı esasiyenin teyid ve takviyesi ancak bu şartla mümkündür. Devletimizin muhafaza-i şan ve şerefi için askerinin vazifesi hüsn-ü ifa etmesi lazımdır. Eğer askerler uhdelerine muhavvel vezaiifi ifa etmek için bütün mevcudiyet-i maddiyye ve maneviyyelerini hasr ederlerse, Japonya'nın satvet-i askeriyyesi tezayüd ve meleketin kader ve şerifi bir kat daha kesb-i revnak eder, o zaman Japon Kavmi mesudane ve daimi bir sulh ve asayişe mazhar olur. Bunun için size bazı vesaya ve ihdaratta bulunuyoruz:

1- Japon Askerlerinin nahbe-i amali hükümdarlarına sadakat hususunda mertebe-i kusvaya vusul-i arzusundan ibaret olmalıdır.

2- Bütün askerler adab ve zavabıt-ı askeriyyeye şiddetle riayet etmelidir.

3- Hakiki cesaret ve şecaat ile muttasıf olmalıdır.

4- Kendi kuvvetlerine itimat göstermelidir.

5- Her hususta itidal üzere hareket etmelidir.

Bu beş maddeden herbiri mufassal surette izah edilerek herkese, onların mefhum-u hakikisini bit - teyakkun ona göre amel etmek hususu ihtar olunmuştur.

Japon ekabir-i siyasiyunundan sabık Dahiliye Nazırı Baron (Suye-Maçı) bu kavaid-i ahlâkiyenin efrada ne vechle talim eylediğinden ve ale'l-umum Japonların ahlâkından bahs ettiği sırada diyor ki:

Japon Ordusunda, bir kıt'a-i askeriyyeye efrad-ı cedide geldiği zaman, zabitanın ilk yapacağı iş idman talimi ve vezaif-i saire ile beraber, onlara fezail-i ahlâkiyyeyi epeyce öğretmekten ibarettir

Zabitan ve efrad-ı Kanunname-i Ahlâkın metnini adeta ezber etmişlerdir. Bizim askerlerimiz ve gemicilerimizin hepsi bu tarzda talim ve terbiyye edilmişlerdir. Harbin bidayetinden nihayetine kadar hükümdarımızın evamirini ifa etmek hususunda neden bu kadar fedakârlık ve hamiyet izhar etmiş olduğumuzun esbabı işte bu suretle izah edilir. Şurasını da ilave edelim ki biz, üssü'l – esası hükümdara itaat ve sadakat-i mutlakadan ibaret olan bütün bu mahasin ve fezail-i ahlâkiyyeyi iktisab etmek için

epeyce sarf-ı mesai ettiğimiz gibi fezail-i mezkûreyi hüsn-ü muhafaza ve tezyid etmek için dahi mütemadiyen çalışmaktayız...

“Japonya’da hükümdar, memleket, ve ahali kelimeleri aynı manayı mutazammındır; binaenaleyh, bir Japonyalı nazarında hepsi elfaz-ı müteradifeden sayılır; bunları birbirinden ayırmak, ayrı ayrı düşünmek ihtimali mutasavver değildir. Cümlesi Mikado Hazretlerinin nefsiyle kâim ve onun şahsında mündemidir.”

Fi’l-hakika, bütün Japonyalıların gaye-i amali hükümdarlarına muhabbet ve sadakat hususunda mertebe-i kusvaya itila etmektir. Mikado, Japonya’nın saadet ve terakkisinin, hatırat-ı maziyesinin ve ümid-i istikbalinin timsal-i müşahhasıdır. İşte Japonların bir rub asır zarfında, Avrupalıların on dokuz asırlık kemalat-ı medeniyyesini iktisab edivermeleri, şubat-ı ulum ve sanayin her birinde bunca havarık ve bedayi ibraz ve hele harb-i ahirede akıllara hayret verecek derecede müessir-i hamiyet ve şecaat-i izhar etmelerinin sır u hikmeti (Suyu-Maçı) nun dediği gibi bu nükte-i aliyyede mahfidir.

Japon Medeniyetinin vech maddisi, Avrupa Medeniyeti ise, veche manevisi Medeniyet-i Celile-i Osmaniyyeden başka bir şey değildir. Evet, Japonlar fünün ve sanayi hususunda garbi numune-i imtisal add ettikleri gibi, her türlü muvaffakiyat ve terakkiyatın üssü’l-esasını teşkil eden hükümdara sadakat, itaat ve muhabbet bahislerinde bi’l-hassa şarkın adab metine-i osmaniyesini takip eylemişlerdir.. Fi’l-hakika, halife-i peygamber, veli nimet akdes ve ekber efendimiz hazretlerine karşı umum Müslümanların ve Osmanlı Kavm-i necibinin izhar eylemekte olduğu sadakat, muhabbet ve ubudiyet-i tamme bir hükümdar-ı muazzamın şanına layık olan sadakat ve ubudiyetin numune-i kübrasıdır.

Tarih alimi kemal-i ciddiyetle tetebbu eden Japonlar, Osmanlıların, bütün tarih-i teessusat-ı milliyelerini tezyin eyleyen ve akvam-ı saireye gıpta-i bahş olan bunca fütuhât-ı azimeye ancak padişahlarına feda-yı can edecek yolda sadakat ve muhabbet ibrazıyla vasıl olduklarını, ve bir kavmin saadet-i hayatı yine ancak hükümdara muhabbet ve itaat ile kaim bulunduğunu öğrenmişlerdir.

İnsan padişaha muhabbet etmesinin hasıl ettiği tesirat-ı ulviyyeyi hakkıyla takdir edebilmek için ömrünün bir iki saatini askerler içinde geçirmelidir. Bunun daha iyisi, sıcak bir güneş veya soğuk bir yağmur altında sarp ve dik tepelerden aşarak

düşmanın göğsüne kurşun ve süngü isal eden bir neferin o esnadaki hayat-ı mahviyyetkâranesini tetebbu etmeleridir. Bu neferi bir arslan heybetinde gösteren, bu nefere bütün ezvak-ı hayatı unutturan, bu neferi tesirat-ı mevkiyye ve havaiyye önünde bi perva bulunduran hep o padişah muhabbeti değil midir? Hasılı yalnız askerlerimiz değil, bütün Osmanlılar ulü'l emre itaat bahsinin sürname-i kemal ve hikmeti olan hükümdar-ı muazzamlarına muhabbet, sadakat ve ubudiyet hususunda kâffe-i milel ve akvama bir numune-i bi nazir ve bi bedeldirler.

Malumdur ki, harpte hatta her şeyde nail-i maksad ve emel olmak esasen iki kuvvetin tesir-i müşterekine tabidir; bu kuvvetlerden birini vesait-i maddiyye, diğerini vesait-i maneviyye teşkil eder. Hemen kâffe-i muharririn-i askeriyye, bir harpte kuva-yi maneviyyenin kuva-yi maddiyyeden daha mühim bir tesir gösterdiğine kâildirler. Biaen aleyh, bir ordunun topu, tüfeği, atı, hasılı bütün tehizat-ı askeriyyesi mükemmel olsa da kuva-yi maneviyye ciheti zayıf bulunsa o ordunun icraat-ı askeriyyede daima netayic-i nakısa hasıl etmesi ve bi'l-akis, vesait-i askeriyyesiyle beraber, ahlâk ve maneviyatı mükemmel olan bir ordunun ekseri nail-i amal ve muzafferiyat olması umur-i tabiiyye dendir.

İşte tarih-i akvam!.. İşte dünkü Japonlar! Evet, Japonlar sunuf-u askeriyye beyninde revabıt-ı hakikiyye tesis eden, onlara fütuhât-ı cesime icra ettiren kuvvetin hükümdarlarına sadakat, muhabbet ve itaattan başlayarak bu hususun silsile-i meratib-i askeriyye dahilinde layenkati devam ve tatbikinden ibaret bulunduğunu derk ve teyakkun etmişler ve bu babda asırlardan beri kemal-i şan ve şerefle devam eyleyen bir heyet-i muazzamanın yani Osmanlıların en mübeccel adab ve fezail-i mahsusasını ahz ve taklid eylemişlerdir. Bu mütalaatımızda hitam vermeden, şu hususta harb-i ahirden bir misal getirmek istedik: (Por–Artur) medhalini sedd için vuku bulan teşebbüsât-ı mükerrere esnasında terk-i hayat eden Bahriye Yüzbaşılardan (Toka-i Hiroza) nın vefatından evvel tanzim ederek İngilizceye tercüme edilmiş olan işarı Japon efrad-ı bahriyyesinin ahval-i fikriyye ve maneviyyesine en belîğ bir tercüman olduğundan ilk kıtasını ber veche ati nakl ediyoruz:

“ Hükümdarımıza olan borcumuz kubbe-i semanın vüsat ve cesameti gibi bi payandır; memleketimize karşı olan bu borcumuz ise ebhar-ı muhitanın amakı gibi na–

mahduddur. İşte şimdi, bizim bütün borçlarımızdan kurtulacağımız zaman bu zamandır..”

Kıtaat-ı askeriyyenin kabiliyet-i hareketi:

Buda Mezhebi iktizasınca hayvan zebhi caiz olmadığından , Japonlar hemen münhasıran akilü'n–nebattırlar Japon Ahalisinden yüzde (75) nin gıda-yı yevmisi ber vech atidir:

1200 gram pirinç, buğday ve arpa mahluti,

300 gram köklü yud,

150 gram mütenevvi sebze,

400 gram kurutulmuş Japon turpu (Daygon)

100 gram tuzlu turp .

Ceman 2150 gram..

Yarım litre de meşrubat makamına çay içerler.

Bu gıda, vücudun kâfi derecede neşv ü nemasını temin edemediği için emraz-ı muhtelifenin bi'l-hassa (Kaki**) denilen bir illetin zuhuruna bais olmaktadır. Bu sebepten Japon Ordusuna et müstahzaratı ithaline mecburiyet görülmüştür.

Bir Japon neferinin muayyenat-ı yevmiyesi yarım kilo pirinç, sebze ve kuru balık ile (200) gram et konservesi ve yarım litre çaydır. [***]. Her bir nefer üsütünde yalnız bir günlük tayin bulundurur; üç günlük yiyeceği dahi alayın büyük ağırlığında ve iki tekerlekli hafif arabalarda nakl edilir. Fırka erzak kollarında dahi ayrıca dört günlük muayyenat bulunmaktadır. Avrupa Ordularında olduğu gibi ordunun gerisinde canlı hayvan sürüleri ve sahra ekmekçi fırınları yoktur. Askere, ekmek yerine peksimat verilir.

Japonya'nın hiçbir tarafında yulaf ekilmemiş olduğundan askeri hayvanatı arpa, mısır ve pirinç çöplerinden ibaret saman ile iâşe edilir. Bir hayvanın yevmiye yemi (4,8) kilodur. Her bir hayvan, üzerinde yalnız iki günlük yemini taşır, diğer iki günlük yemi de fırka nakliyesinde bulunur.

Katar ve kabileler iki tekerlekli hafif arabalardan teşkil edilmiş olduklarından bu sayede, en sarp ve dağlık arazide bile nakliye kullarının kemal-i suhuletle sevk ve

tahriki mümkün olur. Nakliye arabalarının koşum hayvanatı son derece dayanıklı ve kanaatkâr olan Mongolistan Bargirlerinden intihab olunmuştur.

[*] Bu turplar beş santimetre kalınlığında latifül-manzar, keskin lezzetli ve beyaz renkte olup Meksikanın her tarafında satılan kırmızı turplara benzer (Kyuşu) Adasının pınarlarında Dünya'nın en büyük turpları satılmaktadır. Bunların sıklığı 30 kilogram ve daha ziyade olup ta içerilerine kadar suludurlar.

[**] Bu hastalık ale'l-alede iki senede bir zuhur ederek bir veya iki hafta icra-yı hüküm eder.

[***] Japonya'da yeşil, siyah ve tuğla renginde çay ekilmekte ise de esna-yı seferde yalnız bu son renkteki çay kullanılır.

Bu teşkilat sayesinde hasım ordusunun yanları ve gerilerine doğru sürat ile ihata harekâtı icrası ve (Dayar kol) denilen hafif ve ziyade müteharrik müfrezeler tertibi hayliden hayliyye teshil edilmiştir. Nakliye kıtaatının bu kadar hafif ve seriü'l-harekât olması Japon Ordusunun manevra ve hareket kabiliyetini fevka'l-ade tezyid etmiş ve bi'l-hassa kumandanların tertibat ve mukarreratında daha serbestane davranmalarını temin eylemiştir.

Maamafih, Asakir-i Şahane gibi, Japon Askerinin dahi mabe'l-ımtiyazı olan kanaat ve tahammül gibi havass-ı aliyye, ekser ahvalde kıtaat-ı askeriyeyi, nakliye kullarına bile arz-ı ihtiyaçtan müstağni kılmaktadır.

JAPON ORDUSUNUN TAKSİMAT-I HAZARIYESİ

Dokuz piyade fırkası yani hassa fırkasıyla (1,2,,3,4,5,8,9 ve 10) uncu fırkaları (Nipon) Adasında ikamet etmektedir. (6) ncı fırka ile (12) nci fırka,(Kyuşu) Adasında, (11) inci fırka (Şikok) Adasında, (7) inci fırka ise (Hakodate) Ceziresinde bulunmaktadır.

(Nipon) Adası üç mıntika-i askeriyeye münkasimdir: Hassa fırkasıyla (1,2,7) inci piyade fırkaları şark mıntikasına, (3,4,9) uncu fırkalar merkez mıntikasına, mütebakiler garb mıntikasına mensuptur. Menatik-ı mezkûre kumandanları maraşal rütbesini haizdir. Bunlar mıntıkları dahilindeki fırkaların muharebeye olan hazırlıklarının derecesinden ve mezkûr fırkaların her türlü ihtimalata karşı esbab-ı müdafaasının istikmalinden mesuldürler.

Bu taksimata nazaran, hazarı ordunun kısm-ı azamı (Nipon) Adasındadır. Bi'l-cümle firkların merkezleri ile firkalara mülhak süvari, topçu, istihkâm ve nakliye kıtaatı turuk-ı hadidiyye üzerinde bulunmaktadır. Mevcut (52) piyade alayından yalnız (12) si dahil memlekettedir. Bunlardan sahile en uzak olan iki alaydan biri (Maçumoto) da, diğeri (Takazaki) dedir [Sahil-i bahre olan mesafeleri mütenazıran 120 ve 160 kilometredir]. Şimendüfer hattından en uzak bulunan alayın hatt-ı mezkûre mesafesi de (120) kilometredir.

(Hakodate) Adasındaki (7) nci piyade fırkası kâmilen (Aşigava) dadır; yalnız bir piyade alayı (Sapporo) ya ifraz edilmiştir. Bu fırka düşman tarafından vuku bulacak her türlü ihrac-ı teşebbüsatına kemal-i süratle mükabele edebilecek bir vaziyettedir.

(Nipon) Adasındaki dokuz piyade fırkasından biri (8 inci fırka) Adanın münteha-yı şimalisinde; dördü; (2 nci fırka “ Sendai”) ve civarında, hassa fırkasıyla birinci fırka Tokyo civarında , 3 üncü fırka “ Togaya” da) bahr-ı muhit-i kebir sahilinde; üçü iç denizde (4 üncü fırka “ Uzaka” da, 10 ncu fırka “ Himeji” de dir ki bunlardan birer alay dahile ifraz edilmiştir, 5 inci fırka ise “ Hiroşima” ve civarında); biri de Japon Denizi Sahilinde (Kanazawa) civarındaki 9 uncu fırka ki bir livası “Coruga” da bulunmaktadır) olup cümlesi turuk-ı hadidiyye-i sevkü'l-ceyşiyeye üzerinde bulunmaktadır.

Tokyo civarında kâin (Kay) Vadisinde müstakil süvari ve topçu livaları ikamet etmektedir.

(Şikok) Adasındaki (11) inci firkanın kısm-ı azamı iç deniz sahilinde yalnız bir alayı bahr-ı muhit-i kebir cihetindedir.

(Kyushu) Adasındaki iki piyade fırkasından biri (12 nci) Simonozaki Boğazı sahilindeki (Kokora) da olup adanın sahil-i garbiyyesiyle dahiline bundan bazı müfrezeler gönderilmiştir. Diğeri (6 ncı fırka) Japon Denizi Sahilindeki (Kumamoto) da bulunarak (Nagazaki) ile adanın münteha-yı cenub taraflarında bazı müfrezeleri vardır.

Bu tarz taksim sayesinde gerek memleketin müdafaası ve gerek bir harb-i taarruz için Japon Ordusunun son derece süratle cem ve tahriki taht-ı temine alınmıştır.

ORDUNUN SEFERBERLİĞİ:

Seferbelik vukunda, yalnız muvazzaf ordu kuvve-i hazariyesinin üç misline baliğ olmaktadır. Mesafelerin nisbeten kısalığı ve kıtaat-ı askeriyye ile heyet-i erkânın umumiyet itibarıyla şimendüferler civarında bulunması, birde hizmet-i askeriyyenin mecburi olması (Bütün memleket 260 kura dairesine münkasimdir) cihetleriyle Japon Ordusunun seferberlik harekâtı hiçbir müşkilata tesadüf etmeksizin kemal-i intizam ve sürat ile icra edilmektedir.

Efrad-ı ihtiyatiyye, seferberlik emrinin itasından üçgün sonra, mensup oldukları alay dairesinde isbat-ı vücud ederek oradan aynı gün ve en geç olarak ertesi gün kıtalarına iltihak ederler. Seferberlik halinde yegane müşkilat, memlekette derece-i kifayede bargir bulunmaması hasebiyle, (1000 kilometre murabba yere 33 bargir isabet eder) Hal-i seferi için muktezi hayvanatın emr-i tedarikinde zuhur eder... Japon ve Rus Ordularının bu harpteki seferberlik ve ictima harekâtı bahs-i mahsusunda ve suret-i mufassalada beyan edilecektir.

ORDUNUN TECEMMU VE KARAYA İHRACI:

Japon Ordusunun tecemmu, ya müdafaa-i memleket için mevaki mühümme-i sevkü'l-ceşiyeye sevk ve isal edilmek veya bir harp taarruzu halinde sefain-i nakliyyeye irkab olunmak üzere sahilin icap eden nükatına toplanmak maksadıyla vuku bulur.

Şimendüfer hatlarının inşasında, en ziyade ordunun bu iki maksada göre süratle cem ve tahşidi hususu nazar-ı itinaya alınmıştır.

(590,000) tona cesametinde (980) vapurla (171) yelken gemisine ve bir hayli de balıkçı sefinesine [*] malik olan Japon ticaret-i bahriyye filosu, harp donanmasına lazım olan muavin gemileri ayırdıktan sonra, en lüzumlu olan posta ve vapurlarını evvelki gibi işletmek şartıyla, teknil katar ve kafillesiyle beraber defaten iki piyade fırkasını nakle mukadder bulunmaktadır.

Kıtaat-ı askeriyyenin sefaine irkab-ı hususâtı, mevcut adalardan herbirinin, ya yalnız birer limanında veyahut aynı zamanda müteaddid limanlarında icra edilebilir. (1894–1895) Seferinde (Hiroşima) Limanı sevkıyat iskelesi intihab olunarak seferin,

sekiz aydan ibaret olan müddet-i devamı zarfında bu limandan (75,000) kişi Kore ve Çin ülkelerine gönderilmişti.

Bugün (Nipon) Adasındaki dokuz piyade fırkasının beşinci piyade fırkasının merkezi olan (Hiroşima) İskelesinden sefaine irkabı matlub olsa, mezkûr fırkadan maada mütebaki sekiz piyade fırkasının bu limana indirilmesi için (768) askeri trenine (Beher fırkaya 96 tren hesabıyla) ihtiyaç görülür. Fi'l-hakika, Japon Şimendüferleri hakkında verilen malumattan anlaşılmiş olduğu vechle beher tren (40) dingilden mürekkebe ve beher eşya vagonu (25) insan veya (5) bargir istiaabına kâfi olduğundan bir piyade fırkasının nakli için:

[*] Resmi istatistiklere nazaran Japonya'da üç buçuk milyon balıkçı ve (400,000) balıkçı gemisi vardır.

Evvelen (400) Zabıta (20) müzeyyen vagon, saniyen (16000) nefere (640) eşya vagonu salisen (4700) bargire (94) eşya vagonu lazımdır ki ceman (1600) vagon eder. Bundan başka top, araba ve erzak nakli için de 320 vagon icap eder ki hepsi bir arada (1920) vagon ibaret olur. Şimdi bunu,40 dingile yani 20 vagona taksim edince bir piyade fırkasının kâmilen nakli için (96) trene lüzum görüldüğü anlaşılır.

(8) Fırkanın nakli için ise $(8 \times 96) = 768$ trene ihtiyaç vardır ki, bütün bu trenler tek hatlı olan (Kobe – Hiroşimo) şimendüferi üzerinde sevk edileceğinden, en müsait ahval ve şerait altında ve yevmiye 16 tren tahrik edildiğine nazaran, mezkûr fırkaların şimendüferle müddet-i seyahati $767:16 = 48$ gün eder ki buna bir günde irkab ve inzal için zamm edilince müddet-i seyahatin (49) gün imtidad edeceği tezahür eyler.

Sefain-i nakliyyeye gelince, bunlar sekiz gün zarfında kâmilen tecemmu ile iki piyade fırkasını ahz ederler ve diğer sekiz gün içinde Asya Sahiline icra-yı sefer ve hamil oldukları kıtaatı ihrac ile avdet edebilirler. Bu mülâhazattan yalnız türb arka limanı intihab edildiği halde, nakliye filosunun daima irkab edilecek kıtaattan evvel mezkûr (Hiroşima) Limanından isbat-ı vücud etmesi lazım geleceği anlaşılıyor. Binaen aleyh, süratden istifade etmek için birkaç irkab limanı intihab etmenin lüzumu tahakkuk ve tezahür eyler.

Her adada irkab limanı ittihazına elverişli ve herbiri aynı zamanda bir iki fırkanın irkabına müsait ve müteaddid mevaki vardır. Kore Sahilinin kurbiyyetinden naşı herbir kademenin müddet-i seyr-ü seferi iki günü geçmez. Boş kademelerin

dönmesi için bir gün, kıtaat-ı cedidenin irkabı için de bir gün farz edilirse, ikinci kademenin ilk fırkaların azimetinden, dört gün sonra yola çıkacağı aşikârdır. Bu halde (12) piyade fırkası yani (200,000) kişilik bir seyyar ordu ilk irkab gününden itibaren (16) gün zarfında kâmilen Kore Sahiline ihrac edilmiş olur. Maa haza, Mançurya Seferinde bu kadar sürat ve faaliyete ihtiyaç olmadığından Japonlar ordularını kısım kısım darü'l-harbe sevk ve izam etmişlerdir.

JAPON DONANMASI

Japon Donanması İngiltere Donanmasını, meşk edinerek, az vakit zarfında kesb-i azamet ve kuvvet etmiştir. Şimdiki Bahriye Nazırı olan Amiral (Yamamoto) Almanya'da ikmal-i tahsil etmekle beraber-mükellefiyet-i askeriye kaidesi istisna edildiği halde-her hususta İngilizlerin usül ve kavaid-i bahriyesini numune-i imtisal ittihaz etmiştir. Japon harp gemilerinin ekseri, İngiltere destgâhlarında inşa edildiği gibi esliha ve teçhizatının dahi hemen kâffesi İngiliz mamulatıdır. Maamafih, Japonların kendileri de her türlü teçhizatı mükemmel olmak şartıyla, sefain-i harbiye inşa etmektedirler. (Uzaka) darü's-sınaasının ispat edildiği vechle, Japonlar esliha ve teçhizat hususunda Avrupalılara ihtiyaçtan vareste kalmışlardır; bu darü's-sinaade çelikten cesim bir zırh levhası imaline bile muvaffakiyyet-i tamme hasıl olmuştur.

Müstahkem limanlarla harp limanlarını ve bahriye tersanelerini yukarıda zikr ve tadad etmiştik. Harp filosuna dahil olmayan sefain-i atika-i harbiye (Yokozoka), (Kore), (Sasebo) ve (Maycuru) Limanlarına taksim edilmiştir.

Japon Donanması, ilan-ı harb zamanında, beheri (12500ile15400) tonne cesametinde, altı birinci sınıf ve iki eski zırhlı; beheri (7700:9900) tonne cesametinde sekiz büyük ve üç eski zırhlı kruvazör, herbiri (2700: 4800) tonne hacminde (9) küçük kruvazörle (5) eski sistem kruvazör;(3) avizo, (1) torpido kruvazörü, (1) torpido avizosi, (19) büyük torpido, (15) açık denizde kullanılabilir küçük torpido ile sahil muhafazasına memur (45) torpidodan mürekkebe bulunuyordu. Bunlardan maada (15) i eski sistemde olmak üzere (17) topçeker ile kezalik eski sistemde (10) sahil muhafızı vardı.

Sefain-i cesime-i nakliyeden üçü muavin kruvazör, biri kablo gemisi ve üçü hastahane gemisi haline ifrağ edilmişti; sefain-i mezkûreden mütebaki (88) i de kıtaat-ı askeriye naklinde istihdam edilmek üzere, hükümetin taht-ı tasarrufunda bulunmakta idi.

Bu dediğimiz sefain-i harbiyye, tarz-ı inşaat ve usul-i teçhizatına göre üç kısma tefrik edilir: Muhafazalı olan bi'l-umum sefain yani zırhlılar ve kruvazörlerle birinci sınıf top çekerler ve avizolar birinci sınıfa dahildir ki, mecmui (200800) tonne hacminde (25) sefineden ibarettir. Bunların hepsi, son sistem üzere inşa edilmiş olduğundan, zaman hazır muharebat-ı bahriyesinin kâffe-i icabat ve mütalabatına kifayet etmekte idi.

Gerek bunların ve gerek sefain sairenin süratleri, teçhizatı Ve'l-hasil her türlü havas-ı hariyyesi, cedvel mahsusunda bir tafsil gösterilmiştir.

Eski sistem sefain. Ale'l-umum, ikinci sınıfa dahildir. Bunlarda sahil muhafazasına memur sefain ile ikinci sınıf top çekerler ve sefain-i nakliyeden ibarettir ki, ceman (39471) tonne cesametinde (32) sefineden mürekkebdir. Bu gemiler, oldukça haiz-i ehemmiyet bir kuvve-i harbiyyeye malik olmakla beraber biraz eski sistemde olmaları veyahut teçhizatlarının derece-i kifayede bulunmaması hasebiyle birinci sınıf sefain miyanında zıkr ve tadad edilemez. Bunların ekseri Çin, (Kore) ve (Formoza) Limanlarında bulunarak talim, nakliye ve telgraf gemisi hidematını ifa ederler.

Üçüncü kısım sefain ise bi'l- hasa torpido gemilerinden tereküb eder.

ESLİHA VE TECHİZAT:

Sefain-i Harbiyyenin hemen kâffesi, seri atışlı (Armstrong) toplarıyla ve yalnız eski sistem sefain (Krupp) eslihasıyla mücehhezdir. Zırhlılarda bulunan ağır efvah-ı nariyye (30,5) santimetrelilik (4) uzun toptan; vasat çaptaki efvah-ı nariyye (10 veya 14) adet (15) lik toptan; küçük çaptaki efvah-ı nariyye ise (8) lik toplarla (4-5) santimetrelilik revolver toplarından mürekkebdir. Bu eslihadan başka makineli tüfeklerde vardır.

Top çekerler müstesna olmak üzere, sefain-i harbiyyenin hepsi tahte'l-bahir torpido koğanlarıyla mücehhezdir. Zırh levhasının sihanı (Ekseri İngiliz, kısmen Krupp mamulâtıdır.) zırhlıların su kesiminde (229:457) milimetre, ağır topların kazamatında (Hücrelerinde) 305:306 milimetre, büyük kruvazörlerde ise (152:178) milimetredir.

TAKSİMAT-I HAZARİYE

Japon sefain-i harbiyyesi üç amiral dairesinde yani Tokyo'nun cenubunda kâin (Yokoşa), iç deniz sahilinde vaki (Kore) ve (Nakazaki) kurbunda kâin (Sasebo) dairelerine tevzi edilmiştir. İnkisam-ı vezaif ve sefainin harbe hazırlığı nokta-i nazarından sefain-i mezkûre iki kısma ayrılır.

Birinci kısım daima filo sefaini ile liman sefainini ihtiva eder. Liman filoları mütemadiyen tatbikat ve ameliyat icrasıyla ve deniz haritaları ahz etmekle ve vezaif-i saire ile muvazzaf bulunur. Hersene beheri (6:7) gemi kuvvetinde iki talim filosu tertip edilerek bunlar bütün sene zarfında Japon Limanlarıyla ecnebi Limanlarında geşt-ü gūzar ederler. Bu filolardan biri münhasıran Japon denizinde icra-yı tatbiakata memurdur. Talim filoları, her limanda ve o limana mensup sefainden terkiib edilerek daima filoyu teşkil eden sefaine asla dokunulmaz. Bunlar efrad-ı bahriyenin talim ve terbiyesine ve karakol hidematı ifasına yararlar.

İhtiyat filosu yani harp limanlarında seferber ve her an harekete müheyya bulunan sefain ikinci kısmı teşkil eder.

HİZMET-İ ASKERİYYE

Hizmet-i askeriyye efrad-ı bahriyye için ber veche atidir:

- 1- Hizmet-i muvazzafa;
- 2- Birinci sınıf ihtiyat;
- 3- İkinci sınıf ihtiyat;
- 4- Kura ihtiyatı.

Hizmet-i muvazzafa amirallik devairinde, sefain-i harbiyyede veya müessesat muhtelif-i bahriyyede icra edilir.

1903 Senesi bidayetinde bi'l-fiil hizmet-i askeriyye ifa etmekte olan asakir-i bahriyenin miktarı (1400) ü zabıt, (3935) i küçük zabıt ve (1900) ü sivil memur olmak üzere (37650) kişiden ibaret idi. Bu miktar her sene hums raddesinde çoğalır. Muvazzaf silkini ikmal eden efrad, birinci ihtiyat sınıfına nakl edilir ve oradada beş sene ifa-yı hizmet ettikten sonra ikinci sınıf ihtiyata geçirilir. Birinci ve ikinci sınıf ihtiyat efradı seferberlik vukuunda muvazzaf sınıftaki efradı takviyeye mamurdurlar, kura ihtiyatları ise zayıat ve telefatı ikmalî hususunda istihdam edilirler.

Evvelki sene parlamento tarafından kabul edilen tevsi-i inşaat-ı bahriye programı mucibince (11) seneye münkasım olmak ve (1903–1904) sene-i maliyesinden itibar edilmek üzere yeni sefain inşası için yüz milyon (Yen) tahsisat ita edilmişti. Mebaliğ-i mekûre ile beheri (18000) tonne hacminde ve (18,5) mil süratinde (3) zırhlı

ile beheri (5000) tonne hacminde (2) ve on biner tonne hacminde (3) büyük kruvazör inşası karargir olmuştur.

Bu sefainden elyevm ikisi İngiltere destgâhlarında inşa edilmektedir; hatta birisi geçenlerde sath-ı deryaya tenzil olunmuştur. Bundan başka, elyevm Japon Tersanelerinde bir küçük kruvazör inşa edilmekte olduğu gibi, birinci sınıftan beş torpido sefinesinin dahi kemal-i keremi ile inşaatına çalışmaktadır. (Muharebat-ı Bahriyye) cildinin nihayetinde Japonya'nın - Ruslardan alınan tamir edilen ve yeniden inşa olunan gemiler ile kesb-i cesamet eden-kuvve-i bahriyye-i hazırasını müşir bir cetvel tertip edilecektir.

Japonlar yalnız kendi sefain-i harbiyesini inşa ile iktifa etmeyerek düvel-i saireye dahi gemi yapıp satmaya teşebbüs etmişlerdir. Almanya Devletinin aksa-yı şarktaki kruvazör filosu, orada bulunduğu müddetçe tamirat-ı mukteziyyeyi icra ettirmek için (Hong Kong) daki İngiliz Tersanesine tercihan Japon Tersanelerine müracaat etmiştir. Esna-yı harpte duçar-ı hasar olan gemilerin sürat-i fevka'l-ade ile tamiri hususunda zerre kadar müşkilata tesadüf olunmamıştır.

SEFERBERLİK:

Donanmanın seferberhale vazi yani mürettebatın mevcut seferiye iblağı için sahil boyunca giden şebike-i hadideden istifade olunur. Yalnız (Mayçurd) Limanı henüz şebike-i hadidiyye ile kesb-i irtibat etmemiştir.

Bahriyye sunuf-u ihtiyatıyyesi efradı Avrupa Devletlerinde olduğu gibi memleket haricinde veyahut ecnebi sefainde bulunmadığı için, harp esnasında seferberlik şayan-ı hayret bir sürat ile icra ve ikmal edilmiştir. (1901) Senesi nihayetinde birinci sınıf ihtiyatın mevcudu (77) zabıt ve küçük zabıt ile beraber (4276) nefer ve ikinci sınıf ihtiyat (198) zabıt ile (1991) neferden ibaret idi.

EVSAF-I ASKERİYE:

Japonlar fitraten gemici olduklarından Japon efrad-ı bahriyyesi dünyanın en birinci mürettebatından sayılır. Harku'l-ade bir cüret ve cesaret, en müşkil ve buhranlı zamanlarda muhafaza-i sükûnet ve itidal ve fedakârlık Japon gemicisinin evsaf-ı mümtazasını teşkil eder. Japonlar bu havas makbule-i fitriyeye mükemmel bir talim ve

terbiyye ile gıptalara şayan bir tecrübe dahi ilave ettiklerinden fenn-i harb-i bahriyyede bütün cihanın üstadı add edilmeğe sezağırlar.

General Fon (Yanzon) bunlar hakkında diyorki:

“Karada Japon Efrad-ı Bahriyyesi, terbiyye ve intizam hal ve harekâtı, toplu olarak ciddi ve ağır yürüyüşleri ile diğer Bahriye efradından yeknazarda tefrik edilirler”. Japon Donanmasının tensiki hususunda İngiltere'nin numune ittihaz edilmiş olmasından dolayı bütün Japon zabitanı İngilizce tekellüm ederler. Bahriyye zabitanının teknil ve tevsi malumatı için bir (Bahriye Mekteb-i Alisi) vardır. Bu mektebin idaresi Bahriye Nazırının uhdesinde olup erkân-ı harbiyye-i bahriyye reisi ise tedrisat ve tatbikatı idare eder. Şimdiki halde erkân-ı harbiyye-i bahriyye reisi geçen Çin Seferinde vuku bulan (Yalu) Muharebesinin kahramanı Amiral (Voy Kont İto) dur.

Ordu bahsinde zikr ettiğimiz (Meclis-i Ali Harb) e Bahriye Nazırı ve Voy Kont (İto) dan başka Amiral (Kabacama), Baron (Praya) dahi aza sıfatıyla dahil olmaktadır.

JAPONYA'NIN İLAN-I HARB ZAMANINDA DARÜ'L- HARPTTE BULUNAN

KUVA-Yİ BAHRIYYESİNİ GÖSTERİR CETVEL

Mülâhazat: Eski sistemde bulunan veyahut evsaf-ı harbiyesi derece-i matlubede olmayan sefain-i harbiyye mustatil içerisinde alınmıştır. Teçhizat hanesinde kerre dahilindeki erkam santimetre cinsinden çapı, kerre dahilinde olmayan erkam dahi efvah-ı nariyyenin adedini irae eder.

T= Torpido Koğanı

Tablo 3.1: Japonya'nın İlan-ı Harp Zamanında Daru'l Harpte Bulunan Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Zırhlılar

Mürettebat	Saatteki Sürati Mil	Kömür hamulesi (Tonne)	Su kesimi İrtifai (Metre)	Teçhizat	Hacim İstiabı (Tonne)	İsim ve Tarih-i Tenzili	adet
247	13	350	5,5	4(24),2(15),4(12),15(4 – 5),3 t	3777	Fuzo1877/1898	1
381	14	1000	6,1	4(20,5),4(15),10(4 – 5),3 t	7335	Şinyen1888/1895	2
904	18,5	-	8,3	}4(30,5),14(15,20(8),16(4 – 5) 4 t }4(30,5),10(15),24(4- 5), 5 t	15362	Mikaza 1900	1
857	18	-	8,3		15443	Azahi 1899	2
820	19	-	8,2		15240	Hatzuza1899	3
820	18	1400	8,3		15088	Sikzima1898	4
712	18	1200	8,1		12649	Fuyi1896	5
716	18,5	-	8,0		12517	Yazima1896	6
5457	$\frac{14 - 13}{19 - 18}$	-	$\frac{61 - 5.5}{8.3 - 8}$	32 Ağır, 86 Vasat, 151 hafif top 32 t	97411	6 Birinci sınıf,2 İkinci sınıf zırhlı	Ceman:8

Tablo 3.1: (devam) Japonya'nın İlan-ı Harp Zamanında Daru'l Harpte Bulunan Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Zırhlılar

ZIRHLI KRUVAZÖR							
430	16	680	6,1	} 1(23), 12(12), 6(8), 6(5), 4 t	4278	İtzukoşima 1889	1
423					4278	Hatzuşima1890	2
421					4278	Haşidate1891	3
450	20,5	1100	7,3	4(20),14(15), 10(8), 6(5), 4 t	}7700	Nişin 1903	1
450	20	1100	7,3	1(25), 4(20), 14(15), 10(8),6(5), 4 t	}9906	Kazuga 1902	2
648	20,5	1200	7,4	}4(20), 14(15), 12(8), 7(5), 4 t	9456	İvata 1900	3
633	20,5	1200	7,4	4(20), 12(15), 12(8), 7(5), 4 t	9800	İcomu 1899	4
667	20	1200	7,2	4(20), 12(15), 12(8), 7(5), 5 t	}9855	Açuma 1899	5
701	20	1200	7,2	}4(20), 14(15), 12(8), 7(5), 5 t		Yakomo 1899	6
669	21,5	1200	7,3			Azama 1898	7
661	21,5	1200	7,3			Tokıva 1898	8
6153	<u>16</u> 21,5 – 20	10280	<u>61</u> 7,4 – 7,2	4 Ağır, 174 vasat, 182 hafif top, 47 t	87.12	8 Birinci sınıf 3, 2nci sınıf kruvazör	Ceman: 11
MUHAFAZALI KRUVAZÖR							
217	19	400	4,3	} 4(15), 6(12), 10(5), 4 t	2439	Şiyoda 1900	1
295	19	550	5,3	8(15), 6(5), 4 t	2172	İktzuşima1892	2
337	18	800	5,7	10(15), 6(5), 4 t	3709	Naniwa 1885	3
332	18	800	5,7	2(25), 6(15), 6(5), 3 t	3709	Takaşimo 1885	4
284	17	600	5,6		3200	İdcumi 1883	5
300	20	600	5,0	}6(15), 10(8), 4(4).	3420	Niyaka 1903	1
300	20	600	5,0	}2(20), 10(12), 12(8), 6(5), 4 t	3320	Coşima 1903	2
444	22,5	1000	5,2	}2(15), 6(12), 12(5), 2 t	4978	Kazaki 1898	3
466	20	1000	5,2	4(15), 8(12), 22(5), 5 t	4886	Çitoze 1898	4
411	22,5	1000	5,2	2(15), 6(12), 6(8)	4667	Takazagu 1897	5
288	19,5	600	4,8		2800	Akaşi 1897	6
234	20	600	4,6		2700	Zuma 1895	7
360	22,5	1000	5,2		4665	Yoshino 1892	8
290	21	875	4,8		3000	Ottawa 1903	9
4558	<u>19 – 17</u> 22,5 – 19,5	7275	<u>5,7 – 4,3</u> 5,2 – 4,6	2 Ağır, 136 vasat, 172 hafif, 40 t	49845	9 Birinci sınıf, 5 İkinci sınıf Muhafazalı Kruvazör	Ceman: 14

**JAPONYA’NIN İLANI HARB ZAMANINDA DARÜ’L-HARPTE BULUNAN
KUVA-Yİ BAHRİYYESİNİ GÖSTERİR CETVEL
MABAD:**

Tablo 3.2: Japonya’nın İlan-ı Harp Zamanında Daru’l Harpte Bulunan Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Topçekerler

Mürettebat	Saatteki Sürati Mil	Kömür hamulesi (Tonne)	Su kesimi İrtifai (Metre)	Teçhizat	Hacim İstiabı (Tonne)	İsim ve Tarih-i Tenzili	adet
213	10	300	4,2	1(26), 2(12), 5(5)	2185	Hayen}	1
100	10		3,0	1(12), 1(12)	}622	Atago } 1887	2
58	10		3,0	1(21), 2(12)	1372	Şugay }	3
102	10		3,0	2(15), 4(5)	}450	Maya 1886	4
75	10		3,0	4(12), 6(5)	700	Akaki 1886	5
172	14		4,4	2(25), 4(12), 1(28), 2(5), } Birkaç seri atışlı hafif toplar	900	Çokuşi 1881	6
				Revolver topu	600	Şinhyu 1881	7
}50	}8					Şimpan 1881	8
						Şinto 1879	9
70	10					Şinzay 1879	10
100	10	}60	}3			Şinfan 1879	11
60	7.5					Şinhoko 1879	12
						İvaki (Bancı)1878	13
						Amaki 1877	14
						Sokol 1866	15
113	12	140	3,0	6 hafif top	610	Nehr t.ç. uci 900	16
135	12			4(12), 4(5)	640	Oşima 1891	17
1250	7,5 - 14	-	4,4 – 3	3Ağır, 26 vasat 198 hafif top	12195	17 Top çeker	Ceman

Tablo 3.2: (devam) Japonya'nın İlan-ı Harp Zamanında Daru'l Harpte Bulunan Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Topçekerler

SAHİL MUHAFIZLARI							
219	15	670	4,7	4(15), 1(12),1(8),4(4-5), 2 t	1778	Takao 1888	1
200	12	114	6,1	}2(18), 5(12), 1(8), 4(4-5)	}1502	Mozaşi 1886	2
242	15	240	4,7	2(21), 1(15),1(8), 6(5), 4 t	2500	Yamato 1885	3
177	12	200	5,2	1(17), 1(15), 4(12), 1(8)	1500	Katzuraki 1885	4
250	12	190	50	2(17), 6(12), 1(8)	1400	Zayyan 1883	5
200	13	400	5,3	}4(17), 6(15), 2(8), 2(5), 2 t	}2300	Takriyo 883/1878	6
180	13	350	5,3	8(16), 3(4)	2000	Kaimon 882/1877	7
230	8	180	5,5			Hiyai*1877	8
230						Kongo*1877	9
200						Çokoba 871/1851	10
2128	15 - 8	2172	5,5 - 4	69 vasat, 40 hafif top, 8 t	18284	10 Sahil muhafızı 1871 - 1888	Ceman
AVİZOLAR							
163	21,5	250	3,0	2(12), 10(8) 5 t	1250	Şihaya 1900	1
234	20	400	4,0	2(12), 10(5),2 t	1800	Miyako 1897	2
200	20	350	4,1	3(12), 8(5), 2 t,	1609	Yayeyama 1889	3
597	21,1 - 20	1000	4,1 - 3	7 vasat, 28 hafif, 9 t	4609	3 Avizo 1889 - 1900	Ceman

JAPON SEFAİN-İ HARBİYYESİNDE MABAD: TORPİDO SEFAİNİ

J. Japon kâri , T. Tonne kroft kâri , Y. Yarou kâri S. Shimau kâri . N. Norman kâri

Tablo 3.3: Japonya'nın İlan-ı Harp Zamanında Daru'l Harpte Bulunan Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Torpido Gemileri

Mürettebat	Saatteki Sürati (Mil)	Kömür hamulesi (Tonne)	Su kesimi İrtifai (Metre)	Teçhizat	Hacim İstiabı (Tonne)	İsim ve Tarih-i Tenzili	adet
400	12,5	860	5,1	2(12) , 4(5)	4100	Toyohashi 97/ 1888	1
TORPİDO AVIZOSU							
100	21	150	3	2(12), 4(5) , 5 t	864	Taşuta 1894	1
BÜYÜK TORPİDO GEMİLERİ (MUHRİBLERİ)							
	29					Murazame	1
						Azakiri	2
						Hayatori	3
						Harusame	4
40	31			J.	381	Kazumi	5
						Akatzuki	6
						Azaşivo	7
	30					Shirakumo	8
						Uzokomo	9
35	31			T.	279	Kagerou	10
				Y		Nokiri	11
						Şiranohi	12
						Shinonome	13
						Muragomu	14
40				T.	311	Oboro	15
						Zazanami	16
						İnacoma	17
						İkazuchi	18
				Y.		Akebono	19

Tablo 3.3: (devam) Japonya'nın İlan-ı Harp Zamanında Daru'l Harpte Bulunan Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Torpido Gemileri

730	29 - 21	-	-	114 hafif, 38 t	6277	19 Muhrib, 1898 - 1902	Ceman
KÜÇÜK TORPİDOLAR (AÇIK DENİZDE DAHI KABİL İSTMALDİR)							
28 28 28	21 - 29	-	-	S 2-3(25t),1-3(4-5) Y 2-3(25t),1-3(4-5) S 2-3(35t),1-3(4-5)		Kokoroya Konaka Şiratako	1 2 3
28	29			N 2 - 3 (35t) , 1 - 3 (4 - 5) J	152	Hayaboza Kazaki Cunacoro Sirori Otoka Hato Hibari Kari Kiyi Cubana Kamone Zaki	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
112	19-20 29	-	-	36 hafif , 45 torpido	2280	18 küçük torpido	Ceman

PON SEFAİN-İ HARBİYYESİNDE MABAD:

S. Shimau kâri , j. Japon kâri , Y. Yarou kâri

Tablo 3.4: Japonya'nın İlan-ı Harp Zamanında Daru'l Harpte Bulunan Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Sahil Torpidoları

Mürettebat	Saatteki Sürati (Mil)	Kömür hamulesi (Tonne)	Su kesimi İrtifai (Metre)	Teçhizat	Hacim İstiabı (Tonne)	İsim ve Tarih-i Tenzili	adet
16	-	-	-	2 – 3 (35 t), 1 – 2 (4 – 5)	50	1895 den evvel S. Y.	25
}20	20	-	-	S J }2 – 3(25 t), 1- 2(4 – 5) Y , J	80	} 1895 den sonra	(20)
	50				(10)		
	110				(15)		
36	20 – 24			115 hafif, 175 torpido	290		Ceman 70
21712	-	-	-	45 ağır , 498 vasat , 944 hafif , 399 t.	283217	(172) gemi	Yekun Umumi

SEFAİN-İ MUAVENE

Koblo Gemisi: Önüne Mavaru, 2300 tonne

Hastahane Gemisi: Hakuei Maru, 2600 tonne

Kozai Maru, 2600

Genkai Maru, - tonne

Sefain-i muavene-i saire : 86 nakliye gemisi vardır.

MUAVİN KRUVAZÖRLER:

Herbiri (6000) tonne fevkinde, 17 mil sürati haiz üç gemi.

JAPON BAHİRİYE KUMANDA HEYETİ

Bahriye Nazırı: Vis Amiral Baron Yamamoto

Bahriye Nazırı Muavini: Kontr Amiral Satyu

Bahriye Erkan-ı Harbiye Reisi: Amiral İto

Bahriye Erkan-ı Harbiye Reisi Muavini: Vis Amiral İcoin

Filo Kumandanları: Vis Amiral Togo, Kamimura ve Kataoka.

Mülâhazat: 1 . (Efvah-ı Nariyye) 21 santimetre fevkindeki toplar ağır top add edilmiştir.

21 santimetre (dahil) ye kadar olan toplar vasat

top add edilmiştir.

Efvah-ı nariyye-i mütabakiyye hafif top itibar

olunmuştur.

RUSYA

AHVAL-İ COĞRAFYA

Rusya, biri Avrupa-i, diğeri Asya-yi, olmak üzere iki kısımdan ibarettir. Yalnız Rusya-i Avrupa-i , Avrupa Kıtasının yüzde elli dokuzundan müteşekkil bir memleket-i azimedir. Nüfusu (105) milyon (400) bin kişi, mesaha-i sathiyyesi ise (5) milyon (515) bin murabba kilometredir.

Avrupa-i Garbi, birçok dağlar ve denizleri havi pek kesik ve arızalı olduğu halde Rusya Memaliği bi'l-akis düz, arızasız ve yeknesak havaliden mürekkebdir. Fi'l-hakika, Rusya'da öyle dikkate şayan büyük dağlar yok gibidir. En belli başlı dağlar şarkta (Ural), Cenubda (Kafkasya) ve (Kırım) (1542 metre irtifa) , garbda (611) metre irtifainde (Polonya) Dağları, Garb-i Şimalide ise (1120) metre yüksekliğinde bulunan (Finland) Tepelerinden ibarettir. Fakat bu memleket-i vesianın içerilerinde öyle dağ tesmiye edilecek mühim bir tepeye bile tesadüf olunamaz.

Kafkasya Dağları irtifaileri hasebiyle, binlerce kilometre vüsatında daimi karlar ve buzlar ile mesturdur. Halbuki (600) fersahdan ziyade bir imtidada malik olan (Ural) Silsilesinin en şimali kısmında bile ebedi karlara tesadüf edilemez.

Uzun ve müteaddid silsile-i cibalin fıkdanı ile beraber bu memalik-i vesia da gemisi bahr-ı müncemid-i şimaliye, gemisi, Bahr-ı Baltık ve Bahr-ı Siyah ile Bahr-ı Hazara dökülen mühim bir şebike-i enhar mevcuttur.

Sevahil-i mevcudası, memalik-i dahiliyesinin ehemmiyet-i azimesiyle mütenasib olmamakla beraber Rusya üç taraftan deniz ile hem civar bulunuyor. Bahr-ı müncemidşimaliye ait olan Rus Sahili şarkında (Tara) mansıbından bed ederek garbda (Pasvijelef) noktasında nihayet buluyor. (Caskaya) Körfezinde, (Kanin) Yarım Adası ve bahr-ı ebyazı vücuda getiren derin körfez ile (Kola) şibh-i ceziresi bu sahilin belli başlı avarızını teşkil etmektedirler. Gayr-ı meskun ve suret-i umumiyyede kayalıktan müteşekkil olan bu sahile Yaz Mevsiminde ancak balıkçı gemileri takarrüb eder.

Baltık Sahili, şimalde, (Tornea) mansıbından başlar ve (Mammal) ın biraz şimalinde nihayet bulur. Bunun da bazı aksamı kayalıktır, birde ufak tefek birçok adalarla (Finland) ve (Riga) Körfezlerini (İsland) ve (Görland) şibh-i cezirelerini

muhtevidir. (Tulaburg) (Nikolaystad) ,(Abu), (Helsing For), (Viborg), (Reval), (Kroonstad), (Riga), (Libau) mevkileri bu sahilin belli başlı limanlarındandır.

Karadeniz Sahiline gelince, buda (Batum) Kasabasının biraz cenubundan başlayarak (Tuna) Nehri mansıbında nihayet bulur. Şarkta Kafkasya Garbi imtidadınca, kayalık, Tuna mansıbı ile (Dinyeper) arasında ise daha münhatt ve kumsal olan bu sahil, merkezde vasi Kırım şibh-i ceziresini vücuda getiren birtakım mühim girinti ve çıkıntılara maliktir. (Batum), (Poti), (Novorossiysk), (Yalta), (Sivastopol), (Odesa), (Akirman) Limanları sahil-i mezkûrun belli başlı iskelelerinden ibarettir.

Garbtan tebaüd eylediği nispette Rusya'nın havası gittikçe kesb-i şiddet ve bürudet eyler. Fakat Rusya'da pel çok yağmur yağmaz; ve bi'l-hassa Kafkasya cihetleri müstesna tutulmak üzere, şimal-i garbiyye nispeten cenub-i şarkıyye daha az yağmur düşmektedir.

Rus ahalisinin kısm-ı azamı, nev-i beşerin iki büyük familasına mensuptur. Bunlardan biri (Aryan) diğeri (Ural–Altaik) familasıdır. İslav şubesinde olan (Aryan) lar bil–hassa, Avrupa-yi Rusya da tavattun etmişlerdir. (Ural–Altaik) silsilesine gelince bunlar, Asya-yi Rusyada yerleşerek orada tevsi ve tavattun etmişlerdir. Kafkasya ve havali-i mülhakada henüz anasını layıkıyla tayin edilememiş birçok kabileler, (Polonya) taraflarında bir hayli Yahudi Ahalisi mevcuttur.

Rus İmparatorluğunun Avrupa arazi-i vesiasında en kuvvetli bir surette münteşir bulunan (İslav–Rus) kolu birbirinden farklı ve gayr-i müsavi ehemmiyette üç parçaya inkisam eyler; bunlarda Büyük Ruslar, Beyaz Ruslar ve Küçük Ruslardan ibarettir. Doğru söylemek lazım gelirse, asıl Rus Kavmini birinciler teşkil eylemektedir. Bunların boyunları kısa, yüzleri yassı, omuzları geniş ve kuvvetlidir. Beyaz Ruslar, yalnız ikinci derece ehemmiyeti haiz bazı ahlâk ve adetçe Büyük Ruslardan fark edilir.

Rus İmparatorluğunun diğeri ahalisi neslen (Ural–Altaik) Familasına mensuptur. Buda iki kola ayrılabilir ki birisi, bi'l-hassa Asya-i olan Altaik, diğeri Uralin şubesidir. (Uralin) ler bi'l-hassa Rusya-i Avrupa-i nin şimalinde ikamet etmektedirler. Bunlar ise Finlandiyalılarla bu namdaki körfezin şimalinde sakin (Karelin) ler ve cenubda (Est) ve (Liv) denilen kabilelerdir...

Daha birçok namlarla yad edilmekte olan kabaili birer birer göstermekten sarf-ı nazar ediyoruz.

Rusya memalîği vakıa-i tabiatın pek çok müsaadatına nail olmuş bir yer değildir. Ez cümle bu havali pek soğuktur. Arazi pek yeknesaktır. Deniz pek azdır. Fakat Rusya vüsat-ı azimesi sayesinde bir ehemmiyet-i umumiyye iktisab etmiştir. Cenubda meraların kuraklığı , şimal-i ulyada otlakların azlığıyla beraber Rusya'da bargir, sığır, koyun keçi gibi hayvanat-ı ehliyye kesretle yetiştiği gibi kurt ve ayı gibi hayvanat-ı vahşiyye de kesretle bulunmaktadır.

Şüphesiz Rusya, her şeyden evvel bir ziraat memleketidir. Fakat yavaş yavaş sınaat memleketi de olmaktadır. Fi'l-hakika, demir, çelik, ve bakır imalatı ile beraber Rusya'da mevad-ı kimyeviyye, mevad-ı gıdaiyye istihsali ve kağıd vesaire imali hususunda terakkiyat-ı azime görülmektedir.

Tabakatü'l-arz ulemasından (Tula) nam-ı zat Rusya'da mevcut karboniki arazinin vüsat-ı umumiyyesini (77,400) kilometre murabbaında gösteriyor ki bu arazi (Ural), (Moskova) ve (Küçük Don) cihetlerinde vakidir. Rusya bundan başka tahte'l-arz bir takım hazain-i mühimme-i servete de maliktir.(Ural) semtlerinde altın ve platin madenleri kesretle mevcut olduğu gibi Kafkasya arazisi gümüş madenleriyle (Bakü) ciheti de kurşun, demir, bakır madenleri ve petrol menabiyle şöhet - şiar dır.

Rusya ticaret hususunda da aynı terakkiye mazhar olmaktadır. İhracatı bi'l-hassa, hububat, yağ ve tereyağı, peynir, yün, kenevir, petrol, hayvanat, ve muhtelif asar-ı nesciyye ile mevad-ı sınaiyye-i madeniyyeden ibarettir. İthalatına gelince bunlarda esasen alat ve edevat-ı nesciyye, makineler, mevad-ı madeniyye, kömür ve maden kömüründen ibarettir. Birinci derecede Almanya ile saniyen İngiltere, Felemenk, Fransa ve Avusturya ve Macaristan, Belçika ve İtalya'ya karşı ihracat-ı ticariyyede bulunur.

Sekiz vilayetten mürekkeb (Finlandiya) Büyük Dükalığı müstesna tutulduğu halde Rusya İmparatorluğu evvela, (10) u Polonya'da (49) u Rusya-i Avrupa-yi de olmak üzere (59) Avrupa Vilayetine, saniyen, (Don) Kazakları Arazisine ve salisen Kafkasya (11 adet), Sibirya (9 adet) ve Asya-yi vusta (9) adet vilayetlerine münkasimdir. Bütün memurin hükümet rütbe itibarıyla (14) sınıfa ayrılmıştır ki bunlar silsile-i meratib-i askeriyye de rüteb-i muhtelifeye mütenazır bulunmaktadır.

SİBİRYA

Rusya'nın ahval-i coğrafyasına dair verilen malumatı ikmal için biraz da Sibirya'dan bahs etmek lazım geliyor.

Rusya-i Avrupa-yi nin cihet-i şarkiyesinde bahr-i muhit-i kebire kadar giden bu vasi müstemleke Asya Kıtasının şimalini teşkil ederek şimalde bahr-i münce mid, şarkta Behernek'in, Okucka ve Japon Denizleri; cenubda Çin İmparatorluğu, Asya-i merkezi-i Rusi; garbda da Avrupa-i Rusi ile hem hututtur. (6700) kilometre tul ve (3200) kilometre arzında olan bu büyük mütevazi'l - adla', asıl Sibirya denilen yerden başka (Mavera-yı-Baykal), (Amur ve (Ussuri) Arazisini de havidir. (12) milyon (518) bin (489) murabba kilometre vüsatında ve yalnız (5) milyon (731) bin (550) nüfusa maliktir.

Garpta vasi bir ova bahr-i münce midşimaliye doğru temadi edip gidiyor. Bu ova üzerinde yalnız (Biranga) denilen tepelerle aşağı (Tunguzga) nın şimalinde kâin (Siverma) tepeleri mevcuttur. Cenub ve cenub-i garbiyyeye doğru ise bu ova zayı olarak onun yerine evvela (3000:5000) metre irtifainde ve müstamerat teşkiline şayan ormanlıklı yaylalar. badehu Asya-i merkezi-i Rusyadan (Behernek) Denizine kadar uzayıp giden cesim bir silsile-i cibale kaim olur. Cenub-i garbi hududu üzerinde (4542) metre irtifainde bulunan (Beluka) Dağı (Büyük Algae) şubatındanbirini teşkil eder. (Tanorula) denilen (Mongol) silsilesine şimalde (Gorgoski) Dağları inzimam etmektedir. Daha şarkta ise (3400) metre irtifainde ve nısf-ı daire şeklinde olan (Sayansk) Dağları müsadif-i enzar olmaktadır.

(Baykal Gölü) şimalde (1500) metre irtifainde (Baykal), cenubda (Hamar-Daban) Dağlarıyla muhattır. Cenub-i şarkide ise (2450) metre irtifaine çıkan daha bir hayli tepeler ve dağlar mevcuttur.

Sibirya'da bazıları (4600:5200) kilometre uzunluğunda olmak üzere dehşetli nehirler vardır. Bunların ekserisi hafif bir cereyan ile şarka doğru akıyorlar, ve sık sık feyezani ediyorlar ve (180ile295 gün arasında) uzun bir müddet incimad halinde bulunuyorlar. Başlıcaları: (Ob),(Yenisey), (Lena) ve (Amur) Nehirlerinden ibarettir. Pek kesretli olan ikinci derece nehirlerin en mühimleri ise bahr-i münce midşimali ile Behernek Denizine akanlardır.

Sibirya'da göller dahi pek çoktur. En mühimi (Baykal) Gölüdür. (Hanka) isminde diğeri bir gölde Mançurya hududu üzerinde vakidir.

Senenin on ayında buzlarla muhat olan bahr-i münce mid şimali sevhili (15900) kilometre imtidadındadır. (14980) kilometre imtidadında bulunan ve senenin

altı yedi ayı buzlar içinde kalan bahr-i muhit sahilinde evvela (Anadir) Körfezi badehu (Kamçatka) şibh-i ceziresiyle Okoçka Denizinden ayrılan Beherne Denizi teşekkül etmiştir.

Uzun kışlarda Sibiryâ'nın hevası fevka'l-ade soğuktur; bu kışlar en müsait mahhallerde Teşrin-Evvelden Nisan'a kadar hüküm – ferma olmaktadır.

Kısa olmakla beraber Sibiryâ'nın Yazı da pek sıcaktır. Küre-i arzın en soğuk mahalli olan (Verkhoyansk) da derece-i hararet yazın (31,1) iken kışın (-61,9) dır.

Sibiryâ'da iskân ve tavattun, ziraat ve madenlerin işletilmesi hususunda terakkiyat, asıl (Mavera-yi-Sibiryâ) hattının inşa ve hitamından sonra tezâyüde başlamıştır.

Sibiryâ bi'l-hassa altın ve kömür madenleri hususunda zengindir. Altın madenlerine esasen (Yenisey),(Lena)ve(Amur) havzalarında kesretle tesadüf olunmaktadır.

Maden kömürü de Yukarı (İritiş) ile (İrkutsk) ve (Tomsk) vilayetlerinde mebzulen mevcuttur. Mavera-yi Sibiryâ hattı boyunca on yedi maden kömürü ocağı keşf edilmiştir. Bundan maada, ahcar-ı kıymetdar ile demir, kurşun ve manganez madenleri mevcuttur. (Altay) cihetlerinde buğday yetiştirmeğe müsait birçok tarlalarla hayvanata mahsus birçok meralar ve çayırklar vardır. İhracat-ı ticariyyesi, bi't-tab Rusya-i Avrupa-yi ile vuku a gelmekte ve en ziyade balık ile Çin Çayı ihrac edilmektedir. En mühim merakiz-i ticariyye ise (İrbit), (İşim), (Tomsk), (İrkutsk) ve (Yakutsk) şehirleridir.

Sibiryâ, idare-i mülkiyye nokta-i nazarında (Amur), (Yakutsk), (Primorskaya) veya (Sahil) ve (Mavera-yi Baykal) Vilayetleriyle (Yenisseysk),(İrkutsk),(Tobolsk), (Tomsk), (Sakhalin) devairinden ibaret olmak üzere aksama ayrılmıştır.

AHAVAL-İ TARİHİYYE: Kurun-i vüsta da evvela Türkler, badehu Cengizhan Mongolları tarafından istila ve istimlak edilmiş olan Sibiryâ Kıta-i vesiasına (Moskov) lar ilk defa (15) inci asrın evahirine doğru girmişlerdir.

Cenubi (Ural) Dağlarında, şimdiki halde Mavera-yi Sibiryâ Hattının güzergâhı olan geçit mahallinin vücudi, Rusların (Tyonm) Havalisine doğru intişar eylemelerini

teshil ederek (1556) Senesi (İvan Terrible) tesmiyye edilen Çar, (Hungary) ve (Sibir) Senyörü unvanıyla yadd olundu.

(1587) de (Tobolsk), (1604) de),(Tomsk), (1618)de de (Yenisseysk) Kasabaları tesis edildi. Ve daima şarka doğru tevessü ve bahr-i müncemid şimaliye akan nehir vadileriyle (Baykal) civarını tedricen keşf ve taharri ederek Ruslar nihayet,(1696) Senesinde (Kamçatka) ya vasil oldular.

(1689) da Çin ile imza edilen (Nerçinsk) Muahedesi üzerine Rus ve Çin memaliği tahdid ve tefrik edildi. Ve daha bu esnada merkezi ve şarki Sibirya'da bir hayli gümüş madeni ocakları keşf edildi. Bu tarihten itibaren, ba-husus (Büyük Petro) ile ikinci (Katerina) gösterilen teşvikat üzerine memleketin menabi-i serveti gündün güne muntazaman işletilmeğe başladı ve az vakitte çok terakkiyat husule geldi.

Sibirya'nın ilk taksimat-ı mülkiyyesi (1783) Senesi İkinci (Katerina) tarafından icra edilmişti. (19) uncu asırda bir takım seyyahların keşfiyat ve taharriyat sayesinde Sibirya, bi'l-hassa meadin nokta-i nazarından daha mükemmel bir surette tanınmış ve mütalaa edilmiş bulunuyor idi. Ruslar bu iklim-i cesime intişar ettikleri andan itibaren aynı zamanda cenub ve şark istikametlerinde ilerlemeğe çalışarak, cenuben bir hayli arazi kazandıkları gibi şarken de (Amur) Havzasına geçmişler ve orasını kemal-i suhuletle dahil-i havza-i memalik eylemişlerdi. Daha sonraları ise (Vladivostok) Limanı elde edilerek bu vechle Ruslar, bahr-i muhit-i kebir sahilinde, Atı için kendilerine bir nokta-i eman ve istinad tedarik eylemiş bulundular.

SİBİRYA HATT-I KEBİRİ VE RUSYA'NIN AKSA-YI ŞARK ASKERİ LİMANLARI

Rusya Devleti, geçen asır Miladının ellinci senesi hitamına doğru bahr-i muhit-i kebir sahiline yerleşmeğe başladı. (1858) tarihinde, Çin ile akd olunan (Afyon) Muahedenamesi üzerine (Amur) Nehirlerinin sol sahilinde denize kadar giden kıta-i vesia, Rusya'nın taht-ı temellüğüne geçti. (1860) Senesi (Pekin) de imza edilen muahedename ise (Ussuri) Kıtası yani Ussuri Nehriyle (Hanka) Gölünün şarkında kâin ve cenuben (Pusyet) Körfezi ve (Tumen) Nehrine kadar tevessü eden araziyi dahi Rusya memaliğine zamm ve ilhak eyledi.

Bu dediğimiz eyalet-i sahiliyye üzerinde, incimad zamanına kadar her hususça mükemmel olan (Vladivostok) Limanını havi (Muravyef-Amursky) Yarım Adası

vardır. Bu liman sayesinde (Amur) Kıtası (1860) Senesinden itibaren bahr-i muhit-i kebiri ve dolayısıyla Avrupa-yi Rusi ile kesb-i irtibat eyledi. Sene-i mezkûreden sonra, o zamana kadar hiç hükmünde tutulan Rusya'nın Asya-yi şimalideki arazi-i vesiası, iktisadi ve siyasi bir ehemmiyet-i mahsusa iktisab ederek, havali-i mezkûre parlak istikballere maruz bir müstemleke-i azime add edilmeğe başladı. Bu kıta-i vesia, (20) bin kilometreyi mütecaviz bir deniz yolu ile daha ziyade müşkilatlı ve daha çok zaman izaasını mucib bir kara yolu vasıtasıyla Avrupa-yi Rusiye merbut bulunuyordu.

MAVERA-Yİ SİBİRYA HATTI

Sibirya dahilinde mevcut turuk ittisaliyyenin tadil ve ıslahına Ruslar, birçok zaman hatıra bile getirmemişlerdi. Bir cihetten hayli senelerden biri buharlı gemilerin seyr ü hareketine müsait olan şebike-i enhar, diğer cihetten çay kervanlarının takip eylediği tarik-i kebir onlar için kâfi add olunuyordu. Bundan dolayı turuk-ı berriyyeyi ıslah eylemek fikri Ruslara ancak, (1870) den sonra hasıl olmuştur ki, bu da evvela (Amur) Eyaletin temliki ve aksa-yı şark sahilinde Rusların elde ettikleri yeni mevkiin zabt ve tasarrufu, saniyen, Japonya'nın terakkiyat-ı askeriyyesi ile Çin'in sureti-umumiyyede hal-i tevakkuf ve tedennide kalması yüzünden vuku a gelmiştir. Gerek müstemlekat-ı cedidelerini ve gerek aksa-yı şarktaki nüfuzlarını muhafaza edebilmek için Ruslara, serian (Vladivostok) şehrine asker ve mühimmat nakl edebilecek bir vasıta-i mükemmele icap ediyordu.

Evvel emirde turuk-ı nehriyyeyi ıslah etmek ve (Ob) Havzasını bir kanal vasıtasıyla (Yenisey) Havzasına birleştirmek ciheti düşünüldü. Fakat bu suretle açılacak yol cidden müşkil bir teşebbüs olacaktı. Bir de bu yol pek uzun süreceği gibi senenin sekiz ayı zarfında yani fena mevsimlerde bi'z- arure kapalı kalacaktı. Binaen aleyh, Ruslar için bir su tariki değil, bir demir tariki yapmak lazım gelirdi.

Sibirya içerilerinde bir demir yol inşa etmek fikri eski bir fikirdir. Evet, Rusya Hükümeti daha (1857) tarihinde böyle bir hattın vaz ve temdidini düşünmüş idi. Fakat husus-u mezkûr ancak (1882) tarihinde yani Üçüncü Aleksandır zamanında mevki tetebbu münakaşaya konulabildi. Rical-i hükümetten bazıları henüz bu hattın adem-i lüzumundan, bazıları ise Rus kuvve-i maliyesinin bu yolda bir emr-i azimin ikmaline adem kifayesinden bahisler ederek Sibirya Hattı Kebirinin inşası hakkındaki fikr-i çari

dokuz senelik terettütler ve münakaşalardan sonra nihayet (1891) senesi mevki tatbik ve icraya vaz olundu.

Fi'l-vaki, sene-i mezkûre Mart'ının (17)nsinde vuku bulan emr-i çari üzerine artık Maveraya-yı Sibiryaya Hattı cesiminin vaz ve tefrişine karar-ı kati verildi. Ve bu emr-i çari, o sıralarda Asya seyahatinden avdet etmekte bulunan Çar Vujic vasıtasıyla (18) Mayıs'ta. Hattı kebiri mezkûrun nokta-i müntehasını teşkil edecek olan (Vladivostok) şehrinde resmen neşr ve ilan edildi. Fakat derhal müşkilat-ı maliye görünmeğe başladı. (1892) Senesi, Maveraya-yı Sibiryaya Hattı aziminin inşası için yalnız bir milyon rubleden ibaret bir tahsisat gösterildi. Lakin bu kadar cüz-i bir meblağ ile, az çok bazı netayic hasıl etmek için bile bir hayli seneler beklemek lazım gelirdi. Bu sırada Maveraya-yı Sibiryaya Hattının vesait-i ameliiye-i inşaiyyesiyle emr-i inşaata nezaret etmek ve hemen ekserisi şurayı hükümet azasından ibaret olmak şartıyla bir komisyon teşkil edildi.

13 Teşrin Sanide Maliye Nazır Cedidi Heyeti Nazır Sibiryaya Hattı kebirinin suret-i vaz ve temdidine dair mufassal bir muhtıra takdim eyledi. Bu muhtıra o kadar güzel bir surette kaleme alınmış idi ki , inşaat planının bütün tefsilatını cami olduktan başka pek derin bir takım mütalaat-ı siyasiyye ile efkâr-ı fenniyye birbirine mezc edilerek heyet-i umumiiyesi itibariyle bir nüsha-i nadire-i kıymetdar add edildi. Fi'l-hakika, muhtıra-i mezkûreye atf-ı nazar edilince, inşa olunacak hattın bütün ehemmiyet-i siyasiyye ve iktisadiyyesi yeniden meydana çıkararak onun lüzum-u temdid ve inşası hakkında insanda zerre kadar şüphe kalmaz idi.

Yazdığı muhtırada Mösyö (Vite) Maveraya-yı Sibiryaya hattının esasen hükümete müteallik ve birinci dereceden mühim bir teşebbüs olduğunu ve hatt-ı mezkûr sayesinde, gerek Avrupa-yı Rusi, gerek Asya-yı Ruside medeni, siyasi ve iktisadi birçok netayic-i aliyye istihsal edeceğini bir lisan-ı beliğ ile ifade ediyordu. Bu muhtıradan müsteban oluyordu ki, Sibiryaya hattı, sanayi ve ihracat-ı mahalliyyeye bir inbisat-ı tamm bahş ederek bu yüzden, hayli vakitlerden beri gayr-i meskun olan havali-i mezkûrede hem terakkiyat-ı azime-i medeniyye hasıl olacak, hemde Avrupa-yı Ruside yaşayamayacak derecede fakir bulunan birçok köylüler oralara gidip iskân ve tavattun edebilecektir. Bundan başka, hatt-ı mezkûr, madenlerin ve bi'l-hassa altın madenlerinin işletilmesinde ehemmiyet-i azimeye caiz olacağı gibi, yalnız Rusya için değil, belki umum baharat alem için o sayede yeniden birçok yollar ve pazarlar küşad edileceği ve

binaen aleyh bu hatt-ı kebirin hükümet-ı muhtelif beyindeki münasebatı tecdid ve teyid eyleyerek tarih-i mileldeki bir devre-i terakki ve müsâlemet açabileceği dermiyan ediliyordu. Maliye Nazırının dediğine göre, Maverâ-yı Sibirya Hattı, Asya hududu vesiasını Rusya İmparatorluğunun merkezine birleştireceği için, politika ve sevkü'l-ceyş nokta-i nazarında bir kıymet-i azimesi olacağı aşikâr add olunuyordu. Bu muhtırada, ileride bir mani zuhur etmediği halde Sibirya hatt-ı kebirinden Çin hududu üzerine ayrıca bir kol temdid edilmek arzusu da manidar bir takım kelimelerle ve suret-i hafiyeye de işar olunmak isteniliyordu...

Bu hatt-ı kebir tahminen (9) bin kilometre imtidadında bir yol teşkil ediyordu ki, bunun (Yenisey) Havzasına kadar olan kısmı ray tefrişine müsait bir araziden, fakat (Amur) ve (Ussuri) Vadilerine kadar olan diğer kısımları ise arızalı ve pek güç bir araziden geçiyordu. İşi mümkün mertebe uzatmamak için Maliye Nazırı, hattın inşaatını üçe taksim ederek bu üç kısmın umumunda birden ameliyata başlanmaya emr ve tensib eyledi. (1893) de başlanarak (1900) de hitama erdirilmesi memul edilen birinci kısım, Sibirya garbi merkezi hatlarıyla (Ussuri) Hattının bir parçasını ve (Ural) ı Sibirya Şimendüferine rabt eden parçayı havi bulunuyordu. Hesabat evveliyeye nazaran, (1902) de bitmesi melhuz olan ikinci kısım, (Ussuri) nin mabadi ile Maverâ-yı (Baykal) hatlarını cami idi. Üçüncü kısma gelince, bu, (Amur) hatlarıyla (Baykal) Sahili boyunca tesis edilecek hattı ihtiva ediyordu.

Dediğimiz gibi hattın inşasına birkaç noktada birden başlandı. Bu muhtelif noktalar ise garbda (Zlatoust), merkezde (Omsk) civarı, şarkta yani bahr-i muhit sahilinde (Vladivostok) şehir idi. Fakat yolun bir anda şöyle birkaç yerden inşasına başlanmak hususu, maliyece bir hayli müşkilata sebep oldu. Bunun üzerine Maliye Nazırı, (Sibirya Şimendüfer Komisyonu) namıyla bir komisyon teşkil ettirerek aynı zamanda hattın inşasını temin edecek vesait-i nakdiyyeyi de tedarik ve taharriye mübaşeret eyledi. O zaman, Çar Vujic, bulunan şimdiki imparator hazretleri, teşekkül eden komisyonun riyasetine tayin edildi. Mahaza, ameliyat-ı inşaiyyenin sevk ve idaresinde, para tedarikinde vesair umur ve hususatta en çok icra-yı tesir ve nüfuz eyleyen yine Maliye Nazırı idi.

Bu andan itibaren, Maliye Nazırının şiddet ve faaliyeti sayesinde, işlerde şayan-ı hayret bir sürat ve intizam görülerek (Çelyabinsk) ile (İrkutsk) arasında (1898)

Senesi yani evvelce tahmin olunan tarihten iki sene evvel, ve (Vladivostok) ile (Khabarovsk) arasında (1897) de trenlerin amed ü şüde başlayabilecekleri istidlal olundu.

Fil-vaki, (1) Teşrin Evvel (1894) Senesi, İmparator Üçüncü Aleksandır vefat etiği vakit, Sibiry hatt-ı kebirini için (87) milyon ruble sarf edilmiş ve bu sırada hattın inşa olunan kısımları (1328) fersahtan ibaret bulunmuş idi.

Yeni İmparator İkinci Nikola Hazretleri, komisyon riyasetini bırakmayarak (30) Teşrin Sani (1894) de neşr eyledikleri bir beyanname ile Sibiry Hatt-ı Kebirinin bir an evvel inşa edilmiş olduğunu görmek arzusunda bulduklarını ilan eylediler. Bunun üzerine şimendüfer inşaat komisyonu, gece gündüz çalışarak, hatt-ı mezkûr imtidadınca gerek iklim ve gerek topoğrafya nokta-i nazarından müsadif olunan bin türlü müşkilat ve mevania ve mesela (1897) de Maveray-yi Baykal şimendüferinin sular altında kalması, (1897) de Sibiry'da vebanın zuhur etmesi ve (1900:1901) de aksa-yı şarki hadisatının vuku bulması gibi mevania rağmen ameliyat-ı inşaiyyeye bila - inkıta devam eyledi.(1899) senesi iki münteha kısımlar yani bir cihetten (Vladivostok) tan (Khabarovsk) ye, diğer cihetten (Zlatoust), dan (İrkutsk) a kadar olan kısımlar sureti-mücmelerde fakat derece-i kifayede inşa edilmiş bulunuyorlardı. Geriye merkez kısmı kalıyordu. Burada ise evvelce varid-i hatır olmayan bir hayli müşkilata tesadüf edildi. Ezcümle (Amur) Vadisinde feyezân miyah yüzünden, inşa ve ikmal edilmiş yüzlerce fersahlık şimendüfer güzergâhı sular altında kalıp gitmiş idi; (Baykal) civarında hattın temdid ve inşasına muvaffakiyet hasıl olabilmek için birkaç kere plan ve projelerin değişmesi lazım geldi.

Rus ile Çin Hükümeti arasında bir itilaf hasıl olupta Rusların Mançurya dahilinde şimendüfer temdid eylemelerine müsait bir fırsat zuhur ettiği vakit, Sibiry Hatt-ı Kebirinin merkez kısmında işler bu halde idi. Bunun üzerine Ruslar, fırsatı kaçırmamak için (Amur) Vadisindeki ameliyatı terk ile Mançurya dahilinde şimendüfer temdidine başlayarak o suretle Sibiry hatt-ı cesiminin ikmal-i inşasına hasr-ı gayret ve himmet eylediler.

Fi'l-vaki (Ussuri) şimendüferine iltisak peyda etmek için (Şilka) Deresi boyunca (Cota) dan (Pokrovskoye) ye daha sonra (Amur) Nehrinin şimal sahilini takiben (Khabarovsk) ye bir hatt-ı temdid etmek düşünülmüş idi. Bu hatta (Amur Hattı)

denilecek idi. Fakat dediğimiz gibi bu cihetlerde arazinin sarp ve dağlık olması yüzünden birçok müşkilat-ı fenniyyeye tesadüf edildiğinden ekseriya feyezan etmekte olan (Amur) Sahilini takibe mecburiyet görülmüş idi. Bundan başka (Amur) Hattının güzergâhı olacak yerlerde mahall-i meskune, suret-i umumiyede iklimen ve maddeten pek gayr-i müsait bir takım şeraiti cami bulunuyorlardı. Ezcümle oraların iklimi pek sert, toprağı ise bataklık ve cüz-i mahsuldardır. (Amur) Nehriyle tevabi senede birkaç kere feyezan ederek ortalığı su altında bırakıyorlar.

İşte bu sebepten dolayı Ruslar (Amur) Hattını terk ederek, (Çina) ile (Vladivostok) Şehrini Mançurya dahilinden geçecek bir hat ile birleştirmeyi düşündüler. (1895) Senesinde bu hususta Turuk ve Maabir Nazırı tarafından icra edilen tedkikat-ı amika neticesinde, (Mançurya) istikameti intihab olunduğuna göre Sibiryâ Hatt-ı Kebirinin imtidadı (514) fersah kadar tenakus etmiş bulunacağı anlaşıldı.

Bundan başka (Mançurya) nın, gerek iklimi ve gerek arazisi Amur Havalisinden daha iyi bir takım şeraiti cami idi, şu hale nazaran (Sungarya) Nehrinin teşkil eylediği vadi boyunca temdid olunmak icap ederdi. Bu yeni planın diğer bir faidesi daha vardı ki, o da (Vladivostok) Şehrini Avrupa-yi Rusi'ye iki buhar tarikiyle yani biri (Mançurya) arasından geçecek demir yolu, diğeri (Amur) Nehrini takip eyleyecek su yolu ile birleştirmekten ibaret idi.

Bunun üzerine Mançurya Kıtasından geçerek Rusların, (Ussuri) ve Maverâ-yı Baykal şimendüfer kısımlarını birleştirecek olan bir hattın inşa ve işletilmesi hususunda (Pekin) ve (Petersburg) Kabineleri arasında müzakerata başlandı. Bu müzakerat pek az vakit içinde her iki tarafın hüsn-ü rıza ve muvaffakiyetle neticelendi. Çünkü Pekin Hükümeti 27 Ağustos 1896 da (Rusya-Çin) Bankasıyla bir mukavelename yaparak bu mukavelename mucibince mezkûr banka, dediğimiz hattın inşa ve işletilmesini der - uhte eylemiş bulunuyor idi. Vakıa bu yapılacak hat ecnebi toprağında idi; fakat yine Maverâ-yi Sibiryâ Hatt-ı Kebirinin bir kısm-ı mühimi add olunuyordu. Bu hattın esna-yı inşasında gerek ahali ve arazi ve gerek iklimin tesiri cihetiyle hakikaten tarif edilmez bir takım havail ve gavaile tesadüf olundu. Ba husus (1900) vukuatı esnasında, hat boyunca mevzu hutut-u telgrafya ve vesait-i saire kat ve ihrak edildikten başka (1300) fersahlık tefriş edilmiş hattın (900) fersahlık kısmındaki rayları (Bokser) ler tarafından tahrip olunmuştu.

Bütün bu müşkilat-ı adideye rağmen kumpanyanın mesai-i vakası parlak bir netice ile reside-i hadd-i hitam oldu. (1901) Senesi (21) Teşrin Evvelinde İmparator İkinci Nikola Hazretlerinin yevm-i kuudunda hatt, bütün imtidadınca hitam bulmuş ve vaktiyle rüya add olunan şey dokuz sene sonra bir hakikat olmuş idi: Evet! Avrupa, koca bir şimendüfer ile artık bahr-ı muhit-i kebir sahiline irtibat hasıl eylemiş idi (Bu sırada yalnız tahminen 40 fersahından ibaret bulunan Baykal kenarındaki hatt henüz ikmal edilmemiş idi).

(1891) Senesi Kanun-i Sanisinin (10) uncu günü ilk tren Çin hududundan geçerek (12) Teşrin Evvelinde ise trenler Maveraya-yi Baykal Hattının (Kedalovsk) kısmı üzerinde (Mançurya) İstasyonuna kadar muntazaman amed ü şüde başlamış bulunuyorlardı...

Çin şarki şimendüferi istisna edilmek üzere, Sibiryaya hatt-ı cesimi bütün aksam-ı mükemmele ve muavenesiyle beraber (562) buçuk milyon rubleye mal olmuştur. Bu bargiran-ı mesarife mütehammil olan menba ise hazine-i devlet idi. Fi'l-hakika, pek dehşetli bir yekün teşkil eden şu masraf-ı azim altında hazinenin sarsılmamasını temin için Maliye Nazırı , hayrete şayan bir derecede izhar-ı zeka ve himmet eylemiştir.

Tevsi-i müstemlekat fikrinden ziyade sevkü'l-ceyş nokta-i nazardan tesis edilmiş olan Meavera-yi Sibiryaya Hattı, müşevvik ve taraftarlarının bile evvelce tahayyül edemedikleri derecede parlak bir takım netayic hasıl eyledi. Bu sayede, o zamana kadar Sibiryada pek bati bir surette vuku a gelen iskân ve tavattun hususu dehşetli surette ilerlemeye başladı. (1887) Senesinde (1892) Senesine kadar havali-i mezkûreye senede ancak (30:40) bin muhacir gelmekte iken (1894) de 80 bin; (1895) de 100 bin ve (1896) da takriben 200 bin kişi Sibiryaya gelip yerleşmiş bulunuyorlardı.

(96) tarihinde beri ise, Sibiryaya gidenlerin adedi, bu erkamı da geçerek büsbütün hayrete şayan bir surette terakki ve tezayüd eyledi. Bu gidişle pek az vakit zarfında Sibiryanın (20:30) milyon nüfusa malik olacağı yani üçüncü Aleksandır Sibirya tarihinin vaz ve küşadını emr eylediği tarihteki nüfusuna nazaran, Sibiryanın birkaç vakit sonra iki misli nüfus peyda edeceği anlaşılmaktadır.

Ahalinin kesret-i iskân ve tavattunu yüzünden, Sibiryanın alem-i iktisad ve ticaretinde de büyük büyük terakki eserleri görülmeye başlamıştır. Vakıya, bir hayli zamandan beri, Sibiryanın yegane mahsulü add olunan kürkler ve kıymetli madenlerin

ihracatında bu son senelerde pek büyük bir eser-i tezayüd görülemedi. Lakin ahiren, icra olunan hafriyyat ve taharriyat neticesinde (Altay) civarında ve hatta şimendüfer hattının yakınındaki ovalarda pek zengin kömür, demir ve bakır tabakaları mevcut bulunduğu anlaşıldı...

Hasılı cüz-i bir müddet sonra, Sibiryaya enva maden için bir meydan-ı vesi ihrac olacaktır. Bundan başka, henüz el dokunulmamış olan (Şimal) yani (Tayga) Ormanı ile Çin hududu dağları arasında kâin havali-i münbete de gittikçe artmak üzere hayli miktarda buğday yetişmektedir. Sibiryaya buğday mahsulatı, şimdiye kadar Avrupa'ya turuk cesime-i nehriyye ve bahr-i müncemid ile nakl olabilmıştır. Lakin bir defa Sibiryaya hatt-ı kebirinin kıymet-i umumiyyesi her tarafça bitamamiha takdir edilecek olur ise bu buğday hasılatı Avrupa'da şüphesiz büyük tesirler hasıl edecektir. Sibiryaya'yı bahr-i ebyaza rabt edecek diğer bir şimendüferin vaz ve temdidini de Ruslarca mutasavverdir. O vakit (Arkanjel) mevki, bu hattın Avrupa'ya nazır mühim bir kapısı yerine kaim olacaktır.

Mavera-yi Sibiryaya Hattının inşasına bedel olunmaz (Amur) arazisiyle eyalat-ı sahiliyyeye ekseriya deniz tarikiyle birçok Rus muhacirleri gelmeye başladı. Sonra gittikçe bunlar o kadar çoğaldı ki, kıtaat-ı mezkûre de icra edilen teşebbüsât umranperveranenin, yavaş yavaş netayic-i müfide hasıl etmekte olduğuna Ruslarca kanaat gösterildi. Fakat (Vladivostok) Limanının daima çaoğalmakta olan muamelat-ı ticariyyesi, Rusya'nın bahr-ı muhit-i kebir limanının mühim bir noksanını hissettirmeye, ve bu noksan gittikçe tezyid-i ehemmiyet eylemeye başladı ki, o da mezkûr limanının senede dört ay (Kanun Evvel vasat veya nihayetinden Nisan Evasıtaya kadar) kesif bir yüz tabakasıyla mestur bulunmasından ibarettir.

Bunun için henüz Sibiryaya Hattının inşasına başlanmazdan evvel veya hatt-ı mezkûrun hin-i inşasında Rusya Hükümeti enzar-ı dikkatini Kore ve Mançuryaya Sevahilinde kâin ve senenin her mevsiminde buzlardan hali bulunan limanlara tevcih eyledi. Fakat hükümet-i müşarünileyha, bu amal ve teşebbüsâtıyla altmış seneden beri tezyid-i kuvvet ve azamet eden, bununla beraber hiçbir zaman layıkıyla tanınmamış bulunan bir devletin yani Japonya'nın mıntika-i nüfuz ve menafi dahiline düşeceğini asla nazar-ı teemmüle almadı. Bu memleketin vesait-i harbiyyesi ve ahalsinin tabiatı ile ahval-i hayatiyyesi hakkında ciddi bir vukuf peyda edilmiş olsa idi, bu hal Rusya için

daha müdebbirane ve ihtiyatkârane bir hatt-ı hareket ittihazı lüzumunu telkin edeceğinde şüphe yok idi. Bir de Rusların kendileri aksa-yı şarktaki vaziyet-i askeriyyeleri, havali-i mezkûrede asar-ı umranın mefkudiyyeti ve Avrupa ile muvasalatın müşkilat-ı adideye maruz bulunması yüzünden duçar-ı endişe ve ızdırab olmakta iken, Japonyalı muhasımlarının bi's-sühule tahaşşüd ve ictima edebileceklerini ve her türlü menabi-i harbiyye ve askeriyyeye malik bulduklarını birkaç sene evveline gelinceye kadar nazar-ı ihmal ve bi kaydi ile telakki etmişler ve komşularının hal ve kuvvetini layık olduğu derece-i ehemmiyetle tedkik eylemişlerdir.

Rusya Devleti'nin Japon Denizi ve bahr-ı asfer sahilinde siyaseten ve iktisaden haiz-i ehemmiyet bir mevki tutmak hususundaki mesai ve teşebbüsâtı, Japonyalı komşusunun enzar-ı tecessüsünden bi't-tab düyur kalamazdı. Bi'l-akis, menafi-i hayatiyyesi iktizasınca kendi adaları karşısında olan memalikte yerleşmek mecburiyetinde bulunan Japonya'nın, Ruslardan evvel orada bir mevzi-i metin tutmak emeli, kendisini (1894) Senesinde (Kore) yüzünden Çin ile harp etmeye sevk eylemiş idi. Hasmı kemal-i sürat ve suhuletle mağlup eder etmez, Japonya (Leytong) Yarım Adası, (Peçili) Körfezi medhaline hakim olan (Por-Artur) ve (Taliyen van) Limanlarıyla beraber taht-ı temlikine göçürmek teşebbüsâtında bulundu.

Fakat Rusya kendi amal ve tasavvuratının duçar-ı tehlike olduğunu gördü ve aynı zamanda Japon komşusunun tehlikeli bir komşu olduğunu anladı. Esbab-ı harp faslında beyan edildiği vechle Fransa ve Almanya Devletlerinin müzaheratıyla, hükümet-i müşarünileyha, Japonya'yı muzafferiyatının en kıymettar semerelerinden sarf-ı nazar etmeye mecbur kılmış ve (1898) Senesi Mart'ında (Kieocu) Almanların yedd-i istimlakına geçtikten birkaç ay sonra münazaun-fih olan limanları Çin Hükümetinden isticar ederek Maveraya-yi Mançurya Hattı vasıtasıyla Sibiryaya'ya rabt ve ilsaka muvaffak olmuştur.

RUSYA'NIN AKSA-YI ŞARKA SURET-İ İSTİLASI

Rusya'nın aksa-yı şarka istilası pek, garip bir surette vuku a gelmiştir. Aksa-yı şarkın (Amur) Arazis-i vesiasıyla Japon Denizi sahilindeki aksamı, Rusya Hükümeti merkeziyyesinin arzu ve malumatı hilafında olarak yalnız iki kişinin cesaret-i fevka'l-adesi sayesinde işgal ve Rusya memaliğine ilhak edilmiş idi.

Bu iki zatın biri, (1847) Senesinde Şarki Sibirya Valiliğine tayin edilmiş olan Kont (Muravyef) diğeri kezalik aynı senede (Baykal) nam-ı nakliye sefinesi kumandanlığına tayin edilen kapudan (Kenadyus İvanovicnevelsky) dir. Bunların ikisinin namlarına, birincisine (Amur) Vilayetinde kâin (Khabarovsk) da ikincisine (Vladivostok) de heykeller rezk edilmiştir.

(Muravyef) in tayininden bir sene evvel (Kostantin) isminde bir Rus harb-i sefinesi (Amur) Nehrinin mansıbını taharriye memur edilmişti. Fakat bu sefine, nehrin mansıbını bulamadı ve süvarisi tarafından verilen rapor üzerine (1846) da, o vakit Hariciye Nazırı olan Kont (Nesselrode) Çar Nikola'ya takdim eylediği raporda (Amur) Nehri mansıbının, sefain-i bahriyenin duhulüne gayr-i müsait olması hasebiyle, Rusya için hiçbir kıymeti haiz olamayacağını bildirdi. Bu sebepten Rusya Hükümeti mahsuldar araziye Çin'e terk etti. Nihayet (Muravyef) bu nokta-i cesimeyi tekrar Rusya'ya ilhaka muvaffak oldu.

Fakat şu hususta kendisine en ziyade yardım eden kapudan (Nevelsky) idi. Sibirya Limanlarına sevk edilmek üzere erzak yüklü bir nakliye vapurunun süvariliğine tayin edilen bu gayur zabıt, (Amur) mansıbının taharriisi için kendisine müsaade verilmesini istirham etmiş ve bu müsaadeyi alamayınca kendiliğinden, gemisiyle birçok muhataralara maruz kalarak (Sahilin) Adasıyla karşısındaki şarki Sibirya Sahili arasından geçmeye teşebbüs eyledi. Bu suretle (Amur) Nehrinin mansıbına girmeye muvaffak oldu ve (Sahilin) Adasının, evvelce zan olunduğu gibi, kara ile münasebeti olmayıp kara'dan da bir boğaz ile ayrılmış uzun bir adadan ibaret bulunduğunu keşf ve ispat etti. (Baykal) Sefinesi üç ay sonra yani 13 Eylül 1847 tarihinde (Ayan) denilen Rus Limanına muvasalata, burada maiyyeti erkaniyla birlikte kendisini istikbal eden (Muravyef) e, netayic-i seyhatini bildirdi.

Kapudan (Nevelsky) nin raporuna (Petersburg) da itimad edilmemekle birlikte beraber (Amur) mansıbını teşkil eden (Delta) kurbunda bir kış istasyonu tesisine müsaade olunarak bu işte, birinci sınıf kapudanlığına terfi edilmiş olan (Nevelsky) ye havale olundu. (Nevelsky) bu defa da kâffe-i mesuliyeti deruhde ederek altı nefer taife ve küçük bir maune ile (Amur) Nehrine girdi. Ve bu nehir sahilinde kâin Çin Arazisinde (Nikolayefsk) mevkiini tesis eyledi. (1) Ağustos 1850 tarihinde havali-i mezkûrede sakin yerliler dahi hazır olduğu halde buraya Rus Bayrağı çekildi.

(Nevelsky), badehu raporunu bi'z-zat takdim etmek üzere (Petersburg) a azimet ve müteakiben (Kont Muravyef) dahi şehir-i mezkûre muvasalat ile verdikleri rapor mazhar-ı tasvib olmuş ve vali-i umumi (Muravyef) in nezareti, (Nevelsky) nin emri altında olarak (Amur) Sevahiline bir heyet seferiyye-i ticariyye izamı karargir olmuş ve Rusya Hükümetinin, (Amur) Nehrinin mansıbını taht-ı muhafazasına aldığı haberi de Çin Hükümetine bildirilmiştir.

Ticaret heyet-i seferiyyesi namıyla tertip edilen (Nevelsky) heyet-i seferiyyesi bahr-i muhit-i kebir sahilinde Rusya'nın hakimiyetini tevsi hususunda muvaffakiyet-i azimeye nail oldu.

Bu heyetin müddet-i seyahati, 1851' den 1854 Senesine kadar devam ederek bu münasebetle birçok Rus Bahriye Zabitanı tekmil (Amur) Arazisini ve sahil vilayetiyle (Sahilin) Adasını bit – tedkik burada büyük kömür madenleri keşf ve bu memleket-i cedideyi işgal eylediler. Amur mansıbı civarındaki (De Kastri) boyunca ve bi'l-hassa büyük (Petro) Limanını ve Şimali Kore hududuna yakın (Ussuri) Nehrinin mansıplarını teşkil eden bi'l-cümle koyları (Nevelsky) nin maiyyetinde bulunan hep bu zabitler keşf etmişlerdir.

1860 senesinde Çin Hükümetiyle Fransız ve İngiltere arasında zuhur eden ihtilaf, Çin'in mağlubiyeti ile neticelenmesi, üzerine Rusya Hükümeti dahi 14 Teşrin Sani 1860 tarihinde Çin ile bir muahedename akd eyledi. Bu muahede name ile Çin Hükümeti, (Amur) Nehrinin şimalinde ve (Ussuri) Nehrinin şarkında kâin arazinin kâffesini ve (Kore) Hududuna kadar giden sahilin teknilini Rusya'ya terk eyledi. Bunun üzerine şu arazi-i vesia evvela, Maveraya-yi Baykal'dan ve (İrkutsk) Vilayetinden getirilen muhacirlerle iskân edildikten sonra Kazak Alayları tesis ve (Amur) ile (Ussuri) Sevahilinde karyeler ve kasabalar inşasına mübaşeret olundu.

1860 senesine kadar (Şilka) ve (Amur) nehirleri üzerinden sabih ve seyyarhaneleri muhtevi cesim sallarla hayvanat ve bi'l-cümle alat ve edevat ziraiyyesiyle birlikte (40000) kadar muhacir sevk edildi. Bu sevkiyat esnasında hayvanat, rai edilmek üzere, geceleri Kara'ya çıkarılır ve gündüzleri seyahate devam olunurdu. Tarih-i mezkûrdan itibaren Sabo kıtaat-ı cesimeye muhaceret gittikçe tezeyüd ederek bugün (Amur) Vilayetinin nüfusu (120,360) ve sahil vilayetinin nüfusu ise

(223,336) e baliğ olmuştur. Biri (447,667), diğeri (1,854,353) murabba kilometre sathında olan bu iki kıta-i cesime için bu nüfus bi't - tab çok değıldir.

PORT ARTHUR

Bu şehir-i mühimin teslihat ve teçhizatı ile liman ve tersanelerinin muharebe-i bahriyye nokta-i nazarından ahvaline dair malumatı fasl-ı mahsusuna terk ederek şimdilik yalnız ahval-i coğrafya ve umumiyyesinden bahs edeceğız.

Şimdiki (Port-Arthur) kal'asının pek garib bir mebde'-i vardır. Bundan elli sene mukaddem (Port-Arthur) ismi hiçbir coğrafya haritasında mevcut değıldi. Bi'l-akis burası (Liyu-Şonko) namıyla tevsim olunan küçük bir Çin Karyesinden ibaret idi.

1858 de (Aljerin) isminde bir İngiliz gemisi, o ana kadar hiçbir Avrupalı geminin asla lenger-endaz olmadığı, bu limana gelip orada demir atar . Ondan sonra bu küçük karyeye (Aljerin) Gemisinin kapudanı (Artur) un ismi verilerek (Port-Arthur) denilmeye başlamıştır. Mahaza (Port-Arthur) un ehemmiyet-i sevkü'l-ceyşiyyesi ancak bir hayli zaman sonra (Li Hong Çang) tarafından takdir edilmiş idi. Fi'l-hakika bu şehrin ehemmiyet-i askeriyesini anlamak için, insanın herhangi bir coğrafya haritasına yalnız bir atf-ı nazar eylemesi kâfidir.

Fi'l-vaki, (Port Arthur) Şehri (Leytong) Şibh-i Ceziresinin münthea-yı cenubunda ve (Peçili) Boğazı üzerinde kâin mühim bir askeri körfez ve limanıdır. (Port-Arthur) ile (Şantung) Eyaletinin şimali sahili beyninde teşekkül eden bu boğazın genişliği (88) kilometredir. Lakin boğazın yarıdan ziyadesi yani (50:55) kilometrelik bir kısmı ancak küçük gemilere melce edebilecek küçük adacıklarla tıkanılmış gibidir. Budan dolayı (Kuvantung) Şibh-i Ceziresinin cenub kenarını muhit olan boğazın genişliği hakikat halde 32 kilometre kadar bir şeydir. Binaen aleyh, dediğimiz gibi (Port-Arthur) bu kanala tamamıyla nazır ve hakimdir.

Bu mevki mühim sevkü'l-ceyş ile nihayet bulan şibh-i cezirenin şarkında bahr-i asferin temadi-i şimaliyesinden ibaret olmak üzere , (Kore) Körfezi arz-ı endam eyliyor.

Binaen aleyh, suları aynı zamanda Çin, (Kore) ve Japon Sevahilini muhit olan bütün şu havali-i bahriyyeye (Port Arthur) hüküm-ferma olmaktadır.

Şu dediğimiz menafi-i sevkü'l-ceyşiyeden maada şehir, topağrafya nokta-i nazarından dahi fevaid-i mühimmeyi haizdir. Evvela şehrin ortasında bir göl vardır ki, bu göl (300) metre arz ve (1000) metre tulünde ve medhali her iki cihetten yüksek tepelerle muhat, bir kanal vasıtasıyla denize birleşmektedir. Bir harp limanı vücuda getirmek için bundan daha iyi bir mevzimi bulunur! Medhalin umku (7:8) metreden ibarettir. Fakat içeri gittikçe kanalın derinliği tezayüd etmektedir. Kanalın önünde bir harici bir liman var; burası (8:13) metre umkündeki sahil tepeleriyle mahfuz ve gemilerin lenger-endaz olmasına pek müsait bir yerdir.

(Port-Arthur) esasen Çin Şehri ile yeni şehirden tereküb eder; yeni şehir Rusların işgalinden sonra tesis edilerek az zaman içinde fevka'l-ade kesb- i umran ve terakki eylemiştir.

(Port-Arthur) da su tedarigi meselesi pek güç bir şeydir. Şehri Saky ve irva etmekte olan (Lun) Irmağının suyu şürb'e salih olmadığı gibi suni taktirhanelerin inşaatı dahi henüz reside-i hitam olmamıştır. Bu mahzur, şimdiye kadar defaatle kolera ve dizanteri illetlerinin zuhuruna sebebiyet vermiştir.

Her nasıl olursa olsun, Çin'in son zamanlarda en benam rical-i hükümetinden biri olan (Li Hong Çang) Peçili Eyaletinin müdafası için (Port-Arthur) Limanının haiz bulunduğu ehemmiyet ve kıymet-i askeriyyesini layıkıyla takdir edebildi. Şehrin tahminen (40) bin ahalisi var; bunun kısm-ı mühimini Çinliler ve Japonlar teşkil eder. (38) derece (48) dakika arz-ı şimali ve (119) derece tul-u şarkide vakadır. Ticaretçe daha pek ileri gitmemiştir. Lakin (Port-Arthur) bütün cihanın en mühim askeri şehirlerinden biridir.

Henüz pek genç olan bu şehrin talii pek garib ve hatta bir dereceye kadar facialıdır. (1884) de (Fransa-Çin) Harbi esnasında Amiral (Corbe), (Peçili) Körfezinin medhaline hakim olan bu şayan-ı hayret mersa-yi tabiinin bütün kıymet ve ehemmiyetini takdir ederek (Fuceu) bombardımanından sonra (Formoz) yerine, orasını kendi filosunun hedefi olmak üzere işgal ettiği Fransa Hükümetine teklif eylemiş idi. Fransa Hükümeti vakıa, bu teklifi kabul etmedi. Lakin (Kobe) nin takdirat-ı mühimmesi Çinlilerce nazar-ı itinaya alındı.

(Port-Arthur) un ehemmiyet-i azime-i siyasiyye ve askeriyyesini salifen beyan eylediğimiz gibi, en evvel meşhur (Li Hong Çang) takdir etmiş ve onun teşvikati

neticesi olarak Çin Hükümeti şehir-i mezkûrun mükemmel bir harp limanı haline vazi için icap eden teşebbüsata tevessül eylemiştir.

Prusya istihkâm Binbaşlarından (Hanegin) sahil istihkamatını inşa eyledi. Kara istihkamatı ise İngiliz ve Fransız mühendisleri tarafından inşa edildi. Ameliyat-ı tahkimiyeye (1880) tarihinde başlanmış ve bu babda mebalîğ-i azime dahi tahsis edilmiş ise de, ameliyat-ı mezkûre, (Çin–Japon) Harbine kadar bir mevzi-i müstahkem-i cedidden beklenen dereceye vasıl olamamıştır. (Çin–Japon) Harbinin hülâsa-i vekayini diğer bir fasla terk ile burada yalnız harb-i mezkûr esnasında (Port-Arthur) ne vechle ve ne vakit sükut etmiş bulunduğunu icmalen beyan edeceğiz.

(1894) Senesi Teşrin Evvelinin (24) üçüncü günü General (Oyama) 3 piyade livası ve 36 ağır top yani ceman (25) bin kişi ile (Ger) Körfezinde Kara'ya çıktı. Teşrin Saninin (6) ncı günü (Ginçeöü) ve sekizinci günü (Taliyen van) mevkillerinin zabtından sonra ayın (19) undan (15) inci gününe kadar, nim muallim ve muntazam (15) bin Çinli tarafından işgal edilmekte olan (Port-Arthur) aleyhine hareket-ı harbiyye vuku a geldi; kısa bir hücum cebri yapıldı. Nihayet Teşrin Saninin (21) inci günü netice-i katiyye istihsal olundu: Kısa bir topçu muharebesini müteakib hatt-ı asli üzerinde kâin en mühim tabyalar zabt edildi. Bütün bu hücum hareketi birkaç saat içinde olup bitti ve Japon Donanması hemen hiç muharebeye iştirak etmedi.

Rusya, Fransa ve Almanya Devletlerinin müzaheretiyile (Port-Arthur) yine Çin'e iade edildiği zaman, hükümet-i mezkûre bi't-tab yarı kalmış olan tahkimata devam edecek bir halde değildi. Bunun için birkaç sene zarfında hiçbir şey yapılamadı. Nihayet (1898) Senesinde Rusya Devleti (Port-Arthur) ile bütün (Leytong) Yarım Adasını isticar etti ve Amiral (Devbasof) Kumandasında bir Rus Filosu gelerek resmen şehir işgal ve istimlak eyledi.

(Port-Arthur) Rusya için biri siyasi diğeri askeri olmak üzere iki ehemmiyet-i azimeyi haiz idi. Fi'l-hakika, şehir-i mezkûr bir taraftan henüz suret-i katiyyede Rusya memaliğine dahil olmayan Mançurya Kıtasında Rus hakimiyetini tesis etmek için bir istinadkâh mühim vazifesini ifa edecek, diğer taraftan dahi bahr-i kebirdeki Rus Filosuna, senenin her mevsiminde buzlardan hali mükemmel bir üssü'l-harekat teşkil eyleyecekti.

(Port-Arthur) istimlak edilmezden evvel Rusya'nın aksa-yı şarktaki filosuna mensup sefainin kısm-ı azamı, Japonya'nın (Nagazaki) Körfezinde kışlamakta idi. Bu körfez sahilinde (İnoza) isminde küçük bir Rus Köyü bile tesis edilmişti.

Her halde (Vladivostok) Limanı gittikçe tevessü ve tezyid-i kuvvet etmekte olan Rus Filosunun ihtiyacatını temine kâfi değildi. (Port-Arthur) alınır alınmaz, Rusya Bahriye Nezareti şu mülahazatta bulundu:

(Vladivostok) ve (Port-Arthur) birbirinden tamamen ayrı iki harp tersanesi gibi telakki edilmelidir, bunlardan hiç birisinin diğerine faidesi dokunamaz. (Port-Arthur) şimdiki haliyle donanmamız için bir melce-i emin değildir; halbuki, vakayi' siyasiyye, hasım kuvvetinin kesretine bakmayarak donanmamızı, onunla muharebeyi kabul edecek buhranlı ve müşkil bir vaziyete sevk edebilir. Binaen aleyh, (Port Arthur)u kuvvetli ve mükemmel bir üssü'l-harekat-ı bahri haline irca etmek bila-kayd ve şart-ı elzem ve taht-ı vücubdadır.

İşte bu lüzumu nazar-ı dikkat ve ehemmiyete alan Rusya Devleti mesarîf-ı azime ihtiyar ve büyük bir faaliyet izhar ederek bir taraftan istihkamat inşasına başladığı gibi, bir diğer taraftan dahi limanın ıslahına, tersaneler ve darü's-sinaalar tesisine Velhasıl birinci sınıftan bir mevki müstahkem bahri için her ne lazım ise hepsi vücuda getirmeğe hasr-ı himmet ve gayret eylemiştir.

Rivayet olunduğuna göre, (Port-Arthur) un Kore'den ve denizden tahkimi için sarf olunan meblağ on iki milyon lirayı tecavüz etmiştir. Mahaza, birden bire vuku a gelen ilan-ı harp esnasında bu dediğimiz istihkamlardan bazısı henüz tamamıyla ikmal edilmemiş bulunuyordu.

Nefs-i (Port-Arthur) şehri yüksek tepelerle muhat küçük bir göl üzerinde mebnidir. Bi'l-hassa liman denilen yer beyza şeklindedir; şimalinde havzalar tamirhaneleri cami tersane ve darü's - sinaalar mevcuttur ve bu liman istenildiğinden ziyade amik ve mahfuzdur. Bunun karşısında daha küçük kuvvetli bir liman daha var ki, ona (Şark Limanı) diyorlar. Burada da, torpidoların gelip geçmesine müsait bir kanal hafır ve küşad edilmiştir; zaten torpidoların tersanesi de o civarda kâindir.

(Port-Arthur) Limanını işgal ettiği vakit Amiral (Devbasof) Filosuyla, ilk önce, iki piyade taburu ve bir batarya top karaya çıkarılmış idi. Birkaç gün sonra ise (Vladivostok) tan daha (20) kal'a topu getirilerek Çinlilerden kalma eski sahil

bataryalarına vaz ve tabiyye olundu. Mahaza, (Port-Arthur) un tahkimi hususunda sarf edilen bütün fedakârlıklara rağmen, ilan- harp zamanında kal'anın yine birçok nevakısı vardı. Yalnız deniz cephesi mükemmel bir halde idi; kara cihetinde ise, istihkamat-ı asliyye muhitinin ekser aksamı henüz kapatılmamış idi. Binaen aleyh, nevakıs-ı mezkûrenin müstacelen ikmal ve itmamı iktiza ediyor ise de ahval ve zamanının adem-i müsaadesinden dolayı ancak hafife ve muvakkate tarzında istihkamat inşasına muvaffakiyet hasıl olabilmıştır. İşte bu sebebe binaen, bi'l-hassa şimal-i garbi cephesinde istihkamat hafif kalmış ve bil-ahire kal'anın sükutunu tacile medar olmuştur.

Zaten müdafaa hatt-ı aslisinin mevki iyi intihab edilmeyerek gayet dar olduğundan ne şehir ve ne de liman düşman bombardımandan mahfuz idi. Bir de asakir-i muhafazanın istirahatı ve mecruhin hastaganın ikameti için mermiyatın tesirinden salim mahall-i mesturede pek azdı. Elde mevcut vesait ve menabin kâffesi, evvel be-evvel Rusya'nın aksa-yı şarktaki satvet-i siyasiyyenin üssü'l-esası olan olan işbu mevkin mükemmelen tahkim ve teçhizi hususunda sarf edilecek yerde bil -akis, (Talien de) gayri müstahkem ve cesim bir limanı vücuda getirmek için yüz milyon rubleden fazla bir meblağ-ı cesime sarf edilmiş idi. Halbuki (Talien) Limanı bil-ahire, (Port Arthur) un esna-yı muhasarasında Japonların fevka'l-ade işine yaramaktan başka Ruslar için hiçbir istifade temin etmemişti. Çinliler tarafından suni olarak vücuda getirilmiş olan şark limanı cezr zamanı beş metre umkuna tenezzül ederek sefain-i cesime-i harbiyye için kabil-i istimal değildir. Burada bulunan sefain-i harbiyye, cezr zamanı limanın yatağı üzerine oturmuş bulunacağından, limandan çıkmak için suların yükselmesine intizar etmek mecburiyetindedirler. Rusya menabinden alınan malumata nazaran bu liman on büyük sefine-i harbiyye istiabına müsaittir; garb limanı dahi pek yumuşak ve kumlu olduğundan cezr zamanında hemen kamilen kurumaktadır.

Limanın medhali ve buraya civar olan aksamı iyice tathir edilecek olur ise, burada, bütün bir donanmanın ikametine müsait bir mahal tedarik edilmiş bulunacaktır. Yalnız (Kaplan) Şibh-i Ceziresinin hemen karibinde (İçdeniz Limanı) denilen bir mahal var ki, burada büyük gemiler, bila-mani lenger-endaz olabiliyorlar.

Limanın en büyük esbab-ı zafiyetinden biri de medhalin pek dar ve kumsal olmasıdır. Bu husus donanmanın duhul u hurucunu ziyadesiyle tasib ettiği halde, bi'l-

akis hasım donanmasının, limanı abluka etmesini teshil etmektedir. İkinci bir medhal vücuda getirmek maksadıyla Kaplan Şibh-i ceziresi garb berzahının hafrine ibtidar edilmiş ise de ilan-ı harp zamanında bu hafriyat henüz itmam olunamamış idi.

Müessesat-ı bahriyye namına , (Port Arthur) da ilan-ı harp zamanı bir tamirhane ile muhtelif depolar ve bir tersane var idi. En büyük mahzur ise, sefain-i cesime-i harbiyye için mükemmel bir tersanenin mefkudiyyeti idi. Şark Limanında kâin olan tersane bu maksadı temine kâfi olmadığı gibi Garb Limanında inşaatına başlanılan ikinci bir tersane dahi henüz ikmal edilmemiş bulunuyor idi. İlk hücumda duçar-ı hasar olan (Sezaraviç) ve (Ratvizan) Gemilerinin birçok zaman tamir edilememesi de bundan neşet ediyor idi.

HARİCİ LİMAN:

Burası cezr zamanında bile en büyük gemilerin serbestçe icra-yı hareket eylemelerine müsaittir ve pek güzel bir lenger mahalidir. Sevahilin teşekkülât-ı tabiiyyesi icabı olarak şimal rüzgarlarından mahfuz ise de mevsim-i sayf esnasında esen cenub ve şark rüzgarlarına karşı hiçbir mahfuziyeti haiz değildir. Bu limanın en büyük bir faidesi, senenin hiçbir mevsiminde incimad etmemesidir. Fi'l-hakika, sahildeki cibal-i mürtefia, soğuk şimal rüzgarlarını kat ve tevkif eylediğinden senenin en soğuk mevsiminde bile ancak pek ince bir buz tabakası teşekkül eder ki, bu da gemilerin girip çıkmasına hiçbir tesir, hiçbir müşkilat ika edemez.

(Port-Arthur) şehri, vaziyet-i coğrafyası iktizası olarak düşman ordusu tarafından kolaylıkla tecrid olunabilir. Fi'l-hakika, (200) kilometreyi mütecaviz bir tule malik olan (Leytong) Şibh-i Ceziresinin münteha-yı cenubunda bulunduğundan (Port-Arthur) un vaziyeti bu yolda vuku bulacak bir teşebbüs için pek müsaittir. Mezkûr şibh-i cezire sevhilinin kumsal ve limanlarının fena olmasına rağmen (500) kilometre kadar tutan bu sevhilin, müdafii tarafından taht-ı tasarrudda bulundurulması ve karaya asker dökülmesine karşı şiddetli bir mukavemet icrası pek güçtür.

(Port-Arthur) Limanının mevki-i coğrafisinden neşet eden bu mahzurundan başka, bir mahzuru daha var ki, o da kuvvetli bir donanma için ne kâfi derecede vüsate ve ne müessesat-ı bahriyyeye malik olmamasından ibarettir. (1898) Senesindenberi ihtiyar edilen fedakârlıklara rağmen bu mahzur, ilan-ı harp zamanına kadar, henüz izale edilmemiş idi. Binaen aleyh, (Port-Arthur), Baltık Filosunun muvasalatına kadar

mukavemet ile bu filonun salimen limana dahil olabilmiş bulunması halinde bile, mezkûr filonun ihtiyacatına kâfi olup olamayacağı pek şüpheli bir mesele idi. Fi'l-hakika, derece-i kifayede tersane ve tamirathaneler olmadığı cihetle bu kadar uzun bir seyahatten dolayı cidden muhtaç-ı tamir olan gemilerin tamiri hususunda müşkilat-ı azimeye tesadüf edileceği, Japon donanmasının ise, gayet mükemmel ve birçok tersanelere malik bulunması sayesinde, daima muhafaza-i tefevvuk eyleyeceği şüpheden beri idi.

(Taliyen van) ve (Ginçeöu) Körfezleri vasıtasıyla (Kuvantung) Yarım Adasının teşkil eylediği berzah büsbütün hususi bir ehemmiyeti haizdir. (2:3) kilometre arzında olan bu berzah, cüzi bir kuvvetle, gayet faik düşman kuvvetlerine karşı müdafaa edilebilirse de bunun için müdafinin denize hakim olması şarttır. Bi'l-akis, hakimiyet-i bahriyye taraf-ı mütearrızda olursa hatt-ı müdafaanın cenahlarını ve gerilerini, uzun toplar vasıtasıyla ateş altında bulundurmak ve bu suretle mevzin sükutunu tacil etmek pek kolaydır.

(Port-Arthur) İstihkamatından sonra, bahs edeceğimiz. (1904) Senesi Kanun-u Sani nihayetinde (Port-Arthur) Harp limanı henüz, mevki-i coğrafisinin talep eylediği mertebe harbe hazır bir halde değil idi. Harbin ilanından biraz evvel Avrupa'dan (Port-Arthur) a gönderilmek üzere gemilere tahmil edilen esliha ve mühimmatın kısm-ı azamı muhasamatın ibtidar eylemiş bulunması hasebiyle oraya isal edilememiştir.

VLADİVOSTOK

Şarki Sibirya'nın Limanı, (Primorsky) veya sahil vilayetinin merkezidir. Japon Deniziyle teşekkül eden (Büyük Petro) Körfezinin münthezasında ve (İrkutsk) dan (2200) kilometre uzakta vakidir. (Ussuri) Vadisi boyunca giden Maveraya-yı Sibirya şimendüferinin de son noktasıdır. (43) derece, (6) dakika, (51) saniye arz-ı şimali ve (129) derece, (33) dakika, (5) saniye tul-u şarkidedir.

(Vladivostok) Şehri aksa-yı şarkta, Rusya için (Port-Arthur) kadar değilse bile ona yakın bir ehemmiyeti haizdir. Bundan başka, doğrudan doğruya Rus arazisinde bulunması ve Maveraya-yı Sibirya Hattının nokta-i münthezasını teşkil eylemesi de diğer bir faidedir.

Güzel bir aksa-yı şark haritasına atf-ı nazar eyleyiniz; derhal (Vladivostok) şehrinin Japon Denizinin şimalinde, (Port-Arthur) un bahr-ı asfer şimalindeki mevzine

müşabih bir vaziyette bulunduğunu tasdik edersiniz. Fi'l-hakika, (Port Arthur), (Peçili) Körfezinin içerisinde garbta (Leytong), Şarkta (Kore) Körfezleri arasında teşekkül ve temadi eden bir şibh-i cezirenin ucunda bulunuyor. Aynı vechle (Vladivostok) şehri de garbta (Amur), şarkta (Ussuri) Körfezleri arasında müteşekkil (Muravyef) Şibh-i Ceziresinin ucunda vakidir. Mahaza, vaziyetçe olan bu müşabehetle beraber iki liman arasında ber vech ati nakl edeceğimiz vechle büyük büyük farklar mevcuttur.

Vaktiyle (Pomary) denilen (Vladivostok) Şehri, (1860) da Ruslar (Amur) Arazisini işgal eyledikleri esnada mümkün olduğu kadar çok zaman buzlardan hali bir mahreç bahri elde etmek hevesiyle orada yerleştikleri zaman adi bir balıkçı kulübesinden başka bir şey değildir. (1876) da (Nikolayefsky) askeri limanı. (Vladivostok) a nakl edildi. (1886) de ise şehir-i mezkûr eyalet-i sahiliyye için merkez ittihaz olundu. Bunu müteakib şehirde hakikaten pek çabuk terakkiyat-ı azime husule geldi.

(Vladivostok) bugün taş ve ahşaptan muntazaman inşa edilmiş ve sahil boyunca mütevaziyen ilerleyen şehir-i cesim demektir. Gazeteleri, Bahriye Mektepleri, bir erkek ve bir kız mektebi ve bir müzehanesi vardır. Harf ve sanayi de pek ileri giderek şimdiki halde birahanelere, fabrikalara, vapur inşasına mahsus darü'l-imalatlara, tuğla ve kiremithanelere maliktir. İhracat-ı ticariyyesi, yalnız Çin memaliğine gönderilen deniz lahanası ile balıktan ibarettir. Liman serbesttir; şehir içerlerinde günden güne tevessü eden asar-ı medeniyet ve servet ise kendisi için parlak bir istikbal hazırlamaktadır.

(Vladivostok) Limanının kıymeti içeride olmasından ve ön tarafındaki adalarla mahfuz ve emin bulunmasından ibarettir. Şehir (30) kilometre tul ve (10) kilometre arzında olan (Muravyef) Yarım Adasının müntehasında kâindir.

(Port Arthur) Rusların eline geçinceye kadar Rusya'nın aksa-yı şarkta yegane bir üssü'l-hareketini teşkil eden (Vladivostok) Limanı daha (1860) Senesinde bile havali-i mezkûreye giden bi'l-umum tüccar ve harp gemileri için bir melce teşkil etmekte idi. Maveraya Sibiryaya şimendüferlerinin inşasına başlandığı zaman (Vladivostok) Şehrinin dahi istihkâmat-ı cesime ile tahkim ve takviyesine ibtidar edilmiş ise de ilan-ı harb zamanına kadar ameliyat-ı tahkimiyye henüz bitmemişti.

Limanın ilersinde müteaddid ada ve yarım adalar bulunması cihetle limana girmek için yalnız tahkim ve müdafaaları gayet kolay iki medhal kalmaktadır.

İç liman fevka'l-ade denilecek kadar geniştir. Ve (Altın Boynuz) denilen bir Haliç ile husule gelmiştir. Burada kuvvetli bir donanmanın her türlü ihtiyacatını temine kâfi müessesat-ı bahriyye mevcuttur ki, bunlarda ber vech ati beyan olunur:

Sefain-i cesime için büyük bir kuru havuz (168 metre tul, 27 buçuk metre arz, 9 metre umk) ve iki sabih havuz (96 metre tul, 22,7 metre arz ve 7,9 metre umk) ile küçük bir havuzu (torpido gemileriyle sefain-i ticariyyeye mahsus), bir tersane, bir tamirhane, kömür deposu, lağım ve cephe ve hastahaneler ile kışla vesaire vesaire.

Asıl (Vladivostok) Limanı (Kozakevich) Adasıyla karşı karşıyadır; liman vasidir: (75) kadar harp sefinesi istiab edebilir. Bundan başka şehre hakim olan tepeler ile de pek mahfuzdur. Tuli (8) kilometre, arzı (810) metre, umku (8) metredir.

Rıhtım ve havuzlarla istikmal ve (1896) Senesinden beri inşaatına başlanılan bir düzine kuvvetli tabya veya kal'a ile mertebe-i kemale isal edilmiş bulunan ve (Hakime-i aksa-yı şark) manasını işar eden (Vladivostok) Beldesi, suları hiç olmazsa iki ay incimad etmemiş olsaydı, birinci dereceden bir askeri liman ve tersanesi olurdu. İşte bu mahzur-ı azimeden dolayı Ruslar, (Peçili) Körfezi medhalinde her zaman için serbest bir liman taharrisine mecbur olarak en nihayet (Port-Arthur) Kasabasını intihab eylediler.

(Vladivostok) daki müessesatın ekserisi Haliç'in şimal şarki sahilinde bulunmaktadır. Nefs-i şehir ise, Haliç'in garbında (Şkovna) Yarım Adasının müstevi olan berzahı üzerinde kâindir. Şehirdeki mebaninin kısm-ı azamı (Yüzde doksan) tek katlı veyahut zemin katını havi ahşaphanelerden ibarettir; mütebakiyesini yeni kargir evler teşkil eder. (1898) Senesi bidayetinde şehrin nüfusu (4600) ü kadın olmak üzere (30) bin kişiden ibaretti. Bunun (10) bini asker, (10) binden fazlası Çinli ve takriben (3) bini ecnebi (Ekseri Koreli ve Japonyalı) dır. (1903) te ise şehrin nüfus-u umumiyyesi (40) bine baliğ oldu.

(Vladivostok) Limanının bütün şu mahassenatına karşı bir mahzuri var ki, o da kışın limanın gayet kalın bir buz tabakasıyla mestur bulunması hasebiyle seyr-i sefainin tam dört ay münkatı olmasıdır. Bi'l-hassa buraya mahsus olmak üzere imal edilmiş olan buzkıran vapuru müddet-i mezkûrun yalnız bidayet ve nihayetlerinde ince bir hatt-ı seyr

ü hareket açabilmekte ise de buradan sefainin müruri son derece müşkil ve fena havalarda ekseriya muhataralı veya müstehildir. Ahval-i mezkûre her türlü serbesti, harekatı ref eylediğinden bu müddet zarfında (Vladivostok) Limanı ehemmiyet-i askeriye ve sevkü'l-ceyşiyesini zayi eder. Ruslar bu harbin bidayetinde ahval-i mezkûreden pek ziyade mutazarrır olmuşlardır.

Fi'l-hakika, bir taraftan (Port Arthur) Filosu (Vladivostok) daki vesait-i menabiden hiç istifade edemediği gibi, diğer taraftan (Vladivostok) Filosu buzlar arasında mahsur kalmış ve hiçbir şey yapmaya muvaffak olamamıştı.

(Vladivostok) Limanının istihkâmât-ı bahriyesi hakkında doğru bir malumat ahzı kabil olamamıştır. Maamafih istihkâmât-ı mezkûre, tarz-ı taksim ve vezâifine göre dört takıma tefrik edilebilir. Her iki medhalin karşısında bulunan birer takım sahil tabya ve bataryaları mezkûr medhalleri sedd eylediği gibi üçüncü bir takım dahi dış limandan iç limana isal eden medhali müdafaa eylemektedir. Bu üç takımın ekseri tabyaları sahile yakın tertip edilerek mevkiyan o kadar yüksek değildir. Dördüncü takım ise (Şkovna) Yarım Adasının berzahı kurbunda ve mevaki-i mürtefiyaya mevzu bulunan yüksek bataryalardan ibarettir. Bu istihkâmattan maksad, mukavves endaht ile iç limandaki müessesat-ı bahriye ve tersaneleri bombardıman etmek isteyen düşman donanmasını uzak tutmaktır.

Kara cihetindeki Rus istihkâmlara gelince bunlar hakkında da pek az malumat vardır. (Rus) Dağı üzerinde bir tabya, şehrin ortasında kâin yüksek bir tepe üzerinde de diğer bir tabya bulunmaktadır. (Port-Arthur) ve (Vladivostok) tan başka (Amur) Nehrinin mansıbında kâin (Nikolayefsk) ve (Pusyet) Körfezi Sahilindeki (Novokiyevfsk) Mevkilerinde dahi istihkâmât vardır.

Bu mevaki-i müstahkemenin hepsi yekdiğeriyle ve Avrupa-yi Rusi ile muvasalaları gayet müşkil olmak mahzur-u azimini havidirler. Aksa-yı şark sahili boyunca vuku bulacak muvasala, bütün imtidadınca, bi'l-hassa (Kore) Boğazında Japon Filosu tarafından tehdit edilebilir. Bahr-ı siyah limanlarından aksa-yı şarka kadar deniz yolu (17,000) kilometre, Baltık Denizi Limanlarından ise (24,000) kilometredir. Bu mesafe (6:7) haftalık bir müddet seyr ü seyahate tekabül etmektedir.

(Moskova) dan (Vladivostok) a 8682 ve (Port-Arthur) a (8875) kilometre mesafe olduğundan (Mavera-yi Sibirya) Hattı vasıtasıyla Rusya'dan asker ve levazım

sevki bile en az üç haftaya mütevakıf bulunmaktadır. (Port-Arthur) un hatt-ı ittisal-i berrisinin ayrıca bir mahzuru vardır ki, o da (2:3) kilometre arzında bulunan (Ginçeo) berzahında düşman donanması tarafından kat edilebilmesinden ibarettir.

Mülahazat-ı salifeden, Rusya'nın aksa-yı şarktiki vaziyet-i bahriyyesi, Japonya'ya kıyasen, pek zayıf olduğu istihrac edilir.

Rus aksa-yı şark limanlarının mukayesesine gelince: Vaziyet-i coğrafyalarına nazaran (Port-Arthur) harp limanı ile (Talien) Limanına en mühim vazife isabet eylediği halde (Vladivostok) Limanı ikinci derecede haiz ehemmiyet bulunmaktadır.

Japon Ordusunun karaya ihracı hareketinin müntic muvaffakiyet olması için şart-ı azam, Japon Donanmasının denizi taht-ı hakimiyetine almasından ibaret idi. Gerek karaya çıkarılmış ve gerekse henüz sefain-i nakliyede kalmış bulunan kıtaat-ı askeriyye ile Japon Donanmasının muvasalatı, esasen Japon Adalarının cenubunda kâin ve müstahkem harp limanlarıyla (Kore) nin cenub ve garb sahilindeki limanlara istinad edeceği aşikârdır. İlan-ı harp zamanında darü'l-harpte bulunan Rus sefain-i harbiyyesinin kuvve-i azime-i imdadiyye almazdan evvel Japonya'nın muvasalat-ı bahriyyesini ciddi bir surette tehdit eyleyecek bir halde bulunmadığından sarf-ı nazar, (Vladivostok) ta gayet kuvvetli bir donanma bulunsa idi bile yine bu maksat hasıl olamazdı.

(Vladivostok) dan, Kore ve (Leytong) Limanlarına kadar olan mesafe (1700:2300) kilometredir. Bu mesafeyi kat etmek için Kore Boğazı'ndan geçmek icap ediyordu ki, mezkûr boğaz sahillerinde (Sasebo) (Nagazaki) ve (Moji) gibi gayet müstahkem Japon Limanlarıyla muhabere başlamazdan evvel, Japonlar tarafından tahkim edilmiş olan (Foshan) ve (Mazamfu) Limanları bulunmaktadır.

Adaden zayıf bir Japon Filosu bile bu limanlara istinad ederek, (Vladivostok) Limanına istinaden Kore Boğazından geçecek olan bir düşman donanması ile hudud-u muvasalasını tehlikeli surette tehdit edebilir.

(Vladivostok) Limanına mensup Bir Rus Filosunun Kore'nin garb sevhilinde veya (Leytong) sularında tul-u müddet geşt ü gûzar etmesi için mezkûr liman ile olan muvasalatının fevka'l-ade emin olması veyahut (Port-Arthur) u taht-ı tasarrufunda bulundurması zaruridir.

Bundan anlaşılıyor ki, (Vladivostok) Limanına istinad eden bir filo (cenuben nihayet Kore Boğazına kadar) Japon Denizini taht-ı hakimiyetinde bulundurabilir; yoksa hakimiyet-i bahriyyeyi suret-i katyede istihsal etmezden evvel (Kore) nin garbında icra-yı hareket eden bir Japon Donanmasının muvasalatı üzerine hiçbir tesir gösteremez. Bu maksadı ancak (Port-Arthur) a istinad eden bir filo nisbeten daha büyük bir ihtimal-i muvaffakiyetle temin edebilir. Zaten yukarıda da beyan edildiği vechle (Vladivostok), senenin dört ayında buzlarla mesdud ve mahsur olduğundan yarım liman sayılır.

(Port-Arthur) ve (Talien) Limanlarına istinad-ı harekât eyleyen bir donanma, Kore'nin sahil garbisinde veya (Leytong) şibh-i ceziresi sahilindeki Japon ihrac iskelelerine varmak için yalnız (100:400) kilometre mesafe kat edeceğinden kemal-i süratle ve ansızın huruç hareketi yaparak gerek düşman donanmasını ve gerek sefain-i nakliyesini tehlikeye duçar edebilir.

Bu nokta-i nazardan Japon Ordularının serbestçe karaya dökülmesi için (Port Arthur) Limanındaki Rus Donanmasının muattal bırakılması, Japonyalılar hakkında ne derece haiz-i ehemmiyet ise Rus donanmasının (Vladivostok) vesair limanlarda bulunan sefainini kamilen celb ederek bütün kuvvetiyle topluca (Port-Arthur) Limanında bulunması dahi Ruslar için o derece mühimdi. ve bi'l- akis (Vladivostok) a bir filo ifraz edilecek olursa bunun, (Port-Arthur) Donanmasıyla muvasala ve muhaberesi gayet müşkil olacağı gibi bunlardan her biri ayrı ayrı mahv edilmek tehlikesine de maruz bulunur.

(Vladivostok) Limanı asıl vekayi harbiyesinin sahne-i cereyanı olan mıntıkadan pek uzak bulunmak hasebiyle Japonlar için dahi büyük bir mani teşkil edemez.

Japonya, (Vladivostok) aleyhine hiçbir teşebbüste bulunmaya ihtiyaç hissetmeden, kara ve deniz muharebatının kemal-i muzafferiyetle hitama isal edilebileceği şüphesizdir. Nitekim bu harpte böyle olmuştur. Buna mukabil (Port-Arthur), orada harekete kabiliyetli bir donanma buldukça Japonlar için daimi bir tehlike teşkil ederdi. Diğer cihetten (Port-Arthur) Japonlar tarafından zabt edildiği takdirde, havali-i mezkûrede hakimiyet-i bahriyye istihsal olunarak nakliyat-ı askeriyyenin havf ve endişesiz bir surette icrası temin edilmiş bulunacağından sarf-ı nazar, bi'z-zat (Port-

Arthur) n hareket-ı berriyye için mükemmel bir üssü'l-harekat hizmeti göreceği aşikârdır. (Port-Arthur) Şehri bütün Mançurya Ordusu için mükemmel bir erzak ve mühimmat deposu teşkil ederek bu suretle karadan (Port-Arthur) a ve oradan bahren Japonya'ya mümtedd olmak üzere seyyar ordu ile memleket arasında devamlı ve emniyetli bir hatt-ı ittisal vücuda gelir.

(Vladivostok)'a gelince; bu liman Japonyalıların elinde bile olsa, bütün şu faydelerden hiç birini temin edecek halde değildir. Evvela, Japon kuva-yi berriyye ve bahriyesinin merkez tahşidat ve sevkiyatı olan Japonya'nın cenub limanlarıyla (Vladivostok) arasındaki mesafe çoktur. Saniyen, buranın ab-u hevası Mançurya'nın aksam-ı cenubiyyesiyle kıyas edilemeyecek derecede sert olduğundan (Vladivostok) veya civar bulunan sair iskelelerden ve ba husus (Pusyet) Körfezinden itibaren dahile doğru hareket-ı askeriyye icrası müşkilat-ı azimeye tesadüf eder. Arazinin fevaka'l-ade sarp ve arızalı ve turuk ve muvasalatından büsbütün mahrum bulunması ise bu müşkilatı kat kat artıracığı şüpheden varestedir; ve bi'l-akıs, Rusların, şimendüfer hatları sayesinde daha Japonlar kâfi derecede kuvvet toplamadan evvel kuva-yi azime cem ve tahşidine muvaffak olacakları bir emr-i aşikârdır.

AHVAL- İ TARİHİYYE

Rusya Tarihi üç devire ayrılabilir. Birinci devir ilk zamanlardan (Moskova) Çarlığının tesisine yani 1547 Senesine, ikinci devir bu çarlığın teessüsünden (Büyük Petro) zamanına (1547-1682) üçüncü devir ise (Büyük Petro) dan zamanımıza kadar olan vukuatı camidir.

Birinci devir: Rusya Hükümetinin tarih-i teessüsü asıl dokuzuncu asr-ı miladide başlar. Bu esnada (Dinyeper) ve (Dinester) Havzalarında, (Oka) ve (Volga) Nehirlerinin yukarı mecralarında ve (Leman) Göl sevahilinde birtakım İslav Kabileleri türer. muhtelif namlarla yad olunup da şimdi ekserisi unutulmuş olan bu kabilelerin komşuları garbda Polonyalılar, Muravyalılar ve Bulgarlardan; şarkta (Volga) Nehri üzerindeyine Bulgarlardan ibaretti. Aralarında münasebat-ı katye bulunmayan şu (İslav) Kabileleri az vakit zarfında kendi muharib komşularının zir-i tahakkümüne geçmiş bulunurlar. Bu devir ibtidai ortasında, ikiside parlak istikballere maruz iki şehir vücuda gelir. Bunlardan birisi (Leman) Gölü sahilinde kâin (Novgorod) Kasabası, diğeri (Dinyeper) Nehrinin vasat cihetlerinde vaki (Kiyef) Kasabasıdır.

862 tarihinde (Rus) denilen bir (İskandinav) Kabilesi (Rurik) tesmiyye olunan bir reis idaresinde olarak (Novgorod) Kasabasına gelip orada yerleşir. Dokuzuncu asrın nısf-ı ahirinde, bu kabile reisi merkez idaresini (Kiyef) Kasabasına nakl eder. Bu andan itibaren o havalide sakin olanlara Rus namı verilerek bunlar evvel emirde harben, badehu ahden Bizans Hükümetiyle, Avrupa Hristiyaniyet ve medeniyetiyle münasebatta bulunmaya başlarlar. (Kiyef) de teessüs eden Ruslar bir müddet sonra (Dinyeper) Nehri boyunca aşağı inerler...

Şu aralık Ruslar, henüz hiçbir din ile mukayyed bulunmayarak (İskandinav) ve (İslav) aliheleri namına ifa-yı ubudiyet ve ihtiram ederler; fakat yavaş yavaş, Hristiyanlığa temayül etmeye başlarlar. (957) tarihinde Prenses (Olga) Hristiyanlığa dahil olur; oğlu (Vladimir) ise (988) Senesi (Kiyef) de Hristiyanlığı kabul ederek Rusya'yı Rum (Ortodoks) Kilisesine rabt eyler.

(Vladimir) 1105 Senesi alem-i faniden ayrılır; oğulları bir vakit miras-ı hükümet münazaatıyla meşgul olurlar. Nihayet bu münazaat neticesi olarak yeni müteşekkil olan Rus Hükümeti, ekseriya birbirleriyle muharib bir takım prensliklere inkisam eder. Mahaza, şu muhtelif prenslikler içinde (Kiyef) te hükümet eden büyük prence nazari bir tefevvuk atf olunur. Lakin hakikat halde kendisine asla itaatte bulunulmaz...

On ikinci asrın sonuna doğru, (Kiyef) Kasabası Rus Halkının merkez idaresi olmak şeref ve ehemmiyetini gaib eder.

(Rustov – Suzdal) Prensi (1157-1174) bulunan (Andre dö Bogolyub,) Rus Milletinin merkez sıkletini (Volga) Nehri Havzasına nakl eder. (Rustov),(Suzdal), (Vladimir) ve (Moskova) şehirleri (Kiyef) den sonra müteakiben merkez idarelik vazifesini ifa ederler. Bu aralık Rusya Hükümeti birbirleriyle pek az müttehid bir takım prensliklere münkasim olduğu için Avrupa'ya karşı bir tesir-i siyasi göstermek şöyle dursun (Mongol) ların istilaatına mukabele etmekten bile aciz bulunuyordu.

Ruslar ilk defa (1224) tarihinde (Kalka) üzerinde mağlup edilirler; (1226) tarihinde ise (300) bin Asyalı Rusya aleyhine yürür. En mühim Rus şehirleri bu tufan-ı istila karşısında birer birer sükut eder. O zamana kadar bi'l-hassa (Kiyef) civarında kesb-i kuvvet ve icra-yı nüfuz etmiş bulunan Rusya, (Polonya) vesair kabilelerin himayesine muhtaç olur...

Lakin muahharen kesb-i kuvvet edilerek (Jivalkalita) namındaki biri (1328-1340) Tatar Hanından Büyük Prens unvanını bi'l-istihsa (Moskova) yı Rusya'nın hakiki bir merkezi haline kor.

(Simon Lurkiyov) ise (1341-1353) muhtelif prenslikleri (Moskova) Büyük Prenslığıne Zir-i idaresine ceme muvaffak olur.

15 nci asrın bidayetinde (Moskova) Büyük Prensi, bir hayli zamm ve ilhaklar ile kesb-i cesamet eden fakat hiçbir tarafta denizi olmayan ve Yukarı (Dvina), Yukarı (Volga) ve Yukarı (Don) Havzalarında mürekkebi vasi bir araziye hüküm-ferma olmakta idi. Hasılı bu zat, garbda Alman Şövalyelerinin idaresinde bulunan arazi ile Polonya'dan başka bütün Rus memalığıne hükümdar idi.

Nihayet Üçüncü (İvan) (1462-1505), (Novgorod) Kasabasını zir-i itaatına alır, (Tver) Prenslığını kendi memalığı idadına sokar. Ve Kırım Hanıyla akd-ı ittifak ederek (1480) deşt-i Kıpçak nüfuzunu ref ve izaleye muvaffak olur. Bundan sonra Rusya, artık Avrupa ile tesis-i münasebat edecek bir meydan bulur...

İkinci devir: (İvan Terrible) denilen prens (1533-1584) Büyük Prens unvanını Çar unvanına tahvil ederek (Moskova) Ruslarının nüfuz ve satvetini bir defa daha ilan eyledi. Bu zat 1552 de (Kazan) 1554 de ise (Astrahan) Hanlıklarını zapt eder. Bundan sonra artık Rusya için bahr-i hazare doğru bir kapı açılmış olur. 1584 de Sibirya Kıtası Kazak (Nerman) tarafından zapt ve istila edilir. Bu sayede (Moskova) Çarlığının daire-i nüfuz ve satveti bir defa daha büyümüş olur.

Fakat bu hükümet-i cedide için asıl lazım olan şey, bahr-i baltık sahilinde bir mahreç tedarik edebilmektir. (İvan) böyle bir mahreç elde etmek için çok uğraştı, lakin muvaffak olamadı. Çünkü İsveçliler ile Polonyalılar onun bu husustaki amaline katiyyen mümaneeet gösterdiler. Oğlu (Fedor) un vefatıyla (1598) Rurik silsile-i müstakimesi münkatı olur. Bu tarihten 1613 Senesine kadar Rusya'nın ahvali biraz uygunsuz gider. (Sahte Dimitri) Namında biri Rusya'yı Katolik ve Polonya nüfuzuna sokmak teşebbüsünde bulunur. Biraz vakit sonra bu adam vefat eder. Fakat yerine diğer bir sahte (Dimitri) çıkar. Polonyalılar (Moskova) ya kadar dahil olurlar (1612) ve Polonya Kralının mahdumu (Sigismund) (Boyar) lar tarafından Çar tayin olunur. Rusya, Polonya'nın mülhakatından bir hükümet haline geçmek tehlikesine maruz kalır.

Prens (Boyarsky), (Nijini Novgord) lular sayesinde (Moskova) yı bu tehlike-i azimeden kurtarır. Polonyalılar, (Moskova) dan gittikten sonra, (Boyar Michael–Fedoroviç Romanov) nam-ı zat çarlığa geçer (1613).

(Michael Romanov) zamanında ötede vuku a gelen bazı ahval bertaraf edilerek ordu tensik ve hududlar takviye ve tahkim edildi. Mahdumu (Aleksi Mihaloviç) (1645-1676) zamanında ise memleket için kavanin ve nizamat vaz olunur. Ve asırlardan beri ayrı bulunan (Küçük Rusya) Rus İmparatorluğuna ilhak edilir. Bundan başka, Rusya o devirde ecnebilerin müessir-i medeniyyesinden bihakkın istifadeye amade olur. İngilizler (Arkanjel) tarikiyle (Moskova) ya gelir; Almanlar ve İsveçliler (Novgord), (Pskov) ve (Moskova) da müstemerata malik olurlar.

Alman ve İtalya mühendisleri (Moskova) ya gelirler. Bu vechle Rusya memaliğinde, her hususta bir mukaddeme-i asar-ı terakki nümayan olmaya başladı. Lakin ahlâk ve adat henüz eski usulde devam eder... Kadın hayat-ı medeniyyede hala hiçbir vazife, hiçbir tesir ifa edemez. Köylüler suret-i umumiyyede ziraat-i arazi ile meşgul bulunuyorlar... İşte bu devrin sinin-i ahiresinde Rusya'nın ahval-i umumiyyesi bu merkezde idi.

Üçüncü devir: Avrupa Medeniyeti, (Büyük Petro) ile beraber kati bir surette Rusya'ya dahil olur. Müşarünileyh herşeyden evvel azim bir ordu tensik etmek, Rusya için bir donanma vücuda getirmek ve bu vechle Rusya'ya karşı denizleri açmak hususatıyla iştigal eder. Bu maksada binaen (Azak) Denizini zabt eyler. (Neva) Nehri mansıbında yerleşir ve (Petersburg) Şehrini tesis eder.

Bundan sonra, İsveçliler ve Polonyalılar yüzünden münferid bir halde yaşayan Rusya'nın Avrupa'ya nazır bir penceresi açılmış demek olur ve (Livonia),(Nestoni), (Neryungri) havalisinin Rusya'ya terkiyle müntic-i muvaffakiyet olan (Nystad) Muahedesi (1721) üzerine artık Rusya muhakkem surette Baltık Sahilinde yerleşmiş bulunur. Garb Medeniyetinin mütehayyir perejtişkârı olan (Petro) bi'l-cümle vesait-i mümkinneyi bi'l-istimal tebasını, Avrupa hayat ve terakkiyatını kendilerine model ittihazına mecbur eyler. Rusya'da Patrik nüfuz ve tesirini ref ederek, kendisi milli kilisenin hakiki reisi olur ve Çar unvanını İmparator unvanına tahvil eyler. Fransa ve Hollanda gibi uzak memleketleri gezer. Müşarünileyh zamanında, Avrupa-yi garbi, ilk

defa olmak üzere artık muhasebat-ı siyasiyyede Rusya'yı da kale almaya mecburiyet hiss eder.

(Büyük Petro) Şura-yı Devleti vücuda getirir. Nazaretleri ihdas ve nazırları tayin eyler; bir encümen-i ulum tesis eder. Hasılı, Rusya hükümet ve milletinin fi mabad esbab-ı tealisi her neye mütevakıfısa hepsini düşünür, hepsini bulur, hepsini meydana getirir.

Yeğeni (Anna İvanovna) zamanında (1730-1740), Rusya, Fransa'nın Polonya üzerindeki tesiratına yine muarız bulunarak (Ren) Nehrine kadar bir kolordu bile sevk eder. Müşarünileyh, merkez hükümetinde Almanların büyük bir tesir ve nüfuz ihraz etmelerine müsait bulunur. İmparatoriçe (Elizabet) ise, yedi sene seferlerinde, Prusya aleyhine müdahale (Moskova) darü'l-fünunnu tesis eyler (1755), Petersburg Şehrini güzelleştirir ve (Vestfali) Muahedeleri zamanında (Moskov) ismini bile güç tanıyan Avrupa-yi garbiyye Rusya'ya hürmet etmeye mecbur kılar...

Bu husus ikinci (Katerine) devrinde (1761-1796) daha parlak bir surette izhar-ı asar etmeye başlar...

Baltık Denizinden kalkan bir filo, Avrupayı dolaşarak Akdeniz sularına vasıl olur (1774) Rusya Tuna ve (Dinyeper) mansıplarını elde eder ve tüccar gemilerinin bahr-i sefid sularında serbesti-i seyri ü hareketını temin eyler . (1783) de (Katerina) Kırım Hanlığını ref ile şibh-i cezireyi ele geçirir. Bundan sonra Rusya bahr-i siyah sevahilinde de kendisi için icap eden mahrecleri tedarik etmiş bulunur. 1773, 1793 ve 1794 de müteakiben Polonya'yı Beyaz ve Küçük Rusya'yı elde eder (1780) de Amerika Harbi esnasında Katerina bi-taraf sefainin serbesti-i seyr ü hareketı hususunda müdahalede bulunur. Dahil memlekette (Büyük Petro) nun eserine tevfikan asar-ı terakki ve medeniyetin tezayüdüne hasr-ı evkat eyler. Yeni kanunlar ve nizamnameler yaptırır adliye umurunu ve maarif-i umumiyeyi tanzim ve ıslah ettirir. Asar ve efkâr-ı ilmiyyeleri Rus kibar tabakatına yayılmaya yüz tutmuş olan Fransa üdeba ve hükemasına ve artistlerine hürmette bulunur.. Fransız lisan ve ahlâkı Rusya'da moda sırasına geçer.

Mahdumu Birinci Pol (1796-1801), (Avusturya-İngiliz) ittifakına iştirak eyler ve (Savarof) Fransız generalleriyle boy ölçmek için İyalya'ya kadar bile gider. Bu prensin pek kısa süren zaman hükümetinde Rusya cenub-i şarkide tevsi memalik eyler.

Birinci Aleksandır (1801-1825) Nezaretleri yeniden tensik eder; bir Şura-yı Devlet vücuda getirir, (Krakow) Petersburg ve Kazan Darü'l-fünunlarını açar. Avusturya ve Prusya ile birlikte Napolyon aleyhine ittifak eder, Bonapartın deha-yi zatisine hayran olarak (Tilsit) Muahedenamesini (1807) imza eder. Lakin berren abluka teklifini red eylediği için bir müddet sonra Napolyon Rusya'yı istila eder; (Moskova) ya girer. Fakat buradan yangın ve soğğun tesirinden geri çekilmeye lüzum görür; Ruslar müşarünileyhi Paris kapılarına kadar takip ederler.

(Viyan Muahedesini) ile Polonya'dan istifade olunur diğer cihetten; Rusya İmparatorluğu 1809 da İsveçlilerden (Finlandiya) Arazisini ve 1812 de Besarabya Kıtasını zamime-i memalik eyler.

Napolyon'a karşı muzaffer olunca artık Rusya'nın tesir ve nüfuzu bütün Avrupa Devletlerine şamil olur. Fakat muahharen bu nüfuz, bazı ahval-i dahiliyeden dolayı azalır. İmparator Aleksandır'ın vefatını müteakib ise dahili umurda bir intizamsızlık görülmeye başlar (1825). İmparator Nikolay (1825-1855), bu intizamsızlıkları bertaraf eder. Şarki cenubi semtlerinde Rusya memaliğini tevsi ettirir ve Romanyalıları, Sırpılıları ve Hellenleri zir-i himayesine alır.

1830 da Polonyalıları susturur ve Prusya ile Avusturya birlikte olarak bir ittifak-ı müselles vücuda getirir. 1848 Macar vukuatı esnasında Avusturya'ya muavenette bulunur. Fakat Hristiyanların himayesi hususunda göstermek istediği bazı teşebbüsat üzerine Fransa ve İngiltere ile bozuşarak 1854 Harbi meydana gelir. Bu harb neticesinde mağlup olan Rusya Paris Muahedesini üzerine (Besarabya) Kıtasının bir kısmını iadeye ve Karadeniz Filosunu ref ve izaleye mecburiyet görür.

İmparator İkinci (Aleksandır) (1855-1881), Rusya'da turuk-u ittisaliyyeyi tevsi ve tezyid eyledi. Ahval-i maliyeyi yoluna koydu; umur ve mesalih-i adliyyede tadilat icra etti. (1862-1863) Polonyalıları yeniden iskat edildi. Şark havalisinde Rus memaliğinin tevessüne himmet edilerek Amur arazisi Sibiryaya'ya zamm ve ilhak olundu. Ruslar (Taşkent), (Semerkand), (Hokand) ve (Hive) ye yayıldılar ve (Buhara) Hanlığını zir-i himayelerine aldılar.

1871'de İkinci Aleksandır Fransa'nın zaafından bi'l-istifade Paris Muahedenamesinin yeniden bir gözden geçirilmesi talebinde bulundu...

Müşarünileyhin 1881 Senesi 13 Mart'ta vuku-u vefatı üzerine Üçüncü Aleksandır Rusya sandali-i hükümdarisine kaid oldu (1881-1894) Üçüncü Aleksandır'ın zaman-ı hükümetinde en çok Rusya'nın harici politikasıyla iştilal edildi. (1870) Harbinden beri Rusya, Avusturya ve Prusya politikasını takip ediyordu. Üçüncü Aleksandır ise bu macera-yı siyaseti değiştirerek Rusya'yı Fransa'ya takribe çalıştı. Mahdumu şimdiki Çar İkinci Nikolay Hazretleri pederinin eserine tabiyetle aynı politikayı takip eyledi ve 1896 ile 1901 Senelerinde iki defa müşarünileyh ile Fransa reis-i hükümeti arasında teati olunan ziyaretler sayesinde nihayet (Rusya–Fransa) itilafi meynada geldi...

İşte Rusların ve Rus Hükümetinin zübde-i tarih-i teessüsatı bundan ibarettir.

ORDU VE DONANMA

RUSYA DEVLETİNİN AKSA-YI ŞARKTAKİ KUVA-Yİ HARBİYYESİ

Rusya'nın aksa-yı şarktaki kuvve-i beriyye ve bahriyesinden bahs etmezden evvel kuvve-i umumiyye-i askeriyyesi hakkında pek mücmel malumat vermek istiyoruz:

HİZMET-İ ASKERİYYE

Bütün Rus ahalisi için mecburidir. Yalnız Asya'da mukim bazı kabail ile Kafkasya Müslümanları bedel-i nakdi ita etmek şartıyla bi'l-fiil askerlik ifasından kurtulabilirler. Rus tebasından olan herbir şahıs için mükellefiyet-i askeriyye 21 yaşından 43 yaşına kadar imtidad eder. Yalnız memurin-i ruhaniyye askerlikten muaftır; maamafih, dahil-i isnan olan efradın miktarı lüzumundan pek fazla olduğu cihetle, bunlara her sene kura çektilirler içlerinden yalnız lüzumu kadarı orudu-yı muvazzafa alınır. Muvazzaf silkinde (Üç, dört, beş sene ve hatta kura neferinin derece-i tahsiline göre daha az bir müddeti şamildir) İfa-yı hizmet eden efrad 13 sene ihtiyat-ı sınıfta geçirir, sonra müstahfaz sınıfa nakl eder.

Bütün Rusya (578) kura dairesine münkasımdır. Emir ve kumanda nokta-i nazarından memleket (12) büyük daire-i askeriyyeye ayrılmıştır. Bütün bu daireler dahilindeki kıtaat-ı askeriyyenin mecmui 25 Kolordu (2 Kafkasya, 23 Avrupa'dan) teşkil ederler. Kolordular, umumiyet itibarıyla ikişer piyade fırkasından mürekkebdir;

ekserisinin birde süvari fırkası vardır. Müstakil olan dört süvari fırkası da iki süvari kolordusu teşkil eyler.

AVRUPA VE KAFKASYADAKİ PİYADE KUVVETİ

Dörder taburlu (208) alaydan ibarettir bundan başka (10) da avcı livası vardır. Bu livalardan ikisi (Kafkasya'da) altışar taburdan mürekkebirdir; bu hesapça hepsi (76) tabur eder. Asya'da (33) Türkistan ve (48) Şarki Sibirya avcı taburu vardır.

SÜVARI

Birinci sınıfa mensup Kazaklarla beraber Avrupa Kafkasya'daki süvari kuvveti (19) fırka yani (575) bölükten ibarettir. Kafkasya gönüllülerinden, jandarma bölüklerinden ve saireden mürekkebolmak üzere daha (60) süvari böüğü vardır.

SAHRA TOPÇUSU

Avrupa ve Kafkasya'da (412) piyade, (46) süvari bataryası vardır. Asya'da ise (32) yaya, (5) süvari bataryası mevcuttur.

KUVVE-İ HAZARİYYE

(627,000) piyade, (116,500) süvari, (137,800) topçu, (36,000) istihkam ve (204,000) sunuf-ı muhtelifeyye mensup olmak üzere ceman (949,000) kişiden ibarettir. Asya'daki asakir-i hazariyyenin mecmui (124,000) dir.

SEFERBERLİK

Seferberlik zamanında efrad-ı ihtiyatiyye ile mevcut seferiyye iblağ edilecek kıtaat-ı askeriyye vakt-i hazar teşkilatını muhafaza edeceklerdir. Yalnız piyade ve topçu ihtiyat kadroları teşkilatı ile Kazaklar epeyce tezyid-i kuvvet edeceklerdir.

Rus Ordusunun, bir harb-i vukuunda, seferber hale vaz edebileceği kara askerinin mecmui (56,000) i zabıt olmak üzere (2,850,000) kişi ile (730,000) bargirden ibaret bulunacaktır.

AKSA-YI ŞARK KUVVE-İ ASKERİYYESİ

Japonların (1894-1895) Seferinde Çinlilere karşı ihraz eyledikleri şayan-ı hayret muvaffakiyet, Rusya Devletinin, bahr-i muhit-i kebirin buzdan hali limanlarına doğru icra ettiği hareket-ı istilakârane de artık yalnız Çin Hükümeti ile değil, belki ve hatta birinci derecede - kemal-i sürat ile kesb-i kuvvet ve satvet eden Japon Devleti ile

dahi uğraşmaya mecbur olacağını izhar eylemişti; hükümet-i müşarünileyhanın (Simonozaki) Muahedenamesine karşı muhalefet ve itirazatı, aksa-yı şarktaki satvet-i harbiyyesini tezyid ve takviye maksadıyla müessesat-ı askeriyye vücuda getirmesi ve bütün bu teşebbüsat ile en yakın bir merbutiyette bulunmak üzere, Avrupa-yı Rusi ile aksa-yı şark arasında temin-i muvasala eden şimendüfer hattının kemal-i isticat ile devam-ı inşaatı bundan neşet etmiş idi.

1895 senesinde (Amur) Mıntıkasındaki askerin miktarı yalnız dört piyade, bir süvari ve iki topçu livasından ibaret idi ki, liva cüzi tammları haricindeki kıtaat-ı müteferrika ile birlikte (25) piyade taburu, 18 süvari bölüğü, 15 batarya, 3 kal'a topçu bölüğü ve 9 fenni bölük yani hepsi takriben 30,000 kişi idi.

Bu kıtaattan yalnız (Çita) Kazaklarıyla ihtiyat taburları (Sibirya) devair-i askeriyyesinden ikmal-i mevcut ederek mütebakisinin hepsi Avrupa'dan gelen askerle ikmal edilmekte idi. O zamana kadar (Amur) kıta-i askeriyyesinin Avrupa ile muvasalasını deniz tarikiyle vuku buluyordu; zira inşasına (1893) Senesinde başlanılan Sibirya şimendüferi (1895) Senesi nihayetinde garbda (Ob) Nehrine (1421 kilometre), Vladivostok'tan (Haborofka) istikametinde yalnız (İman) a (412 kilometre) kadar vasıl olabildiği.

1896 Senesinde Rusya Çin ile bir mukavelename akd ederek Maveraya-yı Sibirya şimendifer hattının şark kısmı o zamana kadar tasavvur edildiği gibi Amur Vadisini takip edecek yerde Çin arazisi (Haylar-Harbin-Vladivostok) dahilinden imrar edebilecekti; bu öyle bir imtiyaz idi ki Rusya'nın aksa-yı şark ile hutut muvasalasını (548) kilometre azaltmış ve darhal inşaata başlamak ve ameliat-ı inşaaiyenin setr ve temini bahanesiyle de Mançurya'ya kıtaat-ı askeriyye göndermek fırsatını Rusya Hükümetine bahş etmişti.

1898 Senesinde Rusya (Kwantung) Yarım Adası (Port-Arthur) ve (Talien) ile beraber, isticar eylediği zaman, (Harbin-Port-Arthur) şimendüferinin inşasına dahi ibtidar eylemiş, Mançurya'daki askerini çoğaltmış ve ondan sonra tedricen cenuba doğru tevsi-i daire-i nüfuz etmişti.

1899 Senesi nihayetinde Rusya'nın aksa-yı şarkdaki şimendüfer muhafızlarından başka 48 piyade taburu, 35 süvari bölüğü, 17 bataryası ve 13 kal'a topçu bölüğüyle 15 fenni bölüğü [*] var idi. Sibirya şimendüferinin Avrupa kısmı Çin

hududuna kadar ikmal edilmiş, lakin Maveraya-yi Baykal Hattının inşaatına henüz başlanmamıştı.

[*] Büyük cüz-ü tammlar şunlardır: 3 Sibirya Şarki avcı livası, 2 Sibirya Şarki saff livası, Ussuri süvari livası ve 2 Sibirya Şarki topçu livası... mevcut tabur, bölük ve bataryaların bir kısmı liva cüz-ü tamm haricinde idi. Esna-yı seferde (Amur) kıta-i askeriyyesi kıtaatı (60) piyade taburu (90) süvari bölüğü, 21 batarya, 14 kal'a topçu ve 15 istihkam bölüğüne baliğ olmakta idi.

1900 Senesinde zuhur eden Çin karışıklıkları esnasında Rusya Devleti (200,000) kişi kuvvetinde dört kolordu [**] ile işe müdahale ederek bütün Mançurya Ülkesini istila ve Aksa-yı şarktaki kıtaatını takviye eyledi; Aralık'ta da (Port-Arthur) istihkamat-ı cedidesine başladı. Müteakib iki sene zarfında Rusya'nın müraselat-ı askeriyyesine bir durgunluk arız oldu; fakat 1903 Senesi Baharında şarki Çin Hududuyla bütün Maveraya-yi Sibirya Hattı (Chelyabinsk-Vladivostok 7061 kilometre, Harbin-Port-Arthur 1325 kilometre) kamilen reside-i hadd-i hitam olması münasebetiyle müraselat-i mezkûre tekrar başlamıştır.

[**] Üç Sibirya kolordusu Mançurya'nın işgaline, General (Lineviç) kumandasındaki kolordu dahi (Peçili) Eyaleti dahilinde hareket-ı askeriyye icrasına tahsis edilmişti.

O vakit ki Harbiye Nazırı olan General (Kuropatkin) 1903 Senesi Yazın Mançurya'da icra ettiği seyahatten avdetinde aksa-yı şarka yeniden bazı kıtaat-ı askeriyye gönderdi. Bu kıtaat içerisinde 10 ve 17 nci kolorduların bütün topçusuyla beraber birer livası dahil idi; bundan başka her nevi malzeme ve mühimmat-ı harbiyye dahi külliyetli miktarda gönderildi.

1904 Senesi Kanun-i Sani nihayetinde (Port-Arthur) dahil olmak üzere Mançurya ve (Ussuri) Kıtasında (2) Sibirya Kolordusu, yani büyük Cüz-ü tammlara dahil olmayan kıtaat ile beraber 89 piyade taburu, 35 süvari bölüğü, 25 batarya, 17 kal'a topçu ve 37 istihkam bölüğü mevcut bulunmakta idi.

Şubat bidayetinde Üçüncü Sibirya Kolordusu dahi teşkil eyledi.

Mevcut hazarı, hatta nakliye kıtaatına varıncaya kadar, mevcut seferiyye mesavi idi. Piyade taburları biner silah-ı endazdan hesap edilecek olursa bu kıtaatin tekmil-i kuvveti (110,000) kişi raddesinde kabul edilir.

Bu kuvvete şarki Çin Hattının muhafazasına memur edilen (Mavera-yi Amur) hudud muhafızları da inzimam eder, ki Avrupa hudud muhafızları modeline göre teşkil edilen bu kıtaat (55) piyade taburu, (55) süvari bölüğü ve (6) cebel bataryasından ibaretti.

Rusya'nın aksa-yı şarktaki kuva-yi askeriyyesinin tezyid ve takviyesi hususunda ittihaz edilen tertibatına nazaran Şarki Sibirya avcı livalarının beheri, avcı alayları üçer tabura iblağ ve Avrupa'dan sahra bataryaları celb edilmek suretiyle birer piyade fırkası haline ifrağ edilecekti. Tertibat-ı mezkûre 1904 Senesi bidayetinde mevki-i tatbika vaz edilmeğe başladı.

Rus piyadesinin eslihası (7,6) milimetre çapındaki 1891 modelli tüfekten ibarettir; süngü daima tüfeğe takılı bulunur, her bir nefer 120 fişek taşıyor. Aksa-yı Şark Kazakları aynı sistemde Kazak tüfeği ve kılınc ile, Sibirya Kazakları ayrıca birde mızrak ile müsellahtır; dragon kıtaatı süngü ve kılınc ile beraber dragon tüfeği taşırlar.

Aksa-yı şarktaki sahra topçusu daha 1904 Senesi Kanun-i Sanisinde Petersburg'da kâin (Putilov) silah fabrikasında imal edilen seri atışlı toplarla mücehhez idi. Çapı 7,62 santimetredir; endahttan sonra kundağın geri tepmesi men için hidrolikli (İçinde mayi olan) bir koğan vardır; fakat numra neferatını düşmanın nazarından ve piyade kurşunlarıyla şarapnel parçalarından muhafaza için kalkan yoktur.

Garbi Sibirya bataryaları ilan-ı harp zamanında el-an (1877) modelli eski sahra toplarıyla mücehhez idi.

Cebel bataryaları harbin bidayetinde henüz eski cebel malzemesinden ibaret idi; lakin bu bataryalar 1904 Senesi Ağustos'unda yeni seri atışlı toplarla teslih edildiler.

1904 Senesi Kanun-i Sani nihayetinde Rusya'nın kuva-yi askeriyyesinin tarz-ı inkisamı ber vech atidir:

Sahra kıtaatının yarısından fazlası yani 48 piyade taburu, 15 süvari bölüğü ve 13 batarya [Haborofka–Vladivostok–Pusyet Körfezleri Nyangota] Mintikasında;

25 piyade taburu, 6 süvari bölüğü ve 2 batarya (Kwantung) Yarım Adasında;

13 piyade taburu (Henüz teşkil edilmekte olan 9 uncu Avcı Livasıyla beraber) ve 6 süvari bölüğü [Mukden–İnku–Fung–Huvaşşen) Mintikasında.

Asakir-i mevcudenin mütebakisi Mançurya'nın aksam-ı şimaliyyesiyle (Mavera-yi Baykal) Havalisine münkasım idi ve şimali Mançurya ile bilad-ı sahiliyyeden (Liaoyang) a doğru kuvvet sevkine başlanmış idi.

Rusya'nın aksa-yı şarktaki kuvve-i bahriyyesi Rusya Devleti aksa-yı şarkta er, geç Japonya ile bir harbe tutuşacağını hiss ve takdir eylemişti; böyle bir harbin zuhuri ihtimalini ref etmek için yegane çare, orada gayet kuvvetli bir donanmaya malik olmaktan ibaret bulunduğunu da pekala bildiğinden geçen (Çin-Japon) Harbinden sonra bütün enzar-ı dikkatini aksa-yı şarktaki kuva-yı bahriyyesinin tezyidi hususuna hasr ve tevcih eyledi.

1898 Senesinde yani (Port-Arthur) istimlak edilir edilmez, Çar Hazretleri altı büyük zırhlı ile on altı kruvazörden mürekkeb bir Rus Donanmasının inşasını emir etmiş ve bu zamandan itibaren sefain-i mezkûreden inşaatı ikmal edilenler bila imhal aksa-yı şarka gönderilmiştir. Ruslar böyle bir donanmanın vücuda getirilmesi hususunda fevka'l-ade gayret etmekle beraber zuhur eden müşkilat-ı azimeyye tamamıyla galebe çalmaya muvaffak olamamışlardır. 1898 Senesinden evvel Rusya'nın malik olduğu sefain-i harbiyye miyanında işe yarayanların adedi pek az idi; maamafih, bundan dolayı izhar-ı hayret etmemelidir. Çünkü memleketin vüsat ve cesametine nazaran sevhili pek cüzi olan, bununla beraber senenin kısım-ı azami zarfında buzlarla mesdud ve gayri kabil mürur bulunan Avrupa-yi Rusi'yi nazar-ı tedkika alacak olursak, Rusya Devletinin, denizden hiçbir vakit ciddi bir tehlikeye maruz bulunmayan, adedi pek az, devletler adadına dahil olduğunu teslim edeceğimize şüphe yoktur. İşte bundan dolayıdır ki evvelki zamanlarda Rusya'nın Baltık Sevhiline karşı icra edilen esfar ve muharebatın hemen hepsi neticesiz kalmıştır. Bu halde harp donanması mahdud bir saha dahilinde sahilin muhafazasından başka bir vazife ile muvazzaf olmayınca, Rusya Devletinin Avrupa'nın şimal-i şarki denizlerinde hiçbir harp filosuna ihtiyacı olmadığı aşikârdır.

Aksa-yı şark ahvali, Rusya Hükümetini kuvve-i bahriyesinin merkez sıkletini aksa-yı şarka nakl ile orada bulundurmaya icbar etmezden evvel şüphesiz Baltık Sevhiliyle ibhar-ı mütecavire Rus Donanmasının başlıca merkez ictimaini teşkil ediyordu.

Fakat yukarıda söylediğimiz vechle son on sene zarfında aksa-yı şark vekayi ve bi'l-hassa Japonya'nın satvet-i askeriyyesi o derece süratle tevessü ve inbisat etmiştir ki, ecnebi tersaneleriyle yerli tersaneler mütemadiyen salifü'l-zikr yeni Rus Donanmasının ikmal-i inşaatına hasr-ı mesai ettikleri halde yine Baltık Donanmasının, yalnız eski ve açık deniz muharebatında işe yaramayan gemileri Baltık Sevahilinde bırakılarak, diğerleri kamilen aksa-yı şarka gönderildi. Maamafih, bu donanmayı teşkil eden sefainin hacm-i istiapleri nazar-ı mütalaadan geçirilecek olursa, sefain-i mezkûrenin açık denizde harp etmek üzere inşa edilmeyerek bi'l-hassa sevhilinin muhafaza ve müdafaası maksadıyla yapıldıkları tezahür eder. Baltık Deniz'inde iken bu gemiler efrad-ı bahriyyenin talim ve terbiyyesi hususunda veyahut mektep gemisi halinde kullanılmakta ve topçu talim filosu, torpido talim filosu... ile ahir namlarıyla birkaç filoya münkasım bulunmakta idi. Maamafih, ahval-i hevaiyye senenin yalnız üç ayından ibaret olan Yaz Mevsimi esnasında bu filoların açık denizlere giderek izhar-ı faaliyet etmelerine müsaade eylemekte idi. Senenin mütebaki dokuz ayı esnasında ise limanlarda kalmaya mecburiyet hasıl olduğundan bundan Rus Donanması için iki mahzur tevellüd etmiştir: Evvela, Rus Donanması zabitan ve efradının en mühim vezaif ve hidemat-ı bahriyye hususunda, senenin bütün müddetin manevra ve talim icra etmekle imrar eden, Japon mürettebatı dercesinde olamayacağı aşikârdır. Bu mahzure Rus mürettebatının ekseri esasen gemiciliğe alışkın olmayarak çeviklik, sürat intikal gibi mühim evsaktan mahrum ve münhatt bir seviye-i idrak ve kabiliyette bulunmalarından mütevellüd nevakis dahi inzimam eylemekte idi.

İnşaatı hitame eren her gemi, mürettebatı Baltık Filosu limanlarındaki efrad-ı bahriyeden tertip edilerek, hemen ekseriyen inşa edildiği ecnebi tersanesinden doğruca aksa-yı şarka gönderiliyordu. Bu son on sene zarfında donanmanın süratle kesb-i kuvvet ve cesamet etmesi, miktarı o nispette tezyid edilen mürettebat ve bi'l-hassa küçük zabitanın arzu edildiği merteye talim ve terbiyye edilmesine mani olmuştur denebilir. Bu sebebe binaen, bazen sefain-i cedideye pek cüzi talim gören efrad-ı bahriyye verilmesine mecburiyet görülmüştür. Doğrudan doğruya deniz üstünde ve darü'l-harpte icra edilen talimlerin en mükemmel ve ameli bir talim olacağı tabii ise de bunun için vakt-i müsait olmak muktezidir. Halbuki, en yeni zırhlıları teşkil eden (Sezaraviç) ve (Ratvizan) aksa-yı şarka vasıl olur olmaz harp başlamıştı.

İşte aksa-yı şarkta Rus Donanmasının duçar olduğu hezimetlerin esbab-ı hakikiyesini burada aramalıyız.

İkinci mahzur: mütemadiyen Baltık Limanlarında bulunan sefainin bu suret-i istimalden dolayı kabiliyet-i harbiyyelerini kısmen zayi etmiş olmalarından ibarettir. Sefain-i mezkûrenin darü'l-harbe sevk ve izam edilmezden evvel mükemmelen tamir ve her türlü nevakısı ikmal edildiğine şüphe yoktur; fakat esasen sahil muhafazasına memur olan bu gemilere, Maveraya-yı ebharda vuku bulacak bir harb-i azimin talep edildiği kâffe-i evsaf ve şeraiti bahş etmenin imkân haricinde bulunduğu da şüphesizdir.

Harbin zuhurundan birkaç ay evveline gelinceye kadar, bahr-i sefidede dahi bir Rus Filosu dolaşır dururdu. Bu filonun mevcudu bir eski zırhlı ile üç topçeker ve birkaç küçük kruvazörden ibaret idi; 1903 Senesi Kanun-i Evvelinde Baltık Denizindeki talim filosu sefainin ekseri muhtac-ı tamir olduğundan, bunların yerine ikame edilmek üzere, mezkûr Akdeniz Filosu lağv edilerek Baltık Denizine alınmıştır.

Şimdi Rusya'nın aksa-yı şark filusunun edvar-ı muhtelifede ne vechle tezyidve takviye edildiğini görelim:

1894 Senesinde Rusya'nın bahr-ı muhit-i kebirde topu bir kruvazör ve (4) top çekerle (32) torpidosu vardı.

Bu filo 1895 senesi nihayetinde (Çin-Japon) Harbi sebebiyle bir zırhlı, dört kruvazör, (6) topçeker ve (15) torpido gemisiyle takviye edilmiştir.

1900 Senesindeki Çin iğtişası esnasında Rusya'nın aksa-yı şarktaki kuvve-i bahriyyesi (6) zırhlı, (12) kruvazör, (9) topçeker, (4) torpido kruvazörü, (10) torpido muharribi ve (30) torpido sefinesinden merkekb kuvvetli bir donanma hali iktisab etmişti.

Maamafih, bu kadar gayret ve ikdam ile beraber yine aksa-yı şarkta Japon Donanmasına faik bir kuvve-i bahriyye vücuda getirmeye muvaffakiyet hasıl olmamıştı. Halbuki, kuvvetli bir donanma, ilan-ı harbin arzu edilmeyen bir zamanda vukuuna men etmek için yegane fakat en müessir bir vasıta idi. Böyle bir donanmanın vücudu, aksa-yı şarka yeniden bir piyade taburu bile göndermeye hacet bırakamazdı. Bu hususta Rus Diplomatları ve erkan-ı askeriyyesi taaccübe şayan bir fıkdan-i tedbir ve basiret izhar etmişlerdir.

Fakat daha fenası var: hadd-i zatında hasım donanmasına muadil bir kuvvet teşkil edemeyen bu donanma mütecanis bir halde değildi ve müctemian manevra ve muharebe etmeğe kesb-i iktidar etmemişti; binaenaleyh, yalnız kuvve-i harbiyyece değil, evsaf-ı harbiyyece dahi Rus Donanması Japonyalı muhasımının dununda idi.

Fakat aksa-yı şark vali-i umumisi Amiral (Aleksyef) e tarih-i harb nazarında terettüb eden mesuliyetlerin en büyüğü, bu donanmayı topluca ve idare-i vahide altında bulundurmuyarak müteferrik bir halde muhtelif limanlara tevzi etmesinden ibaretti.

Fil-vaki, aksa-yı şark donanması ilan-ı harp zamanında ber vech ati müteaddid takımlara münkasim bulunmakta idi:

(Port-Arthur) da Amiral (Stark) Kumandasındaki asıl filo ki, 7 zırhlı [Petropavlovsk, Prasuyet, Ratvizan, Paltova, Pobyeda, Sivastopol, Sezaroviç], (1) zırhlı kruvazör [Bayan], 4 muhafazalı kruvazör [Askold, Diyana, Novik, Palada] , (2) muhafazasız kruvazör [Boyart,Sabiyaka] (4) topçeker, (2) torpido kruvazörü, (22) torpido muharribi ve (7) torpido sefinesinden murekkeb bulunurdu:

(Talien) de: (2) muhafazasız kruvazör (Şemolpo) da: (1) Muhafazalı kruvazör [Varyak] ve (1) topçeker [Koryets] Limanı buzlarla muhat olan (Vladivostok) da: Komodor (Rayt Jeans Kaban) Kumandasında ve (3) zırhlı kruvazör [Rurik, Rusya ve Gromoboy] ; (1) muhafazalı kruvazör (Bogaty) ve (10) torpidodan murekkeb bir kruvazör filosu;

(Şanghai) da: (1) topçeker [Mançurya]

(İnku) da: (1) topçeker (Buzlarla Muhat).

Bahr-i ahmerde aksa-yı şarka gitmek üzere bulunan Kontr Amiral (Viranyos) Filosu da (1) zırhlı [Oslybla], (1) zırhlı kruvazör [Dimitri Donskoy], (1) muhafazalı kruvazör [Avrora], (7) torpido muharribi ve (4) torpido sefinesinden murekkeb idi.

Sefain-i harbiyyenin şu suret-i inkisamına nazaran Rusya Devleti'nin sene-i mezkûre Kanun-i Sanisi nihayetinde harbin zuhuruna ihtimal vermemekte olduğu anlaşılmalıdır.

Biraz evvel söylediğimiz takviye filosuna mensup (Oslybla) zırhlısı yolda büyük bir hasara uğradığından tamir edilmek üzere tul-i müddet bir İtalya Tersanesinde kalmaya mecbur olmuştur. Muhasamat-ı müsellaha başladıktan ve ilk darbe Japon

Donanmasına uzun bir müddet için hakimiyet-i bahriyyeyi temin eyledikten sonra bu filonun (Port-Arthur) Donanmasına iltihakı şöyle dursun, bi'l-akıs Japon Donanması tarafından mahv ve ifna edileceği nazar-ı dikkate alınarak darü'l-harbe izamından sarf-ı nazar edilmiş ve Avrupa'dan Japonya'ya kömür getirmekte olan gemilerin azimetine mani olmak için bir müddet bahr-i ahmer ve sefid de dolaşarak en sonra da Baltık Limanlarına avdet eylemiştir.

TARAFEYN KUVA-Yİ HARBİYYESİNİN MUKAYESESİ [*]

Birbirinden denizle ayrılmış olan iki devlet arasında vuku bulan harpte harekat-ı bahriyye en kati bir ehemmiyeti haizdir; hakimiyet-i bahriyyeyi istihsale muvaffak olan taraf, askerini hasmının arazisine sevk ederek amal ve makasidini silah kuvvetiyle hasmına kabul ettirmeye kesb-i iktidar eder.

[*] Bu babdaki tafsilat ileride bahs-i mahsusunda zikr edileceğinden burada muhtasaran geçilmiştir.

1904 Senesi başlangıcında Japonya Devleti kuvve-i bahriyye Rusya'ya faik idi; zırhlı adedince her iki donanma birbirine müsavi idi. Rusya'nın (Port Arthur) daki (7) zırhlısına karşı Japonya'nın - küçük ve eski olan (Şin Yen) ve (Fuzo) zırhlıları pek o kadar haiz-i ehemmiyet olmadığı için yalnız (6) zırhlısı var idi. Maamafih, Japon zırhlıları daha büyük ve seri ve herşeyden evvel (30,5) santimetrelik seri atışlı toplarla mütecanis bir ağır topçuya malik bulunmakta idi. Halbuki, Rus zırhlılarının ağır topçusu mütecanis olmaktan başka (30,5) santimetrelik toplar yanında (25) lik toplarda vardı.

Zırhlı kruvazörlerin adedince Japonya hasmına epeyce faik bulunuyordu (Japonya'nın 8; Rusya'nın 4) sefain harbiyye-i sairede dahi tefevvuk adedi Japonlar cihetinde idi. Lakin Rusya'nın muhafazalı kruvazörleri aynı cinsteki Japon gemilerine nazaran hem daha büyük hem daha seri idi.

Kezalik Japonların muhtelif nevdeki torpido sefaini Ruslarınkine nazaran, iki misli idiysede Ruslar (Torpido Muharibi) adedince hasımlarına faik idiler.

Avrupa ile Asya arasındaki mesafe-i azimiyye-i bahriyyeyi, küçük torpidolara nazaran, torpido muharibleri daha kolaylıkla kat-i mesafe ettikleri için Rus torpido filosunun kısım-ı azamı torpido muhariblerinden tereküb etmekte idi.

Avamil ve müessirat-ı saire yekdiğeriyle mukayese edilecek olursa Rusya'nın aksa-yı şarktaki malzeme-i sabihasının Japon Donanmasına nazaran sefain-i harbiyyece (3:4), torpido gemilerince (2:3) nisbetinde olduğu anlaşılıyor.

Demek oluyorki, bidayet-i harpte Japon Donanmasının Rus Donanmasına karşı olan tefevvuki pek o kadar büyük tefevvuk değil idi.

Binaen aleyh, Rus Donanmasının heyet-i zabitan ve mürettebatı mükemmelen talim ve terbiyye görmüş ve fail bir kumandan tarafından hüsn-ü suretle sevk ve idare edilmiş bulunmak şartıyla ahval-i harbiyye üzerine tesir-i mühim icra edebileceği ve mezkûr donanmanın kuvveti harbi tarz-ı cereyan aslisinden büsbütün başka bir şekil ve surete vaz etmeye pekala müsait bulunduğu aşikârdır.

Kuvve-i beriyyeye gelince: Japonlar memleketlerinin yakınlığı, seberberlik hareketının en ufak teferruatına varıncaya kadar ihzar edilmiş olması ve nakliye filosunun kabiliyet-i fevka'l-adesi sayesinde harbin ilk devirlerinde Ruslara faik bir kuvvet cem ve tahşid edebilecekleri tabii idi. Lakin darü'l-harbin vüsat ve cesameti ve harbin bi taraf bir devlet toprağında cereyan etmesi ve mesafe ve zaman gibi anasırın Avrupa esfar ve muharebatından büsbütün başka bir surette tesir eylemesi gibi Mançurya Seferinin hususiyet-i ahvali nazar-ı dikkate alınırsa Rusların mesafenin uzaklığını ve nakliyat-ı askeriyyenin tek hatlı bir yoldan icrasına mecburiyet bulunması ile beraber yine az çok uzun bir zamanda muayyen bir mıntıkada Japon Ordusuna muadil ve hatta faik bir kuvvet toplamaları ve binaenaleyh, menabive kuva-yi askeriyyelerinin kesreti sayesinde mesudane bir harp icra etmeleri için (Maddeten) hiçbir mani bulunmadığını tezahür eder.

RUSYA’NIN İLAN-I HARP ZAMANINDA DARÜ’L-HARPTTE BULUNAN

KUVA-Yİ BAHRİYYESİNİ VE GÖSTERİR CETVEL

Mülhazat: Eski sistemde bulunan veyahut evsaf-ı harbiyyesi derece-i matlube de olmayan sefain-i harbiyye mustatil içerisinde alınmıştır. Techizathanesinde kerre dahilindeki erkam-ı santimetre cinsinden çapı, kerre dahilinde olmayan erkam dahi efva-yi nariyyenin adedini irae eder. T= Torpido Koğanı

Tablo 3.5: Rusya’nın İlan-ı Harp Zamanında Daru’l Harpte Buluna Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Zırhlılar

Mürettebat	Saatteki Sürati Mil	Kömür hamulesi (Tonne)	Su Kesimi İrtifai (Metre)	Techizat	Hacm İstiabı (Tonne)	İsim ve Tarih-i Tenzili	Adet
778	18,5	1500	7,9	4(30,5),12(15),20(8),20(4 – 5)’6 T	12900	Sezaraviç 1901	1
778	18	2500	8,3	4(30,5),12(15),20(8),32(4 – 5)’6 T	12902	Retvizan 1900	2
780	18,5	1200	7,9	4(25),11(15),20(8),29(4 – 5), 5 T	12674	Pobyeda1900	3
776	18,5	1200	7,9	4(25),11(15),20(8),28(4 – 5), 5 T	12674	Prasuyet 1898	4
651	16	1000	7,9	4(30,5),12(15),40(4 – 5), 6 T	11840	Sivastopol 1895	5
642	16,5	1000	7,9	4(30,5),12(15),38(4 – 5), 6 T	11354	Petropavlosk 1894	6
651	16	1000	7,9	4(30,5),12(15),40(4 – 5), 6 T	10960	Poltava 1894	7
5506	51 - 71	9400	7,3 – 7,9	28 ağır, 82 vasat, 306 hafif, 40 T	85304	7 zırhlı 1894 - 1901	Ceman

Tablo 3.5: (devam) Rusya'nın İlan-ı Harp Zamanında Daru'l Harpte Buluna Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Zırhlılar

ZIRHLI KRUZAVÖR								
576	24	1500	6,1	12(15), 12(8), 8(4 – 5), 4 T	6645	Yalnız muhafaza zırh	Bogatyr 1901	1
576	23,5	1100	6,2	12(15), 12(8), 10(4 – 5), 6 T	5905		Askold 1900	2
570	19	1400	6,4	12(15), 24(8), 8(4), 3 T	6657		Palada 1899	3
570	19	1400	6,4	12(15), 12(8), 10(4 – 5), 5 T	6500		Diyana 1899	4
570	23	1300	5,9				Varyak 1899	5
573	22	1100	6,7	2(20), 8(15), 20(8), 7(5), 5 T	7762	Bayan 1900	1	
874	20	2300	7,9	4(20), 16(15), 20(8), 38(4 – 5), 4 T	13320	Garomoboy 1899	2	
839	19,5	2300	8,6	4(20), 16(15), 31(8), 36(4 – 5), 4 T	12195	Rusya 1891	3	
719	18,5	2800	8,3	4(20), 16(15), 6(12), 12(4 – 5), 6 T	11690	Rurik 1892	4	
5867	<u>24 – 19</u> <u>22 – 18,5</u>	15200	<u>6,4 – 5,9</u> <u>7,9 – 6,7</u>	168 vasat, 282 hafif, 41 T	77232	9 kruzavör <u>1899 – 1901</u> <u>1896 – 1900</u>	Ceman	
KÜÇÜK KRUVAZÖR								
234	25	600	5,0	6(12), 8(4 – 5), 5 T	3100	Nurik 1900	1	
334	22,5	600	6,	6(12), 8(4), 5 T	3300	Boyarin 1901	2	
5682	25-22,5	1200	6,9 - 5	12 vasat, 16 hafif, 10 T	6400	2 küçük kruzavör	Ceman	
SAHİL MUHAFIZLARI								
178	13	125	3,7	1(23), 1(15), 4(8), 10(4 – 5), 2 T	1700	Grehmyaşi 1892	1	
120	13	125	3,7	1(23), 1(15), 4(8), 10(4 – 5), 2 T	1854	Otvaşini 1892	2	
298	13	250	3,7	2 ağır 2 vasat, 28 hafif, 4 T	3554	2 sahil muhazı 1892	Ceman	

Tablo 3.6: Rusya'nın İlan-ı Harp Zamanında Daru'l Harpte Bulunan Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Topçekerler

Mürettebat	Saatteki Sürati Mil	Kömür Hamulesi (Tonne)	Su Kesimi İrtifai (Metre)	Techizat	Hacm İstiabı (Tonne)	İsim ve Tarih-i Tenzili	Adet
179	13	200	3,2	} 2(20), 1(15), 4(10), 6(4 – 5)1T	1437	Mañçur 1886	1
179	13	200	3,2		1270	Koryes 1886	2
170	11	250	2,8	}1(23)' 6(15), 6(10)' 5(4)	1220	Bobr 1885	3
170	10,5	250	4,3		1134	Sivoç 1884	4
155	14	315	4,6	4(10)' 12(4 – 5)' 2 T	1236	Sabyaka 1878	5
159	12	200	4,9	2(15)' 4(10)' 10(4 – 5) 2T	1477	Rasboyik 1878	6
172	10			2(15)' 4(10)' 10(4 – 5)	1516	Uşikit 1873	7
170	11,5	-	-	1 (12) 5 (8)' 4 (5)	1251	Jilyak 1897	8
1354	$\frac{14 - 10}{11,5}$	-	-	2 ağır, 55 vasat, 63 hafif, 6 T	10551	8 top çeker <u>1873 – 1886</u> 1897	Ceman
TORPİDO TOP ÇEKER (TORPİDO KRUVAZÖR)							
64	30	-	3,0	9 (4 – 5) 2 T	410	Vsadnik 1893	1
64	20	-	3,0	9 (4 – 5), 2 T	435	Gaydamak 1893	2
128	20	-	3,0	18 hafif, 4 T	845	2 torpido kruvazörü	Ceman

Tablo 3.7: Rusya'nın İlan-ı Harp Zamanında Daru'l Harpte Bulunan Kuva-yi Bahriyesini Gösteren Küçük Torpidolar

Mürettebat	Saatteki Sürati Mil	Kömür Hamulesi (Tonne)	Su Kesimi İrtifai (Metre)	Techizat	Hacm İstiabı (Tonne)	İsim ve Tarih-i Tenzili	Adet
21	(20: 17) 25	-	-	Yalnız iki hafif top	140 475 120	1898 - 1886	9 adet [10 - 7] [206 : 201 numro]
210	18:25	-	-	20 hafif	1002	10 küçük torpido	Ceman
LİMAN TORPİDOLARI							
12	12	-	-	Y[*]. Yalnız 2 hafif top	23	1878	7 adet
84	12	-	-	14 hafif top	161	7 liman torpido 1877	Ceman
15099	-	-	-	28 ağır, 283 vasat, 967 hafif, 157 T.	192557	(73) gemi	Yekün Umumi

[*]Y.Yarovka

SEFAİN-İ MUAVİNE

Torpedo Gemisi: Yenets, 1899

Nakliye Gemisi: Tongaz

Amur, 1898

Yermak

Alut

Yakut

Kamçadal

Buzkıran:

Nadeca

RUS SEFAİN-İ HARBİYYESİNDE MABAD:

Bahriye Nezareti taht-ı idaresinde olan dokuz nakliye gemisinden mürekkeb gönüllü filosundan aksa-yı şarkta: Voronej Ekaterinoslav, Kazan Gemileri bulunmaktadır.

MUAVİN KRUZAVÖRLER

Lena 1895, 10000 tonne 19,5 mil; Angara 1898, 10000 tonne 19,5 mil

RUS BAHİRİYE KUMANDA HEYETİ

Bahriye Nazırı: Amiral Avelan.

(Port-Arthur) Filosu Kumandanı: Vis Amiral Stark.

(Vladivostok) Filosu Kumandanı: Komodor Rayçen Ştayn

Takviye Filosu Kumandanı: Kontr Amiral Vyrenyus.

Tablo 3.8: Tonne Emsaline Nazaran Tarafeyn Donanmalarının Mukayes-i Kuvveti

Rusya	Japonya	Nevi Sefain
149	(7:10) 201	Zırhlı, kruvazör, top çeker
9,4	(7: 10) 13,8	Torpedo filosu

Mülâhazat[*] : 2 – emsal-i tonne: zırhlılarda (1000) tonnenin kıymet-i harbiyyesi (1,0) dir.

Zırhlı kruvazörlerde (1000) tonnenin kıymet-i harbiyyesi (0,7) dir.

Diğer kruvazörlerle top çekerlerde (1000) tonne kıymet-i harbiyyesi (0,5) dir.

Bi'l-umum torpedo sefainin mukayesesinde her (1000) tonnenin kıymet-i harbiyyesi (1,0) dir.

[*] 115 nci sahifedeki (Mülâhazat: 1 - efvah-ı nariyye) haşiyeye müracaat.

RUSYA MANÇURYA'YA NASIL DAHİL OLDU?

Rusya Hükümetinin ittihaz eylediği meslek harekatta, asırlardan beri arazisini (Baltık) Sevahilinde bahr-ı muhit-i kebir sevahiline kadar tevsi etmek fikr ve maksadı da dahil idi. Hakikaten, şu maksat bundan birçok seneler evvel yani 1654 Senesinde (Amur) Eyaleti Rusya'nın dahil daire-i istimlakı olduğu zaman kısmen husul bulmuşdu. Rusya'nın aksa-yı garb kapısı bahr-ı baltık olduğu gibi o zamandan beri de (Okucka) Denizi şark kapısı hükmünü almaya başlamıştı!

Mahaza, Rusya şu kadarla iktifa ederek maksadının tamami-i husulüne kanaat etmemişti. Bahr-i siyahdaki (Odessa) ve diğer birkaç limandan başka hiçbir Rus Limanı yoktur ki, Kışın buzlarla mestur ve mesdud olmasın. Hatta bahr-i siyah limanlarının dahi ahval-i coğrafyası, oralarda Rus ticaretinin haiz bulunduğu derece-i terakkiyatını tezyid etmek ihtimallerini tamamen selb etmekte olduğundan Rusya Hükümetinin meslek kati-i siyasisi, ticaretine senenin her mevsiminde küşada ve müsait bulundurabilecek bir limana malik oluncaya kadar arazisini tevsi ve temdid etmekten ibaretti.

Kore Arazisi, Rusya'nın arzu ettiği şeraiti haiz limanlara ma ziyade malik idi. Fi'l-vaki, bu memleket son derece mükemmel ve buzdan hali limanlara sahip olduğu

gibi, demir yolları vasıtasıyla civarındaki eyaletlere ve bu suretle Rus Arazisinin en mühim nokatına kesb-i irtibat eylemekte de fevka'l-ade müsait bir arazi teşkil ediyordu.

Rus Arazi-i müstemlekesinin vüsat ve imtidadı, garbdan şarka mümtedd bir demir yolunun lüzum-u teesüsünü derece-i sübuta vardırıdığından iş bu teşebbüs-i mühim ile hükümet, evvelce söylediğimiz gibi, birçok seneler yani 1890:1903 Senesine kadar iştigal etmeye mecbur olmuştu.

Haritaya bakılınca anlaşılacağına göre mesela (Baykal) Göl'ünden bed'i ile (Vladivostok) a kadar temdid edilecek demir yolu, Çin Hükümetinin (Mançurya) Eyaletinden geçeceğinden bir kere iş bu mükaddime-i inşaat Çin Arazisinden kemal-i serbesti ile icra ve ikmal edildikten sonra, artık (Harbin) den (Peçili) Körfezi Sahiline ve oradan dahi (Pekin) e doğru temdidi pek kolay olacaktı! ve o zaman Rusya ile Çin arasında gereği gibi bir münasebet husul bulacaktı!

(Mançurya) ile Kore'nin Rusya'ya iltihakı, aksa-yı şark istimlakına muzafferane bir intiha teşkil edecek gibi görünmüyordu. Mahaza, bu hükümetlerin teşebbüsat-ı mezkûreyi akim bırakmakta aşikâr olan zafiyet-i tammesi, Rusya'ya nail-i maksad olmak için, zuhur edecek bir fırsata intizar etmek mecburiyetini ihsas ediyordu. Bir insan meyvesi çok bir ağacın altında ihtiyar-ı ikamet ettiği zaman, yere düşen meyveyi diğerlerinden daha evvel kapıp toplayacağı tabii olduğu gibi Rusya'da, hükümet-ı mezkûrenin duçar olacağı tezelzülât-ı sağireden istifadeye müterakkıbdı!

Avrupa Hükümetlerinden hiç birisi Rusya'nın şu fikir ve maksadından memnun görünmemekle beraber, meseleye fiilen müdahale de bulunmakta dahi bir cihet-i menfaat bulamıyorlardı. Mançurya ile (Kore) Londra'dan, Newyork'dan, Paris'ten pek baid idi. Zaten buralarda icra-yı ticaret eden hükümetlerde birkaç hükümetten ibaret olduğundan Avrupa Hükümeti'nin kâffesi cereyan eden vukuatın tafsilatına ananesiyle vakıf olamıyorlardır.

Vakıf olanlar arasındaki rekabet dahi harekat ve muamelat-ı vakaye müttehiden nezaret etmekte kendilerini duçar-ı müşkilat ediyordu.

Lakin Japonya Hükümetince meselenin rengi büsbütün başka idi!

Japonya, Çin Denizinin en ehemmiyetli bir noktasında bulunuyordu; Kore'nin en yakın Limanlarından ise vapur ile yirmi dört saatlik mesafededir. Kore ile Mançurya

Japonya için tabii bir pazar-ı ticaret idi! Müzayaka-i maişet yüzünden duçar-ı müşkilat oldukları ve mesai-i hayatiyenin daha vasi bir mukayesede semeredar olmasını arzu ettikleri vakit, Kore ile Mançurya bahr-ı muhit-i kebir sevahilindeki Rus Arazisi bu gayur ahaliye bir hazine-i menfaat teşkil edecekti! Japonya garba doğru tevsi-i daire-i maişet etmeye mecbur olunca, mukabil-i cihetten ilerlemekte bulunan Rusya ile bir müsademe-i şedideyede muztarr kaldı. Fi'l-hakika, Japonya için garbda bir müstamere teşkil etmek ne derece zaruri ise, Rusya için dahi aynı mecburiyet ile şarka doğru tevsi-i daire etmek o kadar kati idi; mahiyeten müsavi olan şu harekâtın, yalnız suret-i icrası başkalaşıyordu!

Çünkü Rusya, küçük küçük parçaları Ruslaştırarak ve mürur zamanla büsbütün kendisine iltihak ederek aslen o parçalarda mütemekkin ahalinin şahsiyet-i evveliyasını gayb ettirmek sureti ile ilerliyordu! Rusya'nın Mançurya ile Kore'de yerleşmesi bunların duçar-ı temasil olarak Ruslaşmasına delalet ediyordu idi!

Japonya ise, tarik-i terakkisinde böyle bir meslek müsalemet ber-endazaneye peyrevlik etmiyordu. Kore arazisine yed-i müdahale uzatması, sulhperverane olmakla beraber, bir karış toprağını bile kendi arazisine ilhak etmek arzusunda bulunmadığını birçok hareketiyle ispat etmekte idi.

Japonya, aksa-yı şarkta vaziyet-i coğrafyaca birbirine yakın ve menafi-i siyasiyye ve ticariyyeleri müşterek bulunan diğer iki komşu hükümeti, vezaif ve imtiyazatı müttehid bir heyet-i müttefika add ederek, birinin müdafaa-i istiklal ve tamamiyet-i mülkiyyesi için diğerlerinin dahi müştereken sarf-ı mesai eylemeleri lazım geldiğini dermiyan ve iddia ediyor idi.

Japonya bu fikrinde ale'd-devam sebat ediyordu. 1893 Senesinde Kore'nin istiklalini tehdit ederek şibh-i cezire üzerinde iddia-yı hukuk hükümraniyye kıyam eden Çin Hükümetine karşı ilan-ı harb ile müttefikinin kukukunu müdafaada katiyyen izhar-ı tereddüd etmedi!

Bu harbin hitamında yani 1895 Senesinde, aksa-yı şark kuva-yi müttefikasının devam-ı istiklal ve tamami-i mülkiyet müstakbesinin temini yalnız kendisine mevdu bir vazife olduğuna kesb-i kanaat etmiş idi! Ne Çin ve Kore, hükümat-ı garbiyenin tecavüzat-ı istiklaliet-i şikenanelerine sedd-i hail çekmeye muvaffak olamayacaklardı. Tabiaten müttefik bulunan komşularının muavenetine şitaban olmadıkça, Kore'nin

Rusya'ya iltihak edileceğini ve Çin'in dahi cümle-i asabiyyesi bozulmuş bir cesed-i münfesihi gibi dağıtılmış olduğunu görmek gibi bir sahne-i felaket karşısında bulunacaktı!

Binaenaleyh, Japonya bu tarihten itibaren aksa-yı şark hükümetinin tasallut-ı agyare karşı idame-i isitklaliyetleri için icap eden tedabire tevessül ederek ahval-i haziranın icap ettirdiği iktisadi, siyasi ve fikri terakkiyata geriği gibi çalışmaya başlamıştı. Yazık ki, Japonya'nın bu alicenabane say ve faaliyeti haddinden fazla su-i tefehhüme uğramıştı.

Yunan kadim riyaz yönünden (Arşimid) manivelayı icad ettiği vakit latife perdazan birisi kendisine hitaben: "İhtira kerdeniz olan bu alet ile Dünya'yı da kaldırmaya muvaffak olabilecekmisiniz?" Diye bir sual irad etmiş.. Mumaileyh dahi "Eğer bir istinad noktası tedariği mümkün olursa ona da muvaffak olurum!" Yollu gayet akilane ve durenmişane bir cevap vermiş idi.

Çin ve Japon Harbi'nin hitamında Japonya'da böyle bir mevkide bulunduğunu anladı! Çin ile Kore üzerinde tadilat-ı fikriyye, siyasiyye ve iktisadiyye manivelasını tatbik edebilmek için bir istinad noktası taharri ediyordu!

(Peçili) Körfezi medhalindeki (Leytong) şibh-i ceziresini Çin ve Japon Harbinin bir mükafat-ı maddiyesi olmak üzere Japonya kendisine alıkoymak istemişti; gerçi bu mükafat-ı istiksar edilemezdi, lakin taharri edilen en münasip bir istinad noktası teşkil edebiliyor idi! (Leytong) Şibh-i Ceziresi, kendisi için, ıslah ve terakkiyatına çalıştığı refiklerinin hareketını tedkik ve tarassuda mahsus bir kürsi-i nezaret olacaktı!

Japonya'nın şu emel ve maksadı Avrupa'nın üç büyük hükümeti tarafından redd edildi. Almanya, Rusya ve Fransa Hükümetleri şibh-i cezire-i mezkûrenin Japonya Hükümeti tarafından zabt ve işgal edilmesini kuvve-i cebriyye ile men'e kalkışmak isteyerek icra-yı tehdidata başladılar! Bu mümaneeet ve müdahale-i müşterikeye karşı Japonya kendisini o vakit muinsiz görmüştü; bu esnada İngiltere, şüphesiz kendi menfeatine dahi temas eden şu meselede ya amden bu ihtiyar sükut etmişti veyahut meşagil-i saire-i mühimme, müdahalesine mani olmuştu. Amerika hükümet-i müttefikası ecnebi politikası ile menafi-i hakikiyye mesleğinde henüz kat-ı merakile

başlamadığından, Japonya her halde galibiyet neşesiyle vayedar-ı meserret olduğu şu zamanda şanlı muzafferiyetinin semeratını iktifat etmekten mahrum edilmişti!!

Birkaç ay bile geçmeden Almanya Hükümeti Çin'den (Kieocu) Limanını, Rusya ise aynı vechle Japonya'nın tahliye etmeye mecbur olduğu (Leytong) şibh-i ceziresini isticar sureti ile işgal etmişti! Rusya (Leytong) şibh-i ceziresini, hiç değilse zımnen olsun suret-i katiyyede istimlak edince, tesis-i tarik müraselat salahını dahi iddia etmeye başlamıştı; esasen bu salahiyetin mevki-i tatbika vaz edilmesinden edilecek istifadenin tamame-i husuli ise , tarik-i mezkûrun Mançurya'dan mürur ettirilmesi ile mümkün olacaktı!

1896 Senesi, Çin ile Rusya Hükümetleri arasında cereyan eden müzakere neticesinde, Mançurya demiryol imtiyazı Rusya'ya terk edilerek 1898'de neşr edilen mukavelename ahkâmı mucibince bu tarihte inşaata bed'i ve mübaşeret olundu... Sonra tedricen ahalinin temayülat-ı zihniyyelerini Rus lehine irca etmek suretiyle bu hükümetin aksa-yı şark sahilinde eskiden beri tatbik etmek istediği mesleğin asar-ı mehlekesi tezahür etmeye başlamıştı...

Avrupa rical-i hükümetlerinden hiçbirisinin görüp anlayamadığı bazı vekayi-i muhayyele vesile add edilerek 1900 Senesi İlbaharında Mançurya Sevahili ile, henüz bitmemiş olan demiryol hattını karibü'z-zuhur Japon istilasına karşı muhafaza etmek için Sibiry'a'dan cem edilen bir kuvve-i askeriyye (Vladivostok) ve Mançurya Havalisine sevk edildi! Rusya Asya müstemlekesi hakkında tertip ettiği bu hudaa-i siyasiyenin hariçte husule getirdiği tesirden istifade suretiyle tecavüz etmek istediği arazi hududuna 80,000 kişiden mürekkeb bir kuvve-i askeriyye cem ve tahşid eyledi.

Bundan bir müddet sonra yani 1901 Senesi mevsim suyfunun evahirinde (Tiyen Çin), Pekin ve Şimali Çin'in mevaki sairesinde zuhur eden (Boksör) vekayi, Rusya'nın Mançurya'daki hareketini tarassud etmekle meşgul olan Avrupa enzar-ı dikkatini iş bu hadise-i cedide üzerine celb eyledi.

Avrupa'nın bazı hükümeti ile Asya ve Amerika Hükümetleri, aksa-yı şark vekayinin ecnebi safarethanelerini muhasaraya kadar ilerlediğini bir nazar-ı hayretle lerlediğini bir nazar-ı hayretle takip ettikleri sırada (Amur) Eyaleti Valisi General (Grodekov) tarafından bir beyanname neşr edildi. Bu beyanname de, yalnız kendi taht-ı idaresinde bulunan arazide değil, hatta Çin'in Moğolistan ve Mançurya kısımlarında

iskân eden ahaliye varıncaya kadar kâffesine, güya Rusya ile Çin Hükümetleri arasında bir muahede-i ittifakiyyenin akd edilmiş bulunmasından ve bu muahede mucibince Rusya'ya eyalat-ı mezkûre sekencesini, Çin Hükümeti namına idare etmek salahiyetinin bahş ve ita edilmiş olmasından bahs olunarak, Rus himayesi teklif ediliyordu.

Bu vechle bir hatve daha atmak imkânı da ihzar edildi! Daha sonra (Blagoveşçensk) Vakası namıyla maruf olan hadise meydana çıkarıldı: Bir Rus zabitanın teşvikiyle (Hunguz) lardan mürekkeb bir hırsız çetesi, (Amur) Nehrini geçerek ve Rus Arazisine bi't-tecavüz Çinliler ile meskun birkaç haneyi yağma etti.

Bunun üzerine, Çinliler silah bidist şekavet olarak Rus Toprağına tecavüz ediyor, feryadıyla Ruslar derakab silaha sarıldılar ve Çinlileri (Amur) Nehrine sürüp döktüler. Pek mahirane bir surette tertip edilmiş olan bu hudaa bir vesile-i hasene add edilerek, Çin Hükümeti kendi vilayetlerinde idame-i sulh u salah ve beka-yı asayiş ve intizama muktedir olamıyor iddiasıyla Mançurya Rusya tarafından işgal-i askeri altına alındı.

1900 Senesi Eylül nihayetine doğru, henüz hareket-ı askeriyye hitam bulmadığı sırada, General (Grodekov) Çin'in eski bir eyaleti olan Mançurya'yı Rusya Hükümeti namına zabta vasıta oldukları için askere karşı alenen beyan teşekkürü havi bir nutuk ibraz etti. İşte (Blagoveşçensk) Vakası ile onun intac eylediği bu Mançurya işgal-i askeriyyesi, Japonya'nın Rusya'ya karşı izharından kendini alamadığı şikayetlerin birincisini teşkil etti...

1900 senesi Teşrin Evvelinden sonra Rusya Ordusu Mançurya Eyaleti'nin her tarafını işgal etti; (Hunguz) eşkıya çetelerinin hareket-ı serseriyaneleri, Rusya için eyaletin işgal-i askerisini itmamına bir vesile-i kaviyye teşkil edip durmakta iken, oralardaki mevkiini daha ziyade tahkim ve takviye etmek maksadıyla Rusya bir taraftan (Harbin) civarındaki arazi-i gayr-i mezruayı birçok Rus amele-i ziraiyyesi ile iskân etmekte, diğer taraftan oraların ahval-i maliye ve iktisadiyyesini kendi himaye ve nezareti altına cem eylemekte idi. Bütün şu hareket ile beraber, yine Rusya cihan nazarında kendisini haklı göstermek maksadıyla muamelat ve icraat-ı vakanın sırf Mançurya şimendüfer hattını muhafaza kaydından neşet etmekte olduğunu iddia etmek istiyordu...

Hatta 1903 senesi bidayetinde Çin'in bir vilayetini bit-tecavüz istimlak ettiğinden dolayı Avrupa, Amerika ve Japon Hükümeti tarafından gönderilen protesto namelere mukabil teskin-i şikayet maksadıyla vilayet-i mezkûrenin bir kısmını tahliye etmişti. Fakat bu tahliye bir nevi hudadan başka bir şey değildi. Rus Ordusu (Mukden) ile buna mümasil birkaç büyük şehirden çekildi; halbuki, (Şarki Çin) demir yolunun mevaki-i muhtelifesinden birçok cesim kışlalar inşa edilmişti. Binaen aleyh, bu suretle icra edilen tahliye lafzan bir tahliyeden ibaret kalıyordu. Hiçbir Rus neferi Mançurya'dan çıkmamış ve hatta hiçbir köyde de Ruslaşmak usulü icra-yı tesirden hali kalmamıştı!

Japonya'ya gelince, Mançurya'da cereyan eden vekayi kendisi için bir hayat ve memet meselesi idi! Eğer Mançurya'yı Çin Hükümeti namına muhafaza ederek Çinlilerin, muhabbet-i kalbiyyeye müstenid, bir ittifakını kazanabilirse kemal-i muvaffakiyetle girdiği tarik-i terakkide bu muhib-i müttefiki de beraber alıp götürecektir ve bu suretle ileride Rusya ihtirasatının intac edeceği harekâta karşı müdafaa ve muhafaza-i istiklale muvaffak olacaklardı.

Bi'l-akis eğer Rusya Mançurya'da yerleşir kalırsa, tekmil-i muvaffakiyet emelleri sönüp mahv olacak, Kore ise müdafaa-i hukuku uğrunda zerre kadar tahrik bazı-yu mukavemete muktedir olmaksızın Rusya'nın tume-i dendan ihtirasatı olup gidecekti.

(Nyonçvang) dan (Tyenşan) ve (Tyenşan) dan (Pekin) uzak bir mesafe değilse de (Foshan) daki Rus kuva-yi askeriyyesi ve nefsi-i Pekin ile havalisinde hüküm-ferma olan Rus nüfuz galibanesine karşı, Japonya'nın tali harp ve şan-ı muzafferiyeti, hangi esaslara istinad ederek kendisiyle beraber müttefiklerinin istiklaliyetini müdafaa edecekti?

Japonya'nın istiklaliyet ve mevcudiyet-i mülkiyyesi tehlikeli bir şekil alarak mahv olacak değil mi idi?

Bu sebepten Japonya, münferid olduğunu katiyyen nazar-ı ehemmiyete bile almayarak, iştiyal eden naire-i müdhişe tevsi-i daire-i sirayet etmeden Rus Hükümetinin tecavüzatına karşı şiddetli protestolar yağdırmaktan hali olmamakta idi. Bu iki hükümet arasında aylarca pek şiddetli bir takım müzakerat cereyan eyledi. Lakin cereyan eden müzakerelerin dahi meseleyi hal edememesi, (Tokyo) Memurları tarafından izhar edilen

sabırsızlıktan ileri gelmediği, hükümeteyn arasında teati edilen ve ilan-ı harpten sonra Japonya Hariciye Nezareti tarafından tab ve neşr olunan evrak-ı resmiyyenin mütaalasından anlaşılacaktır [*].

Kari'in kiram, evrak-ı mezkûrenin mütaalasıyla katiyyen hüküm edeceklerdir ki, diplomasi tarikiyle hal edilemeyen şu mesele-i hayatiyyi, nasıl olursa olsun bir netice-i katiyyeye isal etmek için Japonyaca silaha sarılmaktan başka çare kalmamıştı...

[*] Esbab-ı harb faslında vesaik-i resmiyye-i mezkûreden bi'z – zarure bahs olunmamış idi. Fakat ileride bahs-i mahsusunda, ilan-ı harpten evvel (Tokyo) ve (Sen Petersburg) Kabineleri arasında cereyan etmiş olan müzakerat, ehemmiyet-i azimesine binaen, müteselsilen ve bitamamiha nakl edilecektir.

RUS JAPON MÜNASEBATININ TARİH-İ TEESÜSÜ

Bu bahisde Japonların, Ruslar tarafından duçar oldukları silsile-i taarruzata dair malumat verilecektir. Bu malumat-ı taarruziyye büyük ve kavi bir hükümet tarafından Japon gibi küçük bir kavme karşı icra edilmiştir. Muamelat-ı mezkûrenin nakl ve hikayesi, Japonların Ruslara karşı ne vechle mütehassis bulduklarını kariin-i kirama ananesiyle gösterecektir.

Japonlar bir su-yi tesadüf neticesi olarak, pek yakın buldukları büyük memleket ahali tarafından reva görülen muamelatın hepsine sabr u tahammül ederlerdi. Bu tahammül Japonların iktisab ettiği terbiyenin miskinane olmasından değil, belki o zamanca zaf hallerinden ileri gelmekte idi. Lakin bu gibi muamelata saburane mütehammil görünmek, ondan husule gelen cerha-i yeis ve kederin derhal iltiyampezir olacağına dall olamazdı. Bi'l-akis, onların tevlid eylediği kin ve garz ve hissiyatı perde-i sükunet altında habide bir bahr-ı rakide benzer ki, rüzgâr-ı fırsat esmeye başlayınca hemen olanca dehşet ve azimetiyle temevvüç eder! İşte Japonya'da tıbkı bunun gibidir. Saklamaya mecbur olduğu bu tufan-ı hissiyatı izhar etmek için zuhur edecek fırsata müterakkıb idi! Gördüğü muamelelerin en cüzi teferruatını bile feramüş etmemişti.

Rusya ile Japonya münasebatı 1780 Senesinde başlamıştı; bu tarihte Sibirya Sahilinde bir Japon Sefinesi kaza-zede olmuş idi Sevahil-i mezkûreyi istimlak eden Ruslar, geminin felek-zede taifesine muavenet etmek lazım gelirken, bi'l-akis esir muamelesi ederek onları (İrkutsk) Şehrine kadar götürmüşler ve tevellüd ettikleri mahallere vesair bazı vikaye dair malumat vermeye onları icbar eylemişlerdi!

Rusyalıların, Japon üserasından şu suretle istihsal ettikleri malumat ile kalplerinde yerleşmiş olan neşe-i zafer ve galibiyet bir kat daha galeyana etti. Ertesi sene yani 1781 tarihinde birtakım Rus efradı Japon Denizini atlayarak (Sakhalin) Adasına geçtiler. 46 derece arz dairesiyle 54 derece arz dairesi arasında kâin olan (Sahal Alin) Kıtası veyahut Japonların (Faranuto) tesmiye ettikleri Cezire-i Sibirya Sahili boyunca mümtedd bir adadan ibarettir. Cezire kesretli ormanlara, zengin madenlere malik ve o zamanları Japonlarca kıymet-i fevka'l-adeyi haiz olan balıkçılık sanatına da ziyadesiyle müsait idi.

Ruslar bu adanın malik olduğu sayd-i mahi ticaretinden hakkıyla istifade edemedikleri halde, sairlerinin dahi istifadelerine sedd-i mümanee çekmekte olmalarına ve bu maksadı temin için şedidü'l-ahkâm kavanin vaz etmiş bulunmalarına rağmen, yine birçok Japon balıkçıları buralarda temin-i maişete muvaffak oluyorlardı. Evet burası Japonların ne mühim bir menba varidatını teşkil ediyordu...

Bu ada, Ruslarca birçok senelerdenberi malum idi. Cezireyi asıl kıtadan ayıran deniz dar bir geçitten ibaret; binaen aleyh, ada karadan iyice müşahade olunabiliyor; lakin adanın dahili ihtiyar ikamet etmeye pek münasip bir yer değildir. Yazın şiddetli yağmur ve sislerle, kışın buzlar ve dumanlarla mesturdur. Ba husus Rusların en ziyade arzu ettikleri vechle, senenin her mevsimde küşadda bulunan limanlara katiyyen malik değildi...

Ruslar (Sahilin) Adasını Japon Adalarına girilecek bir kapı ehemmiyeti ile görmeye başladıkları zaman, işler büsbütün değişti. (Sahilin), Japonların taht-ı idaresinde idi ve elyevm (Yezo) Adasında olduğu gibi, Japonların (Aynos) lardan mürekkeb ahali-i muhtelite ile meskun bulunuyordu. (Sahilin) in Rusya'ya iltihakı, Rusları, (Yezo) Adasıyla malik olduğu o güzel limanlara ve işgal etmekte bulunduğu nokta-i hakimiyete takrib eyleyecekti; oradan asıl Japon Adalarına hemen hemen bir hatvelik mesafe kalacaktı! Rusya arzu ettiği vakit, (Mançurya) ile (Kore) yi zabt ve istila etmeye veyahut zuhurattan istifade ederek suret-i ahirle diğer menafini temine fevka'l-ade müsait bir mevki hazırlamış olacaktı! Halbuki, ne Japonlar ve ne (Aynos) lar Ruslarla ihtilat ve muâşeret etmek istiyorlardı! Hakikaten bu münacebet ve münafere, o zamanca memleketlerine mevcut olan kanun icap ettiriyordu! Ruslar dahi, ahali ile kesb-i münasebat etmek mümkün olmadığını anlayınca kemal-i yeis ve fütur ile

avdet etmeye mecbur oldular; bunun üzerine tarik-i diplomasiye sülük ederek tecrübe-i talia kıyam ettiler! Şu mesele, İmparator Birinci (Aleksandır) n dahi nazar-ı dikkatini celb ettiğinden 1806 Senesinde (Nagazaki) ye bir Rus Sefiri izam olunarak Japonya Hükümetine bir (Rusya–Japonya) ticaret muahedenamesi tanzim edilmesi teklif olundu.

Bu müracaat, Japonları, mahalli kanunna mugayir olmak üzere, ecnebi ile peyda-yı münasebet ve ihtilat etmeye davet ediyordu. Gerçi buna hiç ehemmiyet verilmedi. Fakat, Japonya, çevirilmek istenen dolab-ı ihtiyalin mahiyetini takdirden büsbütün aciz değildi. Japon rical-i hükümeti, Rusların dahil-i daire-i ittifakı olduklarından dolayı Çinlilerin, kendileri için ne derece felaket-i amiz bir akıbet muvacehesine doğru puyan olduklarını pek ala anlıyorlardı. (Yezo) Adası üzerinde Sibirya'nın geniş sahraları. (Amur) Eyaleti, (Kamchatsky) şibh-i ceziresi Çinlilerden ne suretle nez eylediği unutulmamıştı! Bu sebepten (Şogun), Rusya İmparatoru tarafından, teklif edilen ticaret muahedenamesini kabulden istinkâf eyledi.

Bundan sonra Ruslar eskidenberi, aksa-yı şark mesailinde ittihaz eyledikleri politika icabatına Tevfik-i hareket etmeye başlamışlardı. 1806 Senesi (Sakhalin) Adasına heyet-i seferiyye izam edildi. Japonların en mühim bir müstameresi olan (Kosufuton) Şehri yağma ve ihrak olundu; ve ekseri Japonlar akd-ı muahede teklifini adem-i kabulde yine inat ve ısrar ederlerse, cezirenin bütün aksam-ı şimaliyesinde de aynı muamelenin icra edileceğini mübeyyin bir beyanname neşr edildi! Badehu (Kuril) Adalarının en cesimi olan (İturup) Adasına da asker ihrac edilecekti. Bundan maada, japonya'nın tekmil-i şimali adaları dahi idi, zabt ve işgale geçirilecekti!!..

1811 Senesinde Ruslar tehdidat-ı vakiyayı mevki file çıkarmaya başladılar; (Diyana) isimdeki firKateyn, güya (Kuril) Adaları Rusların malı imiş gibi, cezair-i mezkûrenin teftiş ve mesahasına memur edildi!

Bu muameleye karşı Japonlar, her nasılsa şiddetli bir mukabele göstererek (Diyana) Sefinesinin kaptan ve zabitanı (Kuril) Cezair-i Müctemiasının en cenub adası olan (Kunaşir) Adasında karaya çıktıkları zaman bi't-tevkif iki sene kadar hapsedildiler. Ve sonra salıverilerek yine memleketlerine gönderildiler. Bu zabitler hengâm-ı mahbusiyetlerinde Japonlar tarafından haklarında gösterilen asar-ı mihmännüvazi ve muamele-i müşfikane insaniyetkâriyi nakl ve hikaye etmekle bitirip tüketemiyorlardı!.

(Diyana) Hadisesinden sonra Ruslar, hareket-ı sabıkalarını değiştirdiler; Japonları bu yolda hareketlerle ıgzab veya tahvif etmeye muktedir olamayacaklarını artık anlamışlardı. Heyet-i seferiyye göndermekle icra edilen muamelat-ı hukuk şikenane maksatlarına hizmet edemeyecekti! Mahaza, esas fikri değiştirmek icap etmiyordu; yalnız başka bir tarik-i muvaffakiyet taharri etmek lazım gelirdi.

(Sahilin) Adasının şimal tarafları pek seyrek meskun olmakla beraber, asıl Japonya'da kurbiyyet-i fevka'l-adesi bulunduğundan, Asya ve Avrupa da mütemekkin Rusların kısm-ı azamı iş bu adanın şimal-i cihetine hicret etmeye sevk ve tergib olunmaya başlandı. Şu suretle Rus muhacirini tekessür ettikçe, tedricen adanın cenub taraflarına doğru inecek ve cezire dahi kâmilen Rusların taht-ı nüfuzuna geçecekti. Hakikaten Rusların şu meslek ve tedbiri geçen bir iki sene zarfında (Mançurya) ya tatbik edilen usulün bir nevinden başka bir şey değildi.

Japonya'nın mevki ve hal-i siyasisi, Rus taadiyatını men etmeye müsait olmadığı gibi, Rusya tecavüzatına karşı (Sakhalin) i bir kuvve-i askeriyye ile müdafaa edebilmekten dahi aciz idi! Lakin adanın kısm-ı cenubiyyesinde kâin Japon müstameratında iskan eden ahali tekessür etmeye başlayarak, kısm-ı şimalide Ruslar ne derece terakki ve tevessü ediyorsa, cenubda da Japonlar o nisbette ziyadeleşiyordu.

Şu yolda cereyan eden muamelat ile epeyce bir zaman mürur etti. Rusya tecevüzat-ı saire ile meşgul idi. ve kuvvede olan tasavvuratını mevki-i fiile vaz etmek için zuhur edecek ilk fırsata müntezir olmaya katiyyen karar vermişti.

1847 Senesinde (Muravyef) (Amur) Nehri üzerinde icra-yı tedkikata memur edildi. Çinliler, bu sırada baş göstermekte bulunan (Neypyng) Harekatı ile meşgul olduğundan sessizce icra edilen şu seyahatten haberdar olamamışlardı.

İngiltere ile Fransa, (1854) Seferi ile meşgul buldukları sırada, bu memleket tamamen zabt edildi. 1858 Senesinde (Ayfon) ve 1860 senesinde de (Pekin) Muahednameleriyle Çin'in İngiltere ve Fransa Hükümetleriyle muharib bulunmasından istifade ederek Rusya, (Mançurya) nın eyalet-i bahriyyesi kamilen bi'l-işgal, bir taraftan Çin Arazisine, öbür taraftan dahi Japon Adalarının kapısı hükmünde bulunan (Sakhalin) Adası kurbuna sokuldu!..

1855'de ise, Japonya ile Amerika arasında husule gelen gerginlikten dolayı, Japonya'nın duçar olduğu tebeddülât-ı siyasiyye ve iktisadiyyeden istifade ederek, çok

senelerden beri nafîle yere uğraştığı ticaret muahedenamesini akd ve imza ettirmeye muvaffak oldu. Bu muahedename 1858 Senesinde yeni baştan tanzim ve ıslah edildi; ertesine sene Ruslar kendilerini (Sakhalin) in kısm-ı şimalisini işgale sevk eden hissiyat ve amal-i menfaat-cuyaneyi ibraz ve izhar ettiler. Bu nümayişler Japon kavmini son derece igzab etmişti. Bu gayur kavim artık şu arazinin kendilerinden tamamıyla gasb edildiğini anlamıştı.

Lakin ecnebilere karşı haiz oldukları zafiyeti son tecrübeleriyle anlayan Japonlar, Ruslarla uğraşabilecek zamanın henüz daha hulul etmediğini takdir ediyorlardı. Bunun üzerine 1863 tarihinde Rusların hareket-ı istilakârane bir hadd tayin etmek maksadıyla Japon Hükümeti tarafından (Sen Petersburg) a bir sefir izam edildi. Şu mesele layıkıyla hal edilmiş bulunsa idi, Japonlar Adanın kısm-ı cenubisine tamamen ve katiyyen malik olacaklardı. Lakin Ruslar her teklife red ve istihfaf ile cevap verdi ve adanın kâmilen Rus nüfuzu altına geçtiğini ve bu cezire artık Rusya'nın mal-i meşruî sayılacağını beyan ederek sefire mezuniyet verildi!

1867 tarihinde Japonlar bir ikinci sefir daha göndererek hiç olmazsa adanın Müştereken Rus ve Japonlar tarafından iskân ettirilmesini ve umur idaresinin tamamen Rusya'ya terk edilmiş add olunmasını talep ettiler.

Sekiz sene sonra, yani 1875 tarihinde de akd edilen muahedename ile lafzan Rusyalıların olan (Kuril) Adaları Rusya'nın zir-i tahakkümünden kurtarıldı. Lakin tamamen, Ruslaşmış olan (Sakhalin) ceziresi hakkındaki mutalebat-ı muhakkanın kâffesinden vazgeçilmişti.

İşte şu suretle Ruslar, Japonların şimal kapısını zabt etmişlerdi. Japonlar bu ana kadar gördükleri hukuk-u şikenane muamelelerden, hedef oldukları hakaret-i amiz mukabelelerden kazandıkları tecaribe bi'l-istinad, (Yezo) ve (Hokkaido) Adalarının imar ve tahkimine, kemal-i sabr ve sükünetle, senelerce, hasr-ı mesai ve ihtimam ederek Rus Arazisinden madud olan (Sakhalin) Ceziresinden (Peruz) Boğazı vasıtasıyla ayrılan iş bu adaları derece-i matlube-i metanete irca ettiler!

Ruslar ile Japonların ihtilatı yalnız (Sakhalin) Adası üzerine münhasır değildi. (Pekin) Muahedenamesi, (Ussuri) Nehri ile deniz arasındaki (Mançurya) Sahil hattını ve (Vladivostok) gibi mükemmel bir limanı Ruslara terk ederek onları (Kore) hududunun yanı başına yaklaştırıyordu!.

(Kore), Japonlardan birçok sene sonralara kadar, ecnebi ihtilat ve münasebatından salim bir halde kalmıştı; 1876 Senesinde, yani (Sakhalin) in tamamen Ruslara terk edildiği esnada, Japonlar mezheben, milliyeten ve lisanen kendileriyle müttehid bulunan (Kore) lilerin bir menba istifade, bir pazar-ı ticaret teşkil edeceğini anladığından bu iki hükümet arasında akd edilen muahede iktizasınca (Foshan) Limanı Japon ticaretine küşad edilecekti.

1880 Senesinde de (Şemolpo) Limanı keza aynı imtiyaza malik oldu.

Bundan sonra 1882 Senesinde Amerikalılar, 1883'te İngilizler ve 1884'te Ruslar dahi (Kore) lilerle ayrı ayrı birer ticaret mukavelenamesi akd ve imza eylediler...

1861 Senesinde (Puzonik) Nam-ı Rus Fırkateyni (Kore) şibh-i ceziresinin münteha-yı cenubuna hakim ve Japonların taht-ı idaresinde bulunan (Coşima) Adası pişgahına gelerek karaya ihrac ettiği gemiciler ile bazı mevaki meşhureye Rus Bayrağını çekirmiş ve ada güya Rusya'ya aitmiş gibi, Ruslar orada icra-yı hüküm ve nüfuza başlamışlardı. Lakin bir İngiliz sefine-i harbiyyesinin vüruduyla, vaki olan müdahale neticesi olarak, Ruslar adayı terke mecbur olmuşlardı!

Rusların (Kore) aleyhindeki teşebbüsleri, (Seul) de bir Rus seferathanesi tesis ve inşa edildikten sonra başlamıştır.

1886 Senesi Rus tecavüzatının men tevessüne medar olmak üzere Avrupalılarca (Port Hamilton) ismiyle maruf olan ve Korelilerin taht-ı idaresinde bulunan ada İngilizler tarafından işgal edildi! Bu adanın mevki-i coğrafisi, Rusya'nın oraca hertürlü terakkiyatına bir mani çekmek hususunda fevka'l-ade elverişli olduğundan, 1887 Senesinde, (Kore) ye tecavüz etmeyeceklerine dair Rusların kanaat-ı bahş olarak ita ettikleri teminat mukabilinde, İngilizler bu adayı terk etmişlerdi!

Kore'nin bu sıralarda haiz olduğu mevki pek vahim ve tehlikeli idi. Kore, Çin ve Japonya'yı daire-i ittifaka davet etmekte izhar-ı teenni etmişti. Bu iki hükümet hiçbir dakika iddia-yı hukuk hükümraniden hali kalmıyorlardı...

Rusyalılar Çin'e karşı ne suretle davranmak lazım geldiğini biliyorlardı. Lakin Çinliler Rus entrikasına nasıl mukabele edebileceklerini tayin edemiyorlardı. Daima Rusların hile ve desayisine kapılarak arazinin parça, parça inkisamına muvaffakiyet gösteriyorlardı. Binaen aleyh, Çinliler Korelilerle tesis-i mebna-yı hubb ve muvalata

muvaffak oldukları halde bu husus, Ruslar için kemal-i memnuniyetle sabır edilerek beklenmek lazım gelecekti.

Rusya, ele geçirdiği Mançurya ile civarında bulunan Çin Eyaletinde ahaliyi Ruslaştırmak usulünün icabatı tatbikten bir an hali kalmıyordu. Bu sayede istediği zaman Kore'yi zapt edebileceğinden emin bulunuyordu.

1897 Senesi, (Çin–Japon) Harbi neticesinde Kore, Çin'in taht-ı tahakkümünden kurtulmuştu; Japonya, Çin ile Kore üzerinde icra-yı hüküm ve nüfuz etmek üzere (Leytong) şibh-i ceziresini işgal etmek istemişti.

Japonya'nın bu talebi Rusya'nın amal hafiyeye-i istilakâranesi bir darbe demek olduğunda, evvelce de beyan edildiği üzere, Fransa ve Almanya Hükümetleriyle müştereken, (Leytong) şibh-i ceziresinin Japon işgal askerisi altına geçmesine mümaneeet gösterdi.

Japon kuva-yi müttehidenin arzusuna tabiiyyet etmeye mecbur olmuştu. Lakin atiyen yüzyüze geleceğine ihtimal verdiği tehlikeye karşı daha ciddi bir suretle hazırlanmaya da karar vermişti.

Bu esnada bir vaka-i müessife Rusya'ya, Kore işlerine müdahale etmek için muntazar olduğu fırsatı ihzar etti. (Çin–Japon) Harbi bittikten sonra, Japonlar Kore'ye (Kont İnoan) isminde bir sefir tayin ve izam etmişlerdi. Bu zat memleketin Amur idaresince birçok tadilat icrasına muvaffak olduktan başka Kore ile Japonlar arasında mevcut olan mübaadeti ref ve izale ederek hakikaten bu iki kavmin bir rabıta-i kaviyye ile ittihadlarını temin etmekte muvaffak olcaktı. Yazık ki, muma-ileyh Japonya'ya avdet ettikten sonra haleflerinden hiçbiri, onun vaz ve tesis ettiği tedabir-i terakkiperveraneyi takip edememişti. Bi'l-akis bunlar tarafından, Korelilerin nüfuz galibanesini kesr etmek gibi, akvam-ı mağlubeye yakışırcaasına, bazı su-yi avakıbı intac eden nizamatin vaz ve tesisi Kore Ahalisini Japonlar aleyhine tahrik ve igzab ettiğinden, misüllü muamelat, ardı arkası kesilmeyen teesürat ve infialatı mucib olmakta idi. Çinliler lehinde bulunan İmparatoriçenin teşviki ile Japonlara ika-i mazarrat etmek üzere bazı tarafgir çeteleri ayaklandı. Bu fikir nihayet Kore askerlerine kadar sirayet etti.

Şu aralık İmparatoriçe vefat ederek, İmparator dahi Rus Sefarethanesine müracaat etmiş bulunuyordu. Artık bunun üzerine Rusyalılar için beklenen dem-i fırsat hulul etmiş demekti.

Lakin Japon ekabir-i rical ve memurini, Őu meselede, kendi mevki ve nűfuzlarının tesirsiz kalmasından műtevellűd mazaratı ve halin vehametini anlamıyor deęiller idi...

Hemen Rusya ile açılan bir műzakere neticesinde műnakid mukavelename iktizasınca, Rusya ve Japonya műűtereken Kore'nin amur idare ve maliyesine nezaret edecek, hutut-ı telgrafyadan bazılarını da kontrol tahtında bulunduracak ve kendi taraflarından bir tazyik ve icbar-ı askeriye duçar olmaksızın Kore'yi tarik-i terakkisinde serbest bırakacaklardı... Hatta iŐbu mukavelenamenin son bendlerinden birinde terakkiyat-ı hadide hasıl olur olmaz, Rus ve Japon murahhasarı Kore'den çekileceklerdir... Kaydı műnderic bulunuyordu. Vakt-i mevdui gelince, Japonya sűzűnde durarak sefirini geriye çaęırdı.

Lakin Ruslar buna mukabil (Seul) e (200) kadar Kazak askeri sevk ederek bu kuvve-i meslahayı, sefarethanenin muhafazasına memur etti. Korelilere de silah ve cephaneye tevzi etmek suretiyle bir iltifat gűsterip (Kore) Ordusunu teŐkil eden neferatın talim ve terbiyyesine Rus zabitanını memur tayin eyledi. Ve nihayet Korelilerle akdine muvaffak olduęu bir mukavele ahkűmınca, Japonya'nın el çekmesine mukabil, Kore'nin tekmi-i menabi-i servet ve varidatı Rusların eydi-i intifaina geçti.

Japonya, sűzűnden, suret-i gayr-i mahıkkanede udul ettięinden dolayı, Rusya'yı protesto ederek onu, ya Kore'den el çekmek, veyahut harbe hazırlanmak űıklarından birisini kabulde muhtar bıraktı. Halbuki, Rusya'nın meslek ve politikası, tevsi-i műstemlekat hususunda, műmkűn ise tarik-i műsalemetperveriden katıyyen tebaűd etmemek olduęundan, Rusya Hűkűmeti teklif-i vakin birinci űıkkını kabul ederek maksadına ermek için dięer bir tarik-i zafer taharrisine baŐladı.

Japon memurları, Őu buhranlı gűnlerde Rusların muhalefet berendazane cevaplarına meshur olduklarından dolayı muaheze etmekten hali kalmayan memurin-i siyasiyye, űphesizdir ki, bu halleri Japonya'nın ne derecede muhıkkane ve adilane hareket etmeye meyyal olduęunu ispat eyleyen delail-i kaviyyeden add ederler. Japonların protestosuna mukabil Ruslar Kore'den çekildiler. 1898 senesinde bu iki hűkűmet arasında, (Tokyo) da akd edilen muahedename mucibince Ruslar ile Japonlar, Kore'nin istiklalietini tanıyacaktı! Bundan maada Kore'nin umur-u idare vesairesine ne kuvve-i askeriyye ve ne kuvve-i siyasiyye ile műdahale etmekten

mücanebet eyleyecekleri; ba husus bu sefer Ruslar Japonya ile Kore'nin münasebat-i ticariyye ve sınaıyyesine müdahaleden katiyyen ihtiraz ediyordu!

Bundan sonra Ruslar (Kore) hududundaki inzibata fevka'l-ade bir şiddet ve dikkatle atf-ı ehemmiyet başladılar. Aksa-yı şark donanmasını tezyid ettiler ve Kore dahiline casus kıyafetinde memurlar sevk ederek bu donanmaya kömür alabilecek mevkiileri öğrendiler.

1900 senesi Mayısında Çinlilerle akd edilen muahedenin ahkâmına doğrudan doğruya mugayir olarak, Korelilerin (Mozampo) Limanını işgal ettiler. Eğer Japonların müdahale-i şedide ve musirranesi vuku bulamamış olsaydı, Rusya'nın aksa-yı şark donanmasına bir üssü'l-esas olmak üzere, burası çoktan beri zabt edilmiş bulunacaktı! (Mozampo) Kore'nin münteha-yı cenubisinde kâin olduğundan Çin, Kore ve Japonya ile karşı karşıya olarak Rusya müstahkem ve hakim bir mevki temin edecekti.

Bu (Mozampo) Meselesi (Port-Arthur) (Mançurya) ve (Leytong) mesailenin hayluletiyle hemen unutulmuş gibiydi! Rusya 1900 Senesinde zuhur eden (Boksör) Hadisesinden ve kuva-yi müttefikanın (Boksör) lerle meşgul bulunmasından istifade ederek layenkati temin-i menafi mahsusadan hali kalmıyordu! İngiltere cenubi Afrika'da, ve Amerika (Manila) sularında muharebe ile uğraştığından Fi'l-hakika, Japonya bu iki hükümet muazzame-i bahriyenin muavenet-i maddiyyesinden mahrum kalmıştı.

Binaen aleyh Rusya'nın bu hareket-ı istilaiyyesi karşısında hiçbir mukabele-i mümanee-kârane gösterememişti. Ruslar ise bir taraftan (Port-Arthur) u işgal etmek ve Sibiryâ şimendüfer hattını ikmale çalışmak, diğer taraftan da Mançurya Ahalisinin amal u efkârını Ruslaştırmak gibi tahkim ve teyid-i mevki medar olacak tedabire tevessülden bir an geri durmuyorlardı.

Rusların senelerden beri vaki olan desayis ve hareket-i menfaat cuyaneleri önde Japonların, ihraz ettikleri malumat-ı tecrübiyyeler sayesinde hukuk-u hayatiyye ve hükümrânilerini muhafaza etmek için, onlara karşı kılıçlarının temin edeceği neticeye müngad olmaktan başka çare kalmamıştı.

Japonlar duçar oldukları muamelat-ı nabecaya sabır etmekten ibraz ettikleri metanet ile cihana bir numune-i imtisal göstermiş oldular. Binaen aleyh muharebeden mütevellid mesuliyeti, cihan-ı insaniyyet dahi Japonlarla hem fikr ü zeban olarak

Ruslara atf u istinad edecek ve temin-i istiklaliyyet için Japonların en son müracaatgâhı meydan-ı harb olduğunu tasdik ve itiraf eyleyecektir!

İLAN-I HARPTEN EVVEL HÜKÜMETEYN ARASINDA CEREYAN EDEN MUHABERAT-I SİYASİYYE

Eserimizin esbab-ı harb faslında, ilan-ı harpten evvel, Rusya ve Japonya arasında birkaç ay müteselsilen cereyan etmiş olan muhaberat-ı siyasiyyenin son derece gizli tutulduğunu, binan aleyh, şu hususa dair matbuat-ı yevmiyyede verilen hükümlerin ihtimalattan başka bir şeye istinad etmediği söylemiş idik. Aradan iki seneye yakın bir zaman geçti; harb bitti! Her iki taraf dest-i musafahayı uzatarak yekdiğeriyle barıştı! İlan-ı harbten evvel, nukat-ı esasiyyesi meçhul kati gibi telakki edilen müzakerat-ı diplomatikiyye bütün safahat ve esrarıyla meydana çıktı.

Harbi tevlid eden müzakerat-ı siyasiyyeyi birer birer okumak ve görmek faideden hali olmadığı gibi, şu hususa dair hasıl olan merakları izale için de bir vesile olacaktır. Burasını düşünerek, esbab-ı harp faslında meçhulat sırasında zikr etmeye mecbur olduğumuz muhaberat-ı siyasiyyeyi, ahiren (Tokyo) da intişar eden bir eser-i askeriden aynen ber vech ati nakl ediyoruz:

Rusya Devleti 1902 Senesi Nisan'ın 8 nde Çin ile akd etmiş olduğu bir mukavelename iktizasınca Mançurya Kıtasını tahliye etmeye mecbur idi. Bu taahüde nazaran, Rus kıtaati evvela, 1902 Senesi Teşrin Evvelinin (8) ne kadar (Mukden) Eyaletinden; saniyen, 1903 Senesi Nisan (8) ne kadar (Kirin) Eyaletinden ve salisen, 1903 Senesi Teşrin Evvelinin (8) ne kadar (Çiçikar) Vilayetinden çıkarılacaklardı.

Fakat hükümet-i müşarün ileyhanın hareket-ı ahiresi bu taahüdatı ifa etmek niyetinde olmadığını ispat etmişti. Fi'l-hakika, ecnebi devletleri tebasının Mançurya Kıtasındaki teşebbüsâtı, daima Rusya memurini tarafından duçar-ı red ve muhalefet olmakta ve ekseri Japon tebası olan ecnebi erbab-ı ticaret ve sınaati (Mançurya) dan tard ve ihraç edilmekte idi. Zaten Rusya'nın hareket-ı vakıasıyla dilgir olmuş bulunan Japon Kavmi, bir Rus şirketinin (Yalu) Nehri Vadisindeki ormanları işletmeye kalkışması ve bu şirket amelesini muhafaza etmek için de Kore toprağına Rus asakir-i müsellahasının gönderilmesi ile büsbütün müteessir olmuştu.

Japonlar bunu, Rusya'nın (Mançurya) yı taht-ı tahakkümüne almakla iktifa etmeyerek daire-i nüfuz ve istilasını Kore'ye dahi neşr ve tevsi etmek niyetinde

olduğuna bir delil gibi telakki ettiler. Şu aralık, Mançurya'nın tahliyesi için tayin edilen iki devir geçmiş olduğu halde Rusya, tek bir askerini bile geriye celb etmemişti. Bunun üzerine artık Japonya, harbi alenen talep etmeye başladı.

Rusya'da ise bi'l-akis, Japonya'nın bir harp açmaya cüret edecek kadar ileri gitmeyeceği zann edilmekte idi. Aksa-yı Şarkdaki Rus kuva-yi harbiyyesinin ahvalini ve oradaki vaziyet-i siyasiyye ve askeriyyeyi iyice tedkik etmek maksadıyla Harbiye Nazırı General (Kuropatkin) 1903 senesi İlbaharında Mançurya'ya doğru bir seyahat-ı teftiŐiyye icra ve aynı zamanda Japonya'yı resmen ziyaret etmeye karar verdi. Generalin tavr u hareket itilafperveranesi, Japonların hissiyat-ı cengcuyanelerini bir an için tadil etti. General (Kuropatkin), ilan-ı harb yakında değilse de ileride vuku muhakkak olduğuna kanaat getirdiğinden, Rusya'ya avdet eder etmez aksa-yı Şarkdaki istihzarat-ı askeriyyenin tacil ve tesrine, bi'l-hassa istihkamatın takviyesine, (Port-Arthur) Limanındaki müessesatın tevsi ve ikmaline ve'l-hasıl (300) bin kişilik bir ordunun altı aylık mühimmat, erzak ve kâffe-i levazımının tedarikine ait esbab ve vesaili istikmale başlamıştı.

Bu sırada Japonları en ziyade hiddetlendiren Şey ise, birden bire (Kiev) ve (Moskova) daire-i askeriyyelerinde bulunan iki piyade livasının, teknil topusuyla birlikte aksa-yı Şarka gönderilmesi olmuştur. Kıtaat-ı mezkûre, (Mavera-yı Sibirya Hattı) vasıtasıyla Avrupa-yı Rusi'den bahr-i muhit-i kebir sevahiline gönderilen ilk kıtaat-ı cesimedir.

Rusya'yı bu tedbirin ittihazına mecbur eden saik-i aslinin ne olduğu muhtac-ı izah olmadığından, Japonya muhafil-i aliyyesi, derhal kuvve-i müsellahaya müracaat etmeyi, kemal-i ciddiyetle nazar-ı dikkate almaya başladı. Japonya, İngiltere ile müttefik ve Amerika Hükümeti ile münasebat-ı dostanede bulunması cihetiyle Avrupa devletleri tarafından kendi aleyhine bir müdahale vuku imkânı mutasavver değildi.

1896 Senesinde tanzim edilen tensikat projesi mucibince ordunun teşkilat ve ıslahatı tamamen ikmal edilmiş ve Japon kuvve-i bahriyesinin mevcudu, bu sırada. Rusya'nın aksa-yı Şarktaki donanmasına faik bir halde bulunmuş idi. Binaen aleyh, tarafeynin vaziyet ve kuva-yi askeriyyesi mukayese edildiği halde, Japonya'nın hiç değilse, bir muhasama-i müsellahanın ilk devirlerinde berren ve bahren hasmına faik olacağı muhakkak görünüyordu. Halbuki, Şu mükemmel fırsattan istifade etmeyi de

aradan birçok zaman geçmesine meydan verilecek olursa, Rusların daima kuvvetlerini tezyid etmelerine nazaran bir vakit sonra kuvvetler beynindeki nisbet Japonlara gayr-ı müsait bir şekil alacaktı.

Rusya'nın aksa-yı şarktaki kuvve-i bahriyyesi yalnız 3 zırhlı ile 3 zırhlı kruvazör daha kuvvetli bulunsa idi, ihtimal ki, harb vuku a gelmez idi! İşte Japonlar, vakit geçtikçe, Rusların kuvve-i bahriyyelerini takviye edeceğini bildiklerinden Rusya'nın kendilerine faik bir donanmaya malik olunca, bütün aksa-yı şarka, bila-kayd u şart hakim olacağı muhakkak bulunduğundan şu andaki tefevvuklarından bi'l-istifade hareket-ı harbiyyeye başlamak lüzum-u katisini hiss etmişlerdir.

Maamafih, Japonya Hükümeti ve aaleb-i ihtimal ordu kumanda heyeti, ihtilafın bir kere vesait-i diplomatikiyye ile hall ve tesviyesine çalışmayı ve mümkün olmadığı takdirde diğer vesait-e müracaat etmeyi tercih eylemişlerdir.

1903 Senesi Temmuz 28 inci günü Japonya Hariciye Nazırı Baron (Komora), tarafeynin Kore ve Mançurya'daki menafi-i mütekaablesinin tesviye ve tanzimi maksadıyla Rusya Devletini müzakerat-ı siyasiyyeye başlamaya davet eylemesi için Japonya'nın (Petersburg) Sefiri Mösyö (Kurino) ya atideki emirnameyi gönderdi:

“Japonya Hükümeti, Mançurya vekayinin terakkiyatını kemal-i dikkatle takip ve tarassud etmekte ve ahval-i hazirenin kesb edeceği vahamet-i fevka'l-adeyi dahi istidlal eylemekte idi. Rusya Hükümetinin Çin'e karşı olan taahhüdâtını ve Mançurya'nın tahliye edileceğine dair düvel-i saireye verdiği teminatı ifadan nükul etmediğini mübeyyin-i emarat-ı katiyye mevcut oldukça, Japonya Hükümeti bir ihtiyat-ı fevka'l-ade ile, mesail-i mezkûrede seyirci kalmak sıfatını muhafaza etmiş idi. Lakin Rusya'nın (Pekin) de dermiyan ettiği yeni mutalebatı ile Mançurya'daki mevkinin terk edeceğine bi'l-akis takviye eylemek istediğine delalet eden muamelatı, Mançurya'dan çıkmak fikrinden rücuettiğini müsbet delail-i kaviyyedendir. Bundan başka (Kore) Hududuna atf ettiği ehemmiyetin dahi günden güne terakki etmekte bulunması, hükümet-i mezkûrenin daire-i amalinde mevcut olan kabiliyet-i tevessüün derecesini anlatmaya kâfi bir burhan-ı kati demektir.

“Mançurya'nın Rusya Hükümeti tarafından bila-müşkilat işgal-i daimi altına alınması Japonya'nın selamet-i menafii aleyhine bir muamele teşkil eder.

“Şu yolda vaki olacak bir işgal, Çin Hükümetinin müsavat-ı hukuk ve tamamıyet-i mülkiyyesini ihlal edecektir. Bundan maada, Japonya Hükümeti nazarında meselenin ehemmiyetini tezyid eden keyfiyet, Kore'nin yanı başına kadar sokularak yerleşmiş olan Rusya Hükümeti, Kore'nin mevcudiyet-i müstakbelesine karşı suret-i daimada icra-yı tehditten hali kalmayacağı ve en sonra Kore'nin de, Rusya nüfuz galibanesine mahkum olacağı ihtimalatıdır.

“Kore, Japon hatt-ı müdafaasının birinci ve en mühim bir karakolu hükmünde olmakla beraber, Japon Hükümeti Kore istiklalietini, kendi istirahat ve selametine en kavi bir zaman add edilmektedir. Japonya'nın, Kore ile mevcut olan münasebat-ı ticariyye ve sınaıyyesi kadar münasebat-ı siyasiyyesi dahi vardır. Münasebat-ı mezkûreye diğer bir hükümetin iştiraki, Kore Hükümetinin emniyet ve selameti için fevka'l-ade muzır ve vahimdir.

“Japonya Hükümeti, meseleye, layık olduğu ehemmiyet-i fevkal-adeyi atf u istinad ederek, Rusya Hükümeti ile tesis-i mebna-yı muvalata medar-ı kavi olmak üzere telakki ettiği meslek-i sulhperveriyye bi'l-müracaa, meselenin sulhen tesviye edilmiş olmasını arzu eylemektedir. Bunun için en münasip bir fırsatın hulul ettiğine zahib olan Japonya Hükümeti, mesail-i vakanın hall ve faslını havi bir mukavelename akdine hazırlanmıştır.

“Japonya Hükümeti, haiz bulunduğunuz dirayet ve fetanetinize emin olduğundan bu nazik meselenin müzakere ve mübahasesini yed-i iktidarınıza bırakmaya karar vermiştir. Bundan dolayı, efkâr ve mütalaat-ı mebhuseyi, Rusya Hükümetine resmen tebliğ etmek vazifesini zat-ı asılanenize terk ediyor. Kont (Lamsdorff) a ber vech ati şifahi bir nota itası suretiyle meseleye başlamanız dahi hükümetin cümle-i mutalebatındandır:

[“Birçok su-i tefehhümlere meydan verecek olan tarafeyn münasebatının çare-i izalesini taharri etmek arzusunda, Rusya Hükümetinin de kendisine iştirak edeceğinden emin olan Japonya Hükümeti, aksa-yı şark mesailenin tedkik ve tahkiki için Rusya Hükümeti ile müzakerata girişmek hevesinde bulunuyor. Rus ve Japon Hükümetlerinin aksa-yı şarkta haiz oldukları nüfuz, tahdid-i menafi mütenazıra nokta-i nazarından yekdiğeriyle tekabül eder. Eğer ümit olunduğu vechle Japonya Hükümetinin teklif vaki

mazhar hüsn-ü kabul olursa bahs edilen mukavelenamenin ahkâm-ı esasiyyesini daha ziyade tefsir ve izah etmeye Japonya Hükümeti hazır ve müheyyadır.”]

“Bu notayı verdikten sonra, maksadımızın gayet samimi olduğunu ve meseleyi büyük bir ehemmiyet ile telakki etmekte bulunduğumuzu Kont (Lamsdorff) a anlatınız. Ve bu notayı mümkün olduğu kadar süratle takdim ettikten sonra, talimat-ı vakıa üzerine, ittihaz eylediniz tedabirden bizi haberdar ediniz. Rusya Hükümetinden bir cevap muvafakat alır almaz, esas maksadımızın neden ibaret olduğu, telgrafla, zat-ı asılanenize işar olunacaktır.”

Mösyö (Kurino), Baron (Komora) nın şu emirnamesi üzerine, Kont (Lamsdorff) ile görüşerek, 1903 Senesi 31 Temmuz tarihiyle keşide edilen ve ancak Ağustos’un 2 nci günü (Tokyo) ya vasıl olan ber veche ati cevabı göndermiştir:

“Taraf-ı asılanenizden, mah-ı carinin 28 inci günü keşide edilen telgrafname vasıl oldu. İhtiva ettiği talimat mucibince Kont (Lamsdorff) ile bugün görüşüm ve kendisine şifahi notayı takdim etmeden evvel ber veche ati ifadatta bulundum.

[“Aksa-yı şark vekayi’ günden güne muğlak bir hal kesb ediyor. Japon ve Rusya Hükümetleri arasında mevcut olan su-i tefehhümatın izalesi cihetine gidilmeyecek olursa hükümeteyn arasındaki münasebat gide gide daha ziyade gerginleşecektir. Şu hal ise her iki hükümeti de müsavaten menfaatlerinden mahrum etmekten başka bir şey intac etmeyecektir. İş bu merkezde iken Japonya Hükümeti hissiyat-ı samimane ve dostane ilcaatıyla, bir netice-i katiyye istihsal etmek üzere Rusya Hükümeti ile icra-yı müzakerata karar vermiştir.”]

“Sonra aldığım talimat bundan ibaret olduğunu ifade ederek şifahi notayı takdim ettim. Ve Rusya Hükümetinde, aksa-yı şark meselesi hakkında teklif olunan şu çare-i hal ü fasla, Japon Hükümetinin arzusuna muvafık bir surette mukabele edeceğinden ümid var bulunduğumu da arz ve beyan eyledim.

“Kont (Lamsdorff), Japon Hükümetinin karar vakiinden pek ziyade memnun kaldığını ve hatta kendisine birkaç defa bu iki memleket arasında bir hüsn-i tefehhüm hasıl olması lüzumundan bahs edildiğini ve şu muamelenin en münasip bir politikadan ibaret olacağını söyledi. Rusya ile Japonya arasında bir hüsn-i tefehhüm tamm husule gelecek olursa, atiyen bu iki memleket beyninde tohum-u ihtilaf ekilmesi imkânının büsbütün mahv edilmiş olacağını da ilave-i kelim eyledi; ve doğrudan doğruya

kendisine taalluk etmeyen Şu meselede bir ittihad ve itilaf husule gelmesini fevka'l-ade arzu etmiŐi ise de yalnız kati bir cevap vermeden evvel İmparator Hazretlerini görmek icap ettiğini dermiyan eyledi. İmparator Hazretlerini gelecek Salı Günü görebilecek, ertesini gün de aldığı talimatın icap ettirdiği cevabı verecektir. İmparatorun müracaat-ı vakıayı, fevka'l-ade bir nazar-ı tasvib ile kabul edeceğini de ayrıca beyan ve ifade eyledi.”

Baron (Komora), ertesini günü yani AĞustos'un 3 üncü günü Mösyö (Kurino) ye Şu yolda bir telgrafname-i cevabi gönderdi:

“Temmuz 28 tarihli telgrafnameme göre Japon Devleti, hükümeteyn-i menafinin kemal-i ehemmiyetle temas ve telakki ettiği mevakideki ahvale bir nazar-ı mühim dikkatle bakmakta olduğu ifham edilerek, Japonya ile Rusya arasında husul-  hüsn-  tefehhüm için lazım gelen tedabirin esasen ne gibi maddelerinden ibaret bulunduğunun beyan edileceği vad olunmuştu. Mevad-ı mezkûre Şunlardır:

“1- Çin ve Kore Hükümetlerinin istiklaliyet ve tamamıyet-i mülkiyyeleri müştereken tasdik edilerek tamami-i icra-yı ahkâmına dikkat olunacak ve kâffe-i akvam, bu iki memleket üzerinde m savaten hukuk-u ticariyye ve sınaıyye menafinden isitfade edebilecektir.

“2- Japonya'nın Kore  zerindeki menafinin r chaniyeti Rusya'nın Mançurya Şimendüfer imtiyazındaki menaf-i hususıyyesi ve Japonya'nın Kore, Rusya'nın dahi Mançurya'daki menafini muhafaza için her türlü tedabire tevessül edebilmeleri salahiyyeti gözetilecektir.

“3- Mukavelenamenin birinci bendindeki ahkâm ve Őeraihi tecavüz etmemek sureti ile, her iki hükümet Kore ve Mançurya'daki ticari ve sınaı terakkiyatını tevsi etmeye çalıŐacaktır. Bundan maada, Kore Şimendüfer hatlarının (Cenubi Mançurya) ya ve bu suretle Çin'in havali-i Őarkiıyyesi ile (Őanhayk Kuvan-Nyonçvang) Hatlarına kesb-i iltisak etmelerine mümanee eylemeyeceğine dair vaki olan taahhüdat Rusya Hükümeti tarafından icra edilecektir.

“4- Mukavelenamenin ikinci bendinde münderic olan menafinin muhafazası veya beynel-milel mucib-i münazaat olacak bazı uygunsuzlukların men ve izalesi için, Japonya tarafından Kore'ye Rusya tarafından dahi Mançurya'ya lüzumu kadar asker sevk edilecek ve bu asker vezaif-i mevduasını ifa eder etmez hemen geri alınacaktır.

“5- Rusya Devleti, Japonya'nın Kore'de bir idare-i muntazama temin ve terakkiyat lazime hasıl etmek üzere tedabir-i mukteziyyede bulunmak ve inde'l-hâce tedabir-i mezkûreyi kuvve-i askeriyye ile takviye etmek hakkına malik bulunduğunu tasdik eyleyecektir.

“6- Şu mukavele, Rusya Japonya Hükümetleri arasında Kore'ye dair akd olunan evvelki mukavelenamelerin kâffe-i şerait ve ahkâmını tamamen fesh edecektir.

“Kont (Lamsdorff) a mevad-ı mezkûrenin esas teklifattan ibaret bulunduğunu anladıktan sonra meselenin diğer bir suret-i münasebede hall olunabilecek çaresi dermiyan edildiği halde, Japon Hükümeti tarafından kemal-i memnuniyetle ahz ve telakki olunacağını bildiriniz. Mukavelenamenin havi olduğu şerait ve mevad, lüzumu kadar açık ve ayan bir surette yazıldığından ahkâm-ı mezkûreyi tefsir ve izah yollu tarafınızdan bir şey söylenmek icap etmez.

“Yalnız şu kadar var ki, bu iki hükümetin maksad-ı esasilerine hizmet etmek hususunda teklif-i vakıanın adem-i kifayesinden bahs edildiği halde, memuriyetiniz bahş ettiği salahiyet dairesinde idare-i kelim ederek neticesini tarafımıza işar edersiniz.

“Talimat-ı mezkûre evvelce takdim ettiğiniz şifahi nota, mazhar hüsn-ü kabul olduğuna göre irsal olunmuştur. Lakin siz, şifahi notaya verilen cevabı müşir telgrafnamenize tarafımızdan cevap alıncaya kadar, bu talimat mucibince hareket etmelisiniz.”

Mösyö (Kurino), Ağustos'un (5) inci günü, (Tokyo) da Japonya Hariciye Nazırı Baron (Komora) ya şöylece kısa bir telgraf keşide eyledi:

“ Kont (Lamsdorff) şifahi nota hakkında bendeniz ile müzakereye girişmek üzere Çar Hazretleri tarafından memur edildiğini bildiriyor.”

Bu telgrafname ayın 6 ncı günü (Tokyo) ya vasil olur, aynı gün Baron (Komora), dan Mösyö (Kurino) ye de şu cevap gönderilir:

“Mah-ı carinin (1ve5) nci günlerinde yazılan telgrafnamelerinizden anlaşıldığı üzere, Japonya Hükümeti, Rusya Hükümeti tarafından her iki memleket arasında husul-u hüsn-ü münasebat için icra-yı müzakere teklifine gösterilen ruy-u kabul ve müsaadeden dolayı samimiyyet-i kalb ile beyan-ı teşekkürat ediyor. Ağustos (1) tarihli

telgrafnamedeki talimat mucibince, gönderilen proje ahkâmını Rusya Hükümetine takdim ediniz.”

Kont (Lamsdorff) i görmekte müşkilata tesadüf eden Mösyö (Kurino) ancak Ağustos’un 12 nci günü Baron (Komora) ya ber vech ati cevabı gönderir:

“Kont (Lamsdorff) pek ziyade meşgul olduğundan bu güne kadar beni kabul edemedi. Bu günkü mülakat esnasında ise, gönderilen İngilizce muharrer, mukavele ahkâmını cami evrakı kendisine takdim ettim. Tesviye-i ihtilafat-ı hususi ne derece duçar-ı tehhür olursa, günden güne kesb-i şiddet ve ehemmiyet eden aksa-yı şark mesailenin ika edeceği müşkilat dahi o nispette artmaya müstaid bulunduğunu ayrıca kendisine arz eyledim. Keyfiyyetin mümkün olduğu kadar tesri edilmesini talep etmeme karşı, Rusya Hariciye Nazırı, projenin muhteviyatını kemal-i dikkatle mütalaa ve tedkik edeceklerini dermiyan eyledi.”

Şu telgrafname, çekildiğinden iki gün sonra, yani Ağustos’un 14 üncü günü (Tokyo) ya vasıl olmuş idi. (24) de Mösyö (Kurino) Japon Hariciye Nazırına telgrafname daha gönderdi ki, o da esasen şöyle yazılmıştı:

“Dun Kont (Lamsdorff) un suret-i hususiyede mazhar-ı mülakatı oldum. Tekalif-i vakıya karşı Rusya Hükümetinin ittihaz edeceği tedabiri istizah ederek Japonya Hükümetinin kemal-i sabır ve metanetle cevaba muntazır bulunduğunu kendisine anlattım.

“Projeyi dikkatle mütalaa etmiş ise de manuveralar münaseeti ile bir haftadan beri İmparatorun gaybubetinden dolayı mesele hakkında bir meslek-i kati tayin edemediğini bildirdi; müzakerenin (Tokyo) da icra edilmesi ve Rusya Hükümetinin tayin edeceği murahhasın, Amiral (Aleksyef) olması hakkında efkâr-ı acizanemi sordu. Meseleyi Japonya Hükümeti bendenize tevdi etmiş olduğundan bu babda hükümetimin fikir ve maksadını anlamaksızın kendisine cevap veremeyeceğimi söyledim.

“Badehu Kont (Lamsdorff), projenin bir kopyasını Amiral (Aleksyef) in fikrini ahz etmek üzere (Port-Arthur) a gönderdiğinden bahs etti. Bu mükalemeden sonra, Japonya’nın (Mançurya) ya kadar Kore şimendüfer hatlarının temdidini maksadından başka, nukat ve tekalif-i saire üzerine de iki hükümet arasında itilaf-ı efkâr hasıl olabileceğini dermiyan etti. Bunun üzerine, kanaat-i bahş bir hüsn-ü tefehhümün husuli için, arzu edilen itilaf-ı efkâre kadar, muvafakat-ı tarafeyn dahi icap ettiğinden Kont

(Lamsdorff) tarafından vaki olacak tekalik-i münasebenin kâffesini istimaa, Japonya Hükümetinin hazır olduğunu söyledim.”

Şu telgrafname üzerine Hariciye Nazırı Baron (Komora) Ağustos’un 26 ncı günü (Petersburg) Sefiri Mösyö (Kurino) ya atideki cevabı gönderdi:

“Mah-ı carinin 24 tarihli telgrafnamenize nazaran Kont (Lamsdorff) a, mucib-i suhulet olmak için müzakerenin (Petersburg) da icra edilmesi muvafık olacağını bildiriniz. Bundan başka, mevzu bahs edilecek müzakerat-ı siyasiyyede malumat-ı mahalliyeye lüzum görülemeyeceğinden, yed-i iktidarınıza mevdu müzakereye dair tebeddülâtın vukunu nazar-ı memnuniyetle göremeyiz. Japonya Hükümeti, teklifatına bir cevab-ı kati beklediğini Kont (Lamsdorff) a söyleyiniz. Serian bir cevap alabilmek için her türlü mesaiyi bezl ü isarda kusur etmeyiniz.”

Japonya Hükümeti, müzakerat-ı siyasiyyenin (Petersburg) da cereyanını arzu ediyor ve bu hususta en isticalkarane bir surette ısrar eyliyordu. Rusya Hükümeti ise, bi’l-akıs, teslihat ve tedarükat-ı askeriyyesi için zaman kazanmak fikriyle Japonya’nın mukavemet ve ısrarına rağmen müzakerenin (Aksa-yı şark vali-i umumiyyesi) tarihiyle ve Rusya’nın (Tokyo) Sefiri Baron (Rozen) vasıtasıyla (Tokyo) da icrasını arzu etmekte idi.

Mösyö (Kurino) Ağustos’un 27 nci günü (Tokyo) ya atideki cevabı gönderdi:

“Mah-ı carinin 26 tarihli telgrafnamenizdeki evamir üzerine bugün Kont (Lamsdorff) ile görüştüm; geçen Salı günü Çar Hazretlerinin nezdine kabul edildiğini ve zat-ı haşmet penahilerinin arzuları bu iki memleket arasında mucib-i itminan olacak hüsn-ü münasebatın kariben tesis ve temin olunmasından ve tesri-i muamelat için müzakerenin (Tokyo) da icra edilmesinden ibaret bulunduğunu söyledi. Badehu Kont (Lamsdorff) gelecek Pazarartesi Günü Çar Hazretlerinin buradan infıkak ederek memalik-i ecnebiyyeye seyahat edeceğini ve aynı zamanda meselede alakadar olan nazırların dahi gaybubet edeceğini bildirdi. Binaen aleyh, müzakerenin (Tokyo) da icra edilmesi, bir an evvel hüsn-ü hitama ererek, mesail-i münaziün fihaya bir çare-i tesviye bulunmasını istilzam edeceğini söyledi.

“Mah-ı carinin 23 günü kendisiyle cereyan eden mükalemeye atfen, teklif olunan hüsn-ü tefehhümün bazı mesail-i esasiyye ve politikiyeye ait olup yoksa cüziyat ve teferruatla münasebeti bulunmadığını ve binaen aleyh, müzakerenin

(Petersburg) da cereyan etmesi, bir hüsn-ü neticeye vusuli için en salim bir tarik-i izhar edeceğini bildirdi. Fakat müşarün ileyh, yine evvelki sözlerini tekrar ederek dermiyan olunan fikir üzerinde ısrar eyledi. Bu hal üzere, Çar Hazretleri tarafından haiz-i mezuniyet olan Kont (Lamsdorff) un fikrini değiştirmek fevka'l-ade müşkil olduğunu anladım. Zan-ı acizaneme kalırsa müzakerenin (Tokyo) da icra ve ifası birçok netayic-i muzırre tevlid edecektir. Taraf-ı asılanenizden verilecek talimata muntazırım.”

Maksad işi uzatmak ve o sayede vakit kazanmak olduğu için, Kont (Lamsdorff) müzakerenin daima (Tokyo) da cereyan etmesi tarafını iltizam ve o babda ısrar-ı ihtimam ediyordu. Fakat yukarıdaki telgrafnameden anlaşıldığı ve aşağıdaki telgrafnameden anlaşıldığı vechle, gerek Baron (Komora) ve gerek Mösyö (Kurino) da aynıyla müzakerenin (Petersburg) da icrası daha ziyade muvafık-ı maslahat ve mucib-i sürat ve suhulet olacağı talebinde ısrar eder dururlardı. Fi'l-hakika, Baron (Komora) Ağustos'un 29 uncu günü (Petersburg) Sefiri Mösyö (Kurino) ye şu cevabı göndererek fikr-i sabıkındaki sebatını izhar eylemiştir.

“Mah-ı carinin 27 tarihli telgrafnamenize cevaben madem ki, mesele teferruattan ziyade esasa racidir; binaen aleyh, (Sen Petersburg) da icra-yı müzakere edilmesi daha muvafık olacağını Kont (Lamsdorff) a bildiriniz. Bundan başka, Kont (Lamsdorff) Rusya Hükümeti namına ve sizde Japon Hükümeti namına tayin edilmiş birer memur olmanız haysiyetle, Japonya'nın maksad-ı esasisi size bildirilmiş ve sizde Kont (Lamsdorff) a tebliğ etmiş olduğunuzdan Japonya Hükümetince artık mahal-i müzakere tayin edilmiş demek olduğunu ilaveten beyan ediniz. Müzakere mevkinin (Sen Petersburg) dan ibaret olması lazım geleceğini ve bu yüzden Fi'l-hakika, mesailin sürat-i kafiyye ile hall edilebileceğini Kont (Lamsdorff) a iyice anlatınız. Ve Rusya Hükümetinin dahi herhalde buna izhar-ı muvaffakat edeceğine ümidimiz olduğunu da söyleyiniz. Keza, müzakerenin (Tokyo) da icra edilmesi teklifi Japonyaca şayan-ı kabul görülemeyeceğini ve zaten esas meselenin istinad ettiği esbab-ı hall ü fasl, evvlece neden ibaret ise elyevm tagayyür etmemiş bulunduğunu bildiriniz.”

Mösyö (Kurino) Ağustos'un 31 inci günü (Tokyo) ya bir telgrafname-i cevabı gönderdi. Bu cevap ancak Eylül'ün ikisinde Baron (Komora) ya vasıl oldu ve esasen şu vechle yazılmış idi:

“Bugün Kont Lamsdorff’u gördüm. Mah-ı carinin 29 tarihli telgrafnamenizin mealini kendisine bildirdiğim vakit müşarün ileyhden şu cevabı aldım:

[“Müzakere esasa ait olduğundan, esas-ı mezkûre ancak bazı tedkikat-ı mahalliye ile mesail-i ameliyye neticesinde tahdid ve tayin edebilecektir. Amiral (Aleksyef) ile iştişare lüzumuna mebni müzakerenin mahal-i cereyanı (Tokyo) Şehri olmak lazımdır. Zaten Rusya Hükümeti mukavelenamenin esasına muteriz bulunduğundan, mukavele-i mezkûrenin (Sen Petersburg) da kabul edilmiş bulunması dahi mahal-i müzakerenin yine o şehir olacağına dall olamaz ve olamayacaktır.

“Müzakerenin (Tokyo) da icra edilmesi hakkında Rusya Hükümetinin teklifatı, Japon mutalebat-ı esasiyyesinin kabul edileceğine delalet edemediği gibi, müzakerenin esası neden ibaret bulunacağını tayin etmek dahi bazı ticaret ve mesail-i ameliyyeye istinaden mümkün olduğundan herhalde, bu hususta daha ziyade sahib-i vukuf ve malumat olan Baron (Rozen) ile Amiral (Aleksyef) in reylerine müracaat etmek lazımdır.”]

“Bu cevap üzerine, bendeniz yine memleketeyn arasında mevcut politikanın en mühim meselesini teşkil eden şu hususa dair yeniden icra-yı muhakeme ve tedkikat-ı faideden hali olamayacağını ve Japonya Hükümeti ise mahal-i mezkûreyi tayin-i nokta-i nazarından Kont (Lamsdorff) u ikinci bir mütalaaya sevk ve tergiib etmek fikrinde bulunduğunu söyledim.

“Keza mahal-i mezkûrenin tayini meselesinde dermiyan edilen teklife meselenin esasa ait olması ve bu esas ise beyne’l-milel cari olan politikaya temas eylemesi cihetiyle bu kadar mühim ve siyasi bir hususun Amiral (Aleksyef) e isnad edilen tecarib-i ameliyye ile kabil-i hall ve tesviye add edilememesi lazım geleceği yolunda itiraz ettim. Eğer yanılmıyorsam, Kont (Lamsdorff) un vazifesi yalnız mahal-i mezkûrenin tayini meselesinden ibaret kalacak gibi görünüyor.

“Çünkü yukarıdaki mütalaat-ı acizaneme cevap olarak: Bu mesele üzerine idare-i bahis ve makal, ancak Amiral (Aleksyef) e ait olduğundan bu babda hiçbir karar veremeyeceklerini ve meselenin bir sürat-i kamile hall edilmesi kendisince dahi matlub ve mültezem bulunduğunu ve şu sebebe mebni müzakerenin (Tokyo) da icra edilmesi muvafık olacağını dermiyan etti.

“Rusya’nın şu teklifi, malumat-ı mevkiyye ye malik bazı zevat tarafından dahi tasvib edildiğinden, meselenin orada rüyet edilmesi, tesri haline hizmet eder zannındayım. Eğer müzakere burada cereyan edecek olursa Rusya Hükümeti namına tayin edilen memur Kont (Lamsdorff) olacaktır. Lakin bu Sonbaharda Çar Hazretleriyle mukarrer olan seyahati, müşarün ileyhın uzun müddet buradan infikakını icab ettirecektir. (Viyana) ve (Roma) ya kadar icra edilmesi musammem olan bu seyahat, ihtimal-i memalik-i ecnebiyyeyi ziyaret sureti ile temdid ediliyorsa o vakit müzakerenin silsile-i cereyanı tabii epeyce sektedar olmuş bulunacaktır. Halbuki müzakere (Tokyo) da icra edilirse, Kont (Lamsdorff) un evamir ve teklifatı telgraf ile nakl olunabileceğinden, kendisi nerede bulunursa bulunsun, bu cihet, müzakerenin devamınca bir mania teşkil etmeyeceği şüphesizdir. Bundan başka bizce malum olduğu gibi kendisinin de taht-ı itirafındadır ki, burada Rusya’nın takib-i meşagilde gösterdiği teenni ve betaet mesele-i mezkûreye dahi icra-yı tesir eyleyecektir.

“Kont (Lamsdorff) Çar Hazretlerinin nezdine bugün dahil olabileceğini ve kendi tarafından teklif olunan bu mülakat esnasında iki memleket arasında temin hüsn-ü münasebatın, Çar Hazretlerince neden o derece mültezem bulunduğuın sebebini sual edeceğini ve Japonya Hükümeti müzakerenin (Petersburg) da cereyan etmesi teklifinde ısrar ettiğini arz eyleyeceğini ve bunlara ilaveten yine Rusya Hükümeti tekalif-i vakıasından rücu edemeyeceğini söyledi.”

Mahal-i müzakerenin (Tokyo) olması hususunda Kont (Lamsdorff) un gösterdiği ısrar-ı kavi üzerine Baron (Komora) çaresiz 2 Eylül tarihiyle Mösyö (Kurino) ya atideki cevabı gönderdi:

“Geçen ayın 31 tarihli telgrafnamenizden anlaşıldığı üzere, serian bir hüsn-ü neticeye iktiran etmek arzusunda tarafeyn müttefik bulduklarından suret-i müzakereye dair bazı esaslar dermiyan ederek bunların adem-i kabulü halinde müzakerenin duçar-ı tehhür olmak ihtimalinden Japonya Hükümetinin havf etmekte bulunduğunu söyleyiniz. Japonya Hükümeti esas maksadını havi olan evrakın mevad-ı mündericesinden hangileri Rusya Hükümetince kabul edilebileceğini anlamak fikrinde bulunduğunu ve bu arzusunun isaf edildiğini görürse müzakerenin mahal-i cereyanı neresi olursa olsun, süratle hüsn-ü neticeye iktiran etmesine gayret olunacağını bildiriniz! Meselenin haline medar olacak tekalif-i makule ve münasebe dermiyanından

tarafeyni men edecek bir maksadın şayan-ı kabul olabileceğini zaten Japonya Hükümeti aklına bile getirmemiştir. Rusya Hükümetinin bu babdaki fikrini anlamaya son derece gayret ve himmet ediniz!”

“Eylül’ün 5 inci günü Mösyö (Kurino) dan Baron (Komora) ya şu telgrafname-i cevabı gönderildi:

“Mah-ı carinin 2 tarihli telgrafnamenizdeki talimatın mefadını su-i tefehhüme uğratmamak ve mesele-i hazıraya Japonya Hükümeti tarafından isnad edilen ehemmiyet hakkında Rusya Hükümetini layıkıyla haberdar edebilmek üzere tanzim ettiğim bir şifahi notayı arz etmek için Kont (Lamsdorff) ile görüştüm. Bilahare bu mesele üzerine devr ü deraz mübahase cereyan etti; beyanatının esaslı noktaları ber vech atidir:

“40 seneden beri Hariciye Nezaretinde devam eden memuriyeti esnasında istihsal ettiği tecaribe nazaran, münasebat-ı beyne’l-milel taalluk eden müzakeratın kâffesi, bir hükümet tarafından dermiyan edilen tekalifin diğer hükümet tarafından mazhar-ı hüsn-ü kabul olması şartıyla takip edilmekte olduğunu ve bunlardan yalnız birinin maksadı, müzakerede esas meseleyi teşkil edemeyeceğini söyledi.

“Çar Hazretleri Baron (Rozen) e Japonya Hükümetinin tekliflerini mütalaa ve tedkik etmesini Amiral (Aleksyef) ile istişare ederek lazım gelen bazı tekliflerde dahi bulunmasını ve Rusya Hükümetinin ise bu iki zatın teklifatını esas ittihaz etmek suretiyle müzakereye mübaşeret edip etmemek şıklarından hangisini ihtiyar edeceğini anlamasını emir verdi.

“Bu mübahase esnasında tarafımdan vaki olan cevap: Eğer Rusya Hükümeti telif-i efkâr husulüne hadim bir neticeye iktiran etmek arzusuyla işe bed’e ediyorsa o halde, müzakere zeminini teşkil eden mevadın tedkikine memur zevata, ya doğrudan doğruya Japonya tarafından dermiyan olunan tekalif ve şeraiti kabul etmelerini veya hiç olmazsa şerait-i vakanın suhuletle hall ve tevsiyesine badi olacak bir tarik-i intihab eylemelerini emir ve tenbih etmek lazım geleceği suretinden ibaretti. Çünkü Amiral (Aleksyef) in bu iki hükümet arasında temin-i hüsn-ü münasebat fikriyle bir müzakere girişmek arzusunda bulunmadığını, birçok hareket ve muamelat arasında müşarün ileyh hakkındaki ihtisat-ı kalbiyyemin kamilen aleyhine şehadet etmesiyle hüküm ediyorum.

“Kont (Lamsdorff), Japonya Hükümetinin tanzim ettiği projeyi alınca, ya büsbütün redd etmek veyahut teklif olunan müzakereye girişmek gibi iki şık mevcut olup Rusya Hükümetinin bu ikinci şikkı kabul etmesi Japonya projesinin kâffe-i ahkâmıyla kabul edildiğine veya mevad-ı esasiyyenin tasvib olduğuna delalet edemeyeceğini beyan etti. Lakin hükümet tesis-i hüsn-ü münasebat tarafını iltizam ettiği için teklif-i şeraitini hadde-i tetkikten geçirmeye icap eder ise kendi tarafından dahi bazı teklifler dermiyan ederek şu iki teklifin muhtevi olduğu esaslar üzerine icra-yı müzakere etmeye muvafakat eylemiş bulunduğunu da söyledi. Bir de Japonya Hükümetinin projesinde Rusya menafi ile kabil-i telif olmayan bazı mevad olduğu gibi ahkâm-ı mezkûreden bir kaçının dahi muhtaç-ı tadil bulunduğunu Rusya Hükümetinin ise bu şeraitanamenin hatta esasa taalluk eden mevadını bile – kendi tarafından vaki olan tekliflere muvafakat edilmedikçe – kabul edemeyeceğini bildirdi.

“Japonya Hükümetinin arzu ettiği tarik-i hall ü tesviyeyi ihzar edebilmek için taraf-ı acizanemden vaki olan mesainin tamamen neticesiz ve tesirsiz kaldığını görerek şimdi katiyyen hüküm ettim ki, Kont (Lamsdorff) un fikrini değiştirmek mümkün olmayacaktır.

“Zann ederim ki, Japonya Hükümeti için onun fikrine mütabitten başka çare kalmamıştır. Kont (Lamsdorff), Mah-ı carinin 10 uncu günü Çar Hazretlerini istikbal etmek için (Darmstadt) a müteveccihen buradan hareket ediyor.”

Bunun üzerine 9 Eylül 1903 tarihiyle Baron (Komora) dan Mösyö (Kurino) ya şu vechle bir cevap gönderilir:

“Mahal-i müzakerenin (Tokyo) olması teklifine Japonya Hükümetince beyan-ı muvafakat edildiğini Rusya Hükümetinin şerait-i musammemesini buradaki sefirine serian bildirerek muma-ileyhin müzakereye başlanması için evamir ve talimat-ı lazıme verilmesi lüzumunu Kont (Lamsdorff) a tebliğ ve ifham ediniz.”

Baron (Komora) nın bu muvafakat cevabına Mösyö (Kurino) aynı tarihte ber vech ati telgrafname ile mukabele eder:

“Bugün Kont (Lamsdorff) u gördüm. Ba emr-i çari, Baron (Rozen) ile Amiral (Aleksyef) e Rusya Hükümeti namına dermiyanı lazım gelecek şeraitnameyi serian tertip ve tanzim ederek müzakereye başlamaları için talimat-ı katiyye verdiğini ve bu yolda bir emrin tekrarına lüzum görmediğini, beyan eyledi.”

Aradan epey müddet geçtikten sonra Baron (Komora) Tokyo'dan 24 Eylül 1903 tarihli (Petersburg) daki Mösyö (Kurino) ya ber vech ati bir telgraf gönderdi:

“Baron (Rozen) mah-ı carinin 22 nci günü (Port-Arthur) a müteveccihen (Tokyo) dan infikak etti. Müfarekatından evvel nezdime gelerek Rusya Hükümetinin tebliğ edeceği teklifnameyi tanzim ve tertip ettiği sırada, muameleyi tesri etmek üzere, icap ederse (Port-Arthur) a gitmek için hazır bulunmasını müşir bir emr-i imparatori aldığını ve birkaç günden beri bir emr-i ahire muntazır iken Amiral (Aleksyef) den meselenin tedkik ve muhakemesine bi'z-zat hazır bulunması lüzumundan bahis bir telgraf geldiğini ve onbir güne kadar avdet eylemek üzere (Port-Arthur) a gideceğini bildirdi.”

Doğrudan doğruya Japonya'nın (Petersburg) Sefiri ile Rusya'nın Hariciye Nazırı beyinde mesele müzakere edilecek yerde şartname-i cevabının Amiral (Aleksyef) tarafından bi't-tertip Rusya'nın (Tokyo) Sefiri Baron (Rozen) ile münakaşa ve müzakere edilmek mecburiyetinden husule gelen izaa-i zamandan dolayı Japonya Hükümeti Rusya'nın tekalif-i mütekabilesini havi notayı ancak Teşrin Evvelin 3 üncü günü ahz edildi. Bunun üzerine 5 Teşrin Evvel 1903 tarihiyle (Tokyo) da Baron (Komora) dan Mösyö (Kurino) ya şu telgraf geldi:

“Baron (Rozen) mah-ı carinin 3 üncü günü (Tokyo) ya avdet etti; bugün nezdime gelerek sureti atide muharrer olan Rusya Hükümeti tarafından dermiyan edilen şeraitnameyi verdi. Şerait-i mezkûrenin Amiral (Aleksyef) ile kendisi tarafından vaki olan istizan üzerine, Rusya Çarı tarafından dahi tasdik edildiğini söyledi.”

“1- Kore İmparatorluğunun istiklaliyet ve tamamıyet-i mülkiyesi mütekabilen tasdik edilecektir.

“2- Rusya Hükümeti (Kore) üzerinde Japon menafinin rüchaniyyeti ve birinci maddenin ahkâmına mugayir olmak şartıyla Japonya'nın (Kore) umur idare-i mülkiyesinin tanzimine hadim olacak bazı nasayih ve muavenette bulunabilmek salahiyyetini kabul edecektir.

“3- Rusya Hükümeti (Kore) de Japonya Hükümetince taahhüd edilecek teşebbüsat-ı ticariyye ve sınaıyyeye mümaneeet etmeyecek ve birinci maddenin hükmü muhafaza edildikçe teşebbüsat-ı mezkûrenin muhafazası için Japonya'nın tedabir-i lazıme ittihaz edebileceğini tasdik edecektir.

“4- Üçüncü maddede munderic olan tedabir miyanında, Rusya'nın malumatı manzam olmak şartıyla, Kore'ye lüzumu kadar asker sevketmek dahi dahil olacak ve bu asker vazifesi biter bitmez geri alınacaktır.

“5- Kore arazisinin hiçbir yeri sevkü'l-ceyş nokta-i nazarından kullanılmayacak ve sahilde (Kore) Boğazında serbesti-i seyr-i sefaini ihlal edecek hiçbir müessesat-ı askeriyye vücuda getirilmeyecektir.

“6- (Kore) arazisinin 39 derece arz-ı daire-i şimaliyyesinin fevkinde bulunan kısmı bi taraf bir mıntika add edilecek ve buraya tarafeyn akdinden hiçbiri asker sevk ve ithal edemeyecektir.

“7- Japonya Hükümeti Maçurya arazisi ve sevahilini, her manasıyla, kendi daire-i nüfuz ve menafi haricinde tanıyacaktır.

“8- Bu mukavelename, Rusya ve Japonya arasında (Kore) ye ait evvelce akd edilen muahedatın kâffesini fesh ve iptal edecektir.”

Tarafeynin dermiyan eyledikleri tekalif arasında en esaslı fark şudur ki, Rusya Devleti Japonya ile Mañurya'ya dair müzakere etmekten çekiniyor ve Japonya'nın bu memleketi kendi daire-i ve nüfuz ve menafii haricinde olarak tanımasını talep ediyor. Birde (Kore) şimendüferlerinin Mañurya'ya doğru temdidi, Rusya'nın tekalifnamesinde asla mevzu bahis olmamaış ve Japonya'nın (Kore) hakkındaki mütalabatı da hayliden hayliye tahdid edilmiştir.

8 Teşrin Evvel 1903 tarihinde (Tokyo) dan Mösyö (Kurino) ya bir telgraf daha çekildi. Bu telgrafname pek muhtasar ve şöyle yazılmıştı:

“Rusya'nın Japonya Sefiri ile müzakereye başladım. Esas bahs ve müzakere Rus ve Japon teklifnamelerinin muhteviyatından ibaret olduğundan tarafımızdan dermiyan edilen şerait-i esasiyyenin Rusya Hükümeti tarafından kabul ve tasvib edilmesine son derece gayret ediyorum.”

12 Teşrin Evvelde yine Baron (Komora) dan (Petersburg) da Mösyö (Kurino) ya atideki telgraf gönderildi.

“8 Teşrin Evvel tarihli telgrafnamemde beyan ettiğim vechle Rusya şeraitnamesine karşı tarafımdan dermiyan edilen mevad-ı atıye hakkında şu yolda müzakerata devam ediliyor:

“2- İkinci Bendde münderiç olan muavenette, muavenet-i askeriyye dahi dahil olacak ve (Umur-i idare-i mülkiyye) yerine (Umur-i idare-i dahiliyye) kaim olacaktır.

“3- Japon Hükümeti teşebbüsât-ı ticariyye ve sınaîyye’ye değil, teşebbüsât-ı müzakerenin terakkiyatına mümaneeet etmeyecektir.

“4- Japon Hükümeti teşebbüsât-ı mezkurenin temin ve terakkiyatı ve beyne’l-milel münazaaya sebebiyyet verecek olan dahili uygunsuzlukların men ve izalesi için (Kore) ye asker sevk edebilecektir.

“5- Her iki taraftan (200) kilometre imtidadında bir mahal, mıntika-i bi taraf add edilecek ve tarafeyn akdinden hiç biri diğêrinin rey muvafakatını almadıkça bu kısım-ı araziye asker sevk ve ithal edemeyecektir.

“6- Bu madde fesh edilerek yerine ber vech ati üç madde ikame edilecektir.

“7’- Rusya Hükümeti Mançurya’da Çin’in istiklaliyyetini tasdik ederek burada Japonya’nın terakkiyat-ı ticariyyesine müdahale etmeyecektir.

“8’- Japon Hükümeti Rusya’nın Mançurya’da haiz olduğu menafi ile menafi müzakerenin muhafazası için, evvleki bendlerin ahkâmı muhafaza edilmek şartıyla, icap eden tedabirin Rusya tarafından ittihaz edilebileceğini tasdik eyleyecektir.

“9’- (Kore) şimendüfer hatlarıyla şarki Çin şimendüfer hatları (Yalu) ya doğru temdid edildiği halde kesb-i iltisak etmelerine mümaneeet olunmayacaktır.

“8- Rusya şeraitnamemesinin 8 inci bendi10 uncu bend olacaktır.”

Müzakerat-ı tadiliyyeyi müteakib Baron (Komora) dan Mösyö (Kurino) ya şu yolda malumat verilir.

“Taraşımızdan dermiyan edilen teklifat-ı ahireye dair Baron (Rozen) ile vaki olan müzakerenin neticesi ber vech atidir:

“İkinci ve altıncı maddelere dair olan teklifat kabul edildi; üçüncü madde hakkında dahi itilaf-ı efkâr hasıl olmuş ise de dördüncü bendin kabulü diğêr müzakereye talik edildi. Taraşımızdan dermiyan edilen son teklifatın yedinci maddesi ile Rusya şeraitnamesinin yedinci maddesi hakkında tarafeyn birbirinin efkârını kabul edemediğinden dolayı muvafakat hasıl olamadı.

“Rusya sefirinin birinci itirazı, Rusya şeraitnamesindeki (7) inci maddenin, (Kore) üzerinde Japonya’nın haiz olacağı hukuk ve salahiyeti tasdika mukabil vaz ve dermiyan edilmesinden ibarettir; ikinci itirazı ise, Japonya’nın bu madde hakkındaki mutalebatının kabulü Rusya Hükümetinin Rusya ile Çin arasında Mançurya müteallik mesele, üçüncü bir devletin müdahale edememesi icap edeceğini mübeyyin teklifine mübayin ve muhalif düşmesidir.

“Taraflımızdan dermiyan edilen itiraz ise evvela, Japon Hükümeti Rusya Hükümetinden (Mançurya) mesailine ait olmak üzere bir muvafakat talep etmiyor; maksadı yalnız Rusya Hükümeti tarafından mükerreren talep edilen şerait-i esasiyyeyi teyid etmektir.

Saniyen, Japon Hükümeti (Mançurya) da akd-ı muahede ve menafi-i ticariyye hukukuna malik olduğundan imtiyazat-ı mezkûrenin halelden masuniyetini zamin bir teminat ile Rusya’nın (Mançurya) yı daima işgal eylemesi yüzünden taht-ı tehdide alınan (Kore) istiklaliyetinin taarruzdan mahfuziyeti mübeyyin taahhüdat talep ediyor.”

Aradan biraz vakit geçtikten sonra Baron (Komora) Baron (Rozen) ile vuku a gelen diğer bir müzakere neticesini de 29 Teşrin Evvel 1903 tarihinde keşide eylediği atideki telgrafname ile Mösyö (Kurino) ya bildirir:

“Mah-ı carinin 22 tarihli telgrafnamemde beyan edildiği vech üzerine 4 üncü madde, icra edilen müzakere neticesinde kabul olundu.

“Altıncı maddedeki teklif, her iki taraftan (50) kilometrelik bir kısmın bi taraf mıntika add edilmesi suretinde tasdik edildi, yedinci maddeye dair henüz itilaf-ı efkâr hasıl olmadı.”

30 Teşrin Evvelde Baron (Komora) Mösyö (Kurino) ya bir telgraf daha gönderdi ki, bu telgraf şu yolda kaleme alınmıştı:

“Mah-ı carinin 30 uncu günü Baron (Rozen) e Rusya Hükümetinin mutalebat-ı ahiresine karşı, Japon Hükümetinin teklifat-ı katiyyesi ber vech ati maddelerinden ibaret olduğunu tebliğ ettim.

“1- Çin ve Kore Hükümetlerinin istiklaliyyet ve tamamıyyet-i mülkiyyeleri tarafeynce mütekabilen tasdik edilecektir.

“2- Rusya Hükümeti Kore üzerinde Japonya menafinin rüchaniyyetini ve Kore'nin terakkiyat-ı umur idaresine hadim olmak üzere Japonya tarafından nasayih ve muavenette bulunulabileceğini ve bu muavenette muavenet-i askeriyyenin dahi dahil olacağını kabul ve itiraf edecektir.

“3- Rusya Hükümeti Japonya'nın Kore üzerinde icra edeceği hareket-ı ticariyye ve sınaıyyenin terakkiyatına mümanet etmeyecek ve menafi-i mezkûrenin muhafazası için icap eden tedabiri ittihaz eyleyebileceğini tasdik edecektir.

“4- (3) üncü madde münderic menafin muhafazası münazaat beyne'l-mileli intac edecek dahili uygunsuzlukların men ve izalesi için Japonya Kore'ye asker sevk ve ithal edebilecektir.”

“5- Japonya Hükümeti, Kore Sahilinde ve Kore Boğazında serbesti-i seyr-i sefaini tehdit edebilecek hiçbir müessesat-ı askeriyye vücuda getirmeyeceğini taahhüd edecektir.

“6- Her iki taraftan, 50 kilometre olmak şartı ile (Mançurya) ve (Kore) Hududunda bir mıntıka-i bi taraf tesis edilecek ve bu mıntıkaya tarafeynden hiç biri, diğerinin muvafakatı olmadıkça, asker sevk edemeyecektir.

“7- Japonya Hükümeti, Mançurya'nın kendi daire-i menafii haricinde bulunduğunu ve Rusya Hükümeti de Kore'nin kendi menafi-i hususiyyesi haricinde olduğunu tasdik edecektir.

“8- Japonya Hükümeti, Rusya'nın Mançurya'da haiz olduğu menafi-i hususiyyeyi ve menafi-i mezkûrenin muhafazası için Rusya Hükümeti tarafından icap eden tedabirin vaz ve tatbik edileceğini tasdik eyleyecektir.

“9- Japonya Hükümeti, Mançurya'daki Rus hukuk-u ticariyye ve iskâniyyesinin, evvelki bendlerinde münderic olan ahkâm-ı esasiyyeden harice çıkamamak sureti ile, kendi tarafından duçar-ı tecavüz olmayacağını ve aynı vechle Rusya Hükümeti dahi Japonya'nın Kore üzerinde malik olacağı aynı hukukuna tecavüz etmeyeceğini taahhüd ve tasdik edeceklerdir.

“10- Kore şimendüfer hatlarının şarki Çin şimendüfer hatlarıyla iltisak etmesine mümanet edilmeyecektir.

“11- Bu mukavelename Kore’ye dair Rus ve Japon Hükümetleri, arasında evvelce münakid-i mukavelenamelerin kâffesini fesh ve iptal edecektir.”

1 Teşrin Sani tarihinde Mösyö (Kurino) ya Japon Hariciye Nazırından bir telgraf daha geliyor ki, münderecatı ber vech atidir:

“Baron (Rozen) Teşrin Evvelin 31 inci günü nezdime gelerek, 30 Teşrin Evvel tarihli telgrafnamemde münderic olan teklifatıma ne suretle cevap vereceğine dair talimat almak üzere hükümet-i metbuasına işar-ı keyfiyyet edeceğini ve oradan cevap almaksızın kendisi hiçbir cevapta bulunamayacağını bildirdi.

“Hemen siz Kont (Lamsdorff) un gaybubetinden dolayı hariciyye umurunu idare eden memuru görünüz, ve Japonya Hükümeti ita ettiği teklifnameyi tanzim ederken Rusya Hükümetinin dahi arzu ve amalini gözetmiş bulunduğunu bildiriniz.

“Çin Hükümetinin istiklaliyyet ve tamamıyyet-i mülkiyyesini mübeyyen olmak üzere Japonya Hükümetinin tekrar bir talepte bulunması, Rusya Hükümeti tarafından dermiyan edilen teklifin teyyüd etmesi fikrine mebnidir. Kore hakkında vaki olan böyle bir teklifi, Rusya Hükümetinin bila tereddüd kabul etmesine mukabil, Çin hakkında izhar-ı tereddüd etmesi Japonya Hükümetince dahi mucib-i şüphe oluyor.

“Japonya Hükümeti kendi menafine dokunmamak şartı ile Mançurya Meselesinin bir Rus ve Çin meselesinden ibaret olduğunu kabule hazırdır.

“Lakin Japonya Hükümeti Mançurya’nın kendi daire-i menafii haricinde bulunduğunu, tasdik edince, Çin Hükümeti ile münakid mukavelenamesine nazaran, Mançurya’da malik olduğu bazı menafine Rusya Hükümeti tarafından müdahale edilmeyeceğini mübeyyen bir taahhüde intizar etmek salahiyetini haiz oluyor.

“Müzakerat-ı hazırayı intac eden Japon mutalebatı, bu iki hükümetin menafiini her an ve zaman temasta bulunduran aksa-yı şark mesailinde tarafeynin menfaati katiyyen duçar-ı hanel olmamak üzere, bir meslek-i kati, sulhperverane tayin ve ittihazından ibaret olduğunu ifham ve ispat ediniz, Rusya Hükümeti böyle bir emr-i sulh ve müsalemeye davet etmekten maksad Rusya Hükümeti tarafından dermiyan edilen teklifnamenin yedinci maddesinde olduğu gibi menafi-i hususiyyesi bulunduğu bazı memleketlerde, Japon hukukunun tecviz olunmayacak bir surette kasr ve tahdid ettirilmesinden ibaret olmadığını beyan ve ilave ediniz.”

Mösyö (Kurino) 3 Teşrin Sani de Baron (Komora) ya şu cevabı gönderdi:

“Teşrin Saninin 2 inci günü şimdiki Hariciye Nazırı muavinini gördüm; efkâr-ı zatiyyesini tarif ve tasvir ettiği esnada Japonya Hükümetinin aynı talebi muhtelif suret ve kalıblara ifrağ ederek daima ileri sürmekte devam ettiğini ve mutalebat-ı mezkûrenin de pek mühim olduğunu bildirdi; bendeniz Japonya Hükümetinin hangi mutalebatı bu derece izam edilmekte bulunduğunu sorarak, Japonya Hükümeti Mançurya Kıtasında muahedename ile musaddak olan hukukunun muhafaza ve masuniyetini talepten başka bir şey arzu etmediğini söyledim; bunun üzerine, Baron (Rozen) şu madde hakkında kendisine hiçbir şey bildirmediğini ve müşkilatın yalnız (Kore–Mançurya) Hatlarının yekdiğerine iltisak ettirilmesi keyfiyetinden ibaret olduğunu cevaben beyan etti; fakat şu madde üzerine itilaf-ı efkâr husule geldiğini arz etmeme mukabil her ne kadar ittihad-ı ara husule gelmiş ise de yine mesele had-i zatında fevka’l-ade badi-i münakaşa olmak istidadında bulunduğunu söyledi. Nihayet Japonya Hükümetinin mesele-i hazırada peyrev olduğu hissiyat-ı samimane ve dostane, meselenin bir hüsn-ü netice-i halle iktiran etmesini temine medar olursa da Rusya Hükümetince dahi aynı suretle gayret edilmesine delalet buyurmalarını ve Kont (Lamsdorff) a dahi aynı vechle icra-yı teşvikat etmelerini ve hatta mümkün ise, İmparator Hazretlerine dahi meseleyi o nokta-i nazardan anlatmaya vesatet eylemelerini talep ettim; cevaben kendi fikri de bundan ibaret olduğunu ve Kont (Lamsdorff) un bu hafta nihayetine doğru avdet edeceğini bildirdi.”

Teşrin Sani 1903 tarihinde (Petersburg) da Mösyö (Kurino) dan Japon Hariciye Nazırına şu vechle bir telgrafname gönderildi:

“Teşrin Saninin 12 inci günü Kont (Lamsdorff) u gördüm; Prens (Ololinski) ye verdiğim telgrafın bir kopyasını alıp almadığını ve mesele hakkında bir tedbir ve meslek ittihaz edilip edilmediğini sordum; telgrafi İmparator Hazretlerine takdim ettiğini ve ba emr-i çari Baron (Rozen) Japonya Hükümeti ile müzakereye devam etmesi için talimat ita eylediğini beyan etti. Baron (Rozen)e, son teklifatımızın esası üzerine mi müzakereye devam etmesi için emir verildiğini, istizah ettim. Baron (Rozen) ba emr-i çari Amiral (Aleksyef) ile birlikte son teklifatımızın tatkik ve muayenesine ve iktiza ederse bazı tadilat-ı icrasına memur edildiğini ve şimdi Baron (Rozen) ile Amiral (Aleksyef) ikinci bir teklifnamenin tertip ve tanzimi ile meşgul bulduklarını beyan

etti. Prens (Ololinski) nin fikrine göre, iki hükümetin itilaf-ı efkârına mani olan şey (Kore) ve (Mançurya) şimendüfer hatları meselesi olduğunu ve fakat Japonya Hükümeti bu meseleye taalluk eden bendin ahkâmını bazı derece tadil ve tashih ettiğinden, her halde iki hükümetin akd-i itilaf eylemelerine mani olan nokta-i esasiyyenin bu meseleden ibaret olduğuna kanaat hasıl edemeyeceğimi beyan ettim. Bunun üzerine Kont (Lamsdorff) şöyle cevap verdi: İki tarafı birbirinden uzaklaştıran keyfiyyet (Mançurya) Meselesi olup bidayet-i emir de söylediğim gibi, bu husus Rusya ile Çin arasında tahassul etmiş bir meseleden ibaret olduğundan Rusya Hükümeti menafi-i mühimme-i hususiyyesini muhafaza etmek için Çin ile bir mukavele akd ederek her nevi tedabiri ittihaz edebilmekte serbesttir. Buna mukabil Rusya'nın (Mançurya) da haiz olduğu bi'l-cümle menafi-i mühimme-i hususiyyeyi Japonya Hükümeti tanımaya her zaman hazır müheyya bulunduğunu ve menafi-i mezkûreye katiyyen müdahale etmek fikrinde olmadığını, lakin herhalde Çin'in istiklaliyyet ve tamamıyyet-i mülkiyyesi tecavüzden masun bulundurulup bulundurulmayacağını ve bu havalide kendi hukuk ve menafinin dahi taht-ı taahhüde alınıp alınmayacağını sual etmek salahiyetine malik olmak lazım geleceğini dermiyan ettim.

“Kont (Lamsdorff) asıl itiraz-ı tekaliften ziyade bu maddelere taalluk ettiğini ve (Mançurya) da diğer devletlerin dahi hukuk ve menafii olduğundan, Rusya Hükümeti (Mançurya) ya ait olmak üzere, bunların kâffesiyle mukavelename akd edemeyeceğini beyan eyledi.

“Eğer Rusya Hükümeti esas nukat üzerine Japonya ile akd-ı itilaf edemezse, bu halin maa't – teessüf, bir hüsn-ü tefehhüme vasıl olmak için münasip başka bir tedbir-i ittihaz edilememekten ileri geleceğini istidlal eyledim; Kont (Lamsdorff) dan ise iki hükümet arasında mevki-i bahs ve münakaşaya vaz edilen mesail-i mezkûreye bir hüsn-ü intihaya vusuli için muavenet-i lazımenin diriğ buyurmamasını talep eyledim.”

“21 Teşrin Sani 1903 tarihinde Hariciye Nazırı Baron (Komora) dan Mösyö (Kurino) ya şöyle bir telgrafname gönderildi:

“Teşrin Sani 21 inde Baron (Rozen) Amiral (Aleksyef) den aldığı telgrafname ile, müşarün ileyhin, tertip ve tanzim edilmiş olan teklifnameyi (Petersburg) a gönderdiğinden haberdar edildiğini ve bu tekalife dair henüz bir talimat almamış olduğunu bildirdi.

“Siz, derakab Kont (Lamsdorff) ile mülakat ediniz ve Baron (Rozen) in ifadat-ı mahbusesini bi’t-tebliğ Japonya Hükümetinin kemal-i süratle müzakereye devam etmek arzusunda bulunduğunu anlatınız. Bundan başka Baron (Rozen)e gönderilecek talimatın tesri edilmesini ve müzakeratın bir netice-i katiyye ahz ederek bir an evvel bitmiş olması için muavenet-i lazımenin diriğ buyrulmasını talep ediniz.”

İki gün sonra yani 23 Teşrin Sani de Baron (Komora) ya (Petersburg) dan atideki cevap geldi:

“Teşrin Saninin 22 nci günü Kont (Lamsdorff) u gördüm; Amiral (Aleksyef) tarafından gönderilen telifname henüz nezd-i imparatoride bulunarak İmparatoriçenin rahatsızlığından dolayı Çar Hazretlerinin pek ziyade meşgul olduğunu ve bu sebepten bir teehhür vukı tabii bulunduğunu beyan etti.

“Şu mesele üzerine bir emr-i imparatori istihsali için bezl-i himmet ve gayret eylemesini talep ettim; cevaben sizden aldığım talimatın mealini musavver bir nota yazıp kendisine takdim edersem, derakab iş bu notayı İmparatora takdim edeceğini söyledi. Bu mükaleme neticesinde Amiral (Aleksyef) in tekalif-i vakiya karşı ikame ettiği itirazat ile münasip gördüğü tadilat hakkında malumat almak mümkün olup olmadığını istizah edince bir cevab-ı sahih itasında tereddüd etti. Lakin Japonya ile Rusya Hükümeti arasında Kore mesailine dair kariben bir muahedename akd ve imza edileceğini, halbuki, Rusya Mançurya’yı hak-ı zabt ve fethe mukabil işgal ettiğinden Mançurya’da haiz olduğu menafi-i azimenin emniyet ve muhafazasını zamin, Çin Hükümeti ile bir mukavele akd edince, iş bu araziyi, Çin’e iade edeceğini beyan etti.

“Çin Hükümeti ise böyle bir teminat-ı iraesinden istinkâf etmekte ve mesele yalnız bu iki hükümete ait bulunmakta iken, Rusya Hükümeti için üçüncü bir devlet ile akd-ı itilaf edilemeyeceğini dermiyan etmesine mukabil, zannımda yanılmıyorsam, Japonya Hükümetinin şerait-i esasiyyesinde bu iki hükümet arasında mevcut mesaile müdahale etmek fikir ve maksadı olmadığını ve şu husus Japon Hükümetinin son teklifnamesinin yedinci maddesinden sarahaten anlaşılabilceğini ve bizce yalnız Rusya Hükümeti tarafından defaatle ilan edilen, Kore istiklaliyyet ve tamamiyyet-i mülkiyyesinin muhafazası arzu edildiğini beyan eyledim.

“Birde asıl bu iki hükümetin muamelatına karışmak fikrinden değil, bi’l-akis Rus ve Japon menafini hal-i temasda bulunduran kıtaatte atiyen su-i tefehhüm husulüne

meydan verecek muamelat-ı na-layıkanın men ve izalesi maksadından neşet eden ve mahiyeti işte bundan ibaret olan esaslar üzerine bir hüsn-ü itilaf ve muvafakat-ı efkâr hasıl olunaca, o zaman Rusya ve Çin Hükümetleri arasında bir itilafname tanzim ve tertibi dahi kesb-i suhulet edeceğini arz ve ifham ettim. Bunun üzerine yukarıdaki teklifini tekrar ederek efkâr-ı zatiyye mi musavver bir nota tanzim etmeliğimi ve derakab şu notayı Çar Hazretlerine takdim eyleyeceğini ve Teşrin Saninin 25 inci günü (Skernoviç) de İmparator ile mülakat edeceğine imitvar bulunduğunu ve bu günün akşamı dahi notanın takdim olunacağını dermiyan eyledi.

“Lakin Kont (Lamsdorff) un tavr u hareketinden istidlal olunduğuna nazaran Amiral (Aleksyef) tarafından tanzim edilen şeraitname ile Çin ve Mançurya mesailine dair tarafınızdan vaki olan teklifname arasında azim bir münasebet mevcut olduğu katiyyen anlaşılmaktadır.”

Bunun üzerine Baron (Komora) 28 Teşrin Sainide Mösyö (Kurino) ya şu vechle bir cevap gönderdi:

“Teşrin Sani 22 tarihli telgrafnamenizde, mah-ı carinin 25 inde Kont (Lamsdorff) un İmparator ile mülakat edeceğini bildriyorsunuz; öyle ise vakit zayi etmeden hemen Kont (Lamsdorff) u görünüz; Baron (Rozen) e tebliğ edilecek talimata dair ne gibi tedabir ittihaz edildiğini sual ediniz.”

Aynı tarihte Japonya'nın (Petersburg) Sefiri Mösyö (Kurino) Baron (Komora) ya atideki telgrafi çekti:

“İmparator Hazretlerinin keyifsizliğinden dolayı, Kont (Lamsdorff) Teşrin Saninin 25 inci günü musammem olan mülakatın vuku bulmadığını beyan etti ve Teşrin Sani 22 tarihli telgrafnamemde bildirdiğim notayı derhal imparatora gönderdiğini söyledi.”

1 Kanun Evvel 1903 tarihinde ise Baron (Komora) Mösyö (Kurino) ya bir telgrafname daha keşide eyledi, mezkûr telgrafname şu yolda kaleme alınmıştı:

“Japonya Hükümeti işin bidayetinden beri, Rusya ve Japonya Hükümetleri arasında medar- bahs ve müzakere olan mesailin serian bir netice-i hall ü fasla mukarin olmasını fevka'l-ade bir nazar-ı ehemmiyetle arzu ediyordu. Böyle nazik bir zamanda (Tokyo) Kabinesi gibi, (Sen Petersburg) Kabinesi de nazar-ı dikkat ve ehemmiyeti işgal

eden bir meselenin serian bir nokta-i halle vusuli ve belki kanaat-i bahş bir neticeye iktiran etmesi arzu olunmak lazım geleceğini anlamıştı.

“Bu nokta-i nazardan Japonya Hükümeti, müzakeratın devam ettiği müddetçe Rusya Hükümetinin her türlü teklifatına bir cevab-ı şafi ve seri itasını ehemmiyetli bir vazife diye telakki etmişti; müzakere dört aydan beri devam ettiği halde neticeyi henüz istidllale medar olacak bir mevkie bile vusul-ü müyesser olmadı. Müzakeratın bu kadar duçar-ı tehhür olmasını icap ettiren ahvale karşı Japonya Hükümeti izhar-ı teessüften kendini alamıyor. Kont (Lamsdorff) u görünüz; şu dediklerimi bir tavr-ı müessirane ve müteessifane ile kendisine beyan ve tebliğ ediniz, ve Japonya Hükümeti mevad-ı salifenin ahz ettiği ahval-i hazırayı Rusya Hükümetine karşı ilan ve ifham ederek bütün alemin menfaatine hizmet etmekte bulunduğunu zann ve ümit eylediğini de anlatınız.”

“Mösyö (Kurino) 2 Kanun Evvel tarihinde Baron (Komora) ya şu cevabı gönderdi:

“Rusya Hükümetinin Amiral (Aleksyef) ile icra-yı muhaberat etmekte olduğunu haber aldım.”

4 Kanun Evvel tarihiyle de yine mumailiyh tarafından Baron (Komora) ya atideki telgraf geldi:

“Kanun Evvel 3 üncü günü Kont (Lamsdorff) beni kabul etti. Kanun Evvel bir tarihli telgrafnamenizin Fransızca bir suretini, Japonya Hükümetinin mesail-i hazırada ne suretle çalışmakta olduğunu musavver olarak yazdığım mektup ile beraber kendisine takdim ettim; meselenin elyevm taht-ı tezekkürde bulunarak Amiral (Aleksyef) ile muhabere etmekte olduğunu, İmparator Hazretleri Kanun Evvelin beşinde avdet edeceğinden önümüzdeki Salı Günü vuku bulacak ilk mülakatta meselede ittihaz edilecek tedabirin tesrini talep edeceğini ve bunun üzerine Baron (Rozen) e talimat vereceğini bildirdi. Bundan evvel mülakat mümkün olamaz mı sualime karşı, Cumartesi Günü Yortu Gününe tesadüf ettiğini, Pazar günü zaten yevm-i tatil olduğunu, Pazartesi Günü ise mesail-i saire ile meşgul olacağını söyledi; fakat Çarşamba günü mülakatın neticesinden mutlak beni haberdar edeceğini vad buyurdu.”

Bütün şu muhaberat-ı müteselsileden Rusların Japonlara ita-yı cevapta azçok tehhüri istilzam edecek bir meslek hareket-i takip eylemekte buldukları

anlaşılmaktadır. Şu tarz-ı hareket ise beri tarafın pek ziyade canını sıktığından sene-i cedide takarrüb ettikçe ifadatta başka birinin, başka bir şiddet görülmeye başlıyor.

Aradan (5) gün geçtikten sonra yani 9 Kanun Evvel tarihiyle Mösyö (Kurino) dan Baron (Komora) ya bir telgraf daha gelir ki, bu telgraf şu zeminde yazılmıştı:

“Kanun Evvelin 9 uncu günü Kont (Lamsdorff), Amiral (Aleksyef) ile Baron (Rozen) e Rusya Hükümetinin tekalifine tevaffuk etmek ve Japon tekalifini dahi nazar-ı ehemmiyetten ıskat etmemek suretiyle müzakerata devam eylemeleri için emr-i çari yazıldığını beyan etti. Baron (Rozen) in ne şart ile müzakereye devam edeceğini istizah etmeme mukabil bir iki gün zarfında şu hususun Baron (Rozen) vasıtasıyla Japonya Hükümetine tebliğ edileceğini söyledi.”

Üç gün sonra Baron (Komora) Kanun Evvelin 12 sinde Mösyö (Kurino) ya şu cevabı verdi:

“Kanun Evvelin 11 inci günü Baron (Rozen) nezdime uğrayarak hükümet-i metbuasının talimatı mucibince resmen, Teşrin Evvel 30 tarihli telgrafnamemde münderic olan Japon teklifatına karşı, Rusya Hükümeti tarafından tertip ve tanzim edilen ber vech ati teklifnameyi ita eyledi.

“1- Kore İmparatorluğunun istiklaliyyet ve tamamıyyet-i mülkiyyesi tarafeynce müteakabilen tasdik edilecektir.

“2- Rusya Hükümeti (Kore) Memaliğinde Japon ticaretinin rüchaniyyeti ile Kore umur idare-i mülkiyesinin terakkisine hadim olmak üzere, Japonya Hükümeti tarafından bazı nasayih icra etmek suretiyle muavenet edileceğini kabul eyleyecektir.

“3- Japonya Hükümetinin Kore’deki faaliyet-i ticariyye ve sınaıyyesinin terakkiyatı ile faaliyet-i mezkûrenin muhafazası için ittihaz edilecek tedabir-i lazıme mümaneeet etmeyeceğini Rusya Hükümeti taahhüd edecektir.

“4- Üçüncü maddede münderic muamelat-ı ticariyye ve sınaıyyenin himayesi münazaat-ı beyne’l-milele sebebiyyet verecek olan bazı uygunsuz hallerin men ve izalesi için Japonya Hükümeti asker sevk edebilecektir.

“5- Kore’nin hiçbir tarafı sevkü’l-ceyş nokta-i nazarından istimal edilemeyeceği ve Kore Sahilinde, Kore Denizinde icra edilen seyr-i sefainin tehdidine

meydan verecek teşebbüsat-ı askeriyye de bulunulmayacağı tarafeynce taht-ı taahhüde alınacaktır.

“6- Kore Kıtasının 39 derece arz-ı daire-i mütevaziyesi fevkinde bulunan kısmı bi taraf bir mıntıka add edilerek tarafeyn akdince bu mıntıka dahiline asker sevk olunamayacaktır.

Ve Kore şimendüfer hatlarıyla Şarki Çin Şimendüfer Hatları (Yalu) ya doğru temdid edildiği halde kesb-i iltisak etmelerine tarafeynce mümaneet olunmayacaktır.

“7- Rusya ve Japonya hükümetleri arasında Kore’ye ait evvelce akd ve imza edilen mukavelenin kâffe-i ahkâmı mefsuh add olunacaktır.”

İşte görülüyor ki, ancak defatle vuku bulan müracaatlardan sonra Baron (Rozen) Rusya’nın tekalif-i mütekaiblesini nihayet Kanun Evvelin 11 inde Baron (Komora) ya tebliğ eylemiştir.

Bu nota üç Teşrin Evvelde verilen nota ile mukayese edilecek olursa, bu kere Japonya’ya epeyce müsaadat bahş edilmiş bulunduğu tebeyyün eder.

2 ve 3 üncü maddelerde (Kore) nin istiklaliyyetine tecavüz etmemeyi Japonya’nın taahhüd etmesi lüzumu tayy edilmiştir.

Japonya Devleti Rusya’nın malumatı olmadan ve yalnız menafi-i ticariyye ve sınaıyyesinin muhafazası maksadıyla değil, belki hin-i hacette temin-i asayiş ve emniyet için dahi (Kore) ye asker göndermek hakkını ihraz ediyor. Ve’l-hasil evvelce (7) nci maddenin metni olan Japonya Mançurya’yı kendi menafii haricinde tanıyacaktır;” İfadesi de “Kore şimendüferlerinin Şarki Sibiryaya Şimendüfer Hududuna rabt ve iltisak edilmesine Rusya Hükümeti tarafından bir guna mümaneet vuku bulmayacaktır;” Tarzında tadil ve ıslah edilmiştir.

Lakin Japonya Hükümeti bu müsaadat ile iktifa etmemiştir. Devlet-i müşarün ileyha müzakerat-ı vakıanın yalnız (Kore) ye hasr edilmeyerek tarafeynin menafii birbiriyle temas ettiği bi’l-umum aksa-yı şark memaliğine dahi teşmil edilmesini suret-i katiyyede talepte ısrar eylemiştir.

Rusya Devletinin teklifnamesini aldıktan on gün sonra yani 21 Kanun Evvel 1903 tarihinde Baron (Komora) dan Japonya’nın (Petersburg) Sefirine aşağıdaki telgrafname gönderildi:

“Kanun Evvelin 21 inci günü Rusya Sefiri ile vuku bulan mülakatta araziye dair Japonya’nın teklifat-ı esasiyyesi ile Rusya teklifatı arasında mevcut mübânenet-i hakikiyyeyi irae ve izah ettim.

“Japonya Hükümetini, iki hükümetin müşterekü’l-menafi bulunduğu aksa-yı şarkın her noktasında cereyan eden vekayi ve muamelatın su-i tefehhüme sebebiyet vermemesi için icap eden teminat-ı kaviyye tehyie ve ihzar edilmesi teklifine sevk eden efkâr ve niyyat-ı sulhpveraneyi kamilen tarif ve tasvir ettikten sonra Rusya Hükümeti de şu meselede işgal ettiği mevkin ehemmiyetini tanıyacağından ümitvar olduğumuzu beyan eyledim Rusya’nın son teklifatına mukabil Japonya Hükümetinin de dermiyanına mecbur olduğu bazı tadilatı birer birer söyledim; muamelat ve hareket-ı vakıanın duçar-ı su-i tefehhüm olmaması için Kont (Lamsdorff) a atideki muharrer şifahi notayı söyleyiniz:

“Japon Hükümeti, mah-ı carinin 11 tarihli son Rus şeraitnamesini kemal-i dikkatle tedkik etti; mesele-i hazıranın bir hüsn-ü neticeye vusuli için en ziyade haiz-i ehemmiyet bulunduğu evvelce Japonya Hükümeti tarafından beyan edilen tevsi-i arazi husussunda Rusya Hükümetinin bir meslek muvafık intihab etmediğine izhar-ı teessüf eylemektedir. Geçen Ağustos Ayında Japonya Hükümeti, Rusya Hükümetine karşı vaki olan müracaat ve davetten maksadı, esasen Rus ve Japon münasebatını atiyen duçar-ı teşviş edecek muamelatın ref ve izale edilmesinden ibaret olduğunu bildirmişti. Bundan başka, tebliğ eylediği mukavelenameye, aksa-yı şarkta tarafeyn münasebatınca mevcut bi’l-cümle mevani i thal ederek, imzalanacak mukavelename de bu havalinin büyük bir parçası istisna edildiği halde yine badi-i muhalefet olan su-i tefehhümün imkân-ı zuhuru büsbütün ref edilmiş olamayacağını da tebliğ ve ifham etmişti.

“Binaen aleyh Japonya Hükümeti, Rusya Hükümetinden meselede haiz buldukları mevki ve haysiyeti feramuş buyurmalarını talebe mecburiyet hiss etmekte ve meselenin itminan-i bahş bir suret ile hall edilmesi için eshel-i tarikin keşf ve istidlal edileceğini ümit eylemektedir.

“Rusya teklifat-ı ahiresine mukabil Japonya Hükümeti evvelce dermiyan eylediği mevad hakkında ber vech ati tadilat icra ediyor:

“b- Rusya Hükümeti Kore üzerinde Japon ticaretinin rüchaniyeti ile Kore Hükümeti umur-u idaresinin terakkisine medar olmak üzere Japonya Hükümeti tarafından bazı nasayih sureti ile muavenet edileceğini tasdik eyleyecektir.

“c- Kore Sahilinde, Kore Denizinde icra edilen seyr-i sefaini tehdit eyleyecek müessesat-ı askeriyye vücuda getirilmeyeceği tarafeynce taht-ı taahhüde alınacaktır.

“d- Altıncı madde büsbütün lağv edilecektir.

“Bu mütalebat, esasen (Tokyo) da karargir olan tadilattan başka bir şey olmadığından Japonya Hükümeti mevad-ı selase-i mezkûreyi katıyyü'l-vücub add etmekte Rusya Hükümetinin bu hususta muvafakat göstereceğini tamamen ümit etmektedir.”

“Şu notayı Kont (Lamsdorff) a takdim ettikten sonra, Baron (Rozen) e de aynı vechle beyan-ı keyfiyyet eylediğini ve japon Hükümetinin serian bir cevaba muntazır bulunduğunu da ilaveten beyan eyleyiniz.”

“Buna mukabil 23 Kanun Evvel 1903 tarihinde Mösyö (Kurino) dan Hariciye Nazırı Baron (Komora) ya gönderilen cevap şudur:

“Talimname-i telgrafınızı alır almaz, Kanun Evvelin 23 üncü günü bade'z-zeval saat ikide Kont (Lamsdorff) u gördüm. Vuku bulan mülakata ve takip edilecek ahvale dair Baron (Rozen) den bir telgraf aldığını ve henüz ahval-i mezkûrenin tafsilatından haberdar edilmediğini söyledi. Şifahi notayı tebliğ edince, Baron (Rozen) in raporu ile beraber mütalaa edeceğini Rusya Hükümeti tarafından bu notaya serian bir cevap verileceğini ve fakat Amiral (Aleksyef) ile de muhabereye mecbur olduğunu beyan etti.

“Bu hal üzerine devam etmek, meseleyi gittikçe ağırla düşürmek demek olduğunu ve bir mukarenet-i hasene hasıl oldukça şiddetli bir mübayenet-i efkâr zuhura geleceğini ve binaen aleyh, arzu edilen maksadın mevki-i fiile çıkması için gayret ve muavenet-i lazimenin bi diriğ buyurulacağından ümitvar bulunduğumuzu kendisine anlattım.”

1904 Senesinin ilk günü Mösyö (Kurino) Japon Hariciye Nazırına aşağıdaki vechle bir telgrafname daha gönderdi.

“Kanun Saninin birinci günü Kont (Lamsdorff) u gördüm. Son teklifatımıza dair bir karar verilip verilmediğini sordum. Teklifat-ı vakıanın cidden tedkik edildiğini ve itilafkârane bir surette müzakereye devam etmesi için kariben Baron (Rozen) e talimat verileceğini ve ne sebepten dolayı bir itilaf hasıl olmadığı kendisince dahi meçhul bulunduğunu söyledi.”

“Bu telgraf Kanun Saninin 2 nci günü (Tokyo) ya vasıl oldu. (7) Kanun Sani 1904 tarihinde de Baron (Komora) dan (Petersburg) Sefirine şu telgrafname-i cevabı gönderildi:

“Kanun Saninin 6 ncı günü Baron (Rozen), Kanun Evvel 20 tarihli şeraitnamemize mukabil Rusya Hükümeti tarafından teklif edilen şeraiti havi evrakı bana getirdi.

“Rusya Hükümeti, teklifnamesinin 2 nci maddesi hakkında vaki olan mütalaata muvafakat etmekle beraber ber vech ati mevadı dermiyan ediyor:

“1- Beşinci maddenin elfaz ve tabiratını ibka ederek yalnız madde-i mezkûre “Kore’nin hiçbir tarafı sevkü’l-ceyş nokta-i nazarında istimal edilemeyeceği ve Kore Sahilinde, Kore Denizinde seyr-i sefainin tehdidine meydan verecek teşebbüsat-ı askeriyyede bulunulamayacağı tarafeynce taht-ı taahhüde alınacaktır” Suretinde yazılmasına Rusya Hükümeti katiyyen karar vermiştir.

“2- Mıntıka-i bi tarafı tesis ve teşkiline ait olan (6) ncı madde ibka edilecektir. Bu madde Japonya Hükümetinin atiyen bir su-i tefehhüme meydan vermemek maksadına ve Asya-yı vustada Rus arazisi ile İngiltere müstemlekâtı arasında bi taraf bir mıntıkanın mevcudiyeti şeraitine pek muvafıktır.

“Şerait-i mebhuse kabul edildiği halde Rusya Hükümeti mukavelenameye atideki vechle bir bend daha ilave edecektir:

“Japonya Hükümeti, (Mançurya) ve sevhilini kendi daire-i nüfuz ve menafii haricinde add ederse, Rusya Hükümeti de, Çin Hükümeti ile münakid mukavelenmeleri mucibince Japonya ve hükümat-ı sairenin (Mançurya) da haiz oldukları hukuk ve imtiyazattan istifadelerine mümaneeet etmeyecek ve yalnız hukuk-u mevcudeden iskan ile tesis-i mebani hususu müstesna tutulacaktır.”

“Kanun Saninin 13 üncü günü Baron (Komora) tarafından Mösyö (Kurino) ya atideki vechle bir telgraf daha gönderilir:

“Kanun Saninin 13 üncü günü Baron (Rozen) e tebliğ edilen niyyat ve makasidimizi teyiden tanzim edilmiş olan ber vech ati şifahi notayı Kont (Lamsdorff) a takdim ediniz:

“Japonya Hükümeti mesail-i hazıranın bir netice-i haseneye vusuli, Rusya Hükümeti ile arasında münasebat-ı dostanenin teessüs ve takarrürü ve Japon hukuk ve menafinin taarruzdan masuniyeti gibi temenniyat-ı asayişperveraneye tevfiğ-i amal ederek mah-ı carinin altıncı günü Baron (Rozen) vasıtasıyla tebliğ edilen cevapnameyi fevka’l-ade bir dikkat ve itina ile mütalaa ve muhakeme etmiş ve atideki tadilatın icrası lazım geldiğine karar vermişim:

“1- Baron (Rozen) tarafından 11 Kanun Evvelde tebliğ edilen şeraitnamenin beşinci maddesinin birinci kısmı yani “Kore Arazisinin hiçbir yerinin sevkü’l-ceyş nokta-i nazarından istimal edilememesi” Hususu lağv edilmelidir.

“2- Bi taraf bir mıntika teşkiline ait olan altıncı madde keza tamamen fesh edilmelidir.

“3- Rusya’nın Mançurya Kıtasına ait olan teklifatı ber vech ati şerait ile kabul edilecektir.

“b- Japonya Hükümeti, Mançurya Havalisini kendi daire-i menafii haricinde add etmesine mukabil, Rusya Hükümeti de Mançurya Eyaletinde Çin Hükümetinin tamamiyyet-i mülkiyyeyi haiz bulunacağını tasdik eyleyecektir.

“c- Rusya Hükümeti, Japonya vesair hükümetlerin Çin ile mevcut olan mukavelenameleri mucibince, Mançurya Kıtasındaki hukuk ve imiyazatından istifade edebileceklerini kabul eyleyecektir.

“d- Rusya Hükümeti Kore ve havalisini kendi daire-i nüfuz ve menafinden hariç add edecektir.

“4- Bundan başka mukaveleye ber vech ati bir bendin daha derc ve ilavesi de lazımdır:

“Japonya Hükümeti, Rusya’nın Mançurya’daki menafi husussiyyesini ve bunların muhafazası için tedabir-i muktesiyye ittihaz edebilmek salahiyetini tanıyacaktır.

“Mütalebat-ı mezkûrenin esasları evvelce mükerreren, tarif ve tavzih edildiğinden, Japonya Hükümeti, bu tarif-ı izahata yeniden lüzum görmüyor Rusya Hükümetinin teklifat-ı vakıya layık olduğu ehemmiyeti atf ederek meseleyi takipte ibraz-ı faaliyet etmesini arzu ediyor.

“Bundan başka, Mançurya’da mebani-i cesime inşası hukukunu ihtiva eden bendin feshi meselesi, Çin ve Japon arasında münakid ticaret mukavelenamesinin ahkâmına mugayir olduğu için diğer devletler dahi Çin ile akd ettikleri mukavelenelerde münderic olan bu hukuktan sarf-ı nazar ettikleri zaman Japon Hükümeti de kendi hukukundan vazgeçebilecektir. Ve Rusya Hükümeti teklifnamesinin beşinci maddesindeki ahkâma, Japonya Hükümetinin rıza göstermiş olduğu hakkındaki sözler muvafık-ı sıhhat olmayıp Japon Hükümeti bi’l-akis o hususta hiçbir muvafakat göstermemiş ve göstermeyecektir.

“Bir maksad itilaf cuyane sevki ile ber vech bala metalebatta bulunan Japonya Hükümeti Rusya’nın dahi aynı maksatla mukabele edeceğini ümit ediyor ve cevab-ı matlubun serian tertip edilmesi lazım geleceğini ve meselenin şöyle uzayıp gitmesi her iki memleketin son derece mutazarrır olmasını intac edeceğini tebliğ ve ifham ile kesb-i mübahat eyliyor.”

23 Kanun Sani 1904 tarihinde de Hariciye Nazırından Mösyö (Kurino) ya atideki vechle kısacık bir telgraf daha keşide edildi:

“Son notamıza verilecek cevabın mahiyetini ve ne zaman ita edilebileceğini anlamak için Kont (Lamsdorff) ile mülakat ediniz.”

Bunun üzerine Mösyö (Kurino) 25 Kanun Sani tarihiyle Baron (Komora) ya şu cevabı gönderdi:

“22 Kanun Sani tarihiyle telgrafnameniz mucibince Kanun Saninin 24 üncü günü Kont (Lamsdorff) u gördüm. Son teklifimize karşı Rusya Hükümetinin ittihaz edeceği tedbir ile cevabın ne zaman verilebileceğini sordum. Muma ileyh, tafsilata girişmek istemiyordu. Lakin bazı noktalar üzerine muvafakat edebileceğini ve

mütalaatını gelecek Salı Günü İmparator Hazretlerine arz ve tebliğ ederek derakab cevap göndereceğini beyan etti.

“Hariciye Nezareti memurlarından birisi ile daha görüşüm. Bu zat Amiral (Aleksyef) ile muhabere devam ettiğini ve Japonya Hükümetine ne vakit cevap verileceği hususunun tayin edilemeyeceğini söyledi.”

Rusya Hükümetinin ita-yı cevapta gösterdiği tehhurat, gittikçe Japonya'nın sabrını tüketerek tedricen (Petersburg) a şiddetli, şiddetli telgrafnameler yağmaya başladı. Ez cümle 26 Kanun Sani 1904 'te Hariciye Nazırından Mösyö (Kurino) ya gönderilen şu telgraf o hiddet ve şiddetin bir numunesi demektir:

“ Meselenin hall ve faslı na-kabil tahdid bir surette duçar-ı tehhür olduğundan hemen Kont (Lamsdorff) ile görüşünüz, ve ahval-i hazıranın daha ziyade imtidat etmesi mevkin tehlikesini artıracığından muntazar bulunan cevabın tesrini talep ve ne zaman ita edilebileceğini sual ediniz.”

Aynı gün (Petersburg) da Mösyö (Kurino) dan gönderilen telgrafname-i cevabı 27 Kanun Sani de Baron (Komora) ya vasil olur. Bu telgrafname şu suretle yazılmıştı:

“Kanun Sani 26 tarihli telgrafnameniz üzerine Rusya Hariciye Nazırını gördüm. Muma ileyh, Bahriye ve Harbiye Nazırlarıyla memurin-i saire, Kanun Saninin 28 inci günü, birleşerek meselenin ariz ve amik tedkik olunacağını ve verilen karar imzalatmak üzere İmparator Hazretlerine takdim edileceğini, Amiral (Aleksyef) in buraya gelmek niyetinde bulunduğunu ve fakat şimdi buna müsaade verilmeyip muma ileyhin fikri telgraf ile sorulacağını ve bundan dolayı matlub cevabın ne vakit verileceğini katiyyen tayin edemeyeceğini beyan eyledi. Bununla beraber, cevabın pek çok tehhür etmeyeceğini vaad eyleyebileceğini söyledi.

“Bundan sonra menabi-i mevsukadan aldığı haberlere göre Japonya Hükümeti (Kore) ye epeyce miktar askerle mühimmat sevk eylediğini beyan ederek buna dair cevap verip veremeyeceğimi sordu. Ben ise, bu hususa dair hiçbir malumatım olmadığını ve istedikleri izahatı veremediğimden dolayı müteessir bulunduğumu arz ile iktifa ettim.

“Bunun üzerine, tarafeyn mesail-i hazıra hakkında kemal-i ciddiyetle müzakere levazımını tedarik ile meşgul iken, Japonya Hükümeti tarafından böyle bir muamelenin icrası pek fena bir tesir husule getireceğini söyledi.

“Bu haberin doğru olup olmadığını ve doğru ise tafsilatını telgraf ile bildirdik.”

28 Kanun Sani tarihiyle (Tokyo) dan Japonya'nın Petersburg Sefirine şu cevap gönderildi.

“Derhal Rusya Hariciye Nazırını görünüz. Japonya Kore'ye külliyetli asker ve mühimmat sevkine dair mesmuları olan şayianın bi asıl ve esas olduğunu tebliğ ediniz.

“Fi'l-hakika yeniden Kore'ye hiçbir asker sevk edilmediği gibi orada ikamet eden askere lüzumundan fazla mühimmat dahi gönderilmemiştir.

“Bundan sonra da Kanun Sanininin 28 inde in ikad edecek olan meclis-i nuzzarın netice-i kararı hakkında malumat verip veremeyeceğini Rusya Hükümetinin cevabı daha ne zamana kadar tehir edileceğini sual ediniz.”

Baron (Komora) nın bu cevabına karşı Mösyö (Kurino) nın 28 Kanun Sanide (Petersburg) dan çekilerek 29 da (Tokyo) ya gelen telgrafnamesi şu yolda kaleme alınmıştı:

“Bu günkü telgrafnameniz ile Kont (Lamsdorff) tashih-i fikr eyledi. Rusya askerinin (Yalu) kurbunda tahaşşüdi havadisinin bi asıl ve esas olduğunu beyan ile beraber o gibi şayiata sütünlarını açık bulunduran evrak-ı havadis bu yoldaki hareket-i emniyyet şikenanesine izhar-ı teessüf etti. Bu günkü ictimân netice-i mukarreratına dair malumat almaya çalıştım; fakat henüz mukarrerat vakıa Çar Hazretlerine arz edilmediğinden ve imparator salifü'l-zıkr nazırların her birini bu mesele üzerine huzuruna kabul etmedikçe mukarrerat-ı kati bir suretle ittihaz edilmiş add olunamayacağından şimdilik buna dair bir şey söyleyemeyeceğini bildirdi. Ve Grandük (Aleksi) ile Bahriye Nazırı gelecek Pazartesi, Harbiye Nazırı ile kendisi dahi Salı Günü huzur-u imparatoriye kabul edileceklerinden yevm-i mezkûrde Amiral (Aleksyef) e bir cevap verileceğini ümit ettiğini dermiyan eyledi.

“Bunun üzerine verilecek cevabın tesri edilmesi lazım geleceğini ve cevabın daha ziyade tehhürî yalnız arzu edilmeyen değil, belki tehlikeli bir takım netayicin zuhuruna badi olabileceğini ve bütün cihan şu mesele üzerine birçok şayiât ile dem-

güzar olmakta bulunduğundan, mümkün ise cevabın vakt-i mukarrerinden daha evvel ita edilmesi lüzumunu ilaveten arz ve tebliğ eyledim. Cevaben, meselenin kesb ettiği renk ve vaziyetin en küçük teferruatına varıncaya kadar kendisi dahi vakıf olduğunu, lakin huzur-u imparatoriye kabul edilecek günlerin ber vech bala mukarrer bulunmasından dolayı tagayyür etmesi mümkün olamayacağını bildirdi; binaen aleyh, intizar olunan cevabı Salı günü gönderebileceğine kaviyyen ümitvar bulunduğunu dahi söyledi.

Beri tarafın cevab-ı tertib ve irsalindeki kayıtsızlığına karşı öte cihetin artık sabır ve samanı tükenmiş olduğu meydandadır. Japonlar bu cevab-ı tehhüratının asli neden neşet eylediğini bilmez değil, pek iyi bilirlerdi; bununla beraber, yine muhaberatta bir dereceye kadar sükun ve itidali muhafaza ederek mümkün mertebe tehlike-i melhuzanın önünü almaya çalışıyorlardı.

1904 Senesi Kanun Sanininin 30 uncu günü Baron (Komora) Mösyö (Kurino) ya atideki talimatı gönderdi:

“Hemen Kont (Lamsdorff) u görünüz ve ber vech ati icra-yı tebligat ediniz:

“Hükümet-i metbuama, Rusya Hükümetinin Salı günü bir cevap verebilmesi muhtemel olduğunu işar etmiş idim. Bunun üzerine, ahval-i haziranın daha ziyade imtidad etmesi her iki hükümetçe neticesi vahim bazı ciddi tehlikelerin hudus edeceğine Japonya Hükümetinin katiyyen hükm ettiğini ve Kont (Lamsdorff) tarafından cevab-ı itası için mukarrer olan günden daha evvel bir cevab-ı itası Rusya Hükümetince mümkünü’l-icra bulunduğuna binaen cevab-ı mezkûrun duçar-ı tehhür edilmeyeceğinden ümitvar olduğunu zat-ı asılanenize arz ve tebliğ etmek için talimat-ı mahsuse ahz eyledim. Hükümet-i matbuam, eğer bundan daha evvel cevap verilemeyecekse, Salı Günü be-hemehal verilip verilemeyeceğini ve hiç değilse, ne zaman verileceğini katiyyen öğrenmek isteriz.”

“Eğer Kont (Lamsdorff) cevab-ı ita edilecek günü tayin ederse, o gün kendisini görüp cevabın neden ibaret olduğunu mutlak öğreniniz ve akabinde buraya bildiriniz.”

Artık sene-i cedidenin ilk ayını aşarak Şubat Ayına girmiş bulunuyoruz. Bugün Şubat’ın biridir. (Petersburg) da Japon teklifine cevap vermek hususu tehhür ettiği nispette, (Tokyo) da teklif-i mezkûre bir an evvel cevap almak hususu günden güne, saatten saate teşeddüd ve tekerrür etmektedir.

Kalemin hall ve fasıldan aciz kalmak üzere bulunduğu mesele-i siyasiyenin hall-i katisi kılıca havale edilecek gibi görünüyor.

Her halde iki komşu arasında aylardan beri cereyan eden müzakerat-ı siyasiyenin en buhranlı ve heyecanlı zamanı bu zamandır. Hasm-ı muannidini ikna için haftalarca, günlerce uğraşmış olan Baron (Komora) artık yoruldu. Mösyö (Kurino) Kont (Lamsdorff) u göre göre artık usandı!

Evet anlaşılıyor ki, apansızın işitilecek olan bir silah başına borusu, Rus ve Japon Ordularını Mançurya Sahrasına cem ile orada birbiriyle çarpıştıracak!

Mahaza, ufuk-u siyasiyette siyah bulutların tekasüf etmesine rağmen, zemin-i sulh ve müsalemette yine bir şua-ı ümid-i bütün asayışperveran cihanı hafif bir ziya ile tenvir eylemektedir!

Evet, şua-i ümit henüz tamamıyla sönmedi; kısmen söndü. Fakat bu kısmen sönmüş, külliyyen sönmeye bir alamet-i evveliyye gibi telakki edilerek bu yüzden tarafgirani müsalemet arasında bir endişe-i uzma, şiddetle hüküm-ferma olmaktadır...

Rusya'nın cevabını bekleye bekleye, sabır ve tahammülü cidden bitmiş tükenmiş olan Baron (Komora) Şubat'ın (5) inci günü bade'z - zeval ikiyi çeyrek geçe (Petersburg) Sefiri Mösyö (Kurino) ya şu cevabı gönderdi:

“Hal-i hazırın daha ziyade imtidadı caiz görülemeyeceğinden Japonya Hükümeti muallakta kalan müzakereye nihayet vermeye ve duçar-ı tehdit olan mevkinin müdafaası ne gibi hareket-ı müstakileyi icap ettiriyorsa, muhafaza-i hukuk ve menafi maksadıyla, hemen hareket-ı mezkûrenin tatbik ve icrasına karar vermiştir.

“Bu telgrafi alır almaz, atıyyü’z-zikr notanın bir suretini imzalayınız ve hemen Kont (Lamsdorff) a veriniz:

“Haşmetlû Japonya İmparatorunun fevka’l-ade murahhas ve sefir-i kebiri, atide vazîü’l-imza Mösyö (Kurino) kendi hükümetinden aldığı talimat mucibince, Rusya İmparatoru Haşmetlû Çar Hazretlerinin Hariciye Nazırı Kont (Lamsdorff) Cenablarına şu tahriratı takdim ile kesb-i şeref ve mübahat eyler:

“Haşmetlû İmparator Hazretlerinin taht-ı idaresinde bulunan Japon Hükümeti, (Kore) İmparatorluğunun istiklaliyyet ve tamamiyyet-i mülkiyyesini, kendi emniyet ve istirahatı için bir zaman-ı kavi add eylediğinden, (Kore) ahval-i hazırasınca mucib-i

tehlike olacak teşebbüsât ve hareketin hiçbirini nazar-ı bi kaydı ve müsamaha ile telakki edemez.

“Japon Hükümeti tarafından Kore’ye ait olmak üzere dermiyan edilen mütalebatın Rusya Hükümeti tarafından kabule gayr-i şayan bir takım teklifat ve mütalebat ile duçar-ı tehir olması, Japon mütalebatı Kore İmparatorluğunun muhafaza-i istiklaliyyet ve tamamıyyet-i mülkiyyesi ile Kore üzerinde Japon menafinin ihraz-ı faikiyyet etmesi için derece-i vücubda bulunması, Rusya Hükümeti Mançurya’da Çin Hükümetinin istiklaliyyet ve tamamıyyet-i mülkiyyesi mesailinde icrası labüd olan müzakeratı ma-la-yutak bir takım tekliflerle aglaka düşürmesi ve Çin ile düvel-i sairenin Mançurya’daki hukuk ve imtiyazatı katiyyen nazar-ı mütalaaya almayarak Mançurya’yı işgal-i askeri altına geçirmekte ber-devam bulunması en sonra Japon Devletini hukuk-u meşruasının müdafaası için ittihazına mecbur olduğu tedabiri kemal-i ciddiyetle nazar-ı teemmüle almaya sevk eylemiştir.

“Rusya Hükümetinin efkâr müsalemet-cuyane ile pek güç kabil-i telif gibi görünen istihzarat-ı berriyye ve bahriyyesine ve müzakerat-ı siyasiyyeyi gayr-i kabil izah bir takım esbaba binaen tehir ve tavik etmesine karşı Japonya Devleti pek büyük bir sabır ve itidal göstermiştir. Bu derece-i sabır ve sükuneti, Rusya Devleti ile olan münasebatında ilerde su-i tefehhüme meydan verecek her türlü esbabı ref etmek hususunda – hükümet-i müşarün ileyhanın hüsn-ü niyet ve istikamet-i hareketine en güzel bir burhan teşkil eder.

“Lakin Rusya Hükümetinden intizar ettiği mukabeleye mazhar olamaması ve aksa-yı şarkta daimi bir sulh ve müsalemetin teessüsünü zamin-i teklifatın dahi kabul edilmemesi gibi muamelat-ı na layıka, şu müzakereyi hadd-i hitama eriştirmek için tedabir-i lazime ittihazından başka bir çare bırakmamıştır.

“Japon Devleti bu kararı vermekle, duçar-ı tehlike ve taarruz olan mevcudiyetini müdafaa ve hukuk ve menafi-i meşruasını himaye etmek için bundan sonra intihab-ı vesaitte serbest ve müstakil olmak hakkını ihraz eylemiştir.”

1904 senesi 5 Şubat Günü bade’z-zeval ikiyi çeyrek geçe Baron (Komora) Japonya’nın (Petersburg) Sefirine şu vechle bir telgraf daha gönderdi:

“Haşmetlû Japon İmparatoru Hazretlerinin sefir-i kebir ve fevka’l-ade murahhası, zirde vazîü’l-imza Mösyö (Kurino), devlet metbuasından aldığı emre

imtisalen bütün Rusların hükümdarı olan Haşmetlû Çar Hazretlerinin Hariciye Nazırına atideki mevadı tebliğ ile kesb-i şeref eder:

“Şöyleki: Japonya Devleti, Rusya ile olan münasebatında, ileride bir guna ihtilafa meydan verecek her türlü ahvali ref ve izale etmek için münasip görülen kâffe-i esbab ve vesaiti istimal eyledikten sonra aksa-yı şarkta daimi bir sulh ve asayiş temin etmek için vaki olan mutalebat-ı makule ile her nevi itirazdan beri tekalifin layık olduğu bir hüsn-ü kabule mazhar olmadığını nazar-ı dikkate alarak Rusya Hükümeti ile olan münasebat-ı siyasiyesini ki esbab-ı salifeden dolayı artık bi lüzum ve bi faidedir kat etmeye karar vermiştir.

“Hükümet metbuasından telakki eylediği talimat-ı saireye imtisalen vazî’l-imza, zat-ı devletleri Kont (Lamsdorff) a, (Petersburg) daki Japon Sefarati, erkan-ı memurin ve müstahdemini ile beraber, mah-ı carinin (10) uncu günü (Petersburg) u terk etmek niyetinde bulunduğunu dahi ihbar ile kesb-i şeref eder.”

1904 senesi Şubatının (5) inci günü beşi beş geçe Mösyö (Kurino) dan Japon Hariciye Nazırına şu telgraf çekilmiş idi:

“Kont (Lamsdorff) un arzusuna imtisalen Şubat’ın 4 üncü günü bade’z-zeval saat sekizde kendisini görmeye gittim. Rusya Hükümetinin cevabı Baron (Rozen) e tebliğ edilmek üzere Amiral (Aleksyef)e gönderildiğini ve ihtimal icabat-ı mahalliyyeye tevafuk edecek surette, müşarün ileyh tarafından bazı tebdilat icra edileceğini ve fakat herhalde şu tebdilata lüzum görülmeyeceğinden emin bulunduğunu beyan etti. Bir de kendi fikrine göre Rusya Hükümeti (Kore)nin istiklaliyyet ve tamamiyyet-i mülkiyesini arzu ettiğini ve (Kore) Boğazının serbesti-i seyr-i sefaine açık bulundurulması hükümetçe matlub ve mültezem olduğunu ilave-i makal eyledi. Ve gerçi Rusya Hükümeti her suretle itilaf tesis etmek arzusunda ise de, (Kore) nin kendisine karşı, sevkü’l-ceyş nokta-i nazarından başkalarınca kabil-i istifade olmasını arzu edemeyeceğini ve Japon Hükümeti ile tesis-i muvalat etmek üzere aksa-yı şarkta badi-i niza ve ihtilaf olacak mesailin kâffesini hall ve tesviyeye hazır bulunduğunu dermiyan eyledi.

“Mevad-ı mezkûre tamamen efkâr-ı zatiyyesinden ibarettir. Bize verilecek cevabın esasını teşkil eden mevadın bunlardan ibaret olamayacağına katiyyen hüküm edemem. Mahaza, aaleb-i ihtimale göre onlardan ibaret bulunacağı anlaşılıyor.”

Artık ok yayından çıkmış idi! Aylardan beri takip edilen muharebat-ı siyasiyye bütün arzulara, bütün tedbirler rağmen fena bir suretle münkatı oldu. (1904) Senesi Şubat'ın 6 ncı günü bade'z - zeval altıya üç kala Japnya'nın (Petersburg) Sefiri (Tokyo) da Hariciye Nazırına şu kısacık telgrafi gönderdi:

“Dünkü tarihli iki kıta telgrafnameniz mucibince ve aldığım talimata nazaran, notaları bugün bade'z-zeval saat dörtte Kont (Lamsdorff) a takdim ettim. Mah-ı carinin 10 uncu günü erkan-ı maiyyet ve memurin saire-i sefaret ile beraber buradan müfarekat edeceğim.”

Mösyö (Kurino) nun şu telgrafi, Şubat'ın yedinci günü, kable'z-zeval, altıya çeyrek kala (Tokyo) ya vasıl olmuş idi.

Şubat'ın 6 ncı günü, Baron (Komora) Rusya'nın (Tokyo) Sefiri olan Baron (Rozen) e ber vech ati resmi bir mektup gönderdi:

Mançurya mesailinin suret-i dostane de hall ve tesviyesi için Japon Hükümeti her türlü mesaiyi ibraz ettiği halde Rusya Hükümeti bu maksad-ı sulh ve asayişe mütemayil bulunduğunu hiçbir vechle izhar etmedi. Binaen aleyh, Japon Hükümeti artık, bu müzakere-i siyasiyyeye devam edemeyecektir; hukuk ve menafinin muhafazası için, maa't-teessüf istediği gibi, harekatta bulunmaya mecbur olduğunu ve neticede tahaddüs edecek mesuliyetleri kabulden istinkâf etmesi tabii bulunduğunu beyan eder.”

İşte (Petersburg) ve (Tokyo) Kabineleri arasında, hayli zamandan beri cereyan eden muhaberat-ı siyasiyye bu noktada nihayet bulur.

Birinci notada münderic son fıkra yani (Japonya Devletinin hareketında kesb-i istiklaliyyet eylediği) fıkrası yalnız bir manayı mutazammındır ki, o da “ Japonya Devleti hukuk-u mevcuda ve menafî meşruasını silahla müdafaa edecek” Manasından ibarettir.

Şu beyanat–usul ve kavaidine muvafık lakin, büsbütün bi lüzum olan – bir ilan-ı harb yerine kaim olacağından şüphe yoktur.

Naib-i Çari Amiral (Aleksyef) ve Baron (Rozen) e hükümet metbuaları tarafından Şubat'ın 6 ncı günü, Japonya ile münasebat-ı siyasiyyenin münkatı olduğu telgrafla tebliğ edilmiştir.

Aynı gün Japonya Donanması (Sasebo) Limanından, bir semt-i meçhule doğru azimet etmiş idi.

Her iki memleket arasında bu güne kadar cereyan etmiş olan müzakerata dair, Japonya Hariciye Nazırının düvel-i muazzamaya gönderdiği beyanat-ı resmiyesi ber vech atidir:

“Kore’nin istiklaliyyet ve tamamıyyet-i mülkiyyesi ve Kore üzerinde Japon menafinin himayesi, Japonya ‘nın saadet ve selameti için vücut-i kati derecesinde bulunduğundan Kore’nin mevkinin tehlikeye duçar edecek vekayi ve muamelata karşı Japon Hükümeti lakayd kalamaz.

“Halbuki, Rusya Hükümeti Çin ile aralarında mevcut olan muahede ahkâmını ve düvel-i saireye karşı mükerreren icra ettiği taahhüdatı katiyyen nazar-ı mütalaya almayarak yalnız (Mançurya) nın işgaliyle iktifa etmiyordu; bi’l-akis (Kore) ye tecavüz etmek üzere bazı temayülat-ı istilakerane dahi izhar eyliyordu.

“Mançurya Kıtası Rusya’ya geçince, (Kore) nin muhafaza-i istiklaliyyet edebilmesi hususu duçar-ı müşkilat olacağı tabii idi. Japonya Hükümeti (Mançurya) ve (Kore) de kendisi ile müşterekü’l-menafi olan Rusya Hükümetine müracaat ederek aksa-yı şarkta atiyen mübayenet-i efkâr ve muamelata sebebiyet verecek hareket-ı nalayıkânın şimdiden önünü almak ve bu vechle daimi bir sulh ve müsalemet esaslarını vaz ve teyid eylemek maksadı ile hükümet-i müşarün ileyhayı müzakereye davet etti. Müracaat-ı vakıaya Rusya Hükümeti tarafından irae-i ruy muvafakat edildiğinden, geçen Ağustos’un 12 si tarihiyle (Petersburg) daki Japon Sefiri vasıtasıyla atıyyü’z-zikr şeraitname tebliğ olundu:

“1- Çin ve Kore İmparatorluklarının istiklaliyyet ve tamamıyyet-i mülkiyyesi, tarafeynce mütekebilen tasdik olunacaktır.

“2- Memalik-i mezkûrede serbesti-i ticaret ve sınaat hukuku, tarafeynce taht-ı taahhüde alınacaktır.

“3- Japonya’nın Kore üzerindeki menafinin rüchaniyyeti, Rusya’nın Mançurya şimendüfer imtiyazındaki menafi-i husussıyyesi ve Japonya’nın Kore üzerinde, Rusya’nın dahi Mançurya’da haiz oldukları menafii muhafaza için, her türlü tedabire tevessül edebilmek salahiyetleri gözetilecektir.

“4- Teceddüdat ve terakkiyat husussunda Kore'nin muhtaç olduğu vesaili ikmal etmek için Japon Hükümeti tarafından, Kore Hükümetine bazı nasayih ve muavenat-ı lazıme de bulunulabilecektir.

“5- Rusya Hükümeti Kore şimendüfer hududunun Mançurya ve (Şanhay Kuvang - Nyonçvang) şimendüfer hatlarıyla kesb-i iltisak eylesine mümaneeet etmeyecektir.”

“Japon Hükümeti müzakerenin devamını tesri ve mesail-i hazıranın bir netice-i haseneye isalini temin için kendi murahhaslarıyla Rus murahhasları arasında vuku a gelecek münakaşatın mahal-i cereyanı (Sen Petersburg) olmasını arzu etmişti. Lakin Rusya Hükümeti bu arzumıza tamamen muhalefet ettiğinden müzakerenin çaresiz (Tokyo) da icra edilmesine karar verilmişti. Bundan başka, Rusya Hükümeti kendi tarafından tanzim edilecek teklifnameyi Teşrin Evvelin üçüncü gününe kadar tehir ve talik etmişti. Tekalif-i mezkûre ile Çin Hükümetinin istiklaliyyet ve tamamiiyyet-i mülkiyyesi ve Çin arazisinde serbesti-i ticaret ve sınaati ihtiva eden maddelerin kabul olunamayacağı zikr ve beyan ediliyor; Japon Hükümeti de Mançurya Kıtasını kendi daire-i menafii haricinde add etmesi tavsiye olunuyordu.

“Bundan başka, Kore dahilinde Japon teşebbüsât ve hareketini birçok şerait ile kasr ve tahdid ediliyor; farza Japon Hükümeti menafi zatiyyesinin muhafazası için Kore'ye asker sevk edebilmekte salahiyetdar olduğu halde Kore üzerinde, yine bir karış topraktan bile, sevkü'l-ceyş nokta-i nazarından istifade edememesi talep olunuyordu. Hatta Rusya, Kore Arazisininin 39 derece arz daire-i mütevaziyyesi fevkinde bulunan kısmını bir kıta-i bi taraf olmak üzere tanımak istiyor yani bu derece ileri varıyordu.

“Mançurya'yı zabt ve işgal etmek fikrinde bulunmadığını neşr ve ilandan hali kalmayan Rusya Hükümetinin Çin istiklaliyyet ve tamamiiyyet-i mülkiyyesini zamin olan bir bendin mukavelename ahkâmı miyanında kayd ve ithaline karşı neden bu derece muarız bulunduğunu Japonya birden bire anlayamadı. Rusya'nın bu muhalefetine karşı Japonya Hükümeti bend-i mezkûrun mukaveleye ithal olunması için ısrar etti. Japonya Hükümeti Mançurya'da mühim menafi-i ticariyyeye maliktir. Ve Kore ile münasebatı sayesinde, menafi-i mezkûrenin daha ziyade terakki edeceğinden son derece emindir. Binaen aleyh, Mançurya'yı daire-i menafi husussiiyyesinden hariç

bulunduramaz. Bundan dolayı Rusya Hükümetinin şu hususta dermiyan ettiği şerait katiyyen redd edildi. Ve bunları Rusya Hükümetine beyan etmekle beraber, Rusya teklifnamesine mukabil bazı mutalebat-ı cedidede bulunuldu.

“Rusya, bir mıntıka-i bi tarafı teşkili hususunda yine ısrar ederek Kore ile Mançurya Hududdunda her iki taraftan (50) şer kilometre terk edilmek üzere bir kıtatın bi tarafılığını tasdik ettirmek talebinde bulunuyordu.

“Birçok müzakerat ve mübahasattan sonra nihayet geçen Teşrin Evvelin (30) unda Rusya Hükümetine karşı Japonya Hükümetinin mutalebat-ı katiyyesi neden ibaret olduğunu arz ve işar olundu. Japonya Hükümeti verilecek cevabın tesri ve tacili için birçok müracaatlarda bulunmuş ise de, cevab-ı itası Kanun Evvelin 11 inci gününe kadar duçar-ı tehhür oldu. Bu cevapta Rusya Hükümeti, Mançurya’ya ait mesailin kâffesini ref ederek mukavelenameyi adeta Kore hakkında münakid bir şeraitname kılığına sokmak istemiştir. Ve orada dahi Kore Arazisinden bir karış yerin bile sevkü’l-ceyş nokta-i nazarında kullanmayacağını teklif ve talep eylemekte bulunmuş idi.

“Lakin akd edilecek itilafnameden Mançurya’yı istisna etmek maksad-ı esasiyye muvafık değildi! Talep olunan şey, her iki hükümetin münasebatını hall-i temasta bulunduran Mançurya ve Kore Arazisi üzerinde mübaadet-i efkârı intac edecek esbab ve vekayi bi taraf etmekten ibaret idi.

“Japonya Hükümeti Kore Arazisinin sevkü’l-ceyşce kabil-i istifade olamaması maddesi ile bi taraf bir mıntıkanın tesis edilmesi teklifini havi bendin tekrar nazar-ı tetkikten geçirilmesini talep etti.

“Rusya’nın en son cevabı (Tokyo) ya Kanun Saninin 6 ncı günü geldi. Rusya Hükümeti cevapta, mevad-ı atiyeyi akd olunacak itilafname miyanına derc ettirmek istiyor idi:

“Japonya Mançurya ve havalisinin kendi daire-i menafii haricinde olduğunu tasdik edecek Rusya Hükümeti de Çin ile münakid mukavele mucibince, Japonya ve düvel-i sairenin Mançurya’da haiz buldukları hukuk ve imtiyazattan istifadelerine mani olmayacak; fakat imtiyazat ve hukuk-u mezkûreden, yalnız tesis-i mübani ve iskan hususları müstesna tutulacaktır.

“Lakin Rusya Hükümeti şerait-i mezkûrenin meriyyü’l-icra olmasını, Kore Arazisinde bi taraf mıntika teşkil edilmesine ve Kore Arazisinin sevkü’l-ceyş nokta-i nazarında hiçbir suretle kabil-i istifade bir hale sokulmasına mevkuf ve menut kılmıştır. Bu şeraitin Japon Hükümeti tarafından asla şayan-ı kabul olamayacağı hükümet-i müşarünileyhaya uzun uzadıya beyan ve izah edilmiştir.

“Bundan başka, Mançurya Kıtasında Çin Hükümetinin tamamiyyet-i mülkiyyesine dair hiçbir sarahat yoktur. Kıta-i mezkûre üzerinde Çin’in tamamiyyet-i mülkiyye meselesi hall edilmedikçe, Rusya Hükümet ile akd edilecek itilafnamenin hiçbir hükmü olmayacaktır. Rusya Mançurya Kıtasını taht-ı işgalinde tuttukça, Japonya düvel-i sairenin kıta-i mezkûre üzerinde Çin’in tamamiyyet-i mülkiyyesi ile kaim olan hukuk ve imtiyazatı dahi zayi olmuş bulunacağından şimdiki muahedenamenin ahkâmı bi’t-tab fesh ve iptal edilecektir.

“Bu sebepten Japonya Hükümeti Mançurya’nın istiklaliyyetini tasdik için, Rusya’nın muvafakatını istihsale son derece çalışmıştır. Ba husus Çin ile Japonya arasında münakid mukavele mucibince tesis-i mebani ve iskan-ı hukuku, Japonya Hükümetnin dahil daire-i salahiyeti olduğundan, buna temas eden maddenin dahi kabul olunamayacağı dermiyan edilmiştir.

“Hall bu merkezde iken, Rusya Hükümet Kore üzerindeki mutalebatını tekrar etmekten feragat etmemiştir.

“Geçen Kanun Saninin 13 üncü günü Rusya Hükümetinden, meselenin bir kere daha layıkı vechle muhakeme ve tedkik edilmesi talep olunmuş ve bir cevap şafî ahzına muvaffak olmak için son dereceye kadar sarf-ı himmet ve gayret edilmiş ise de, cevap alınamadıktan başka ne zaman bir cevap verilebileceğini dahi tayin ettirilmemiştir!

“Japonya Hükümeti mutalebat-ı vakıayı daima tahfif ve tadil ettirmek esası üzerine mübteni olan hareketi ile Rusya’nın bir maksad üzerinde boş yere ısrar ve iddia etmemesini arzu eylediği halde, Rusya Hükümetinin daima redd ve istinkâf ile cevap vermesi ve ita edilecek cevapları bila-lüzum duçar-ı tehir eylemesi ve diğer cihetten dahi berri ve bahri istihzarat-ı askeriyyeye bir faaliyet-i tamme vermekte olması, Kore Hududu üzerinde dehşetli bir Rus kuvve-i askeriyyesini cem ve tahşid eylemekte devam etmesi birer muamele-i na-layık ve müsalemet-şikenane teşkil eylemekte idi.

Binaen aleyh Japonya Hükümeti temin-i sulh u salaha sai bulunmuş ve her zaman duçar olduğu muamelat-ı na-revaya kemal-i sabır ve metanetle mukabele eylemiş iken, şimdi artık Rusya'nın meslek-i hareketına karşı telif-i beyn amalini esasından yıkarak, hükümet-i müşarün ileyha ile, istemeyerek, kat-i münasebata mecbur olmuştur.”

Harp zuhur etti; çünkü Rusya Hükümetnin, Japonlar tarafından dermiyan edilen teklifat-ı basitaya ait müzakeratı bazı bi lüzum esbaba atfen tehhüre uğratması ale'd–devam Mançurya'da bulunan kuva-yi beriyye ve bahriyyesinin tezyid edilmesi gibi muamelat ve hareket, Ruslar tarafından mesail-i mezkûrenin sulhen hall ve faslı tarihinin iltizam edilmeyeceğini mübeyyin delail-i katiyye hükmüne geçmişti.

Harp zuhur etti; çünkü bu mesail, sulh-i müstakbelin beka ve devamı nokta-i nazarından en mühim bir zaman-ı kavi teşkil ettiği gibi Japonya'nın mevcudiyet-i atiyesini dahi duçar-ı tehdid edecek bir ehemmiyeti haiz idi.

Harp zuhur etti; çünkü zahiren sulh ve asayişe taraftar görünen Rus siyasiyyunun enzar-ı dikkatini, Mançurya Kıtası ve Kore Havalisi aleyhine tecavüz-i istilaperveraneden başka bir şeye matuf değildi.

Harp zuhur etti; çünkü elinin uzanabildiği yerleri taht-ı istimlak ve tasarrufuna geçirerek mevaki-i mezkûrede ihraz-ı tefavvuk için zuhur edecek fırsattan, her ne suretle olursa olsun, istifade etmek maksadıyla olanca desayis ve hiyel-i siyasiyyeye müracaat etmeyi Rusya Hükümeti bir hatt-ı hareket ittihaz eylemiş idi.

İşte Japon Hükümeti nazarında, harbin gayr-i kabil ihtiraz bir hale gelmesinin nukat-ı esasiyyesi şu arz eylediğimiz sebeplerden ibaretti. Halbuki, Japonya'nın refah ve saadeti, aksa-yı şarkta sulh ve asayişin bekası ile kaimdi. Aksa-yı şark müsalemeti ise, Çin ve Japon Hükümetlerinin istiklaliyyet ve tamamıyyet-i mülkiyyeleri sayesinde idame olunabileceğinden Japon Hükümeti, Rusya Hükümet ile giriştiği müzakerat-ı medide de haddinden ziyade sabır ve metanet ibraz etmeye karar vermiş idi.

Lakin Rusya Hükümeti, aksa-yı şark mesailinin bir netice-i hall ve fasla isal edilemeyeceğini müsbet muamelat ve harekâtta bulunmaya başlayınca Japonya Hükümeti de münasebat-ı siyasiyyesini kat ederek, menafi-i zatiyyesini muhafaza için vesait-i saireye müracaat mecburiyetinde kaldığını son evrak-ı resmiyyesi ile (Petersburg) mahafil-i siyasiyyesine bildirmiştir.

İLK (Port-Arthur) HÜCUMU

Japonya Donanması Baş Kumandanı 1904 Senesi Şubat'ın 6 ncı günü (Sasebo) Limanını terk eylediği zaman müşkil ve büyük bir vazife karşısında bulunuyordu. Bu vazife, Japon Ordusunun (Kore) Sahiline dökülebilmesi için düşman donanmasını harekete gayr-i muktedir bir hale vaz etmekten ibaretti; demek oluyor ki, Kumandan müşarün ileyh hakimiyyet-i bahriyyeyi istihsal etmek için, hasmıyla uğraşacaktı...

Garip tesadüf! Japonya Donanması daha (Kore) sularına vasıl olur olmaz uzaktan bir Rus tüccar sefinesi görülmüş ve bu sefine derhal takip edilerek zapt olunmuştur. Bu gemi (Rusya) Namında bir tüccar sefinesi idi. Gemi tevkif olunur olunmaz "Rusya zapt edildi!" Sadaları efradın ağzında bir terane-i muzafferiyet veya bir aheng latif-i beşaret gibi tekrar edilerek ayyuka çıkarılmıştır.

Japonların Ruslara karşı bir hayli senelerden beri tertip ve ihzar ettikleri gayet mükemmel hizmet-i istikşafiyeleri sayesinde Vis Amiral (Togo), Rus kuva-yi bahriyyesinin o zaman ki hall ve vaziyeti hakkında en sahih malumata malik bulunuyordu. Müşarün ileyh, düşman kısım-ı külliyyesinin 7 zırhlı, ve 7 kruvazör ile (Port-Arthur) da; 2 kruvazörün (Taliyen van) Körfezinde; bir topçeker (Liao) Nehri müncemedenin mansıbında yani (İnku) civarında ve'l – hasıl ayrıca 4 kruvazörün de yine buzlarla mesdud olan (Vladivostok) da bulunduğunu pek ala biliyordu. Kezalik Rus sefain-i harbiyyesinden bazılarının mücavir bi taraf limanlarda ikamet eylediği yani (1) kruvazör ve (1) topçekerin (Şemolpo) da; (1) topçekerinde (Şangay) da bulunduğu Amiral (Togo) ca malum idi.

Bu ahval ve şeraite göre (Port-Arthur) da lenger-endaz olan Rus Filosu (Togo) nun ilk hedef-i harekatı olacağı pek tabii ve besbelli bir şeydi. Bu filoyu açık deniz muhaberesinde mahv ve ifna etmek mi, yoksa üssü'l-harekatını ablukaya almak suretiyle hall-i atalete irca eylemeyi daha münasip olacağını artık cereyan ahval-i tayin edecekti. Her halde Japon Amirali, inkıta-i münasebat Rusya'nın hiç ümit etmediği bir zamanda vuku bulmasına nazaran, seri ve na-gehani bir hareketle hasmını (Port-Arthur) Limanı dahilinde veya civarında muharebeye hazırlanmamış olarak yakalayacağını ve şu suretle bir meydan muharebesi vermeye lüzum kalmayacağını tahmin ediyordu.

Binaen aleyh, Japon Donanmasının kısm-ı küllisi doğrudan doğruya Vis Amiral (Togo) nun zir-i idaresinde olarak (Port-Arthur) üzerine tevcih-i hareket eyledi. Bu kısm-ı külli:

6 Birinci sınıf zıhlı (Amiral Togo'nun bayrağını hamil-i Mikasa, Asahi, Hatsuze, Şykişima, Fuji ve Yaşima zırhlıları);

4 Birinci sınıf zırhlı kruvazör (Amiral Kamimora'nın bayrağını hamil-i İçomo, Yakomo, Acoma ve Avane kruvazörleri);

4 Muhafazalı kruvazörler Çintoze, Kazaki, Takazago ve Yoşino kruvazörleri) ile 5 torpido filosuna münkasim 18 torpido muharibinden tereküb etmekte idi.

4 Kruvazör yani (Asama, Şyoda, Naniva ve Takaşihō) Sefineleriyle (Miyako) Avizosu, bir topçeker ve 6 torpido gemisinden mürekkeb ve Kontr Amiral (Oryo) Komundasında bulunan diğer bir filo ise (Şemolpo) Limanında duran iki Rus harp gemisi aleyhine sevk ve izam edildi.

Amiral (Oryo) nun asıl vazifesi Birinci Japon Ordusunun karaya çıkacağı mevaki düşman taarruzatından vikaye etmekte; muma ileyhın müfaretından evvel, Baş Kumandan yani Amiral (Togo) tebrikat-ı samimane ve temniyat-ı halisanesini beyan etmek üzere işaret çekti. (Oryo) Sevgili Amiraline karşı mukabele-i müteşekkiranede bulundu. Badehu efradın va veyla-yı muzafferaneleri arasında, gönülleri neşe-i galibiyetle müstagrık-i sürur eyleyen es-salam u el-veda' işaretinde kuvvetin biri (Şemolpo), diğeri (Port-Arthur) üzerine tevcih-i veche-i azimet eyledi.

Şubat'ın 7 nci günü Vis Amiral (Togo), (Mokpo) Hizasında istikşaf hizmetini görmekte olan (Akashi) Kruvazöründen Rus Filosu kısm-ı küllisinin (Port-Arthur) dış limanında lenger-endaz bulunduğunu ve (Şemolpo) da kalan iki Rus gemisinin bu limanı henüz terk etmemiş olduklarını haber aldı ve harp tehlikesinden dolayı Port Arthur'dan yeni çıkmış olan Japonlar vasıtasıyla da mezkûr limandaki lenger mahallerinin ahvaline dair tafsilat ve malumat-ı sahiha edindi.

Fi'l-hakika, (Sezaraviç), (Pobyeda) ve (Ratvizan) Zırhlılarıyla (Bayan) ve (Palada) Kruvazörleri (Port-Arthur) dış limanında duruyorlardı; fakat bu gemilerin iç limanda durmayıpta buraya çıkmaları bir taarruz niyetine müstenid değil, bi'l-akis liman dahilinde müsait yer olmamasından ileri gelmiş idi.

Japonlar bu merkezde; ya acaba Ruslar ne halde idi! Biraz da onları ziyaret edelim:

Rus kruvazörleri Şubat'ın altısında (Port-Arthur) dan çıkarak ayın sekizine kadar civarda istikşaf ile meşgul oldular fakat bu kruvazörler icra ettikleri keşf esnasında, ne (Port-Arthur) a doğru yıldırım süratiyle ilerlemekte olan Japon Donanması kısm-ı külliyesine tesadüf etmişler ve ne aynı zamanda Japonya'dan azimetle (Şemolpo) ya gitmekte bulunan nakliye filosunun vücudundan haberdar olabilmışlerdir.

Harekat-ı istikşafiyenin böyle menfi bir netice vermesi, Rusların (Port-Arthur) da hab-ı gaflete dalmaları için sebep-i yegane olmuş ve bu eser-i gaflet ise onlardan ertesi gece müthiş bir surette ahz-ı intikam eylemiştir!..

Şubat'ın sekizinci günü gurub esnasında Japon Donanması (Port-Arthur) a (50) mil yaklaşmıştı.

Gemilerin hepsi muharebeye tamamıyla hazır, toplar her an ateş etmeye müheyya, mürettebat ve zabitan da mevaki-i mahsusalarında ifa-yı vazifeye amade bulunuyorlardı. Donanma da ne esna-yı hareketinde ve ne ahz-ı mevki eylediği anda hiçbir ışık mevcut olmadığı gibi münevver ve ziyadar olan (Port-Arthur) iç limanından dahi, zulmet-i leyl içinde, buralara kadar hiçbir aydınlık gelemiyordu: Her taraf bir rida-yı kesif ve muzlim ile mestur ve Şubat Ayına mahsus keskin bir soğuk hüküm-ferma idi..

Karanlık ve buzlu bir gecede, dalgalı bir denizin sath-ı bi payanında çalkalanan Amiral (Togo) Donanmasının şu hal ve vaziyeti sükune dalmış kâinata karşı bir levha-i ibret teşkil ediyordu.

Kubbe-i semada uçup gitmekte olan bulut yığınları arasında vakit vakit görünen parlak noktalar veya en iyisi bade-i mücerredin tabakat-ı ulviyyesine çekilmiş oralarda icra-yı seyr ü hareket eden azim-i kürrerler bu kahraman Amiralin yapacağı harekete, kazanacağı şan ve şerefe hased eder gibi görünüyorlardı!!.

Elli mil uzakta, Asya Sahilinin muntazam ve mühim bir limanını teşkil eden (Port-Arthur) Kal'ası ise neşr eylediği elektrik ziyalarıyla celb-i enzar-ı dikkat ederek güya ki, Rus Donanmasının biraz vakit sonra uğrayacağı baskının rehber felaketi kendisi olmak istermiş gibi zann ediliyor idi.

(Port-Arthur) dan elli mil uzakta Japon filosu! elli milyon nüfusun muhafaza-i saadet ve ikbaline memur edilen bu kal'a-i seyyare, bir kal'a-i sabite üzerine düşmek istiyor!..

Bahr-ı muhit üstünde ona nispeten mukayeseye değmez birkaç noktadan ibaret olan Japon filosu, deruhte eylediği vazife uğrunda kar-ı nayab deryaya batmak veya ihraz edeceği şan ve şerefle muhit-i asmane çıkmak üzeredir...

Evet, bu filo bahr-ı muhite nazaran bir noktadır. Lakin biraz ötede ahali yıllardan beri cuş u huruşa gelmiş ve bu gün bütün tali ve ikbalini (Togo) nun eline tevdi etmiş olan bir memleketin efkâr ve makasidına nispeten nokta değil bir muhittir!

Binaen aleyh (Port-Arthur) un elli mil berisinde emvac-ı derya içinde yuvarlanan Japon Kavmi için yeni bir devre-i tarihiye küşadına müsait bir kuvve-i azime demek olan bu filonun icra edeceği hareketi takipte bütün Japonya ve hatta bütün cihan-ı insaniyyet ne kadar sabırsızlık gösterirse yeri var idi.

İşte burada Vis Amiral (Togo) Torpido Filosuna hücum emrini verdi. Bu emre nazaran (10) torpido muharribinden tereküb eden (1.2.3) üncü torpido fırkaları Komodor (Kyşino) nun emri altında olarak (Port-Arthur) dış limanındaki Rus Filosuna taarruz edecek, diğer iki fırka (4. 5 inci fırkalar) ise (Taliyen van) bulunması muhtemel olan iki Rus Kruvazörü üzerine hücum için bu limana karşı hareket eyleyecek idi.

Alman Bahriye Zabitanından Kont (Raventlof) Amiral (Togo) Donanmasının bu nazik ve buhranlı andaki ahvali ve torpido filosofunun suret-i hücumu hakkında ziyadesiyle müfid olan şu tafsilatı veriyor:

“Çekilen bir işaret torpido filoları kumandanlarının rakip olduğu sefineleri Amiral sefinesinin yanına çağırıyor; bunlar derhal ve kemal-i sükunetle yaklaşıyor ve Amiral Gemisi olan (Mikaza) nın her iki yanında ahz-ı mevki ediyorlardı...”

Biraz sonra her iki filo kumandanı erkan-ı harb reisinin nezdine gelerek Amiral (Togo) huzurunda şu talimatı alırlar:

“Bizim bu kadar çabuk davranmaktığımızdan ve şimdiye kadar hiçbir Rus harp gemisine tesadüf edilmemesinden, hasmın henüz tarafımızdan bir hücum vukuuna intizar etmediğine ve binaen aleyh gerek limanlarının ve gerek limanların içinde

bulunan gemilerin temin-i selamet için tedabir-i ciddiyyeye tevessül etmemiş olduğuna emniyet-i kâfiyye ile hüküm edebiliriz.

“Bir torpido hücumu yaparak, hasmın bu hal ve vaziyetinden mümkün merteye çabuk istifadeye çalışmalıyız. Eğer talihimiz müsaade ederse bu gece zarfında bile hasım donanmasını ciddi bir hasara duçar etmeliğimiz memuldür. Hasım filosunun mevki-i suret-i katiyyede malum değilse de dış limanda bulunduğu muhakkak ve mevaki-i takribiyyesine dair malumat-ı kâfiyye mevcuttur.

“Torpidolar dış limanı ve onun etraf ve civarını en mütecessisane bir surette nazar-ı tedkikatten geçirilmelidirler. Şayet yolda düşman torpidolarına veya küçük kruvazörlerine rast gelerseniz, kendinizi göstermekten mümkün merteye ihtiraz ederek, mecburiyyet-i fevka’l-ade olmadıkça, zinhar bunlarla muharebeye tutuşmayınız! Bi’l-akıs zırhlılar üzerine bila tehhür hücum etmeli, ve atılan torpidonun hedefe isabet ile tesir-i matlubu icra eylediği görülse bile, yine atışa devam etmekten vazgeçmemeliyiz.

“Cephaneyi esirgemeyiniz! Lüzumundan biraz fazla mermi endaht etmek, kâfi derecede ateş icra etmemekten herhalde daha iyidir. Erkan-ı harbiyye reisi size dış limanın planını verecektir. Bu planda herbir geminin dün akşamki lenger mahalleri işaret edilmiştir. Malumunuz vechle Yüzbaşı (Kagu), (Port-Arthur) daki konsolosumuzun hizmetçisi sıfatıyla orada bulunduğu zaman ahval-i mevkiyye hakkında gayet doğru tahkikat icra etmiş ve aramızda kararlaştırılan vesait ile bütün tedkikatının netayicini bana ihbar eylemişti.

Zırhlıların torpidodan muhafaza edilmek için ağ içine alınmış olmaları da müstebad değildir. Bu husus hakkında da nazar-ı dikkatinizi celb ederim. Haydi uğurlar olsun!”

Filo kumandanları azimet eder. Bindikleri sefineler Amiral zırhlısından ayrılır ve filolarına iltihak eyler...

Buzlu Şubat gecesinin kesif zulmetini yırtarak, müthiş ve cesim dalgaları yararak münteha-yı ufka, hedef-i amale doğru uçmakta olan bu torpidolar filo kumandanının ıslık sesiyle derhal kumandan gemisine yaklaşıyor, yek pare bir kütle teşkil ediyor; sonra icab-ı hale göre tekrar birbirinden ayrılıyordu...

Herbir geminin zabiti filo kumandanının sefinesine gidiyor. Ve buradan düşmanın ahval ve vaziyet-i muhtemelesine dair daha mufassal ve daha sahih-i malumat ahz ediyordu. Bu zabitlerden herbirisinin elinde (Port-Arthur) Limanını ve lenger mahallerini gösterir birer plan vardı.

Dış limana birkaç mil kalınca artık filo yanaşık nizamda ilerliyor ve biraz sonra kumandanın bir ıslık-ı işareti onları muayyen birkaç takıma ayırıyor.

Kumandanın kendisi ise en geride üç torpider ile bütün hücum kolunun ortasında yürüyordu.

İşte bu andan itibaren zabitanın hepsi bütün bütün kesb-i istiklaliyyet etmiş ve her biri yalnız bir hedef, bir gaye-i emel ile müteharrik bulunmuştu. O hedef, o gaye-i emel ise bir düşman gemisi bulmak ve onun üzerine hücum etmekten ibaretti.

Şu dakika hazırlanan hücumun en buhranlı bir zamanıdır.

Zabitler birer, birer sefinelerine gidiyor.. Kemal-i sükunet ve süratle emirlerini veriyorlardı. Bir Çarın sonra hücum filosu kumandanı bütün torpido zabitlerinden (Hücuma hazırız!) Cevabını aldı.

Biraz sonra bir ıslık sesi daha işitiliyor. Derhal mürettebat, torpidoları birbirine rabt eden halatları çözüyor, bütün filo bir kütle-i cesime halinde (Port-Arthur) a doğru koşmaya başlıyordu...

Rus Filosu Amiral (Togo) nun tahmini vechle dış limanda ve tebdil-i kıyafetle (Port-Arthur) da bulunmuş olan erkan-ı harbiyye zabitanın ihbar eylemiş olduğu nizam ve mevakide lenger-endaz bulunmakta idi.

Bi'l-umum Kuva-yi Harbiye Baş Kumandanı olan Amiral (Aleksyef) in düşman tarafından vuku melhuz bir gece hücumuna karşı tedabir-i lazıme-i takayüdkârının ittihazı hususunda evamir ve talimat vermemiş olduğuna ihtimal veremeyiz. Fakat şurası muhakkaktır ki, evamir-i mezkûre pek nakis ve na-tamam bir surette icra edilmiştir.

Zırlıların hepsi torpido muhafaza ağlarını geçirmiş, topların yanına mebzulen cephaneye ve mühimmat cem edilmiş ve elektrik projektörleri her anda istimale müheyya bir halde bulunmuştu. Lakin diğer taraftan gemilerin şemandıralarında işaret fenerleri bulunduğu gibi (Port Arthur) elektrik kalesi ve iç limanla dış limanın medhal ve civarını

göstermekte olan fenerler dahi yanmakta ve (Port-Arthur) şehri elektrikle tenvir edilmiş caddeleri ve haneleri ile bir emniyet ve istirahat-ı amikaye müstagrık görünmekte idi.

Ruslar, başka türlü kabil-i izah olmayan bu ihmal ve adem-i teyakkuza sevk eden şey, bir gün evvel kruvazörler tarafından yapılan istikşaf hareketının neticesiz kalması ve en mühim sebepte suret-i resmiyede bir ilan-ı harbe intizar etmekte olmalarından ibarettir.

Hasılı Rus Filosunu teşkil eden sefain 8 Şubat Gecesi (Port-Arthur) un açık ve serbest olan dış limanında işte bu hal ve vaziyette bulunuyordu.

O akşam Filo Kumandanı Amiral (Stark) ın zevcesinin ism-i gününe müsadif olmak hasebiyle muma ileyh tarafından bir balo verilmiş ve bütün donanma zabitanı bu baloya davet olunmuştu. Mürettebat ise her vakitteki gibi gece dualarını ettikten sonra koşullarına çekilmişlerdi. Hasılı hergün cereyan etmekte olan ahvalden farklı denecek bir şey görülmüyordu. Yalnız evvelce de söylediğimiz vechle Rus gemileri, güneş batmazdan evvel torpedo hücumlarına karşı ağ geçirmişlerdi. Sırası gelmiş iken bu ağlar hakkında şurada bir iki söz söyleyelim:

Bir torpedo muhafaza ağı, birbirine merbut ve çelikten mamul halkalardan mürekkebin takriben 6 metre tul ve arzında bir sath teşkil eder. Bu ağı geçirmek için gemilerin gövdesine ve yanlarına doğru ahşap veya çelikten yapılan bir hayli kiriş veya çubuklar, ufki olarak, uzatılıyor. Bu kirişlerden su kesiminin üst ve altında ve geminin her tarafında bulunur; tulleri 8 metre kadar bir şeydir. Sonra bu kirişlerin her birisine dediğimiz ağlar takılarak bu suretle bütün geminin irtifa ve tulüne müsavi yek-pare bir kuşak teşkil edilmiş olur.

Ağlardan birisine bir torpedo mermisi isabet edince merminin başı halkalardan birine, genişliği nispetinde, dahil olur; ağ ileriye gitmeye sai olan torpidonun tesiriyle biraz geriye gider ve merminin başı sert bir maddeye tesadüf etmediği için patlamayarak öyle kalır.

Maamafih, merminin hareketini tanzim eden pervane şu vaziyette bile kendisini tahrik eden tazyik-i hava bitinceye kadar yine devrandan hali kalmaz. Badehu torpedo, ya baş tarafıyla ağa asılı kalır veya artık ağ üzerine icra-yı tazyik etmediği cihetle sath-ı maye çıkararak orada hareketsiz yüzmeye başlar.

Fakat bu muhafaza ağına rağmen, bir torpido mermisinin düşman gemisine karşı ifa-yı vazife etmesini temin için ağı parçalayacak tertibat-ı mahsusla ihtira edilmiştir. Bu tertibat-ı torpidonun başına epeyce, rabt edilerek mermi ağ ile müsademe edince, halkalardan torpidonun müruruna müsaade edecek kadarını pareler. Mahaza, bu tertibat her vakit ifa-yı vazife edemiyor. Zaten Avrupa düvel-i muazzama-i bahriyyesinden bazıları, bi'l-hassa Almanya Devleti, birkaç senedenberi bu muhafaza ağlarını kaldırmıştır. Bunun da sebebi ağ istimalinin mahzurlarıdır. Evet, birkere bunlar, yalnız sefine-i hal-i tevakkufta yani demir atmış bulunduğu zaman kabil-i istimaldir. Esna-yı seyr ü harekette ise müşkilat-ı azimeyi mucib olurlar. Ve ağ takılı olan bir geminin, sık sık tebdil-i istikamet icrasını istilzam edecek manevralar yapması adimü'l-ımkândır.

Bundan başka gemi yürürken, ağ su kesimi altındaki sefine aksamını kâmilten muhafaza edemez; bi'l-akıs yukarıya kalktığı için torpido hücumlarına karşı hiçbir himaye-i ciddiye temin eyleyemez. Bunun için gece vuku bulacak torpido hücumlarına karşı en mükemmel tedbir, teyakkuz ve intibah-ı daimi üzerinde durularak geminin mütemadiyen hal-i hareketinde bulunmasından ve elektrik projektörleri vasıtasıyla da düşmanın takarrübi anlaşılır anlaşılmaz hemen şiddetli bir top atışına başlamasından ibarettir.

Rus Filosunda da elektirik projektörlerinin 8 Şubat Gecesinde istimale hazır ve müheyya bulunduğu tahakkuk etmiştir. Fi'l-vaki o gece (Port-Arthur) da bulunarak cereyan-ı vekayi rey-el-ayn müşahede eden (Klombya) isminde bir İngiliz Vapurunun süvarisi şöyle hikaye ediyor:

“Ortalığı tamamen karanlık basar basmaz, Rus zırhlılarında birçok elektrik ziya ve inikasatı müşahede edildi. Son zamanlarda defatle yapıldığı gibi, biz o akşamda yine bir tatbikat icra edilmekte bulunduğu fikrine zahib olmuş idik. Düşman torpidoları tarafından bir hücum vuku ihtimal ve imkân dahilinde buldukça bu gibi tatbikat ve ameliyatta projektör kullanmak muvafık tedbir ve ihtiyat olmayacağı asker olmayanlarca bile umur-u müsellemedendir. Ba husus ki, şöyle bir hücumun ihtimal-i vuku, torpido muhafaza ağları geçirilmesinden, anlaşılıyordu.

“Hasım gemilerine hücum etmek isteyen torpido sefineleri, evvela bunların nerede olduğunu keşf ve tayine mecburdur; bu ise gayet müşkil bir keyfiyettir. Binaen

aleyh, hücum tehlikesine maruz bulunan sefain, böyle elektrik istimaliyle daha çok uzak mesafelerden kendilerinin bulunduğu mahalli düşmana ifşa edecek olursa bunun ne kadar büyük bir hata teşkil edeceği kendi kendine anlaşılıyor zannındayız.”

Biz şimdi (Port-Arthur) yolunda bıraktığımız torpido filosuna irca-i nazar edelim ve sözü yine Kont (Raventlof) a bırakalım:

“Kyşino Torpido Filosu iki kola inkisam etmişti:

“Solda 4 muharribden (Shirakumo, Azasu, Kazumi ve Akatzuki) mürekkebe olan birinci fırka; sağda 6 muharrib (İkazuchi, İnacoma, Oboro, Zazanami, Ozugumu ve Shinonome) kuvvetindeki 2,3 üncü firkalar hareket ediyordu.

“Japon zabitan ve mürettebatı dış limana yaklaşınca serapa elektrik ziyalarına müstagrik olan şehri ve gemilerin elektrik inikusatını, hasmın henüz harbe hazır olmadığını kendilerine gösteren bu iki işareti büyük bir şevk ve meserretle görürler.

“Dış liman kurbunda, kumandanın evvelce kararlaştırmış olduğu bir ıslık işareti hafifçe tanin-endaz oluyor ve filo artık vasati bir süratle ve hiçbir gürültü hasıl etmeksizin limana yaklaşıyordu...

Sükunetli bir havada, lenger-endaz bulunan sefaine hücum etmek fikrinde olan torpido gemilerinin gürültü etmeleri lazım geldiğinden sürat-i azimelerini istimal etmeleri icap eyler; zira gemilere son sürat verilecek olursa husule gelen dalgalar gecenin sükuneti arasında düşmana bir torpido filusunun takarrübünü hiss ettireceği aşikârdır.

Hücum filosu kumandanı dış limanın hemen önünde ağır bir süratle ileri ve yana hareket eden kuvvetli sefine görür!.. Bu gemi hiç şüphe yok ki, ileri karakol vazifesini ifa eden Rus Gemisidir.

Torpido filusunun esasen cüzi miktarda olan torpido cephanesini yalnız zırhlılar aleyhine istimal etmek hakkında alınan talimat-ı hilafına olarak, filo kumandanı mezkûr kruvazöre bu gemi 7,000 tonne hacminde olan (Palada) kruvazörü idi – derhal ve yalnız başına hücum kararı verdi. (Palada) Kruvazörü hareket halinde bulunduğu için torpido muhafaza ağı ile mücehhez olamayacağı aşikârdır.

Binaen aleyh, filo kumandanı birdenbire torpidosunu durdurur ve hafif bir işaretle diğer gemilere, yalnız başına bu kruvazöre hücum edeceğini ve onların arkadaki zırhlılara hücum etmelerini ihtar eder.

An-ı müteakıbdan sefain-i mezkûre zulmet-i leyl içerine karıştı, gitti; yalnız kumandan sefinesi bila hareket-i sath-ı deryada kaldı.

(Palada) kruvazörü takriben (2000) metre uzak bulunmakta ve (6:8) mil süratle torpedo gemisine doğru ve fakat onu görmeksizin yaklaşmakta idi.

Torpedo gemisi birkaç defa daha intizar ettikten sonra kumandan hücum emrini verir, gemi bir sürat-i azamiyye ile ileri harekete başlar ve endakte müheyya olan torpedo koğanının başında ayakta veya dizüstünde duran küçük zabitan karşısındaki o cesim ve siyah gölgeye (600:700) metre yaklaştıklarını görünce her iki torpedo, koğanlarından çıkar ve sath-ı abın (3) metre altında hedefini aramaya gider.

İşte bu anda, su içinde bir torpedo mermisinin izi müşahede edilen (Palada) Sefinesinde büyük bir endişe ve heyecan ile bir takım acı acı kumanda boruları tanin-endaz oluyor ve yine aynı zamanda iki elektrik projektörü hal-i faaliyete giriyor ve huzme-i şuaatını, bütün kuvvet ve süratiyle uzaklaşmakta olan Japon Torpidosunun gittiği istikamete tevcih ediyordu.

Torpidonun koğandan hurucundan tamm (20) saniye sonra, evet her birinin güzeranı esnasında (Palada) Sefinesi zabitan ve mürettebatınca gayr-i kabil tasvir bir endişe ve telaş hüküm-ferma olan bu (20) saniyeyi müteakıbdan, müthiş bir sadme-i nagehani bütün gemiyi sarsıyor ve derhal sancak tarafından cesim bir su sütunu havaya kalkıyordu!

Endaht edilen mermilerden biri makine dairesi hizasında patlayarak kazganlardan birini ber heva etmişti. Husule gelen cesim rahmeden geminin içine su hücum etmiş ve baca su ile dolmuştu.

Bu esnada Amiral (Stark) ve erkan-ı harbiyesi (Port-Arthur) da tiyatro temaşa etmekte idiler!..

Rus efrad-ı bahriyesi ise bu sırada hakikaten şayan-ı hayret bir itidal ve metanete ve istihkar-ı mevt edercesine bir hiss-i vazifeperveriyyeye malik olduklarını ispat etmişlerdir.

Efrad-ı mezkûre bir taraftan suyun hücumu, diğer taraftan geminin yukarı kalkması gibi iki tehlike arasında derhal iş başına koşarak tulumbarı tahrik etmeye ve açılan rahnedan içeri giren suların tazyikatine mukavemet etmek için cidar ve bölmeler koymaya başladılar.

Gemi yan tarafa ağır surette meyl etmiş idi; fakat henüz su üzerinde durabilmekte idi. (Palada) Kruvazörüyle diğer sefineler kaçmakta olan düşman-ı hilekâr üzerine beyhude yere ateş edip duruyorlardı!!

Atılan torpidolardan biri, iyi nişan alınmadığından, geminin baş tarafı yanından geçti, gitti; diğeri de gayr-i müsait bir zaviye-i vürud ile isabet eylediğinden tesir-i azamisini icraya muvaffak olamadı. Bir suretle ki, havi olduğu mevad-ı muharribenin yalnız bir kısmı icra-yı tesir edebildi; yoksa bila şüphe kruvazör derhal ve hiç olmazsa daha iç limana dahil olmadan gark ve na-bud olacaktı.

Filo kumandanının rakip olduğu sefinenin ihraz eylediği bu ilk muvaffakiyyet akabinde diğer fırkalara mensup sefain dahi asıl dış limanda, hücum icra edecekleri noktaya gelmişlerdi. Şemandıralarına merbutan hab-ı gaflete ve sükunete dalmış olan bu sefineleri bulmak için Japon torpidoları hiç zahmet çekmedikleri gibi mermilerini en müsait şerait altında endaht edecek surette ahz-ı mevki etmek hususunda da bir guna müşkilata uğramamışlardır.

Japon torpidoları (900) metreden az bir mesafeden ceman (20) torpido endaht etmişlerdir. Fakat bunlardan yalnız üçü işial etmiştir: Birincisi (Palada) Kruvazörüne karşı icra edilen hücumun neticesi olmuş diğer iki torpido ise (Ratvizan) ve (Sezaraviç) Zırhlılarına isabet etmiştir. (Ratvizan) Zırhlısı baş taraftan musab olmuş, (Sezaraviç) de ise mermi sefinenin kış tarafına isabet ve dümenini büsbütün tahrip etmiştir.

Biraz da Ruslar ciheti tedkik edelim:

Nısfü'l-leyleden evvel ileri karakol sefineleri dört torpido gemisinin kemal-i süratle yaklaşmakta olduğunu müşahede etmişlerdi.

(Bayan) Sefinesi kapudanının vermiş olduğu rapora nazaran (Bayan) Sefinesinde hiçbir kimse bunların düşman torpidosu olduğuna ihtimal veremiyordu. Çünkü sefain-i mezkûreden üçü tıpkı Rus gemilerinin müşabih bir sistemde inşa edilmişti; yalnız içlerinden bir sefine başka bir sistemde idi.

(Palada) sefinesinde ise mezkûr torpidoların Rus gemilerine mahsus işaret-ı ziyaiyyeyi havi oldukları ve Rus işaret-ı bahriyyesini istimal eyledikleri iddia edilmekte idi.

Fi'l-hakika, Rus Filosu zabitanından birisinin verdiği tafsilata nazaran (Palada) Kumandanı ufuk üzerinde bir takım beyaz ve kırmızı ziyaların zuhur ve takarrüb eylemekte olduğunu ve bunlardan Rus torpidolarına mahsus bir takım işaret terkib edildiğini müşahade eylemişti. Bu işaretleri hamil olan gemiler güya (Port-Arthur) daki işaret kulesiyle muhabere etmek istiyorlar gibi görünüyorlardı. Maamafih işaret kalesi verilen işaretleri anlayamadığını cevap vermekte idi.

Rus Gemileri, ancak ilk torpido mermisinin su içinde tersim eylediği mahreki gördükleri zaman, gelen gemilerin dost gemisi olmayıp belki bir düşman hücumuna uğramış olduklarının farkına varmışlardır.

Bunun üzerine (Bayan) Kruvazörü, derhal ateş emrini vermiş ise de, iş işten geçmişti.

Ruslar tarafından verilen resmi raporlara nazaran Japonyalılar iki defa daha tecdid-i hücum etmişlerse de hasar zede sefainin dahi iştirak etmiş olduğu top atışıyla hücumları redd edilmiştir.

Gece yarsından iki saat sonra Japon Torpidoları ikmal-i vazife eylemiş oldukları cihetle avdet etmişlerdir. (Novik) ve (Askold) Kruvazörleri bu torpidoları bir müddet takip eylemiştir.

Amiral (Aleksiyef), ilk (Port-Arthur) Hücumu ve neticesini şu telgrafnamesiyle Çar Hazretlerine bildirmiştir.

“Şubat’ın 8/9 Gecesi (Port-Arthur) mevki-i müstahkemenin dış limanında bulunan donanmamız sefainini batırmak üzere gece yarısına doğru Japon Torpidolarının na-gehani bir hücum icra eylediklerini kemal-i tazim ile zat-ı haşmet penahilerine arz ederim.

“Bu hücum esnasında (Ratvizan) ve (Sezaraviç) zırhlıları ile birinci sınıftan (Palada) kruvazörü bazı hasarata duçar oldular; şimdiki halde bu gemilerin derece-i hasaratını tayin ile meşgulüz.

“Telgranamemi ikmal etmiş olmak için, kazganlarıyla makineleri duçar-ı hasar olmadığından sefain-i musabeden her üçünde denizde yüzecek bir halde bulduklarını arz ile kesb-i şeref ederim.

“(Sezaraviç) dümen cihetinden, (Ratvizan) su kesimi altında vaki tulumba alat ve edevatı kısmından, (Palada) ise makine dairesi yakınında kenar tarafından duçar-ı hasar olmuştur. Torpido endahatını müteakıb, kruvazörlerimiz kemal-i istical ile hasar zede sefainin imdadına koştular. Gece karanlığına rağmen, bu sefinelerin iç limana sevk ve ithali için lazım gelen her nevi tedabir ittihaz edildi.

“Zabitanca vuku a gelen zayıyatımız hiç demektir. Küçük zabitan ile efraddan 2 vefat, 5 magruk ile 8 mecruhumuz vardır. İcra edilen hücum müteakıb düşman torpidoları sefain-i harbiyemiz tarafından pek şiddetli bir ateşe tutuldular. Hücum biter bitmez denizde icra olunan taharriyat neticesinde henüz patlamamış iki torpido mermisi bulunduğunu da ayrıca arz eylerim.”

Bir yeis-i azim ile telgraf makinesine tevdi edilen bu acı sözler, bu keder-i amiz satrlar (Petersburg) aleminde her türlü izah ve tefsirin fevkinde hüznler ve tesirler husule getirdi. (Sezaroviç), (Ratvizan) ve (Palada) gibi Rus bahriyyesinin medar-ı zinet ve şerefi add edilecek üç güzide sefinenin yaralanması haberi, bütün Rusya’da bir ihtisas-ı elim ile telakki edildi...

İLK (Port-Arthur) HÜCUMUNA DAİR MÜLAHAZAT:

Japonlar (Port-Arthur) daki Rus Filosuna karşı icra eyledikleri iş bu ilk hücum, Rus Donanmasının en seçme sefain-i harbiyyesinden üçünü uzun müddet için işe yaramayacak bir hale getirerek mezkûr donanmayı muvakkaten hal-i ataletе irca etmiş, diğer taraftan ise Japonya’ya bahren hakiki bir tefavvuk bahş ederek Japon Ordusunun Kore Sahiline ihracı imkânını temin eylemişti. Bu hücum Japonlar için maddeten husule getirdiği tesirden fazla bir tesir-i manevi tevlid etmiş bu suretle bir taraftan itimad-i zati ve itminan-ı zafer hissini takviyye diğer cihette de bu hiss-i itminan ve itimadi büsbütün duçar-ı tezelzül eylemişti. Nim-i medeni olan Koreliler şimdiye kadar, Japonlardan ziyade Ruslara karşı izhar-ı teveccüh eyledikleri halde ilk muvaffakiyetin tesiriyle hemen yarı yarıya tadil-i hissiyat etmişlerdi. Çinliler nazarında dahi Rusya’nın kuvvet ve satveti azaldığı nispette Japonya’nın şan ve şerefi tezayüd ve itila etmiş idi.

Japon Torpidolarının bu hücumu icraya meydan bulması, Rusların icap ve ehemmiyeti ahval ile mütenasib tedabir-i ittihaz etmemelerinden ileri geldiği cihetle bu babdaki mesuliyet (Port-Arthur) Rus Filosu Kumandanı Amiral (Stark) a racidir. Fi'l-vaki, inkıta münasebat haberi derhal Amiral (Aleksiyef) e bildirildiği, Muma ileyhın de hemen maiyyet kumandanlarına tebliğ-i keyfiyyet eylemesi tabii bulduğu cihetle Rus Donanmasının istihsal-i emniyeti için tedabir-i mukteziyyeye tevessül etmek Amiral (Stark) ın cümle-i vazائفinden idi. Eğer Muma ileyh vazifesini hüsn-ü suretle ifa ederek nim bir tedbir ile iktifa etmese idi, pek kolay kabil-i ictinab olan bu torpido hücumuna Rus Donanması maruz kalmaz ve daha harbin ilk saatinde böyle azim bir hasar duçar olmazdı.

Hücumu maruz olan Rus gemileri şemandıraya merbut veya leger-endaz buldukları binaen aleyh, sabit ve mükemmel bir hedef teşkil eyledikleri halde hiç birisinin gövde ve orta kısımları hasar zede olmaması yek nazar da şayan-ı hayret görünmektedir.

Şüphe yokki, Japon Torpidoları efradı aksam-ı mezkûre aleyhine torpido endahtı hususunu ihmal etmemişlerdir. Zira bir geminin makineleriyle kazanlarının üçte ikisi orta cihette bulunduğu cihetle bunların tahribi ile geminin kabiliyet-i hareketini ref ve izale etmek ihtimali en ziyade kuvvetli iken efrad-ı mezkûrenin buraları nişan noktası intihab etmemiş olmaları mümkün değildir. Bir de aksam-ı mezkûrede bölme ve cidarlar en çok ve en kuvvetli olduğundan buralarda bir rahne husule gelince, geminin kış ve başına nazaran daha çok bir kıtanın su istilasına maruz kalacağı aşikârdır.

Torpidolar bu kadar müsait ahval ve şerait altında hücum ettikleri halde husule getirdikleri tahribatın böyle pek mühim olmaması ve torpido mermiyatının münhasıran Rus gemilerininin kış veya baş tarafına isabet eylemesi, sefain-i mezkûre aksam-ı vasatiyyesinin muhafaza ağı ile mestur olmasından ve bu ağları parçalamak üzere torpido mermilerinde mevcut tertibatın ifa-yı vazife eylemesinden ileri gelmiştir.

Muhafaza ağı ile mücehhez olan sefainin kış ve baş tarafları için hususi yapılmış ağlar vardır. Fakat geminin bu kısımları gayet sivri ve keskin olduğundan ağlar kemal-i müşkilat ile ve ancak birçok zaman sarfıyla geçirile bilir.

Bu sebeple Ruslar yalnız geminin yan taraflarına ağ geçirmekle iktifa ederek bu hususta da büyük bir gaflet eseri göstermişlerdir. Amiral (Aleksiyef) in Çar Hazretlerine gönderdiği telgrafnamede zikr edildiği vechle işial etmemiş birkaç Japon torpido mermisinin sath-ı derya da bulunması mülhaza-i vakıayı teyide kâfi bir delil-i kavidir.

Hasar zede sefainin kumandanları gemilerinin gark ve nabud olmasından korktukları için hemen fekk-i lenger ederek imdad talep eylemişlerdi. En ziyade duçar-ı hasar olan (Palada) Kruvazörü bir kazganın ber heva olmasına rağmen makinesinin kuvvetiyle hayli bir mesafeye kadar kendisini sürükleyerek liman medhalinde ve elektrik kulesi civarında karaya oturmuştu.

(Sezaraviç) ve (Ratvizan) dahi iç liman kurbunda ve kumsal bir yere kadar giderek orada demir atmışlardır.

Bu üç Rus Gemisinin duçar oldukları hasaratın derecesine gelince, gerçi naib-i çar bi'l-ahare gönderdiği raporda hasarat-ı vakıanın cüzi bir müddet zarfında tamir edileceğini yazmış ise de hakikat halde tamirat, en az altı ay sürmüş ve sefain-i mezkûre ancak (10) Ağustos Muharebe-i Bahriyyesinde limandan huruc edebilmişlerdir.

Torpido mermilerinin sefain-i harbiyye-i cesime aleyhindeki tesirâtı hakkında son senelerde Fransa ve İngiltere de icra edilen tecaribden bir nebze bahs etmek istiyoruz:

Eski bir sefineye karşı İngilizler tarafından icra edilen tecrübenin teferruat ve tafsilatı gayet mahrem tutulduğundan bu babda en ufak bir malumat itası bile kabil değildir. Buna mukabil Fransızların istihsal eyledikleri netayic, bir Fransız Bahriye Zabitanın boş boğazlığı sayesinde pek çabuk şayi olmuştur:

Fransa'da inşa edilmek tasavvurunda bulunulan yeni ve cesim zırhlı sefaini torpidoların tesiratından muhafaza etmek için sefain-i mezkûrenin su kesimi altındaki aksamında mümkün mertebe çok kuvvetli bölme ve hücreler tertip etmek arzu edildi. Bunun için maktai, bu neviden birinci sınıf bir zırhlı maktana müşabih olmak ve onda yapılması mutasavver tertibatı kâmilen muhtevi bulunmak üzere cesim bir tekne inşa olundu. Teknenin inşaatı hitam bularak sath-ı deryaya tenzil edilince sath-ı bahrin (3) metre altında yani torpido mermisinin mahrek-i muhtemelesi istikametinde (100) kilogram pamuk barutu ile dolu bir torpido mermisi vaz edildi. Bu mermi birkaç yüz

metre mesafede lenger-endaz bir sefineye elektrik nakilleriyle merbut idi. İşte bu nakiller vasıtasıyla mermi işal edilmiş ve merminin hareketinden birkaç dakika sonra o cesim tekne delinerek kar-ı deryaya inmişti! Birçok aylık mesai neticesi olarak bu tekne tekrar yüzdürülerek sabit bir havza vaz edildiği zaman icra edilen tedkikatta teknenin cidarında (20) metre murabbai genişliğinde bir rahne husule geldiği ve bu rahnenin arkasında bulunan ve (Muzaaf cidar) denilen bölme duvarı dahi delinerek orada (12) murabba metre vüsatinde diğer bir rahne daha peyda olduğu görülmüştür. Bu duvarın arkasındaki bölme ve cidarlar dahi kâmilten delindiğinden azim bir su kütlesi teknenin anbarına dahil olmuş ve tekneyi batırmıştır.

Binaen aleyh, Rus Sefaininin hasaratı da onları tul-i müddet muharebeden haric bir halde tutabilecek bir mahiyeti haizdi. Sefain-i mezkûre kaptanlarının, gemileri gark olacak havf u endişesiyle onları karaya oturtmaya mecbur kalmaları da bunu teyid eder; Fi'l-vaki , bu gemiler dış limanda kalsalardı, cüzi bir zaman sonra batacakları muhakkak idi.

Hücum eden Japon torpidoları vazifelerini ifadan sonra daha birkaç kere tecdid-i hücum ettikleri ve sonra Rus gemilerinin mıntika-i tesiri haricine çıkmak için epeyce bir mesafe katine mecbur oldukları halde hiçbir ciddi hasara duçar olmamaları Rus efrad-ı bahriyyesinin, bi'l-hassa projektör istimalinde o kadar sahib-i mülke olmadıklarına işaret idi. Fi'l-vaki, elektrik projektörlerinin matlube muvafık surette istimali o kadar güç bir şeydir ki, bu her şeyden evvel fevka'l-ade bir maharete ve bi'l-hassa uzun bir tecrübe ve ameliyata arz-ı ihtiyaç eder. İş projektör huzmelerini bir sürat-i acele ile kaçmakta olan düşman torpido sefaini üzerine tevcih etmek ve onların sürat-i hareketine göre tahrik eyleyerek daimi surette onları ziya içinde yüzdürmek değil, belki asıl marifet, asıl iş sefain-i mezkûreyi, topçu numra neferatına mükemmel bir nişan noktası gösterecek surette tenvir eylemekten ibarettir. Biraz fazla tenvir edilecek olursa, bu hal, nişancılara, hedeflerini daha aşikâre gösterecek yerde bi'l-akis onların gözlerini kamaştırır ve nişan almalarına mani olur. Bundan başka hasım gemilerini tenvir ederken huzme-i ziyaiyyeyi dost gemilerin üzerine düşürmekten de son derece ictinab etmek lazımdır.

Rus Donanması, Japonların hücum muhtemeline karşı ne gibi tedabir-i takayyüdkârane ittihaz etmeli idi?

Yukarıda söylediğimiz vechle Rus Gemileri muhafaza ağı ile mücehhez bulunmakta idiyseler de bu ağlar gemilerin kâffe-i aksamını setr ü muhafaza etmiyordu. Ondan başka geminin baş ve kış tarafları mükemmelen setr edilmiş olsa dahi, Japonların ağ kesici tertibatlarının ifa-yı vazife etmeyeceğini kim temin edebilirdi?

Yalnız tek bir gemi yani (Palada) kruvazörü dış liman ilerisinde ve açıkta ileri karakol vazifesini ifa etmekte iken sefain-i mütebakiyye onun arkasında projektörlerini mütemadiyen istimal etmek şartıyla toplu bir kütle teşkil etmeli idiyler. Müdebbir ve faal bir donanma kumandanı bununla da iktifa etmeyerek tekmil-i zırlı ve kruvazörlerle beraber karanlık bastığı zaman veya daha akşamüzeri denize açılır ve orada bütün ışıkları söndürülmüş olduğu ve ilerisinde torpidolardan mürekkebe bir emniyet hattı bulunduğu halde muhtelif istikametlerde mütemadiyen geşt ü güzar eyler idi.

Bu usul en makul tarz-ı hareket idi; o sayede düşman torpidoları hasmını bulmak ve üzerine hücum etmek hususlarında büyük müşkilata duçar idilerdi.

Fakat bunun için zabitan ve mürettebatı, vakt-i hizada mütemadiyen icra edilen manevra ve tatbikat ile harbin her türlü ahval ve mehalğine alıştırmak lazım geleceğini söylemeye hacet yoktur sanırız.

Rus Donanması hiç değilse, iç limana çekilerek yalnız medhali hafif sefain ile taht-ı tarassudda buldurmalı ve sahilin her iki tarafındaki projektörler ve sahil-i isthkâmları ile ve hin-i hacette dış liman etrafında tesis edilen bir torpil hattıyla düşmanın teşebbüsüne karşı limanı sedd etmeli idi.

Ale'l-umum torpido hücumlarından istihrac edilen netayic-i fenniyyeye dair (Vekayi bahriyye) cildinde tafsilat-ı mükemmele mevcut olduğundan biz burada yalnız suret-i mücmelede basit mülâhaza edeceğiz:

Japonlar tarafından icra edilen bu ilk torpido hücumunun, Rusların en cesim sefain-i harbiyyesinden üçünü uzun bir müddet için muharebeden haric bir hale ifrağ etmek suretiyle neticepezir muvaffakiyet olması, sefain-i cesime inşaat ve techizat-ı masarifinin pek ziyadeliğinden dolayı onlara karşı adeta bir hiss-i nefret ve husumet besleyenlerin efkâr ve meddeyatını takviye edecek bir delil yerine geçmiştir. Bunların fikrinde, bir harb-i bahriyyeyi tamamıyla başa çıkarabilmek için her birisi, ahenin bir kala-i sabiha teşkil eden ve milyonlarca frank sarfıyla vücuda gelen zırlılara asla

ihtiyaç olmayıp bi'l-akis gayet ucuz olan torpido sefineleriyle maksad-ı harb tamamıyla istihsal edilebilecektir.

Şu fikir, Fransız Bahriyesinde epeyce bir müddet hüküm-ferma olmuş ve el an Fransa mahafil-i bahriyyesinde birçok taraftarane malik bulunmuştur. Fakat şurasını da ilave edelim ki, “Yeni Mektep” denilen bu mesleğin müdafileri kendi efkâr ve mütalaatına muvafik olmak üzere bir harp donanması vücuda getirmek için epeyce tettebbuatta bulunduktan sonra yine en nihayet pek büyük ve cesim zırhlıların, yeni donanmaların bir unsur-ı mükemmeli olduğuna kail olmuşlardır.

Şubat’ın 9 uncu gecesi torpido hücumu o kadar müsait ve müstesna bir takım şerait-i tahtında vuku bulmuştur ki, bunu ale'l-umum torpido hücumlarının muvaffakiyeti için bir misal veya bir burhan gibi telakki etmek hatadır. Evet! Rus Sefaini o maruf gece esnasında öyle bir vaziyette idiler ki, içlerinden üçünü azçok muharebeye gayr-i salih bir hale getirmek için mutlaka torpidoların vücuduna bile lüzum yok idi: Rus Filosu Kumandanının gaflet ve hatasından bi'l-istifade, bu netice, torpido gemilerinden başka bir takım sefain ile dahi pek ala istihsal edilebilirdi.

Ve'l-hasıl Japon torpidolarına nasip olan bu ahval-i müsaadeten sarf-ı nazar, bir muharebe-i bahriyye de münhasıran küçük gemi ile mi, yoksa büyük gemi ile mi netice-i katiyye temin edileceğini kimse iddia edemez. Torpido sefinelerinin dahi parlak bir netice, şaşaadar bir muvaffakiyet istihsal etmeleri hiçbir zaman ihtimalden baid olamaz. Nitekim asrımız tarih-i muharebat-ı bahriyyesi bu hususta müteaddid misaller gösteriyor; zaten böyle olmasa, torpidoların vücut ve inşası büsbütün abes olmak lazım gelirdi. Hakikat halde ise büyük bir sefine-i harbiyye ile torpido gemisi büsbütün başka vezaif ve hidemat ile mükellef olup bir (muharebe-i azime-i bahriyye) de temin-i muvaffakiyet etmek için bunların her ikisinin birbiri yanında ve el ele vermiş oldukları halde ifa-yı vazife etmeleri şart-ı azamdır.

Şurası dikkate şayandır ki, denizin ve sevahil-i memleketin münhasıran torpidolar vasıtasıyla taht-ı emniyet ve muhafaza da bulundurulması pek müşkill, düşman sevahiline taarruz etmek ise müstahildir. Fi'l-hakika, ahval-i hevaiyye torpidoların saha-i faaliyetini suret-i katiyye de tahdid edebileceğinden, düşman sefain-i nakliye ve harbiyyesinin bila havf ve tereddüd ve vezaif ve hidematına devam etmek için ortada hiçbir mani kalmaz.

Mülâhaza-i atıye dahi ziyadesiyle şayan-ı dikkattir: Eğer Japonların sefain-i cesime-i harbiyyeden mürekkeb bir kısm-ı küllileri olmasaydı, Rus Filosunun, himaye ve müdafaası bi's-suhule mümkün olan iç limanı bırakıpta geceleyin dış limanda kalmasını icap edecek ortada hiçbir saik-i mücbir kalmayacaktı. Halbuki, sefain-i mezkûre iç limanda buldukları takdirde Japon torpidolarının da takarrübe imkân bulamayacakları aşikârdır.

Ondan maada Japonlar, yalnız sefain-i cesimeden mürekkeb bir kısm-ı külli sayesinde torpidoların ümid-i muvaffakiyetle muharebeye girişebileceğini pek ala bildiklerinden, kısm-ı küllilerini her anda hücumu müheyya olmak üzere geride buldurmuşlardı; ve zaten Japonların ilk torpido hücumunu muharebe-i katiyye için yalnız bir mukaddime gibi telakki ettikleri, bi'l-ahire sefain-i cesime ile yapılan hareket-ı taarruziyye dahi teyid ve tasdik eylemiştir.

JAPONLAR NIÇİN İLAN-I HARP ETTİ?

Rusya matbuatı ile bazı Avrupa evrak-ı havadisi Japonları, ilan-ı harp etmeksizin hareket-ı hasmaneye başladıklarından ve bu suretle hukuk u kavaid-i beyne'l-milelle tariz ettiklerinden dolayı şiddetle muaheze etmişlerdir.

Fakat hukuk-u beynel-mile'l ne demektir?

Bütün bir memleketin en büyük ve en mühim hukuk ve menafii mevzu bahis olan meselede bir takım kavaid-i hukukiyyenin ne hükm ü tesiri olur?

Ba husus ki, ittihamat-ı vakıa esasen nabeca idi; fi'l-hakika kesr-i münasebata dair Japonlar tarafından verilen notanın son fıkrasında;

“Japon Devleti kat-i münasebata karar vermekle bundan sonra, duçar-ı tehlike olan mevcudiyet-i siyasiyyesini müdafaa ve hukuk ve menafi-i meşruasını himaye etmek için icra edeceği harekatta serbest ve müstakil olmak hakkını ihraz eylediği” Bildiriliyordu.

“Harekatta serbest ve müstakil olmak” Tabiri yalnız bir manayı mutazammındır ki, o da Japon Devleti hukuk ve menafi-i meşruasını (Silah ile) müdafaa etmek fikrinde olduğundan ibarettir.

Bu beyanatın, resmi ve kavaid-i mahsusasına muvafık, lakin esasen bi lüzum olan bir “İlan-ı harb” yerine geçeceği hiç şüphe edilemez.

Zaten Şovalyelik Devri çoktan geçmiştir. Asr-ı ahire de vuku a gelen (110) u mütecaviz esfar ve muharebatta, birkaçı müstesna olmak üzere, diğerlerinin kâffesinde ilan-ı harpsiz hareket-ı hasmaneye başlandığı meydandadır. Uzaklara gitmeye ne hacet? (Japon–Rus Seferi) ne hemen takdim eden (Bover Seferi) nde, (İspanya–Amerika) ve (Çin–Japon) Harplerinde dahi mefhum hakikisiyle bir ilan-ı harb görülmediği gibi ezmine-i salifede vuku a gelen esfar ve muharebat-ı bahriyyenin hemen ekserisi ilan-ı harbsiz başlamıştır.

Kurun-i vüsta ve ibtidaiyyede hükümetler birbiriyle kavgaya tutuşmazdan evvel müteakiben gönderdikleri meydan okuma mektuplarının bir şekl-i cedidi olan bu (İlan-ı harb), hakikat halde müsait bir fırsatı kaçırmak tehlikesi olmadığı yani hemen hareket-ı harbiyyeye başlamak ile ilan-ı harp etmek arasında menfaatçe bir fark görülmediği zaman meri ve şayan-ı tatbiktir.

Halbuki, esfar-ı bahriyye-i hazırada, ihraz-ı muvaffakiyet etmek için yegane bir şart, bir nükte vardır ki, o da na-gehani ve ansızın hareketle hasmı gafil avlamaktan ibarettir.

Zaman-ı hazır sefine-i harbiyyesi, o devirlerin harekâtı ile asla kabil-i kıyas olamayacaktır, hele süratlerinin azlığından sarf-ı nazar hava, rüzgar gibi bin türlü ahval ve müessirata tabi olan eski yelken sefaini ile hiçbir vechle mukayese edilemeyecek bir derece-i süratle bir yerden mahal-i uhre tayy-i mesafe etmekte olduğu cihetle müsait bir fırsattan hemen istifadeye müsaraat edilmek lazımdır. Harbden gaye-i maksad hasmın mahv ve ifnasıdır; baskın ise en ziyade ve add-ı muvaffakiyet eden bir usul-i harekettir. Torpido sefaininin temin-i muvaffakiyeti için de böyle ansızın hareket, en ziyade lazım ve şayan-ı ehemmiyettir. Zira düşmanı böyle gaflet üzere avlayamayacak olurlar ise, artık hasmın tedabir-i mükemmele-i takayyüdkâranesiyle başa çıkmak onlar için gayr-ı mümkün olur.

Alman Miralaylarından muharririn-i meşhureden (Kedeke) bu ilk (Por-Artur) hücumundan bahs ettiği sırada şöyle diyordu:

“Korkarım ki, bizde istikbalde böyle bir baskına duçar olacağız; İngiliz Bahriye Nezareti erkânından Lord (Lee), bizim selametimiz olarak, nasılsa ettiği bir boşboğazlık esnasında Alman Donanmasının da böyle bir musibete uğraması muhtemel bulunduğunu söylemiştir.

Rusya Donanması (Por-Artur) dış limanında büsbütün gafil ve bi kayd bulunmasına rağmen Japonlar tarafından icra edilen hücumun böyle vasat dercede bir netice-i muvaffakiyete müncerr olması ve Japon Donanmasına kati bir hakimiyet bahş etmemesi Rusya Devleti için şan-ı şükran olmalı idi...”

Bahs-i mahsusunda zirk edildiği vechle Japonlar tarafından bi'l-ahire (Por-Artur) üzerine sevk edilen torpido hücumlarının kâffesi muvaffakiyetle redd edilmiş ve aksa-yı şark kuva-yi bahriyyesi kumandanlığını deruhte eylemiş olan Amiral (Makarof) idaresi başka bir hayata, başka bir devre-i faaliyete girmiştir.

Şimdi de nazarımızı vazifelerini bu kadar güzel ifaya muvaffak olan torpido sefaini üzerine tevcih edelim:

Sefain-i mezkûrenin hangi sistemde inşa edilmiş ve hangi sınıfa mensup olmuş bulduklarını layıkıyla anlamak istersen, onları Donanma-yı Hümayundaki birinci sınıf torpidolar miyanına ithal etmeliğimiz iktiza eder.

Bu torpidolar (300) tonlatu hacm-i istiabiyyesinde ve (30:31) mil süratinde olup İngilterenin (Yavro) ve (Torni Kront) Tersanelerinde inşa edilmiştir. Her biri yalnız iki torpido koğanını havidir.

Japonların bu gemilere verdikleri isimler: Ebr-i sabah, jale-i seher, tude-i sehab, şebnem, jale, hazan ve ebr-i bahar gibi pek şairane bir takım isimlerdir...

ŞEMOLPO MUHAREBE-İ BAHİRİYYESİ

Şubat Ayının ibtidasından beri Kore'nin bi taraf (Şemolpo) Limanında iki Rus sefine-i harbiyyesi bulunuyordu ki, biri (Varyak) Kruvazörü, diğeri (Koryets) Topçekeri idi, Bundan başka (Sungary) Nam-ı Rus Nakliye Gemisi de orada idi.

Daha Şubat'ın Altıncı Günü, Japonlar Kore'ye giden bütün telgraf hududunu kesmiş oldukları cihetle, ne Koreliler ve ne doğrudan doğruya (Port-Arthur) ile muhaberede bulunan Rus sefain-i harbiyyesi, inkıta-i münasebattan haberdar olabilmişlerdir. Maamafih, bu Rus Gemilerinin kumandanı olan Kapudan (Rodnyef), Şubat'ın Altıncı Günü Rusya'nın (Seul) Sefirine müracaatla (Port-Arthur) a gitmek için müsaade talep etmiş idi. Fakat sefir, böyle buhranlı bir zamanda sefarethaneyi yalnız bırakıp gitmek muvafık olamayacağını beyan ederek muma ileyhin orada kalması için ısrar eylemiştir.

Şubat'ın 8 inci günü akşamüstü karaya çıkarılacak asakiri hamil bir nakliye filosuna refakat etmekte olan ve Kontr Amiral (Oryo) Kumandasında bulunan Japon Filosu (Şemolpo) önünde zuhur eyledi...

Evvence de söylediğimiz vechle Şubat'ın Altıncı Günü Japon Donanmasıyla beraber, Japon Limanlarından birçok nakliye gemisi azimet etmiş idi. Bunların bir kısmı doğruca (Foshan) ve (Mazamfu) ya mahsus olup Ayın 7 nci günü akşamı mezkûr limanlara çıkarılmıştır. (2500) kişiden ibaret bir müfreze-i askeriyeyi hamil olan mütebaki gemiler ise (Şemolpo) Limanına doğru tevcih-i hareket etmişti.

(Koryets) Sefinesi, akşamüzeri, dışarıda ne var ne yok anlatmak için, limandan harice çıkmış idi; bu esnada dört Japon Torpidosu hemen mezkûr gemi üzerine saldırmış ve üç torpido dahi endaht edilmiş ise de hiç birisinin hedefe tesiri olmamıştı. Bunu müteakıb (Koryets) Topçekeri de Japon gemilerine ateş ede ede limana avdete mecbur olur...

Japon Filosu nakliye gemileriyle beraber liman içerisine kadar (Koryets) i takip etmemiş ve zaten karanlıkta basmış olduğundan gece vakti liman haricinde ve haritada gösterilen mevkide lenger-endaz olup kalmışlardır.

Rus gemilerinin hali pek fena ve buhranlı idi; gece karanlığından bi'l-istifade kaçmak imkânı mutasavver değildi. Zira Japon Filosu (Rişi) ve (Kinşanto) Adaları arasından mürur eden hatt-ı seyr u hareketi sedd ediyordu. Limanın sair-i medhallerinde ise, üzerlerinde hiçbir işaret ve fener olmayan birçok adacıklar, sığ ve kumsal yerler seyr-i sefaini o derece güçleştirmekte idi ki, bunlar arasından firar etmek asla kabil olamazdı.

Şubat'ın 9 uncu günü sabahleyin saat yedide Kontr Amiral (Oryo) Kapudan Rudnef'a şu ihtarnameyi gönderdi:

“Rusya ve Japonya Hükümetleri arasında hal-i harb mevcut olduğundan kumandanız altındaki Rus gemilerinin öğleyin saat 12 ye kadar (Şemolpo) Limanını bırakıp çıkmaları iktiza eder; yoksa bi'z-zat liman dahilinde üzerlerine hücum edeceğim.”

Bu ihtarnamenin birkaç sureti dahi (Şemolpo) de bulunmakta olan bi taraf harp gemileri süvarilerine gönderilmiştir.

Bu gemiler İngiltere'nin (Talbot) Kruvazörü, (Paskal) Nam-ı Fransız Kruvazörü ve (Elba) İtalyan Kruvazörü ile Amerika Hükümet-ı müttehidesinin (Vicksburg) Top çekerinden ibaret idi.

Japon Amiralinin yukarıdaki ihtarnamesinden maksadı, ateşli bi taraf sefaine zarar iras etmemek idi. Haritadan anlaşılacağı üzere, eğer Rus gemileri bu ihtara tevfik-i hareket etmiş olsalardı, gayet dar olan liman medhalinden ve Japon Donanmasının ta hizasından geçmeye mecbur olacaktardı ki, bu halde onlar için mahv ve gark olmak muhakkak idi.

Kapudan (Rodnyef), ihtarnameyi alınca, kavaid-i bi tarafıyye muhalif bir hareket yapılmamak için, beray-i müzakere (Talbot) Kruvazörüne gitti. Buraya diğer bi taraf sefain-i harbiyye kapudanları dahi toplanmış idi. Müzakere-i vakıa neticesinde İngiliz, Fransız ve İtalyan süfün-i harbiyyesi süvarileri tarafından atideki protestoname tertip edilerek Kontr Amiral (Oryo) ya gönderilmiştir:

“9 Şubat tarihli mektubunuzu aldık; mealinden (Şemolpo) Limanındaki Rus Harp Sefineleri üzerine hücum etmek fikrinde olduğunuzu anladık. Bu cevapnamaeye vazü'l- imza olan üç bi taraf yani İngiliz, Fransız ve İtalya sefain-i harbiyyesi kumandanları nazar-ı dikkatinizi şu nukat üzerine celb etmekle kesb-i şeref ediyorlar:

“Beyne'l-milel meri olan hukuk-u bahriyye kavaninine nazaran (Şemolpo) Limanı bi taraf bir liman olmak hasebiyle, hiçbir devlet, bu limanda mevcut u aher bir devlete mensup sefain üzerine taarruz etmek hakk ve salahiyetine malik değildir. Bu kavaid hilafında hareket edecek olan bir hükümetin, böyle bir muharebeden nüfusça vuku a gelecek zayıat veya hasarat-ı sairenin mesuliyetini deruhde etmiş olacağı bir emr-i tabiidir. Binaen aleyh, kavaid-i bi tarafıye karşı vuku bulacak her türlü tecavüzet aleyhinde şediden protesto eder ve bu babdaki karar ve mütalaanızı bize bildirmekliğinizi istirham eyleriz.”

Yalnız hükümet-ı müttehide-i Amerika Gemisi Kapudanı hükümet-i metbuasından bir talimat-ı husussıyye ahz etmemiş olduğu cihetle, mesele münazaun-fihaya karışmak hakkına malik olmadığını beyan ederek protestoya iştirak etmemiştir.

Kontr Amiral (Oryo) cevaben, kendisinin öğleden sonra saat dörtten evvel işe başlamayacağı beyanı beyan ve o zamana kadar bi taraf gemi kapudanlarının, kendi

emniyet ve selametlerinin muhafazası için limanı terk etmelerini rica ve dermiyan eyledi.

Kapudan Rudnef'e gelince, bu zat evvel emirde ecnebi sefainin açık denize kadar (Varyak) ile (Koryets) e refagat etmelerini talep etti. Fakat cevaben, şöyle bir manevra yapmanın imkânı olmadığı imkânı kendisine bildirildi. Bunun üzerine muma ileyh mukavemetsiz teslim olmayı, şan ve şeref millisi ile mütenasib add etmeyerek hasmın kuva-yi faikasıyla kahramanane ve nevmidane bir muharebeye girişmeye karar verir; Maamafih (Varyak) Kruvazörünün sürat-i fevka'l - adesi sayesinde Japon hatt-ı harbini yarabileceğini, su kesimi irtifai az olan (Koryets) in dahi sığ ve dar olmakla beraber pek kesretli olan kanalların birisinden kendisine bir tarik-i firar bulması büsbütün imkânsız olmadığını ümit ve tahmin ediyor idi...

İşte bu suretle iki Rus gemisi öğleden evvel saat 11 buçukta: önde (Varyak) bulunduğu halde limanı terk ettiler ve cenub-i garbi istikametine doğru harekete başladılar...

(6500) tone hacm-i istiabisinde olan (Varyak) Kruvazörü (23) mili mütecaviz bir sürat-i azamiyye ile sefain-i mevcude-i harbiyyenin en seriü's-seyr olanları idadine dahil idi; Amerika'da inşa edilmiş olan bu sefinenin teçhizatı (12) adet (15) santimetrelik top ile bir hayli küçük çapta toplardan ibarettir. Fakat teknesi haricen hiçbir zırh tabakasıyla mestur değildi. (Varyak) ın bütün vesait-i tahaffuziyyesi güvertede mevcut ufki bir zırh tabakasıyla kapudana mahsus bir zırhlı kaleden ibaret idi.

Topların hepsi güverte üzerinde mevzu olarak içlerinden yalnız dördü – ki ikişer ikişer geminin baş ve kıç taraflarındadır 15 santimetrelik bir zırhlı kalkan ile mestur bulunmakta idi.

Maamafih bu kalkan derece-i kifayede bir mahfuziyet temin etmiyordu. Çünkü cesameti az ve arka tarafı açık idi; hele en büyük bir mahzur olmak üzere yalnız güvertenin üstünde bulunup güvertenin altına ve su kesimine kadar imtidat etmemekte idi.

Hazır sırası gelmiş iken, şurada bir iki sözle bu nevi kalkanların mahzurlarını beyan edelim:

Bu yolda vaz ve tabiye edilen bir top aletindeki sefine aksanı düşman mermiyatının tesiriyle tahrib edilecek olursa, tabii gerek top ve gerek zırhlı kalkan her türlü istinadkâhtan mahrum olacağından ya çukur veyahut bir tarafa doğru meyl eder ki, bundan sonra onu ne kullanmak ve ne endaht etmek kabil olur.

Diğer topların kâffesi geminin yan taraflarında mevzu ve tamamen gayr-i mahfuz ve açık idi. Hatta zaif bir kalkan bile yoktu. Zaten olsa da, bu gibi zaif siperlerin sihanı azamı (1-3) santimetre olduğundan yalnız makineli tüfeklerin ve şarapnel parçalarının tesiratına karşı muhafaza edebiliyordu.

Bu aralık Japon sefain-i harbiyyesi de muharebeye hazırlanarak Rus Gemilerinin hareketini görür görmez hemen demirlerini aldılar. (Asama) Zırhlı Kruvazöründe bulunan Amiral (Oryo) Filosunu ikiye ayırdı: Torpidolar düşmanın aks-i istikametinde tertip edildi; sefain-i cesimeden ibaret bulunan diğer kısım ise, gemiden gemiye üçyüz metre mesafe olduğu halde, (Asama) Kruvazörünü takip için emir aldı.

Japon Filosu manevra ve hareket kabiliyetini temin için, yavaş yavaş yol almaya başladı. Topçu efradı sancak cihetindeki topları doldurarak, makinelerinin var kuvvetiyle gelmekte olan iki biçare Rus Gemisinin takarrübüne intizar eylediler. Maamafih (Koryets) de beraber yürüyebilsin diye, (Varyak) Kruvazörü sürat-i azamiyesinden istifade etmeyerek sürat-i hareketini azçok tahfif etmiş idi.

Japon Gemileri, doğrudan doğruya Rus Gemilerine karşı gitmeyerek bi'l-akis, istikamet-i hareketleri liman medhaline ve açık denize doğru tevcih olunmuş ve Rus Gemilerine nispeten daha ağır bir sürat-i seyr ile hareket ederek Rus Gemilerinin kendi hizalarını biraz tecavüz etmesine müsaade edilmiş idi.

Bu tedbir, gayet akilane bir düşüncenin mahsulü olduğu yeknazar da anlaşılıyor.

Fi'l-hakika, Japonlar bu suretle hareket ettikleri halde Ruslar, limandan dışarı çıkmaya mecbur idiler. Halbuki, Amiral (Oryo) doğruca Rus Gemilerine karşı gitmiş olsaydı, Rus Gemileri mürure muvaffak olduktan sonra bütün filosuyla beraber, bir yarım çark hareketi icra ederek mezkûr filoyu takibe mecbur olacaktı. Bu suretle Rusların hareketçe bir takaddüm kazanmış olacaklarından mütevellid mahzurdan sarf-ı nazar, zaif bir hasma karşı ve onun sürat-i seyrine müsavi bir sürat ile hareket esnasında icra edilecek ateşin, büyük bir sürat ile hasım filusunun hizasından geçildiği esnadaki

ateşe nazaran tesirce fevka'l-ade ziyade olacağı şüphesizdir. Yek diğeri hizasından geçen iki filodan biri velev bati bir süratle, hareket etsede, hasmı aks-i istikamette yürümüş olsa, bundan mezkûr filo hareketinin hayli seri olacağı ve binaen aleyh, bu müddet-i kalile zarfında icra edilecek ateşin tesiri az bulunacağı tabiidir. Bu, aynıyle aks-i istikamette hareket eden iki trene benzer ki, her birinin sürati, ayrı ayrı süratleri mecmuna müsavidir.

Japon Filosu, takriben Rus Filosuna müsavi bir süratle hareket ettiği halde, sürat ve istikamet hareketini ona uydurarak bu suretle daima aynı hiza ve istikameti muhafaza etmesi ve adeta sabit bir hedefe ateş ediyor imiş gibi Rus Filosu büsbütün tahrip edilinceye kadar mütemadiyen ateşe devam eylemesi taht-ı temine alınmış olur.

Amiral (Oryo) bu tarz hareketi ile büyük bir zeka-i izhar etmiştir.

(Asama) Kruvazörü (5000) metre mesafeden ilk mermiyi atmış, sefain-i saire dahi ona imtisal-i harekette asla geri kalmamışlardır. (48) i mütecaviz ağır ve vasat çaplı Japon Toplarının ateşi, hemen münhasıran Varyak üzerine tevcih ve tevhid edilmişti. (Varyak) Gemisi hem cesim hem de seriü's-seyr olduğundan en evvel bunu muharebeden hariç bir hale getirmek lazım geldiğinden Japonların bu hareketi dahi pek muvafıktır. En az mucib-i tehlike olan (Koryets) e ise adeta hiç atf-ı nazar ehemmiyet olunmamıştır. Japon Topçuları tanzim-i endaht için birkaç dakika uğraştıktan sonra her türlü vesait-i tahaffuziyeden mahrum olan Rus Topçu efradı üzerine yağmur gibi mermi yağdırmaya başladı! Sefinenin yan tarafını deldiler ve su kesimi civarındaki aksamda tahribat ve hasarat-ı mühimme husule getirdiler. Gemininbaş tarafında patlayan bir dane, orada mahFoshan duran kaç kişi var ise hepsini cerh veya telef etti. Yalnız ön taraftaki kule onbeş santimetrelik bir zırh levhasıyla mahfuz olduğundan bi'n-nisbe hasardan mahsun kaldı. Ağır bir mermi su kesimine isabetle geminin cidar-ı haricisini deldikten başka hafif bir zırh ile mestur ve müstahzar mermiyatın muhafazasına mahsus bir kazemate (Hücreye) girerek orada patladı ve birçok cephanenin iştialine sebep oldu. Bu iştiat neticesi olarak geminin gradi direği boyunca cesim bir alev ve duman sütunu semaya doğru yükseldi! Bir üçüncü mermi öndeki kumanda köprüsüne isabet ederek onu kâmilen tahrip etti ve alevler içinde bıraktı. Ateşi söndürmek ve ta güvertenin altındaki efrada kadar düşmekte olan enkazı men etmek için (Varyak) Kruvazörü on dakika kadar tatil-i ateşe mecbur oldu.

(Varyak) Sefinesi Kapudanı düşman ateşinin tesirini hafifletmek maksadıyla geminin kâh bir tarafını kâh diğer tarafını düşmana tevcih etmekte olduğundan adeta bir zikzak üzerinde hareket ediyordu. Bu manevra ise sefinenin ileri hareket süratini ziyadesiyle tenkise sebep olduğu cihetle bi't-tabi firar imkânı büsbütün azalmıştı: Japon Sefainin hatt-ı harbi Ruslar etrafında artık bir nısf-ı daire teşkil etmiş, Binaen aleyh, her cihetten onlar üzerine gayet müessir ve şedid bir ateş icra edilmekte bulunmuştu. Geminin güvertesinde husule gelen tahribat cidden pek feci' olmuştur. Köprülerden her ikisi tahrip edildiği gibi miçına direği dahi kâmilten parçalanmış ve bacalardan biri yıkılmıştı.

Ber-hayat kalmış olan zabitanından biri muharebeyi tasvir ederken diyor ki:

“Gemi Cehennemden bir nişane idi; büsbütün alıklaşmış ve artık gayr-i müttehasis bir hale gelmiş olan efrad topların yanından bir türlü ayrılmıyor ve bir hareket-i mekânikiyye ve gayr-i ihtiyariyye ile muttasıl topları doldurup gelişi güzel ateş ediyorlardı!..”

Japonların mücefdaneleri birçok kişileri an-ı vahidde küçük küçük parçalara ayırarak öldürmekle beraber aynı zamanda en müthiş cerihalara sebebiyyet veriyordu. Şimdiye kadar muharebat-ı bahriyye vekayinde asla işitilmeyen bir hadise bi'l-hassa calib-i dikkattir: O da insanlara isabet eden veya onların hemen yanı başından geçmekte olan mermiyatın veya mermi parçalarının neşr eylediği hararet-i şedidedir; bu hararet her bir yarayı ihtiraktan mütehassıl bir ceriha haline getiriyor.

(Varyak) Sefinesi mecruhlarını tedaviye memur bir doktorun verdiği rapor, erbab-ı fennin torpil danelerinin tesirâtı hakkındaki mütalaat ve tahminatını teyid etmiştir. (Tahrib dairesi) denilen, bir kıta-i mahdude dahilinde bu mermiler her şeyi tahrib ediyor o radaki insanları cüzi la-yetecezza haline getiriyordu! Maamafih, kıta-i mezkûre haricinde torpil danelerinin tesir-i muharribi pek cüzidir. Zira na-mütenahi ve gayet küçük parçalara ayrıldıkları için tesadüf ettikleri ziruh hedefleri muharebeden hariç bir hale getirecek kadar kuvve-i zindeye malik olamıyorlar. Bir gemiciye bu parçalardan (120) dane isabet eylediği halde yine kesb-i ifakat etmiştir.

Dehşet ve fecaatini lisan ile tasvir-i kabil olmayan bu ahval-i müellemenin esasen asabi olamayan Rus efrad-ı bahriyyesi üzerindeki tesiri bir dereceyi bulmuştur

ki, efrad-ı mezkûre kahraman-ane fakat bi faide olan gayret ve faaliyetlerine sekte getirmemekle beraber yüksek sesle ağlaşmaya başlamışlardır!

Kara muharebelerinde asla meşhud olmayan bu ahval-i müdhişe, harb-i bahride talim ve terbiyye, zabt ve rabt ve kuvve-i maneviyye gibi evsaf-ı mümeyyeze yanında metanet-i zatiyye ve tahammül gibi havass-ı cismaniyyenin dahi ne derecede haiz-i ehemmiyet olduğunu ispat eder. Hakikat! Bir harp gemisinin mürettebatı ne kadar mükemmel bir talim görmüş ve vezaif-i mevduasının cümlesini hakkıyla ifaya ne derece iktisab-ı meleke etmiş olsa bile yine ahval-i mezkûrenin tesiriyle bir buhran-ı asabiyye duçar oldukları takdirde, bunun meleke ve istidadları üzerine pek büyük bir su-i tesiri olacağı aşikârdır. Her şeyden evvel sıhhat-i endaht keyfiyeti bununla fevka'l-ade tenakus eder.

(Şemolpo) Muharebesi, Rus efrad-ı bahriyesinin ölümden korkmadıklarını ve aza-yı bedenlerinden birini kullanmak iktidarına malik oldukça vazifelerini ifa hususunda asla kusur ibraz etmediklerini ispat eylemiştir.

Ber-hayat kalmış diğer bir Rus zabiti de muharebeyi şöyle tasvir ediyor:

“Etrafımızda her şey kan içinde yüzüyordu! Parça parça olmuş insan cesetlerinden, her biri bir tarafa uçmuş aza-yı bedenden, hasılı kanla mülemma bir yığın-ı naşdan ve etten başka bir şey görülmüyordu!! Akıbet-i hal cidden pek feci hüzn-engiz bir manzara teşkil eyledi...”

Fil-vaki, bu maharebe-i hunrizane de Rus mürettebatının tavr u hareketleri her türlü medh ü sitayişin fevkinde idi. Efrad-ı merkume bir taraftan Milli Marşlarını terennüm eyledikleri, diğer taraftan Baş Kumandanları Çar Hazretleri uğruna (Hurra) nidalarını ayyuka çıkardıkları halde kendilerine nazaran birkaç misli kuvvette olan hasımlarıyla muharebeden çekinmediler. Ne cesim topların velvele-i uzması, ne torpil danelerinin sükutundan mütehassıl tarraka-i dehşet-nak ve ne mütemadiyen patlamakta olan şarapnel mermilerinin gürültüsü, direklerin, bacaların devrilmesi, cephane mağazalarının tutuşması, mecruhların nale ü figani, halet-i neza gelmiş bi-çaregânın ah u enini ve ne bir suret-i fecia da yaralanmış olanların irae eyledikleri manzara-i dil-hıraş, hasılı hiçbir şey, hiçbir şey... Hem yanmakta, hem yanmakta olan bir sefine muharibinin cesaret ve kahramanlıklarına zerre kadar iras-ı hanel edemiyordu!

Diğer taraftan Japonlarda cidden pek güzel ve fedekârane bir surette ifa-yı vazife etmişlerdi. Topçu numra neferatı muharebenin en mühlik zamanında bile vazifelerini sanki, vakt-i hazar talim ve manevralarında imiş gibi, şayan-ı hayret bir soğuk kanlılıkla icra eylemekte idiler. Hasılı (Şemolpo) Muharebesi tarih-i esfar-ı bahriyyenin pek şanlı bir sahife-i lal-guni kalıp gidecektir. Bu mücadele-i müdhişede galip, mağlub her iki cihet istihkâr-ı mevt ederek vazife yolunda ibret-i alem olacak bir fedakârlık ile ifa-yı hizmet ve terk-i hayat eylemişlerdir.

Evet! Bugün arslanlar gibi kavga etmiş olan galibinin izhar eylediği şiddet ü satvet ne rütbe-i ali ise, kahramanlar gibi döğüşen mağlubunun gösterdiği fedakârlık ve hamiyet dahi o nispette şayan-ı takdir ve aferindir.

Topçu Muharebesi başladıktan tahminen bir saat sonra (Varyak) ve (Koryets) Gemileri artık firar imkânı kalmadığını görerek tekrar limana avdet kararı vermişlerdir.

(Varyak) Gemisi aksam-ı hayatiyyesinde hasarat-ı mühimmeye duçar olmuştu: Bir mermi çarkına isabetle onu gayr-i kabil istimal bir hale getirdiği gibi kazganı dahi işe yaramaz bir hale gelmiş ve geminin kış tarafında zuhur eden bir yangın, ancak o tarafın kâmilen su ile doldurulması suretiyle ve yine kısmen itfa edilebilmişti. Bunun neticesi olarak sefine, geriye doğru suyun içine pek ziyade batmış ve manevra ve hareket kabiliyeti haylice azalmıştı.

Japon Filosu ise şayan-ı tezkar hiçbir zayıat ve hasarata duçar olmamıştır; biraz evvel dediğimiz vechle Rus Gemisi muttasıl bir taraftan diğer tarafa dönmekte olduğundan topçu efradının sükun ve istirahatle nişan almaları imkân haricinde idi... Bundan dolayı Rusların topçu ateşi hiçbir tesir hasıl edememiştir.

Japon Amiral, Rus Kumandanına saat dörde kadar yani üç çaryek düşünmek için ruhsat verdiğini ve bu müddetin hitamında Rus Gemilerini (Şemolpo) Limanı dahilinde esir veya mahv edeceğini bildirmiş ise de Rus Kumandanı hiçbir cevap vermemiştir.

(Varyak) ecnebi gemilerinden (300) metre mesafede sığ bir mahalde karaya oturtuldu; (Koryets) de biraz ötede demir attı. Japonlar ise limanın cenub-i garbi kısmına kadar takibata devam ederek (Kin Şanto) Adası civarında ahz-ı mevki tarassud eylediler.

Ateş her iki taraftanda kesilmişti; saat dörde gelince birdenbire (Koryets) in bütün feluka ve sandallarının denize indirildiği ve içlerine ale'l-acele efrad binerek (Varyak) Sefinesine doğru gittikleri görüldü. Biraz sona, şiddetli bir işial sedası hüküm-ferma olan sükutu ihlal ile siyah bir duman bulutu (Koryets) Gemisini sardı; birkaç saniye sonrada bu beyaz perde zail olunca, sath-ı derya üzerinde (Koryets) in yalnız direkleri kalmış olduğu görüldü...

Zira idaresine mevdu olan gemileri ne müdafaa ve ne tahlis etmek imkânı kalmadığını gören Kapudan Rudnef onları düşman eline bırakmaktan ise mahv etmeyi tercih etmiştir... İşte bunun için (Koryets), cephanenin işaliyle ber-heva edilmişti.

Bunun üzerine Japon Filosu (Varyak) Sefinesini zapt etmek ve az, çok tamirden sonra kabil-i istimal bir hale gelmesi pek ala mümkün olan bu yeni güzel kruvazörü elden kaçırmamak niyetiyle hareket etmiş ise de sefeine-i mezkûre de muharebe esnasında hasıl olan yangın henüz söndürülmemiş olduğundan yanına yaklaşmak kabil değildi. Akşam saat altıya doğru yangın cephane magazasına da sirayet etmiş olduğundan vuku bulan bir silsile-i işialat ile (Varyak) Kruvazörünün dahi hayatına hatime çekildi!!.

(Sungary) Gemisine gelince, o da karaya oturtturularak işal edilmiş ve bütün gece sabaha kadar, kanlı bir muharebeye sahne-i cereyan olan (Şemolpo) Limanını matem-engiz bir aydınlığa gark etmiş idi...

Kapudan (Rudnef) sefinelerini ber-heva ve mürettebatı bi taraf gemilere nakil etmek fikrinde olduğunu bu gemilerin kapudanlarına bildirince, onlar derhal (Varyak) Kruvazörüne hastahane takımları gönderdiler. Bu suretle evvela mecruhin, saniyen bütün mürettebat-ı sefain-i ecnebiyyeye nakil edildi.

Mecruhin kısmen (Saygon) daki Fransız Askeri Hastahanesine, kısmen (Şangay) ve ekserisi Japonlar tarafından (Şemolpo) da tesis edilmiş olan hastahaneye gönderilmiştir.

(9) Şubat (Şemolpo) Muharebe-i Bahriyyesinde Rusların zayıtı (1) zabıt (40) nefer maktul ile hafif ve ağır mecruh olmak üzere (460) kişiden ibaretti. (Varyak) Sefinesinin mürettebatı (580), (Koryets) in 179 kişi idi. Bu zayıtın hepsi (Varyak) Gemisine aittir.

(Şemolpo) Muharebe-i bahriyyesi hakkında mütalaat:

(Şemolpo) da müfrez bir halde iki Rus sefine-i harbiyyesinin bulunması ve bunların vakt ü zamanıyla (Port-Arthur) a alınmaması beyhude yere mahv u ziyalarına sebep olmuştur. İnkıta-i münasebat haberi Amiral (Aleksiyef) e vasıl olur olmaz, hemen (Port-Arthur) dan (Şemolpo) ya seriü's-seyr bir kruvazör veya torpido gönderilerek sefain-i mezkûre cereyan-ı ahvalden haberdar edilmeli ve (Port-Arthur) a celb olunmalı idi.

Her ihtimale karşı (Port-Arthur) da kuvvetli bir filo bulundurmak ve kuvve-i mevcudeyi dağınık ve perişan bir halde öteye beriye taksim etmemek taht-ı vücubda idi. Telgraf-ı muvasalatının Japonlar tarafından kesilmesi bir mazeret teşkil edemez. Hasılı iki Rus Harp Gemisinin (Şemolpo) Limanı açıklarında Japonlarla nispetiz bir muharebeye girişmeye mecbur olarak mahv olması, Rus tarih muharebatına bir sahife-i şan ve şeref ilave etmekten başka hiçbir hakiki ve müsbet faide temin etmemiştir.

(Port-Arthur) Baskını gibi (Şemolpo) Muharebesinin dahi bütün mesuliyeti Amiral (Stark) a terettüb eder.

Fenn-i Harb-i bahri nokta-i nazarında (Şemolpo) Muharebesi ziyadesiyle şayan-ı istifadettir. Fi'l-vaki (Varyak) Kruvazörü gibi cesim ve son sistemde yapılmış bir sefine-i harbiyyenin takriben yarım saat zarfında işe yaramaz bir hale gelmesi pek calib-i dikkat bir vaka-i harbiyyedir.

Bu muharebede Japonların topçu kuvvetince faik oldukları na-kabil inkârdır. Japonların 4 ağır (20 santimetrelik) ve 44 vasat (12 ve 15 santimetrelik), Rusların ise 2 ağır (20 santimetrelik) ve 13 vasat çapta topları vardı. Bu halde ağır topların nispeti 1/2 , vasat topların ki 3/10 idi. Maamafih, büyük kruvazörler sınıfına dahil olan böyle bir sefine-i harbiyyenin, hele düşmana hiçbir hasar yapmaya muvaffak olmaksızın cüzi bir zaman içinde tahrip edilmesi ancak şu suretle izah ediliyor ki, o da (Varyak) Sefinesinde hacm-i istiabihi mümkün mertebe azaltmak maksadıyla her şeyin sürate feda edilmiş olmasıdır. Fi'l-hakika hacm-i istiabisinin çoğalmasından ihtirazen geminin aksam-ı hayatiyyesini bile zırhla setr etmekten sarf-ı nazar edilmişti.

Zamanımız süfün-i harbiyyesinin ağır ve seri ateşli toplarına ve bu topların gayet müthiş bir kuvve-i bahriyeye malik olan mermiyatına karşı yalnız hafif bir

muhafaza zırhı ile mestur bir geminin kabiliyet-i harbiyesi pek zaiftir. Fi'l-hakika, bir harp gemisinin kıymet-i harbiyesi suret-i umumiyede iki şeyle muvazene olunur:

Biri kuvve-i tedafüyyesi, diğeri kuvve-i taarruziyesidir. Kuvve-i tedafüyye demek düşman ateşinin mümkün mertebe tahfif-i şiddeti için muktezi vesaittir ki, geminin bi'l-hassa su kesimi hizasındaki aksamını, güvertesini ve top kazamatlarını, cephanen anbarlarını en ağır topların ve havanların torpil danesiyle çelik zırh danelerine karşı mukavemet edecek derecede kalın bir zırh tabakasıyla setr ederek istihsal olunur.

Kuvve-i taarruziyye ise hasma mümkün mertebe çok iras-ı hasar etmek vesaitidir. Bu da iyice mahfuz olmak şartıyla seri ateşli, büyük çaplı ve adeden çok efavah-ı nariyye bulundurmaktan ibarettir.

Bu iki şart, birbirinin lazım-ı gayr-i müfariğıdır. Düşman mermiyatına karşı mahfuziyet-i kâffeyi haiz bulunmayan bir sefine-i harbiyenin topçu kuvveti ne kadar çok olursa olsun, bu kuvvet-i mesturen ateş etmekte olan düşman toplarının tesiratından sefineyi vikaye edemeyeceği gibi, yalnız mahfuz olan bir geminin dahi ancak hasm-ı ateşinden kendini muhafaza ederek düşmana hiçbir tesir-i muharrib icra eyleyemeyeceği ve binaen aleyh muharebeden matlub olan maksadın husule gelmeyeceği aşikârdır... Öyle ise istikbal zırhlısı mükemmelen mahfuz, adeden ve evsafen kuvvetli topçuya malik ve bu iki şartla telif edilmek üzere sürat-i kâfiyye haiz cesim bir zırhlı olacaktır.

NETİCE:

Japon Donanmasının 8 ve 9 Şubat günleri na-gehani cesurane hareketi sayesinde Rusya'nın (Port Arthur) daki donanmasından- ki ceman (7) zırhlı ile (10) kruvazörden mürekkeb bulunuyordu- iki birinci sınıf zırhlı ağır surette hasar zede olmuş, 1 kruvazör gark, 1 kruvazör fena halde duçar-ı hasar, diğeri bir sefine-i harbiyye dahi gark edilmiş yani ceman beş sefine-i harbiyye muharebeden hariç bir hale getirilmiştir. Japon Donanmasının hakimiyet-i bahriyyeyi istihsal etmekten ibaret olan gaye-i emeli suret-i katiyyede değilse bile oldukça iyi bir surette temin edilmişti. Fi'l-hakika, hasar zede sefaının tamirâtı ikmal edilmeden Rus Donanmasının Japonlar tarafından vuku bulacak ihrac hareketini men etmek maksadıyla ciddi bir teşebbüs icrası gayr-i mümkün olduğu gibi (Vladivostok) daki kruvazör filosu ile birleşmesi imkânı dahi ref edilmişti. Yalnız Amiral (Togo) için nazar-ı teemmüle alınacak bir cihet varsa o da, gerek (Port-Arthur) ve gerekse (Vladivostok) tan seriü's-seyr birtakım

kruvazörlerin, Japon sevkiyat-ı askeriyyesini tehdit etmek üzere icra edebilecekleri teşebbüsata karşı ittihaz-ı tedabir eylemekten ibaret idi.

RUS VE JAPON HÜKÜMETLERİNİN BİRBİRİNE İTİRAZ VE CEVABI VE İLAN-I HARB

(Port-Arthur) Hücumu üzerine Rusya Hükümeti 9 Şubat 1904 tarihiyle ber vech ati bir beyanname-i resmi neşr eyledi:

“Geçen sene (Tokyo) Kabinesi, muvazene-i düveliyyeyi tesis ve tahkim etmek ve bahr-i muhit-i kebir sahilinde vuku bulan muamelatı bir hatt-ı intizama sokmak bahanesiyle Rusya Hükümetine karşı Kore ile mevcut olan muahedatının tecdid ve tadili teklifini dermiyan eylemişti. Buna Rusya Hükümeti tarafından izhar-ı muvafakat edilerek aksa-yı şark Valisi Amiral (Aleksiyef) e Japonya ile akd edilmek üzere yeni bir mukavelename projesi kaleme alması için evamir-i lazıme ita olundu; (Tokyo) daki Rus Sefirine dahi müşarün ileyh Amirale muavenet ve refakat etmek üzere talimat gönderildi. Ve bi’l-ahire bu sefir-i mukarrer olan müzakereye murahas tayin edildi. Gerçi (Tokyo) Kabinesi ile küşad edilen şu müzakere gayet dostane ve muhalesetkârane bir takım esaslara müstenid ise de, Japon muhafil-i siyasiyyesi, ile mahalli ve ecnebi evrak-ı havadisın bazısı Japonları terviç-i amal maksad-ı müsalemet şikenanesi ile Rusya Hükümetine karşı silah kullanmaya teşvik ve terğib etmekten hiçbir zaman hali kalmadıklarından teşvikat-ı vakıya kapılan (Tokyo) Kabinesi, her gün bir türlü mutalebatta bulunmak ve aynı zamanda memlekette muharebe hazırlıklarını temin edecek tedabiri ittihaz eylemek gibi muamelat ve harekat-ı na-layıkaya başladı!

“Bunların kâffesi Rusya Hükümetinin menafi-i asayiş ve müsalemetini hale-dar eylediğinden Rusya Hükümeti dahi tedabir-i askeriyye ittihazında muztarr kaldı; bununla beraber aksa-yı şarkta idame-i sulh u salah için Rusya Hükümeti hukuk-u malume ve menafi-i meşruası müsait olduğu kadar (Tokyo) Kabinesinin mutalebatını nazar-ı daikkat ve ehemmiyet ile mütalaa ederek Japonya’nın Kore üzerinde haiz olduğu mevki-i siyasi ve ticariyyi ve iğtişaat-ı dahiliyyeyi intac edecek vekayi ve muamelatın ref ve izalesi için kuvve-i askeriyye sevk ve ithal ile menafi-i zatiyyesini muhafaza edebilmek salahiyetini tasdik edeceğini beyan ediyordu. Rusya Hükümetinin Japonya ve düvel-i saire ile akd ettiği mukavelenameler mucibince, istiklaliyyet ve tamamıyyet-i mülkiyyesi taht-ı taahhüde alınmış bulunan Kore’ye ait Japon teklifat-ı

esasiyyesini kabul etmekle beraber, aynı zamanda, Rusya Kabinesi ber vech ati üç maddeyi talepte ısrar eylemişti:

1- Bu teklifattın bazı şerait mucibince taht-ı taahhüde alınması;

2- Sevkü'l-ceyş nokta-i nazarında Kore'nin hiçbir yerinin istimal edilemeyeceği hakkında bir mukavelename tertibi [Çünkü bir ecnebi hükümeti Kore üzerinde bu yolda bir salahiyet ve mezuniyeti haiz olursa, bu hal doğrudan doğruya Kore'nin istiklaliyyet ve tamamıyyet-i mülkiyyesini muhill bir keyfiyyet teşkil ediyordu.];

3- Kore Boğazında serbesti-i seyr-ü sefainin cari ve daim olması.

“Bu mealde tertib tanzim edilen proje Japonya Hükümetince itminan bahiş ve kanaat-i aver olamadığından, hükümet-i müşarün ileyha, son teklifnamesi ile Kore'nin istiklaliyyetini zamin olan ber vech bala şeraiti kabulden istinkâf ettiği gibi, akd edilecek mukavelename derununa, Mançurya mesailine ait birçok mevad derc ve ilave etmekte kıyam eylemişti. Japonya Hükümetinin mutalebat-ı vakıası, bi't-tab Rusya Hükümetince şayan-ı kabul olamayacaktır. Çünkü Mançurya mesaili, bidayet-i emirde bir Rus ve Çin münasebatına, badehu Çin Hükümeti ile menafi-i ticariyyeleri müşterek olan hükümat-ı saireye ait idi. Binaen aleyh, Rusya Devleti, Japonya Hükümeti ile Kore mesailine dair akd edeceği bir mukavelename derununa Rusya Ordusu tarafından işgal edilmekte olan bir araziye dair bazı şerait derc edilmesini tecviz edemedi.

“Rusya Hükümeti, Mançurya Kıtası işgal-i askeri altında buldukça orada Çin Hükümetinin istiklaliyyet ve tamamıyyet-i mülkiyyesini, hükümat-ı sairenin Çin ile münakid mukaveleleri mucibince haiz oldukları hukuk ve salahiyetlerini tanımaktan mücanebet etmemiştir. Zaten mahafil-i ecnebiyyeye dahi bu meali mutazammın birer beyanname tebliğ edilmiştir.

“Rusya Hükümeti, bu noktaları derpiş-i iman ederek Japonya'nın son teklifatına karşı tahrir edilen cevapnameyi (Tokyo) daki Sefirine gönderdi. Cevapnamenin mazhar hüsn-ü kabul olacağını ve temin-i sulh ve müsalemeye hadim bir mukavelename akdi için Rusya Hükümeti tarafından izhar olunan amal u efkâr hayr-ı hahanenin fevka'l-ade takdir edilmiş bulunacağını ümit ediyordu; Japonya Hükümeti ise, bu cevabı beklemeden müzakeratı vakt-i ahire talik ile kat-i münasebat etmeye karar verdi!

“Rusya Kabinesi, muamele-i vakıadan tevellüd edecek mesuliyetlerin kâffesini Japonya Hükümetine tahmil ederek vekayin kesb edeceği hale intizar edecek ve lüzumunda aksa-yı şarkdaki hukuk ve menafini muhafaza ve müdafaa etmek için tedabir-i şedide ittihazından geri durmayacaktır!”

JAPONYA’NIN İLAN-I HARBİ 10 ŞUBAT 1904

“Sandali-i hükümeti pek eski zamandan beri aynı sülalaye makarr olan Japonya’nın Haşmetlü İmparatoru bütün teba-i sadıkasına karşı ber vech ati beyanatta bulunuyor:

“Bu tarihten itibaren Rusya Hükümetine karşı ilan-ı harb ile ordu ve donanmamıza bu hükümete karşı olanca kuvvetleriyle harp etmek tekmil-i ehliyetli memurlarımıza dahi kavanin malik müsaadesi dahilinde milletimizin ihraz-ı şan galebe etmesi için vazifelerine devam ve hüsn-ü gayret ve ikdam eylemek lüzumunu emir ettik.

“Her an ve zaman maksadımız devletimizin münasebat-ı beyne’l-milel icabatından olan terakkiyat-ı medeniyyesini temin ve hükümat-ı saire ile olan revabıt-ı dostanesini teyid ve tarsin ve aksa-yı şarkta daimi sulh ve müsalemeti tehyie edecek meslek ve tedabiri tayin ile hükümat-ı sairenin hukuk ve menafine tecavüz etmeyerek memleketimizin refah ve saadetini takviye ve tehvin eylemekten ibarettir. Muktedir ve ehliyetli memurlarımız arzumıza inkıyaden vezaiif-i mukaddeseleri hüsn-ü ifa ederek hükümat-ı saire ile mevcut olan münasebatımız gittikçe peyda-yı samimiyyet eylemektedir; maa’t-teessüf bütün amal ve maksad-ı terakki perestarane mugayir olarak Rusya Hükümetine karşı ilan-ı harp etmeye mecbur olduk.

“Kore’nin tamamıyyet-i mülkiyyesi, Kore İmparatorluğu için bir lüzum-u katidir. Çünkü yalnız münasebat-ı kavmiyye ve irsiyyemizden dolayı değil, Kore’nin devam-ı istiklaliyeti hükümetimizin selameti nokta-i nazarından dahi fevka’l-ade mühimdir. Halbuki, Rusya Hükümeti Çin ile olan mukavelenamesi ahkâmına ve hükütmat-ı saireye ita eylediği teminata ehemmiyet vermeyerek el’an Mançurya’yı taht-ı işgalinde bulundurmakta ve oradaki mevkinin tahkim ve teyid için icap eden tedabiri bi’l-ittihaz eyalat-ı mezkûrenin bi’l-ahire kamilen Rus müstemlekâtı miyanına dahil olmasını temin edecek mesailer müracaat ile amal-i istila cuyanına gereği gibi vüsat vermeye çalışmaktadır! Mançurya Kıtasının Rusya idaresine geçmesi, hem Kore’nin tamamıyyet-i mülkiyyesini ve hem aksa-yı şark sulh ve müsalemetini tehdit ettiğinden

hükümetimiz mesail-i mezkûreyi bir müzakere ile hall ederek aksa-yı şark müsalem-i daimesini temin etmek cihetini ihtiyar etmişti; en muktedir memurlarımız vasıtasıyla Rusya Hükümetine birçok teklifat dermiyan ettik. Altı ay zarfında müteaddid defalar konferanslar teşekkül etti!

“Rusya Hükümeti teklifat-ı vakıyı bir fikr-i itilafciyane ile kabul ve tedkik edeceği yerde, mesail-i mezkûre hall ve tesviyesini bi asl u esas bir takım mazeretlerle tehhürata uğratarak, bir taraftan asayiş ve müsalem-i arzu ettiği halde diğer taraftan tervic-i maksad ve amal için berri ve bahri birçok tedarikat-ı askeriyyede bulunmaya başladı!

“Biz Rusya’nın bidayet-i emirden beri sulh u salah taraftarı olduğunu kabul edemeyiz! Rusya Hükümeti bütün tekliflerimizi redd etti; Kore’nin selameti taht-ı tehlikededir. Hükümetimizin menafi-i hayatiyyesi tehdit edildi; müzakerat-ı sulhiyye ile nail olamadığımız temin-i istikbal-i saadetini ihraz için artık silaha müracaattan başka bir tedbir kalmadı!.. Tebamızın sadakat ve cesareti sayesinde aksa-yı şark sulh-i daimisinin teessüs ve takviye eylemesi ile hükümetimizin ihraz-ı şan ve muhafaza-i haysiyet ve unvan eylemesi ehass-ı amalimizdir.”

RUSYA’NIN İLAN-I HARBİ 10 ŞUBAT 1904

“Tekmil-i Rus Kavminin Baş Kumandanı Haşmetlü İkinci Nikola Hazretleri eltaf-ı rabhaniyyeye sığınarak, sadık tebasına beyanat-ı atiyede bulunur:

“Milletimizin en mukaddes ve muazzez hissiyatı olan sulh ve müsalem-i aksa-yı şarkta da temin etmek için birçok say u faaliyet ve izhar ederek bu maksad-ı sulhperverane ile, iki hükümet beyninde Kore Mesailine dair mevcut mukavelenamenin tecdid ve tadili hususunda Japonya Hükümeti tarafından vuku a gelen teklifi kabul ettik. Bu hususa dair açılan müzakere her nasılsa bir hüsn-ü neticeye isal edilemedi; Japonya Hükümeti Rusya Hükümetinin son mutalebatından haberdar oluncaya kadar bile beklemeyerek müzakerenin talik edildiğini Rusya Hükümeti ile mevcut olan münasebat-ı siyasiyenin münkatı olduğunu ilan etti. Bu kabil bir inkıta münasebatın muharebenin başlangıcı demek olacağından bizi haberdar etmeden, Japonya Hükümeti (Port-Arthur) istihkâmatının dış limanında lenger-endaz olan donanmamıza bir hücum-u na-gehani icra etmek üzere torpido sefainine talimat verdi... Bu hadise-i nageh-zuhur hakkında aksa-yı şark valisinden telgraf alır almaz mukabele-i lazimedede bulunulmasını emir ettik!

“Kararımızın bundan ibaret olduğunu beyan ile lutf-i bariden emin olduğumuz halde kalpleri hissiyat-ı sulh perane ile memlu olan tebamızın hukuk-u hükümetimizi müdafaa için gayret ve ifa-yı hüsn-ü hidemat eylemesini arzu ve ordumuz ile donanmamızın dahi ihraz-ı muzafferiyet etmelerini cenab-ı haktan temenni ve niyaz eyleriz.”

13 Şubat 1904 tarihinde Çin’in bi tarflığı hakkında da Çin Sefiri vasıtasıyla Japonya Hariciye Nazırına şu vechle bir beyanname tebliğ edildi:

“Japonya Rusya Hükümetleri arasında ki münasebat-ı siyasiyye ve sulhperane münkatı oldu. Lakin Çin Devleti her iki hükümet ile münasebat-ı dostanede müdavim bulunduğundan münasebat-ı hemcivariye hürmeten ve imparator hazretleri tarafından verilen emire imtisalen kavaid-i bi tarafının hüsn-ü tatbik ve icrası için umum vilayet memurlarına ayrı ayrı emirnameler istar edilmiştir.; bundan başka, memurin-i mahaliyyeye kendi idarelerinde bulunan mevakideki teba-i ecnebiyye ve Hristiyanıyyenin hukuk-u ticariyyesini muhafaza için de talimat-ı lazıme verilmiştir.

“(Mukden) ile (Hing King) Şehirleri makabir ve saray imparatorların kesretli bulunduğu mevakiden olduğu için ora Valisine mebani-i mezkûrenin hukukunu taht-ı muhafazada bulundurması ayrıca, emir olundu.

“Vilayat-i selase-i şarkiyyede şehirler, kasabalar ve mebani-i resmiyye ile ahalinin emval ve mesakini muharibin tarafından duçar-ı hasar edilmemelidir; mevaki-i mezkûrede bulunan Çin Ordusu ne muharibin arazisine tecavüz edecek ve ne muhariblerden birinin Çin Arazisine tecavüzatına meydan verecektir.

“(Liao) nun garbi tarafında kâin olan ve ahiren Rusya tarafından tahliye edilen kıtaat-ı memleketin tecavüzden masuniyeti için (Peyang) Valisi o tarafa bir kuvve-i muhafaza göndermiştir; Moğolistan’ın dahil ve haricinde bulunan eyalet-i muhtelifede dahi kavaid-i bi tarafıyye riayet edilecektir.

“Binaen aleyh, muharib hükümetler tarafından buraların tecavüzden masuniyetine dikkat ve itina edilmelidir; ve hududu tecavüz edilir edilmez mütecavizleri tard u ihrac için Çin Hükümeti tarafından ittihaz edilecek tedabir-i şedide, münasebat-ı dostanenin inkıtama delil add edilmemelidir.

“Her nasılsa hükümet-ı ecnebiyye askeri ile işgal edilmiş ve Çin’in daire-i nüfuz ve iktidarı haricinde kalmış olan Mançurya Kıtasında kavaid-i bi tarafının hüsn-ü tatbik edilemeyeceğinden havf ve tereddüt etmekteyim.

“Vilayat-i selase-i şarkıyye de, Çin hukuk-u hükümraniyesi altında bulunduğundan herhangi taraf-ı ihraz galebe ederse etsin bunlardan hiçbiri tarafından işgal edilemeyecektir.”

Bu beyannamenin birer sureti Pekin’de mukim bi’l-cümle hükümet-ı ecnebiyye memurlarına tebliğ olundu.

1904 senesi Şubat’ının 17 inci günü, Japonya Hariciye Nazırı Baron (Komora) Çin’in şu beyannamesine ber vech ati cevap ile mukabele eyledi:

“Japonya Hükümeti Çin’de hüküm-ferma olan şerait ve ahval-i müsalemetperveranenin ihlal edilmesinden mücanebet ve ihtiraz edeceğinden, Rusya tarafından işgal edilmiş olan Çin arazisi müstesna olmak üzere, mahal-i sairedeki kavaid-i bi tarafıyye, Rusya Hükümetince riayet edildiği takdirde o dahi mütabaat eyleyecektir.

“Meydan-ı harbde Japonya Ordusunun tabi olduğu kavaid ve kavanin-i askeriyye, emval ve emlakın duçar-ı hasar edilmesine müsait değildir; binaen aleyh, Çin Hükümeti (Mukden) ve (Hing King) de bulunan makabir ve saray imparatorilerin mevaki sairedeki mebaninin bu harp esnasında her türlü zarar ve ziyandan mahfuz bulunacağına emin olmalıdır.

“Bundan başka, hareket-ı askeriyye mıntıkası dahilinde Çin Hükümeti ile ahalsininin haiz oldukları hukuk, icabat-ı askeriyye müsait oldukça, taarruzdan masun bulundurulacaktır. Lakin eğer Japonya’nın hasmına irae-i suhulet ve müzaheret gibi muavenete delalet edecek muamelat görünürse, o zaman Japonya Hükümeti dahi muktezayat-ı ahvale göre serbesti harekatta bulunmak hak ve salahiyetini muhafaza edecektir.

“Zaten Japonya’nın harb-i hazıra girişmesi bir galebe-i katiyye ihraz etmek fikir ve maksadından ileri gelmeyip ancak hukuk ve menafi-i meşruasını taadiyat-ı ağyare karşı muhafaza maksadına mübtteni olduğundan Japonya Hükümeti Çin’in bir

karış toprağına bile tecavüz etmek veyahut bir karış yerini ele geçirmek niyetinde değildir.

“Japonya Hükümeti tarafından Çin Arazisinde icra edilecek olan hareakt-ı askeriyyenin kâffesi icab-ı halden ileri gelip, yoksa Çin Hükümeti duçar-ı zarar ve hasar etmek maksadından neşet etmeyeceğine de Çin Hükümetinin emin olmasını arzu ederiz.”

18 Şubat 1904 tarihinde Çar Hazretleri ikinci bir beyanname daha neşr eylediler ki, beyanname-i mezkûr şu vechle yazılmıştı:

“Uzun müddet sürmesi muhtemel olan şu harpte, hainane bir hücum neticesinde cüzi bir muzafferiyet ihraz edebilmek maksadıyla ansızın kat-i müzakerat ve münasebat eden hain bir düşmana karşı Rusya kavmi sekiz günden beri münfail bulunuyor!

“Rusya Kavmi sükunet ve metanet-i tamme ile, ahz-ı intikam edildiğine dair, aksa-yı şarktan havadis bekliyor... Ve Japonya'nın icra ettiği taadiyat ve muhacemat-ı hainanenin ve bizi harbe mecbur eden muamelat-ı gayr-i layıkanın mücazatını göreceğinden emindir! Hükümetimiz idame-i sulh ve müsalemet taraftarı bulunduğu sırada, böyle bir münazaa ve ihtilafa sebebiyet verildiğinden dolayı, ordumuzun parlak muvaffakiyetler ihraz ettiğini mübeşşir haberlere intizar olunuyor! Evet! Bu şanlı havadislere harekat-ı katiyye icrasına karar verilmeden evvel intizar olunamazdı!

“Duçar-ı hücum olan arazinin budiyeti ve imparatorun idame-i sulha hadim efkâr ve niyyat müsalemet perveranesi evvelce oralarda esbab-ı harb ve vegayi tamamen hazırlamak imkânını selb etmişti. Mahaza, Japonya'nın Rusya Devleti'nin kuvve-i satveti ile mütenasib bir darbe-i tedib yemesi için çok zaman geçmeyecektir!

“Hal böyle iken bile Rusya, müstahak ceza olan ve kendisine karşı müteazzımane ve hainane bir suretle muamele ederek mukabele-i bi'l-misle layık görülmüş bulunan bir millet efradının kanını bi lüzum yere dökmeye kail ve razı olamaz. Binaen aleyh, yüzlerce defa tekrar etmiş olan hücumların intikamını defaten almak için kemal-i sabır ve sebat ile münasip bir fırsat beklemeliyiz.

“Harekat-ı beriyyeye daha çok vakit vardır; mevki-i harbden derhal havadis alamıyoruz. Lüzumsuz yere kan dökmek Rusya İmparatorluğunun azamet ve haşmeti ile

mütenasib değildir. Rus Ahalisi menafi-i meşruasını müdafaa hususunda pek ziyade hahişger bulunuyor... Binaen aleyh, şanlı muzafferiyet havadisleri gelir gelmez, her kavme karşı hemen neşr eyleyeceğini tamimen beyan eyleriz!”

RUSYA’NIN RESMİ BEYANNAMESİ

Rusya ve Japon Hükümetleri arasında inkıta-i münasebata ve ilan-ı harbe ait Rusya Hükümeti tarafından Şubat 20 tarihli diğer bir beyanname daha neşr edildi. Bu beyannamede evvela, Rusya Hükümeti tarafından Japonya’nın son teklifatı Kanun Saninin 16 ncı günü alınmış bulunduğu ve mukaddema ihtiyar edilen mesleğin neden ibaret olduğu, her iki hükümet arasında inkıta-i münasebat tarihinde bir iki gün evvel ki ahval ne suretle terakki ve takib edildiği beyan ve sonra, Şubat 8, 9 ve 10 uncu günleri Rus sefain-i harbiyesi ile sefain-i ticariyesine, kavanin-i milel ahkâmıyla asla kabil-i tevfiik olamayacak bir surette Japonya tarafından hücum edildiği halde ilan-ı harbi mutazammın bunlardan başka hiçbir muamele ve hareket cereyan etmediği ve Japon Hükümetinin ilan-ı harp resmisini, ancak Şubat’ın 11 inci günü neşr ettiği ilan olundu.

JAPONYA HÜKÜMETİNİN BİRİNCİ CEVABI 22 ŞUBAT 1904

“Rusya Hükümeti, Şubat 18 ve 20 tarihiyle neşr ettiği beyannamelerde, Ruslar üzerine na-gehani hücum ederek hainane bir surette ehemmiyetsiz bir muzafferiyet kazanıldığından dolayı Japonya Hükümetini itham ediyor. Bundan başka münasebat-ı diplomatikiyyenin inkıtai ilan-ı harp demek olamayacağı gibi ilan-ı harp dahi ancak Şubat’ın 11 inci günü vuku bulduğundan, Şubat 8 tarihinden beri Rus sefain-i harbiyye ve ticariyyesinin duçar olduğu taarruzat, kavanin-i beyne’l-milel ahkâmına mugayir ve menafi olduğu ve işbu muamelat-ı na-layıkanın badi olacağı hareketin mesuliyeti tamamen Japon Hükümetine ait olmak lazım geleceği dermiyan olunur.

“Japonya’nın ilan-ı harp etmeksizin muhasamata başlamış olmasıyla kavanin-i beyne’l-milelle mugayir bulunduğu hakkında Rusya Hükümeti lisanından çıkan ittihamat pek garip bir sedayı haizdir! Çünkü bu kabil-i hareketlere Rusya’nın kendisi bir misal-i mükerrer teşkil etmiş bulunmaktan sarf-ı nazar, 1808 Senesi daha kat-i münasebat etmeden bile (Finlandiya) Memaliğine yed-i zabt ve istilasına geçirdiği henüz hatırlardan çıkmamış olan bir mesele-i garbiyye-i siyasiyedir.

“Her nasıl olursa olsun, Japon Hükümeti menafi-i meşrua-i siyasiyyesini muhafaza maksadıyla silaha sarılmak mecburiyetinde bulunmasından dolayı, Rusya

Hükümeti tarafından kendi aleyhine edilen ittihamatı, tamamıyla sahibine redd ve iade ediyor.

“Rusya, aksa-yı şarkta idame-i sulh ve asayıştan başka bir fikir ve emel takip etmediğini iddia ediyor. Lakin bu iddia, inkıta-i münasebattan evvel (Tokyo) Kabinesine göndermiş olduğu cevapnamelerle hiçbir vechle kabil-i telif değildir.

“Rusya Hükümeti, sulh ve müsalemet taraftarı bulunmadığını, bir maksad-ı itilaf-cuyane ile Japonya tarafından vaki olan teklifatin adem-i kabulünde inat ve ısrar etmesi ve müzakereyi bi asl u esas bahanelere atfen lüzumsuz yere duçar-ı tehir ve tavik etmekle beraber kuva-yi beriyye ve bahriyyesini tehyie ve ihzarda bir faaliyet-i tamme izhar etmesi gibi muamelatı ile mertebe-i hak ve bedahate isal eylemiştir.

“Bu ahval, berahin-i atıye ile büsbütün mertebe-i sübuta varmıştır: Evvela, Rusya Hükümeti (Mançurya) Kıtasını tahliye için tayin etmiş olduğu 1903 senesinin Nisanından beri aksa-yı şarkta birçok tedarikat-ı askeriyye icra eyledi; saniyen, yine bu tarihten beri Rusya'nın kuvve-i bahriyyesi ber vech ati tezyid ve teksir edildi:

38,488 tonne lik (3) harp sefinesi.

7,726 tonne lik (1) zırhlı kruvazör.

26,417 tonne lik (5) kruvazör.

2,450 tonne lik (7) torpido muharribi.

1,334 tonne lik (1) ganbot.

6,000 tonne lik (2) torpido sefinesi ki,

Ceman: (82,415) tonne hacm-i istiabisinde (19) kıta gemiden ibaret bir kuvve-i azime!

“Bunlara ilaveten demiryolu vasıtasıyla (Port-Arthur) a parça parça torpido ve muharibleri gönderip kemal-i faaliyetle ve az zaman zarfında onları ikmal ve ihzar ettirdi. Bundan başka da gönüllü filosundan (2) kıta sefineyi (Vladivostok) Limanında teçhiz ve teslih ederek harb sefinesi haline ifrağ eyledi.

“Muahharen mecmui 30740 tonneye baliğ olmak üzere bir adet zırhlı harb sefinesi ile üç kruvazör, yedi torpido muharribi ve dört torpido sefinesinden mürekkeb bir kuvve-i muavene daha yola çıkarmıştı ki, geri çağırılmak mecburiyeti görülmesi idi,

bunlar da şüphesiz, Rusya'nın aksa-yı şark filosu miyanına ithal edileceklerdi. Binaen aleyh, eğer bu gemiler mahal-i maksudlarına gidebilmiş olsalardı, o zaman Rusya'nın aksa-yı şark kuvve-i bahriyesinin mikdar-ı tezayüd-ü umumisi (133000) tonneyi geçmiş bulunacaktı. Salisen, Rusya 29 Haziran 1903 tarihinden beri kuvve-i beriyyesini de şayan-ı dikkat bir surette tezyid eyledi.

“Fi'l-hakika Haziran'ın 29 uncu gününden beri bir nakliyat-ı ticariyyesi icra etmek bahanesi ile Rusya Hükümeti şimendüfer hattıyla aksa-yı şarka iki piyade livası, iki topçu taburu ve bir süvari kıtası sevk etmiş ve bu sevkıyat o zamandan beri bila-fasıla devam etmekte bulunmuştur. Şubat Ayının bidayetinde kuva-yi askeriyye mevcudu 40,000 kişiyi mütecaviz idi. Bundan başka, Rusya'nın oraya daha 200,000 kişiyi mütecaviz bir kuvve-i askeriyye göndermek fikrinde bulunduğu da tezahür ve tahakkuk eylemiştir. Rabian, bir taraftan da gece gündüz (Port-Arthur) ve (Vladivostok) istihkâmatının tahkimi, (Hong Çang) , (Liao Yang) vesair daha bazı mevaki-i askeriyye de istihkâm inşaatı, şimendüfer hattı ve gönüllü filolara mensup sefain vasıtası ile de mühimmat ve erzak sevkıyatı gibi harp hazırlıklarına delalet edecek Efal ve hareket birbirini vely-i takip eylemekte idi; hatta geçen Teşrin Evvel Evasıtında seyyar hastahane levazımıyla dolu 14 vagonlu bir tren, birden bire, Rusya'dan aksa-yı şarka gönderildi.

“Esbab-ı meşruhaya binaen Rusya Hükümeti katiyyen sulh ve müsalemet taraftarı değil, bi'l-akis Japonya'yı kendi hüküm ve nüfuzuna sokabilmek için kuvve-i askeriyyesinin tezyidine ve adeden tefavvukunu temine vakf-ı enzar-ı dikkat ve ihtimam etmekte bulunmuş idi. Rusya'nın hareket-ı askeriyyesi Kanun-u Saninin nısf-ı ahirinden Şubat bidayine doğru daha ziyade kesb-i faaliyet ederek Kanun-u Saninin 12 nci günü (Port-Arthur) ve (Talien) civarında iki tabur piyade ile bir fırka süvari Kore'nin şimal hududuna doğru sevk edildi, bu ayın 28 inci günü de Amiral (Aleksiyef) tarafından (Yalu) civarında ikamet eden kuva-yi askeriyyeye karşı harbe hazır ve müheyya bulunmaları hakkında evamir-i lazıme verildi. Şubat (1) inci günü (Vladivostok) Şehri Kumandanı, hükümetinden aldığı talimat mucibince, orada mukim Japon ticaret acentesine, kariben (Vladivostok) taht-ı muhasaraya alınacağından Japonya'ya veya (Khabarovsk) a ya azimet etmek üzere hazırlanması lüzumundan bahis bir beyanname tebliğ etti.

“Aynı tarihte limanımızda bulunan bir harp sefinesi müstesna olmak üzere, (Port-Arthur) da lenger-endaz olan harp sefain-i cesimesinin kâffesi gayr-i malum bir istikamette açık denizlere çıkarak geşt ü güzar etmekte ve diğer cihetten de mütemadiyen (Liaoyang) dan (Yalu) ya doğru sevkiyat-ı askeriyye icra olunmakta idi.

“Bu haller göz önünde durup dururken Rusya’nın harbe hazırlanmakta olmadığını ve harp etmek maksadında bulunmadığını kim iddia ve ispat edebilir;

“Japonya Hükümeti, mevkinin vehametini ve halin gittikçe kesb-i müşkilat etmekte olduğunu görerek beyhude yere sürüklenmekte olan müzakereden kat-i nazar ile muhafaza-i mevcudiyetin istilzam eylediği tedabiri ittihaz kalkıştı. Binaen aleyh, mukabele-i bi’l-misle icbar eylemek mesuliyeti Japonya değil, Rusya’ya tahmil edilmek icab eder.

“6 Şubat’ta Japonya Hükümeti yarım kalmış olan müzakerenin katine Rusya tarafından duçar-ı tehdit edilen mevki ile hukuk-u esasiyye ve menafi-i meşruasının emr-i muhafazası ne gibi hareket-ı müstakilane ve serbestaneyi icab ediyorsa onun icrasına ve münasebat-ı diplomatikiyyeyi kat ile sefirini geri çağırmaya karar verdiğini Rusya Hükümetine ifham etti. “Harekat-ı Müstakilane” tabiri ilan-ı harb demektir; farz edelim ki, Rusya Hükümeti bu tabirin o manaya delalet ettiğini anlayamadı; o halde Rusya Hükümetinin duçar-ı su-i tefehüm olmasından Japonya Hükümeti niçin mesul olsun? Muhasamata başlamadan evvel bir ilan-ı harb resmi icab edip etmeyeceği meslesine gelince, bu noktada asla şüphe ve tereddüde mahal yoktur. Fi’l-hakika, bütün hukuk-u beyne’l-milel uleması müttefikun-aleyhtir, ki harbe başlamazdan evvel ilan-ı harb etmek katiyyü'l-vucub bir şart değildir. Zaten esfar-ı ahireden bir çoğunda harbe başlandıktan sonra ilan-ı harb edilmiştir ki, bu husus zamanımız harbleri için hemen hemen bir kaide-i umumiyeye sırasına geçmiştir diye biliriz. Bu sebepten Japonya’nın hareketi kavanin-i beynel – mile’l nokta-i nazarından dahi hiçbir vechle muaheze edilemez . O halde Rusya Payitahtından aks ile ta bahr-i muhit sevhiline gelen mesuliyet-i harp sedası yine Rusların kendilerine rücu etmek lazım geleceğine asla şüphe edilemez. Biraz yukarıda söylediğimiz gibi ilan-ı harb etmekten evvel harbe başlanılabileceğini müsbet vukuat-ı tarihiyye, Rusya Kavminde dahi ender değildir: 1808 Senesinde ilan-ı harb değil, hatta münasebat-ı siyasiyyeyi kat etmeden bile (Finlandiya) ya bi’l- hücum burasını zabt ve istila eden Ruslar değil mi idi?”

Şubat Ayının 22 sinde Rusya Hariciye Nazırı Kont (Lamsdorff) Japonya hakkında bazı şikayati mutazammın olmak üzere yeniden düvel-i muazzamaya bir nota daha göndermiş idi.

Japonya Hükümetinin Kont (Lamsdorff) a verdiği ikinci cevabı ise Londra'daki Japon Sefiri vasıtasıyla düvel-i muazzamaya tebliğ edilmişti. Biz bu cevabı ehemmiyetine binaen ber vech ati aynen nakl ediyoruz:

“Rusya Hükümeti, Japonya Hükümetini Kore’ye ait mesail hakkında kavanin-i beyne’l – milele taarruz ettiğinden dolayı mesul add ettirmek ve Kore Hükümetinin atiyen vaki olacak müddeayatının hükmü olmayacağını tefhim eylemek için hükümet-i saireye birer nota tebliğ ediyor.

“Japonya Hükümeti Rusya’nın bu babdaki efkâr ve mütalaatını hiçbir vechle nazar-ı dikkate almaya bile lüzum görmez. Mahaza, Rusya Hariciye Nazırı Kont (Lamsdorff) tarafından düvel-i muazzamaya gönderilmiş olan notadaki vahi ve yanlış tebligatı cerh ve tashih etmek bir cihetten Japon Hükümetinin vezaifi cümlesinden maduddur. Zira, Nazır-ı Müşarün ileyhın bu ilan ve beyanatı tekzib edilmeyecek olursa, o zaman onlar, bi taraf hükümetin efkâr-ı umumiyyesine Ala halihi nakş olunarak lüzumsuz yere Japonya aleyhinde birtakım mülahazat ve istidlalata sebep vermiş olurlar. Binaen aleyh, Mikado Hükümeti Rus notasında hakayık-ı sabite sırasında gösterilmiş olan ittihamat-ı hamse hakkında ber vech ati beyanatta bulunmayı münasip add eylemiştir:

Evvela, Rusya Hükümetinin mucib-i iştikası olan mevadı arz edelim:

“1- Japonya Hükümeti, ilan-ı harp etmezden evvel, bi taraflığını ilan eden Kore’ye asker ihrac etti;

“2- (8) Şubat tarihinde yani ilan-ı harbden üç gün mukaddem Kore’nin bi taraf bir limanı bulunan (Şemolpo) da lenger-endaz bulunan iki Rus sefine-i harbiyyesi aleyhine Japon Donanması tarafından taarruz edildi. İnkıta müzakerat ve münasebattan haberleri yok iken duçar-ı hücum olan bu iki sefine mürettebatı, ne olduklarını şaşırıldı; çünkü Japonya Hükümeti Danimarka telgrafları vasıtasıyla tebliğ edilen son cevabımızı ahz ve telakkiden istinkâf ederek kendi kendine ilan-ı harb etmiş ve Kore Hükümetinin telgraf yollarını dahi kesr ve tahrib eylemişti.

“3- Muharebeye başlanacağı bir zamanda Japonya Hükümeti kavanin-i beyne'l-milel mugayir olarak Kore'nin bi taraf limanlarında bulunan bazı Rus sefain-i ticariyyesini zabt etti.

“4- Japonya Hükümeti (Seul) de mukim sefiri vasıtasıyla Kore'nin Japon idaresi tahtına gireceğini tebliğ ve ifham eyledi.

“5- Japonya Hükümeti (Seul) de mukim Fransa Sefiri vasıtasıyla Rus Sefirine erkân ve maiyyeti ile beraber Kore'den hemen infikak etmesi için evamir-i lazime ita etti.”

Japonya Hükümeti bu notaya cevap verdi; vakıa Rusya Hükümetinin meddeayat ve iştikasına mukabil uzun uzadıya beyan-ı mütalaaya hacet yok idi. Lakin mucib-i iştika olan mevad hakkında tenvir-i efkâr ve ezhan edecek berahin-i tekziyye mevcut olmadıkça bi taraf hükümetlerin efkârında bir su-i tesir hasıl olacağından Japonya Hükümeti beyanat-ı mebus-u anhanın redd ve tekzihi bir hakk ve vazife olarak telakki etmiştir. Japonya Hükümeti, hükümat-ı saireye gönderilen Rus notasındaki beş maddeye ber vech ati cevap vermiştir:

“1- Japonya Hükümeti ilan-ı harpten evvel Kore'ye asker ihrac ettiğini itiraf ediyor; lakin o zaman Rusya ve Japonya Hükümetleri arasında bi'l-fil hal-i harb cari idi. Harbin esbab-ı mucibesinden beri Kore'nin istiklaliyyet ve tamamıyyet-i mülkiyesinin idamesinden ibaret olduğu için tehdit edilen bir mahale kıtaat-ı askeriyye sevk ve ihrac etmek bir tedbir-i meşru idi. Ve zaten bu sevkıyat, Kore İmparatorunun muvaffakatını istihsal ederek icra olunmuştu.

“Japonya Hükümeti ahval-i hazıranın icab ettirdiği vech üzere Kore'ye kendi askerinin sevk ve ihrac edilmesi ile, Çin Hükümetinin katiyyen muvafakatı olmaksızın ve müzakerat-ı sulhiyyeye devam edildiği bir sırada, Rusya Hükümetinin Mançurya'ya asker sevk etmesi beynindeki fark-ı azimin tedkik ve muhakemesini enzar-ı sulh ve adalete havale eyler.

“2- Japonya Hükümeti bu bendin ahkâmını redd ve tekzihi eder; Fi'l-hakika Japonya Hükümeti ne Danimarka kablosu vasıtasıyla Rusya'nın son cevabını ahz ve telakki etmeye mümaneet etti ve ne Kore Hükümetinin münakalat-ı telgrafiyyesine ika zarar ve hasar eyledi. (Şemolpo) de bulunan iki Rus sefine-i harbiyyesini duçar-ı hücum olduğu beyan edilirken, hal-i harbin de filen mevcut bulunduğunu söylemek icap ederdi.

(Şemolpo) ya asker ihrac etmek için Kore Hükümeti beyan-ı muvafakat ettiğinden işbu liman artık muharibeyn için bi taraflıktan çıkmış demektir!.

“3- Japonya Hükümeti sefain-i ticariyyenin zabt ve tevkifi mesailini rüyet ve tesviye etmek üzere bir ganaim-i bahriyyesi mahkemesi tesis etmişti. Binaen aleyh, bu maddenin ihtiva ettiği şikayet hakkında hükümet tarafından bir söz söylemek iktiza etmez! Çünkü Kore Limanlarında yakalanmış olan Rus tüccar gemileri hakkında bir hükm-i kati vermek salahiyeti tamamıyla bu mahkemenin vazai fi dahilindedir.

“4- Japonya Hükümeti bu numralı maddenin dahi mazmun ve muhteviyatının tamamen bi asl u esas olduğunu ilan eder.

“5- Japonya Hükümeti bu numra tahtında münderic esbab-ı iştikayı dahi redd eder; Fi'l-hakika ne doğrudan doğruya ve ne bi'l-vasita Kore'den infikakı için Rusya Sefirine bir emir verildi. Şubat 10 tarihinde Kore'de mukim Fransa maslahatgüzarı Japon Sefirinin nezdine gelerek Rusya Sefirinin infikak etmek arzusunda bulunduğunu ihbar etmiş ve bi'l-ahire tahriren dahi beyan-ı malumat ederek bu madde üzerine Japon Sefirinin fikrini istimzac eylemiştir.

“Japon Sefiri ise eğer Rus Sefiri dostane bir surette Kore'den infikak etmek arzusunda ise, kendisinin Japon askeri tarafından muhafaza ve vikaye edileceğini beyan etmiştir. Fi'l-hakika, sefir-i muma ileyh Şubat'ın 12 nci günü hareket ederek (Şemolpo) ya kadar bir miktar Japon askeri tarafından muhafaza olunmuştur.

“(Foshan) da bulunan Rusya Konsolosu dahi Şubat'ın (28) ne kadar mahal-i memuriyetinde kalmıştı; ve hükümeti tarafından kendisine talimat-ı muhteziyye verilerek derakab (Foshan) ı terk etmek arzusunu izhar etmeye başlayınca o limandaki Japon Konsolosundan muavenet-i lazımeye mazhar olmuş ve (Şangay'a) gidinceye kadar Japon konsolosu tarafından hakkında muamelat-ı nazikane gösterilerek irae-i suhulet edilmiştir.”

RUSYA VE JAPONYA HÜKÜMETLERİNİN İKTİDAR VE KUVVE-İ NİSBIYYELERİ

Harbin zuhurundan evvel birçok kimseler, Japonya gibi küçük bir hükümetin, mesaha-i coğrafyaca Dünya'nın en cesim bir hükümeti olan Rusya'ya karşı hücum etmesini azim bir cüretkârlık, büyük bir tedbirsizlik add etmişlerdi. Evet! Diyorlardı ki,

Rus ile Japon beynindeki nispet (1:3) beynindeki nispet gibidir. Bu doğru bir fikir değil.. Çünkü evvela, Japonya yeknesak bir milletten teşekkül ettiği halde Rusya bi'l-akıs otuzu mütecaviz milel-i muhtelifeden mürekkebdir. Saniyen, her Japon kendi hükümdar ve memleketi namına kavga etmeye ve o yolda ölmeye hazır iken Rusya'da hal bu merkezde değildir... Evet. Rusya'da birçok milel ve akvam mevcuttur.

Ezcümle üç milyon (Finlandiyalı) var. Kendi menafi hususiyelerini temin için sarf-ı mesaiden bir dakika hali kalmayan şu üç milyon ahalinin esna-yı harbde hissiyat-ı hakikiyye-i cengâverane ibraz eylemesi memul edilir mi?

Rusya'da on iki milyon (Polonyalı) var. Halbuki, (Boerler) in İngiltere'ye karşı merbutiyyet-i kalbiyyeleri ne ise, hiç şüphe yok ki, bunların da Rusya'ya karşı muhabbetleri ondan ibarettir. Polonyalıları silah taşımaya icbar etmek mümkündür. Lakin, bunların Rus Bayrakları altında güle güle harb edeceklerine inanmak mümkün değildir.

Binaen aleyh, her yüz Rus içinde takriben yirmi nüfus var ki bunları, dahil-i hesap etmemek iktiza ediyor. Hatta diyebiliriz ki, bu yirmi nüfusun bir kısmı Japonya cihetine meyyal bile görünmektedirler.

Şüphesiz, Rusya, Amerika-yı şimali hükümetinden hemen üç defa büyüktür. Lakin bu harbde şu vüsat-i azime Rusya için bir faide olmaktan ziyade bir mazarrat teşkil etmektedir. Rus İmparatorluğunun sekizde biri, kesif ormanlarla mesturdur; dörtte biri, (Kanada) nın şimali kısmına müşabihtir ki, burası ancak kutuba mahsus aylar ve geyiklerin meskeni olabilir. Hakikat halde, Rusya memaliğinin iskân u tavattuna müsait aksamı nazar-ı dikkate alınacak olursa, o vakit Rusya'nın diğer Avrupa memleketlerinden büyüklüğü pek cüzi bir şeyden ibaret kaldığı anlaşılırdı.

Rusya'nın vüsat-ı memalik ve kesret-i nüfusu hakkındaki şu küçük mütalaamızı, her iki düşmanın kuva-yi nisbiyyelerini müşir olan ber vech ati tafsilat ile ikmal etmek isteriz:

Milel-i mütemeddine arasında bir mevki-i istisna-yı mühim hasıl etmek maksadını esas hatt-ı hareket ittihaz edeliden beri, hiç olmazsa elli sene geçtiği halde Avrupa ve Amerikalıların ekserisi yine, Japonya'ya eski nazarla bakmaktan hali kalmıyorlardı. Bunların indinde Japonya bazice-i etfal meydanı veya nazar-ı rüba çiçekler ve krizantemlerin latif bir gülistanı olmak üzere tanılıyordu. Japonya'da hayatın

birçok evzak-ı basite ve telezzüat-ı tıflane ile muhat olarak geçtiğine zahib oluyorlardı! Halbuki, Japonya Hükümeti kadar tayin ettiği maksadı takip etmekte izhar-ı sabır ve metanet ve ibraz-ı faaliyet eden hükümetler pek azdır. Bu hakikat ancak, havadis alemleri sathi nazarla değil, pek yakından tedkik ve mütalaa edenlerce mertebeye bedahete isal edilmişti. Onlar Japonların imak-ı kalbiyyesinde fazail-i merdanegi, şiddet-i emel ü arzu ve isabet-i zann gibi birçok evsaf-ı cemilenin makas-ı milliyye uğrunda feda-yı nefis etmek gayret-i hamiiyetperveranesi ile imtizac ettiğini keşf eylemişlerdi.

Japonların pek az vakit sonra bir hükümet-i muazzama olarak yetişeceğini tebşir eden kâhinler nadir değildi! Binaen aleyh, Rusya ile Japonya'nın bir zaman gelip de muharib bulunacakları ihtimali adimu'l-ımkân değil, bi'l-akıs tabiiyyu'l-husul olarak telakki edilmekte idi!

Lakin mesele mikdar-ı nüfus ciheti ile nazar-ı tedkik ve muhakemeden geçirilecek olursa, o zaman netice külliyyen Japon Hükümetinin aleyhine çıkar; istatistik erbabının tedkikat ve tasavvurat-ı fikriyyeleri her husus ve umurda Japonların tarik-i azmine karşı gelir...

Her şeyi sıklet, cesamet ve kıymet-i nakdiyye nokta-i nazarından muhakeme edenler, Japonların cüretkârlığını, ihtiyatsızlığını, pek ziyade mühlik bir teşebbüs add ediyorlar. Japonya'nın 147,000 murabba mil mesahasında olan arazi ile, Kore'nin 82,000 murabba mil mesahasında olan arazisi beynindeki nisbet-i Meksika'nın cemahir-i müttefika-i Amerika'ya nispeti gibidir... Rusya'nın 8,666,000 murabba kilometre vüsatinde olan arazisine nispetle de, cenubi (Kaliforniya) nın cemahir-i müttefika-i Amerika'ya nispeti derecesinde kalır. Halbuki, mesaha-i sathiiyesi 336,000 murabba kilometre olan Mançurya Kıtasının Rusya'ya iltihak ve inzımamı, beş altı seneden beri hükümet-i müşarün ileyhanın tevsi-i arzı mesleğinde ihtiyar ettiği cüretkârlık sayesinde mümkün olabilmıştır.

Rusya'nın mükdar-ı nüfusu 140,000,000, Japonya'nın ise 44,000,000 dir. Rusya'da beher kilometre murabbına 15 kişi, Japonya'da ise 296 kişi isabet ediyor! Rusya'nın masarif-i seneviyyesi 1,000,000,000, Japonya'nın 135,000,000 İngiliz Lirasıdır! Rusya'nın senevi techizat-ı askeriyye masrafı 150,000,000 , Japonya'nın ise 19,000,000 İngiliz Lirası olduğu halde vakt-i hizada Rusya'nın kuva-yi müsellahası 1,000,000 , Japonya'nın 175,000 zabıt ve neferden ibarettir!

Vakt-i seferde Rusya'nın kuvve-i askeriyesi 4,000,000 , Japonya'nın ise 675,000 kişidir. Bu hesapça Rusya'nın yalnız vakt-i hazaardaki kuvve-i askeriyesi Japonya Askerinin mikdar-ı seferisinden 325,000 kişi fazladır!

Bu yazdığımız rakamlar, hakikat halde şayan-ı hayret bir derecededir! Bunlar Japon ve Rus kuva-yi nisbiyyeleri arasındaki fark-ı azimi, iraeve kâfi ise de, mahiyet-i meseleyi tamamen izaha gayr-i kâfidir! Evet! Bu pek doğrudur. İstatistik ilmi kuva-yi mevcudanın neden ibaret bulunduğunu ifhama muktedir olamaz; İstatistik daire-i muhakemesini meselenin umumiyetine kadar tevsi edemez; yalnız bir cihetini irae ile iktifaya mecbur kalır... Rusya ve Japonya Hükümetlerinin kuva-yi nisbiyyeleri hakkında istatistik'in verebileceği malumat-ı adediyyeyi zaten evvelce beyan etmiş idik.

Burada bizim asıl maksadımız, bidayet-i harpte Japonları, bu derece dun bir nispete rağmen, hasımları ile aynı seviyeye is'ad eden bazı evsaf ve mezayanın mevcudiyetinden bahs etmektir.

Dünya'da büyük roller icra ederek kesb-i şeref ve şan eden milel-i mütemeddine arasında, en ziyade iftihare seza olan fazilet, insanın sevgili hükümdarı uğrunda feda-yı nefis ederek müdafaa-i memleket hususunda hissiyat-ı aliyye-i ceng-perverane izhar eylesidir.

Hükümdar ve memlekete muhabbet Japonların mezhebi ve üssü'l-esas beka ü hayatıdır. Japonların aile beyninde icra ettikleri merasim-i hususiyye ile merasim-i resmiyye-i diniyyeleri mekabir-i fenada aram-güzin olan seleflerine aittir. Bu ihtiramat-ı diniyyenin en büyüğü, hükümdar ve memleketi uğrunda feda-yı nefis eden askerlerin takdis-i ervahı için muayyen olan yevm-i mahsusta kurban kesmektir. Bu merasimde ve hissiyat-ı aliye-i dilirane de Japon Milletini teşkil eden efradın kâffesi yek vücuttur. Hiçbir Japonyalı vatanperverlik ile mevt arasında mütereddid değildir.

Hükümdar ve memleket uğrunda feda-yı nefis etmeyi esas-ı din ve meslek-i hayat ittihaz etmekten mütevellid netayic-i hasene pek mühimdir. Rical-ı askeriyye, meydan-ı harbde ihraz-ı galebe ve nik-i nam etmek askerinin cesaret ve fedakârlığına mütevakkıf olduğunu iddia etmekte iken, hükümet bu askerinin hükümdar ve memlekete karşı adem-i muhabbet, noksanı sadakat gibi mucib-i şeyn ve ar olacak şevaibden külliyyen masun bulduklarına emindir. Japon kavmi ferd-i vahid gibidir; işte bu nokta-i nazardan Japonlar Ruslara galip olmuştur!

Japonlar, tarz-ı hayat ve maişetlerince her yerde zelil ve muhakkar olan gürüh-u bağıyyeye malik değildir. Rusya'nın memalik-i baidesinde yaşamaya mahkum kalan erbab-ı cürm ve şekavet, hiçbir vakit Japonya'ya hatve-endaz duhul olamamıştır.

Bundan başka Japonya, Rusya gibi, hem civar hükümetlerin tecavüzatından emin olamamaktan mütevellid cesaretsizliği intac edecek bir cihet-i endişedende salimdir. Binaenaleyh, Japonya edeceği harbde olanca kuvvetiyle çalışarak, ahalinin kâffesi muhafaza-i hudud uğrunda feda-yı can etmeye şitaban olabilecektir.

Japonya'nın ahval-i milliyesi ve umumiyyesini tedkik ile imrar-ı hayat eden bir zatın müellefatından iktibas edilen şu parça dikkate şayan bazı hakayıkı muhtevindir. Evet! (Henri Norman) diyor ki:

“General (Moltke) , “Ordu hazırdır!” diye telgraf çektiği vakit Almanların gösterdiği süratten daha fazla bir süratle kuva-yi müteferrika, kem-harekat, ve umumiyyetle sevkıyat-ı kemal isticale ve suhuletle icabat-ı sevkü'l-ceyşıyyeye muvafık olarak tatbik ve istimal edildi. Bu derece mükemmeliyet-i Avrupa Milletlerinden hiç birisinde görülmemiştir. Kuva-yi ihtiyatiyye çağrılır, çağrılmaz silah altına toplandılar . Bu derece sürat ve isticale göre hiçbir askerin tozluk düğmesine varıncaya kadar en küçük levazım-ı seferiyyesi bile eksik değildi. Japonların dizleri sağlamdır; yürüyüşleri pek seri dir. Yürürken adımları pek hafif ve açıktır. Sabahleyin pek erken kalkarlar; sokağa çıktıkları zaman henüz belki daha hiçbir İngiliz uykudan uyanmamıştır.

“Japonlar nasıl yürüyorlarsa öyle harp ederler. Çin ve Japon Seferinde Japonların hareketını tedkik eden (George Linc) diyor ki; “Bu derece seri yürümeleleri şayan-ı hayrettir; zan edilir ki her şey iki defa yapılıyor, o kadar çabuk yürüyorlar!” Lakin bu sürat-i asabiyye değil; sırf arzu ve gayretten ileri gelme bir hareket-i ihtiyaredir. Harb başlayınca, her ferd bir dehşet-i mücessime kesilir! Sabr-ı şikenane hatveler, (Bir! İki! Bir! İki!) gelmelerinden müteşekkil nağamat-ı aheng-perverane müttehiden icra-yı tesir ve nüfuz ederek bir an evvel hedefe vusuli temin ederler...

“Japonların fezail-i ruhiyyelerini tezyid eden gayretin istinadgâhı, şarlatanlık değil, memleket ile hükümdara karşı gösterilen muhabbet-i hakikiyyedir. Japonlar bir taraftan tehdit edilse, cesim bir mevce-i şiddet ve heyecan bütün Japon Toprağı üzerinde yuvarlanmaya başlar! Bu tesir, hayat-ı kavmiyenin en baid, en ücra yerlereine kadar gider. Sokaklar nağamat-ı cenk ve cidal ile tanin endaz olur. Memleketin en acizlerine

varıncaya kadar herkes ianat-ı harbiyyeye iştirak eder. Küçük çocuklar bile orduya hedaya gönderirler... Hizmet-i askeriyede bulunmak arzusu o derece şiddetlidir ki, askere kabul olunamayanlar, ekseriya bu mahrumiyetten müteessiren telef-i nefis ederler! Çin Seferinde, bu gibi fedakârlıklara dair birçok numuneler görülmüştür. Hastalık yüzünden iktidarsız olanlar veya esbab-ı arıza-i saireden dolayı hükümdarı ve memleketi uğruna feda-yı can etmek azm-i katiyyesine mahal-i tatbik bulamayanlar bu gibi şaibedar bir hayatı tahammül-güdaz add ederek kendi kendilerini itlaf etmişlerdir!

“Japonların anasır-ı esasiyye-i muvaffakiyatından biri de efradın şiddet-i zeka ve vüsat-i malumatıdır. Dünya’da hiçbir memlekette Japonya kadar tahsil ve terbiyye mükemmel değildir. Japonya, bir küçük köy mekteb-i ibtidaisinden mekatib-i aliyye ve darü’l-fünunlara varıncaya kadar birçok müessesat-ı ilmiyye ile dopdoludur. Buralarda ikmal-i tahsil ve tevsi vukuf ve malumat ederek mezun olanların teşebbüsat ve icraat muhteranesi Japonya için medar-ı fahr u şereftir! Bunlar, terakkiyat-ı medeniyyenin icabatını tamamen haizdirler. Bundan başka, mekteplerin ıslah-ı ahvaline hadim tedabir-i ahz ve tatbikinden hiçbir an geri durulmuyor! Bu usul sayesinde birçok semerat-ı nafia istihsal edileceği şüphesizdir.

“Her ne kadar Japonya hasmının sülüsü kadar bir nüfusa malik ise de her sene birçok kitaplar neşir edilir. Ahali bir yerde toplu bulunduğundan, vekayi ruz-merre cereyan tabiisi ile herkesin sem-i vukuf ve ittila’ına vasıl olabilmesine rağmen, birçok da evrak-ı havadis tab olunur. Ahalinin kâffesi okuma yazma İngilizlere müşabihdir. Mekatib-i aliyye ve ibtidaiyye talebesinin miktarı (5,000,000) i mütecevizdir! Mecmu nüfusa nazaran bu miktar dokuzda bir nispetinde olduğu halde Rusya Hükümetinde miktar-ı mezkur ancak otuz beşte bir nispetine çıkabilir! Fi’l-hakika, Japonya’nın (44,000,000) nüfustan ibaret olan ahalisinden [*] Okuyup yazma bilenlerin miktarı, Rusya’nın 140,000,000 nüfus ahali arasında okuma, yazması olanlardan daha çoktur.

“Japonya asakir-i beriyye ve bahriyesinin malik oldukları malumat kendilerini hasımlarının fevkine çıkartır. Rusya asakirinin pek azı tahsil görmüştür.. Bunlar verilen bir emri almaksızın, yalnız aldıkları terbiyye-i askeriyenin sevk ile, icra ve ifa ederler! Japon askeri ise ale’l - umum ne ile mükellef bulduklarını ve ne yapmak lazım geleceğini bildikten başka, ne için yapacağını da bilirler.

[*] Bazı yerlerde 47 milyon gösterilirse de en doğrusu bu olmak lazım gelir. Çünkü bu rakam kendi memleketinin nüfus hakikasını yine herkesten daha iyi bilen bir Japon binbaşısının eserinden alınmıştır.

“Japon topçularının fevka’l-adelîği ile icra-yı sanat hususunda ibraz ettikleri maharet ve şecaat ve bahriye askerlerinin torpido endahatı ile muharribleri sevk ve idare etmekte gösterdikleri hüner ve liyekat-ı hükümetin ittihaz ettiği usul-i terbiyye ve tahsilin talebe üzerinde matlub olan tesirâtı hasıl edebileceğine kanaat-ı bahş eylemiştir. İşte bu hal, şu iki hükümet arasında müsavâtı değil, belki Japonya’nın tefevvuk ve rüchanını temin etmiştir!

“Bu tahsil ve terbiyenin en parlak numuneleri ordu ve donanmanın hidemat-ı tıbbiyesinde görülmüştür!

“İyi bir asker, dikkat ve ihtimam sayesinde kıymeti tezauf eder! Bu hakikat Japon Askerlerince malumdur. Ordunun hayatına icra-yı tesir edecek şeylerin kâffesine kemal-i dikkat ve ihtimam ile riayet edilmektedir. Erzak pek basittir: Pirinç, kuru balık ve sebze ve et. Lakin bunlar miktarca külliyetli ve hassaca en ala cinstendir. Japon cemiyet-i tıbbiyye-i askerisinin tedabir-i sıhhiyyesi Avrupaca numune-i imtisal add edilmeye şayestedir! Japon Ordusu emraz-ı sariyeden masundur. Memurin-i tıbbiyyenin fenn-i bakteryolojideki rüsh ve ihtisasları sayesinde hertürlü esbab-ı maraz u illet esasında tahrib olunuyor!

“Hastahanelere gelince, hiçbir kimse bunların derece-i mükemmeliyetini tarif ve tasvir için şakk-ı şefe etmeye muktedir olamaz! (George Linc) diyor ki: “Japonya’nın meydan-ı harbdeki hastahanelerinden birisine girdim; burası hadd-i zatında küçük bir daire-i sıhhiyyedir. Fakat levazım ve techizatı asla görmediğim bir surette mükemmel!. Diğer orduların levazım ve techizat-ı sıhhiyyesini bunlarla mukayese etmek mümkün değil, çünkü onlarda bu derece mükemmeliyet yok! Zaya, nezafet ve kâr-güzarlık, bunlar levazım-ı sıhhiyenin en birincilerinden maduddur; öyle iken hastahanenin her köşesinde, her yerinde bu levazım-ı esasiyye en parlak bir surette ru-nüma olmaktadır. Bir karış yer yoktur ki, bir işe yaramasın. Bir dirhemlik sıklet bulunamaz ki, fazla veyahut bi lüzum olsun.”

“Ordu cerrahları gayet mahir adamlardır. Bunlar Japonların muhassasat-ı fitriyyelerinden olan nezaket, sūrat-i intikal, nüfuz-u nazar ve el çabukluğu gibi birçok mezayayı camidirler.

“İngiltere Cemiyet-i Tıbbiyye Reisi General (Taylor) Çin Seferinde Japon mecruhının fenn-i tıb ve cerrahi sayesinde tamamen iade-i sıhhat ve afiyet ettiklerini müşir ita ettiği raporlarda, Japon memurin-i sıhhiyesinin kemalat-ı ilmiyye ve fezail-i mahsusa-i insaniyyelerine hayretler içinde kaldığını beyan ve işar eylemiştir.

“Ordu tıbbiyye dairesine Salib-i Ahmer Cemiyeti muavenet eder. Bu heyet meydan-ı harbe cerrah, hasta bakıcıları, rahip, aşçı ve eczacı gönderir; memleket dahilinde ise hastahane ve (Sanatoryum) inşasına memurdur.

“Umur-u idare gayet mükemmeldir. Nakliyat fevka’l-ade suhuletle icra edilir. Ordunun levazım-ı sefiresini tehyie ve ihzar etmek, diğer ordularınkinden üç defa daha az bir zaman zarfında mümkündür; Mekulat ve meşrubat pek nefistir!

“Umur-u istikşafıyye müstahdeminine mahsus daire-i askeriyye, aksa-yı şarkın her cihetine casuslar göndermiştir. Haritaların sıhhat ve intizamı şayan-ı hayret bir derecededir. Muharebe telgrafları Avrupalıların kullandıklarından daha mükemmeldir! Mühendisler ile lağım kazıcılar vazifelerini mahirane bir suretle icra ve ifa ederler.”

Hakikat! Japon Ordusu için icabat-ı harbiyyenin kâffesi terakkiyat-ı medeniyyeye göre tehyie ve ihzar edilmiştir. Japonya’nın ahval-i askeriyyesini tedkik edenlerden bazıları Japon ümera-yı askeriyye ve bahriyyesinin ulviyyet namus ve vicdanını tasdik ve itiraf eylemişlerdir. Japon Askerinin kanaat-i fevka’l-adesi ile ümeranın mabihi’ş - şeref ve imtiyazı olan haslet ber güzide-i namus ve sadakat bu iki kavim arasındaki tali harbi derece-i mütesaviyyeye çıkartan ahvaldendir.

Muharrirlerden birisi diyor ki:

“Rus ve Japon Seferi,talim terbiyye-i askeriyye ile namus-u askerinin ne derece semerat-ı bahş olduğunu gösterir, bir ders-i ibret ve intibah teşkil edecektir. Hindistan’da İngiltere Hükümetinin esas takarrür ve teessüsünü vaz eden (Hastiftler) ile (Wellington) ve (Nelson) zamanında hüküm-ferma olan ve haysiyet namus askeri, bugün İngiltere’nin haiz olduğu fezail-i askeriyyeden pek dun idi... Düvel-i Müttefika

Ordusu (Pekin) de bulunduğu esnada levazım-ı tedariki vazifesi bir Rus generaline terk edilince, asıl bütçeye yüzde yirmi ilave olunuyordu!”

Diğer bir muharrir de şöyle diyor:

Memalik-i baideye isal edilen Rus Askerinin idaresi büsbütün kesb-i suubet eyler. (200) seneden beri Rusya'nın icra ettiği muharebatta, gösterdiği asar-ı zaf ve rehavet kısmen cesaret ve kuvve-i müfekkirenin azlığından ve kısmen Rus Ordusunda taammüm etmek istidadını gösteren gayret-i milliye noksanından ileri gelmiştir...

“Harbin ibtida-yi zuhurunda, ordu ve donanmanın sevk ve idaresince görülen vekayin ekserisi, memurin beyninde bir inzibat-ı tamm askerinin hüküm-ferma olmadığını gösterir asardandır.

“Vakıa, hiçbir kavim, şu nakiseden tamamıyla salim değildir. Belki Japon memurini arasında bu dediğimiz fenalık azçok icra-yı tesirden hali kalmamıştır. Lakin bu yüzden, umur-u idaresinin tayin olunan sürat ve suhuletine asla sekte-i arız olmamıştır. Bundan başka, Japonların lehinde olarak sair bazı nukat daha var ki, ehemmiyetleri cihetiyle onları da zikr etmeden geçemeyiz:

“Japonların içkiye meyl ve inhimaki yoktur. Halbuki, Ruslar bugün, İngilizlerin yüz sene evvelki hali gibi, içkiye son derece müpteladırlar.

“Muharbe-i bahriyyede muvaffakiyet, her biri aynı derecede haiz-i kıymet bir silsile-i memurinin icra-yı vazife etmesine mütevakkıftır. Bir Rus harb gemisinin makine odasında şerhoş bir makinist ile taret topalarından birisine memur olan küçük bir zabitan, tali harbi değiştirmekte mühim bir tesiri vardır!

“Japonların başka türlü hata ve noksanı, ne olursa olsun, hiç kimse bir Japonyalıyı serhoş görmemiştir. Halbuki, şu muharrir, Rus Beylik Sefinelerinden birine mensup (40:50) Rus efrad-ı bahriyyesini (Kopenhag) Sokaklarında sehoşluktan sızmış oldukları halde yere serildiklerini görmüştür...

“Fesad-ı ahlâk ve serhoşluk, zuhur-ı harb ile beraber Japonları külliyyen terk eylemiştir.”

Rusya, tarik-i diplomasiden başka hiçbir cihetle harbe hazırlanmamıştı. Japonya, Sibiryâ şimendüfer hattı ile (Port-Arthur) ve (Vladivostok) Limanlarını kat

edince, asıl o zaman Rusya teşkilatının nekayisi olanca mevcudiyetiyle tezahür edecektir.

O vakit merkezden tebaüd eden kuvve-i askeriyye ve icraiyyenin erzak ve mühimmatı eksilecek, hatta 50,000 kişinin iâşe ve idaresi bile mümkün olamayacaktır.

Ve eğer sevkiyat ve nakliyet-ı askeriyye için yalnız Sibiryâ şimendüfer hattı serbest kalacak olursa, o zamanda nihayet 300,000 kişiden fazla bir kuvvetin levazım-ı gıdaiyye ve harbiyyesi tedarik olunamayacaktır.

Harbin ahval-i coğrafyası hakkında dahi kariinin tenvir-i efkârına hizmet edecek delail irad ederken bu bahiste ihtiyar ettiğimiz hatt-ı hareketten udul etmeyeceğiz; maksat, harbin zuhrundan evvel bütün erbab-ı vukuf u ihtisası işgal eden ahvalin neden ibaret olduğu ile bunlar hakkındaki mütalaat-ı zatiyyemizi bildirmek değil, belki şu münasebetle evrak-ı siyasiyye ve veymiyyenin, derc-i sütun malumat ettikleri parçaların kıymeti nelerden ibaret bulunduğunu birer birer arz eylemekti...

Biz şu bahsi 21 Kanun Sani 1904 tarihinde (Kanada) Gazetelerinden muhtebes bir parça ile ikmal edeceğiz:

“Harb etmek için ebhar-ı baideyi kat ve seyre mecbur olan bir donanmanın mağlup olacağına dair mevcut bulunan eski bir zehab bu Japon Seferiyle mahv ve izale edilecektir! Cenubi Afrikay’ya İngilizlerin asker sevk etmesine dair olan havadisi mütalaa edenler iki mühim neticeye destres olmuşlardır ki birincisi, İngiltere’nin hiç olmazsa iki haftalık bir mesafeden ibaret olan transvale kendi askerini sevk ve nakl ederken büyük bir sürat göstermesi, ikincisi düşman memleketindeki demir yolunu muhafaza için büyük bir kuvve-i askeriyye istihdam etmesidir.

“(Kiçner) Ordusunun dörtte üçü demir yolunun muhafazasına memur olduğu halde yalnız bir kısmı düşmanla muharebe etmiştir! Uzun mesafelerde nakliyatı teshil ve tesri eden şimendüfer hatlarının emr-i muhafazası gayet mühim olduğu gibi denizde nakliyat-ı askeriyyeyi taht-ı temine almış olmak için de denize hakmiyet ile düşman taarruzatına karşı temin-i selamet etmek lazımdır.

“Nakliye sefaini kendilerine tahmil edilen eşya, efrad ve levazım-ı harbiyyeyi, ya kendi eslihası veyahut refakatlerine memur harp sefineleriyle müdafaa ve muhafaza ederek, hiçbir mümaneeet vaki olmaksızın nakil edebildikleri halde ufacak bir melinit

parçası koca bir demiryolu köprüsünü tahribe kâfidir! Böyle bir hal vukuunda ise nakliyat belki bir hafta veya daha ziyade duçar-ı tehhür olur.

“(Port-Arthur) daki kuvve-i bahriyye mekulat ve mühimmatı, liman Japonlar tarafından tamamıyla muhasara olunduğu vakit yalnız ordudan alacaktır. Binaenaleyh en ziyade şayan-ı dikkat olan cihet 1800 mil imtidadında bulunan Mançurya hattının emr-i muhafazasıdır.

“Çin, Japon zabitlerinin idaresi tahtında (30,000) kişiden ibaret mükemmel bir orduya maliktir. Bu kuvvet Rusya Ordusunun bir cenahında bulunuyor. Japonya, bunlara icab eden levazım-ı seferiyyeyi tamamen isal edebilir; bundan başka, hareket-ı sevkü'l-ceşiiyyeye ait olarak zuhur edecek nekaisi dahi tashih ve ikmale müsait bir mevkide bulunuyor. Bu asker meşakk-ı seferiyyeye mütehammildir ve süratle yürüyüş icrasına müsaittir. Eğer Çin ile Japon dest-bedest vifak olurlarsa, Mançurya hattının muhafazası için en az 75,000 kişinin bir kuvve-i askeriyye ayırmak icab eder! Japonya müttefik araziye askerini çıkarır ve düşman cenahını tazyik ederek (Port-Arthur) üzerine yürüyebilir.

“Japon askerinin harpte gösterdikleri sürat ile ahval-i kalbiyyelerine vakıf olanlar, Japonya (Leytong) şibh-i ceziresine 50,000 kişi sevk edinceye kadar Rusya bu kuvvetin yarısını dahi sevk edemeyeceğine çoktan kesb-i kanaat eylemişlerdir.”

JAPONLAR SEFER PLANI HAKKINDA MÜLAHAZAT-I UMUMİYYE

Japonların sefer planı hangi esaslar üzerine istinad eylediğini, ne gibi nukat-ı nazardan tasavvur ve tertip eylediğini anlamak için, evvel emirde, onların harbden gaye-i maksatları ne idi ve bu maksadı istihsal etmek için ne vechle hareket edilmek lazımdı bunu tedkik edelim:

Akasa-yı şarkta, Japonların aksa-yı emeli, (Kore) memaliğini zir-i himaye ve idarelerine almak ve Çin'in tamamıyyet-i mülkiyyesini iade ve tesis eylemek için Rusları (Mançurya) nın aksa-yı hududuna atmaktan ibaretti. Fi'l-hakika, Japonların mevcudiyet-i siyasiyye ve iktisadiyyesi bu iki maksadın temin-i istihsaline mütevakıf idi. Askerlikçe birbirinden büsbütün ayrı ve müstakil olan bu iki maksadı istihsal etmek için Japonlar ne suretle bir hatt-ı hareket intihab etmeli idiyler;

(Kore) yi zir-i himayeye almak için, oraya münasip kuvvette bir ordu izam ederek (Kore) Hükümetini Japon amal ve makasidına muvaffak bir muahedename akdine icbar etmek kâfidir. (Kore) nin tecavüzet-ı ecnebiyyeden vikayesi, yani kazanılan maksadın muhafazası hususuna gelince, bunun için şimal hududunda ve (Yalu) Nehri arkasında münasip nukat-ı sevkü'l-ceyşiyeye işgal ederek nehr-i mezkûrun öbür yakasında ser köprüler vücuda getirmek, (Mançurya) dahilinde süvari firkaları vasıtasıyla istikşafat daima icra ettirmek ve aynı zamanda icap eden kuva-yi cesimeyi götürebilmek üzere yolları tesviye ve ıslah ve telgraf muvasalatı ihdas ederek müdafaa-i sevkü'l-ceyşide bulunmak lazım gelir.

Eğer Japonların maksadı yalnız (Kore) yi istila etmek olsa idi, bu suretle hareket etmeleri pek muvafık idi. Lakin Rusları (Mançurya) dan çıkarmak dahi Japonlar için en mühim bir maksat teşkil ediyordu. Fi'l-hakika (Kore) nin temin-i selameti ve japonya'nın istikbal-i ticari ve iktisadisi bütün aksa-yı şark memaliğinde (Açık Kapı) politikasının tatbikini ve (Mançurya) nın Çin Hükümetine iadesini icab eylemekte idi. Halbuki, Japonların (Kore) de müdafaa-i sevkü'l-ceyşide kalmaları ile bu maksadın istihsal edilemeyeceği aşikârdır.

Ruslara (Mançurya) yı tahliye ettirmek için yegane çare, onları açık sahrada kati bir inhizama duçar etmekten ibarettir. Çünkü Rusları fiilen (Mançurya) dan çıkarmak yani bütün (Mançurya) yı istila ederek onları Sibiryaya hududuna kadar sürüp götürmek imkânı Japon erkan-ı harbiyyesinin biran bile hatırına gelmemiştir. Haritaya kısaca bir atf-ı nazar bu imkânsızlığı teyid eder, sanırız.

Bazı muharririn-i askeriyye, bu ikinci nokta-i nazarı kale almayarak, harbin bidayette yazdıkları eserlerde, Japonlar için en makul tarz-ı hareket bi'l-cümle muvaffakiyet ihtimalatını, vuku bulacak bir muharebe-i katiyye neticesine rabt etmeyerek (Kore) Arazisi dahilinde musirrane ve ciddi bir surette müdafaanın ile iktifa etmekten ibaret olacağını ve denize hakimiyetleri sayesinde şu müdafaanın pek ziyade kesb-i suhulet edeceğini beyan ediyorlardı. Bunların fikrince, harp uzayarak sürüncemede kalacak... Rusya yorulacak ve nihayet birçok müşkilat ve mevani-i tesiriyle akd-ı sulha mecbur olacaktı. Ve eğer Japon Ordusu (Mançurya) da kati bir hezimete uğramadan, Rus Ordusu (Kore) nin fethine kıyam edecek ve Japon Ordusu aleyhine taarruza başlayacak olursa o zaman, agleb ihtimal kuvve-i mevcudası bu

maksadın husulüne kifayet etmeyeceğinden yeniden birçok ordular götürmeye mecbur kalacaktı, bütün şu hallerden ise daima Japonlar istifade edeceklerdi.

Japonya'ya gelince, onun teşebbüsat-ı vakıa-ı cüretkâranesi mahdud bir maksat ve neticeyi şamil olan bir harp için yalnız güzel bir numune teşkil etmekten ibaret kalacaktı. Çünkü Japonya'nın, Rusya'yı aksa-yı şarkta bile duçar-ı mağlubiyet etmek imkânı mutasavver değildi. Binaen aleyh, harbin hitabında Kore'nin aksam-ı cenubiyyesi Japonya'nın uhdesinde kalırsa onun için bundan büyük bir nimet olamazdı! Evet! Bazı muharririn-i askeriyye işte bu tarzda beyan-ı fikr ve mütalaa ediyorlardı...

Şu mülahazatın ne dereceye kadar musib olduğunu cereyan-ı ahval göstermiştir. Fi'l-hakika, Japonlar o suretle hareket etmiş bulunsalardı, yalnız Kore hakkındaki maksatları istihsal edilmiş olacak, Mançurya'nın Çin'e iadesi ise mümkün olamayacaktı. Ruslar ise ağleb ihtimal Kore'ye taarruz etmeyecekler ve Mançurya'ya fiilen taht-ı hakimiyetlerinde bulunduracak kadar kuvve-i azime tahşid ederek ebediyyen Mançurya'dan çıkmayacaklardı. Halbuki, Japonların bu suretle lüzumsuz yere senelerce sürececek olan bir harbin istilzam edeceği fedakârlıklara katlanamayacakları, Rusların bitmez tükenmez menabi askeriyyesi ile müsabaka edemeyecekleri ve Sibiryâ şimendüfer hattının layenkati Mançurya Sahralarına döküleceği cesim ordularla başa çıkamayacakları aşikârdır. Bunun için Japonların Mançurya'ya taarruzla Rusları bir meydan muharebesinde mağlup etmeleri iktiza ediyordu.”

Maamafih bu hususta bazı muharririn, deminki fikre tamamen muhalif olmak üzere Japonların kemal-i sürat ve şiddetle (Mançurya) ya taarruz etmeleri lüzumunu beyan ve Japonları bu derece sürat ve şiddetle hareket etmeyerek Rus Ordusuna toplanmak için zaman kazandırdıklarından dolayı muaheze etmektedirler. Şimdi bu fikr-i müdafaalarını dinleyelim:

İlan-ı harbi takip eden ilk aylar esnasında Japonların hareketi, o zamanki vaziyet-i umumiyye-i sevkü'l-ceyşiyeye nazaran muvafık olup olmadığı pek ziyade şayan-ı tedkik bir mesele teşkil eder. Japonlar için bir sürat-i na-gehani ile hareket etmek pek büyük bir ehemmiyeti haiz idi. Çünkü Rusların menabi kuvvetini tüketmek onlar için imkân haricindedir. Binaen aleyh, Japonların bütün amal ve mesaisi düşmanın kabil-i tecavüz aksam-ı harbiyyesine karşı seri ve büyük bir muvaffakiyet kazanmak ve

bu suretle tali muzafferiyeti kendi taraflarına meyl ettirmek hususuna masruf olmalıdır. Bir vechle ki, düşman iade-i muvazenet ve cebr-i mafat için gayet azim-i fedakârlıklar ihtiyarına mecbur olsun. Japonlar ne kadar çabuk muzafferiyet ihraz ederlerse, ilk anda haiz oldukları tefevvuktan o derece mükemmel istifade etmiş bulunurlar; yoksa mürur-u zamanla bu tefevvukun zail olacağı şüphesizdir. Ez cümle bakınız esatize-i fenn-i harbden (Kolovzeviç) ne diyor:

“Müdafaadan maksat nedir? Elinde bulunanı muhafaza etmek... Muhafaza, kazanmaktan daha kolaydır. Bundan bir netice çıkıyor ki, o da kuvvet müsavi olduğu halde, müdafaanın taarruzdan kolay olmasıdır. Fakat bir mevkie muhafaza etmek neden kolay oluyor? Çünkü hasmın istifade etmeden geçirdiği zamanların hepsi müdafii için büyük bir istifade temin eder; müdafaa ciheti ekmediği yerde biçer... Taraf-ı mütearrızın hasım korkusundan, vaziyet-i harbiyyeyi yanlış telakki etmekten veya tembellikten dolayı hücumda vaki olan her bir ihmal ve teehhür müdafine faide bahş olur.

“Ruslar harbin bidayetinde, ale’l-umum müdafaa da kalan ordular gibi, yalnız ellerindeki kaçırarak vazifesiyle mükellef olmayıp, belki her şeyden evvel aksa-yı şarkta bir ordu vücuda getirmeye çalışıyorlardı.

“Madem ki, Ruslar için zaman kazanmak bu kadar büyük bir ehemmiyeti haizdir; o halde Japonların buna mani olmaya çalışmaları lüzumu kendiliğinden tezahür etmez mi? Ruslar hiç ekmedikleri halde halde tam dört ay zaman kazandılar ve bu müddet zarfında hasımlarına hiç olmazsa müsavi bir kuvvet cem eylediler; hepsinden kat’an nazaran, en sonra muharebe-i katiyye zamanı gelince, bu harebe Japonların hareketine müsait ve arkası serbest olan (Mukden) Havalisinde değil, belki- Ruslar tahaşşüdat-ı askeriyelerini bitirip ileriye harekete başladıkları cihetle- sahile civar mıntikalarda vukua gelecek idi ki, bu halde mağlubiyet-i muhtemele, Japonlar için mevcut felaket-i azime olurdu.”

Japonlar aksa-yı şark seferine,bütün tarih-i harbiyye zinet-i bahş olan (Mukden) Meydan Muharebesiyle hitam vermiş oldukları cihetle her nasıl hareket etmişlerse etsinler bu hareketleri mutedil ve makul sayılmak lazım gelir. Çünkü kullanılan vesait, hüsn-ü neticeye isal edecek feyz ve kuvveti haiz olduktan sonra her yerde ve her zaman makbuldür. Bununla beraber (Saksonya) erkan-ı harbiyye

binbaşlarından (Lefler) namında bir zat tarafından dermiyan edilen bu efkâr-ı mütalaata bir esas itibarıyla dahi iştirak etmiyoruz:

“Fil-vaki, kavaid-i nazariyye, Ruslar toplanmadan Japonların kemal-i sürat ve şiddetle hareket-i taarruziyyeye başlamalarını tavsiye etmekte ise de, birçok hususiyet ve garabet-i ahvaliyye mümtaz olan bu aksa-yı şark seferinde iş öyle değildir. Geçen bahislerin birinde, bu harpte (Zaman) ile (Mesafe) arasındaki nispetin, Avrupa esfar ve muharebatına nazaran bambaşka olduğunu, binaen aleyh, esfar-ı mezkûrede Avrupa Orduları ve darü'l-harekatlarının ahvaline nazaran, meri olan kavaid-i umumiyyenin bu harpte harfi harfine bir mahal-i tatbik bulamayacağını beyan etmiştik. Fi'l-hakika, sevkü'l-ceş ilminin en ibtidai kavaidine rağmen, (Mançurya) Seferinde Japonların o kadar süratle hareket etmemesi iktiza ediyor idi ...

Evet! Mademki, Japonların (Mançurya) yı filen ve tamamen istila etmelerine şimdilik maddeten imkân-ı müsait değildir ve mademki, (Mançurya) hakkındaki maksatlarına nail olmak için Ruslar ile (Meydan Muharebesi) denilecek bir muharebe yapmaya ihtiyaçları vardır, mademki, bu maksat için senelerce çalışmışlar, muzafferiyet üzerine icra-yı tesir eden avamil ve müessiratın, esbab ve anasır-ı muvaffakiyatın temini yolunda ellerinden geleni sarf etmişler, pek mahirane ve bazen pek fedakârane bir surette casusluk hizmetleriyle hasımlarının her türlü ahval ve teşkilat-ı askeriyyesini öğrenmişlerdir; öyle ise, Rus Ordusunun (Ordu) denilebilecek bir hal-i kesb etmesine, toplanmasına ve toplandıkça merkez sikletini cenuba doğru meyl ettirmesine müsaade etmekte ne beis var!

Hasımlarının kuvvetini, menabini, evsaf-ı askeriyyesini, istihzarat-ı seferiyyesini, vesait-i nakliyesinin kabiliyet ve hasılatı adeta onlar kadar bilen Japonlar, birden bire büyük bir kuvvetle (Mançurya) ya dahil olmaları halinde, Rusların peyder pey şimale çekilerek, merkez-i tecemmularını (Mukden) in şimaline nakl ile daima kati bir meydan muharebesinden ictinab edeceklerini ve layenkati şimale doğru geri gideceklerini pek iyi keşf ve tahmin eylemişlerdi.. Ve zaten karşılarında bulunan düşman kuvvetini bir muharebeye icbar etselerdi bile şöyle (50:60) bin kişilik bir ordu aleyhine kazanılacak muzafferiyetin, harbin neticesi üzerine bir tesir-i kati icra etmeyeceğini ve binaen aleyh hasımlarını kati bir mağlubiyete düşürmek için şimale, (Mançurya) nın kalpgâhına ve çöllere kadar ilerlemek, hutut-u muvasalat ve hareketi

uzattıkça uzatmak mecburiyetinde bulunacaklarını ve şu suretle muvaffakiyet ihtimalinin ileriye atılan her bir hatve-i taarruz ve istila ile birlikte daima tenakus edeceğini kendilerine has olan riyazi ve mantıki bir muhakeme ile devr ü deraz tedkik etmiş olduklarından Rus Ordusunun teşekkül etmesine - muayyen bir zamana kadar müsaade etmekte bir beis görmemişlerdir...

Bundan başka, Japonların nakliyat-ı bahriyyeleri, ordularının karaya ihracı, tecemmuat-ı sevkü'l-ceyşiyeleri ve darü'l-harekat-ı askeriyyeleri bir hayli mevani ve müşkilata maruz kalmıştır ki, hakikat haldekinden ziyade tacil-i hareket etmek bu cihetten dolayı dahi mümkün değil gibi idi.

Şurası da şayan-ı dikkattir ki, Japonya'yı darü'l-harbden koca bir deniz ayırmakta ve bu deniz sahilinde Japon Donanmasına, evsafen değilse de, adetçe takriben müsavi iki düşman filosu bulunmakta idi...

Şimdi Japonların hangi mıntıkaya asker ihrac ve tecemmuat-ı sevkü'l-ceyşiyelerini ne yolda icra etmeleri lazım geldiğini tedkik edelim.

Demin zikri geçen erkan-ı harb zabiti bu babda şöyle diyor: “ Japonların, en evvel, (Mançurya) nın cenub sahiline veya (Ussuri) Eyaletine asker ihrac etmeleri varid-i hatır oluyor. Çünkü böyle bir teşebbüs manen ve siyaseten bir tesir-i azim husule getireceği gibi, Ruslar kuvve-i kâfiyye toplamadan evvel, Japonların (Mukden) in şimaline veya daha yukarıya ilerleyebilmeleri mümkün olur ve belki de Ruslar, tecemmuatlarını bitirmeden bir meydan muharebesini kabul etmeye mecbur bulurlardı.

“Bi'l-akis, Japonlar, ordularını (Kore) Sahiline çıkardıkları halde Ruslar için her türlü tehlike zail ve ber taraf olur. Çünkü turuk-u muvasalanın setr ve temini için, bunların uzunluğu nispetinde, geride birçok asker bırakmak mecburiyeti Japon Ordusunu epeyce zayıf düşürecektir.

“Japonlar, bidayet-i harbde haiz oldukları tefevvuktan bi'l-istifade, düşmana seri ve kati bir darbe vurmak mecburiyetinde buldukları için, hadd-i zatında gayet mahdud olan kuva-yi harbiyyelerini Kore memaliğinin ve pek uzun olan hudud-u muvasalalarının setr ve temini yüzünden zayıflaştırmaları ve ihrac mevkinini düşman ordusundan gayet uzak bir mahalde intihab ederek en kıymettar zamanlarını izaa etmeleri bir hata-yı azim gibi telakki edilmelidir. Bundan, ordularını mümkün mertebe düşmanın yakınına ihrac etmeleri lüzumu istihrac edilir.

“(Ussuri) Eyaletine bir kuvve-i azime çıkarmak ve bununla bir netice-i muvaffakiyet istihsal etmek kabil olup olmadığını tayin etmek için uzun boylu düşünmeye hacet yoktur. Bi’l-akis (Mançurya) Sevahili asker ihracına gayet müsaittir. Husussuyla, (Nyonçvang) Körfezinin bu nokta-i nazarından cami olduğu fevaid ve şerait-i müsaade na-kabil inkârdır. Buraya çıkarılacak Japon Orduları, gayet münbit ve mahsuldar bir vadiyi takiben ve Şarki Sibirya şimendüfer hattı kurb ve civarından ilerleye bilecektir. Menzil hidematı sürat ve suhuletle cereyan edeceğinden bu şimendüfer sayesinde harekât-ı taarruziyye pek ziyade tesri edilmiş olur. Fakat bu istikamet üzerinde ciddi bir mukavemete tesadüf etmek melhuzdur. Eğer şöyle bir mukavemetten ictinab edilirse, evvela, (Leytong) şibh-i ceziresinin şark sahiline mesela (Ginçeo) ye kuvvetli bir ordu çıkarmak, sonra (Takusan) veya (İnku) ihrac edilecek askerle bu orduyu takviye eylemek münasib olur.”

Maamafih, bu suretle (Mançurya) Sevahiline büyük bir ordu ihrac edebilmek için esas şart hasım donanmasının uzun müddet açık denize çıkamayacak derece duçar-ı zaf olmuş bulunmasıdır. Düşman donanması kısm-ı küllisinin bir limanda, sadece abluka altında bulundurulması ile, kâfi derecede bir emniyet istihsal edilmiş olmaz; zira, bu suretle Japon Donanmasının da kısm-ı küllisi muattal kalmış olur. Halbuki, Japon Ordularının huruc hareketini suret-i ciddiyye ve hakikiyye de himaye edebilmek için Japon Donanmasının büyük bir kısmı serbesti-i hareketini muhafaza etmelidir.

Rusya’nın (Port-Arthur) Donanması ilk Japon Ordusunun Asya Sahiline ayak bastığından ancak on iki ay sonra kimseye fenalık yapamaz bir hale irca edilmiş olduğundan, harbin ilk devirlerinde Japonların (Port-Arthur) civarında bir mevkie, kuva-yi azime-i askeriyye sevk ve ihrac etmeleri pek cüretkârane bir hareket olurdu. Harbde tali ve tesadüfün bazen büyük tesirler ifa eylediği katiyyen inkâr edilemez. Taliin en ziyade icra-yı tesir eylediği saha ise denizdedir. Ufacık bir kaza, na-gehani bir fırtına, ehemmiyetsiz bir hadise muharebat-ı bahriyyede bazen ahvalin külliyyen tagayyürünü mucib olur. Binaen aleyh, Amiral (Togo) nun, bidayet-i harbdeki tefevvukuna itimaden, böyle bir teşebbüs icrası bi’t-tab müstahsen ve makul sayılamazdı.

Diğer cihetten Japon Ordusu erkan-ı harbiyyesi, sair birtakım hususat-ı mühimmeyi dahi nazar-ı dikkat ve itinaya almaya mecbur idi. Japonlar hasımlarının

bidayet-i harbdeki kuvvetlerini, hal ve vaziyetlerini pek iyi biliyorlarken, mülahazat-ı salifeye binaen, doğrudan doğruya (Mançurya) ya asker çıkarmamışlardır. Bundan başka en mühim maksad-ı harb (Kore) nin elde edilmesi olduğundan Japonlar bu memleketi derhal işgal-i askeri altına alarak asırlardan beri imtidad eden bir meseleyi fiilen hall etmek istemişler ve bunu askerlik ve siyasetçe de elzem add eylemişlerdir.

İşte gerek bu, gerek harbin ilk aylarında (11) Nisan muharebe-i bahriyesine kadar Rus Donanmasının henüz pek ciddi bir mani teşkil etmekte olması cihetiyle Japonların ilk ordularını (Kore) ye ve fakat mümkün mertebe mesafe kazanmak için (Kore) nin şimaline ihrac etmeleri münasipti fikreyiz...

(Kore) nin işgalinden ve (Mançurya) nın Ruslar tarafından tahliye ettirilmesinden başka Japonların bir üçüncü maksatları vardır ki , o da (Port-Arthur) ı zapt etmekten ibarettir. (Port-Arthur) un zabtı siyaseten ve manen Japonlarca fevka'l-ade mültezem olduğu gibi sevkü'l-ceyş nokta-i nazarından dahi buna lüzum-u kati var idi.

(Port-Arthur) un vaziyet-i coğrafyası hasebiyle haiz bulunduğu ehemmiyet-i siyasiyyeyi geçen bahislerin birinde tafsilen beyan etmiş idik.

(Port-Arthur) bütün darü'l-harbin doğrudan doğruya Rusya'ya ait olan yegane bir kısmını teşkil etmektedir. Japonya Hükümeti devletlere karşı olan taahhüdatından dolayı (Kore) ve (Mançurya) yı suret-i daimada taht-ı işgalinde bulunduramazdı. Zira, böyle bir hareket, müdafaa etmekten bir an fariğ olmadığı Çin ile (Kore) nin istiklaliyyet ve tamamıyyet-i mülkiyyeleri kaide-i esasiyyesini muhill olurdu. (Kuantung) şibh-i ceziresi ise hakk-ı feth ve zafer olarak kendi elinde kalır ve bu babda kimsenin itiraz etmeye hakk ve salahiyeti olamazdı. Bu suretle Japonlar öteden beri matmah nazarları olan ve on sene zarfında iki büyük harbe girişmeye kendilerini sevk eden bir gaye-i emeli yani Asya Kıtasında pay-endaz istikrar olmayı temin etmiş bulacaklardı.

Ondan başka, Japonlar (1894–1895) Seferinde bunca fedakârlık mukabilinde zapt eyledikleri bu (Port-Arthur) mevkinin ellerinden gasp edilmesini ve sonra rakibi olan Rusya tarafından isticar olunmasını namus ve haysiyet-i milliyeleri için büyük bir ar ve mezellet gibi telakki ettiklerinden (Port-Arthur) un yeniden zapt ve istirdadı bütün

Japonların aksa-yı emelini teşkil ediyordu, hasılı Japonlar, cihan nazarında iade-i şan ve şeref etmek için, (Port-Arthur) un zabtını adeta bir vecibe-i namus add ediyorlardı.

Esbab-ı saireyei ber taraf, (Port-Arthur) sevkü'l-ceyş nokta-i nazarından o kadar büyük bir ehemmiyeti haizdir ki, zabt ve teshiri mutlak icap ediyordu.

Hakikat! gerek (Yalu), (Leytong) ve gerek (Liao) ya müsteniden (Mançurya) da icra-yı hareket etmekte olan Japon Ordularının emniyet ve selameti, ancak (Talien) ve (Port-Arthur) un Japonların elinde bulunmasıyla kaim idi. Çünkü bu orduların erzak ve mühimmatı ve her türlü levazım ve ihtiyacatını yetiştirmek için (Mançurya) Sevahiliyle Japonya arasında daimi, muntazam ve kısa bir menzil hattı tesis etmek muktezi idi. Lakin böyle bir hizmet, ancak düşman donanmasının kamilen mahv ve ifnasıyla temin edilmiş olabilirdi. Halbuki, düşman donanmasının kısm-ı küllisi (Port-Arthur) a kapanmış, ordusunu bir türlü terk etmiyordu. Binaen aleyh, düşman donanmasının imhası ve dediğimiz menzil hattının tesis ve ihyası için bu şehri elde etmek adeta zarurat-ı harbiyyeden idi.

(Port-Arthur) Donanması açık deniz muharebesinden mahv edilse bile, (Port-Arthur) Rusların elinde buldukça yine Japonlar için tehlike bakidir. Çünkü Baltık Filosu geldiği zaman, (Port-Arthur) a girmeye teşebbüs edeceği şüphesizdir. Zira Japon Donanmasını ve ordularının muvasalat-ı bahriyyesini tehdit etmek için yegane istinadkâh (Port-Arthur) dur. Böyle olunca, (Port-Arthur) un Baltık Filosunun vürudundan evvel behemehal zabt ve teshir edilmesi muktezi idi.

Hasılı şu mülahazattan, (Port-Arthur) un, bazı kimselerin dediği gibi, bahren abluka ve berren dahi (Ginçeo) Berzahında kara ile muvasalatı kat edilerek yalnız tecrid olunmasıyla iktifa eylemek münasip olmadığı tezahür ediyor.

Harbin bidayetinde, (Piçevo) veya (Por Adams) e oldukça kuvvetli bir ordu (İhtiyat Livalarıyla beraber iki piyade Fırkası) çıkarılması, o zamanki vaziyet-i beriyeye-i sevkü'l-ceyşiyeye nazaran hiçbir müşkilat-ı ciddiyyeye tesadüf etmiş olmayacağı söyleniyordu. Birde şu kuvvetten tefrik edilen mesela topçu ve piyade (10) bin kişi ile (Ginçeo) Berzahını bi'l-işgal bu vechle (Port-Arthur) Donanma Vikasının, daha Şubat Ayının evasıtta, her taraftan hutut-u muvasalası kati edilerek asker ve erzak ve mühimmatça olan nevakısını ikmal ve hasar-zede sefainin tamiratını tacil ve itmam etmeye imkân bırakılmaması pek münasip olacağı dermiyan ve hatta çıkarılacak

kuvvetin (100) binden az olmayarak (Port-Arthur) un derhal zabt ve teshir edilmesi dahi beyan edilmekte idi.

Esbab-ı salifeye binaen, harbin bidayetinde Japonlar tarafından böyle bir teşebbüs icrası adeta bir cüret-i mecnunane olurdu. Çünkü doğrudan doğruya düşman arazisine ve donanmasının yanı başında asker ihracı tehlikeli, müşkil ve havaya tabi bir iş olacağından başka, karaya dökülen asker bir taraftan kuvvetli bir düşman kal'asıyla, diğer taraftan (Mançurya) da tahaşşüd etmekte olan bir seyyar ordu arasında hareket-ı askeriyye icrasına mecbur bulunacaktır. Rus Serdarı, faal-ane ve müdebbirane ifa-yı vazife eylediği halde, bu teşebbüs Japonlar için pek pahalı olurdu. Ve'l-hasil şöyle bir ordunun erzak ve levazımını tedarik etmek ne derecelerde müşkil olacağı da düşünülüyorsa, Japonlar, bu suretle adem-i hareketlerinden dolayı, muahezeye hakkımız olmadığı anlaşılıyor.

Gerek (Port-Arthur) a karşı hareket etmek ve gerekse Mançurya'daki Rus askeri aleyhine yürümek üzere (Leytong) Sevahiline asker ihracı, evvelce (Mançurya) da kuvvetli bir Japon Ordusunun bulunmasına ve diğer taraftan da, Rus Donanmasının duçar-ı zafiyet olmasına menut idi ki, zaten, bu ahval-i müsaade hulul eder etmez Japonlar, fırsatı fevt etmeyerek, o vechle hareket ve ifa-yı hüsn-ü hizmet eylemişlerdir.

BİRİNCİ CİLDİN HİTAMI

Yer Ordu Biraderler Matbaası

SONUÇ

1904–1905 Rus - Japon Savaşı XX. yüzyıl siyasi tarihinin en önemli siyasi olayları arasında yer almaktadır. 1. Dünya Savaşı öncesinde oluşan bloklaşma hareketlerine önemli katkılar sağlamıştır. Savaşın genel sebebine baktığımızda ise Rusya ile Japonya arasında Kore üzerinde yaşanan hakimiyet mücadelesidir.

Japonya, tarih boyunca ekonomik ilişkiler yönünden misyonerlik faaliyetleri dolayısıyla dışa kapalı bir politika izlemiştir. Amerikalı General Perry'nin 1853 tarihinde Japon limanlarına gelip zorla bir takım imtiyazlar elde etmesi üzerine halkın tepkisi sonucu Japonya tarihinde dönüm noktasını teşkil eden siyasi değişiklikler meydana gelmiştir. Ülke yönetimine hakim olan Şogunluk idaresi 1868'de yıkılmış yerine Meiji Dönemi (İmparatorluk) başlamıştır. Bu dönem ile birlikte Japonya 30-40 yıl gibi çok kısa bir süre içerisinde teknolojik modernleşmesini gerçekleştirmiş ve emperyalist kuvvet olarak yerini almıştır. Rusya'ya baktığımızda ise tarihi emeli olan İstanbul ve Çanakkale Boğazları üzerinden sıcak denizlere politikası 1856'da Kırım Savaşı vasıtasıyla İngiltere ve Fransa tarafından engellenince yönünü Orta Asya ve Uzakdoğu'ya çevirmişti. Rusya'nın bu bölgedeki politikası Türkistan'ın yeraltı ve yer üstü kaynaklarına sahip olmak ve ürettiği sanayi ürünlerini Uzakdoğu'ya pazarlamaktı. Rusya'nın Uzakdoğu'daki bir diğer hedefi ise Port–Arthur gibi sıcak denizde bir limana sahip olmaktı. Bu yüzden Rusya ile Japonya'nın emperyalist hedefleri birbirine çakışmıştır. Rusya ile Japonya arasındaki ilişkilerin bozulmasında Rusya'nın müttefiki olan Çin ile Japonya arasında 1894-1895 yılında Kore hakimiyeti için yapılan savaş etkili olmuştur. İlişkilerin gerginleşip savaşa dönüştüğü süreç ise Rusya'nın Trans–Sibiry demiryolu hattı ile Pasifik Okyanusuna ulaşmak istemesidir ve Rusya'nın Çin ile yaptığı antlaşmalar ile Liao-Tung Yarımadasını kiralaması, Mançurya'da inşa edeceği demiryolunu Trans–Sibiry demiryolu hattına bağlayarak Uzakdoğu'da bazı kazanımlar elde etmesi ile Rusya'nın Kore'nin kuzeybatısını işgal etmesi savaşın en önemli sebeplerini oluşturmaktadır. Japonya, bu süreçte Uzakdoğu'daki sömürgelerinin Rusya'nın eline geçmesini istemediği İngiltere'nin de desteğini almıştır.

Japonya, savaşa yönetimi ve halkı ile çok büyük önem vermiş, bir kurtuluş mücadelesi olarak görmüştür. Çünkü Kore'nin işgali Japonya'nın siyasi ve ekonomik bağımsızlığını tehdit etmekteydi. Coğrafi olarak Kore, Asya Anakarasında Japonya'ya

en yakın yer idi. Bu durum İngiltere'nin Belçika ile arasındaki konuma benzemektedir. Kısacası Japonya, Kore'nin hiçbir zaman büyük bir devletin kontrolüne girmesini istememekteydi. Bu yüzden savaşa bütün maddi ve manevi unsurlarıyla hazırlanmıştır. Savaşı yakından müşahede eden Osmanlı Paşası Pertev Demirhan Japon askerleri arasında hiçbir ecnebi ordusunda görmediğim harikulade bir rabıta, emsalsiz bir ittihat hüküm sürerdi. Askerdeki vefa sadakatini neticesinde bütün sırrın fedakârlıkta olduğunu belirtmiştir.³⁴³ Yine Pertev Paşa Japon zabitleriyle yediği yemekle ilgili olarak sofrada büyük bir sükûnet hüküm sürüyor, Avrupa Devletlerinde olduğu gibi yüksek sesle konuşma ve gürültü patırtı yoktu. Zabıtlar, metin, mütevekkil ve kayıtsız görünüyorlar. İçlerinden belki pek azı sağ kalacak. Birbirleriyle şakalaşma, birbirleriyle eğlenme yok. Hepsi ciddi ve vakur görünüyorlardı.³⁴⁴ Diyerek Japon askerlerini övmüştür. Amiral Togo, savaş esnasında ailesiyle temaslarını kesmişti. İşte bütün bunlar Japonların savaşa ne kadar ciddi bir biçimde hazırlandıklarının bir göstergesidir. Muharebeye Ruslar açısından baktığımızda ise tam tersi bir durum görmekteyiz. Rus halkı ve aydınları üzerinde Japonya ile yapılan savaş, Rusların Balkanlardaki mücadelelerinde olduğu gibi milli duyguları harekete geçirememiştir. Çünkü savaşın ekonomik çıkarlar için yapıldığı inancı hakimdi. Savaşın sevk ve idaresinde de bir koordinasyonsuzluk hakimdi. Rus General Kropotkin böylesine önemli bir savaşta eşinden boşanıp genç bir kızla evlenmek için Petersburg'a gelmiştir. Kropotkin'in bu davranışı savaşa ruhen ve kalben hazırlıksız olduğunu göstermektedir.³⁴⁵ Rus donanması da maddi olarak gerekli donanımlardan yoksundu. Komutanlar ve askerler savaşın kazanılacağına dair en ufak bir ümit bile yoktu. Rus gemilerinden atılan güller dağlara taşlara atılmıştı.³⁴⁶ Baltık filosunun sevkıyatı esnasında bile gemi mürettebatında yer yer isyanlar çıkmıştı. İşte bütün bu olumsuzlar yüzünden Ruslar, Japonya ile yaptıkları savaşta kaybetmişlerdir.

Savaşın sonucunda Japonya, emperyalist bir kuvvet olarak dünya sahnesine çıkmıştır. İlk defa beyaz ırkın yenilebileceği anlaşılmış ve Müslüman ülkeler başta olmak üzere Asya, Avrupa ve diğer kıtalarda da büyük bir yankı uyandırmıştır. Rusya açısından Japonya mağlubiyeti, Rusya'nın geleneksel politikası olan Balkanlara ve Boğazlar üzerinden sıcak denizlere inme siyasetine geri dönmesi olmuştur. Ayrıca

³⁴³ Demirhan, *Japonların Asıl Kuvveti Japonlar Nasıl ve Niçin Yükseldi*, s.43.

³⁴⁴ Demirhan, *Rus-Japon Harbi (Birinci Kısım)*, s. 120.

³⁴⁵ Rusya-Japonya Muharebesi (1905), *İctihad Dergisi*, Yıl:1, Sayı:5, Cenevre: s.74.

³⁴⁶ Rusya-Japonya Muharebesi (1905), *İctihad Dergisi*, Yıl:1, Sayı:7, Cenevre: s.103.

Rusya'da meydana gelen 1917 Bolşevik İhtilalinin temelini oluşturmasıdır. Dünya siyaseti açısından incelediğimizde ise Fransa desteğinin Rusya'ya tek başına yeterli olmayacağını görüp İngiltere'ye yanaşması olmuştur. Rusya'nın İngiltere ile dostluk ilişkilerini geliştirmesinde müttefiki olan Fransa'nın da etkisi olmuştur. Çünkü: Fransa, ezeli düşmanı olan Almanya'ya karşı İngiltere ve Rusya'dan oluşan güçlü bir blok kurmak istiyordu. Dolayısıyla bu fırsatı Rus-Japon Savaşından sonra elde etmiştir ve böylece 1. Dünya Savaşı öncesinde bloklaşma hareketleri başlamıştır.

KAYNAKÇA

- ACAR, Kezban, (2004), **Başlangıcından 1917 Devrimine Kadar Rusya Tarihi**, Nobel Yayınları, Birinci Baskı, Ankara.
- ACAR, Kezban, (2009), **Ortaçağ'dan Sovyet Devrimine Rusya**, İletişim Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul.
- ALADAĞ, Hüseyin Hilmi, (2011), “1904 – 1905 Rus – Japon Harbi'nin Osmanlı Kamuoyundaki Yansımaları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Niğde.
- APATAY, Çetinkaya, (2002), **Pasifikte Olup Bitenler Port – Arthur'dan Pearl Harbor'a**, Deniz Basımevi, Birinci Baskı, İstanbul.
- ARMAOĞLU, Fahir, (2013), **19. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1789 – 1914**, Timaş Yayınları, On üçüncü Baskı, İstanbul.
- ASLANOVA, Sevilya, (2011), **Yirminci Yüzyılın Başında Rusya'nın Osmanlı Politikası (1903- 1917)**, İlkim Ozan Yayınları, Birinci Baskı, Konya.
- AVCIOĞLU, Doğan, (2015), **Türkiye'nin Düzeni (Dün, Bugün, Yarın)**, Kırmızı Kedi Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul.
- AYSAL, Necdet, (2014), “Harp Tarihi Yazımına Dair Özgün Bir Yaklaşım: Osman Senai Bey”, **Turkish Studies**, Yıl:9, Sayı: 10, Ankara.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi, **Yıldız Parakende Evrakı Askeri Mazurat/ 226**
- BAYRAK, M . Orhan, (2002), **Osmanlı Tarihi Yazarları**, Milenyum Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul.
- BEST, Antony vd, (2012), **20. Yüzyılın Uluslararası Tarihi**, (Çev. Taciser Ulaş Belge), Siyasal kitapevi, Ankara.
- BODUR, Harun, (2013), **Kronolojik 20. Yüzyılın Siyasi Tarihi**, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.
- DAVARCI, Yasemin, (2015), “1904 – 1905 Rus – Japon Savaşı'nın Japonya Manga Kitaplarına Yansıması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara.

- DEMİRHAN, Pertev, (1937), **Japonların Asıl Kuvveti, Japonlar Niçin ve Nasıl Yükseldi**, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul.
- DEMİRHAN, Pertev, (1943), **Rus – Japon Harbi (Birinci kısım)**, Matbaai Ebuzziya, İstanbul.
- DEVLET, Nadir vd, (2013), **Rusya Tarihi**, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Birinci Baskı, Eskişehir.
- DÜNDAR, Ali Merthan, (2011), **Panislamizm'den Büyük Asyacılığa Osmanlı İmparatorluğu, Japonya ve Orta Asya**, Ötüken Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul.
- EBERHARD, Wolfram, (2007), **Çin Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Dördüncü Baskı, Ankara.
- EBERHARD, Wolfram, (2010), **En Eski Devirlerden Zamanımıza Kadar Uzak Doğu Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Dördüncü Baskı, Ankara.
- ESENBEL, Selçuk, (2012), **Japon Modernleşmesi ve Osmanlı (Japonya'nın Türk Dünyası ve İslam Politikaları)**, İletişim Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul.
- FERRO, Marc, (2002), **Sömürgecilik Tarihi**, (Çev. Muna Cedden), İmge Kitapevi, Birinci Baskı, Ankara.
- FUAD, Ali ve Osman Senai, (1321), **Musavver Rus – Japon Seferi, C. I, II, III, V**, Ahmed İhsan Matbaası, İstanbul.
- GÖKDENİZ, Sermet, (1944), **1904 – 1905 Rus – Japon Harbi**, Askeri Deniz Matbaası, İstanbul.
- GÜVENÇ, Bozkurt, (2002), **Japon Kültürü**, İş Bankası Kültür Yayınları, Altıncı Baskı, İstanbul.
- HOBSBAWN, Eric, (2013), **Devrim Çağı 1789 – 1848**, (Çev. B. Sina Şener), Dost Kitapevi, Yedinci Baskı, Ankara.
- HUNTER, E. Janet, (2002), **1853'ten Günümüze Modern Japonya'nın Doğuşu**, (Çev. Müfit Günay), İmge Kitapevi, Birinci Baskı, Ankara.
- KOLAĞASI, Osman, (1325), **Rus – Japon Seferinden Alınan Dersler**, Derseâdet Mekteb-i Harbiye Matbaası, İstanbul.

- KURAT, Akdes Nimet, (1999), **Rusya Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Dördüncü Baskı, Ankara.
- KURAT, Akdes Nimet, (2011), **Türkiye ve Rusya XVIII. Yüzyıl Sonundan Yirminci Yüzyıl Başlarına Kadar Türk – Rus İlişkileri (1789 – 1918)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- KUŞCULUO, Ayhan, (2009), “Japon Rus Savaşı ve Türkler” , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Kayseri.
- LEE, Hee Soo, (1991), **İslam ve Türk Kültürünün Uzak Doğu’ya Yayılması**, Diyanet Vakfı Yayınları, İkinci Baskı, Ankara.
- LEE, Hee Soo, (1989), **Osmanlı - Japon münasebetleri ve Japonya’da İslamiyet**, (Çev. İbrahim İlhan), Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- MATSUTANİ, Hirano, (1995), **Japonya’nın Dış Politikası ve Türkiye**, Bağlam Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul.
- MEYER, W. Milton, (2014), **Japonya Tarihi**, (Çev. Lizet Deadoto), İnkılap Kitapevi, İstanbul.
- MUMCU, Uğur, (13.02.1990), “40’ların Cadı Kazanı” , **Cumhuriyet**
- NADAS, Muhlis, (1991), **Boğazlar – Deltalar**, C. I., Bastaş Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul.
- ÖZTÜRK, Necdet ve Murat YILDIZ, (2013), **İmparatorluk Tarihinin Kalemler Muhafızları Osmanlı Tarihçileri**, Bilge Kültür Sanat Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul.
- RİASANOVSKY, V. Nicholas ve Mark D. STEİNBERG, (2011), **Rusya Tarihi**, (Çev. Figen Dereli), İnkılap Kitapevi, İstanbul.
- ROBERTS, J.M., (2010), **Avrupa Tarihi**, (Çev. Fethi Aytuna), İnkılap Kitapevi, İstanbul.
- Rusya – Japonya Muharebesi (1905), **İçtihad Dergisi**, Yıl:1, Sayı:2, 5, 7, Cenevre.

- SANDER, Oral, (2015), **Siyasi Tarih (İlkçağlardan 1918'e)**, İmge Kitapevi, Yirmi Dokuzuncu Baskı, Ankara.
- SÖYLEMEZOĞLU, Galip Kemali, (1939), **Rusya Tarihi**, Kanaat Kitapevi, İstanbul.
- ŞAHİN, F. Şayan Ulusan, (2001), **Türk – Japon İlişkileri (1876 – 1908)**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Birinci Baskı, Ankara.
- ŞAKİR, Ziya, (1994), **Sultan İkinci Abdülhamid ve Mikado**, Boğaziçi Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul.
- TOKER, Hülya vd., (2004), **Balkan Savaşına Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri (Alay ve Daha Üst Birlik Komutanları)**, Genel Kumay Basımevi, Ankara.
- TURGUT, Mehmet, (2001), **Japonya Mucizesi ve Türkiye**, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- UÇAROL, Rifat, (2013), **Siyasi Tarih (1789 – 2012)**, Der Yayınları, Dokuzuncu Baskı, İstanbul.
- YÜCEL, Hasan Ali, (1990), **Geçtiğim Günlerden**, İletişim Yayınları, İstanbul.

DİZİN

- 1-**
- 1.Dünya Savaşı, 59, 71
1877 – 1878 Osmanlı – Rus Savaşı, 2
- A-**
- Abdürreşid İbrahim, 64
Abu, 172
Afyon Harbi, 5
Akaşi, 31, 164
Akatzuki, 167, 290
Akirman, 172
Aksa-yı Şark, 77, 83, 87, 88, 128, 209
Aleksandır, 182, 204, 205, 231
Aleksandr, 25, 62
Aleksi Mihaloviç, 202
Ali İhsan Sabi, 71
Ali Muzaffer, 65
Aljerin, 187
Almanya, 1, 9, 15, 16, 18, 19, 20, 24,
51, 59, 62, 63, 66, 67, 71, 78, 97,
107, 133, 141, 144, 145, 148, 158,
161, 173, 184, 189, 225, 226, 235,
289
Altay, 175, 183
Altın Boynuz, 195
Alut, 221
Amerika Birleşik Devletleri, 1, 5, 13,
15, 17, 18, 50, 57, 59, 61
Amerika Hükümeti, 81, 239
Amiral (Aleksiyef), 84, 293, 295, 296,
312, 314, 323
Amiral (Devbasof), 189, 190
Amiral (Kabacama), 162
Amiral (Oryo), 283, 303, 304, 306, 307
Amiral (Stark), 213, 288, 291, 295, 312
Amiral (Viranyos), 213
Amiral (Yamamoto), 158
Amiral Aleksiyef, 27, 29, 37, 40, 43
Amiral Avelan, 221
Amiral Bezorbazof, 38
Amiral Fölkersam, 50
Amiral İcoin, 170
Amiral İto, 170
Amiral Kamimura, 35, 41, 45, 46
Amiral Makarof, 34, 35
Amiral Matsyseviç, 44
Amiral Nebogatof, 52, 55, 56
Amiral Rojestvenski, 50, 54, 55
Amiral Rudnef, 31
Amiral Satyu, 170
Amiral Stark, 29, 221
Amiral Togo, 26, 33, 36, 44, 53
Amiral Uriu, 28, 31, 34
Amiral Uthomski, 36
Amiral Vitgeft, 39, 40, 43, 44
Amiral Vyrenyus., 221
Amiral Yessen, 45
Amiral Zinovi Petroviç Rojestvenski,
50
Amur, 4, 13, 23, 80, 174, 175, 176, 177,
179, 180, 181, 183, 184, 185, 186,
194, 196, 204, 207, 208, 209, 221,
222, 226, 227, 231, 232, 235
Anadir, 175
Angara, 221
Anna İvanovna, 203
Antong, 85
Anvers, 109
Arı Zaka, 140
Arkanjel, 183, 202
Armstrong, 159
Aryan, 172
Asahi, 9, 283
Asama, 31, 32, 283, 306, 307
Asamaya, 89
Askeri Terzi ve Kunduracı Mektebi,
135
Askold, 35, 44, 213, 217, 293
Astrahan, 201
Asya, 4, 9, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 21,
22, 23, 59, 60, 61, 64, 65, 67, 76, 81,
92, 116, 128, 129, 133, 142, 157,
171, 172, 173, 174, 177, 178, 205,
206, 214, 226, 232, 267, 284, 343,
344, 351
Aşıkagalar, 96
Avacı, 92
Avaji, 89
Avanzâde Mehmed Süleyman, 65
Avrora, 213
Avrupa, 1, 2, 3, 7, 8, 15, 16, 17, 18, 19,
21, 23, 25, 59, 60, 64, 65, 76, 80, 86,

- 87, 92, 97, 98, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 122, 128, 129, 131, 140, 141, 142, 145, 147, 148, 151, 153, 161, 171, 172, 173, 174, 175, 177, 178, 181, 182, 183, 184, 193, 196, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 209, 210, 214, 215, 223, 225, 226, 228, 232, 239, 289, 300, 328, 331, 341, 352
- Avrupa-i Rusi, 174
Avustralya, 109
Avusturya, 20, 50, 62, 66, 72, 173, 203, 204, 205
Ayfon, 232
Aynos, 88, 94, 95, 230
Azak, 202
Azasu, 290
- B-**
- Bahriye Mekteb-i Alisi, 162
Bakü, 173
Balkanlar, 2, 4, 20, 62
Baltık, 30, 40, 42, 44, 46, 47, 49, 50, 51, 53, 171, 192, 196, 202, 203, 210, 211, 212, 214, 222, 345
Barifate, 89
Baron (Komora), 240, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 276, 319
Baron (Praya), 162
Baron (Rozen), 246, 248, 250, 251, 252, 254, 255, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 266, 267, 268, 275, 276
Baron (Suye – Maçu), 150
Baron Yamamoto, 170
Batum, 172
Bayan, 35, 43, 213, 217, 283, 292, 293
Baykal, 21, 174, 175, 176, 179, 180, 181, 182, 185, 186, 208, 210, 223
Beherneke, 174, 175
Belçika, 1, 24, 173
Beluka, 174
Berlin Antlaşması, 2
Besarabya, 204
Bezobrazow, 25
Biranga, 174
Bizans, 200
Blagoveşçensk, 227
Boerler, 328
Boksör, 147, 226, 237
Bombay, 109
Bover Seferi, 301
Boxer, 18, 24
Boxer Ayaklanması, 18
Boxerler, 17
Boxser Ayaklanması, 16
Boyar, 201, 202
Boyarsky, 202
Brokton, 90
Buda, 95, 106, 114, 117, 119, 123, 125, 126, 127, 153, 172
Buhara, 204
Bungonarda, 89
Bushido, 114
Büyük Algae, 174
Büyük Britanya, 1, 83, 128
Büyük Petro, 17, 176, 193, 199, 202, 203
- C-**
- Cardiff, 130
Caskaya, 171
Cenig, 81
Coşima, 38, 41, 45, 52, 53, 54, 55, 56, 64, 87, 137, 164, 234
Cota, 180
- Ç-**
- Çanakkale, 49
Çar Vujic, 178, 179
Çelyabinsk, 179
Çin, 1, 4, 5, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 48, 53, 57, 59, 60, 61, 64, 66, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 88, 94, 95, 97, 105, 106, 107, 109, 113, 114, 115, 116, 117, 127, 129, 141, 143, 144, 145, 157, 159, 162, 174, 175, 176, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 194, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 232, 234, 235,

237, 238, 240, 241, 243, 254, 255,
256, 257, 259, 260, 261, 264, 267,
268, 269, 274, 277, 278, 279, 280,
281, 301, 315, 316, 318, 319, 320,
326, 331, 332, 334, 337, 338, 339,
344, 351
Ço, 90
Çoruga, 129
Çugaro, 52

-D-

Dairen, 24
Dalny, 16, 22, 37, 84
De Kastri, 186
Diana, 35
Dimitri, 201, 213
Dinyeper, 3, 172, 199, 200, 203
Diyana, 213, 217, 231, 232
Doğu Asya, 16, 21
Dominignler, 127
Don, 173, 201
Donskoy, 213
Doymyo, 5
Dvina, 201

-E-

Elizabet, 203
Elyot, 37, 39, 43
Endaht-ı Ameliyyat Mektebi, 135
Erkilet, 71
Ertuğrul Firkateyni, 10
Evralin, 94

-F-

Farmoza, 13
Fedor, 201
Felemenk, 173
Fevzi Çakmak, 71
Filipinler, 57
Finland, 94, 171
Finlandiya, 50, 173, 204, 321, 324
Formoz, 188
Formoza, 88, 89, 92, 94, 97, 137, 141,
144, 159
Foshan, 77, 78, 79, 81, 197, 228, 234,
303, 327
Fransa, 1, 2, 4, 9, 13, 15, 16, 20, 48, 50,
51, 60, 62, 63, 65, 78, 83, 86, 97,

107, 108, 145, 148, 173, 184, 188,
189, 202, 203, 204, 205, 225, 232,
235, 296, 299, 326, 327
Fransiskanlar, 127
Fuad (Erden), 64
Fuji, 89, 283
Fujiyama, 89
Fukuzawa Yukichi, 18
Fuzo, 214

-G-

Gabon, 51
Gağuzima, 92
Garomoboy, 38, 45
Garomoboyye, 55
General (Traoçi), 145
General (Grodekov), 226, 227
General (Kodama), 144
General (Kuropatkin), 208, 239
General (Moltke), 331
General (Tamura), 144
General (Taylor), 334
General (Yanzo), 144
General (Yanzon), 143, 146
General Fon (Yanzon), 162
General Kuropatkin, 25
General Nogi, 47
General Perry, 5
Genkai Maru, 170
Ginçeöü, 189, 193
Gorgoski, 174
Gozeki, 126
Görland, 171
Great Fish, 51
Güney Kore, 13, 14

-H-

Hakodate, 5, 106, 142, 154, 155
Hakodato, 89
Hakuei Maru, 170
Hakushi, 105
Haliç, 195
Halide Edip, 64
Hamar – Daban, 174
Hanegin, 189
Hanka, 174, 176

Harbin, 16, 22, 51, 84, 150, 193, 207,
208, 212, 223, 227, 326, 327, 335,
336, 345
Hasan Ali Yücel, 63, 64
Hastiftler, 334
Hatsuze, 283
Helsing For, 172
Henri Norman, 331
Hibiya Park, 60
Hindistan, 9, 59, 61, 66, 127, 334
Hiroşima, 143, 155, 156, 157
Hitaşu, 38
Hitler, 71
Hive, 204
Hokand, 204
Hokaydo, 24
Hollanda, 5, 97, 115, 116, 202
Hondo, 89, 90, 94, 95, 129, 137
Hong – Kong, 88
Hong Çang, 323
Hong Kong, 161
Horn, 49
Horoşı, 93
Hristiyan, 18
Hungary, 176
Hünkâr İskelesi Antlaşması, 2
Hüsnu Erkilet, 71

-I-

I. Petro, 2
II. Abdülhamid, 10, 63
II. Aleksander, 4
II. Wilhelm, 18, 25
II. Abdülhamid, 10
Inchon, 22
Isakcalızade Ali Rıza, 65

-İ-

İbrahim Hılmi, 73
İdare Mektebi, 135
İdzumu, 38
İkazuchi, 167, 290
İkinci (Katerina), 176
İkinci Nikolay, 205
İkişima, 90
İmparatoriçe Ts'ih – hsi, 17
İnacoma, 167, 290

İngiltere, 1, 2, 4, 5, 8, 9, 13, 14, 16, 18,
19, 20, 21, 23, 24, 50, 51, 61, 62, 63,
66, 81, 82, 86, 97, 107, 108, 128,
133, 158, 161, 162, 173, 186, 204,
225, 232, 237, 239, 267, 296, 304,
328, 334, 336
İnku, 26, 209, 213, 282, 343
İnoza, 190
İrbit, 175
İritiş, 175
İrkutsk, 175, 179, 180, 186, 193, 229
İsland, 171
İsmet İnönü, 72
İstanbul, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 13, 15, 19,
20, 24, 26, 47, 48, 49, 62, 64, 69, 70,
71, 72, 350, 351, 352, 353
İşi Moto, 145
İturup, 231
İvan, 176, 201
İvan Terrible, 176, 201
İzu, 90

-J-

Jansan, 77
Japon Hükümeti, 5, 27, 104, 233, 241,
244, 247, 254, 255, 265, 269, 273,
274, 275, 276, 277, 278, 280, 281,
321
Japonya, 1, 4, 5, 6, 9, 10, 13, 14, 15, 16,
17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26,
27, 30, 39, 41, 48, 49, 52, 57, 59, 60,
61, 62, 63, 64, 65, 67, 76, 77, 78, 79,
80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89,
90, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 101,
103, 104, 105, 106, 107, 110, 111,
114, 115, 117, 122, 123, 125, 126,
127, 128, 129, 130, 131, 132, 133,
134, 135, 137, 139, 141, 142, 143,
144, 148, 149, 150, 151, 153, 154,
157, 161, 177, 183, 184, 190, 197,
198, 199, 210, 211, 214, 222, 223,
224, 225, 226, 227, 228, 229, 231,
232, 234, 235, 236, 237, 238, 239,
240, 241, 242, 243, 244, 245, 246,
247, 248, 249, 250, 251, 252, 253,
254, 255, 256, 257, 258, 259, 260,
261, 262, 263, 264, 265, 266, 267,
268, 269, 270, 271, 272, 273, 274,

275, 276, 277, 278, 279, 280, 281,
282, 284, 285, 294, 303, 314, 315,
316, 317, 318, 319, 320, 321, 322,
323, 324, 325, 326, 327, 328, 329,
330, 331, 332, 333, 334, 335, 337,
339, 342, 344, 345, 350, 351, 352,
353, 362
Jehol, 15
Jimmu Tenno, 95

-K-

K'ang Yowei, 17
Kadri, 65
Kafkasya, 71, 171, 172, 173, 205, 206
Kaisha, 109
Kal'a Topçu Mektebi, 135
Kaliforniya, 61, 329
Kalka, 200
Kamçatka, 88, 175, 176
Kanada, 328, 336
Kanazawa, 155
Kanghwa Antlaşması, 13
Kanin, 171
Kanto, 90
Kanunname-i Ahlâk, 149
Kanun-u Ahlâk, 101
Kaplan, 191, 192
Kaptan Nevelskoj, 4
Karaçu, 111
Karadeniz, 2, 3, 23, 49, 172, 204
Katolik, 16, 127, 201
Kay, 155
Kazak, 84, 186, 201, 209, 236
Kazan, 64, 201, 204, 221
Kazumi, 167, 290
Kedeke, 301
Kırım, 2, 4, 23, 171, 172, 201, 203
Kırım Savaşı, 2, 23
Kırmızı Nehir, 16
Kiaochow, 16
Kiçner, 336
Kieocu, 184, 226
Kimono, 121
Kiyef, 199, 200
Kobe, 90, 91, 157, 188
Koçi, 92
Kola, 171
Kolovzeviç, 340

Komodor Rayçen Ştayn, 221
Konfiçyus, 113, 114
Konfüçyus, 114, 127
Kont (Lamsdorff), 241, 242, 244, 245,
246, 247, 248, 249, 250, 251, 257,
258, 259, 260, 261, 262, 263, 265,
266, 267, 269, 270, 271, 272, 273,
275, 276, 325
Kont (Nesselrode), 185
Kont (Nozu), 144
Kont (Raventlof), 285, 290
Kopenhag, 335
Kore, 1, 9, 13, 14, 15, 19, 20, 21, 22,
23, 24, 25, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 35,
38, 41, 44, 45, 48, 52, 53, 57, 59, 60,
64, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83,
85, 86, 87, 88, 90, 94, 95, 97, 129,
137, 142, 157, 158, 159, 183, 184,
186, 187, 190, 194, 196, 197, 198,
222, 223, 224, 225, 228, 230, 233,
234, 235, 236, 237, 238, 240, 241,
243, 244, 245, 252, 253, 254, 255,
256, 257, 258, 259, 260, 263, 264,
266, 267, 268, 270, 271, 273, 274,
275, 277, 278, 279, 280, 281,
282, 294, 302, 314, 315, 316, 317,
323, 325, 326, 327, 329, 337, 338,
339, 342, 344, 347
Korustoric, 81
Koryets, 30, 31, 32, 213, 302, 303, 305,
306, 307, 310, 311
Kossak, 62
Kosufuton, 231
Kovanig-Su, 81
Kozai Maru, 170
Kozu, 93
Krakow, 204
Kraliçe (Min), 79
Kroonstad, 172
Krupp, 159
Kruzenshtern, 90
Kua – Be, 52
Kuantung Yarımadası, 32
Kumamoto, 155
Kuncin Nizamnamesi, 149
Kuril, 13, 88, 231, 233
Kuril Adaları, 13
Kuro – Şivo, 92

Kurun-i vüsta, 114, 175, 301
 Kuvantung, 187, 193, 344
 Küçük Don, 173
 Küçük Zabıt Mektebi, 135
 Kwang-si, 16
 Kwantung, 16, 19, 207, 209
 Kymuco, 109
 Kyoto, 91, 92, 104
 Kyşino, 285, 290
 Kyushu, 89, 90, 91, 92, 94, 129, 130,
 155
 Kyuşu, 129, 154

-L-

Lamsdorf, 25
 Lee, 5, 18, 63, 301
 Leman, 199
 Lena, 174, 175, 221
 Leytong, 97, 184, 187, 189, 192, 194,
 197, 198, 225, 226, 235, 237, 337,
 343, 345, 346
 li – Şi, 78, 79, 84
 Li Hong Çang, 187, 188
 Liao - Tung, 78
 Liao – Tung, 9, 16, 18
 Liao Yang, 323
 Liaoyang, 210, 324
 Libarov, 84
 Libau, 172
 Liu – Kiu, 13
 Livonia, 202
 Liyu – Şonko, 187
 Londra, 81, 82, 109, 223, 325
 Lord Salisbury, 82
 Lun, 188
 Lüderitz, 51

-M-

Macar, 94, 204
 Macaristan, 173
 Maçumoto, 155
 Maçuro, 129
 Maçuyama, 92
 Madagaskar, 49, 51
 Males, 94
 Mammal, 171
 Mançu, 18, 127

Mançurya, 9, 13, 15, 16, 18, 19, 20, 21,
 22, 23, 24, 25, 32, 33, 48, 53, 57, 59,
 60, 66, 74, 76, 78, 80, 81, 82, 84, 85,
 87, 149, 158, 174, 180, 181, 182,
 183, 184, 189, 199, 207, 208, 210,
 213, 215, 223, 224, 226, 227, 228,
 230, 232, 233, 235, 237, 238, 239,
 240, 243, 245, 253, 254, 255, 256,
 257, 258, 259, 260, 261, 264, 267,
 268, 269, 273, 274, 276, 277, 278,
 279, 280, 281, 315, 316, 319, 322,
 326, 329, 337, 338, 339, 341, 342,
 343, 344, 345, 346

Mareşal (Oyama), 144

Marksizm, 9

Marsilya, 109

Matbaa-i Ahmed İhsan, 73

Mavaru, 170

Mavera-yı Sibirya, 178, 179

Mavera-yi – Sibirya, 175

Maycuru, 158

Mayçoru, 137

Mayçurd, 161

Mazamfu, 197, 303

Meclis-i Ali Harb, 162

Mehmed Arif, 65

Mehmed Zeki, 65

Meiji, 1, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 61, 65, 66

Meiji Dönemi, 1, 6, 7, 8

Meji, 24, 140, 141

Mekteb-i Ali-i Askeri, 135

Merkez Mektebi, 134

Mevlanakapı, 72

Mici, 91

Mikado, 6, 86, 94, 95, 97, 101, 113,
 114, 124, 143, 144, 149, 151, 325,
 353

Mikado Hanedanı, 95

Mikado Hükümeti, 95, 325

Mikasa, 56, 283

Milad-ı İsa, 95

Minamoto, 95, 96

Mitake, 89

Mitsubişi, 7

Mitsui, 7

Moci, 130

Mongol, 174, 200

Monomah, 55

Mosampo, 19
 Moskova, 3, 173, 196, 199, 200, 201,
 202, 203, 204, 239
 Mozampo, 237
 Mösyo (Pavlof), 83
 Mösyö (Kurino), 240, 242, 243, 244,
 245, 246, 247, 249, 250, 251, 252,
 253, 254, 255, 257, 258, 259, 261,
 262, 263, 266, 268, 269, 270, 271,
 272, 273, 274, 275, 276
 Mösyö (Vite), 178
 Mukden, 38, 81, 84, 85, 87, 209, 228,
 238, 318, 319, 340, 341, 342
 Muravyef – Amursky, 176
 Muravyef), 185, 186, 194, 232
 Mübahat, 65

-N-

Nagato, 94
 Nagazaki), 92, 129, 155, 190, 197, 231
 Nahikomo, 97
 Nakazaki, 110, 159
 Naniva, 31, 32, 283
 Nantong - Fu, 85
 Napolyon, 2, 70, 204
 Naraşino, 146
 Narogo, 129
 Naruto, 90
 Navarin, 55
 Navik, 30
 Nerman, 201
 Neryungri, 202
 Nestoni, 202
 Neva, 3, 202
 Nevelsky, 185, 186
 Nihon Suki, 126
 Nijini Novgord, 202
 Nikolaystad, 172
 Nikoşan, 90
 Nipon, 88, 89, 91, 92, 95, 109, 129,
 154, 155, 157
 Niuçuvang, 84
 Nomen, 83
 Norveç, 107
 Novgorod, 199, 200
 Novik, 35, 43, 44, 213, 293
 Novokiyevfsk, 196
 Novorossiysk, 172

Nükata, 31
 Nyangota, 209
 Nyonçvang, 228, 243, 278, 343

-O-

Ob, 174, 177, 207
 Oboro, 167, 290
 Odesa, 172
 Odessa, 3, 222
 Okoçka, 88, 175
 Okucka, 174, 222
 Omsk, 179
 Ordu-yu Hümayûn, 146
 Orel, 54
 Oslybla, 213
 Osmanlı Devleti, 10, 18, 23, 49, 59, 63,
 66, 67
 Osmanlı Senai (Erdemgil), 64
 Ozugumu, 290

-P-

Palada, 213, 217, 283, 290, 291, 292,
 293, 294, 296, 298
 Pallada, 29, 30
 Paltova, 35, 213
 Pan – Asya, 19
 Papen, 71
 Paris, 4, 49, 71, 72, 145, 204, 223
 Pasifik, 21, 23, 59, 61
 Pasvijelef, 171
 Peçili, 184, 187, 188, 194, 195, 208,
 223, 225
 Pekin, 15, 16, 17, 18, 78, 80, 82, 84,
 176, 181, 223, 226, 228, 232, 233,
 240, 319, 335
 Pertev Demirhan, 10, 24, 47
 Pertev Paşa, 10, 37, 48
 Peruz, 88, 233
 Pescador, 97
 Petersburg, 3, 24, 26, 45, 48, 51, 69, 84,
 85, 181, 185, 186, 202, 203, 204,
 209, 229, 233, 240, 246, 247, 248,
 249, 252, 253, 258, 259, 260, 261,
 264, 267, 270, 271, 272, 273, 274,
 275, 276, 277, 278, 281, 294, 348
 Petropavlosk, 35, 216
 Petropavlovsk, 213
 Peyçang, 147

Piçevo, 345
 Plevne, 70, 72, 75
 Pobyeda, 213, 283
 Poğamfu, 84
 Pokrovskoye, 180
 Polonya, 171, 172, 173, 200, 201, 203, 204
 Por Adams, 345
 Pornaç, 111
 Port – Arthur, 18, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 51, 53, 350
 Port Arthur, 16, 19, 22, 24, 26, 78, 80, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 207, 208, 210, 213, 214, 221, 237, 239, 245, 252, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 293, 294, 295, 302, 312, 313, 314, 317, 322, 323, 324, 337, 343, 344, 345, 346
 Portekiz, 1, 51
 Portsmouth, 57, 60
 Portsmouth Antlaşması, 57
 Poti, 172
 Prasuyet, 213, 216
 Prens (Ololinski), 258
 Prens E.E. Ukomski, 21
 Prens İto, 6, 19
 Prensler (Olga), 200
 Primorskaya, 175
 Prusya, 189, 203, 204, 205
 Pusyet, 176, 196, 199, 209
 Putilov, 209

-R-

Ratvizan, 192, 211, 213, 283, 292, 293, 294, 296
 Retvizan, 30, 33, 34, 43, 44, 216
 Reval, 172
 Riga, 171
 Rişi, 303
 Rodnyef, 302, 304
 Roma, 249
 Roosevelt, 57
 Rosia, 45
 Rudnef, 30, 31, 303, 305, 311
 Rurik, 38, 45, 200, 201, 213, 217
 Rustov, 200

Rusya, 1, 2, 3, 4, 5, 9, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 32, 34, 44, 48, 49, 50, 51, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 97, 107, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 181, 183, 184, 185, 186, 189, 190, 191, 193, 194, 196, 197, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 214, 215, 217, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 294, 300, 302, 303, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 335, 337, 338, 339, 343, 344, 350, 351, 352, 353
 Rusya Hükümeti, 80, 82, 83, 177, 183, 184, 185, 186, 200, 227, 236, 240, 241, 242, 243, 244, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 259, 260, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 314, 315, 316, 317, 321, 322, 323, 324, 325
 Ryukyu, 88, 92

-S-

Sado, 108
 Sadu Maru, 38
 Sahalin, 13, 23
 Sahil, 28, 92, 130, 155, 166, 175, 233
 Sahilin, 185, 186, 230, 232
 Sakhalin, 57, 88, 94, 175, 230, 231, 232, 233, 234
 Salib-i Ahmer Cemiyeti, 334
 Samizâde Süreyya, 64
 Samuray, 114, 115, 116, 145
 Sanatoryum, 334
 Sanfrancisko, 109
 Sapporo, 155

Saraçoğlu, 72
 Sarideniz, 41, 42
 Sasebo, 129, 158, 159, 197, 277, 282
 Satı Bey, 64
 Satsuma, 6
 Saygon, 311
 Sed-i Çin, 84
 Semerkand, 204
 Seul, 13, 14, 15, 22, 30, 77, 78, 79, 81,
 82, 83, 234, 236, 302, 326
 Sevietlana, 55
 Sezaraviç, 30, 192, 211, 216, 283, 292,
 293, 294, 296
 Shandong Yarımadası, 15
 Shantung, 16
 Shido, 114
 Shikoku, 89, 92, 94, 129
 Shinonome, 167, 290
 Shirakumo, 167, 290
 Si Yo Hi, 126
 Sibir, 176
 Sibiryaya, 1, 16, 21, 22, 23, 24, 77, 78, 80,
 129, 173, 174, 175, 176, 177, 178,
 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185,
 193, 194, 196, 201, 204, 206, 207,
 208, 209, 226, 229, 230, 231, 237,
 239, 264, 335, 336, 338, 339, 343
 Sigismund, 201
 Simon Lurkiyov, 201
 Simonazaki, 78, 89, 97
 Simonozaki, 89, 130, 137, 155, 207
 Sinano – Gava, 91
 Sinao, 14
 Sisoi – Viliki, 55
 Sivastopol, 48, 172, 213, 216
 Siverma, 174
 Sizoka, 114
 St. Petersburg, 3, 19
 Sumitomo, 7
 Sungary, 30, 302, 311
 Sungarya, 181
 Suzdal, 200
 Süveyş Kanalı, 50

-Ş-

Şangay, 26, 109, 282, 311, 327
 Şantung, 17, 35, 187

Şemolpo, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34,
 77, 78, 213, 234, 282, 283, 284, 302,
 303, 304, 309, 310, 311, 312, 325,
 326, 327
 Şikagalar, 96
 Şinto, 125, 126, 127, 165
 Şiyoda, 31, 32, 164
 Şkovna, 195, 196
 Şogunyayas, 127
 Şoğun, 95, 96
 Şykişima., 283
 Şyoda, 283

-T-

Taiwan, 52
 Takaşiho, 31, 283
 Takazaki, 155
 Takusan, 343
 Talbot, 31, 304
 Talien, 32, 191, 197, 198, 207, 213,
 323, 345
 Taliyen van, 184, 189, 193, 282, 285
 Taliyen Van, 28
 Tamagawa, 91
 Tanca, 50
 Tanorula, 174
 Tara, 171
 Taşkent, 204
 Tatbikat Mektebi, 134, 135
 Tayga, 183
 Tedrisat-ı İbtidaiyye, 98, 99
 Tıbbiyye ve Baytar Mektebi, 135
 Tiyençin, 147
 Togo, 26, 28, 30, 33, 34, 35, 36, 37, 40,
 41, 43, 44, 53, 54, 55, 56, 64, 170,
 282, 283, 284, 285, 287, 313, 343
 Tokoşimo, 92
 Tokugava, 4
 Tokyo, 7, 19, 24, 27, 37, 53, 60, 85, 86,
 90, 91, 100, 104, 105, 110, 112, 118,
 129, 134, 135, 137, 141, 155, 159,
 228, 229, 236, 238, 242, 244, 245,
 246, 247, 248, 249, 251, 252, 253,
 261, 266, 267, 271, 272, 276, 278,
 279, 314, 315, 322
 Tomsk, 175, 176
 Tonkin, 16
 Topçu Endaht Mektebi, 135

Topoğrafya Askeri Mektebi, 135
 Tornea, 171
 Tornî Kront, 302
 Tozuma, 6
 Trans-Sibirya, 20, 22
 Tulaburg, 172
 Tumen, 85, 176
 Tuna, 3, 172, 203
 Tunguzga, 174
 Türk, 3, 4, 5, 6, 13, 18, 24, 61, 64, 65,
 67, 71, 94, 351, 352, 353
 Türkistan, 2, 4, 61, 127, 206
 Tver, 201
 Tyenşan, 228
 Tyonm, 175

-U-

Uçacos, 141
 Uji, 22
 Ural, 21, 66, 94, 171, 172, 173, 175,
 179
 Ural – Altaik, 94, 172
 Ussuri, 23, 174, 176, 179, 180, 181,
 186, 193, 194, 208, 233, 342, 343
 Uthomsky, 44
 Uzak Doğu, 4, 5, 9, 18, 20, 21, 23, 24,
 25, 26, 30, 62, 351, 352
 Uzaka, 90, 91, 92, 110, 115, 129, 141,
 155, 158
 Uzakdoğu, 2, 4, 19, 49, 51, 57, 59, 60,
 61, 62

-Ü-

Üçüncü Aleksandır, 177, 180, 205
 Ümit Burnu, 50

-V-

Varyak, 30, 31, 32, 213, 217, 302, 305,
 306, 307, 308, 310, 311, 312
 Vay Hay Vay, 78
 Verkhoyansk, 175
 Vestfali, 203
 Vestfalya, 130
 Viborg, 172
 Vis Rova, 84
 Viyana, 2, 204, 249
 Viyana Kongresi, 2
 Vladimir, 56, 200

Vladivostok, 21, 24, 26, 27, 39, 40, 41,
 42, 44, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 77, 79,
 109, 176, 177, 178, 179, 180, 181,
 183, 185, 190, 193, 194, 195, 196,
 197, 198, 199, 207, 208, 209, 213,
 221, 223, 226, 233, 282, 313, 322,
 323, 335
 Volga, 3, 199, 200, 201

-W-

Way Hakushi, 105
 Wei – Hei – Wei, 16
 Wellington, 334
 William Morris, 121
 Witte, 25
 Woson, 22

-Y-

Yagamata, 19
 Yakut, 221
 Yakutsk, 175
 Yalta, 172
 Yalu, 25, 27, 36, 48, 78, 83, 85, 162,
 238, 254, 264, 271, 323, 324, 338,
 345
 Yalu Nehri, 27, 48
 Yamato, 13, 90, 166
 Yasuda, 7
 Yen, 107, 160, 214
 Yenets, 221
 Yenisey, 174, 175, 177, 179
 Yenissey, 32
 Yermak, 221
 Yessen, 44, 45, 46
 Yezo, 88, 89, 94, 106, 108, 115, 230,
 231, 233
 Yi(Shang) Hanedanı, 14
 Yokohama, 5, 7, 92, 97, 110, 112, 137
 Yokosuka, 129
 Yokoşa, 159
 Yokozoka, 158
 Yokuhama, 90
 Yora, 129, 137
 Yoşida, 6
 Yunan, 3, 69, 70, 225
 Yunnan, 16
 Yusen, 109
 Yusu, 111

Yüzbaşı (Kagu), 286

Zhanjiang, 79

Zlatoust, 179, 180

-Z-

Zazanami, 167, 290

